

CAPÍTOL I

*PANORAMA
ECONÒMIC*

1

EL PANORAMA ECONÒMIC DE LES ILLES BALEARS

RESUM

Segons les dades de la direcció general d'Economia, el valor afegit brut a preus corrents de l'economia de les Illes Balears l'any 2017 se situa en 26.092,9 milions d'euros. La distribució del valor afegit brut per sectors econòmics mostra una estructura productiva en què el 83,9% de l'activitat econòmica es concentra en el sector terciari, mentre que el 8,6% restant es genera a la construcció, el 6,2% a la indústria i l'energia, i el sector primari representa el 1,4% del PIB regional. Mallorca assolix un valor afegit brut (VAB) de 20.561,1 milions d'euros. A les Pitiüses i a Menorca, ha estat de 3.433,5 i de 2.098,3 milions d'euros, respectivament. El creixement del VAB a preus constants de les Illes Balears (2,6%) es situa per sota de la mitjana del conjunt de CA, ocupant el lloc tretzè dins el conjunt de les 17 CA. També es pot indicar que pels períodes 2001-2007; 2008-2013 i 2014-2017, Balears s'ha comportat millor que el conjunt de CA a partir de 2008.

A partir de les dades DIRCE de l'INE, es pot comprovar que l'any 2017 el nombre d'empreses a les Illes Balears va augmentar en 3.726 (4,2%), amb un total de 93.067 empreses (268 empreses menys que les qui havia l'any 2008 o un -0,3%).

Les exportacions productives, obtingudes per diferència entre les exportacions totals menys les de les partides distorsionants, van registrar 568 milions d'euros i van créixer un 6,8% respecte al 2016. També es va aconseguir una xifra rècord en importacions productives, descomptades les partides distorsionants. Es va aconseguir un total de 703 milions, un 12,8% més que l'any anterior.

Les dades del Registre d'Inversions Exteriors del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç permeten afirmar que la inversió bruta estrangera sense entitats de tinença de valors estrangers (ETVE) per comunitats autònomes dona per a les Illes Balears un import de 318,3 milions d'euros, amb una disminució del 44%.

La inflació interanual és del 2,1% a les Balears (0,1 punts) per sobre de l'espanyola. Per comunitats autònomes, Balears es situa en tercera posició darrera de Catalunya i Castella-Lleó. Per rubriques, els creixements positius d'inflació a les Balears, per a l'any 2017, s'han produït amb més intensitat al transport (+4,1%), a l'Habitatge (+4%), restaurants i hotels (+2,9%) i altres béns i serveis (+1,8%). Quant a les taxes de creixement diferencial per rubriques del IPC de Balears respecte al IPC d'Espanya destaquen els majors creixements a Balears de restaurants i hotels (+1 punt) i altres béns i serveis (+0,9 punts).

Segons FUNCAS l'evolució (en base 100 Espanya) de la renda real per càpita de Balears respecte a la resta de CA pel període 2000-2017 ha estat la més regressiva pel conjunt de CA, ja que ha passat de la segona posició relativa (131,6) l'any 2000 a la posició setena (99,8) l'any 2017, amb una pèrdua de 31,8 punts del seu nivell relatiu, la qual dobla la pèrdua del nivell relatiu de Canàries (-15,6 punts), que és la segona CA per pèrdua relativa. També cal destacar que mentre l'any 2016 Balears encara es mantenia (1,4 punts) per sobre del nivell 100 Espanya, l'any 2017, i per primera vegada, ja es situa per sota de la mitjana espanyola.

A partir de les darreres dades de la Comptabilitat Regional del INE, i pel període 2010-2016, a les Balears la remuneració dels salaris representava el 2010 el 48,97% de la renda regional, i el 2016 varen passar a representar el 46,79% amb una pèrdua de -2,18 punts en la seva participació a la renda regional, i en contrapartida els excedents bruts d'explotació han passat de representar, el 51,03% el 2010 a representar el 2016 el 53,21% restant. Aquest fenomen de pèrdua de participació dels salaris en la renda regional és comú a totes les CA al llarg del període analitzat, on Balears es situa amb una pèrdua inferior a la mitjana regional, i dins el conjunt de CA ocupa la vuitena posició per pèrdua relativa dels salaris en la renda regional.

Finalment, de les tres CA amb una forta especialització en el "turisme de sol i platja", la que presenta el millor Índex Sintètic de Resiliència Regional (ISR) és Illes Balears (4,56), seguida d'Andalusia (4,39), i Canàries (4,16).

1.1.

INTRODUCCIÓ

A diferència d'anys anteriors aquest apartat s'inicia amb l'anàlisi del panorama econòmic de les Illes Balears obviant les dades relatives al panorama internacional, com s'havia fet en anteriors edicions, en les quals es presentava un breu resum dels principals informes internacionals de primavera de l'OMC, FMI, OCDE, UE i OIT, com tampoc es fa cap referència a l'anàlisi de l'economia espanyola, que s'havia fet en anteriors edicions, a partir del Programa d'estabilitat del Regne d'Espanya presentat pel Ministeri d'Economia. La resta d'apartats, referits a l'anàlisi econòmica regional de les Illes Balears, segueixen les mateixes pautes metodològiques de les edicions anteriors pel que fa a l'anàlisi de l'oferta productiva, l'anàlisi de la demanda regional, la inversió estrangera, els preus, l'evolució de la renda real per càpita, la distribució funcional de la renda, i finalment es presenta un nou apartat dedicat a l'evolució de la taxa de benefici i l'Índex Sintètic de Resiliència Regional (ISR).

1.2.

ANÀLISI DE L'OFERTA PRODUCTIVA DE LES ILLES BALEARS

En aquest apartat analitzam, en primer lloc, l'estructura productiva de l'oferta de les Balears per sectors econòmics i per illes a partir de les estimacions macroeconòmiques que ha fet la Direcció General d'Economia del Govern de les Illes Balears per al període 2004-2017.

A continuació, a partir de FUNCAS es presenta l'oferta productiva de les Balears en relació amb la resta de comunitats autònomes.

1.2.1. L'ANÀLISI DE L'OFERTA PRODUCTIVA DE LES ILLES BALEARS PER SECTORS I PER ILLES

Segons les dades de la Direcció General d'Economia, el valor afegit brut a preus corrents de l'economia de les Illes Balears l'any 2017 se situa en 26.092,9 milions d'euros. La distribució del valor afegit brut per sectors econòmics mostra una estructura productiva en què un 83,9% de l'activitat econòmica es concentra en el sector terciari, mentre que un 8,6% es genera a la construcció, un 6,2% a la indústria i l'energia, i el sector primari representa un 1,4% del PIB regional. (Vegeu el quadre I-1).

El creixement regional real (base 2004) de l'economia balear el 2017 experimenta una recuperació d'un 3,8%, que és la continuació del creixement que es manté al llarg del trienni 2015-2017 amb taxes reals entre un 3% i 4%. Els anys de l'eta-

pa de crisi se circumscriu al bienni 2009 i 2010 amb taxes negatives del 2,7% i -0,9%, respectivament. La sortida de la crisi s'inicia amb una lenta recuperació al llarg del quadrienni 2011-2014 amb taxes que en cap cas varen superar l'1%. Aquesta dinàmica de creixement s'ajusta perfectament al patró de creixement del sector serveis. (Vegeu el quadre I-2).

Al llarg del període (2004-2009) varen créixer per sobre de la mitjana regional (un 1,3% anual acumulatiu) els serveis i el sector primari amb taxes d'1,6%, mentre que la construcció (que va patir la major caiguda del VAB l'any 2009 amb un -8,6%) i la indústria i l'energia pràcticament igualen el VAB de l'any 2009 al de l'any 2004. En l'etapa de recuperació econòmica (2009-2017) l'únic sector que creix per sobre de la mitjana regional ha estat els serveis amb una taxa d'1,9% anual acumulatiu (0,4 punts per sobre de la mitjana regional). De la resta de sectors només presenta un creixement positiu l'agricultura amb un 0,6% anual acumulatiu, mentre que la indústria, l'energia i la construcció presenten creixements acumulatius negatius d'un -0,1% i un -1,8%, respectivament. (Vegeu el gràfic I-1 i el gràfic I-2).

Si analitzam el creixement econòmic de les Balears al llarg del darrer quinquenni (2013-2017) i el comparam amb Espanya i la zona euro, resulta que les dades per a les Balears només són pitjors l'any 2014 en relació amb la zona euro, i en relació amb Espanya només són pitjors pels anys 2014 i 2015.¹ (Vegeu el quadre i el gràfic I-3).

1. Les fonts estadístiques usades per la Direcció General d'Economia i l'INE difereixen a l'hora de fer les estimacions sobre el creixement del PIB. Per tant, aquesta afirmació només es pot sustentar a partir de la informació de la Direcció General d'Economia.

Si analitzam ara el valor afegit brut per illes, es pot comprovar que en valors corrents i per l'any 2017 Mallorca assoleix un valor afegit brut (VAB) de 20.561,1 milions d'euros. A les Pitiüses i a Menorca, ha estat de 3.433,5 i de 2.098,3 milions d'euros, respectivament. Quant al valor absolut en euros constants de l'any 2004, Mallorca arriba a un VAB de 16.519,7 milions d'euros, mentre que a les Pitiüses i a Menorca ha estat de 2.758,7 i de 1.685,9 milions d'euros, respectivament. (Vegeu el quadre I-4).

L'estructura econòmica per illes identifica el pes preponderant de Mallorca entorn d'un 78,8%, mentre que les Pitiüses i Menorca es distribueixen el 21,2% restant (un 13,2% les Pitiüses i un 8,0% Menorca), de tal manera que el comportament del PIB de Mallorca acaba determinant el comportament de l'economia regional. (Vegeu el quadre I-5 i el gràfic I-4).

Al llarg del període 2004-2009 només creix per sobre de la mitjana regional Mallorca (0,2 punts per sobre), mentre Pitiüses i Menorca ho varen fer a ritmes inferiors (1% i 0,4% anual acumulatiu respectivament). Al llarg del període de recuperació (2009-2017) només Pitiüses creix per sobre de la mitjana regional (0,9 punts per sobre), mentre la resta ho fa per sota (Mallorca -0,2 punts i Menorca -0,4 punts). (Vegeu el gràfic I-5).

1.2.2. L'ANÀLISI DE L'OFERTA PRODUCTIVA DE LES ILLES BALEARS PER COMUNITATS AUTÒNOMES

Les dades de FUNCAS² permeten estimar la recuperació del creixement relatiu de

les Illes Balears en comparació amb la resta de comunitats autònomes. Aquestes dades mostren que per a l'any 2017 el creixement del VAB a preus constants de les Illes Balears (2,6%) es situa per sota de la mitjana del conjunt de CA, ocupant el lloc tretzè dins el conjunt de les 17 CA.³

També es pot indicar que pels períodes 2001-2007; 2008-2013 i 2014-2017, Balears s'ha comportat millor que el conjunt de CA a partir de 2008. Així, mentre en els anys anteriors a la Gran Recessió (2001-2007) Balears es situa a la coa del creixement regional, al llarg del període de crisi (2008-2013) es va situar en quarta posició regional, i en els anys de la recuperació (2014-2017) s'ha situat en cinquena posició. (Vegeu el quadre I-6 i els gràfics I-6 al I-9).

A partir d'aquesta base de dades de FUNCAS, s'analitza a continuació l'evolució comparativa regional per sectors productius de les Illes Balears en relació amb la resta de comunitats autònomes.

1.2.2.1. El sector agrari

El sector agrari balear presenta l'any 2017 un pes estructural en l'economia espanyola del 0,5% igual que Madrid i són les CA que presenten la participació més petita sobre el conjunt regional. El creixement del sector agrari l'any 2017 fou del 5,2% i es situa en setena posició pel conjunt de CA. Pels tres períodes analitzats Balears presenta un comportament més dinàmic que el conjunt de CA. Així mentre pel període

2. Vegeu: "Actualización de las previsiones de crecimiento para las comunidades autónomas 2018", FUNCAS, 3 de mayo de 2018.

3. Les estimacions de FUNCAS están força ajustades a les de la CRE del INE de març de 2018, ja que l'INE estima per l'any 2017 un creixement per Illes Balears del 2,7% ocupant el lloc dotzè dins el conjunt de les 17 CA.

2001-2007 es va situar a la coa del creixement regional, pel període 2008-2013 ja ocupava el lloc dotzè i pel període 2014-2017 es situa en tercera posició. (Vegeu el quadre I-7 i els gràfics I-10 al I-13).

1.2.2.2. La indústria

La indústria balear presenta l'any 2017 un pes estructural en l'economia espanyola del 1%, el més petit dins el conjunt regional. El creixement de la indústria l'any 2017 fou del 2,3% i es situa en dotzena posició pel conjunt de CA. Pels tres períodes analitzats la indústria balear presenta un comportament molt sensible als efectes de la crisi econòmica, ja que mentre pel període 2001-2007 es va situar en la posició vuitena del creixement regional, pel període 2008-2013 va ocupar la darrera posició. El període 2014-2017 representa una certa recuperació de posicions relatives al situar-se en onzena posició. (Vegeu el quadre I-8 i els gràfics I-14 al I-17).

1.2.2.3. La construcció

La construcció balear presenta l'any 2017 un pes estructural en l'economia espanyola del 2,8%, per sobre del que representa a Astúries, Cantàbria, Extremadura, Navarra i la Rioja. El creixement de la construcció l'any 2017 fou del 4,7% i es situa en vuitena posició pel conjunt de CA. Pels tres períodes analitzats la construcció balear presenta un comportament més resistent a la crisi i més dinàmic en la etapa de recuperació. Així, mentre pel període 2001-2007 es va situar en la posició catorze del creixement regional, pel període 2008-2013 va ocupar la cinquena posició i al llarg del període 2014-2017 ja

va ocupar la segona posició. (Vegeu el quadre I-9 i els gràfics I-18 al I-21).

1.2.2.4. Els serveis

El terciari balear presenta l'any 2017 un pes estructural en l'economia espanyola del 3%, per sobre del que representa a Astúries, Cantàbria, Extremadura, Múrcia, Navarra i La Rioja. El creixement del terciari l'any 2017 fou d'un 2,5% i se situa en quarta posició en el conjunt de comunitats autònomes. Pels tres períodes analitzats el terciari balear presenta també un comportament més resistent a la crisi i més dinàmic en l'etapa de recuperació. Així doncs, si durant el període 2001-2007 es va situar en la coa del creixement regional, en el període 2008-2013 va ocupar la quarta posició i al llarg del període 2014-2017 ja va ocupar la segona posició. (Vegeu el quadre I-10 i els gràfics I-22 al I-25).

Els serveis predominantment de mercat (sense administració pública i defensa, seguretat social obligatòria, educació, activitats sanitàries i de serveis socials) a les Illes Balears presenten l'any 2017 un pes estructural en l'economia espanyola d'un 3,3%, per sobre del que representa a Aragó, Astúries, Cantàbria, Castella-la Manxa, Extremadura, Múrcia, Navarra i La Rioja. El creixement d'aquests serveis l'any 2017 fou d'un 2,7% i se situa en vuitena posició en el conjunt de comunitats autònomes. Pels tres períodes analitzats aquest terciari balear presenta un comportament més resistent a la crisi i més dinàmic en l'etapa de recuperació. Així doncs, si en el període 2001-2007 es varen situar a la coa del creixement regional, en els períodes 2008-2013 i 2014-2017 varen ocupar la quarta posició. (Vegeu el quadre I-11 i els gràfics I-26 al I-29).

QUADRE I-1. EVOLUCIÓ DEL VAB A PREUS CORRENTS EN MILERS D'EUROS A LES ILLES BALEARS
PER SECTORS ECONÒMICS (2004-2017) (BASE 2004)

	Agricultura			Energia i indústria			Construcció			Serveis			Total		
	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació
2004	312.115	1,8%	-	1.116.697	6,4%	-	1.833.327	10,5%	-	14.242.302	81,4%	-	17.504.441	100,0%	-
2005	335.305	1,8%	7,4	1.184.113	6,4%	6,0	1.969.188	10,6%	7,4	15.036.086	81,2%	5,6	18.524.692	100,0%	5,8
2006	315.669	1,6%	-5,9	1.233.050	6,2%	4,1	2.122.213	10,7%	7,8	16.096.704	81,4%	7,1	19.767.636	100,0%	6,7
2007	343.662	1,6%	8,9	1.335.373	6,3%	8,3	2.323.974	11,0%	9,5	17.206.151	81,1%	6,9	21.209.159	100,0%	7,3
2008	346.428	1,5%	0,8	1.426.508	6,4%	6,8	2.383.658	10,6%	2,6	18.264.493	81,5%	6,2	22.421.087	100,0%	5,7
2009	340.380	1,5%	-1,7	1.456.335	6,6%	2,1	2.120.274	9,6%	-11,0	18.086.639	82,2%	-1,0	22.003.628	100,0%	-1,9
2010	342.981	1,6%	0,8	1.373.069	6,3%	-5,7	2.260.054	10,3%	6,6	17.892.016	81,8%	-1,1	21.868.121	100,0%	-0,6
2011	290.970	1,3%	-15,2	1.349.404	6,1%	-1,7	2.263.717	10,3%	0,2	18.092.366	82,3%	1,1	21.996.457	100,0%	0,6
2012	265.149	1,2%	-8,9	1.368.486	6,3%	1,4	1.943.313	8,9%	-14,2	18.235.639	83,6%	0,8	21.812.587	100,0%	-0,8
2013	293.725	1,3%	10,8	1.459.667	6,6%	6,7	1.887.643	8,5%	-2,9	18.475.246	83,5%	1,3	22.116.282	100,0%	1,4
2014	295.942	1,3%	0,8	1.426.151	6,3%	-2,3	2.062.718	9,1%	9,3	18.782.634	83,2%	1,7	22.567.445	100,0%	2,0
2015	343.158	1,4%	16,0	1.552.987	6,6%	8,9	2.139.536	9,0%	3,7	19.633.784	82,9%	4,5	23.669.464	100,0%	4,9
2016	358.492	1,4%	4,5	1.543.836	6,2%	-0,6	2.229.983	9,0%	4,2	20.743.500	83,4%	5,7	24.875.811	100,0%	5,1
2017	355.899	1,4%	-0,7	1.617.738	6,2%	4,8	2.239.030	8,6%	0,4	21.880.256	83,9%	5,5	26.092.922	100,0%	4,9

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Direcció General d'Economia.

QUADRE I-2. EVOLUCIÓ DEL VAB A PREUS CONSTANTS EN MILERS D'EUROS A LES ILLES BALEARS PER SECTORS ECONÒMICS (2004-2017) (BASE 2004)

	Agricultura			Energia i indústria			Construcció			Serveis			Total		
	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació
2004	312.115	1,8%	-	1.116.697	6,4%	-	1.833.327	10,5%	-	14.242.302	81,4%	-	17.504.441	100,0%	-
2005	318.747	1,8%	2,1	1.129.539	6,3%	1,2	1.879.619	10,5%	2,5	14.594.799	81,4%	2,5	17.922.704	100,0%	2,4
2006	329.904	1,8%	3,5	1.148.459	6,2%	1,7	1.949.634	10,6%	3,7	14.996.156	81,4%	2,8	18.424.153	100,0%	2,8
2007	336.502	1,8%	2,0	1.165.111	6,1%	1,5	2.021.283	10,6%	3,7	15.457.288	81,4%	3,1	18.980.184	100,0%	3,0
2008	339.278	1,8%	0,8	1.170.646	6,1%	0,5	1.993.844	10,4%	-1,4	15.702.286	81,8%	1,6	19.206.054	100,0%	1,2
2009	337.836	1,8%	-0,4	1.130.258	6,0%	-3,5	1.823.371	9,8%	-8,6	15.390.595	82,4%	-2,0	18.682.060	100,0%	-2,7
2010	336.485	1,8%	-0,4	1.098.498	5,9%	-2,8	1.709.228	9,2%	-6,3	15.369.934	83,0%	-0,1	18.514.144	100,0%	-0,9
2011	337.494	1,8%	0,3	1.083.284	5,8%	-1,4	1.634.278	8,8%	-4,4	15.561.597	83,6%	1,2	18.616.653	100,0%	0,6
2012	335.807	1,8%	-0,5	1.074.585	5,8%	-0,8	1.544.924	8,3%	-5,5	15.660.024	84,1%	0,6	18.615.340	100,0%	0,0
2013	339.190	1,8%	1,0	1.062.445	5,7%	-1,1	1.461.540	7,8%	-5,4	15.815.058	84,7%	1,0	18.678.233	100,0%	0,3
2014	339.784	1,8%	0,2	1.051.821	5,6%	-1,0	1.423.174	7,5%	-2,6	16.041.925	85,1%	1,4	18.856.704	100,0%	1,0
2015	339.670	1,7%	0,0	1.072.174	5,5%	1,9	1.464.375	7,5%	2,9	16.537.620	85,2%	3,1	19.413.839	100,0%	3,0
2016	347.440	1,7%	2,3	1.099.779	5,4%	2,6	1.515.770	7,5%	3,5	17.242.112	85,3%	4,3	20.205.101	100,0%	4,1
2017	353.341	1,7%	1,7	1.122.495	5,4%	2,1	1.570.462	7,5%	3,6	17.917.924	85,5%	3,9	20.964.221	100,0%	3,8

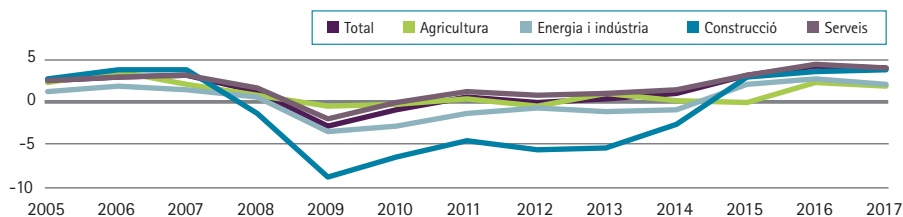
Taxes anual acumulativa (%)

2004-2009	1,6	0,2	-0,1	1,6	1,3
2009-2017	0,6	-0,1	-1,8	1,9	1,5

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Direcció General d'Economia.

Gràfic I-1

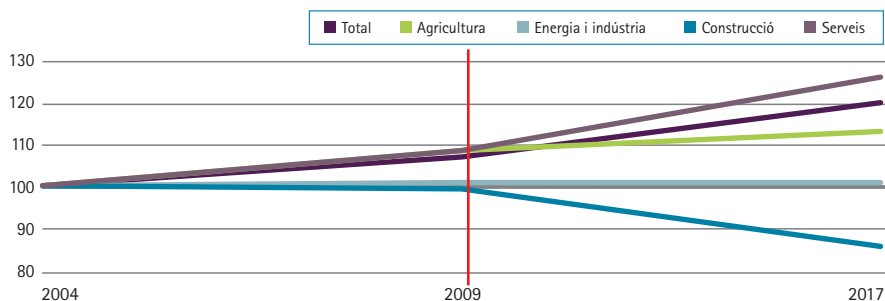
Evolució de la variació del VAB a preus constants en milers d'euros a les Illes Balears per sectors econòmics (2004-2017) (Base 2004)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Direcció General d'Economia.

Gràfic I-2

Evolució de la taxa de variació acumulativa del VAB a preus constants en milers d'euros a les Illes Balears per sectors econòmics (2004-2017) (Base 2004=100)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Direcció General d'Economia.

QUADRE I-3. EVOLUCIÓ DE LES TAXES DE VARIACIÓ DEL PIB. VOLUM ENCADENAT (2013-2017) (BASE 2010)

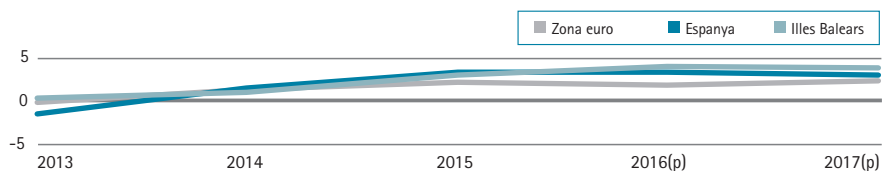
	2013	2014	2015	2016 (p)	2017 (p)
Zona euro	-0,2	1,3	2,1	1,8	2,3
Espanya	-1,7	1,4	3,4	3,3	3,1
Illes Balears	0,3	1,0	3,0	4,1	3,8
Mallorca	0,2	0,7	2,9	4,1	3,8
Menorca	0,4	0,8	2,9	3,7	3,0
Pitiüses	1,1	2,4	3,6	4,3	4,0

Font: Direcció General d'Economia.

Nota: (p) provisional.

Gràfic I-3

Evolució de les taxes de variació del PIB. Volum encadenat (2013-2017) (base 2010)

Font: Direcció General d'Economia.

Nota: (p) provisional.

QUADRE I-4. EVOLUCIÓ DEL VAB A PREUS CORRENTS EN MILERS D'EUROS A LES ILLES BALEARS PER ILLA. ANYS 2004-2017 (BASE 2004)

	Mallorca			Menorca			Pitiüses			Illes Balears		
	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació
2004	13.815.565	78,9%	-	1.514.016	8,6%	-	2.174.861	12,4%	-	17.504.441	100,0%	-
2005	14.655.809	79,1%	6,1	1.594.356	8,6%	5,3	2.274.527	12,3%	4,6	18.524.692	100,0%	5,8
2006	15.678.469	79,3%	7,0	1.679.539	8,5%	5,3	2.409.628	12,2%	5,9	19.767.636	100,0%	6,7
2007	16.856.582	79,5%	7,5	1.774.071	8,4%	5,6	2.578.507	12,2%	7,0	21.209.159	100,0%	7,3
2008	17.829.165	79,5%	5,8	1.859.659	8,3%	4,8	2.732.263	12,2%	6,0	22.421.087	100,0%	5,7
2009	17.492.816	79,5%	-1,9	1.815.758	8,3%	-2,4	2.695.053	12,2%	-1,4	22.003.628	100,0%	-1,9
2010	17.345.932	79,3%	-0,8	1.795.913	8,2%	-1,1	2.726.276	12,5%	1,2	21.868.121	100,0%	-0,6
2011	17.414.974	79,2%	0,4	1.799.021	8,2%	0,2	2.782.462	12,6%	2,1	21.996.457	100,0%	0,6
2012	17.257.177	79,1%	-0,9	1.775.673	8,1%	-1,3	2.779.737	12,7%	-0,1	21.812.587	100,0%	-0,8
2013	17.472.900	79,0%	1,3	1.802.276	8,1%	1,5	2.841.106	12,8%	2,2	22.116.282	100,0%	1,4
2014	17.791.309	78,8%	1,8	1.836.240	8,1%	1,9	2.939.896	13,0%	3,5	22.567.445	100,0%	2,0
2015	18.642.660	78,8%	4,8	1.924.426	8,1%	4,8	3.102.378	13,1%	5,5	23.669.464	100,0%	4,9
2016	19.594.771	78,8%	5,1	2.014.649	8,1%	4,7	3.266.390	13,1%	5,3	24.875.811	100,0%	5,1
2017	20.561.085	78,8%	4,9	2.098.310	8,0%	4,2	3.433.528	13,2%	5,1	26.092.922	100,0%	4,9

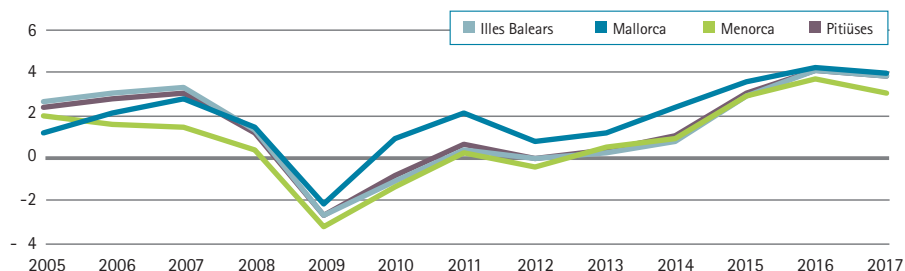
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Direcció General d'Economia.

QUADRE I-5. EVOLUCIÓ DEL VAB A PREUS CONSTANTS EN MILERS D'EUROS A LES ILLES BALEARS PER ILLA (2004-2017) (BASE 2004)

Mallorca				Menorca			Pitiüses			Illes Balears		
	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació	Total	% VAB	% variació
2004	13.815.565	78,9%	-	1.514.016	8,6%	-	2.174.861	12,4%	-	17.504.441	100,0%	-
2005	14.179.546	79,1%	2,6	1.542.545	8,6%	1,9	2.200.613	12,3%	1,2	17.922.704	100,0%	2,4
2006	14.612.901	79,3%	3,1	1.565.392	8,5%	1,5	2.245.860	12,2%	2,1	18.424.153	100,0%	2,8
2007	15.085.041	79,5%	3,2	1.587.625	8,4%	1,4	2.307.519	12,2%	2,7	18.980.184	100,0%	3,0
2008	15.272.582	79,5%	1,2	1.592.996	8,3%	0,3	2.340.475	12,2%	1,4	19.206.054	100,0%	1,2
2009	14.852.181	79,5%	-2,8	1.541.659	8,3%	-3,2	2.288.220	12,2%	-2,2	18.682.060	100,0%	-2,7
2010	14.685.536	79,3%	-1,1	1.520.469	8,2%	-1,4	2.308.139	12,5%	0,9	18.514.144	100,0%	-0,9
2011	14.739.125	79,2%	0,4	1.522.597	8,2%	0,1	2.354.931	12,6%	2,0	18.616.653	100,0%	0,6
2012	14.727.653	79,1%	-0,1	1.515.398	8,1%	-0,5	2.372.288	12,7%	0,7	18.615.340	100,0%	0,0
2013	14.756.681	79,0%	0,2	1.522.106	8,1%	0,4	2.399.447	12,8%	1,1	18.678.233	100,0%	0,3
2014	14.865.903	78,8%	0,7	1.534.309	8,1%	0,8	2.456.492	13,0%	2,4	18.856.704	100,0%	1,0
2015	15.290.824	78,8%	2,9	1.578.426	8,1%	2,9	2.544.589	13,1%	3,6	19.413.839	100,0%	3,0
2016	15.915.635	78,8%	4,1	1.636.377	8,1%	3,7	2.653.089	13,1%	4,3	20.205.101	100,0%	4,1
2017	16.519.695	78,8%	3,8	1.685.876	8,0%	3,0	2.758.650	13,2%	4,0	20.964.221	100,0%	3,8
Taxes anual acumulativa (%)												
2004-2009			1,5	0,4			1,0			1,3		
2009-0217			1,3	1,1			2,4			1,5		

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Direcció General d'Economia.

Gràfic I-4
Evolució de la variació del VAB a preus constants en milers d'euros a les Illes Balears per illa (2004-2017) (base 2004)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Direcció General d'Economia.

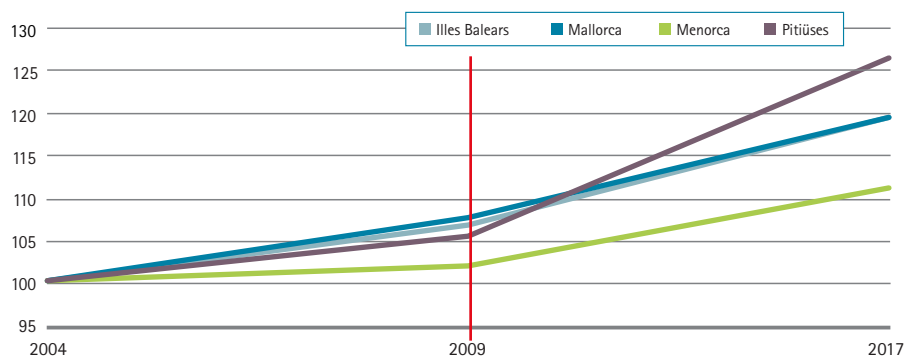
QUADRE I-6. VAB A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES (% VARIACIÓ ANUAL) (2001-2017)

	% sobre el total 2017	Mitjanes anuals			2016	2017
		2001-2007	2008-2013	2014-2017		
Andalusia	13,4	3,8	-1,6	2,3	2,7	2,6
Aragó	3,1	3,8	-1,1	2,0	2,6	3,5
Astúries	2,0	2,9	-1,9	1,6	1,7	3,4
Illes Balears	2,6	2,2	-0,9	2,7	3,7	2,6
Canàries	3,8	3,1	-1,2	2,0	2,9	2,8
Cantàbria	1,1	2,7	-1,9	2,1	2,3	3,1
Castella i Lleó	4,9	2,8	-1,3	1,8	3,5	1,8
Castella-la Manxa	3,5	4,6	-1,1	1,7	3,3	2,4
Catalunya	19,2	3,4	-1,4	3,0	3,5	3,2
Com. Valenciana	9,4	3,5	-1,9	2,8	3,3	3,1
Extremadura	1,6	3,4	-0,8	1,5	2,2	2,3
Galícia	5,2	3,7	-1,1	2,6	3,5	3,0
Madrid	19,0	4,0	-0,4	2,8	3,5	3,3
Múrcia	2,6	4,1	-1,2	3,5	3,1	3,2
Navarra	1,7	3,3	-0,8	2,7	3,0	2,7
País Basc	6,2	2,9	-0,9	2,7	2,8	2,9
La Rioja	0,7	3,5	-1,6	1,3	0,9	1,7
Espanya	100,0	3,5	-1,2	2,5	3,2	2,9

Font: FUNCAS.

Gràfic I-5

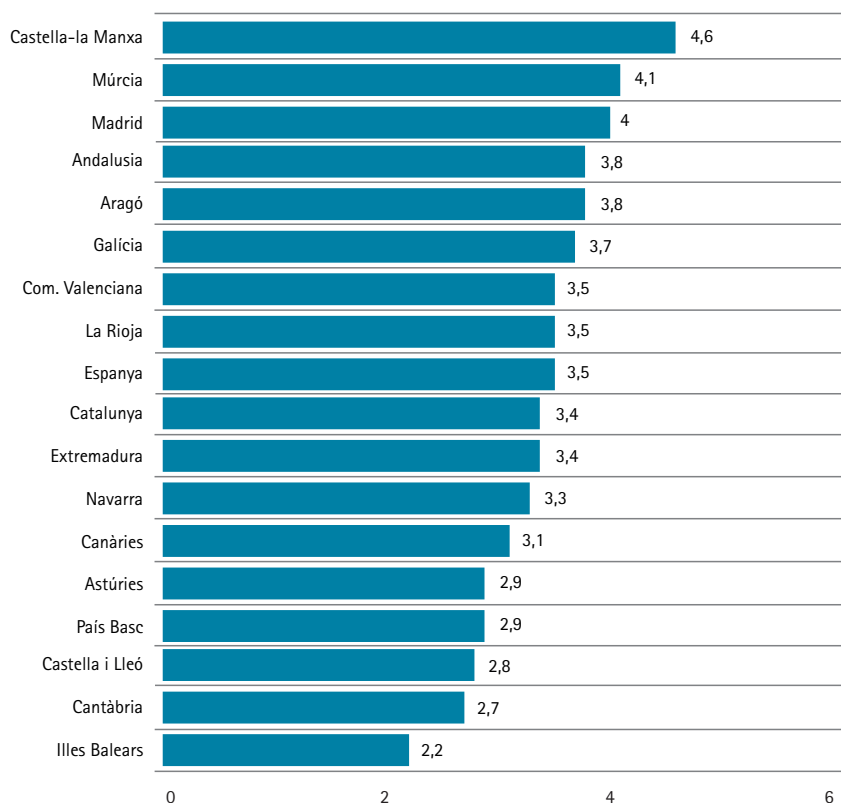
Evolució de la taxa de variació acumulativa del VAB a preus constants en milers d'euros a les Illes Balears per illa (2004-2017) (base 2004=100)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de Direcció General d'Economia.

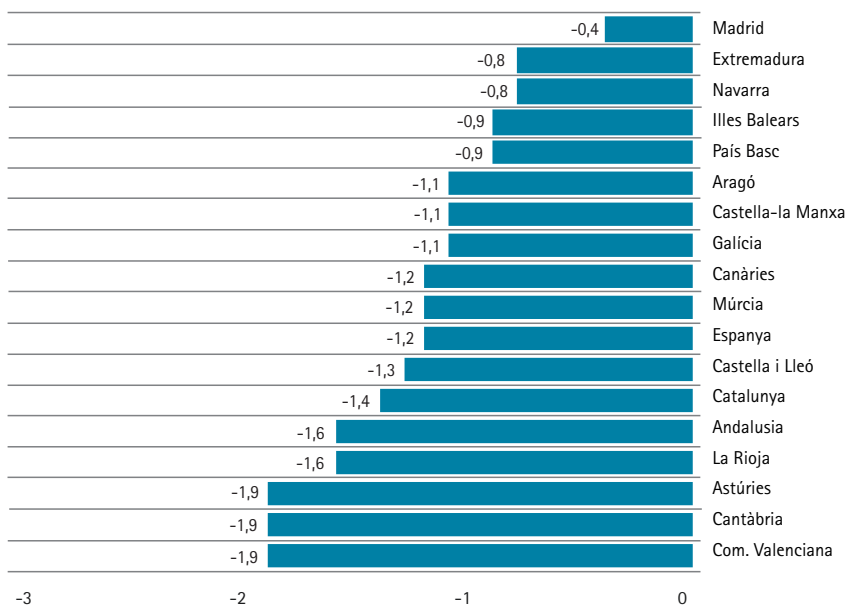
Gràfic I-6

Variació anual 2001-2007 del VAB a preus constants per comunitats autònomes (%)

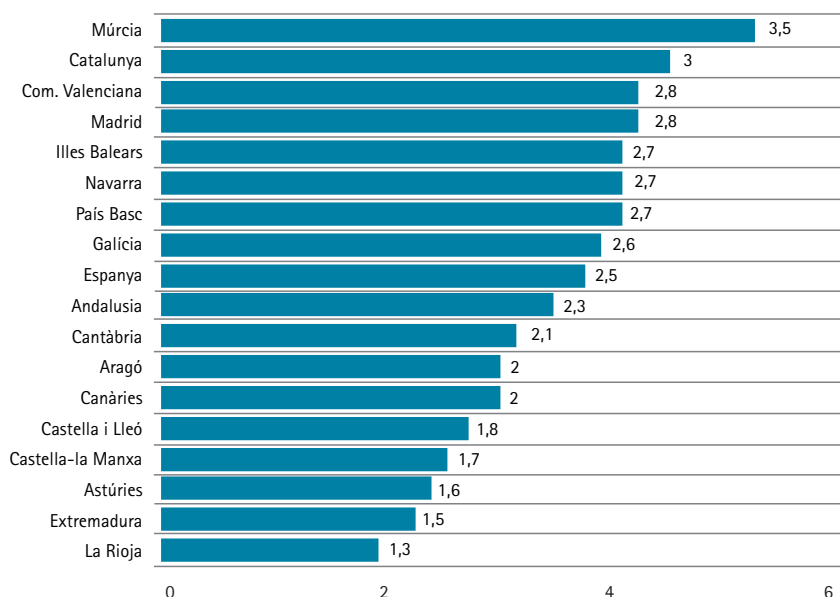
Font: FUNCAS

Gràfic I-7

Variació anual 2008-2013 del VAB a preus constants per comunitats autònomes (%)

Font: FUNCAS

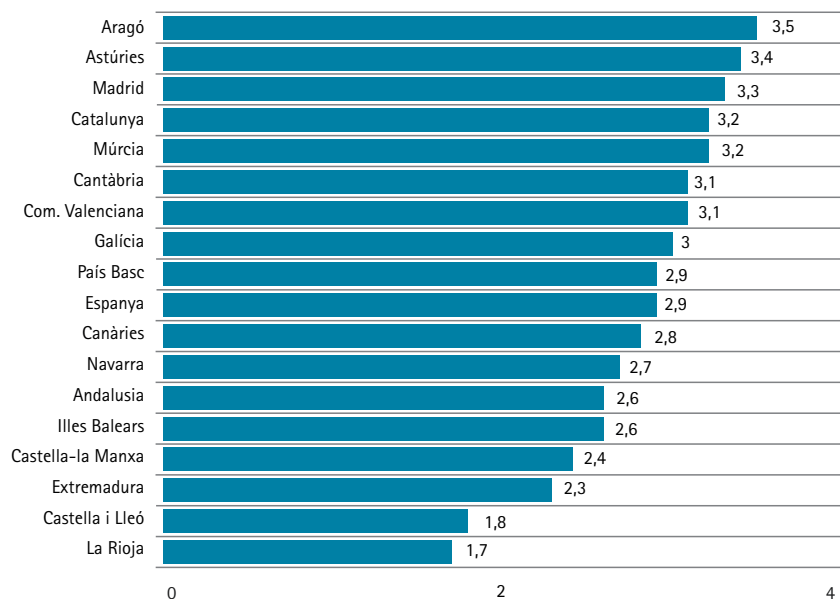
Gràfic I-8

Variació anual 2014-2017 del VAB a preus constants per comunitats autònomes (%)

Font: FUNCAS

Gràfic I-9

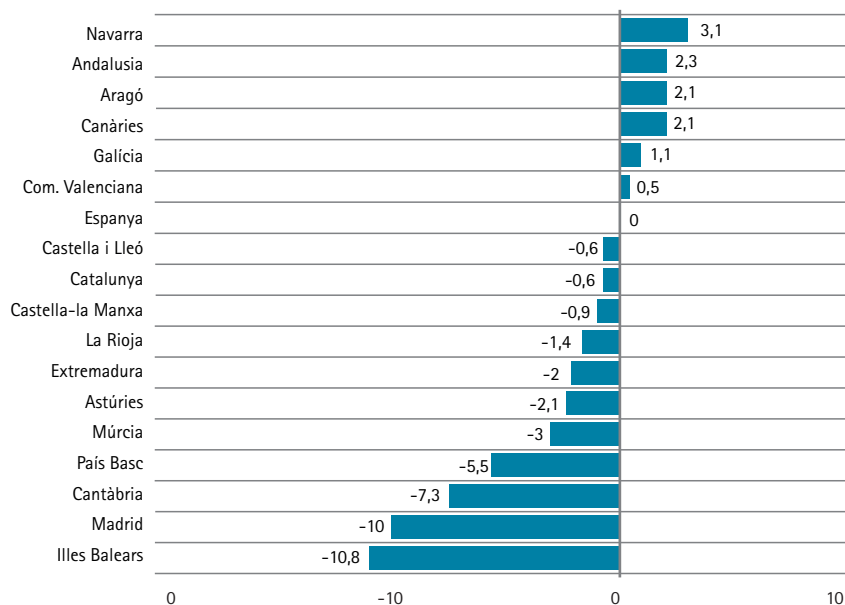
Variació anual 2017 del VAB a preus constants per comunitats autònomes (%)

Font: FUNCAS

Gràfic I-10

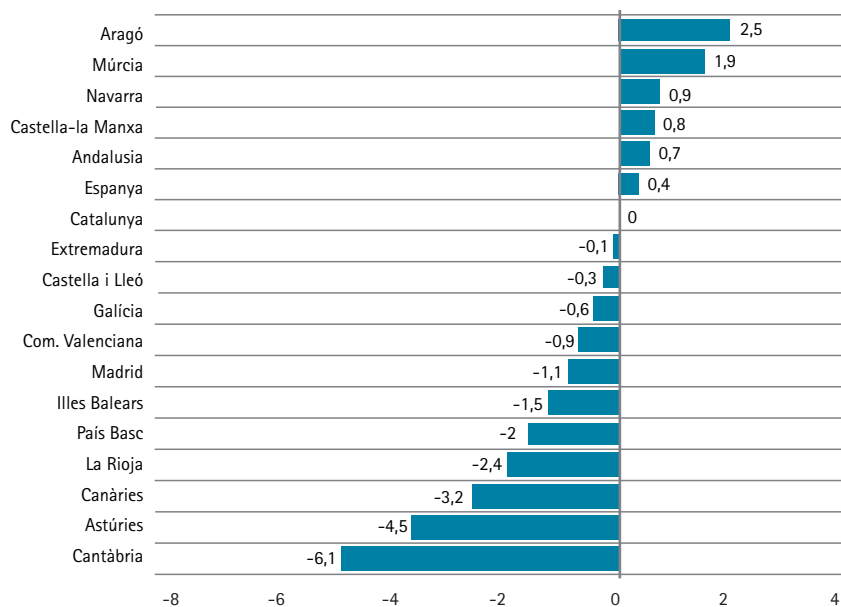
Variació anual 2001-2007 del VAB sector agrari a preus constants per comunitats autònomes

Font: FUNCAS

Gràfic I-11

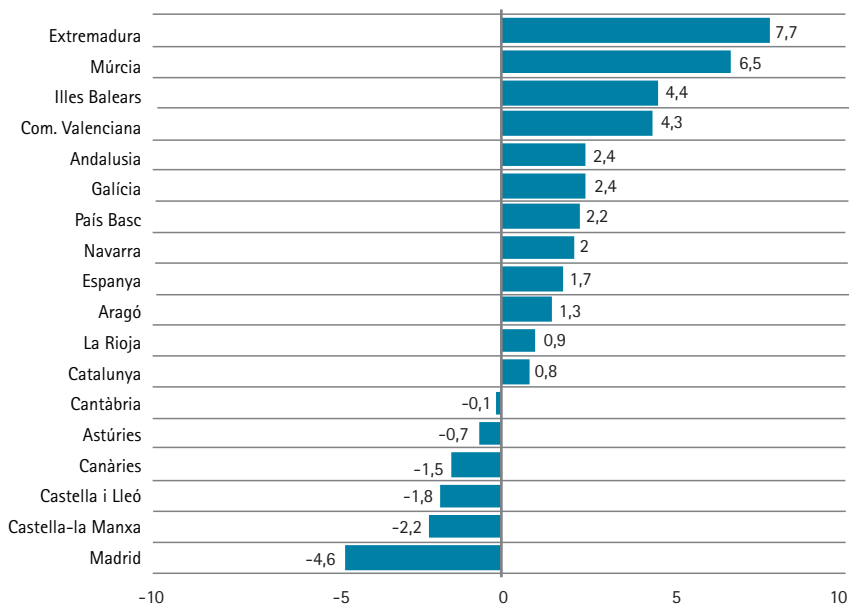
Variació anual 2008-2013 del VAB sector agrari a preus constants per comunitats autònomes (%)

Font: FUNCAS

Gràfic I-12

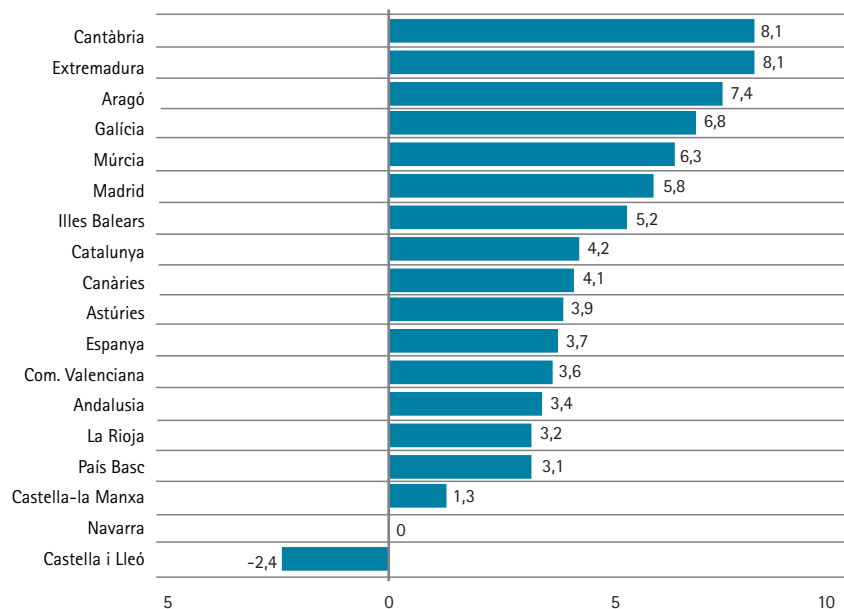
Variació anual 2014-2017 del VAB sector agrari a preus constants per comunitats autònomes (%)

Font: FUNCAS

Gràfic I-13

Variació anual 2017 del VAB sector agrari a preus constants per comunitats autònomes (%)

Font: FUNCAS

**QUADRE I-7. VAB SECTOR AGRARI A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES
(% VARIACIÓ ANUAL) (2001-2017)**

	% sobre el total 2017	Mitjanes anuals			2016	2017
		2001-2007	2008-2013	2014-2017		
Andalusia	30,8	2,3	0,7	2,4	5,2	3,4
Aragó	5,9	2,1	2,5	1,3	13,9	7,4
Astúries	1,1	-2,1	-4,5	-0,7	4,0	3,9
Illes Balears	0,5	-10,8	-1,5	4,4	6,1	5,2
Canàries	1,8	2,1	-3,2	-1,5	6,2	4,1
Cantàbria	0,6	-7,3	-6,1	-0,1	5,2	8,1
Castella i Lleó	7,7	-0,6	-0,3	-1,8	10,1	-2,4
Castella-la Manxa	10,3	-0,9	0,8	-2,2	11,4	1,3
Catalunya	7,4	-0,6	0,0	0,8	7,7	4,2
Com. Valenciana	7,9	0,5	-0,9	4,3	6,6	3,6
Extremadura	5,0	-2,0	-0,1	7,7	6,7	8,1
Galícia	10,3	1,1	-0,6	2,4	3,3	6,8

continúa

		Mitjanes anuals				
	% sobre el total 2017	2001-2007	2008-2013	2014-2017	2016	2017
Madrid	0,5	-10,0	-1,1	-4,6	7,4	5,8
Múrcia	5,1	-3,0	1,9	6,5	7,2	6,3
Navarra	2,1	3,1	0,9	2,0	5,5	0,0
País Basc	1,7	-5,5	-2,0	2,2	7,8	3,1
La Rioja	1,5	-1,4	-2,4	0,9	1,4	3,2
Espanya	100,0	0,0	0,4	1,7	6,9	3,7

Font: FUNCAS.

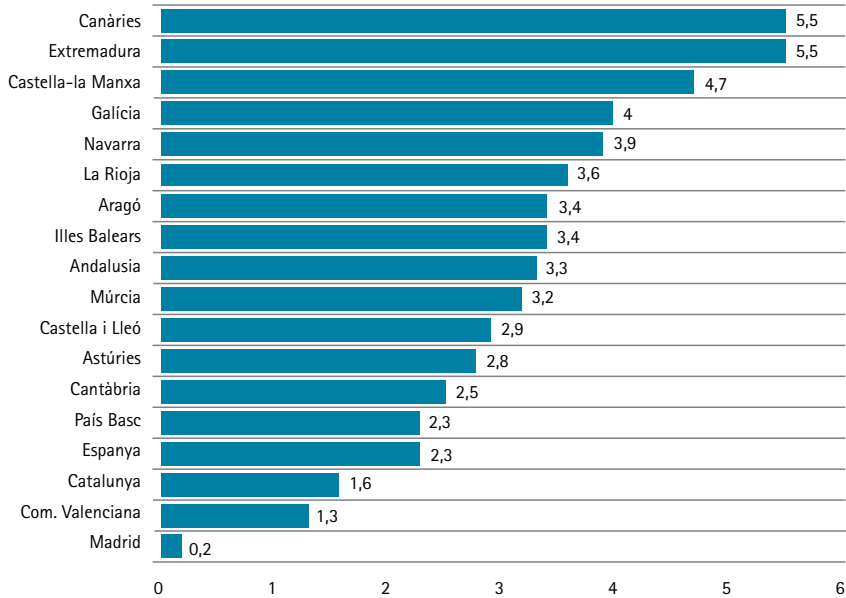
QUADRE I-8. VAB SECTOR INDÚSTRIA A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES
 (% VARIACIÓ ANUAL) (2001-2017)

		Mitjanes anuals				
	% sobre el total 2017	2001-2007	2008-2013	2014-2017	2016	2017
Andalusia	9,5	3,3	-4,1	5,0	2,8	4,1
Aragó	4,3	3,4	-2,4	4,2	0,8	5,6
Astúries	2,4	2,8	-4,1	2,2	-0,5	6,4
Illes Balears	1,0	3,4	-5,1	3,8	4,0	2,3
Canàries	1,6	5,5	-4,8	1,4	2,3	2,2
Cantàbria	1,4	2,5	-3,5	5,7	0,1	6,7
Castella i Lleó	6,2	2,9	-2,7	4,2	6,0	1,3
Castella-la Manxa	4,2	4,7	-2,0	3,5	2,3	2,8
Catalunya	23,4	1,6	-3,1	6,5	4,8	4,3
Com. Valenciana	10,2	1,3	-3,0	5,9	4,6	3,6
Extremadura	1,3	5,5	-1,2	1,4	1,9	4,8
Galícia	6,0	4,0	-2,9	4,8	5,0	4,3
Madrid	11,2	0,2	-2,0	2,2	3,8	1,8
Múrcia	2,9	3,2	-2,0	9,6	2,8	4,9
Navarra	3,1	3,9	-0,9	4,6	2,5	2,0
País Basc	10,2	2,3	-1,9	5,7	2,5	4,8
La Rioja	1,1	3,6	-2,1	0,5	-2,5	-0,2
Espanya	100,0	2,3	-2,8	3,6	3,6	3,7

Font: FUNCAS.

Gràfic I-14

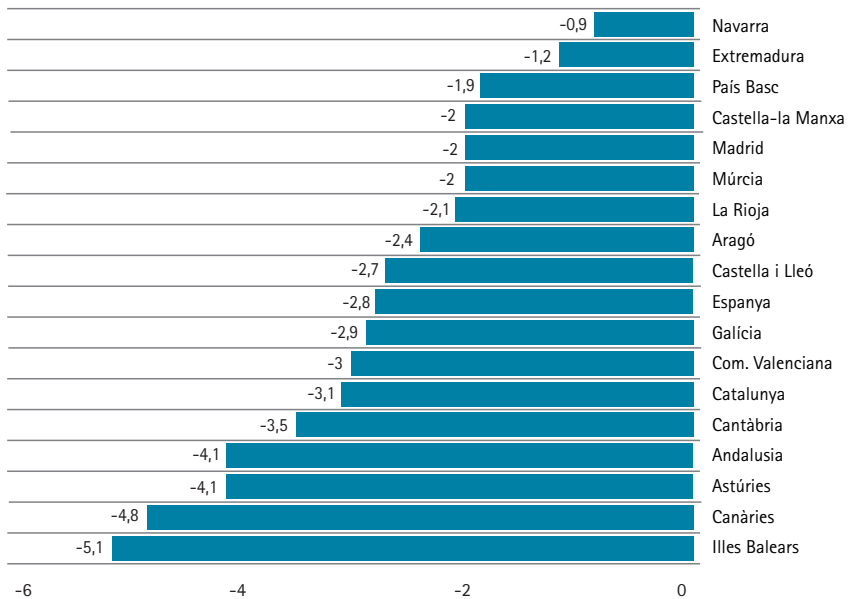
**Variació anual 2001-2007 del VAB sector indústria a preus constants
per comunitats autònomes (%)**

Font: FUNCAS

Gràfic I-15

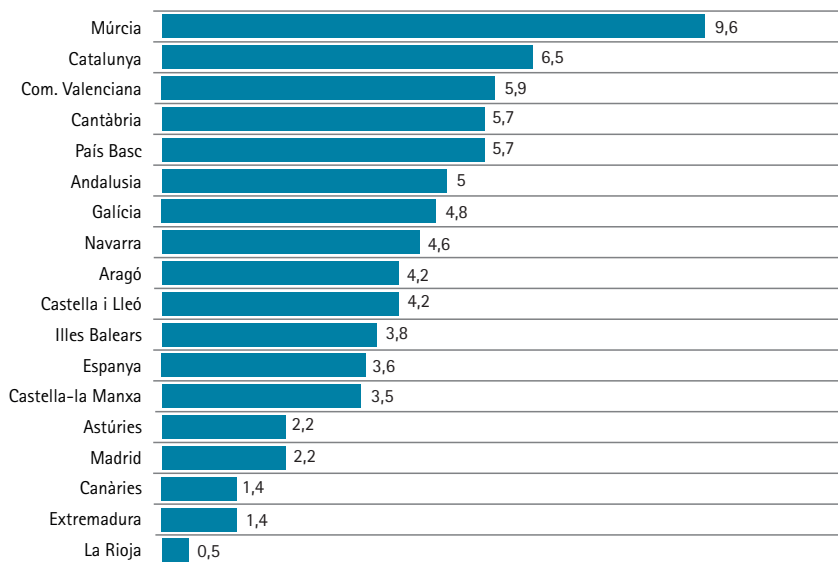
**Variació anual 2008-2013 del VAB sector indústria a preus constants
per comunitats autònomes (%)**

Font: FUNCAS

Gràfic I-16

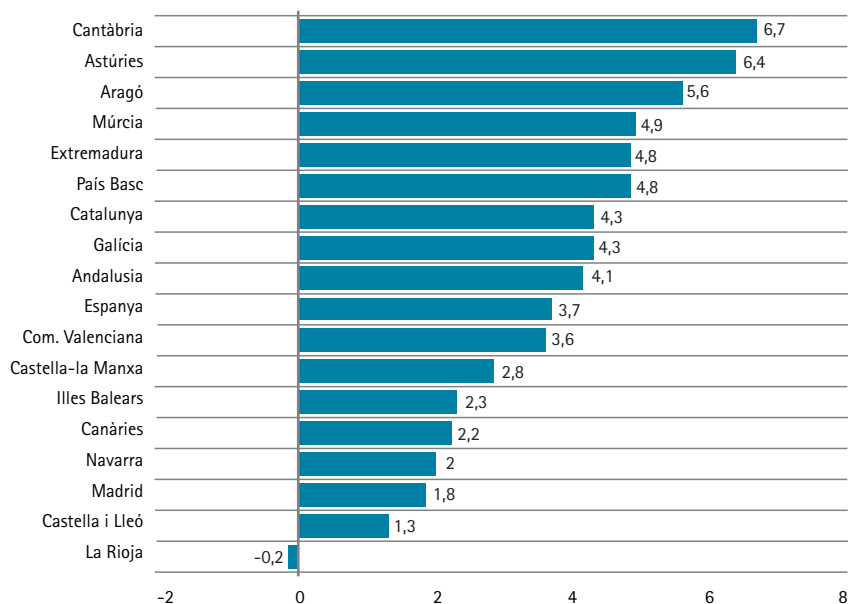
**Variació anual 2014-2017 del VAB sector indústria a preus constants
per comunitats autònomes (%)**

Font: FUNCAS

Gràfic I-17

**Variació anual 2017 del VAB sector indústria a preus constants
per comunitats autònomes (%)**

Font: FUNCAS

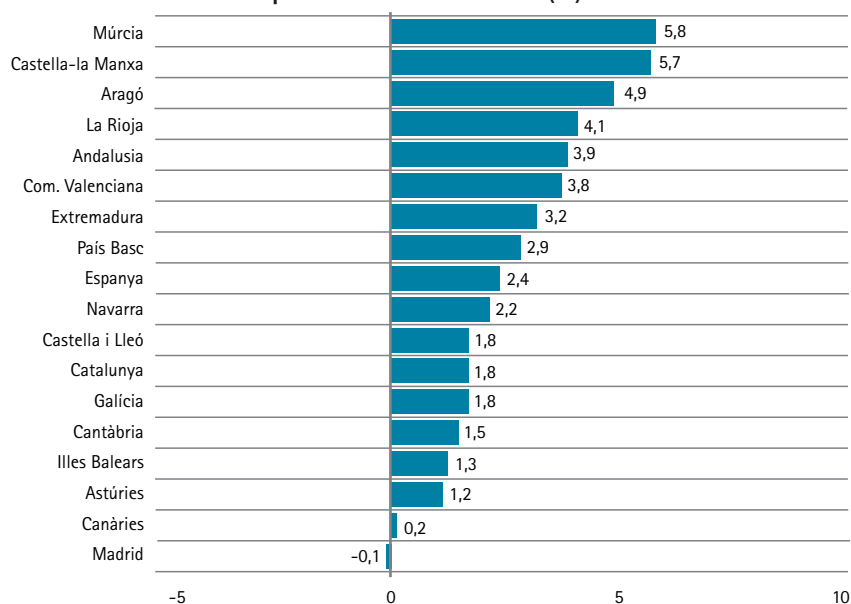
QUADRE I-9. VAB SECTOR CONSTRUCCIÓ A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES
(% VARIACIÓ ANUAL) (2001-2017)

	% sobre el total 2017	Mitjanes anuals			2016	2017
		2001-2007	2008-2013	2014-2017		
Andalusia	15,0	3,9	-11,2	2,4	2,1	5,3
Aragó	3,3	4,9	-8,6	1,3	2,6	3,5
Astúries	2,3	1,2	-8,5	1,1	1,5	5,0
Illes Balears	2,8	1,3	-8,3	2,9	2,9	4,7
Canàries	3,6	0,2	-9,6	2,9	2,0	8,9
Cantàbria	1,3	1,5	-8,8	0,6	3,1	1,3
Castella i Lleó	5,4	1,8	-8,1	1,7	2,2	5,4
Castella-la Manxa	4,1	5,7	-9,9	1,5	3,8	2,7
Catalunya	16,5	1,8	-9,0	1,6	0,9	5,8
Com. Valenciana	11,0	3,8	-9,9	3,1	2,7	8,5
Extremadura	2,0	3,2	-8,7	0,6	2,1	0,3
Galícia	6,2	1,8	-7,3	1,0	2,4	1,0
Madrid	14,9	-0,1	-8,9	1,9	0,8	6,1
Múrcia	2,8	5,8	-10,2	1,8	1,2	4,4
Navarra	1,6	2,2	-7,9	1,8	1,9	4,6
País Basc	6,4	2,9	-5,9	-0,1	2,4	0,2
La Rioja	0,7	4,1	-8,6	1,1	0,5	2,6
Espanya	100,0	2,4	-9,1	1,8	1,9	4,9

Font: FUNCAS.

Gràfic I-18

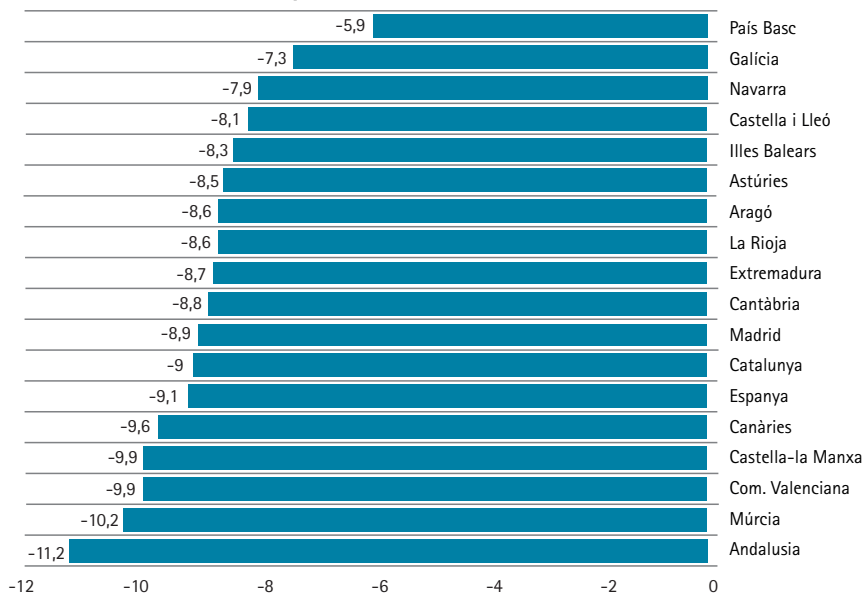
Variació anual 2001-2007 del VAB sector construcció a preus constants per comunitats autònomes (%)

Font: FUNCAS

Gràfic I-19

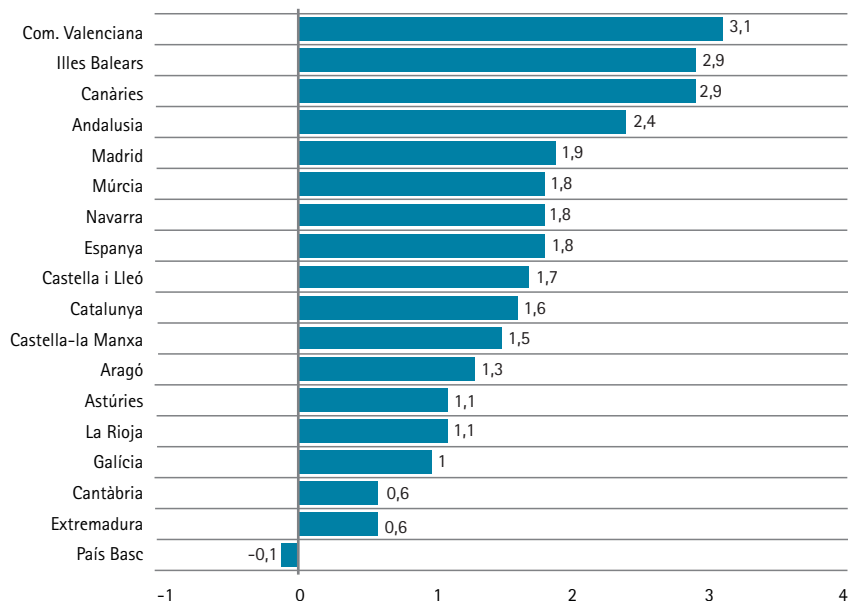
**Variació anual 2008-2013 del VAB sector construcció a preus constants
per comunitats autònomes (%)**

Font: FUNCAS

Gràfic I-20

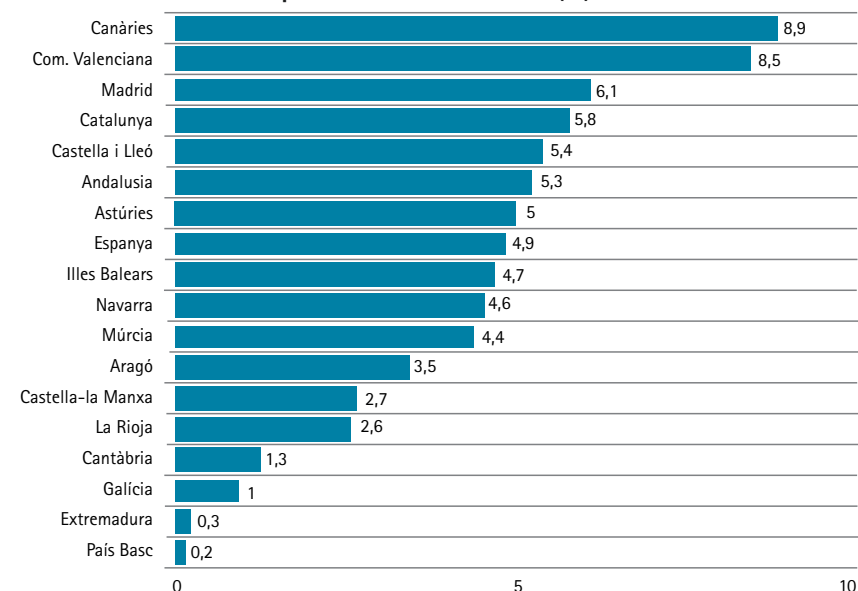
**Variació anual 2014-2017 del VAB sector construcció a preus constants
per comunitats autònomes (%)**

Font: FUNCAS

Gràfic I-21

**Variació anual 2017 del VAB sector construcció a preus constants
per comunitats autònomes (%)**

Font: FUNCAS

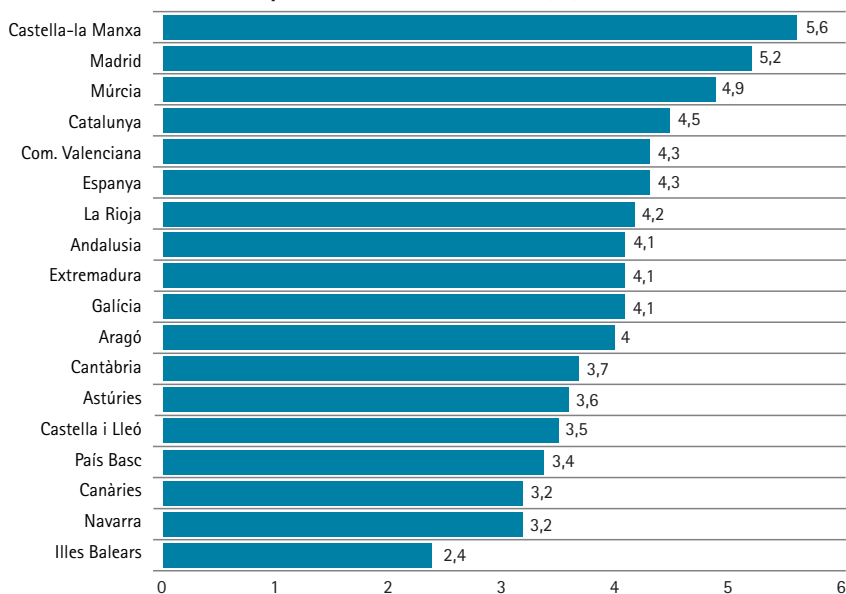
**QUADRE I-10. VAB SECTOR SERVEIS A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES
(% VARIACIÓ ANUAL) (2001-2017)**

	% sobre el total 2017	Mitjanes anuals			2016	2017
		2001-2007	2008-2013	2014-2017		
Andalusia	13,6	4,1	0,1	2,0	2,6	2,1
Aragó	2,7	4,0	0,2	1,7	2,5	2,4
Astúries	1,8	3,6	-0,1	1,7	2,4	2,3
Illes Balears	3,0	2,4	0,3	2,7	3,7	2,5
Canàries	4,5	3,2	0,1	2,1	3,0	2,5
Cantàbria	1,1	3,7	-0,1	1,6	2,9	2,0
Castella i Lleó	4,5	3,5	0,0	1,7	2,3	1,9
Castella-la Manxa	3,0	5,6	0,3	1,9	2,7	2,4
Catalunya	18,9	4,5	0,0	2,6	3,2	2,6
Com. Valenciana	9,1	4,3	-0,5	2,3	3,0	2,4
Extremadura	1,5	4,1	0,6	1,1	1,8	1,4
Galícia	4,8	4,1	0,4	2,5	3,1	2,5
Madrid	21,9	5,2	0,6	2,9	3,6	3,3
Múrcia	2,4	4,9	0,2	2,4	3,0	2,4
Navarra	1,4	3,2	0,2	2,4	3,2	3,1
País Basc	5,4	3,4	0,3	2,3	2,8	2,3
La Rioja	0,6	4,2	-0,2	1,9	2,6	2,4
Espanya	100,0	4,3	0,2	2,4	3,0	2,6

Font: FUNCAS.

Gràfic I-22

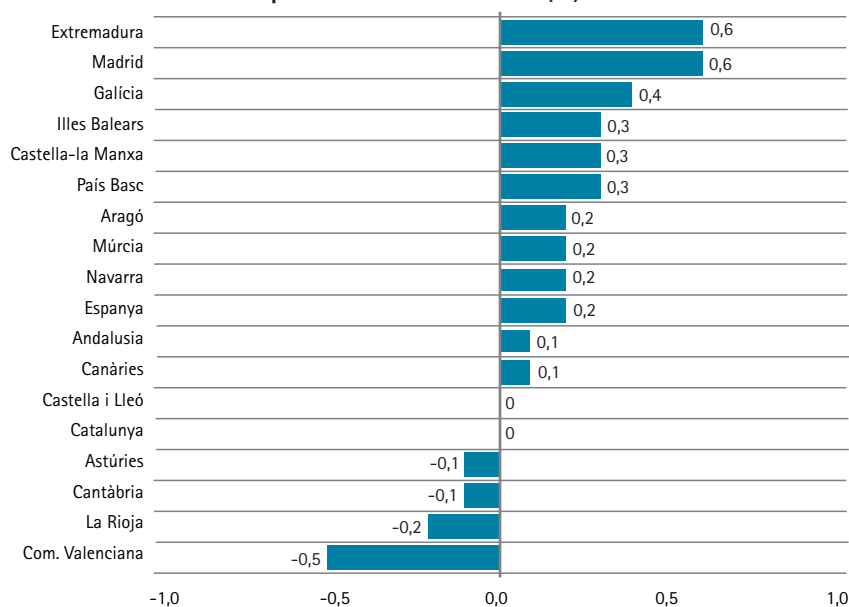
**Variació anual 2001-2007 del VAB sector serveis a preus constants
per comunitats autònomes (%)**

Font: FUNCAS

Gràfic I-23

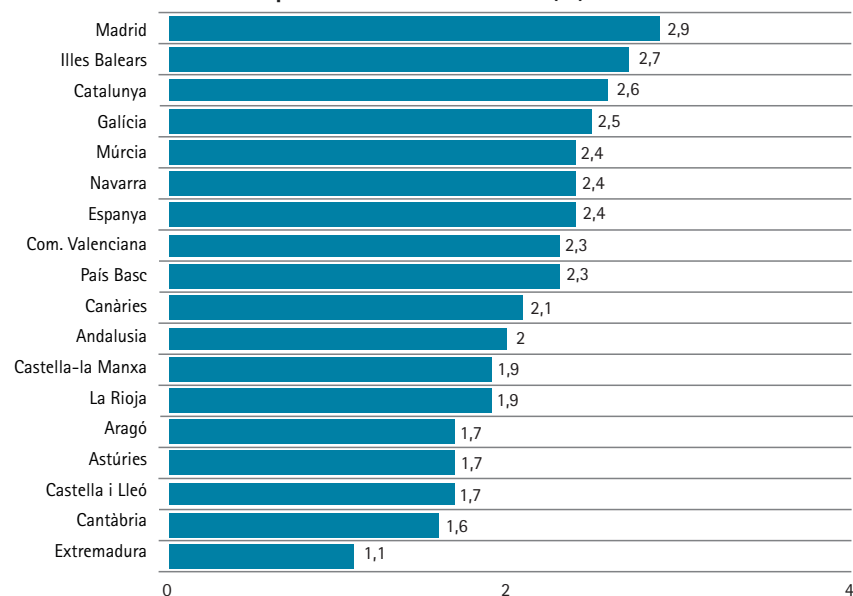
**Variació anual 2008-2013 del VAB sector serveis a preus constants
per comunitats autònomes (%)**

Font: FUNCAS

Gràfic I-24

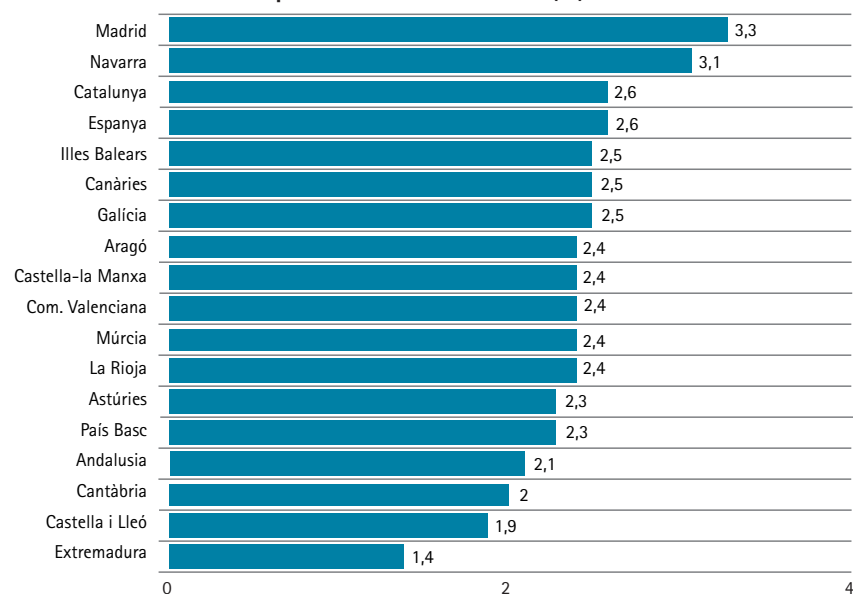
**Variació anual 2014-2017 del VAB sector serveis a preus constants
per comunitats autònomes (%)**

Font: FUNCAS

Gràfic I-25

**Variació anual 2017 del VAB sector serveis a preus constants
per comunitats autònomes (%)**

Font: FUNCAS

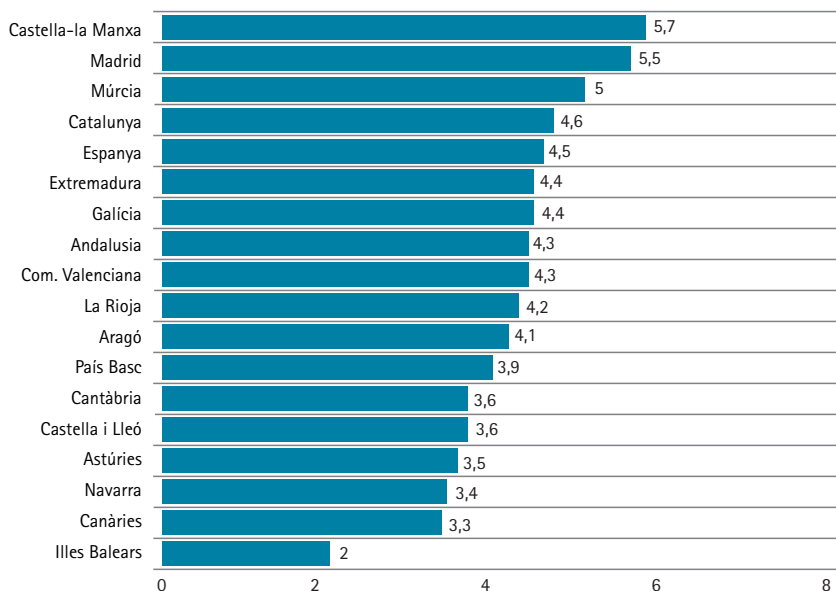
QUADRE I-11. VAB SECTOR SERVEIS PREDOMINANTMENT DE MERCAT A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES
(% VARIACIÓ ANUAL) (2001-2017)

	% sobre el total 2017	Mitjanes anuals			2016	2017
		2001-2007	2008-2013	2014-2017		
Andalusia	12,6	4,3	-0,5	2,4	2,8	2,5
Aragó	2,5	4,1	-0,2	2,0	3,0	2,6
Astúries	1,8	3,5	-0,6	2,0	2,6	2,5
Illes Balears	3,3	2,0	0,0	2,9	4,1	2,7
Canàries	4,5	3,3	-0,3	2,6	3,4	3,1
Cantàbria	1,0	3,6	-0,7	1,9	3,3	2,6
Castella i Lleó	3,9	3,6	-0,6	2,0	2,9	2,0
Castella-la Manxa	2,6	5,7	0,0	2,5	3,3	2,6
Catalunya	19,9	4,6	-0,4	2,7	3,2	2,9
Com. Valenciana	9,1	4,3	-1,2	2,6	3,3	2,9
Extremadura	1,2	4,4	0,2	1,5	2,5	2,1
Galícia	4,6	4,4	0,1	3,3	3,8	3,0
Madrid	23,7	5,5	0,4	3,4	3,8	3,8
Múrcia	2,3	5,0	-0,5	2,9	3,7	2,7
Navarra	1,3	3,4	-0,1	3,2	3,7	3,5
País Basc	5,2	3,9	-0,3	2,6	3,3	2,5
La Rioja	0,5	4,2	-0,7	2,4	3,2	2,9
Espanya	100,0	4,5	-0,2	2,7	3,4	3,0

Font: FUNCAS.

Gràfic I-26

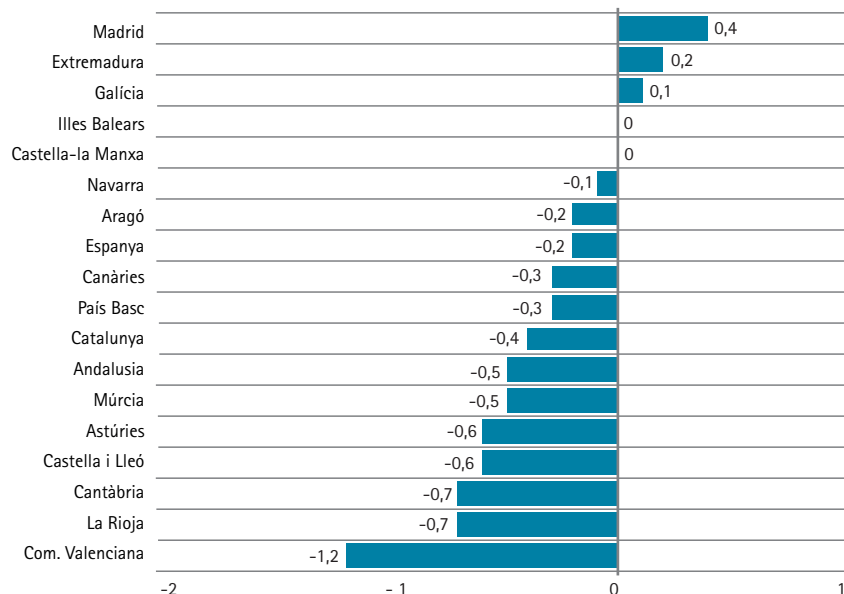
Variació anual 2001-2007 del VAB sector serveis predominantment de mercat a preus constants per comunitats autònomes (%)

Font: FUNCAS

Gràfic I-27

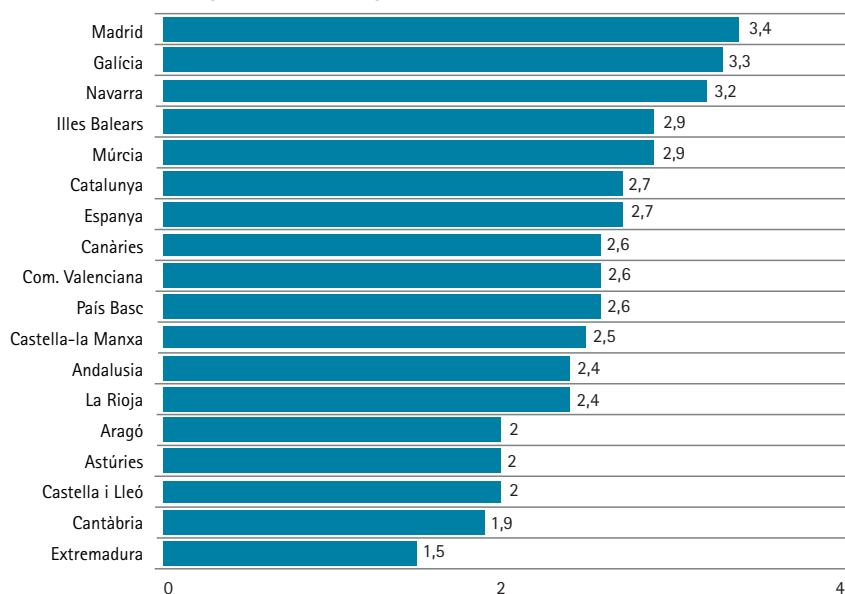
Variació anual 2008-2013 del VAB sector serveis predominantment de mercat a preus constants per comunitats autònomes (%)

Font: FUNCAS

Gràfic I-28

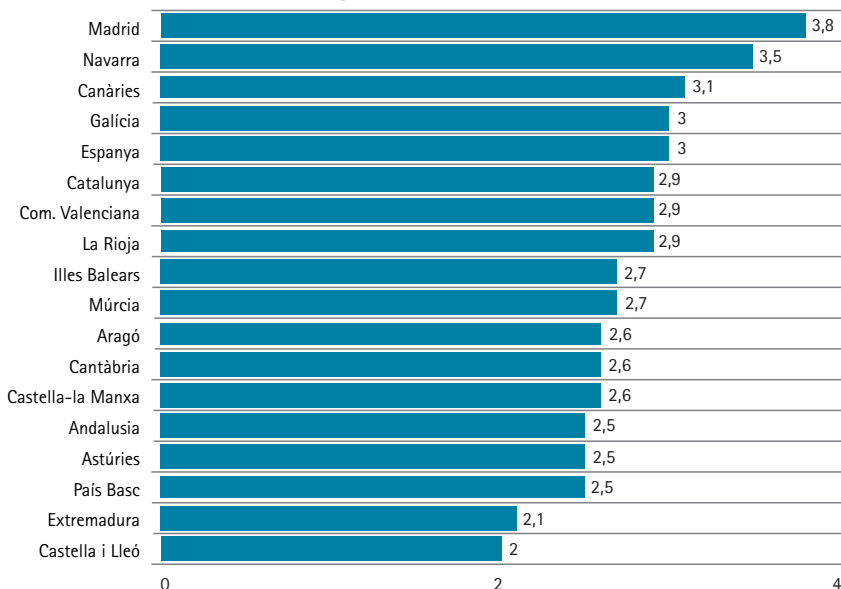
% variació anual 2014-2017 del VAB sector serveis predominantment de mercat a preus constants per comunitats autònomes

Font: FUNCAS

Gràfic I-29

% variació anual 2017 del VAB sector serveis predominantment de mercat a preus constants per comunitats autònomes

Font: FUNCAS

Els serveis predominantment de no mercat (que inclouen només: administració pública i defensa, seguretat social obligatòria, educació, activitats sanitàries i de serveis socials) a les Illes Balears presenten l'any 2017 un pes estructural en l'economia espanyola d'un 2,2%, per sobre del que representa a Astúries, Cantàbria, Navarra i La Rioja. El creixement d'aquests serveis l'any 2017 fou d'1,8% i se situen en sisena posició en el conjunt de comunitats autònomes. Pels tres períodes analitzats aquest terciari balear presenta sempre un creixement per sobre de la mitjana regional. Així, pel període 2001-2007 es varen situar en tercera posició; pel període 2008-2013 es varen situar en sisena posició i al llarg del període 2014-2017 varen ocupar la segona posició. (Vegeu el quadre I-12 i els gràfics I-30 al I-33).

1.3.

EL TEIXIT EMPRESARIAL BALEAR

A partir de les dades DIRCE de l'INE, es pot comprovar que l'any 2017 el nombre d'empreses a les Illes Balears va augmentar en 3.726 (4,2%), amb un total de 93.067 empreses (268 empreses menys que les que hi havia l'any 2008 o un -0,3%). Les quatre principals branques d'activitat pel nombre d'empreses són: comerç i reparacions, amb 16.565 empreses i un augment de 38 empreses (0,2%, però un -14,3% respecte al 2008); hotelaria amb 10.393 empreses i un augment de 483 empreses (4,9%, i un 0,2% respecte al 2008); activitats professionals, científiques i tècniques amb 10.355 empreses i un augment de 461 empreses (4,7%, i un

0,4% respecte al 2008); i construcció d'edificis, amb 9.515 empreses i un augment de 165 empreses (1,8%, però un -29,7% respecte al 2008 que fou un -5,9%). Respecte al 2008 l'única activitat que presenta un creixement positiu fora dels serveis ha estat la d'electricitat, gas, aigua i reciclatge amb un 8,8%. Totes les activitats de serveis presenten creixements positius respecte al 2008 i les més dinàmiques han estat: activitats immobiliàries (68,5%); educació (52,6%) i activitats administratives i serveis auxiliars amb un 50,4%. (Vegeu el quadre I-13 i el requadre I-1).

1.4.

L'ANÀLISI DE LA DEMANDA DE LES ILLES BALEARS

El darrer informe de FUNCAS, "El balance económico regional (autonomías y provincias, años 2000 a 2010)", de Pablo Alcaide Guindo, va ser publicat el maig de 2012. Aquest era l'únic informe de referència a Espanya que permetia fer una anàlisi comparativa dels diferents components de la demanda final per comunitats autònomes i treure els comptes regionalitzats de les capacitats o necessitats de finançament de les economies regionals. La col·lecció completa de les Memòries del CES de les Illes Balears permeten fer un seguiment acurat d'aquestes magnituds de les Illes Balears en comparació a la resta de comunitats autònomes per al període 2000 a 2011 (darrera memòria que es pot consultar al web del CES). Malauradament, aquesta anàlisi ja no es pot desenvolupar en el cas de les Illes Balears.

L'únic component de la demanda final que sí que es pot continuar analitzant és el que fa referència a l'anàlisi sobre el saldo net exterior comercial a partir de les dades de duanes, que donen informació desglossada per productes de les exportacions i de les importacions.

1.4.1. EL SALDO NET EXTERIOR⁴

En aquest apartat ens centrarem en l'anàlisi de l'evolució exportadora de l'economia balear al llarg de l'any 2017. Si hom vol consultar l'activitat exportadora de les Illes Balears al llarg del període 2000-2016 ho pot fer consultant el *Focus Econòmic*, número 3, de novembre de 2017, elaborat per Joan Matamalas González i publicat per la Direcció General d'Economia del Govern de les Illes Balears. A l'annex estadístic d'aquest apartat es pot consultar el gràfic mensual sobre l'evolució de la tendència de les exportacions i importacions al llarg del període de desembre de 1992 a desembre de 2017 i l'anàlisi de les principals partides exportadores i importadores per productes i països. (Vegeu els quadres AI-1 a l'AI-4 i els gràfics AI-1 a l'AI-3).

4. La coautora d'aquest apartat és Catalina Barceló Horrach i la base de dades d'aquest apartat es pot consultar a l'annex estadístic d'aquest apartat.

1.4.1.1. Exportacions⁵

La bona marxa de l'economia nacional i europea també es va notar en el comerç exterior balear, que el 2017 va registrar dades històriques. Es van exportar 1.854 milions d'euros, superant el rècord (marcat a la fi del 2007) de la sèrie estadística iniciada el 1992 i situant-se per sobre de les importacions (1.776 milions). Es va aconseguir un superàvit de 77 milions en el saldo exterior, millorant la situació del 2016, en què aquest va ser negatiu (amb 250 milions).

Malgrat això, aquestes dades inclouen unes partides distorsionants, habituals en el nostre comerç exterior, que corresponen, bàsicament, a combustibles i parts d'aeronaus i bucs per a reparacions. Aquestes partides alteren el resultat productiu perquè no es produeixen en la comunitat, sinó que s'importen per després exportar-se en la seva majoria. És a dir, les Balears van exportar 1.285 milions d'euros en partides distorsionants. La quantitat més alta mai exportada per aquest concepte.

La primera diferència respecte a anys anteriors és que aquestes partides van guanyar encara més pes en el conjunt exportat. Si fa vuit anys aquestes partides representaven un 28% del total exportat, el 2017 el pes es va multiplicar per 2,5, aconseguint un 70%.

5. La informació estadística que s'analitza procedeix del CSC-Agència Tributària, corresponent a la classificació "Origen/destino - Fiscal". És a dir, es té en compte la classificació relativa a la duana des d'on es realitza l'operació (aquest és el criteri utilitzat pel Departament de Duanes, Ministeri d'Economia), i, si aquesta es desconeix, s'utilitzaria la classificació "Fiscal", que utilitza el codi de domicili fiscal de l'empresa per classificar l'operació. A més, les estadístiques utilitzades per al 2017 no són definitives. És a dir, poden sofrir canvis en un futur. La qualificació definitiva és fins a desembre de 2016. Per tant, les conclusions d'aquest capítol exigeixen certa prudència al lector.

El 2017 es va registrar el percentatge més elevat de la sèrie, augmentant 16 punts percentuals respecte al 2016 (que va ser d'un 54%). Aquest important ascens va tenir la seva explicació, en gran part, per la magnífica temporada turística viscuda durant aquest any. L'elevat flux de turistes arribats per via aèria i marítima i el gran moviment interior de la població resident i turística que va fer ús de mitjans de transport terrestre (cotxes, vehicles de lloguer, autobusos, camions...) van contribuir a aconseguir una quantitat d'exportacions de combustibles tan elevada.

De fet, les exportacions de partides distorsionants es van duplicar respecte a l'any anterior. Si en el 2016 es van aconseguir 635 milions d'euros, el 2017 van arribar a 1.285 milions.

Una altra diferència interessant respecte a anys anteriors és que aquest tipus de partides es van distribuir entre més subpartides diferents, dificultant la seva desagregació i càlcul. Fins fa uns anys, era habitual que els combustibles s'aglutinessin en dues partides: Combustibles minerals i No classificats (en la seva subpartida d'avituallament a tercers). El 2017 aquestes dues partides tan sols van explicar un 34% de les distorsionants: un 13% per combustibles minerals (172 milions) i 19% per altres partides no classificades (242 milions).

No obstant això, el 2017 les exportacions de combustibles també es van classificar a través de les partides dels seus components: la de Polímers d'etilè en formes primàries (457 milions), que són plàstics, i la de Productes químics orgànics, que va incloure les exportacions d'hidrocarburs (metà, etanol, propanol i butà) i va aconse-

guir els 76 milions d'euros. Entre les dues van explicar un 42% de les distorsionants: un 36% en plàstics i un 6% en químics.

Les reparacions d'aeronaus i vaixells es van seguir aglutinant en les dues partides habituals (312 milions).

Les exportacions productives, obtingudes per diferència entre les exportacions totals menys les de les partides distorsionants, van registrar 568 milions d'euros i van créixer un 6,8% respecte al 2016. Malgrat el seu bon comportament, el pes de les distorsionants va eclipsar la importància del seu resultat.

Per productes exportats, mesurats en termes monetaris, cal assenyalar que la

majoria de les primeres grans partides van millorar respecte a l'any anterior, excepte els mobles i els aparells metàl·lics.

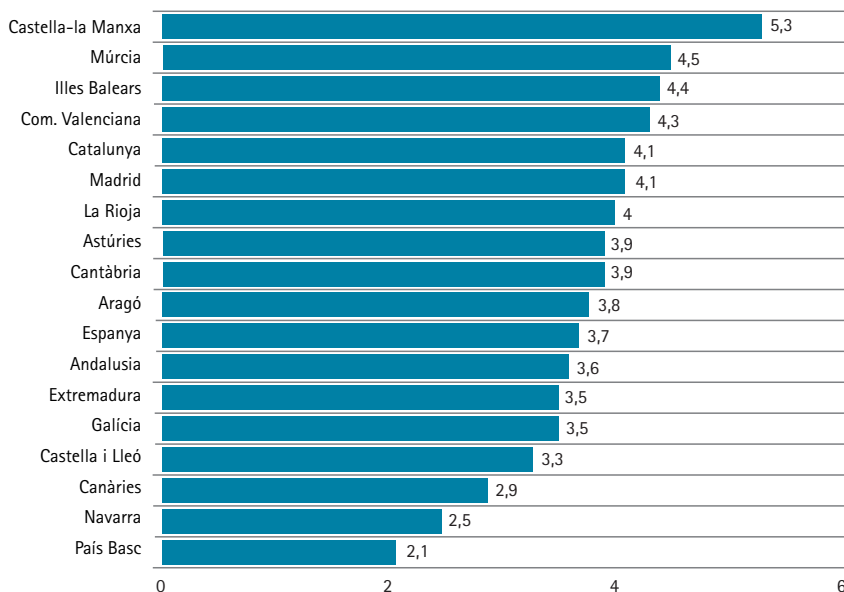
En primera posició es van mantenir, un any més, els Vehicles automòbils, englobats en la secció de material de transport. Es van exportar més de 171 milions d'euros, un 15% més que el 2016. Les vendes van correspondre, en bona part, a cotxes destinats, en la nostra comunitat, a l'activitat de lloguer de cotxes i es van enviar a França (97 milions), a Itàlia (28 milions) i a Alemanya (17 milions). Entre aquests tres països van comprar el 84% de la nostra flota. Aquesta partida ha anat escalant posicions en el rànquing: el 2010 es trobaven en tercer lloc i el 2017 va passar a ser la primera.

QUADRE I-12. VAB SECTOR SERVEIS PREDOMINANTMENT DE NO MERCAT A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES (% VARIACIÓ ANUAL) (2001-2017)

	% sobre el total 2017	Mitjanes anuals			2016	2017
		2001-2007	2008-2013	2014-2017		
Andalusia	16,4	3,6	1,6	1,1	1,9	1,0
Aragó	3,2	3,8	1,4	1,1	1,4	2,0
Astúries	2,1	3,9	1,2	0,7	1,9	1,7
Illes Balears	2,2	4,4	1,5	1,6	2,2	1,8
Canàries	4,2	2,9	1,3	0,5	1,6	0,5
Cantàbria	1,2	3,9	1,3	0,9	1,8	0,7
Castella i Lleó	6,1	3,3	1,2	0,9	1,1	1,9
Castella-la Manxa	4,0	5,3	0,9	0,9	1,3	1,9
Catalunya	16,0	4,1	1,6	2,2	3,3	1,6
Com. Valenciana	9,0	4,3	1,7	1,4	1,9	0,9
Extremadura	2,4	3,5	1,2	0,5	0,8	0,4
Galícia	5,4	3,5	1,1	0,6	1,5	1,2
Madrid	16,5	4,1	1,5	1,1	2,4	1,3
Múrcia	3,0	4,5	1,9	1,1	1,6	1,8
Navarra	1,6	2,5	1,1	0,7	2,2	2,2
País Basc	6,0	2,1	1,9	1,5	1,5	2,0
La Rioja	0,7	4,0	1,2	0,7	1,3	1,0
Espanya	100,0	3,7	1,5	1,2	2,0	1,4

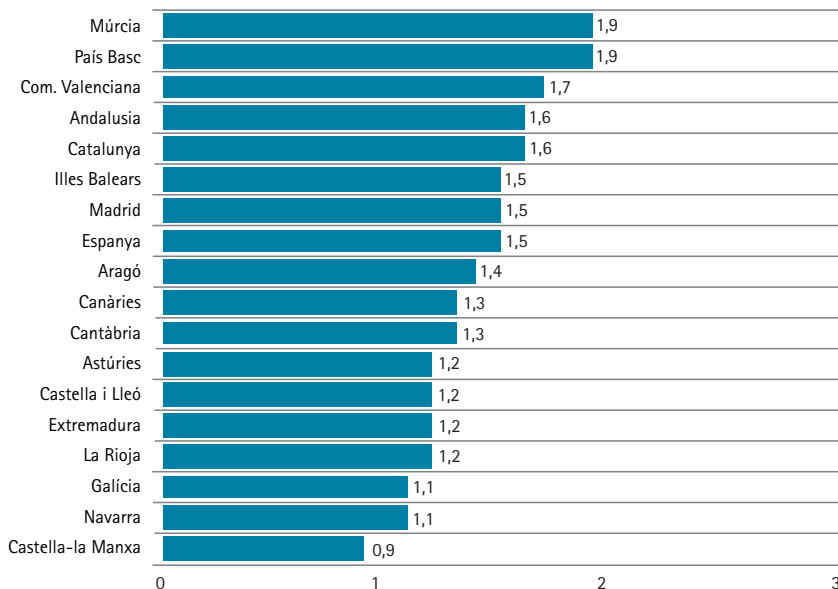
Font: FUNCAS.

Gràfic I-30

Variació anual 2001-2007 del VAB sector serveis predominantment de no mercat a preus constants per comunitats autònomes (%)

Font: FUNCAS

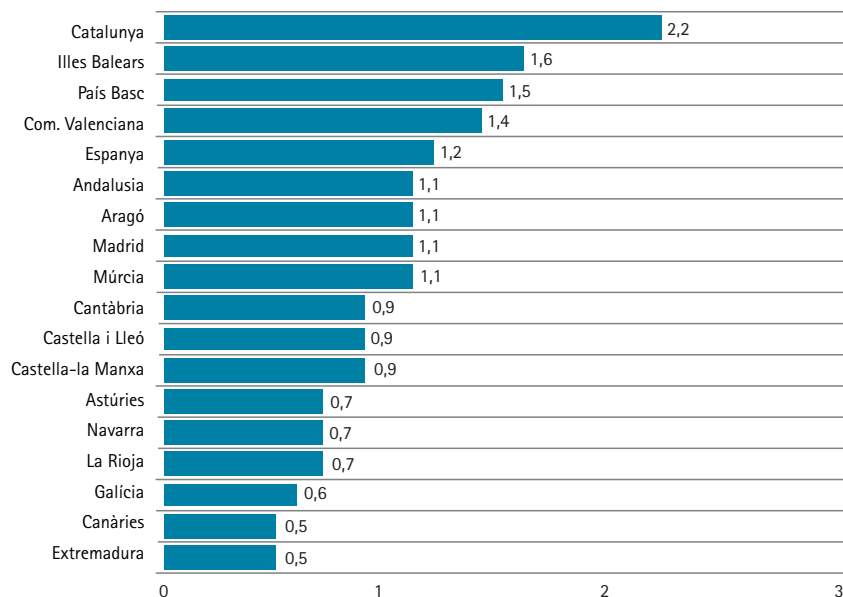
Gràfic I-31

Variació anual 2008-2013 del VAB sector serveis predominantment de no mercat a preus constants per comunitats autònomes (%)

Font: FUNCAS

Gràfic I-32

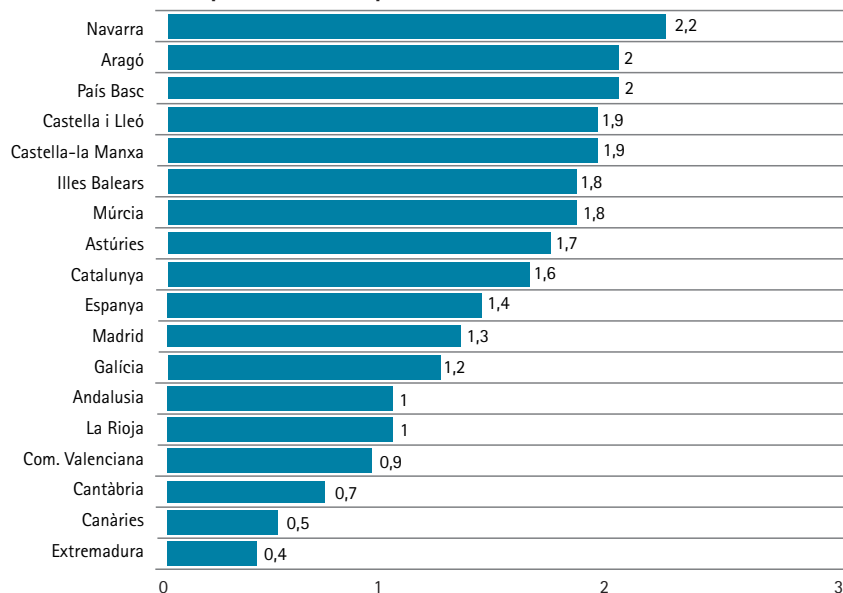
% variació anual 2014-2017 del VAB sector serveis predominantment de no mercat a preus constants per comunitats autònomes

Font: FUNCAS

Gràfic I-33

% variació anual 2017 del VAB sector serveis predominantment de no mercat a preus constants per comunitats autònomes

Font: FUNCAS

QUADRE I-13. NOMBRE D'EMPRESES A LES ILLES BALEARS PER SECTORS, GRUPS I ACTIVITAT PRINCIPAL (CNAE09) (2008-2017)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	% var. 2017/2016	% var. 2017/2008
Total	93.335	91.826	89.562	87.461	85.372	85.044	84.270	87.111	89.341	93.067	4,2	-0,3
Indústria	5.488	5.564	5.080	4.739	4.604	4.551	4.408	4.413	4.420	4.580	3,6	-16,5
Indústries extractives	70	68	64	57	57	56	51	53	50	57	14,0	-18,6
Indústria manufacturera	4.999	4.911	4.557	4.244	4.119	4.044	3.913	3.920	3.938	4.067	3,3	-18,6
Electricitat, gas, aigua i reciclatge	419	585	459	438	428	451	444	440	432	456	5,6	8,8
Construcció	20.359	18.575	17.029	16.071	15.126	14.526	14.020	14.485	14.989	15.459	3,1	-24,1
Construcció d'edificis	13.542	12.278	11.067	10.413	9.691	9.256	8.850	9.085	9.350	9.515	1,8	-29,7
Enginyeria civil	436	461	433	410	378	298	270	271	259	263	1,5	-39,7
Activitats de construcció especialitzada	6.381	5.836	5.529	5.248	5.057	4.972	4.900	5.129	5.380	5.681	5,6	-11,0
Serveis	67.488	67.687	67.453	66.651	65.642	65.967	65.842	68.213	69.932	73.028	4,4	8,2
Comerç i reparacions	19.338	18.958	18.345	17.626	17.338	17.075	16.632	16.672	16.527	16.565	0,2	-14,3
Transport i emmagatzematge	4.830	4.759	4.616	4.469	4.383	4.251	4.139	4.132	4.170	4.294	3,0	-11,1
Hoteleria	10.371	10.394	10.072	9.962	9.912	9.903	9.796	9.840	9.910	10.393	4,9	0,2
Informació i comunicacions	1.143	1.178	1.229	1.223	1.255	1.244	1.283	1.403	1.423	1.466	3,0	28,3
Activitats financeres i assegurances	1.720	1.737	1.760	1.702	1.695	1.707	1.602	1.627	1.723	1.762	2,3	2,4
Activitats immobiliàries	3.775	3.986	4.003	4.134	4.297	4.373	4.695	5.209	5.715	6.362	11,3	68,5
Activitats professionals, científiques i tècniques	10.311	10.203	10.239	9.713	9.256	9.498	9.211	9.602	9.894	10.355	4,7	0,4
Activitats administratives i serveis auxiliars	5.075	5.101	5.741	6.118	5.919	6.133	6.529	6.842	7.153	7.634	6,7	50,4
Educació	1.486	1.556	1.574	1.589	1.623	1.665	1.787	2.020	2.114	2.267	7,2	52,6
Activitats sanitàries i serveis socials	3.201	3.356	3.465	3.804	3.717	3.781	3.635	3.836	3.914	4.104	4,9	28,2
Activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment	2.231	2.296	2.229	2.190	2.224	2.312	2.353	2.570	2.731	2.879	5,4	29,0
Altres serveis	4.007	4.163	4.180	4.121	4.023	4.025	4.180	4.460	4.658	4.947	6,2	23,5

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

El calçat va ser la segona partida que més exportacions va registrar, aconseguint els 91 milions d'euros. Per cada 100 euros exportats, 14 euros van correspondre al calçat. Malgrat les dificultats que afronta la indústria a les Balears des de fa anys, el calçat segueix mantenint el protagonisme exportador. Concretament, les exportacions del 2017 van millorar un 6% respecte a les vendes del 2016. El calçat s'ha sabut mantenir com a producte habitual entre les exportacions de les illes, no solament pel seu volum, sinó pel seu elevat preu unitari (per quilo exportat), que aconsegueix els 68 euros/kg. Entre Alemanya (16 milions), Itàlia (12 milions) i França (12 milions) van comprar el 44% del nostre calçat.

En tercer lloc, es van situar les vendes d'olis per a perfumeria i cosmètica, que van correspondre al perfum i a l'aigua de flor d'ametlla produïda a Mallorca. Es van exportar 33 milions d'euros enfront dels 28 milions de l'any 2016. Aquest bon comportament s'ha anat detectant també durant els últims anys. Aquesta partida, també, va destacar per l'elevat preu mitjà per quilo exportat: 70 euros. Aquestes exportacions s'inclouen en la secció de productes d'indústries químiques i derivats, que van totalitzar 72 milions d'euros (un 77% més que el 2016). Un de cada dos euros exportats en productes químics són olis. Per destinacions, els olis es van enviar, principalment, a Hong-Kong (7,5 milions d'euros), Regne Unit (3,3 milions) i Suïssa (3,2 milions). Les vendes a aquests països van concentrar el 42% del total.

Segueixen les exportacions de calderes i aparells metàl·lics en quarta posició, amb 33 milions d'euros, malgrat haver-

se desaccelerat un 27% respecte a l'any anterior. Aquesta partida va englobar les exportacions de dos productes diferents que es van distribuir a dos mercats geogràfics diferents. D'una part, es van exportar calderes, refrigeradors, congeladors i altres màquines elèctriques per a establiments hotelers. La majoria d'aquesta partida va tenir com a destinacions la República Dominicana (8,1 milions), Mèxic (4,1 milions) i Jamaica (2,3 milions). D'una altra part, es van exportar turboreactors i turbopropulsors de gas que es van enviar principalment als Estats Units (8,6 milions d'euros). Aquesta partida es va classificar en la general de màquines i material elèctric, que va aconseguir els 50 milions d'euros i es va posicionar com a grup en cinquena posició, malgrat reduir-se un 15% respecte al 2016.

En cinquè lloc es van situar les exportacions de fruita. Es van exportar 23 milions d'euros, millorant un 29% respecte al 2016. Aquestes exportacions s'engloben en la partida de productes alimentaris, que va arribar als 58 milions d'euros i va créixer un 8,9% respecte al 2016. Els països als quals es va exportar fruita van ser França (15,1 milions d'euros), Alemanya (3,1 milions) i Regne Unit (1,6 milions).

A més distància es van situar els mobles amb exportacions que van aconseguir els 20 milions d'euros. Es van posicionar en sisè lloc. Encara que es van reduir un 16,8% respecte al 2016. Per països, la República Dominicana (12,3 milions) i Mèxic (4,4 milions) van concentrar un 84% del total exportat. Aquesta partida es troba dins de la de mercaderies i productes diversos, que en el conjunt del 2017 va

aconseguir els 24 milions d'euros, enfront dels 26 milions de l'any anterior.

En setena posició es van vendre sabons per valor de 18 milions d'euros. Aquesta és la segona de les grans partides del grup Productes Químics (que el 2017 va ascendir a 72 milions d'euros), representant el 25% del total químic. En un any, les vendes es van triplicar: passant de 5,8 milions d'euros el 2016 a més de 18,4 milions el 2017. És la pujada més important (212%) de les principals partides exportades. Es van vendre sabons a França (8,6 milions), Alemanya (4,4 milions) i Regne Unit (1,3 milions).

Les màquines i el material elèctric es van trobar en vuitena posició del rànquing amb 17 milions d'euros exportats. Aquestes exportacions van correspondre, bàsicament, a escalfadors elèctrics d'aigua, a aparells de circuits elèctrics i a quadres i panells elèctrics. Aquestes exportacions van representar el 34% del grup de màquines i material elèctric. Per països, les vendes es van concentrar a la República Dominicana (6,3 milions), Mèxic (2,9 milions) i Jamaica (2,8 milions).

En novena posició es van exportar productes diversos de les indústries químiques. És la tercera gran partida de la secció de productes químics i representa les exportacions d'insecticides i fungicides. Amb unes exportacions de 15 milions va representar el 21% del total químic. Aquest concepte va experimentar un creixement fort respecte al 2016, passant de 2,5 milions a més de 15 milions el 2017. El 91% de les exportacions d'aquesta partida es van concentrar a Itàlia

(8,7 milions d'euros), França (3,5 milions) i Portugal (1,5 milions).

I en desè lloc es van situar les exportacions de gomes i resines (13 milions). Es van vendre un 10% més que l'any anterior. Entre Dinamarca (3 milions d'euros), Alemanya (3 milions) i els EUA (2,5 milions) es va aglutinar un 65% de les exportacions.

Les exportacions d'aquests deu productes van sumar 434 milions d'euros i van representar un 76% del total exportat, excloent les partides distorsionants.

La destinació majoritària va seguir sent Europa. Tan sols 7 països europeus van concentrar un 68% del total sense partides distorsionants. Aquests són: Països Baixos (315 milions), França (302 milions), Alemanya (238 milions), Itàlia (133 milions), Regne Unit (121 milions), Bèlgica (95 milions) i Portugal (59 milions). A aquests es van sumar la República Dominicana (50,2 milions) i els EUA (27,5 milions).

1.4.1.2. Importacions

El dinamisme econòmic del 2017 també es va reflectir en les importacions. La vitalitat econòmica, tant de residents com de turistes, va fer augmentar la demanda de béns de consum. Part d'aquestes importacions van servir per satisfer aquesta demanda. Entre les partides productives, van destacar les compres d'aliments i begudes, mobles, joguines, articles d'esport, roba i complements.

El 2017 es van importar béns per valor de 1.776 milions d'euros, un 25% més que el 2016, aconseguint també una de les xifres

més altes des del 2008, encara que sense arribar a aconseguir les xifres del període precrisi 2004-2007, les importacions del qual vorejaven els 2.200 milions d'euros.

Igual que en les exportacions, el 2017 van existir dos productes que van alterar el resultat: els combustibles i les parts d'aeronaus i vaixells i reparacions. Com s'ha comentat a l'apartat de les exportacions, les importacions de combustibles no solament es troben en la mateixa partida de combustibles minerals (286 milions d'euros), sinó assignat a productes químics orgànics com a hidrocarburs (218 milions) i polímers d'etilè en formes primàries (188 milions). A més, les parts importades d'aeronaus i vaixells van sumar 377 milions d'euros. En conjunt, aquestes partides van sumar un total de 1.073 milions d'euros, la qual cosa va suposar un 35,1% més que l'any anterior. L'augment del tràfic aeri i marítim, sumat al del transport terrestre, va fer que les importacions de combustible i les reparacions d'aeronaus i de vaixells aconseguissin una quantitat històrica.

També es va aconseguir una dada rècord en importacions productives, descomptades les partides distorsionants. Es va aconseguir un total de 703 milions, un 12,8% més que l'any anterior. El dinamisme de la demanda interna va fer que les importacions productives també creixessin en la majoria de les partides o bé es mantinguessin en nivells similars el 2016.

El 2017, la partida de reactors, calderes i màquines i aparells mecànics va ser la primera partida importada a les Balears, amb 114 milions d'euros. Es va registrar una taxa de variació anual

positiva d'un 24%. Si en el 2016 es van importar 92 milions d'euros, en el 2017 van aconseguir els 114 milions. Aquestes importacions es classifiquen en la partida global de màquines i material elèctric que va registrar un total de 134 milions d'euros, un 17,4% més que l'any anterior. En aquesta partida s'inclouen, d'una banda, les importacions de reactors, turboreactors, turbopropulsors i altres turbines de gas i, per un altre, les màquines d'aire condicionat, congeladors, campanes o bombes d'aire, entre altres. Per països, i a l'àmbit general, cal destacar les importacions d'Itàlia (42,7 milions d'euros), la Xina (15,3 milions) i Alemanya (9,5 milions).

Les importacions de joguets i altres articles per a l'esport o esbarjo es van posicionar, en segon lloc, amb un valor de 53 milions d'euros, un 23,2% més que el 2016. Aquesta partida s'engloba dins de les mercaderies generals que van aconseguir els 85 milions d'euros, un 13,6% més que l'any anterior, la qual cosa representa un símptoma inequívoc de la bona marxa de l'economia. Les importacions d'Alemanya (30,9 milions d'euros), Eslovènia (16,3 milions) i la Xina (2,7 milions).

En tercer lloc, es van situar les importacions de vehicles automòbils. El creixement dels últims anys ha estat important: si l'any 2008 se situaven a la posició 20, el 2017 són a la segona. Es van importar vehicles per valor de 40 milions d'euros, creixent un 18% respecte al 2016. A aquest capítol van correspondre vehicles procedents d'Alemanya (24,9 milions d'euros), d'Itàlia (5,5 milions), de la República Txeca (2,8 milions) i de França (2,3 milions).

Les importacions de calçat es van situar en quarta posició i van aconseguir un valor de 35 milions d'euros. Aquesta partida va augmentar un 23,5% respecte al 2016, any en què es van importar 28 milions. De Bèlgica es van comprar 10,4 milions d'euros, de Portugal 7,1 milions, d'Itàlia 6,4 milions i de la Xina 3,1 milions. Aquesta partida va correspondre a calçat, barrets, paraigües, plomes i flors artificials, que va aconseguir els 38 milions d'euros, un 22,4% més que durant l'any 2016.

En cinquena posició trobem les importacions de peces i complements de vestir, de punt, partida que inclou des de vestits i altres peces de vestir fins a roba blanca i de parament per als allotjaments turístics i els uniformes de treball. El 2017 es van comprar peces de punt per valor de 34 milions d'euros, la qual cosa va suposar un 12,3% més que el 2016. Aquesta partida es va englobar en la general de Materials tèxtils i les seves manufactures, que va registrar 74 milions i va suposar un 2,5% més que el 2016. Aquest bon comportament va reflectir la bona marxa de l'economia balear i l'augment en el consum intern. Per països, cal destacar que d'Itàlia es van importar 9,1 milions d'euros, de Bèlgica, 8,1 milions, de la Xina, 3,5 milions i de Països Baixos, 2,3 milions.

Les importacions de mobles es van col·locar en sisena posició amb un valor de 30 milions d'euros. Es van mantenir similars el 2016. Per països, les importacions d'Itàlia amb 8,3 milions van ser les més importants, seguides de la Xina (amb 4,6 milions) i d'Alemanya (amb 4,5 milions). El conjunt d'importacions de mobles, juntament amb les de joguines, s'engloben en la partida

de mercaderies i productes diversos, que van comprar 85 milions d'euros.

Els van seguir les importacions de peces i complements de vestir, excepte els de punt, que van ser la setena partida més importada amb 26 milions d'euros (un 6,5% més que el 2016). Es van importar tot tipus de peces de vestir i altres complements no fabricats amb punt. D'Itàlia va procedir un 35% de les importacions, des d'on es van comprar 7,7 milions d'euros; de França, 3,9 milions; i de la Xina, 2,4 milions d'euros.

Les importacions de peix i carn es van situar en octava i novena posició, amb 21 milions i 20 milions, respectivament. S'engloben en la partida d'aliments, que el 2017 va aconseguir un valor de 101 milions, un 22,7% més que l'any anterior. El bon comportament de la demanda interior va generar una elevada importació d'aliments. Per països, les compres de peix es van concentrar a la Xina (5,2 milions d'euros) i a Alemanya (3,4 milions); mentre que les de carn es van comprar a Alemanya (8,1 milions d'euros) i a Polònia (1,6 milions).

Finalment, cal dir que les importacions d'aparells i material elèctric s'engloben dins de la partida de màquines i material elèctric. Aquesta partida va reduir un 13,6% les seves importacions respecte al 2016, considerat un any d'especial rellevància per a aquests productes. Es van importar gairebé 20 milions d'euros, enfront dels 22 milions de 2016. Desglossant la partida, es van importar grups electrògens i convertidors elèctrics i escalfadors elèctrics. Per països,

destacar que els tres principals països als quals comprem material elèctric van ser Alemanya (3,3 milions), la Xina (3,1 milions) i els Estats Units (2,9 milions).

Les importacions d'aquests primers deu productes van cobrir un 55,9% del valor total de les importacions, sense tenir en compte les partides distorsionants. En total van aconseguir 393,1 milions d'euros.

1.4.1.3. Saldo comercial

El 2017 va ser un any especial per al comerç exterior. La bonança econòmica de la nostra comunitat unida a la dels nostres principals clients europeus, van aconseguir que el 2017 acabés amb superàvit exterior: un saldo positiu de 77 milions d'euros. Tot això esdevé estrany en el nostre comerç exterior, ja que donada la insularitat de la nostra comunitat i l'escassa activitat industrial, el que és habitual és registrar déficits comercials.

És la segona vegada des del 1992, any en què es va iniciar la sèrie, que el saldo comercial, corregit dels efectes de l'estacionalitat i calendari, i mesurat a través de la tendència anual mòbil, surt positiu. La primera vegada va ser entre juliol de 2009 i febrer de 2010, moment en què el saldo va aconseguir els 200.000 euros. Va ser un període a l'inici de la crisi en el qual van confluïr dos factors: d'una banda, una reculada important de les importacions, com a conseqüència de la raquítica demanda interna, i per una altra, un moderat avanç de les exportacions, impulsat pels nostres principals compradors europeus, que mantenien una paupèrrima activitat.

En aquest 2017 la situació ha estat diferent perquè les dues palanques que intervenen han crescut, si bé les exportacions ho han fet per sobre de les importacions. Les exportacions de 2017 van registrar un rècord: 1.853 milions d'euros, una dada mai aconseguida des de 1992, any d'inici de la sèrie. En les èpoques més dinàmiques, l'exportació balear se situava en els 1.500 milions, mentre que en períodes de crisi la dada es quedava a la meitat (entre els 800-900.000 euros anuals). El 2017 es va aconseguir una quantitat sense precedents, malgrat estar sostinguda en més de dues terceres parts per combustibles i peces d'aeronaus i vaixells.

Per altra banda, les importacions del 2017 van aconseguir els 1.776 milions d'euros, un 25% més que el 2016, superant la importació mitjana dels últims 10 anys (període de crisi), que ha estat rondant els 1.500 milions. Malgrat aquest bon comportament, encara s'ha situat lluny de les importacions mitjanes del període precrisi 2004 a 2007, les importacions de la qual rodaven els 2.200 milions d'euros.

El saldo comercial del 2017 va millorar un 130,9% respecte al 2016, el saldo negatiu del qual exterior va ser de 250 milions d'euros.

Altres conclusions s'obtenen si s'exclouen les partides distorsionants. En aquest cas, el saldo comercial del 2017 va ser deficitari i, a més, va empitjorar respecte al 2016. Si el 2016, el dèficit va ser de 91 milions, el 2017 va augmentar fins als 134 milions, un 47,3% més.

Per grups, el saldo exterior empitjora respecte a l'any anterior en tots ells, excepte en les preparacions d'aliments i begudes, minerals, productes químics i objectes d'art. D'aquests últims, tot i que són deficitaris (excepte els minerals i els productes químics que són positius), milloren respecte al 2016.

1.5.

LA INVERSIÓ ESTRANGERA

Les dades del Registre d'Inversions Exteriors del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç permeten afirmar que la inversió bruta estrangera sense entitats de tinença de valors estrangers (ETVE) per comunitats autònomes dona per a les Illes Balears un import de 318,3 milions d'euros, amb una disminució del 44,25%. (Vegeu el quadre I-14).

En el conjunt de les comunitats autònomes té lloc, en canvi, un creixement del 8,35%; s'arriba a 22.913,8 milions d'euros, amb un augment de 1.765,36 milions d'euros,

per la qual cosa les Balears perden 1,31 punts en la seva participació, que per l'any 2017 és d'1,39%. (Vegeu el quadre I-15).

Les principals comunitats autònomes són Madrid (14.520,6 milions d'euros, amb el 63,37% del total, que en part s'expliquen per l'efecte de centralitzar bona part de les seues socials de les grans empreses transnacionals i de les que estan subjectes a grans operacions d'adquisició o presa de control) i Catalunya, 3.093 milions d'euros, que en conjunt rep el 13,5% de la inversió bruta estrangera assignada.

1.6.

ELS PREUS

La inflació interanual és d'un 2,1% a les Balears (0,1 punts) per sobre de l'espanyola. Per comunitats autònomes, la de les Balears se situa en tercera posició darrera de Catalunya i Castella i Lleó. (Vegeu el gràfic I-34).

QUADRE I-14. INVERSIÓ BRUTA ESTRANGERA EN MILIONS D'EUROS A LES ILLES BALEARS I ESPANYA (SENSE ETVE) (2010-2017)

	Illes Balears		Espanya		% IB / Espanya
	Total	% Variació	Total	% Variació	
Total	3.115,84	-	167.707,89	-	1,86 %
2010	175,46	-	12.452,14	-	1,41 %
2011	424,68	142,04 %	28.731,93	130,74 %	1,48 %
2012	294,77	-30,59 %	14.728,85	-48,74 %	2,00 %
2013	784,15	166,02 %	17.270,77	17,26 %	4,54 %
2014	272,78	-65,21 %	20.379,85	18,00 %	1,34 %
2015	274,71	0,71 %	24.784,98	21,62 %	1,11 %
2016	570,96	107,84 %	25.601,74	3,30 %	2,23 %
2017	318,33	-44,25 %	23.757,64	-7,20 %	1,34 %

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

**QUADRE I-15. INVERSIÓ BRUTA ESTRANGERA EN MILIONS D'EUROS PER COMUNITATS AUTÒNOMES
(SENSE ETVE) (2016-2017)**

	2016	% sobre total	2017	% sobre total	% variació 17/16
Espanya	21.148,47	100,00 %	22.913,83	100,00 %	8,35 %
Andalusia	456,08	2,16 %	428,04	1,87 %	-6,15 %
Aragó	37,83	0,18 %	83,36	0,36 %	120,38 %
Cantàbria	20,34	0,10 %	1,11	0,00 %	-94,56 %
Castella i Lleó	66,22	0,31 %	54,33	0,24 %	-17,96 %
Castella-la Manxa	104,45	0,49 %	180,68	0,79 %	72,98 %
Catalunya	5.137,56	24,29 %	3.093,01	13,50 %	-39,80 %
Ceuta i Melilla	0,61	0,00 %	0,48	0,00 %	-21,49 %
Madrid	11.640,89	55,04 %	14.520,55	63,37 %	24,74 %
Com. Valenciana	169,80	0,80 %	1.158,76	5,06 %	582,43 %
Extremadura	62,13	0,29 %	23,96	0,10 %	-61,44 %
Galícia	102,38	0,48 %	106,05	0,46 %	3,59 %
Illes Balears	570,96	2,70 %	318,33	1,39 %	-44,25 %
Canàries	43,79	0,21 %	187,35	0,82 %	327,82 %
La Rioja	7,62	0,04 %	25,44	0,11 %	233,95 %
Navarra	836,30	3,95 %	46,95	0,20 %	-94,39 %
País Basc	1.531,81	7,24 %	2.616,06	11,42 %	70,78 %
Astúries	292,49	1,38 %	31,70	0,14 %	-89,16 %
Múrcia	67,21	0,32 %	37,69	0,16 %	-43,93 %

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

Per rúbriques, els creixements positius d'inflació a les Balears, per l'any 2017, s'han produït amb més intensitat al transport (+4,1%), a l'habitatge (+4%), restaurants i hotels (+2,9%) i altres béns i serveis amb +1,8%. (Vegeu el quadre I-16).

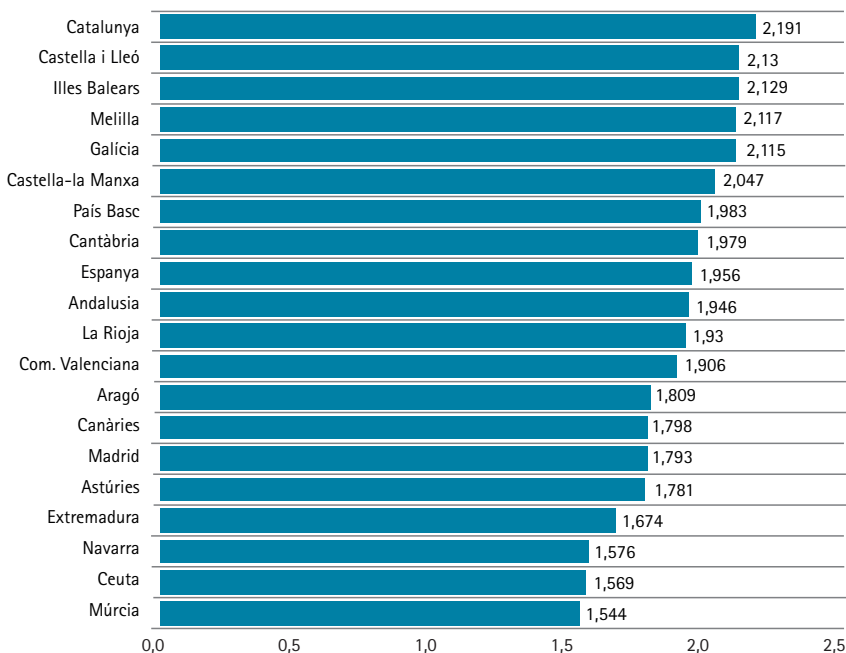
Les taxes de creixement diferencial per rúbriques de l'IPC de les Balears respecte a l'IPC d'Espanya destaquen els majors creixements a les Balears de restaurants i hotels (+ 1 punt) i altres béns i serveis amb +0,9 punts. (Vegeu el gràfic I-35).

1.7.

L'EVOLUCIÓ DE LA RENDA PER CÀPITA I ELS SEUS DETERMINANTS

En aquest apartat analitzam la posició relativa de les Balears en termes de renda per càpita respecte a la resta de comunitats autònomes. Igualment hi desglossam l'anàlisi de l'evolució de la renda per càpita i dels seus determinants, que són la productivitat i la taxa d'ocupació de la població resident, a partir de la informació de FUNCAS, ja comentada a l'apartat 1.1.1.

Gràfic I-34

Taxa de creixement 2017/2016 de l'IPC per comunitats autònomes

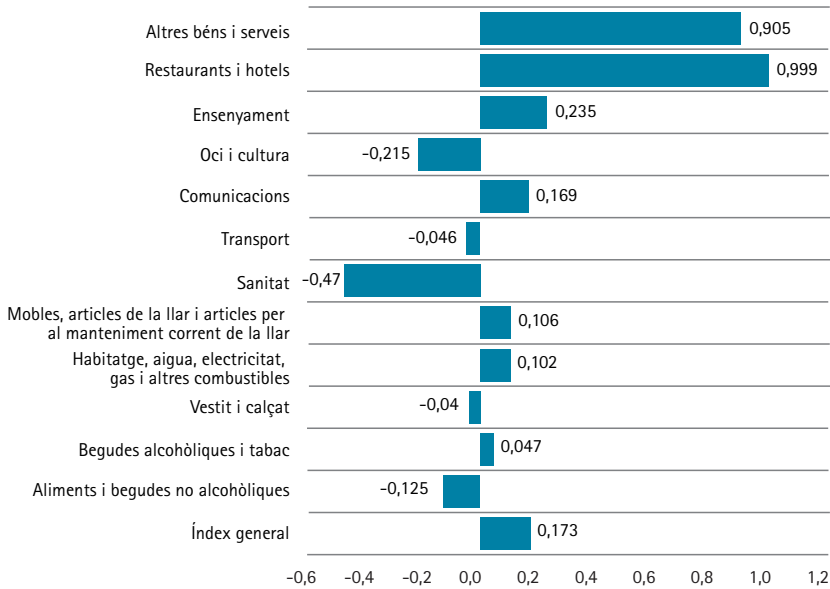
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

QUADRE I-16. ÍNDEX DE PREUS DE CONSUM (IPC) D'ESPANYA I BALEARS PER GRUPS (2017) (BASE 2016)

	Espanya		Illes Balears		Diferència Balears - Espanya
	Índex	Taxa creixement anual	Índex	Taxa creixement anual	
Índex general	102,0	2,0	102,1	2,1	0,2
Aliments i begudes no alcohòliques	101,2	1,2	101,1	1,1	-0,1
Begudes alcohòliques i tabac	101,7	1,7	101,7	1,7	0,0
Vestit i calçat	100,5	0,5	100,4	0,4	0,0
Habitatge, aigua, electricitat, gas i altres combustibles	103,9	3,9	104,0	4,0	0,1
Mobles, articles de la llar i articles per al manteniment corrent de la llar	99,6	-0,4	99,7	-0,3	0,1
Sanitat	100,7	0,7	100,3	0,3	-0,5
Transport	104,2	4,2	104,1	4,1	0,0
Comunicacions	101,3	1,3	101,5	1,5	0,2
Oci i cultura	101,1	1,1	100,9	0,9	-0,2
Ensenyament	100,9	0,9	101,2	1,2	0,2
Restaurants i hotels	101,9	1,9	102,9	2,9	1,0
Altres béns i serveis	100,9	0,9	101,8	1,8	0,9

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

Gràfic I-35
**Diferència de la taxa de creixement de l'IPC d'Espanya i Balears
per grups (2017) (base 2016)**

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

1.7.1. LA POSICIÓ RELATIVA DE LES BALEARS EN TEMES DE RENDA PER CÀPITA PER COMUNITATS AUTÒNOMES

Segons FUNCAS l'evolució (en base 100 Espanya) de la renda real per càpita de les Balears respecte a la resta de comunitats autònomes pel període 2000-2017 ha estat la més regressiva en conjunt de comunitats autònomes, ja que ha passat de la segona posició relativa (131,6) l'any 2000 a la posició setena (99,8) l'any 2017, amb una pèrdua de 31,8 punts del seu nivell relatiu, la qual dobla la pèrdua del nivell relatiu de Canàries (-15,6 punts), que és la segona comunitat autònoma per pèrdua relativa. També cal destacar que mentre que l'any 2016 a les Balears

encara es mantenia (1,4 punts) per sobre del nivell 100 Espanya, l'any 2017, i per primera vegada, ja se situa per sota de la mitjana espanyola. (Vegeu el quadre I-17).

De fet les estimacions de l'INE per l'any 2017 encara donen per les Balears un nivell del 3,1% superior a la renda per càpita espanyola, que es va estimar en 24.999 euros per habitant, inferiors als 25.772 euros per habitant estimats per a les Balears. (Vegeu el gràfic I-36).

Aquesta pèrdua persistent del nivell de renda per càpita no s'ha donat en el cas de Madrid i el País Basc que l'any 2000 se situaven en primer i quart lloc, respectivament, i per l'any 2017 presenten

uns guanys relatius de 4,1 punts i 10 punts, respectivament, situant-se el País Basc en segona posició en guanys relatius darrera Galícia que guanya 12,6 punts.

Aquesta pèrdua persistent de renda per càpita per part de les Balears és sense cap mena de dubte un dels fets més rellevants de la Història econòmica de les Balears dels darrers cinquanta anys, fet que ja va emfatitzar el Pla de ciència, tecnologia, innovació i emprenedoria de les Illes Balears 2013-2017 del Govern de les Illes Balears, que posà la data d'inici d'aquesta pèrdua relativa de renda per càpita a partir de l'any 1985. (Vegeu el gràfic I-37).

1.7.2. L'EVOLUCIÓ DELS FACTORS DETERMINANTS DE L'EVOLUCIÓ DE LA RENDA REAL PER CÀPITA: LA PRODUCTIVITAT I LA TAXA D'ACTIVITAT DE LA POBLACIÓ

Es pot observar que el creixement de la renda real per càpita es pot explicar pel comportament de dues variables: la productivitat, que fa referència a la renda o el PIB generat per ocupat i que recull el component del progrés tècnic, i la taxa d'ocupació de la població regional⁶ que fa referència a la dinàmica demogràfica i laboral.

Dels tres períodes analitzats per FUNCAS (2001-2007), (2008-2013) i (2014-2017) en el primer període les Balears van quedar situades a la coa del creixement regional en renda per càpita i en el segon i tercer antepenúltima. L'any 2017 torna a ser la

darrera i la previsió per 2018 la deixa en la posició onzena, en tots els casos, sempre per sota de la mitjana espanyola. (Vegeu el quadre I-18 i els gràfics I-38 a I-42).

En relació a les variables explicatives d'aquest comportament tan negatiu de la renda per càpita, i pel que fa a la productivitat del treball, la seva dinàmica és totalment contra cíclica, ja que al llarg del primer període de creixement abans de la Gran Recessió la comunitat de les Balears es queda a la coa del creixement regional de la productivitat del treball, en el segon període de crisi se situa en novena posició (per sobre del creixement regional del conjunt de comunitats autònomes), i en tercer període de recuperació torna a caure en l'antepenúltima posició. Per l'any 2017 cau a la penúltima posició i la previsió per 2018 la torna a deixar en antepenúltima posició. (Vegeu el quadre I-19 i els gràfics I-43 a I-47).

En relació a la dinàmica seguida per la taxa d'ocupació de la població resident, l'altra variable explicativa del comportament de la renda per càpita que expressa la dinàmica poblacional i de la capacitat del mercat de treball per absorbir aquests creixements demogràfics, tenim el següent comportament al llarg d'aquests tres períodes analitzats: en el primer període les Balears va quedar situada en l'antepenúltima posició i en el segon i tercer període s'ha situat en la posició 14, millorant tan sols una posició relativa. Per l'any 2017 torna a ser la darrera i la previsió per 2018 és l'única estimació que la deixa molt per sobre de la mitjana espanyola, ja que es queda en segona posició darrera d'Aragó. (Vegeu el quadre I-20 i els gràfics I-48 a I-52).

6. Observau que: $\text{PIB/Població} = \text{PIB} / \text{Ocupats} \times \text{Ocupats} / \text{Població}$; essent: $\text{PIB} / \text{Ocupats}$, la productivitat del treball; i $\text{Ocupats} / \text{Població}$, la taxa d'ocupació de la població resident.

En termes de taxes de creixement, el creixement de la renda per càpita s'explica per la suma de les taxes de creixement de la productivitat i de la taxa d'ocupació de la població regional. (Vegeu els gràfics I-53 a I-57).

Així en el període precrisi (2001-2007) la taxa de creixement del PIBpc (-0,9%) s'explica per la suma del creixement de la productivitat del treball (-1,7%, que és la caiguda més important en aquest període en el conjunt de les 17 comunitats autònomes) i un creixement de la taxa

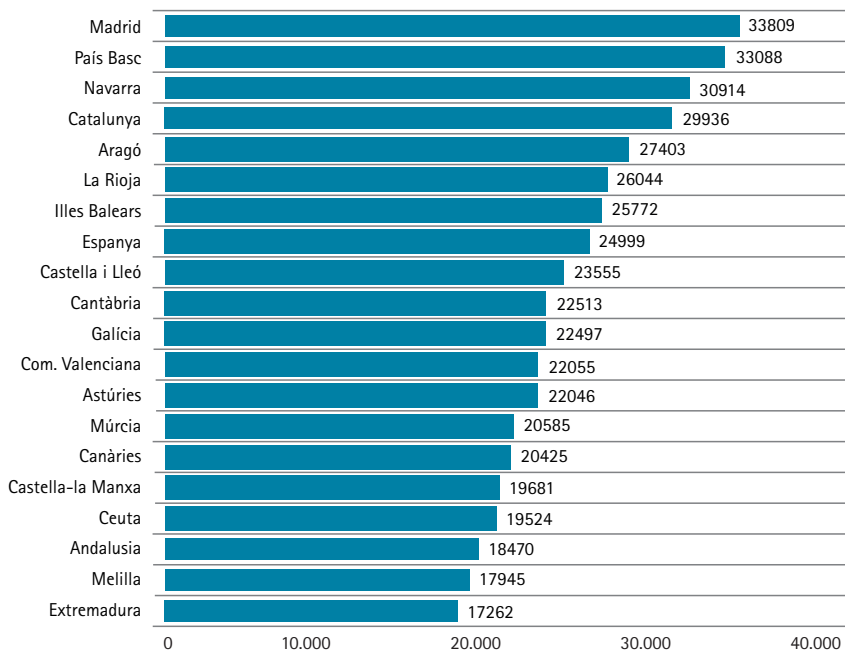
d'ocupació d'un 0,8%. En el període de crisi (2008-2013) la taxa de creixement del PIBpc (-2,4%) s'explica per la suma del creixement de la productivitat del treball (1,6%, taxa que s'igualava amb la del conjunt de les 17 comunitats autònomes) i un decreixement de la taxa d'ocupació d'un -4%. Finalment, en el període de recuperació (2014-2017) la taxa de creixement del PIBpc (1,9%) s'explica per la suma del creixement nul de la productivitat del treball (0%), i per tant, s'explica exclusivament pel creixement de la taxa d'ocupació d'1,9%.

QUADRE I-17. PIB PER CÀPITA A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES (ESPANYA = 100)

	2000	2007	2016	2017	Previsions 2018
Andalusia	75,0	77,2	73,7	73,6	73,2
Aragó	104,5	108,9	109,0	109,9	110,7
Astúries	84,8	90,7	87,8	89,0	89,2
Illes Balears	131,6	107,6	101,4	99,8	99,6
Canàries	96,7	88,5	81,9	81,1	80,7
Cantàbria	96,4	94,9	90,2	90,5	90,8
Castella i Lleó	88,3	91,7	94,9	94,8	94,9
Castella - la Manxa	76,4	80,1	78,8	78,9	78,8
Catalunya	122,4	118,1	118,6	118,6	118,3
Com. Valenciana	96,2	90,6	88,5	88,7	88,7
Extremadura	62,5	67,6	69,0	69,3	69,0
Galícia	77,7	85,8	89,8	90,3	90,9
Madrid	132,0	132,0	136,6	136,1	136,5
Múrcia	85,8	83,4	84,5	84,6	84,7
Navarra	125,2	123,9	125,6	125,0	125,8
País Basc	122,4	126,9	132,3	132,4	133,4
La Rioja	109,6	106,9	103,0	102,0	101,7
Espanya	100	100	100	100	100

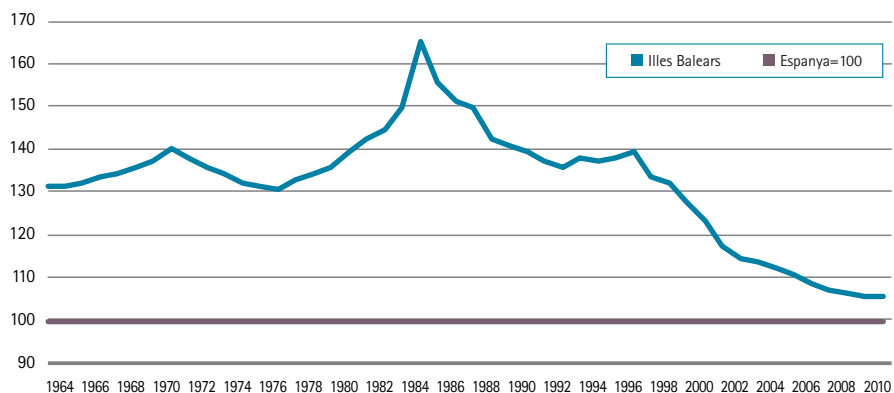
Font: FUNCAS.

Gràfic I-36

PIB per càpita en euros per comunitats autònomes (2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

Gràfic I-37

VAB per càpita a preus constants (base 2008) de les Illes Balears (Espanya = 100) (1964-201)

Font: Pla de ciència, tecnologia, innovació i emprendedoria de Govern de les Illes Balears 2013-2017 (pàg. 47).

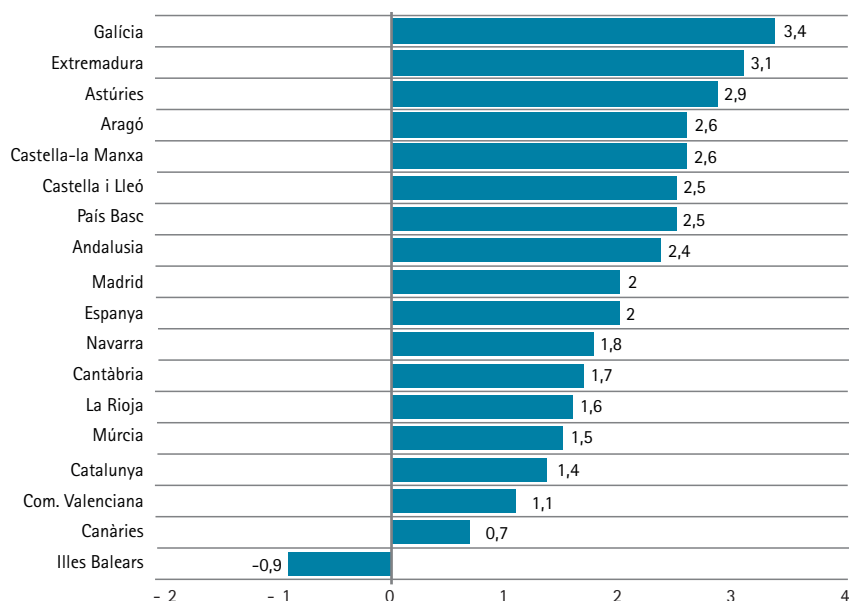
QUADRE I-18. PIB PER CÀPITA A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES (% VARIACIÓ ANUAL) (2001-2017)

	Mitjanes anuals			Previsions		
	2001-2007	2008-2013	2014-2017	2016	2017	2018
Andalusia	2,4	-2,4	2,5	2,8	2,7	2,4
Aragó	2,6	-1,6	2,6	3,1	3,7	3,8
Astúries	2,9	-2,1	2,6	2,5	4,2	3,3
Illes Balears	-0,9	-2,5	1,9	2,6	1,2	2,9
Canàries	0,7	-2,5	1,6	2,3	1,9	2,5
Cantàbria	1,7	-2,5	2,7	2,8	3,3	3,3
Castella i Lleó	2,5	-1,4	2,9	4,4	2,8	3,1
Castella-la Manxa	2,6	-2,0	2,6	4,0	2,9	2,9
Catalunya	1,4	-2,0	3,2	3,3	2,8	2,8
Com. Valenciana	1,1	-2,4	3,2	3,5	3,1	3,1
Extremadura	3,1	-1,2	2,4	3,0	3,2	2,5
Galícia	3,4	-1,3	3,3	4,0	3,5	3,7
Madrid	2,0	-1,2	2,5	2,9	2,4	3,3
Múrcia	1,5	-2,1	3,5	2,9	3,0	3,1
Navarra	1,8	-1,7	2,8	2,8	2,3	3,7
País Basc	2,5	-1,2	3,0	2,8	2,9	3,8
La Rioja	1,6	-2,1	1,9	1,1	1,9	2,7
Espanya	2,0	-1,8	2,8	3,2	2,8	3,0

Font: FUNCAS.

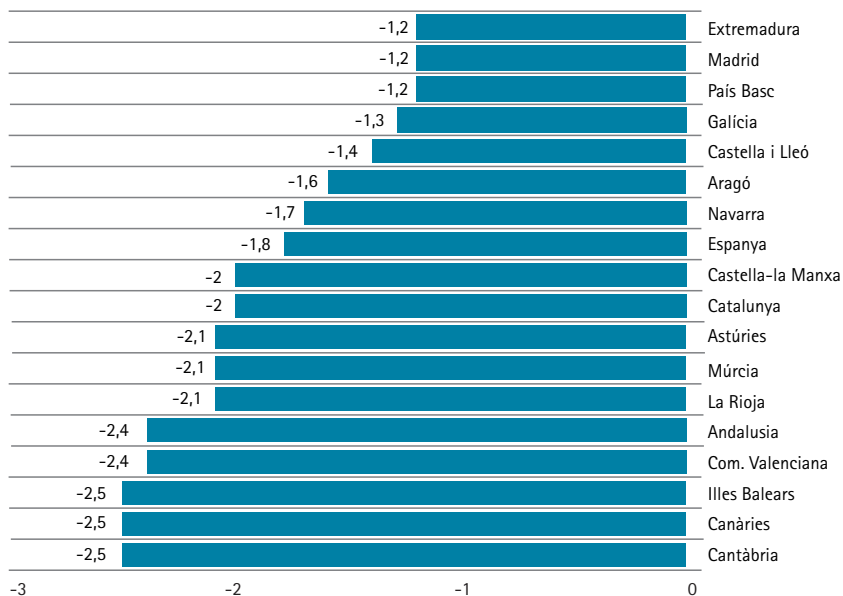
Gràfic I-38

Variació anual 2001-2007 del PIB per càpita a preus constants per comunitats autònomes (%)

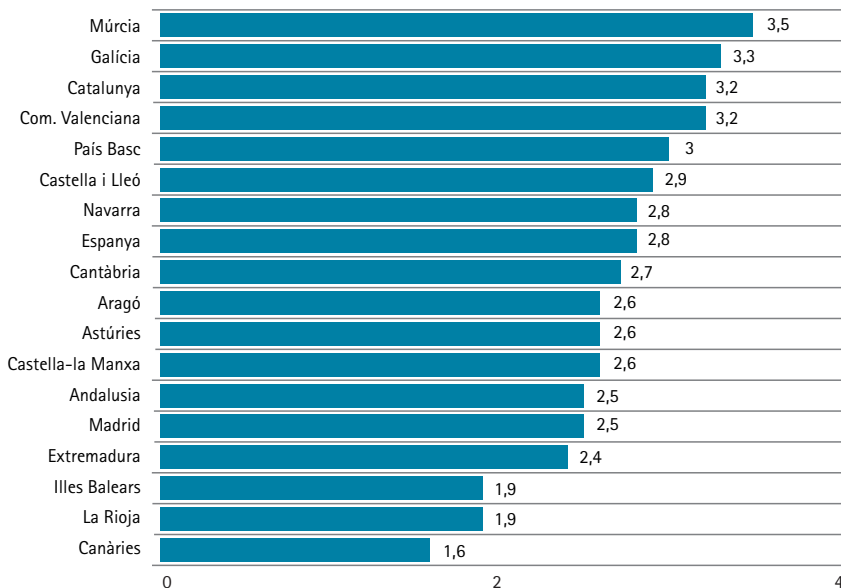
Font: FUNCAS.

Gràfic I-39

Variació anual 2008-2013 del PIB per càpita a preus constants per comunitats autònomes (%)

Font: FUNCAS.

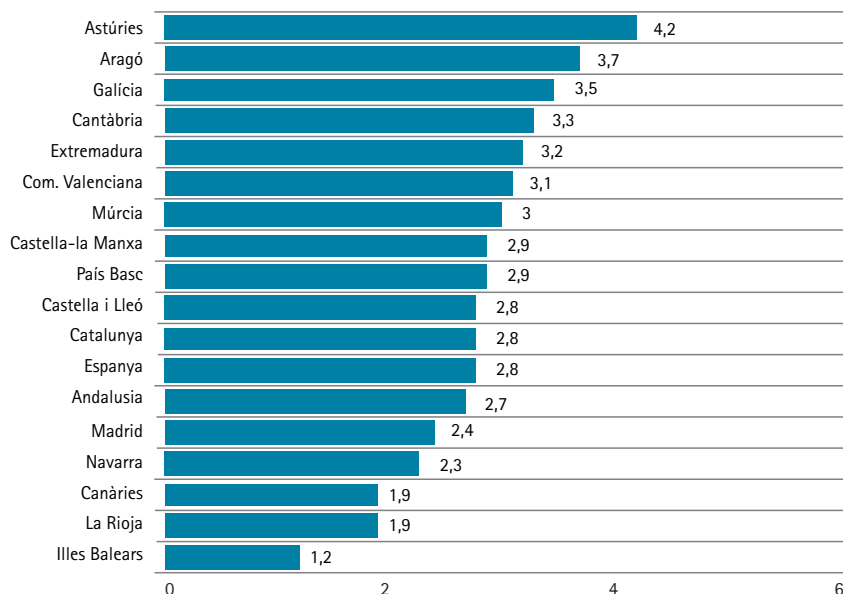
Gràfic I-40

Variació anual 2014-2017 del PIB per càpita a preus constants per comunitats autònomes (%)

Font: FUNCAS.

Gràfic I-41

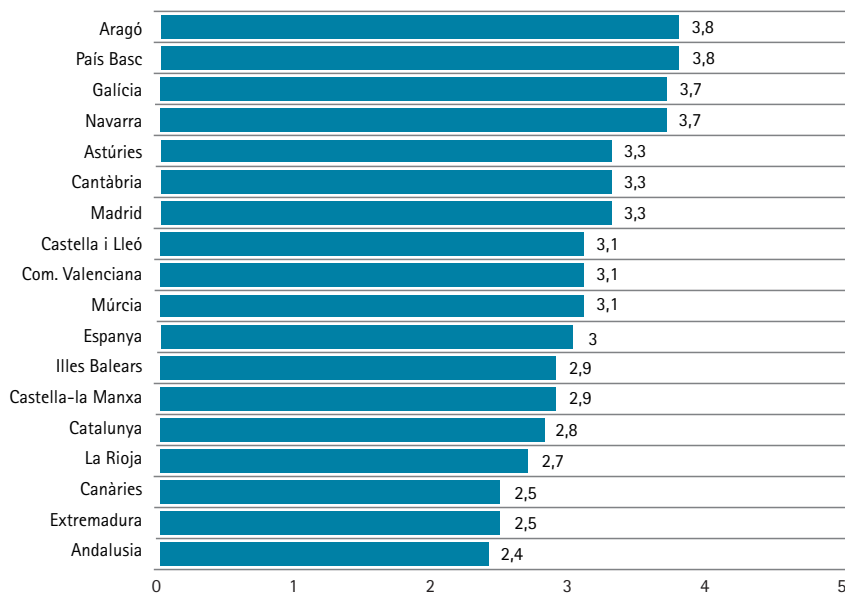
Previsió del percentatge de variació anual 2017 del PIB per càpita a preus constants per comunitats autònomes

Font: FUNCAS.

Gràfic I-42

Previsió del percentatge de variació anual 2018 del PIB per càpita a preus constants per comunitats autònomes

Font: FUNCAS.

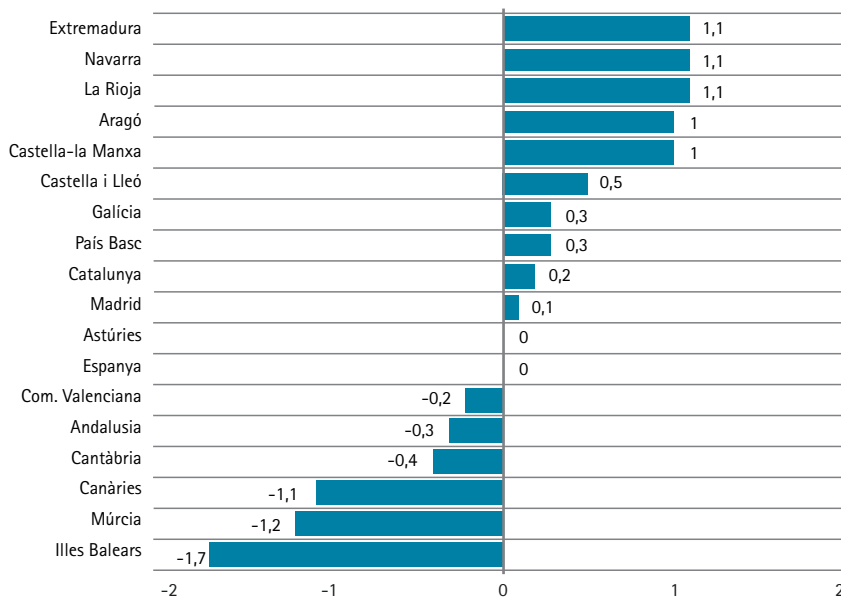
QUADRE I-19. PRODUCTIVITAT PER OCUPAT A PREUS CONSTANTS PER COMUNITATS AUTÒNOMES
(% VARIACIÓ ANUAL) (2001-2018)

	Mitjanes anuals			Previsions		
	2001-2007	2008-2013	2014-2017	2016	2017	2018
Andalusia	-0,3	1,6	0,1	0,1	0,3	-0,1
Aragó	1,0	1,7	0,4	0,1	0,9	0,1
Astúries	0,0	0,9	0,6	0,4	0,9	0,3
Illes Balears	-1,7	1,6	0,0	0,0	-0,4	-0,3
Canàries	-1,1	1,9	-0,3	0,3	-0,1	-0,4
Cantàbria	-0,4	0,9	1,1	0,1	1,3	0,8
Castella i Lleó	0,5	1,6	0,4	1,1	0,1	0,1
Castella-la Manxa	1,0	2,2	0,3	0,9	0,1	0,0
Catalunya	0,2	1,4	1,0	0,8	0,4	0,7
Com. Valenciana	-0,2	1,9	0,6	0,8	0,5	0,3
Extremadura	1,1	1,9	0,2	0,7	0,7	0,0
Galícia	0,3	1,7	1,1	1,2	0,7	0,9
Madrid	0,1	1,4	0,4	1,4	0,7	0,2
Múrcia	-1,2	1,4	1,1	0,2	-0,4	0,8
Navarra	1,1	1,7	1,0	1,2	0,1	0,7
País Basc	0,3	1,2	1,3	0,4	1,0	1,0
La Rioja	1,1	0,8	-0,1	-0,4	0,0	-0,4
Espanya	0,0	1,6	0,6	0,7	0,5	0,3

Font: FUNCAS.

Gràfic I-43

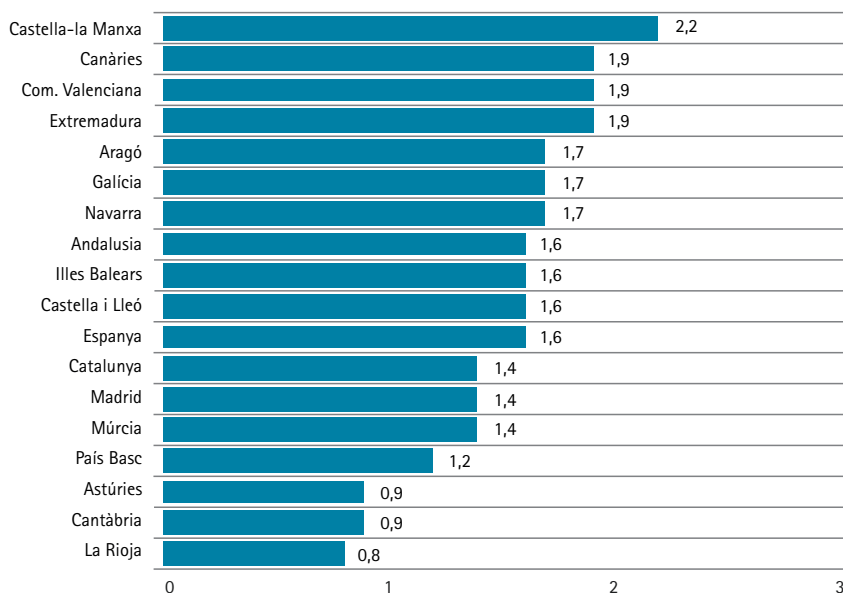
Variació anual 2001-2007 de la Productivitat per ocupat a preus constants per comunitats autònomes (%)

Font: FUNCAS.

Gràfic I-44

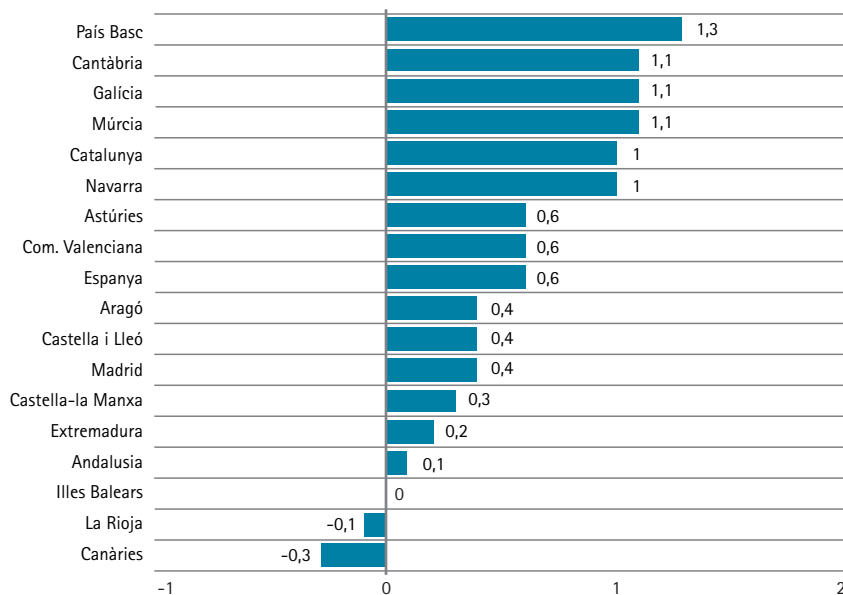
Variació anual 2008-2013 de la Productivitat per ocupat a preus constants per comunitats autònomes (%)

Font: FUNCAS.

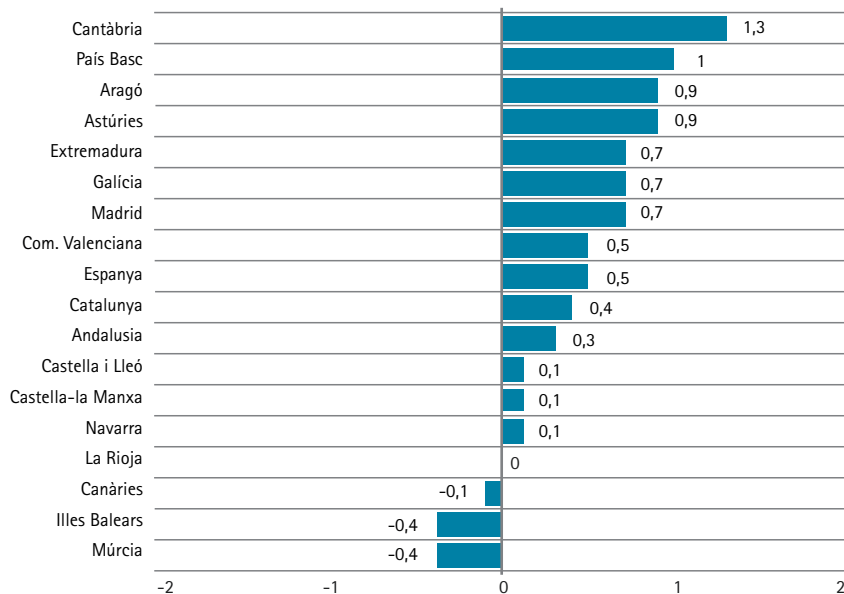
Gràfic I-45

Variació anual 2014-2017 de la productivitat per ocupat a preus constants per comunitats autònomes (%)

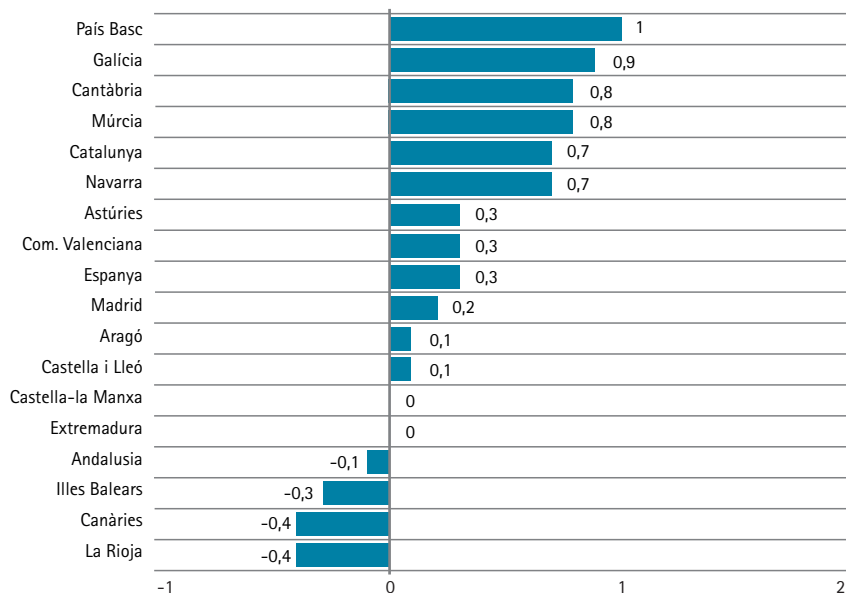
Font: FUNCAS.

Gràfic I-46

Variació anual 2017 de la productivitat per ocupat a preus constants per comunitats autònomes (%)

Font: FUNCAS.

Gràfic I-47

Previsió del percentatge de variació anual 2018 de la productivitat per ocupat a preus constants per comunitats autònomes

Font: FUNCAS.

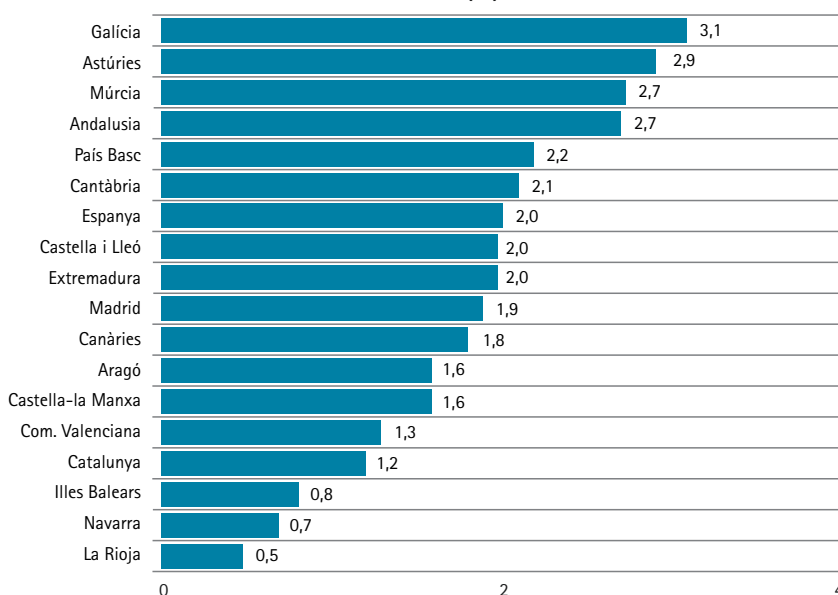
**QUADRE I-20. TAXA D'OCUPACIÓ DE LA POBLACIÓ RESIDENT PER COMUNITATS AUTÒNOMES
(% VARIACIÓ ANUAL) (2001-2018)**

	Mitjanes anuals			Previsions		
	2001-2007	2008-2013	2014-2017	2016	2017	2018
Andalusia	2,7	-3,9	2,4	2,7	2,4	2,5
Aragó	1,6	-3,2	2,2	3,0	2,8	3,7
Astúries	2,9	-3,0	2,0	2,1	3,3	3,0
Illes Balears	0,8	-4,0	1,9	2,6	1,6	3,2
Canàries	1,8	-4,3	1,9	2,0	2,0	2,9
Cantàbria	2,1	-3,4	1,6	2,7	2,0	2,5
Castella i Lleó	2,0	-3,0	2,5	3,3	2,7	3,0
Castella-la Manxa	1,6	-4,1	2,3	3,1	2,8	2,9
Catalunya	1,2	-3,4	2,2	2,5	2,4	2,1
Com. Valenciana	1,3	-4,2	2,6	2,7	2,6	2,8
Extremadura	2,0	-3,0	2,2	2,3	2,5	2,5
Galícia	3,1	-2,9	2,2	2,8	2,8	2,8
Madrid	1,9	-2,6	2,1	1,5	1,7	3,1
Múrcia	2,7	-3,5	2,4	2,7	3,4	2,3
Navarra	0,7	-3,3	1,8	1,6	2,2	3,0
País Basc	2,2	-2,4	1,7	2,4	1,9	2,8
La Rioja	0,5	-2,9	2,0	1,5	1,9	3,1
Espanya	2,0	-3,3	2,2	2,5	2,3	2,7

Font: FUNCAS.

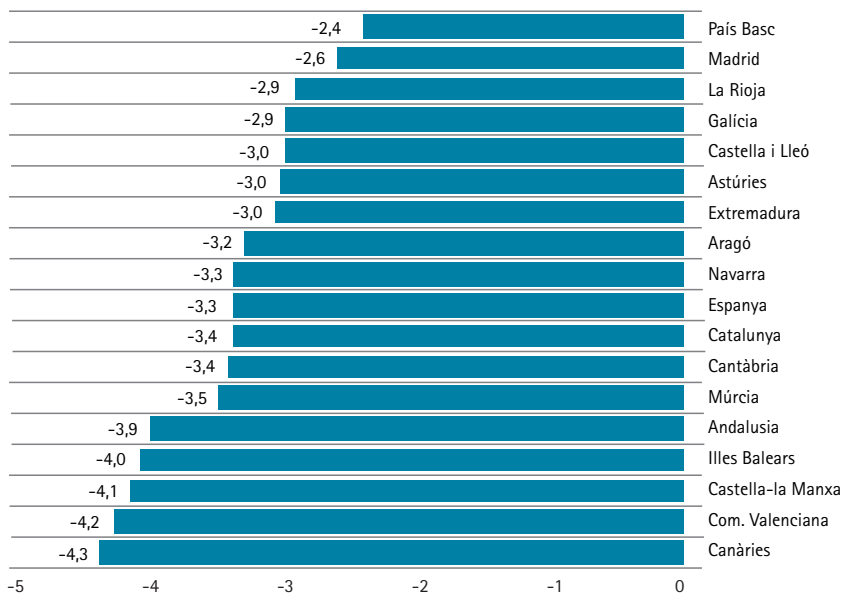
Gràfic I-48

Variació anual 2001-2007 de la taxa d'ocupació de la població resident per comunitats autònomes (%)

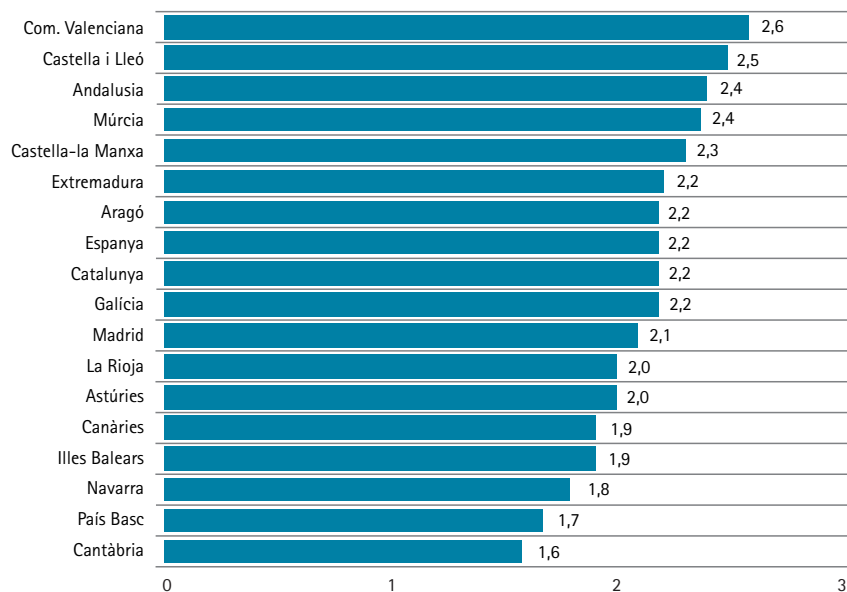
Font: FUNCAS.

Gràfic I-49

Variació anual 2008-2013 de la taxa d'ocupació de la població resident per comunitats autònomes (%)

Font: FUNCAS.

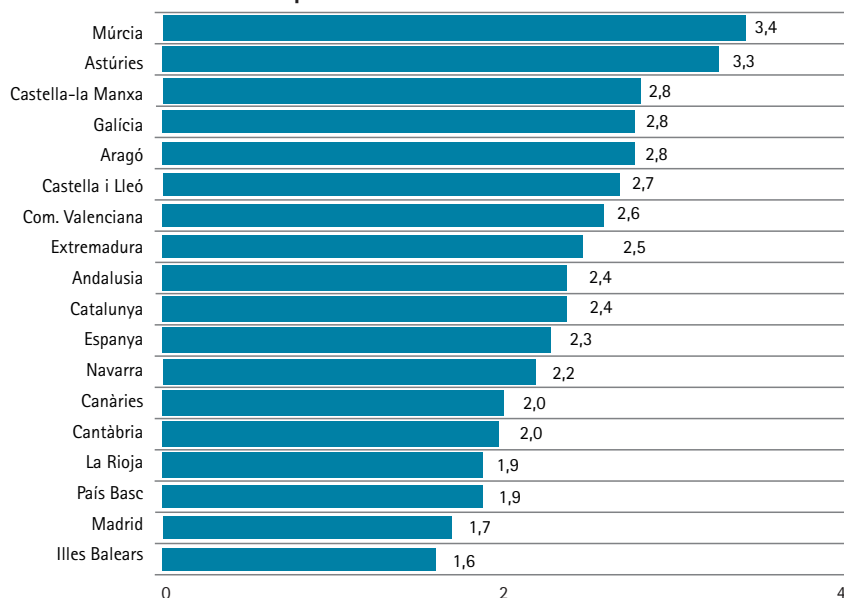
Gràfic I-50

Variació anual 2014-2017 de la taxa d'ocupació de la població resident per comunitats autònomes (%)

Font: FUNCAS.

Gràfic I-51

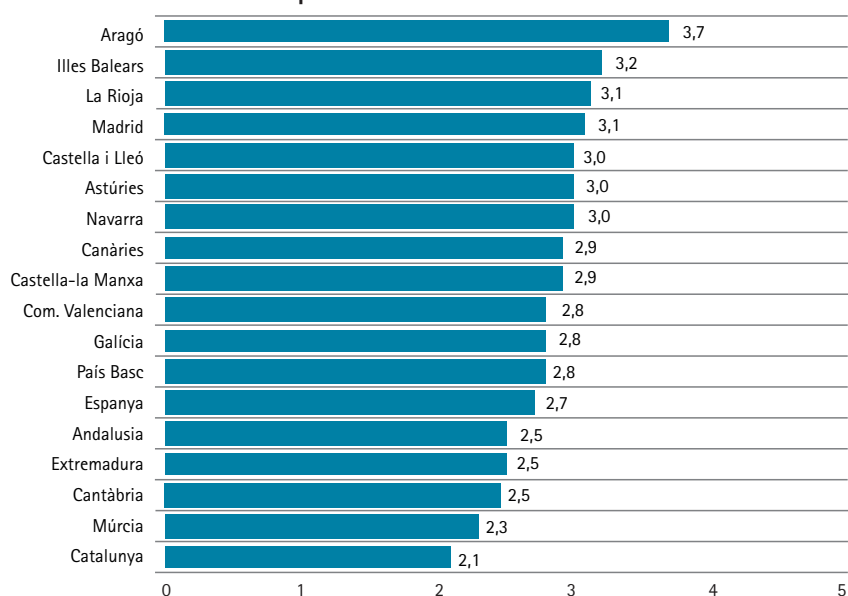
Previsió del percentatge de variació anual 2017 de la taxa d'ocupació de la població resident per comunitats autònomes

Font: FUNCAS.

Gràfic I-52

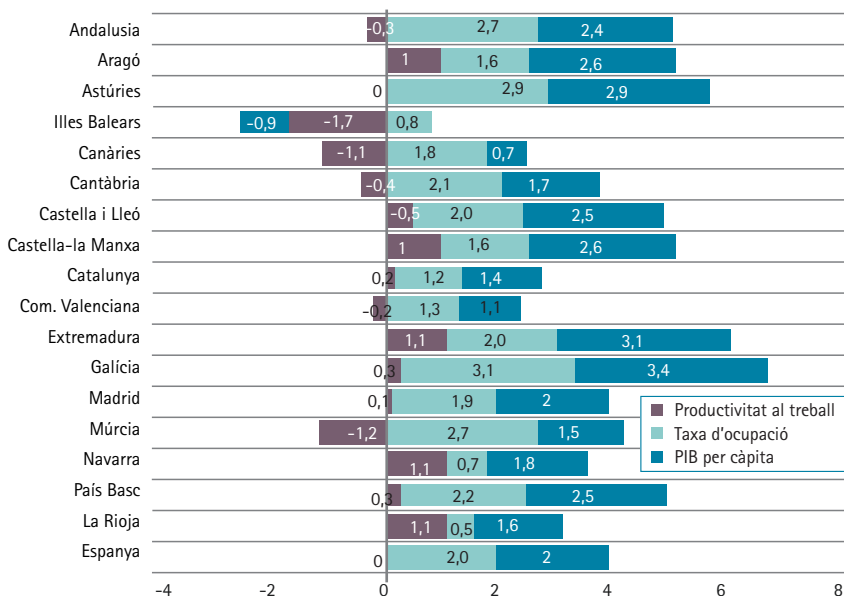
Previsió del percentatge de variació anual 2018 de la taxa d'ocupació de la població resident per comunitats autònomes

Font: FUNCAS.

Gràfic I-53

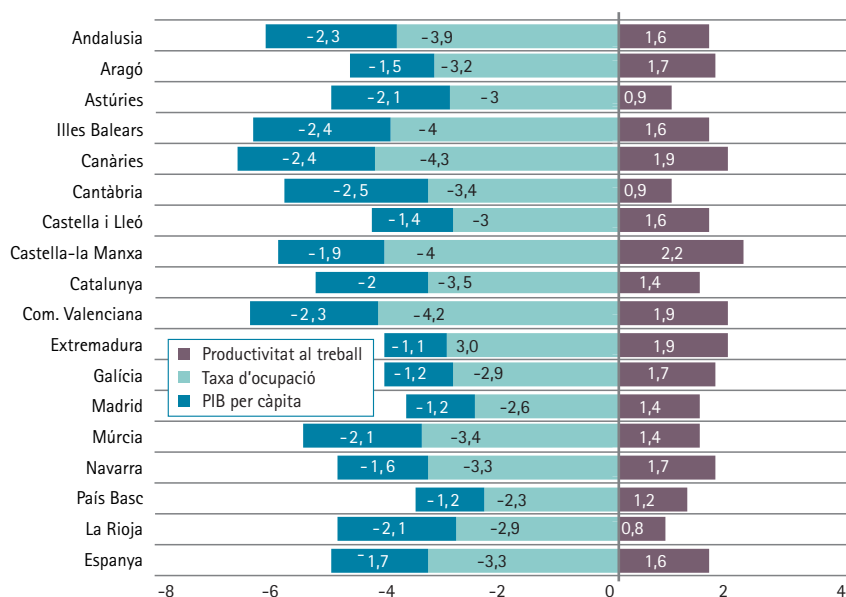
Previsions de creixement del PIB per comunitats autònomes (% de variació anual) (2001-2007)

Font: FUNCAS.

Gràfic I-54

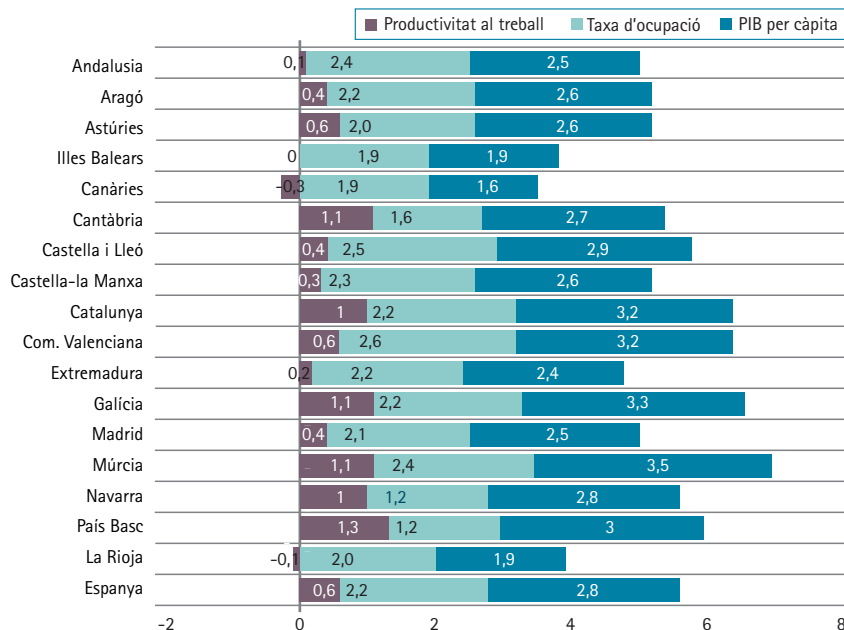
Previsions de creixement del PIB per comunitats autònomes (% de variació anual) (2008-2013)

Font: FUNCAS.

Gràfic I-55

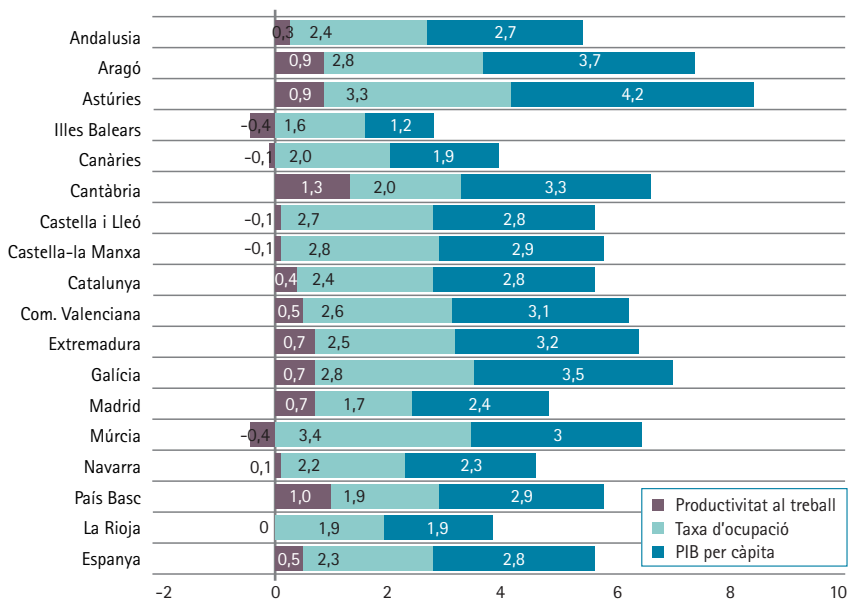
Previsions de creixement del PIB per comunitats autònomes (% de variació anual) (2014-2017)

Font: FUNCAS.

Gràfic I-56

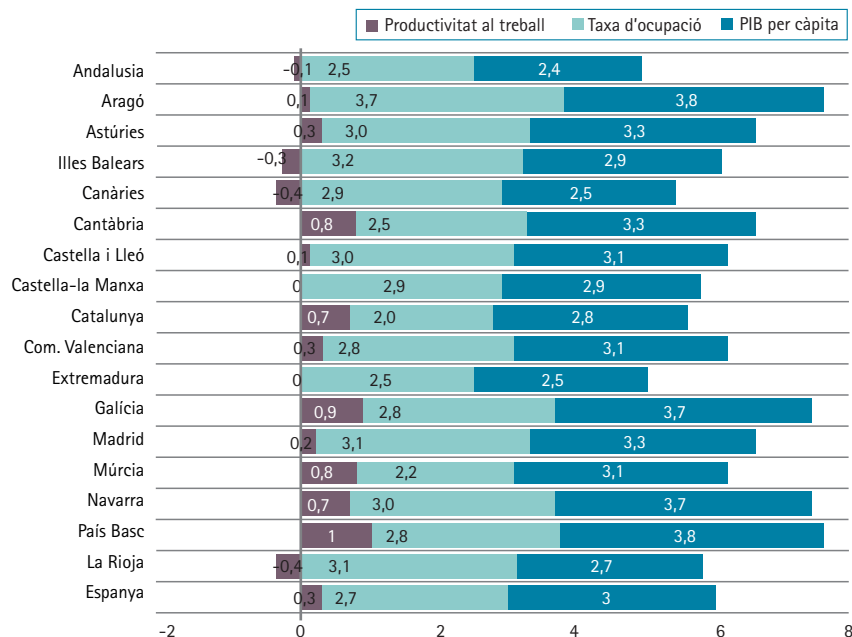
Previsions de creixement del PIB per comunitats autònomes (% de variació anual) (2017)

Font: FUNCAS.

Gràfic I-57

Previsions de creixement del PIB per comunitats autònomes (% de variació anual) (2018)

Font: FUNCAS.

1.8.

LA DISTRIBUCIÓ FUNCIONAL DE LA RENDA

La distribució funcional de la renda a cost dels factors (treball i capital) mesura la part de la renda que s'assigna als salaris, com a contrapartida a la retribució del factor treball, i els excedents bruts d'explotació, com a contrapartida a la retribució del factor capital. A partir de les darreres dades de la Comptabilitat Regional de l'INE, i pel període 2010-2016, a les Balears la remuneració dels salaris representava un 48,97% de la renda regional, i el 2016 varen passar a re-

presentar un 46,79% amb una pèrdua de -2,18 punts en la seva representació a la renda regional, i en contrapartida els excedents bruts d'explotació han passat de representar un 51,03% el 2010 a representar el 2016 el 53,21% restant. (Vegeu el quadre **AI-5**).

Aquest fenomen de pèrdua de participació dels salaris en la renda regional és comú a totes les comunitats autònomes al llarg del període analitzat, on les Balears se situa amb una pèrdua inferior a la mitjana regional, i dins el conjunt de comunitats autònomes ocupa la vuitena posició per pèrdua relativa dels salaris en la renda regional. (Vegeu el quadre **I-21**).

D'acord amb la metodologia d'anàlisi de Navinés i Franconetti (2015)⁷, aquestes variacions de la participació dels salaris en la renda regional al llarg d'aquests anys es poden explicar per les diferències de creixement en les variables que determinen els costos laborals

unitaris (CLU), és a dir, entre el valor dels salaris horaris i la productivitat horària en punts percentuals. Aquesta diferència per les Balears es va situar en un valor de (-4,93 punts) i en el conjunt de comunitats autònomes es va situar en els (-5,29 punts).⁸

7. Vegeu: Ferran NAVINÉS, Antònia PUIGGRÓS, Maria del Mar RIBAS i Javier FRANCONETTI. "Crisi econòmica, mercat de treball i benestar social: el cas de les Illes Balears." *Revista Econòmica de Catalunya*, n. 71, maig de 2015, p. 29-43.

8. Ara bé, per al període 2000-2016 els creixement dels CLU a Balears han estat els més elevats de totes les comunitats autònomes i gairebé dupliquen la mitjana en el conjunt de comunitats autònomes (vegeu: *Esenciales*, Fundación BBVA-Ivie, n. 25/2018).

QUADRE I-21. FACTORS DE CREIXEMENT DE LA PARTICIPACIÓ DELS SALARIS EN LA RENDA REGIONAL PER CA (2010-2016)

	Factor de creixement de la participació dels salaris en la renda regional	Diferència de creixement entre els salaris horaris i la productivitat horària en punt percentual
Andalusia	0,93988	-6,48397
Aragó	0,95768	-4,47510
Astúries	0,97240	-2,87670
Illes Balears	0,95555	-4,93347
Illes Canàries	0,97489	-2,62460
Cantàbria	0,98396	-1,67867
Castella i Lleó	0,95280	-5,00477
Castella-la Manxa	0,91142	-9,61046
Catalunya	0,94557	-5,97848
Com. Valenciana	0,94777	-5,57824
Extremadura	0,95676	-4,62443
Galícia	0,94444	-6,07627
Madrid	0,96251	-4,05008
Múrcia	0,92602	-8,02071
Navarra	0,92942	-7,73688
País Basc	0,95259	-5,16928
La Rioja	0,97419	-2,69293
Ceuta	0,95551	-4,48053
Melilla	0,94968	-5,35207
Espanya	0,95101	-5,29394

Font: Elaboració pròpia.

1.9.

LA TAXA DE BENEFICI I L'ÍNDEX
SINTÈTIC DE RESILIÈNCIA REGIONAL

A l'apartat anterior hem vist com la participació dels salaris en la renda regional $(1-q)$ es pot calcular com la relació entre el cost unitari salarial (w) i la productivitat del treball (nl) , és a dir: $(1-q) = w/nl$; i per tant, la participació dels excedents bruts d'explotació (E) en la renda regional $(E/Y = q)$ es pot expressar com: $q = 1 - w/nl$.

Per altra banda, la taxa de benefici (r) es pot expressar com la relació entre els excedents bruts d'explotació (E) i el valor dels estocs de capital (K) , és a dir: $r = E/K$, de tal manera que:

$$r = E/Y * Y/K = q * nk$$

on nk = la productivitat del capital.

Per tant, la dinàmica de comportament de la taxa de benefici es pot explicar a partir de la dinàmica de comportament de la distribució de la renda, tal com ja hem explicat a l'apartat 1.1.7. i per la dinàmica de comportament de la productivitat del capital. A Manera, Navinés i Franconetti (2018)⁹ s'ha comprovat com per les principals economies capitalistes (EUA, Alemanya, Regne Unit, França, Itàlia i Espanya) la productivitat del capital explica la tendència principal o de fons de la taxa de benefici, mentre la participació dels excedents en la renda actua com

a contra tendència. Així en períodes de caiguda persistent de la taxa de guany, aquesta caiguda s'explica per una caiguda de fons de la productivitat del capital, mentre el creixement de la participació dels excedents en la renda actua com a contra tendència per evitar un major deteriorament dels nivells de rendibilitat de les inversions productives. A l'apartat anterior ja hem pogut comprovar com aquesta contra tendència s'ha donat en el conjunt de totes les economies regionals. A totes s'ha produït la caiguda de la productivitat del capital i de la taxa de benefici. (Vegeu el quadre I-22 i els gràfics I-58 i I-59).

Només en el període de gran creixement de l'economia espanyola (1965-1985) es va donar en algunes economies regionals creixements de la seva productivitat del capital, cas de les més especialitzades en el turisme de "sol i platja": Andalusia, les Illes Balears (l'any 1985 marca a les Balears el final del creixement diferencial de la seva renda per càpita, tal com es pot veure al gràfic I-37) i Canàries, i també en el cas de Galícia, Madrid, Múrcia i Navarra, mentre a partir de 1986 ja es generalitza en totes les comunitats autònomes la caiguda de la productivitat del capital i es comença a generalitzar el creixement de la participació dels excedents en la renda regional al llarg del període 1986-2008 en sis comunitats autònomes, especialment a les Canàries i les Balears, i a totes les comunitats autònomes al darrer període analitzat 2009-2013. (Vegeu els gràfics I-60 a I-62 i el quadre AI-6).

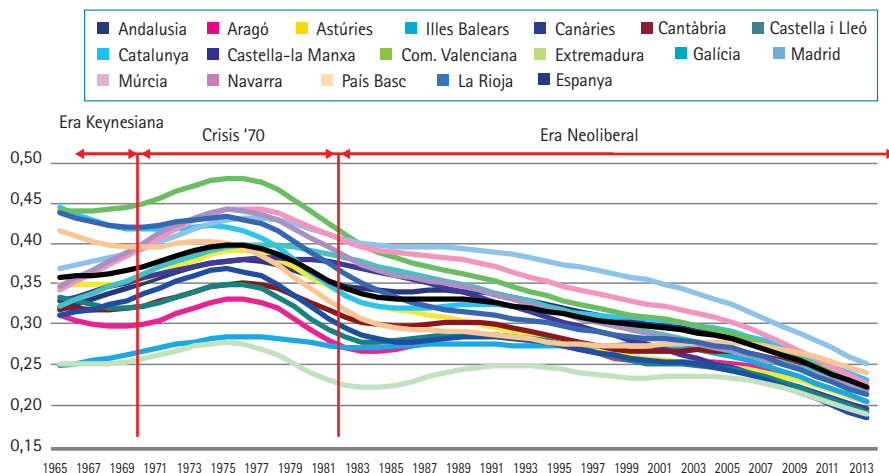
9. Carles MANERA, Ferran NAVINÉS i Javier FRANCONETTI. "Going out of the Great Recession? Contrast between the United States and Europe: Proposed work from economic history, 1960-2014." *Journal of Post Keynesian Economics*, 10 de maig de 2018.

QUADRE I-22. TAXA ANUAL ACUMULATIVA DE LES VARIABLES EXPLICATIVES DEL COMPORTAMENT DE LA TAXA DE BENEFICI
PER COMUNITATS AUTÒNOMES (1965-2013)

	1965-1985				1986-2008				2009-2013			
	Quota d'excedent (q)	Productivitat del capital (mk)	Taxa de benefici (r)	Quota d'excedent (q)	Productivitat del capital (mk)	Taxa de benefici (r)	Quota d'excedent (q)	Productivitat del capital (mk)	Taxa de benefici (r)	Quota d'excedent (q)	Productivitat del capital (mk)	Taxa de benefici (r)
Andalusia	-0,5452	0,3315	-0,2155	-0,0090	-1,1578	-1,1667	0,9654	-3,4367	-2,5045			
Aragó	-1,6272	-0,7022	-2,3180	-0,1084	-0,5896	-0,6973	0,7527	-3,0937	-2,3643			
Astúries	-1,1388	-0,4711	-1,6045	0,2049	-1,2726	-1,0702	1,2007	-2,8191	-1,6523			
Illes Balears	-1,5612	0,4664	-1,1021	0,4086	-0,5554	-0,1490	0,4012	-3,2405	-2,8523			
Illes Canàries	-1,1323	0,4701	-0,6675	0,5214	-1,9813	-1,4702	0,7763	-2,8969	-2,1431			
Cantàbria	-1,1829	-0,3671	-1,5457	0,2620	-0,7060	-0,4458	0,8653	-2,9683	-2,1287			
Castella i Lleó	-1,4275	-0,8809	-2,2958	0,0939	-0,9290	-0,8360	0,6411	-3,4518	-2,8328			
Castella-la Manxa	-1,5113	-0,5437	-2,0468	-0,4636	-0,9735	-1,4327	0,2484	-3,8558	-3,6170			
Catalunya	-1,1934	-1,6169	-2,7910	-0,0183	-0,7122	-0,7303	0,4481	-3,2058	-2,7720			
Com. Valenciana	-1,1466	-0,6985	-1,8371	-0,0991	-1,5285	-1,6261	0,5808	-3,4986	-2,9381			
Extremadura	-0,5460	-0,5418	-1,0848	-0,0312	-0,1536	-0,1848	1,5081	-3,1277	-1,6667			
Galícia	-1,5406	0,6347	-0,9157	-0,0295	-1,5962	-1,6252	0,6201	-2,5042	-1,8996			
Madrid	-1,1730	0,3327	-0,8442	-0,0935	-1,2527	-1,3451	0,4822	-3,3449	-2,8788			
Múrcia	-1,0216	0,6209	-0,4071	-0,0144	-1,4852	-1,4994	0,6604	-3,8475	-3,2125			
Navarra	-1,6226	0,2028	-1,4231	-0,0537	-1,5701	-1,6229	0,7559	-2,8306	-2,0961			
País Basc	-1,2177	-1,6404	-2,8381	-0,0034	-0,3848	-0,3883	0,6419	-2,3144	-1,6874			
La Rioja	-1,3455	-1,3214	-2,6491	-0,3528	-1,1647	-1,5134	0,1270	-3,3677	-3,2450			
Espanya	-1,2049	-0,4001	-1,6002	0,0383	-1,0223	-0,9843	0,5782	-3,2884	-2,7293			

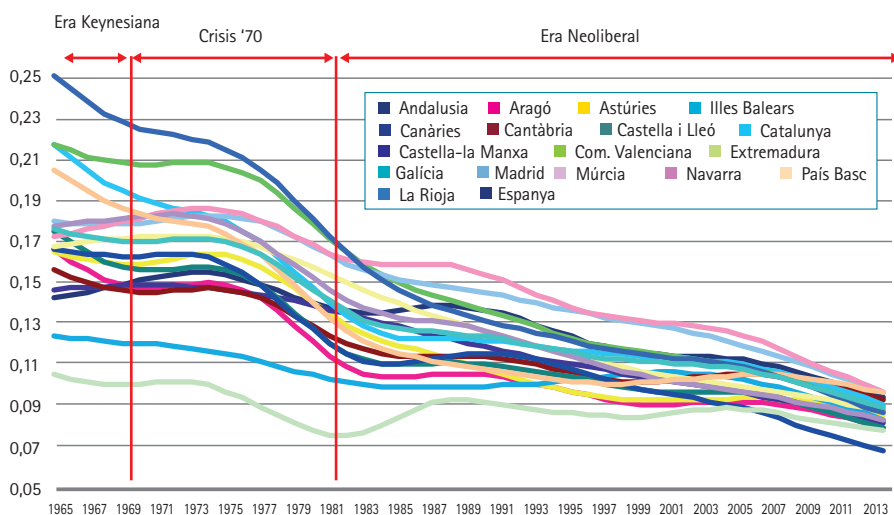
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-58

Taxa de la productivitat del capital (π) per a Espanya i comunitats autònomes (1965-2013)

Font: BdMores i elaboració pròpia.

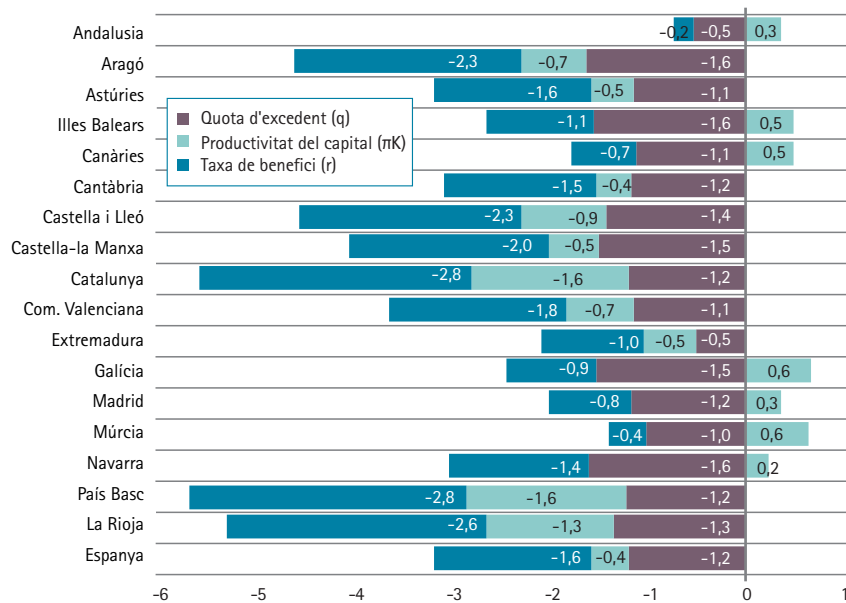
Gràfic I-59

Taxa de benefici (r) per a Espanya i comunitats autònomes (1965-2013)

Font: BdMores i elaboració pròpia.

Gràfic I-60

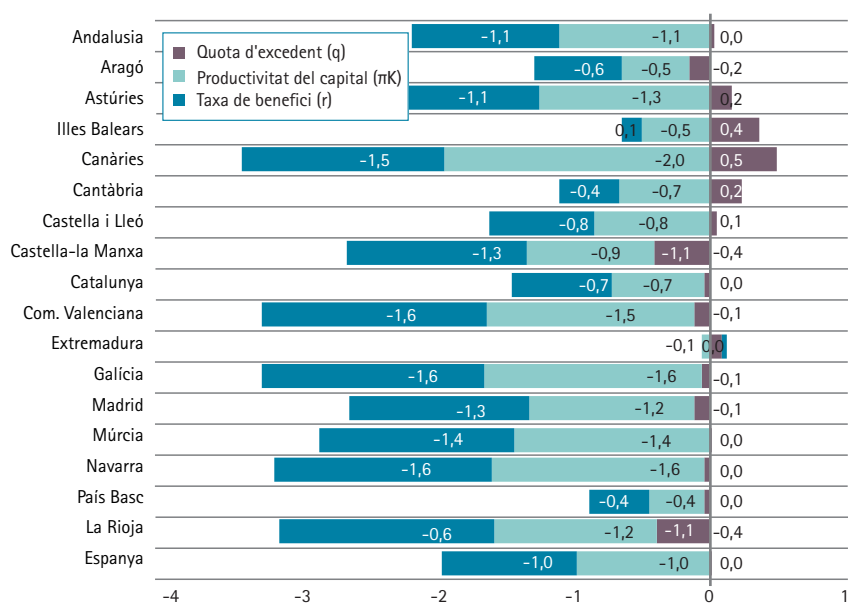
Comportament de la taxa de benefici per comunitats autònomes. (1965-1985)

Font: Elaboració pròpia.

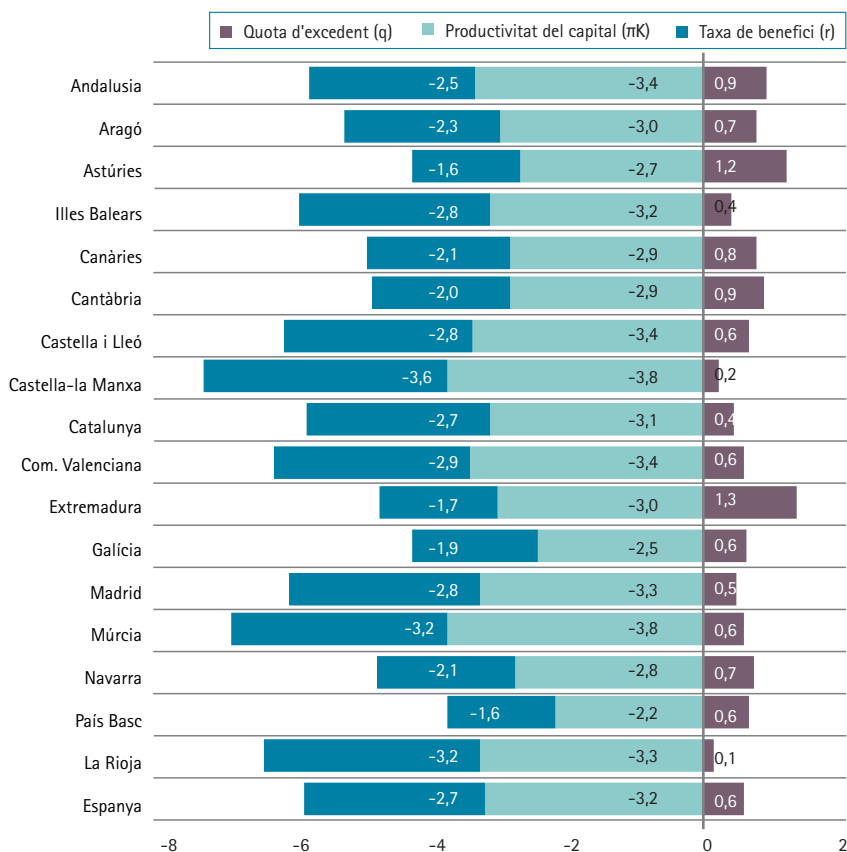
Gràfic I-61

Comportament de la taxa de benefici per comunitats autònomes. (1986-2008)

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-62
Comportament de la taxa de benefici per comunitats autònomes.
(2009-2013)

Font: Elaboració pròpia.

Per altra banda, a Navinés, Manera, Franconetti, Bonnail (2018)¹⁰ s'ha definit el concepte de resiliència regional: "En un sentit de discriminar positivament aquelles regions que, en períodes de crisi, han mantingut un creixement diferencial

positiu de la seva taxa de benefici." Una de les principals conclusions d'aquest treball és que de les tres comunitats autònomes amb una forta especialització en el turisme de sol i platja, la que presenta el millor índex sintètic de resiliència regional (ISR) és la de les Illes Balears (4,56), seguida d'Andalusia (4,39) i les Canàries (4,16. (Vegeu el quadre I-23 i A1-7).

10. Vegeu: Ferran Navinés, Carles Manera, Javier Franconetti i Marta Bonnail. "Resiliència i crisi econòmica: tipologia per comunitats autònomes a partir de la taxa de benefici (1965-2011)." *Revista Econòmica de Catalunya*, n. 77, juny de 2018.

**QUADRE I-23. ÍNDEX DE RESILIÈNCIA DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES PER ALS TRES PERÍODES DE CRISI.
ANYS 1975-1982; 1989-1997; 2005-2011**

	Índex de resiliència	Factors de creixement de la indústria* regional respecte a Espanya	Factors de creixement de la indústria manufacturera regional respecte a Espanya
1. País Basc	7 (6,98)	1,393	1,279
2. Extremadura	7 (6,90)	28,51	3,035
3. Catalunya	5 (5,38)	0,319	0,936
4. Galícia	5 (5,16)	16,445	26,683
5. Aragó	5 (5,06)	23,828	26,693
6. Navarra	5 (4,84)	28,382	31,082
7. Cantàbria	5 (4,69)	-1,959	-2,654
8. Illes Balears	5 (4,56)	1,059	-21,461
9. Andalusia	4 (4,39)	-13,751	-20,555
10. Astúries	4 (4,22)	-23,748	-15,783
11. Canàries	4 (4,16)	-19,517	-17,587
12. Castella-la Manxa	3 (3,30)	19,976	17,567
13. Madrid	3 (3,17)	7,79	1,058
14. La Rioja	3 (2,92)	41,527	49,52
15. Múrcia	2 (2,40)	-12,246	-3,231
16. C. Valenciana	2 (1,92)	7,239	5,732
17. Castella i Lleó	1 (1,08)	16,069	17,567

Font: Elaboració pròpia.

* Inclou la indústria manufacturera i la no manufacturera.

REQUADRE I-1.

EL TEIXIT EMPRESARIAL I LA INFORMACIÓ AMB MICRODADES

RAFEL CRESPI CLADERA

(Universitat de les Illes Balears,
Departament d'Economia de l'Empresa)

L'activitat econòmica en un país o en una regió com les Balears queda reflectida en la distribució sectorial, i la contribució de cada sector a la generació de riquesa, a la creació de valor o al creixement del producte interior brut. Aquestes magnituds permeten la comparació

entre regions, i mostren el seu grau d'especialització en uns pocs sectors o el nivell d'amplitud en múltiples indústries, o la seva terciarització, entre altres aspectes. Aquestes mesures també permeten, per una mateixa regió, veure l'evolució temporal i en quina mesura el benestar dels seus ciutadans ve determinada pel creixement o no de determinats sectors. En aquesta memòria figuren dades acurades en aquest sentit que constaten el que ens envolta: per exemple, la contribució de l'activitat del sector turístic a l'economia de les Illes Balears.

Aquesta activitat econòmica està generada pels ciutadans, per les institucions públiques i, principalment per les empreses que operen en el territori. Conèixer la distribució d'empreses entre indústries, la major o menor dimensió d'aquestes empreses, el nombre de treballadors que ocupen, el volum salarial que aquests perceben, el volum d'activitat o d'ingressos que generen o els tipus d'actius que empen per generar aquests ingressos té molta rellevància. Efectivament, la productivitat de l'economia és mesurable també a partir de la productivitat de cada una de les seves empreses i permet als agents privats prendre decisions d'estratègia competitiva com pugui ser el creixement, la localització, la internacionalització, la diversificació o fins i tot la desinversió. Per a les administracions públiques, el coneixement detallat de l'estructura empresarial ajuda a millorar la regulació, a establir mecanismes de promoció o de subvenció i de regulació.

Al Directori Central d'Empreses (DIRCE), dependent de l'Institut Nacional d'Estadística (INE) hi figuren, l'any 2017, un total 93.067 empreses a les Illes Balears, de les quals 47.548 són persones físiques, que corresponen als autònoms. Entre les empreses amb

forma jurídica, hi ha 45.519 de les quals 34.168 són societats limitades i 2.351 corresponen a societats anònimes.

Aquesta distribució és similar, encara que no amb les mateixes dades, si es consulta una base de dades privada coneguda per les sigles SABI, que és el Sistema d'Anàlisi de Balanços Ibèric, que inclou dades d'Espanya i Portugal. Efectivament a les Balears hi ha incorporada la informació d'un total de 43.257 societats limitades (SL) i 3.755 societats anònimes (SA), que amb la resta de formes societàries de menor nombre comptabilitzen un total de 47.194 empreses. Aquesta disparitat entre aquesta font (SABI) i la del DIRCE és a causa del còmput de dades d'empreses no actives que romanen en la base amb dades històriques.

El més rellevant és conèixer si la distribució de les empreses, per la seva dimensió, permeten explicar diferències de competitivitat del teixit empresarial i, en conseqüència, albirar polítiques correctores. La taula 1 posa de manifest que la distribució d'empreses per nombre d'empleats a les Balears és plenament representativa del que succeeix en el conjunt d'Espanya, tot i tenir una economia notablement més terciaritzada.

TAULA 1. DISTRIBUCIÓ D'EMPRESES A LES BALEARS I ESPANYA SEGONS EL NOMBRE D'ASSALARIATS

	Sense assalariats	D'1 a 2	De 3 a 5	De 6 a 9	De 10 a 19	De 20 a 49	De 50 a 99	Més de 99
Illes Balears	55,15%	29,91%	9,73%	3,86%	2,41%	1,29%	0,33%	0,33%
Espanya	55,55%	27,24%	9,10%	3,68%	2,37%	1,31%	0,38%	0,37%

TAULA 2. DISTRIBUCIÓ D'EMPRESES, TREBALLADORS ASSALARIATS I VALOR AFEGIT PER TREBALLADOR SEGONS MIDA DE LES EMPRESSES

		Assalariats				
		0-9	10-19	20-49	50-249	>250
Espanya	Empreses	94,8%	2,9%	1,5%	0,6%	0,1%
Alemanya		82,4%	9,8%	4,9%	2,4%	0,5%
Balears		88,7%	6,0%	3,7%	1,4%	0,2%
Espanya	Treballadors	40,7%	8,7%	10,1%	13,3%	27,2%
Alemanya		19,5%	11,1%	12,3%	20,1%	37,1%
Espanya	VA per treb.	26,1	37,4	42,9	55,5	57,7
Alemanya		42,7	40,8	46,9	57	68,4

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del DIRCE i Sabi.

Una implicació relacionada amb l'estructura empresarial és la competitivitat de l'economia. Efectivament, per un nombre d'empreses no financeres similar entre Alemanya i Espanya, de l'ordre dels 2,4 milions, la distribució de dimensions de les empreses és sensiblement diferent, com apunta la taula 2, amb resultats sobre la població ocupada i la seva productivitat que també difereix.

Efectivament, una aproximació a la productivitat com és el valor afegit aportat per treballador s'observa en la taula 2 que és creixent amb la mida de les empreses, i aquesta característica és comuna a totes les economies. En conseqüència, s'observa que per economies en què hi ha una distribució de la població d'empreses de major dimensió, també aconsegueixen majors nivells de productivitat. Aquesta observació en el conjunt d'una economia, que ens permet comparar Alemanya amb Espanya, per exemple,

té implícita també una distribució sectorial de la seva activitat productiva sensiblement diferent.

La conclusió és una anàlisi acurada amb les dades individualitzades de les empreses, que permeti aproximar-nos a la seva dimensió, a la seva activitat i altres dades econòmiques i financeres que permetin aproximar-nos a la seva productivitat és imprescindible per una correcta diagnosi del funcionament del teixit empresarial. La disponibilitat de bases de dades amb aquesta informació hauria de ser un element habitual en qualsevol estudi o anuari sobre l'economia regional.

El gràfic 1 és un exemple de la distribució de les empreses de les Balears, apuntada en la taula 1, per diverses mides d'empreses. Recull el volum d'ingressos per treballador, que es mostra major per les empreses de mida més gran. Certament, controlar

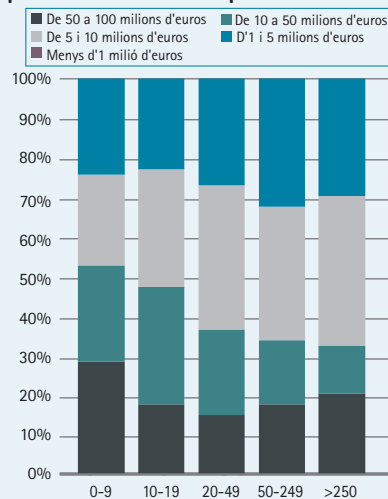
per la composició de sector en cada una d'aquestes mides d'empreses podria canviar substancialment l'explicació dels resultats.

Altres aspectes com la longevitat de l'empresa també són informatives del funcionament d'aquestes i de la seva permanència. A les Balears, quasi la meitat d'empreses tenen entre 10 i 20 anys d'existència, com mostra la taula 1.

El gràfic 2 també posa de manifest que entre les empreses de menys de 20 anys d'existència, quasi el 90% generen un volum d'ingressos inferior al milió d'euros.

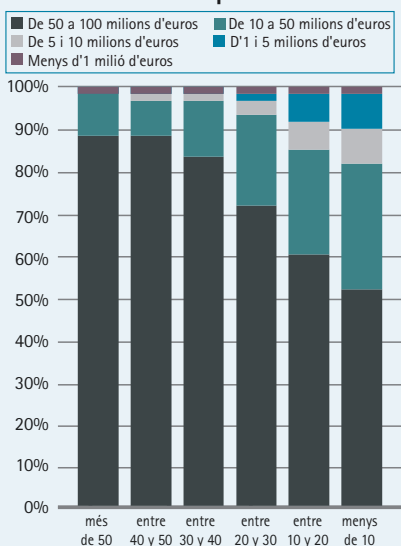
És aquest tipus d'anàlisi sobre la relació entre les característiques econòmiques i financeres, la forma en què estan governades, la seva estructura de propietat, la forma legal escollida, la pertinença a un grup empresarial o no, o fins i tot el caràcter familiar o no de la seva gestió i propietat, el que pot ajudar a fer recomanacions de gestió i també de política per part de les administracions públiques, i prendre decisions acurades a les mateixes empreses.

Gràfic 1
Distribució dels ingressos per treballador per diverses mides d'empresa a les Balears

Font: Elaboració a partir de les dades de SABI.

Gràfic 2
Distribució d'ingressos per longevitat de l'empresa

Font: Elaboració a partir de les dades de SABI.

2

EL SECTOR PRIMARI

RESUM

Segons les dades de la Conselleria de Medi Ambient, Agricultura i Pesca, el sector primari ha gaudit el 2017 d'una producció de 252,62 milions d'euros, dels quals un 85,3% correspon al sector agrari en conjunt, un 12% al subsector pesquer i el 3% restant al subsector forestal. La situació del sector es pot resumir en els trets següents:

- Es registra una notable variació positiva de l'ocupació mitjana durant els dos darrers trimestres de l'any respecte al 2016, amb taxes del 42 i el 21%, respectivament.
- En preus constants, es produeix un lleuger increment de la producció agrària total d'un 0,5%, mentre que la pesquera cau un 1,5% i l'agrícola ho fa en un 5%. La producció de carn i productes ramaders caigué un 4% i un 3%, respectivament.
- El subsector forestal, per la seva banda, presenta variacions negatives pel que fa a la producció de fusta i llenya.
- La producció d'espècies pescades cau un 1% respecte al 2016, mentre que la producció d'espècies criades en aqüicultura ho fa en un 3%.
- Des de la Conselleria es continua amb la promoció de productes de les Illes Balears, les campanyes de proveïment de llavors i fitosanitaris, els cursos de formació per a agricultors, l'ajuda i assessorament a la figura del jove agricultor, gestió i població de recursos marins, les campanyes ramaderes d'erradicació de malalties o la vigilància de les reserves marines, entre d'altres.

2.1.

INTRODUCCIÓ

Per a l'anàlisi de l'evolució del sector primari a les Illes Balears l'any 2017 ens hem basat, en primer lloc, en una consideració general de les macromagnituds generals i de l'evolució del factor treball. Després hem tractat, per separat, els subsectors agrari, forestal i pesquer. Es tracta d'una visió panoràmica, però que pot permetre una certa ullada objectiva sobre la realitat en canvi del sector.

Cal tenir en compte també que una apreciació més real del pes del sector agroalimentari exigiria considerar tant el consum d'entrades i béns d'equip, com la indústria de transformació i les estructures de comercialització agroalimentàries. La producció d'aliments és inseparable d'un conjunt d'activitats que hi estan lligades i que són les que confereixen valor a aquesta producció primària d'aliments. Una qüestió a part és la funció social i territorial del sector primari, gestor de més d'un 80% del territori i aportador de béns socials, sovint no comptabilitzats o invisibilitzats, com són la generació del paisatge, la lluita contra l'erosió, el fre al canvi climàtic i la prevenció dels incendis a través de la gestió de les forests.

Les dades de les macromagnituds agràries, superfícies agràries i produccions agrícoles i ramaderes han estat elaborades per

Estadístiques Agràries-Pesqueres de Semilla. Les dades de maquinària agrícola són de la Direcció General d'Agricultura; les del subsector forestal de la Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat; les dades pesqueres han estat obtingudes per la Direcció General de Pesca i les dades de comercialització de fruita i hortalissa a Mercapalma provenen d'aquesta entitat.

Les estadístiques laborals són de l'Observatori del Treball de les Illes Balears (OTIB), a partir de dades de l'INE, de l'EPA i de la Tresoreria General de la Seguretat Social.

L'any 2017 la producció final del sector primari va representar 252.625.213 euros, dels quals 215.419.363 euros, un 85% del total, provenen del sector agrari en conjunt. D'aquests, 154.643.590 euros, un 61%, corresponen a la producció agrícola i 60.766.773 euros, un 24%, a la producció ramadera. 30.107.022 euros, un 12% corresponen a la producció pesquera i 7.107.828 euros, un 3%, a la producció forestal. Els percentatges de cada subsector en relació amb el total manifesten molt poca variació i són pràcticament els mateixos del 2010. (Vegeu el gràfic [AI-4](#)).

Es pot considerar que el sector primari balear no ha pogut rompre els condicionants, intensificats amb la incorporació a la Unió Europea, com són els majors costos de producció determinats per la insularitat, particularment greus per al sector ramader però generals a tots els subsectors. L'erosió de la renda agrària n'és l'evidència. Aquesta incapacitat, però, no ve donada per cap tara congènita del sector, sinó per l'absència d'instruments eficaços de política econòmica i fiscal similars als existents en altres

contextos insulars. Altres efectes sobre el sector, com l'elevadíssim valor de les terres agràries o la seva progressiva reducció davant la competència desigual amb els usos residencials o turístics del territori, tampoc no s'han limitat, sinó que s'han agreujat. És per això que quasi totes les produccions primàries són recessives en producció i valor econòmic, en una tendència que ara per ara no sembla tenir final a la vista.

Amb tot i això, en el quadre general del sector primari s'hi observen uns quants elements positius: des del 2016 s'ha incrementat cada any el nombre d'afiliats a la seguretat social; s'ha intensificat la renovació del parc de maquinària agrícola; el regadiu ha augmentat per primer cop després d'anys de reducció; la fruita d'origen balear comercialitzada a Mercapalma augmenta; les hortalisses d'origen local són la fracció més important de les comercialitzades a Mercapalma i el valor de la pesca desembarcada en els ports balears augmenta tot i haver disminuït el volum.

2.2.

ELS RECURSOS HUMANS EN EL SECTOR PRIMARI

Al llarg del 2017 les dades d'ocupats en el conjunt de les activitats primàries han estat 3.800 en el primer trimestre (amb una caiguda d'un -38,98% respecte al 2016); 4.300 en el segon trimestre (igual que el mateix període del 2016); 4.600 en el tercer trimestre (amb una pujada d'un 21,05%) i 5.400 en el quart trimestre (amb

una pujada d'un 42,11%). L'ocupació mitjana ha estat de 4.475 persones. Cal destacar que els dos darrers trimestres presenten una notable variació positiva. (Vegeu el quadre [AI-8](#)).

Pel que fa als treballadors afiliats al règim general, el 2017 han estat 1.084, 737 nacionals i 347 estrangers, amb un increment d'un 6,7% respecte al 2016 (que foren 1.015 treballadors, 687 nacionals i 328 estrangers). Els treballadors estrangers el 2017 representen un 32% del total, i en el 2016 eren un 32,3%. Per tant, no hi ha hagut un trasbals apreciable ni de la quantitat ni de l'origen dels treballadors agraris. El lleuger increment de la contractació és poc significatiu. (Vegeu el quadre [AI-9](#)).

El conjunt d'afiliats a la seguretat social del sector primari en el 2017 va ser de 6.721 persones (5.542 en agricultura i ramaderia, 536 en silvicultura i explotació forestal i 643 en pesca i aquicultura). En els dos darrers anys l'afiliació a la seguretat social s'ha incrementat. El 2017 se signaren 4.748 contractes en el sector i les dues ocupacions més contractades varen ser la de peó agrícola d'horta i d'hivernacles (36%) i la de peó agrícola (26%). La mitjana anual de persones a l'atur al llarg del 2017 en el sector ha estat de 750.

2.3.

EL SUBSECTOR AGRARI

2.3.1. ELS TRETS GENERALS

La producció agrícola té un valor de 154.643.590 euros i baixa un 6,5% res-

pecte al 2016. La producció ramadera té un valor de 60.766.773 euros, que representa una pujada d'un 2,4% en relació amb l'any anterior. La producció agrària total és de 215.410.363 euros, amb un increment d'un 0,8% respecte al 2016. Aquestes xifres, considerades en euros constants, ens mostren una tendència a la davallada, que el lleuger increment del 2017 respecte al 2016 no pot ocultar, ja que el 2010 la producció agrícola en euros corrents va ser de 213.739.168 euros (152.052.634 euros la producció agrícola i 61.686.534 la producció ramadera). El valor afegit brut el 2017 és de 104.023.345 euros i les subvencions representaren 54.125.050 euros. La renda agrària el 2017 va ser de 99.253.283 euros, quan la renda agrària de l'any 2010 va ser de 122.529.077 euros. Aquesta caiguda de la renda agrària en un període tan curt, tot i la bonança econòmica general dels darrers anys, és un factor que expressa prou bé la problemàtica existent en el sector primari, generada sobretot pels elevats costos de producció causats per la insularitat, que no són objecte de mesures reequilibradores, i tendeixen a convertir les Balears en un mercat alimentari de cada cop més dependent de les importacions. (Vegeu els quadres [I-24](#) i [I-25](#)).

Pel que fa a la maquinària agrícola, el parc de tractors es va situar el 2017 en 13.845 unitats, i la resta de màquines, automotrius i automotrius de recol·lecció, en 431 unitats. La renovació del parc és significativa al llarg del 2017, en paral·lel a la millora de la situació econòmica general i a l'aplicació de les ajudes del PDR 2014-2020, amb 798 nous tractors, enfront dels 594 nous tractors de 2016, i 44 noves màquines automotrius el

2017, enfront de les 40 de 2016. Les baixes han estat de 515 unitats. Per tant, l'increment net total ha estat de 327 unitats. Cal constatar, doncs, que la renovació del parc de maquinària agrícola manifesta una major vivacitat de la qual es podria deduir, en una primera anàlisi, de l'evolució de la renda agrària. (Vegeu el quadre [AI-10](#)).

La superfície regada a les Illes Balears l'any 2017 va ser de 20.447 hectàrees, un 14,09% de les terres conrades. La data ens revela un increment del regadiu en relació amb el 2010 (17.799 hectàrees) de 2.678 hectàrees, que pot tenir relació amb l'ús més gran del reg en conreus tradicionalment de secà, com és ara la vinya o els fruits secs. Els tipus de regs utilitzats varen ser: gravetat (8%); aspersió (29%), automotriu (10%) i localitzat (53%), percentatges que expressen el predomini dels sistemes de reg que fan possible un major estalvi de l'aigua. (Vegeu el gràfic [AI-5](#)).

2.3.2. L'AGRICULTURA

La superfície conreada el 2017 a les Illes Balears és de 145.040 ha. Els cereals, amb 46.832 hectàrees, ocupen un 32% d'aquesta superfície; els farratges, amb 38.961 hectàrees, un 27%; els fruiters extensius amb 39.272 hectàrees, un 27%; l'oliverar, amb 8.525 hectàrees, un 6%; les hortalisses i el vinyet, un 2%, respectivament i els llegums, fruiters, cítrics i tubercles un 1%, respectivament. Les dades posen en relleu el molt major pes territorial dels conreus de secà enfront dels de regadiu, amb la continuïtat d'una important presència relativa dels fruiters de secà. (Vegeu el quadre [AI-11](#) i el gràfic [AI-6](#)).

Pel que fa al valor de la producció, el principal cultiu de les Balears, el 2017, segueix sent el de les hortalisses, amb una producció valorada en 39.941.648 euros, que significa un 25,8% de la producció final agrícola. El vi representa 34.704.324 euros, un 22,44%. Els tubercles estan en tercer lloc, amb 22.058.092 euros, un 14,26%. Després venen, per ordre d'importància, els farratges (17.670.153 euros, un 11,42%), els cereals (9.719.081 euros, un 6,28%), les flors (8.061.331 euros, un 5,21%), els cítrics (7.786.651 euros, un 5,03%), els fruiters en extensiu (7.449.336 euros, un 4,81%) i l'oli d'oliva (4.630.216 euros, un 2,99%). Les dades posen en relleu que les hortalisses, amb tan sols un 2% de la superfície conreada, representen un 25,8% del valor de la producció final agrícola; que el vinyet, amb un altre 2% de la superfície, representa un 22,44% i que la patata, amb tan sols un 1% de la superfície, aporta un 14,26% de la producció. Per tant, un 5% de la superfície conreada produeix un 62,5% de la producció final agrària.

En relació amb l'any 2016, les variacions de producció han estat força desiguals. La producció de cereals va caure un -25%; els llegums augmentaren un 9%; els tubercles augmentaren un 6%; les flors baixaren un -24%; les hortalisses baixaren un -8%; els fruiters baixaren un -17%; els fruiters extensius baixaren un -36%; les olives pujaren un 8%; l'oli d'oliva pujà un 138% i el raïm de taula pujà un 53%. El conjunt de la producció agrícola va baixar un -5% en relació amb el 2016. (Vegeu els quadres [I-26](#) i [I-27](#)).

QUADRE I-24. PRODUCCIÓ AGRÀRIA (EUROS CORRENTS) (2017)

	Total
Producció agrícola final	154.643.590
Producció ramadera final	60.766.773
Total producció agrària	215.410.363
Despeses fora del sector*	111.387.017
VAB a preus de mercat	104.023.345
Subvencions	54.125.050
Imposts lligats a la producció*	20.774.269
VAB a cost dels factors	137.374.126
Amortitzacions*	38.120.844
Renda agrària	99.253.283

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA.

* Estimats a partir dades estructurals.

QUADRE I-25. EVOLUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ AGRÀRIA (2016-2017)

	2017 (euros corrents)	2016 (euros corrents)	variació corrent 16-17	2016 (euros constants)	Variació real 16/17	Deflac- tor
Producció agrícola final	154.643.590	165.353.568	-6,5%	156.913.565	-5,1%	1,05
Producció ramadera final	60.766.773	59.342.141	2,4%	57.872.111	-2,5%	1,03
Total producció agrària	215.410.363	213.739.168	0,8%	214.785.676	0,5%	1,00

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA.

La fruita comercialitzada a Mercapalma va ser el 2017 de 113.412 tones. D'aquestes n'hi va haver 20.482 tones procedents de les Illes Balears, que representaren un 18% del total, percentatge idèntic al de 2016, amb un lleuger augment d'un 0,5%. La comercialització d'hortalisses a Mercapalma va ser de 98.100 tones, de les quals 34.581 tones, un 35% del total, foren de procedència balear (34.581 tones), quan el 2016 havien estat un 37% (37.434 tones). La producció de fruita

balear es veu condicionada per la pressió dels grans regadius de l'arc mediterrani. En canvi, la producció d'hortalisses té a favor seu components de frescor i qualitat, que li confereixen major competitivitat en el mercat, i possibiliten un percentatge major d'autoproveïment. Si analitzam les dades en relació amb les del 2010, observam que el total de fruita comercialitzada aquell any va ser de 70.529 tones, de les quals 14.652, un 20,08% del total, eren de procedència

balear. Les hortalisses comercialitzades a Mercapalma el 2010 varen ser 77.946 tones, de les quals 48.809 eren de procedència balear, un 63% del total. La comparació ens deixa copsar el fort increment de la comercialització de fruita i hortalissa a Mercapalma en el període 2010-2017, amb pujades d'un 37,81% i d'un 20,54%, mentre que la comercialització de fruita balear ha pujat un 28,46% i la d'hortalissa balear ha minvat un - 41,14%. La dràstica reducció del volum d'hortalissa local comercialitzada a Mercapalma ha fet que, sense deixar de ser la primera procedència, la seva quota hagi passat d'un 63% a un 35% del total. (Vegeu els quadres [AI-12](#) i [AI-13](#)).

2.3.3. LA RAMADERIA

La producció ramadera final, el 2017, ha estat de 60.766.773 euros. Dins d'aquesta quantitat, la producció càrnia ha representat 26.598.514 euros; la de llet, 25.250.063 euros; els ous, 5.278.325 euros i la mel i la cera, 1.574.077 euros. Les vendes fora de les Balears han representat 2.065.795 euros. En relació amb el 2016, la producció ramadera ha augmentat uns 2,4 euros, però ha davallat un - 2% en euros corrents. Amb un poc més de perspectiva temporal, si comparem amb la producció ramadera del 2010, veiem que aquesta va ser de 61.686.534 euros, de la qual 29.624.940 euros correspongueren a carn, 23.800.811 euros a llet, 6.029.119 a ous i 1.333.677 euros a mel i cera. Per tant, totes les produccions ramaderes han disminuït en termes absoluts en aquests 7 anys. (Vegeu els quadres [I-28](#) i [I-29](#)).

Dins la producció càrnia, la carn de porcí, amb 3.762,8 tones en canal, és la més important, quantitativament i ha aportat 9.027.846 euros a la producció ramadera final; la carn d'oví, amb 1.664,6 tones en canal, suposà 8.823.317 euros; la carn de boví, amb 2.358,2 tones en canal, representà 8.114.180 euros; les aus, amb 246 tones en canal, 449.634 euros; la carn de caprí, amb 33,7 tones en canal, 165.848 euros i la carn d'equí, amb 3,5 tones en canal, 9.585 euros. Totes les produccions càrnies han davallat respecte al 2016, a excepció de la carn de boví, que s'ha mantingut estable i els productes de l'apicultura, que han augmentat un 5%. Les dades de producció càrnia del 2010 foren: 4.436,22 tones en canal de porcí, 1.813,63 tones d'oví, 3.001,01 de boví, 5.091,57 tones d'aus, 25,40 de caprí i 15,54 d'equí. Si comparem aquestes dades amb les del 2017, observem que l'única producció càrnia que ha augmentat és la de caprí, que té un pes poc significatiu. Totes les altres produccions càrnies minven, amb una caiguda en paral·lel de la cabana ramadera, amb el cas notori de la carn d'au que té una caiguda espectacular a causa del tancament del darrer escorxador d'aviram de Mallorca, fet que va provocar la desaparició del subsector en aquesta illa. D'una producció càrnia de 29.624.940 euros el 2010 s'ha passat a una altra de 26.598.514 euros el 2017, amb una reducció d'un -11,37%.

Pel que fa als productes ramaders no carnis, el 2017 la producció de llet de vaca va ser de 73.179.465 litres; la producció de llet d'ovella va ser de 147.227 litres i la de cabra, de 290.079; es produïren 4.753 milers de dotzenes

d'ous i 122.947 quilograms de mel i cera. El 2010 es produïren 77.622.609 litres de llet de vaca, 82.080 de llet d'ovella i 139.970 de llet de cabra. Si ho comparam amb el 2010, les produccions làcties que s'incrementen són les d'ovella i cabra, que tenen un pes específic molt reduït. Els ous produïts el 2010 foren 6.085,38 milers de dotzenes, cosa que demostra en aquests anys una notòria reducció. El 2010 es produïren 108.367 quilograms de mel i cera que indiquen un increment de 14.580 quilograms el 2017.

L'aportació a la producció ramadera final de la llet de vaca va ser el 2017 de 24.909.201 euros, quan el 2010 havia estat de 26.120.008 euros. En canvi, la llet d'ovella i de cabra han passat de 68.159 euros i 77.529 euros el 2010 a 93.620 euros i 237.599 euros el 2017, respectivament. El conjunt de la producció làctia s'ha reduït de 26.265.697 euros el 2010 a 25.250.063 euros el 2017. Els ous també han minvat de 6.665.519 euros el 2010 a 5.278.325 euros el 2017. La mel i la cera, en canvi, han passat d'aportar 677.294 euros a aportar-ne 1.574.077 euros. La producció làctia i d'ous manté una tònica recessiva bastant semblant a la producció càrnia. La producció apícola i la de llet d'ovella i de cabra, són les úniques produccions ramaderes que han incrementat producció i valor. En relació amb el 2016 la producció de llet de vaca ha baixat un 2%, la de cabra, un 10% i la d'ovella ha pujat un 38%. La producció d'ous ha baixat un - 8% i la de mel i cera ha pujat un 5%.

2.4.

LES FORESTS

La producció forestal el 2017 ha estat de 7.107.828 euros, un 3% de la producció final del sector primari pres en el seu conjunt. Dins aquesta quantitat i amb molt d'avantatge, la principal aportació és la de les caceres, amb 6.857.171 euros. Després de les caceres s'han de comptabilitzar les produccions de fusta, amb 177.822 euros i les de llenya, amb 72.835 euros. El 2016 el producte de les caceres va ser de 6.775.419 euros, la producció de fusta va ser de 233.049 euros i la de llenya de 99.360 euros. Per tant, en relació amb el 2016 el valor de les caceres ha pujat lleugerament i el de la fusta i la llenya ha davallat. Els elevats costos de producció del sector forestal balear han dificultat l'adaptació competitiva del sector a les noves demandes, com podria ser la producció de biomassa amb finalitats energètiques, i mantenen les masses forestals en una taxa d'extracció de fusta i llenya molt per davall de la seva sostenibilitat. (Vegeu el quadre I-30).

El potencial productiu de les masses forestals balears ha de ser considerat, des del conjunt de la política agrària, en especial des de les mesures de desenvolupament rural, amb l'objectiu d'assegurar la viabilitat econòmica de la seva gestió sostenible, ja que les forests són una part indissociable de les explotacions agràries.

QUADRE I-26. PRODUCCIÓ AGRÍCOLA (2016)								
	Sup. plantació regular (ha)	Sup. en producció (ha)	Producció (tones)	Rendiment (kg/ha)	Preus (€/100 kg)	Euros cons- tants 2016	% Var. prod. 16-17	Euros corrents 2016
Cereals								
Blat	5.420	8.017	1.479	23,00	1.843.910	-3%		1.902.790
Ordi	19.303	28.607	1.482	20,27	5.798.639	-20%		7.272.876
Civada	14.736	8.075	548	24,33	1.964.648	-43%		3.431.990
Triticale	1.296	1.328	1.025	21,60	286.848	-35%		443.016
Arròs	32	73	2.281	147,00	107.310	30%		82.320
Blat de moro	133	732	5.504	20,31	148.645	-53%		318.612
Total cereals	40.920	46.832			10.149.999	-25%		13.451.604
Llegums								
Favó	2.358	1.276	541	27,67	353.069	18%		298.559
Ciurons	334	150	449	33,07	49.605	-28%		68.786
Pèsols	522	513	983	30,80	158.004	7%		147.224
Altres lleguminoses de gra	33	28	848	30,51	8.544	22%		7.018
Total llegums	3.247	1.967			569.222	9%		521.587
Farratges								
Cereals d'hivern per a farratge*	14.549	164.404	11.300	4,27	3.650.420	-17%		4.420.772
Blat de moro per a farratge	89	4.010	45.300	4,80	192.480	-19%		236.390
Sorgo farratger	19	727	37.800	2,87	20.865	6%		19.631
Margall (raigràs)*	3.510	99.333	28.300	3,27	2.030.118	-6%		2.154.276
Alfals	797	37.459	47.000	3,52	1.318.557	1%		1.303.357
Trèvol*	362	5.104	14.100	4,27	108.975	-6%		115.866
Enclova (sulla)	315	9.671	30.700	2,95	7.274.634	-6%		7.701.159
Veça per a farratge	121	1.138	9.400	3,18	36.188	7%		33.772
Praderies polifites	19.199	270.706	10.000	3,59	4.859.171	69%		2.880.033
Total farratgeres	43.316	634.210			19.491.407	3%		18.865.257

continua

	Sup. plantació regular (ha)	Sup. en producció (ha)	Producció (tones)	Rendiment (kg/ha)	Preus (€/100 kg)	Euros constants 2016	% Var. prod. 16-17	Euros corrents 2016
Tubercles								
Patates	1.857	61.539	33.139	38,57	23.732.626	5%		22.544.048
Moniatos	16	240	15.000	112,40	269.760	167%		101.160
Total tubercles	1.873	61.779			24.002.386	6%		22.645.208
Flors								
Clavells	0,06	5	800	105,63	5.070	-33%		7.605
Roses	4,99	749	1.500	363,85	2.723.417	-26%		3.689.439
Altres flors	9,12	1.067	1.170	359,12	3.831.954	-26%		5.170.682
Total flors	14,17	1.820			6.560.442	-26%		8.867.726
Plantes ornamentals (unitats)		241.313			2,60	-1%		633.384
Total flors i ornamentals	14,17				7.188.748	-24%		9.501.110
Hortalisses								
de fulla i tronc								
Col	79	2.155	27.278	32,55	701.539	22%		573.927
Espàrrec	5	18	3.600					
Api	25	440	17.600	116,44	512.336	-8%		554.254
Lletuga	119	3.057	25.689	70,52	2.155.760	-38%		3.489.976
Escarola	12	256	21.333	85,30	218.368	-11%		245.664
Espinacs	11	179	16.273	222,63	398.508	-31%		578.838
Bledes	13	203	15.615	92,01	186.779	8%		173.108
Ruca	2	29	14.500					
Julivert	45	549	12.200	168,78	926.588	37%		676.797
de fruit								
Síndria	340	11.499	33.821	53,26	6.123.929	-7%		6.595.247
Meló	234	5.633	24.073	61,00	3.436.104	6%		3.243.956

continua

	Sup. plantació regular (ha)	Sup. en producció (ha)	Producció (tones)	Rendiment (kg/ha)	Preus (€/100 kg)	Euros constants 2016	% Var. prod. 16-17	Euros corrents 2016
Carabassa	45	733	16.289	64,85	475.351	552.522	-14%	552.522
Carabassó	155	4.365	28.161	71,15	3.105.653	2.272.499	37%	2.272.499
Cogombre	97	2.288	23.588	72,09	1.649.496	1.627.147	1%	1.627.147
Albergínia	59	1.421	24.085	98,80	1.403.948	860.548	63%	860.548
Tomàtiga	367	10.709	29.180	75,15	8.048.165	10.903.990	-26%	10.903.990
Pebre	96	2.504	26.083	148,88	3.727.955	3.675.847	1%	3.675.847
Bitxo	1	18	18.000	166,62	29.992	23.327	29%	23.327
Fraula i fraulot	10	108	10.800	396,23	427.929	562.648	-24%	562.648
de flor								
Carxofa	61	872	14.295	74,20	647.024	990.570	-35%	990.570
Broquil	29	502	17.310	114,17	573.133	759.231	-25%	759.231
Colflor	45	694	15.422	67,35	467.439	699.138	-33%	699.138
bulbs								
All	23	232	10.087	235,60	546.592	541.880	1%	541.880
Ceba	115	3.445	29.957	71,58	2.465.982	2.561.185	-4%	2.561.185
Grells de ceba	22	440	20.000	167,81	738.364	1.080.696	-32%	1.080.696
Porros	14	293	20.929	78,80	230.877	471.211	-51%	471.211
Pastanaga	56	974	17.393	61,02	594.335	742.613	-20%	742.613
Rave	23	223	9.696	86,19	192.204	33.614	472%	33.614
Ravenets	2	18	9.000	169,70	30.546	35.637	-14%	35.637
Nap	7	147	21.000	154,53	227.159	254.975	-11%	254.975
lleguminoses i diverses								
Mongeta tendra	19	283	14.895	328,44	929.485	538.642	73%	538.642
Pèsols verds	1	10	10.000	195,00	19.500	23.400	-17%	23.400
Fava tendra	4	36	9.000	133,00	47.880	41.230	16%	41.230

continúa

	Sup. plantació regular (ha)	Sup. en producció (ha)	Producció (tones)	Rendiment (kg/ha)	Preus (€/100 kg)	Euros constants 2016	% Var. prod. 16-17	Euros corrents 2016
Xampinyó		1.256	1.884	1.500	208,78	3.933.415	-3%	4.052.420
Altres bolets		34	45	1.324	274,70	123.615	96%	63.181
Herbes medicinals		55	175	3.200	220,00	385.572	29%	299.200
Herbes aromàtiques/condiments		8	17	2.000	237,76	39.753	11%	35.663
Total hortals	2.212	2.212	56.454			45.721.275	-8%	49.834.780
Cítrics								
Taronges	1.677	1.410	10.422					
Navelina (Navel)	329	296	2.054	6.939	43,34	890.104	5%	848.069
Navel (navel)	678	510	2.823	5.535	46,51	1.312.975	5%	1.250.186
Navel-Late (Navel)	335	302	3.162	10.470	46,85	1.481.424	5%	1.410.679
Salustiana (blanca selecta)	50	45	150	3.333	45,73	68.595	6%	64.937
Blanques comunes	33	30	334	11.133	72,27	241.393	5%	229.829
Verna (tardana)	25	23	100	4.348	56,81	56.810	5%	53.970
València Late (tardana)	227	204	1.799	8.819	56,94	1.024.403	5%	976.001
Mandarines	261	218	1.099					
Clementines (mandarines)	206	168	790	4.702	48,74	385.035	-5%	405.505
Altres mandarines	55	50	309	6.180	56,39	174.248	-5%	183.270
Llimones	185	113	1.846					
Verna	111	56	915	16.339	63,34	579.561	-10%	643.534
Fina de taula	18	9	147	16.333	63,34	93.110	-10%	103.244
Altres llimones	56	48	784	16.333	66,71	522.967	-10%	581.001
Aranger	7	7	63	9.000	63,84	40.217	-6%	42.771
Total cítrics	2.130	1.748	13.430			6.870.841	1%	6.792.996

continua

Fruiters no cítrics									
	Sup. plantació regular (ha)	Sup. en producció (ha)	Producció (tones)	Rendiment (kg/ha)	Preus (€/100 kg)	Euros constants 2016	% Var. prod. 16-17	Euros corrents 2016	
Fruiters de llavor									
Poma	202	133	626						
	101	79	339	4.291	74,70	253.237	-26%	344.372	
Pera	79	42	246	5.857	82,59	203.168	-25%	270.891	
Codony	2	2	18	9.000	55,00	9.900	0%	9.900	
Nespre	20	10	23	2.300	100,26	23.060	10%	21.055	
Fruiters de pinyol									
	736	228	805						
Albercoc	425	96	216	2.250	112,50	242.993	-31%	353.239	
Cirera	29	10	23	2.300	213,22	49.041	10%	44.776	
Melicotó	124	63	210	3.333	102,16	214.528	-8%	232.916	
Nectarina	24	24	110	4.583	90,79	99.871	17%	85.345	
Pruna	134	35	246	7.029	77,08	189.613	10%	172.656	
Altres fruiters									
	52	43	229						
Xirimòia	2	2	25	12.500	117,45	29.363	-19%	36.410	
Magrana	6	6	46	7.667	96,44	44.361	-21%	55.933	
Alvocat	8	8	94	11.750	160,89	151.237	-20%	188.242	
Kiwi	12	12	37	3.083	48,76	18.041	-45%	32.669	
Caqui	12	10	19	1.900	62,96	11.963	-57%	27.704	
Gerd	1	1	4	4.000	919,45	36.778	0%	36.778	
Nou	11	4	4	1.000	320,25	12.810	0%	12.810	
Total fruiters no cítrics	990	404	1.660			1.589.963	-17%	1.925.696	
Fruiters en extensiu									
Figuera	2.218	366	30	82	236,80	71.040	-14%	82.880	
Ametller (dovella)	24.032	19.627	5.607	286	110,48	6.194.333	-37%	9.779.247	
Garrover	13.022	9.879	7.258	735	23,00	1.669.340	-35%	2.563.580	
Total fruiters extensiu	39.272	29.872	12.895			7.934.713	-36%	12.425.707	

continúa

	Sup. plantació regular (ha)	Sup. en producció (ha)	Producció (tones)	Rendiment (kg/ha)	Preus (€/100 kg)	Euros constants 2016	% Var. prod. 16-17	Euros corrents 2016
Olives								
Olives de taula	108	79	77	975	250,00	192.500	8%	177.500
Olives per a tafona	8.416	5.364	6.018	1.122				
Total olives	8.524	5.443	6.095			192.500	8%	177.500
Oli d'oliva								
Verge extra (fins a 0,8° d'acidesa)			875		588,43	5.148.763	138%	2.158.950
Verge (fins a 2° d'acidesa)			38		449,78	170.916	136%	72.415
Llampant			28		431,79	120.901	133%	51.815
Total oli oliva			941			5.440.580	138%	2.283.179
Raïm								
Raïm de taula	50	50	363	7.260	113,79	413.058	53%	269.682
Raïm per a vinificació	2.192	1.644	8.308	5.054				0
Total raïm	2.242	1.694	8.671			413.058	53%	269.682
Altres cultius								
Gira-sol		7	10	1.500	34,82	3.479	-7%	3.729
Xicoira		5	16	3.000	6,93	1.135	22%	927
Tàperes		4	2	500	169,29	3.386	0%	3.386
pebre per a pimentó		3	8	2.500	300,00	25.200	37%	18.375
Altres		3	9	1.425	50,52	4.489	1177%	352
Total altres cultius		23	46			37.688	41%	26.769
Vi								
			hl		€/hl 2016	Euros constants 2016	% Var. Prod. 16-17	Euros corrents 2016
Total vi			54.245		503,48	27.311.183	3%	26.632.494
Total producció agrícola						156.913.565	-5%	165.353.568

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA.

QUADRE I-27. PRODUCCIÓ AGRÍCOLA (2017)

	Sup. plantació regular (ha)	Sup. en producció (ha)	Producció (tones)	Rendiment (kg/ha)	Preus (€/100 kg)	Producció final (euros)
Cereals						
Blat		5.420	8.017	1.479	20,40	1.635.468
Ordi		19.303	28.607	1.482	19,47	5.569.783
Civada		14.736	8.075	548	24,47	1.975.953
Triticale		1.296	1.328	1.025	21,33	283.262
Arròs		32	73	2.281	141,12	103.018
Blat de moro		133	732	5.504	20,71	151.597
Total cereals		40.920	46.832			9.719.081
Llegums						
Favó		2.358	1.276	541	25,93	330.867
Ciurons		334	150	449	32,07	48.105
Pèsols		522	513	983	30,70	157.491
Altres lleguminoses de gra		33	28	848	29,57	8.279
Total llegums		3.247	1.967			544.741
Farratges						
Cereals d'hivern per a farratge		14.549	164.404	11.300	3,81	3.257.166
Blat de moro per a farratge		89	4.010	45.300	4,29	172.029
Sorgo farratger		19	727	37.800	3,68	26.754
Margall (raigràs)		3.510	99.333	28.300	3,08	1.912.160
Alfals		797	37.459	47.000	3,52	1.318.557
Trèvol		362	5.104	14.100	4,27	108.975
Enclova (sulla)		315	9.671	30.700	2,95	7.274.634
Veça per a farratge		121	1.138	9.400	3,38	38.464
Praderies polifites		19.199	191.990	10.000	3,71	3.561.415
Total farratgeres		38.961	513.835			17.670.153
Tubercles						
Patates		1.857	61.539	33.139	35,68	21.956.932
Moniatos		16	240	15.000	127,20	101.160
Total tubercles		1.873	61.779			22.058.092
Flors						
Clavells		0,06	5	800	116,55	5.594
Roses		4,99	749	1.500	385,92	2.888.611
Altres flors		9,12	1.067	1.170	434,97	4.641.304
Total flors		14,17	1.820			7.535.509
Plantes ornamentals (unitats)			241.313		2,18	525.821
Total flors i ornamentals		14,17				8.061.331

continúa

	Sup. plantació regular (ha)	Sup. en producció (ha)	Producció (tones)	Rendiment (kg/ha)	Preus (€/100 kg)	Producció final (euros)
Hortalisses						
de fulla i tronc						
Col		79	2.155	27.278	45,17	973.400
Espàrrec		5	18	3.600	245,46	44.183
Api		25	440	17.600	69,67	306.548
Lletuga		119	3.057	25.689	56,66	1.732.185
Escarola		12	256	21.333	101,29	259.302
Espinacs		11	179	16.273	164,54	294.527
Bledes		13	203	15.615	92,01	186.779
Ruca		2	29	14.500	608,44	176.448
Julivert		45	549	12.200	107,71	591.328
de fruit						
Síndria		340	11.499	33.821	25,30	2.908.956
Meló		234	5.633	24.073	40,55	2.284.195
Carabassa		45	733	16.289	50,02	366.646
Carabassó		155	4.365	28.161	68,42	2.986.681
Cogombre		97	2.288	23.588	52,51	1.201.422
Albergínia		59	1.421	24.085	55,18	784.082
Tomàtiga		367	10.709	29.180	127,32	13.634.923
Pebre		96	2.504	26.083	84,93	2.126.528
Bitxo		1	18	18.000	196,72	35.410
Fraula i fraulot		10	108	10.800	253,81	274.120
de flor						
Carxofa		61	872	14.295	63,40	552.848
Bròquil		29	502	17.310	173,00	868.460
Colflor		45	694	15.422	57,13	396.482
bulbs						
All		23	232	10.087	117,34	272.229
Ceba		115	3.445	29.957	44,59	1.536.070
Grells de ceba		22	440	20.000	37,61	165.503
Porros		14	293	20.929	117,13	343.183
Pastanaga		56	974	17.393	68,58	667.969
Rave		23	223	9.696	54,67	121.914
Ravenets		2	18	9.000	167,70	30.186
Nap		7	147	21.000	94,00	138.180

continúa

	Sup. plantació regular (ha)	Sup. en producció (ha)	Producció (tones)	Rendiment (kg/ha)	Preus (€/100 kg)	Producció final (euros)
Ileguminoses i diverses						
Mongeta tendra		19	283	14.895	205,28	580.942
Pèsols verds		1	10	10.000	176,69	17.669
Fava tendra		4	36	9.000	151,64	54.590
Xampinyó		1.256	1.884	1.500	130,28	2.454.475
Altres bolets		34	45	1.324	203,39	91.526
Herbes medicinals		55	175	3.200	222,20	389.428
Herbes aromàtiques/condiments		8	17	2.000	552,22	92.332
Total hortalisses	2.212	2.212	56.454			39.941.648
Cítrics						
Taronges	1.677	1.410	10.422			
Navelina (Navel)	329	296	2.054	6.939	41,25	847.269
Navel (navel)	678	510	2.823	5.535	56,56	1.596.746
Navel-Late (Navel)	335	302	3.162	10.470	56,97	1.801.322
Salustiana (blanca selecta)	50	45	150	3.333	55,74	83.610
Blanques comunes	33	30	334	11.133	57,50	192.050
Verna (tardana)	25	23	100	4.348	88,16	88.160
València Late (tardana)	227	204	1.799	8.819	88,21	1.586.900
Mandarines	261	218	1.099			
Clementines (mandarines)	206	168	790	4.702	57,02	450.439
Altres mandarines	55	50	309	6.180	66,20	204.549
Llimones	185	113	1.846			
Verna	111	56	915	16.339	47,84	437.736
Fina de taula	18	9	147	16.333	47,84	70.325
Altres llimones	56	48	784	16.333	51,62	404.711
Aranger	7	7	63	9.000	36,24	22.834
Total cítrics	2.130	1.748	13.430			7.786.651
Fruiters no cítrics						
Fruiters de llavor	202	133	626			396.908
Poma	101	79	339	4.291	56,05	189.993
Pera	79	42	246	5.857	74,43	183.102
Codony	2	2	18	9.000	29,91	5.384
Nespre	20	10	23	2.300	80,13	18.430
Fruiters de pinyol	736	228	805			650.223
Albercoc	425	96	216	2.250	109,34	236.183
Cirera	29	10	23	2.300	146,12	33.608
Melicotó	124	63	210	3.333	76,54	160.727
Nectarina	24	24	110	4.583	71,88	79.070
Pruna	134	35	246	7.029	57,17	140.635

continúa

	Sup. plantació regular (ha)	Sup. en producció (ha)	Producció (tones)	Rendiment (kg/ha)	Preus (€/100 kg)	Producció final (euros)
Altres fruiters	52	43	229			294.081
Xirimoia	2	2	25	12.500	147,96	36.990
Magrana	6	6	46	7.667	53,44	24.584
Alvocat	8	8	94	11.750	166,43	156.441
Kiwi	12	12	37	3.083	81,07	29.996
Caqui	12	10	19	1.900	51,65	9.814
Gerd	1	1	4	4.000	560,60	22.424
Nou	11	4	4	1.000	345,79	13.832
Total fruiters no cítrics	990	404	1.660			1.341.212
Fruiters en extensiu						
Figuera	2.218	366	30	82	350,00	105.000
Ametller (clovella)	24.032	19.627	5.607	286	88,54	4.964.438
Garrover	13.022	9.879	7.258	735	32,79	2.379.898
Total fruiters extensiu	39.272	29.872	12.895			7.449.336
Olives						
Olives de taula	108	79	77	975	260,93	200.920
Olives per a tafona	8.416	5.364	6.018	1.122		
Total olives	8.524	5.443	6.095			200.920
Oli d'oliva						
Verge extra (fins a 0,8° d'acidesa)			875		500,00	4.375.000
Verge (fins a 2° d'acidesa)			38		390,00	148.200
Llampant			28		382,20	107.016
Total oli oliva			941			4.630.216
Raïm						
Raïm de taula	50	50	363	7.260	124,93	453.496
Raïm per a vinificació	2.192	1.644	8.308	5.054	108,57	0
Total raïm	2.242	1.694	8.671			453.496
Altres cultius						
Gira-sol		7	10	1.500	32,93	3.290
Xicoira		5	16	3.000	7,20	1.179
Tàperes		4	2	500	2,25	45
Pebre per a pimentó		3	8	2.500	300,00	25.200
Altres		3	9	1.425	592,87	52.676
Total altres cultius		23	46			82.391
Vi						
			hl		€/hl	Euros
Total vi			54.245		639,77	34.704.324
Total producció agrícola						154.643.590

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA.

QUADRE 1-28. RAMAT SÀCRIFICAT (2016)

CARN

	Tones en canal	Rendiment %	Tones en viu	Euros/100 kg viu 2016	Euros constants 2016	% var. prod. 16-17	Euros corrents 2016
19,9	63%	31,6	283	89.583	56%	57.449	93.096
Vedella (de 8 a 12 mesos)	991,9	63%	1.574,4	283	4.460.818	-17%	5.379.607
de llet (<8 mesos)	343,0	56%	612,5	201	1.229.991	62%	761.470
Boví major	1.003,4	50%	2.006,8	125	2.508.460	21%	2.077.805
Total carn de boví	2.358,2		4.225,3		8.288.852	0%	8.276.331
146,5	55%	266,4	407	1.085.504	16%	931.943	1.088.608
Anyell de 7 a 10 kg/canal	241,8	55%	439,5	344	1.514.020	-15%	1.786.230
Be de 10-13 kg/canal	1.107,6	44%	2.517,2	216	5.436.390	-6%	5.790.201
Be >13 kg/canal	144,5	44%	328,5	169	554.926	-18%	680.721
Oví major	24,2	40%	60,5	25	15.195	-17%	18.229
Total carn de oví	1.664,6		3.612,2		8.606.034	-7%	9.207.324
15,9	55%	28,8	303	87.404	3%	85.271	88.603
Segall	17,5	44%	39,7	183	72.671	-7%	78.146
Caprí major	0,4	40%	0,9	23	207	-84%	1.268
Total carn de caprí	33,7		69,4		160.282	-3%	164.684
962,3	80%	1.202,9	298	3.587.277	-6%	3.829.760	4.671.849
Porc d'engreix	2.531,4	80%	3.164,2	122	3.854.327	-7%	4.128.945
Truges	270,1	80%	337,6	33	110.020	6%	103.589
Total carn de porcí	3.763,8		4.704,7		7.551.625	-6%	8.062.294

continúa

CARN

	Tones en canal	Rendiment %	Tones en viu	Euros/100 kg viu 2016	Euros constants 2016	% var. prod. 16-17	Euros corrents 2016
Cavalls							
3,2	47%	6,81	128	8.704	-68%	27.460	9.027
Mular i somerí	0,3	47%	0,73		0		0
Total carn equí	3,5		7,55		8.704	-68%	27.460
234,7	70%	335,2	104	347.405	-6%	365.396	415.097
Pollastres d'engreix							
Gallines	5,4	70%	7,7	21	1.620	-7%	520
Guàtleres	5,9	60%	9,9	333	32.917	6%	40.000
Total aus	246,0		352,8		381.941	-6%	405.916
Conills							
Total carn de conills	2,3	50%	4,7	162	7.528	-28%	10.481
Total carn	8.072,1		12.976,7		25.004.965	-4%	26.154.490

continúa

VENDES FORA DE LES BALEARS

	Unitats		€/unitat 2016	Euros constants 2016	% var. prod. 16-17	Euros corrents 2016
Boví	Vedella per vida o engreix	586	346	202.756	10%	184.528
	Vedella per sacrifici	15	36	540	-97%	17.905
	Anoll vida o engreix	43	0	0	0	0
	Anoll sacrifici	54	7	378	-89%	3.482
	Brava vida o engreix	25	5	125	-98%	7.113
	Brava sacrifici	34	24	816	-93%	11.446
	Boví major vida o engreix	162	0	0	0	0
Oví	Boví major sacrifici	1.140	632	720.480	226%	221.042
	Oví no reproductor vida o engreix	11.415	25	283.504	-2%	289.464
	Ovella vida o engreix	448	80	35.930	1%	35.448
Caprí	Caprí vida	38	0	0	0	0
Porcí	Porcells per a vida o engreix	14.744	41	601.735	13%	530.558
	Porcells per a sacrifici	455	41	18.570	-13%	21.304
	Truges i verros per a sacrifici	1.217	66	80.020	-29%	113.225
Avítram	Gallines vida o engreix	35	0,43	15	-36%	24
Total vendes		30.411,0		1.944.868	35%	1.435.540

continua

PRODUCTES RAMADERS						
	litres	€/100 litres 2016	Euros constants 2016	% var. prod. 16-17	Euros corrents 2016	
Llet						
de vaca	73.179,465	34	25.158.869	-2%	25.732.837	
d'ovella	147.227	88	128.914	38%	93.620	
de cabra	290.079	74	214.787	-10%	237.588	
Total llet	73.616.771,0		25.502.569	-2%	26.064.044	
	milers de dotzenes	€/100 dotzena 2016	Euros constants 2016	% var. prod. 16-17	Euros corrents 2016	
Ous						
de gallina de granja	4.263	80	3.420.732	-11%	3.822.072	
de gallina de camp	469	88	413.685	34%	307.704	
de gallina ecològica	21	241	51.353	-49%	101.524	
Total ous	4.753,3		3.885.769	-8%	4.231.300	
	kg	€/100 kg 2016	Euros constants 2016	% var. prod. 16-17	Euros corrents 2016	
Mel i cera						
mel	119.826	1.259	1.508.967	5%	1.433.050	
cera	3.122	800	24.972	5%	23.717	
Total mel i cera	122.947,0		1.533.939	5%	1.456.767	
Total productes ramaders			30.922.278	-3%	31.752.111	
Producció ramadera final			57.872.111	-2%	59.342.141	

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA.

QUADRE 1-29. RAMAT SÀCRIFICAT (2017)

CARN

	Tones en canal	Rendiment %	Tones en viu	Euros/100 kg viu	Euros
Boví	Vedella de llet (<8 mesos)	19,9	63%	31,6	93.096
	Vedella (de 8 a 12 mesos)	991,9	63%	1.574,4	4.635.752
	Bravatell	343,0	56%	612,5	1.278.226
	Boví major	1.003,4	50%	2.006,8	2.107.106
	Total carn de boví	2.358,2	4.225,3		8.114.180
Oví	Anyell de <7kg/canal	146,5	55%	266,4	1.088.608
	Anyell de 7 a 10 kg/canal	241,8	55%	439,5	1.574.019
	Be de 10-13 kg/canal	1.107,6	44%	2.517,2	5.603.575
	Be >13 kg/canal	144,5	44%	328,5	540.050
	Oví major	24,2	40%	60,5	17.064
	Total carn de oví	1.664,6	3.612,2		8.823.317
Caprí	Cabrit de llet	15,9	55%	28,8	88.603
	Segall	17,5	44%	39,7	77.007
	Caprí major	0,4	40%	0,9	238
	Total carn de caprí	33,7	69,4		165.848
Porcí	Porcells	962,3	80%	1.202,9	4.671.849
	Porc d'engreix	2.531,4	80%	3.164,2	4.240.342
	Truges	270,1	80%	337,6	115.655
	Total carn de porcí	3.763,8	4.704,7		9.027.846
Equí	Cavalls	3,2	47%	6,81	9.027
	Mular i somerí	0,3	47%	0,73	558
	Total carn equí	3,5	7,55		9.585

continua

CARN

	Tones en canal	Rendiment %	Tones en viu	Euros/100 kg viu	Euros	
Aus	Pollastres d'engreix	234,7	70%	335,2	124	415.097
	Gallines	5,4	70%	7,7	21	1.620
	Guàtleres	5,9	60%	9,9	333	32.917
	Total aus	246,0		352,8		449.634
Conills	Total carn de conills	2,3	50%	4,7	174	8.105
Total carn		8.072,1	12.976,7			26.598.514

VENDES FORA DE LES BALEARS

	unitats	€/unitat	Euros	
Boví	Vedella per vida o engreix	586	533	312.525
	Vedella per sacrifici	15	611	9.167
	Anoll vida o engreix	43	533	22.933
	Anoll sacrifici	54	611	33.001
	Brava vida o engreix	25	1.423	35.563
	Brava sacrifici	34	496	16.852
	Boví major vida o engreix	162	1.367	221.460
Oví	Boví major sacrifici	1.140	294	334.921
	Oví no reproductor vida o engreix	11.415	26	292.222
	Ovella vida o engreix	448	82	36.826
Caprí	Caprí vida	38	55	2.090
Porcí	Porcells per a vida o engreix	14.744	44	644.222
	Porcells per a sacrifici	455	44	19.881
	Truges i verros per a sacrifici	1.217	69	84.119

continúa

VENDES FORA DE LES BALEARS				
		unitats	€/unitat	Euros
Aviram	Gallines vida o engreix	35	0,4	15
Total vendes		30.411		2.065.795
PRODUCTES RAMADERS				
Llet		litres	€/100 litres	Euros
	de vaca	73.179.465	34	24.909.201
	d'ovella	147.227	84	123.332
	de cabra	290.079	75	217.530
Total llet		73.616.771		25.250.063
Ous		milers de dotzenes	€/100 dotzena	Euros
	de gallina de granja	4.263	109	4.658.577
	de gallina de camp	469	117	549.812
	de gallina ecològica	21	328	69.936
	Total ous	4.753		5.278.325
Mel i cera		kg	€/100 kg	Euros
	mel	119.826	1.291	1.546.607
	cera	3.122	880	27.469
	Total mel i cera	122.947		1.574.077
Total productes ramaders				32.102.464
Producció ramadera final				60.766.773

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA.

QUADRE I-30. PRODUCCIÓ FORESTAL DE LES ILLES BALEARS (2016-2017)

Producció de fusta	2016			2017		
	Producció (m' d'arbres drets)	Euro/m'	Producció (en euros)	Producció (m' d'arbres drets)	Euro/m'	Producció (en euros)
Pi blanc (<i>Pinus halepensis</i>)	6.444,89	21,85	140.821	5.299,06	21,85	115.784
Alzina (<i>Quercus ilex</i>)	1.066,33	41,39	44.136	733,38	41,39	30.354
Ullastre (<i>Olea europaea</i>)	1.153,08	41,39	47.726	753,50	41,39	31.187
Altres	10,52	34,84	367	14,27	34,84	497
Total fusta	8.674,83		233.049	6.800,20		
Producció de llenya	Producció (en esteris)	Euro/ esteri	Producció (en euros)	Producció (en esteris)	Euro/ esteri	Producció (en euros)
Pi blanc (<i>Pinus halepensis</i>)	12.889,78	2,76	35.576	10.598,12	2,76	29.251
Alzina (<i>Quercus ilex</i>)	1.304,96	24,16	31.528	903,12	24,16	21.819
Ullastre (<i>Olea europaea</i>)	1.320,30	24,16	31.898	880,93	24,16	21.283
Altres	21,04	17,03	358	28,30	17,03	482
Total llenya	15.536,07		99.360	12.410,46		
Activitats secundàries no forestals no separables	Superfície (en ha)	Euro/ha	Producció (en euros)	Superfície (en ha)	Euro/ha	Producció (en euros)
Producció de caceres (vedats de caça)	382.792,05	17,70	6.775.419	..	17,70	..

Font: Conselleria de Medi Ambient.

2.5.

LA PESCA

Tot i que actualment mostra una situació més o menys estable, l'activitat de la pesca a les Illes Balears ha perdut pes econòmic i social al llarg de les darreres dècades. L'obstacle més important amb què topa el sector és la problemàtica de la comercialització dels productes pesquers, en particular perquè s'està perdent l'hàbit de consumir moltes de les espècies més abundants. L'increment del cost dels consums intermedis, especialment lligat a l'augment del preu del

combustible, i la situació dels recursos pesquers també són problemes rellevants.

La producció pesquera final balear el 2017 va ser de 30.117.022 euros, mentre que el valor afegit al cost dels factors va ser d'11.739.649 euros i la renda pesquera va ser de 9.395.960 euros. Un 68,10% de la producció econòmica del sector pesquer extractiu balear (20.503.029 euros) correspon a la producció pesquera, mentre que la producció aquícola (9.603.993 euros) representa un 31,90% de la producció pesquera final. (Vegeu els quadres I-31 a I-35).

Quant a les espècies pescades, dominen els peixos que, amb 2.305 tones, representen 10.884.402 euros, un 76,52% de la quantitat pescada, volum que representa un petit descens respecte al 2016. Aquesta proporció no es correspon amb el valor econòmic, ja que els crustacis i mol·luscs, amb només un 23,47% del total de tones extretes (706 tones) han generat una producció en euros que representa 9.610.408 euros, un 46,91% de la producció pesquera final.

La distribució del volum de pesca desembarcada per illes presenta trets diferenciats. A l'illa d'Eivissa es registra un increment en la quantitat total del volum de la pesca desembarcada, respecte de 2016, d'un 3%, mentre que a la resta d'illes minva. Si fem la mitjana, el valor de la pesca desembarcada s'ha incrementat un 1,2%, i ha assolit els 20,5 milions d'euros. Només Formentera presenta un descens d'un 7,3% respecte de l'any 2016. (Vegeu el quadre I-35).

2.6.

DENOMINACIONS D'ORIGEN

Respecte a l'any 2016, les marques relatives a les begudes espirituoses de denominació geogràfica Herbes de Mallorca i Palo de Mallorca mostren una caiguda en el seu valor comercial, mentre que les Herbes Eivissenques i el Gin de Maó presenten variacions positives.

Entre els vins es registren diferencials positius tant en els vins de la terra com en els vins amb DO, tot i que la DO Binissalem en particular i el vi de la terra Illes Balears mostren valors menors que l'any anterior.

Finalment, i pel que fa a les denominacions d'origen dels aliments, s'observen variacions negatives tant pel que fa a l'ensaimada, olives i oli de Mallorca. Cal destacar la gran crescuda de les marques de garantia, especialment de la tomàtiga de ramellet. (Vegeu el quadre AI-14).

QUADRE I-31. PRODUCCIÓ PESQUERA (EUROS CORRENTS) (2017)

	Total
Total espècies pescades	20.503.029
Total espècies criades en aqüicultura	9.603.993
Producció pesquera final	30.107.022
Despeses fora del sector*	18.704.882
VAB a preus de mercat	11.402.140
Subvencions	436.377
Imposts lligats a la producció*	98.867
VAB a cost dels factors	11.739.649
Amortitzacions*	2.343.690
Renda pesquera	9.395.960

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA.

* Estimats a partir dades estructurals.

QUADRE I-32. EVOLUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ PESQUERA (2016-2017)

	2017 (euros corrents)	2016 (euros corrents)	variació corrent 16-17	2016 (euros constants)	Variació real 16/17	Deflac- tor
Total espècies pescades	20.503.029	20.261.287	1,2%	20.136.209	-0,6%	1,01
Total espècies criades en aqüicultura	9.603.993	16.410.489	-41,5%	15.919.613	-3,0%	1,03
Producció pesquera final	30.107.022	36.671.776	-17,9%	36.055.822	-1,7%	1,02

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA.

QUADRE I-33. ESPÈCIES PESCADES: MOL-LUSCS, CRUSTACIS I PEIXOS A LES ILLES BALEARS (2017)

Espècies pescades			€/kg	Euros
Crustacis				
<i>Aristeus antennatus</i>	Gamba vermella	150.408	25,09	3.773.974
<i>Palinurus elephas/mauritanucus</i>	Llagosta	36.704	45,67	1.676.289
<i>Nephrops norvegicus</i>	Escamerlà	22.118	28,95	640.358
	Altres gambes	83.018	7,70	639.334
	Crancs	51.007	4,19	213.501
Total crustacis		343.255		6.943.454
Mol-luscs				
<i>Loligo vulgaris/spp</i>	Calamars	71.679	16,69	1.196.628
<i>Sepia officinalis/Sepiidae, sepiodae</i>	Sípia	74.331	10,07	748.613
<i>Octopodidae/Octopus vulgaris/spp</i>	Pops	186.924	3,47	649.383
<i>Todarodes sagittatus</i>	Pota	27.077	2,37	64.074
	Escopinyes i demés	2.534	0,31	8.256
Total mol-luscs		362.545		2.666.954
Peixos				
<i>Scorpaena scrofa</i>	Cap-roig	123.913	12,02	1.489.971
<i>Mullus surmuletus/barbatus</i>	Molls	170.641	5,76	983.613
<i>Engraulis encrasicolus</i>	Aladroc	452.539	2,01	909.538
<i>Perciformes</i>	Morralla	159.889	4,90	783.087
<i>Zeus faber</i>	Gall de Sant Pere	52.519	13,13	689.436
<i>Coryphaena hippurus</i>	Llampuga	102.078	6,10	622.962
<i>Spicara maena/smaris/spp/ Centracanthidae</i>	Xucles i gerrets	190.398	2,95	560.836
<i>Raja clavata/montaguilaxyrinchus/spp.</i>	Rajades	147.814	3,57	528.018
<i>Merluccius merluccius</i>	Lluç	56.186	7,62	428.412
<i>Seriola dumerili</i>	Sirviola/verderol	33.773	11,21	378.654

continúa

Especies pescades				
			€/kg	Euros
<i>Lophius bugadessa/piscatorius/spp.</i>	Rap	36.503	9,34	341.059
<i>Dentex dentex</i>	Dèntol	18.813	17,31	325.568
<i>Pagrus pagrus</i>	Pàguera	17.067	18,33	312.801
<i>Xiphias gladius</i>	Emperador	29.481	7,98	235.194
<i>Sardina pilchardus</i>	Sardina	102.183	1,63	166.989
<i>Spondyllosoma cantharus</i>	Canterà	35.486	4,53	160.785
<i>Lepidorhombus bosciil/spp</i>	Bruixes	23.199	6,77	157.011
Peixos				
<i>Epinephelus marginatus/spp</i>	Anfós	7.028	18,70	131.450
<i>Trachurus mediterraneus/spp.</i>	Sorells	109.785	1,10	120.736
<i>Serranus cabrilla/spp</i>	Serrà	28.618	4,07	116.416
<i>Aphia minuta</i>	Jonquillo / jonquet	5.219	20,59	107.457
	altres peixos	401.597	3,32	1.334.408
Total peixos		2.304.730		10.884.402
Altres espècies				
<i>Anemonia sulcata</i>	Anèmones	201	25,99	5.229
<i>Stichopus regalis/Holothuria tubulosa</i>	Cohombro	419	3,67	1.537
<i>Paracentrotus lividus</i>	Eriçó de mar	722	2,01	1.453
Total altres		1.342		8.219
		3.011.872		20.503.029

	Juveniles (unitats)	kg	€/kg o €/u	Euros
Aqüicultura marina				
Escopinya gravada (<i>Venus verrucosa</i>)		222	10,08	2.238
Llop (<i>Dicentrarchus labrax</i>)	31.549.046		0,26	8.171.690
Musclos (<i>Mytilus galloprovincialis</i>)		67.309	2,70	181.768
Orades (<i>Sparus aurata</i>)	7.910.105		0,16	1.241.546
Total marina				9.597.243
Aqüicultura continental				
Carpa (<i>Cyprinus carpio</i>)	1.500		2,00	3.000
Carpa roja (<i>Carassius auratus</i>)	1.000		0,75	750
Ciprínids (<i>Ciprinidae</i>)	1.000		3,00	3.000
Total continental				6.750
				9.603.993
				30.107.022

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA. Elaboració pròpia amb dades de la Direcció General de Pesca.

QUADRE I-34. ESPÈCIES PESCADES: MOL·LUSCS, CRUSTACIS I PEIXOS A LES ILLES BALEARS (2016)

Espècies pescades

		kg	€/kg 2016	Euros constants 2016	% var. Prod. 16-17	Euros corrents 2016
Crustacis	<i>Aristeus antennatus</i>	150.408	25,69	3.863.941	9%	3.547.682
	<i>Palinurus elephas/mauritanicus</i>	36.704	43,48	1.595.835	-8%	1.731.563
	<i>Nephrops norvegicus</i>	22.118	25,78	570.175	-22%	734.993
	Altres gambes	83.018	10,05	834.225	56%	533.340
	Crancs	51.007	4,05	206.762	18%	175.499
	Total crustacis	343.255		6.943.454	3%	6.723.076
Mol·lucs	<i>Loligo vulgaris/spp</i>	71.679	16,69	1.196.628	-22%	1.542.256
	<i>Sepia officinalis/Sepiidae, sepiodae</i>	74.331	10,07	748.613	48%	505.747
	<i>Octopodidae/Octopus vulgaris/spp</i>	186.924	3,47	649.383	19%	546.607
	<i>Todarodes sagittatus</i>	27.077	2,37	64.074	-27%	87.456
	Escopinyes i demés	2.534	0,31	8.256	78%	4.647
	Total mol·lucs	362.545		2.666.954	-1%	2.686.712

continua

Espècies pescades						
	kg	€/kg 2016	Euros constants 2016	% var. Prod. 16-17	Euros corrents 2016	
Scorpaena scrofa	123.913	11,33	1.404.515	2%	1.383.635	
Mullus surmuletus/barbatus	452.539	1,64	742.694	-5%	782.785	
Engraulis encrasicolus	52.519	13,69	719.015	-12%	813.810	
Perciformes	102.078	4,85	495.055	-10%	548.555	
Zeus faber	170.641	5,60	954.954	7%	890.272	
Coryphaena hippurus	147.814	3,06	452.947	-11%	510.236	
Spicara maenalsmaris spp/Centracanthidae	56.186	6,59	370.375	-16%	439.441	
Raja clavata/montaguilaxyrinchus/spp.	159.889	4,57	729.911	16%	626.931	
Merluccius merluccius	33.773	9,79	330.741	-9%	364.136	
Seriola dumerili	18.813	16,69	314.040	-13%	362.485	
Lophius bugadessa/piscatorius/spp.	29.481	7,14	210.553	-38%	339.291	
Dentex dentex	190.398	2,83	538.916	-3%	553.940	
Pagrus pagrus	36.503	8,48	309.710	8%	285.828	
Xiphias gladius	102.183	1,49	152.747	-48%	296.264	
Sardina pilchardus	5.219	21,17	110.507	-54%	239.336	
Spondyllosoma cantharus	17.067	16,78	286.434	1%	284.419	
Lepidorhombus bosci/spp	28.618	3,98	113.806	6%	106.974	
Epinephelus marginatus/spp	35.486	4,42	156.703	7%	146.506	
Trachurus mediterraneus/spp.	23.199	6,07	140.822	-10%	155.668	
Serranus cabrilla/spp	109.785	1,01	110.845	-7%	119.028	
Aphia minuta	7.028	17,42	122.426	4%	117.590	
	altres peixos	4,34	1.742.429	18%	1.471.095	
Total peixos	2.304.730		10.510.145	-3%	10.838.226	

continua

Especies pescades						
		kg	€/kg 2016	Euros constants 2016	% var. Prod. 16-17	Euros corrents 2016
Altres espècies	Anemonia sulcata					
	Anèmones	201	26,52	5.335	-50%	10.589
	Stichopus regalis/Holothuria tubulosa	419	21,79	9.136	347%	2.044
	Paracentrotus lividus	722	1,64	1.185	85%	640
	Total altres	1.342		15.656	18%	13.273
Total espècies pescades		3.011.872		20.136.209	-1%	20.261.287
Especies criades en aquicultura						
	juvenils (unitats)	kg	€/kg o €/u 2016	€ constants 2016	VAR. PROD. 16-17	€ corrents 2016
Aquicultura marina		222	10,10	2.243	8%	2.071
	Escopinya gravada (Venus verrucosa)					
	Llop (Dicentrarchus labrax)	31.549.046	0,41	12.977.976	31%	9.938.250
	Musclos (Mytilus galloprovincialis)	67.309	2,31	155.169	-9%	170.288
	Orades (Sparus aurata)	7.910.105	0,35	2.777.474	-56%	6.293.130
	Total marina			15.912.863	-3%	16.403.739
Aquicultura continental	Carpa (Cyprinus carpio)	1.500	2,00	3.000	0%	3.000
	Carpa roja (Carassius auratus)	1.000	0,75	750	0%	750
	Ciprinids (Ciprinidae)	1.000	3,00	3.000	0%	3.000
	Total continental			6.750	0%	6.750
Total espècies criades en aquicultura				15.919.613	-3%	16.410.489
TOTAL PRODUCCIÓ PESQUERA				36.055.822	-2%	36.671.776

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA. Elaboració pròpia amb dades de la Direcció General de Pesca.

QUADRE I-35. ESPÈCIES PESCADES: MOL·LUSCS, CRUSTACIS I PEIXOS A LES ILLES BALEARS PER ILLA (2016-2017)

	Kg 2016	Kg 2017	% var. prod. 16-17	€ corrents 2016	€ corrents 2017	% var. 16-17
Mallorca	2.315.873	2.188.714	6%	13.176.387	13.469.820	-2%
Menorca	281.445	281.242	0%	2.597.490	2.609.367	0%
Eivissa	291.458	299.158	-3%	2.660.372	2.730.532	-3%
Formentera	257.070	242.759	6%	1.827.039	1.693.311	8%
Illes Balears	3.145.846	3.011.872	4%	20.261.287	20.503.029	-1%

Font: Estadístiques agràries i pesqueres, SEMILLA. Elaboració pròpia amb dades de la Direcció General de Pesca.

3

SECTOR INDUSTRIAL

RESUM

L'evolució de la producció i l'ocupació a la indústria ha presentat des de 2010 a 2013 una constant pèrdua de representativitat dins l'economia balear; aquest escenari es reverteix lleugerament a partir de 2013 amb un millor comportament del mercat laboral que la producció industrial; així els preus industrials hi presenten un estancament des de 2008.

Quant al nombre d'empreses que componen la indústria balear, s'ha mantingut estable el 2016 respecte al 2015, i el nivell de llocs de feina el 2017 s'ha anat recuperant, tant pel règim assalariat com pel règim especial d'autònoms.

Els ingressos del sector industrial han crescut el 2015 respecte al 2014 un 13%, en què un 40% correspon al grup de subministrament d'electricitat i gas; compartint aquest grup també el lideratge amb una productivitat aparent del factor treball i amb la quota d'excedents més elevat.

El 2017 ha representat també un increment de la facturació elèctrica respecte a l'any anterior (3,4%), causada principalment per un major consum de la baixa tensió i un augment més discret de l'alta tensió.

Quant a les indústries relacionades amb la construcció, el 2017 el nombre de pedreres a les Illes Balears pujava a 86, de les quals un 80% són a Mallorca, un 13% a Menorca i la resta a Eivissa i Formentera.

3.1.

L'EVOLUCIÓ DEL PIB, DE L'OCUPACIÓ, DE L'ÍNDEX DE PRODUCCIÓ INDUSTRIAL (IPI) I DE L'ÍNDEX DE PREUS INDUSTRIALS

En aquest apartat s'analitza l'evolució de la producció i l'ocupació del sector industrial. Aquesta informació es desglossa i s'amplia per estructures d'empreses i per les principals branques productives del sector industrial a les Illes Balears a partir de dades de l'Ibestat, relatives a l'enquesta industrial. També s'analitzen l'índex de producció industrial (IPI), l'índex de preus industrials (IPRI) i altres indicadors conjunturals del sector industrial.

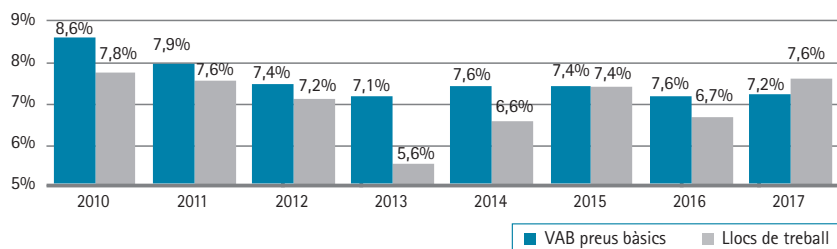
Pel que fa a l'evolució del VAB i de l'ocupació en el sector, s'aprecia que des de 2010 fins a 2013 s'observa una constant pèrdua de representativitat de la indústria balear, tant en pes sobre l'economia total i passa d'un 8,6% el 2010 a un 7,2% el 2017; com en termes d'ocupació, que baixa d'un 7,8% el 2010 a un 7,6% el 2017.

Els nivells del VAB de 2017 són semblants als assolits el 2013 i els de l'ocupació als de 2011. (Vegeu el gràfic I-63).

En relació al IPI, el sector industrial amb prou feines s'ha estabilitzat des de la fase més crítica de la gran recessió.

Gràfic I-63

Percentatge de la indústria sobre el VAB a preus bàsics total i llocs de treball en la indústria sobre el total de les Illes Balears

Font: Comptabilitat regional d'Espanya, INE. Tresoreria General de la Seguretat Social i elaboració pròpia.

A més, en comparació amb Espanya, mentre l'IPI de Balears se situa el 2017 quasi bé 20 punts per sota al nivell de 2009, en canvi a Espanya el 2017 ja s'assoleix el nivell de 2009. (Vegeu el quadre I-36, el gràfic I-64 i el quadre AI-15).

Quant al comportament dels preus industrials, s'evidencia un estancament des de 2008, principi de la crisi, que s'ha recuperat de forma clara a partir de la primavera de 2012. (Vegeu el quadre I-37 i els gràfics I-65 i I-66).

3.2.

EVOLUCIÓ DE LES EMPRESES INDUSTRIALS

Quant al nombre d'empreses industrials de tots els grups que componen la indústria balear, s'ha mantingut estable el 2016 respecte al 2015, amb 16 empreses més (0,4%). El resultat és la suma d'una indústria extractiva més dinàmica, amb un creixement d'un 5,8%; una indústria

manufacturera estancada (-0,1%) i una indústria de subministrament amb tres empreses més el 2016 que l'any anterior (1,2%).

Dins de la indústria manufacturera destaca el creixement de grups com la química, la farmacèutica i el cautxú amb percentatges per sobre d'un 25%. Per contra, les peces de vestir, el ferro, els productes informàtics, electrònics i òptics lideren les caigudes.

Quant a la indústria de subministrament, destaquen positivament el tractament de residus (28%) i negativament el tractament d'aigua residual. (Vegeu el quadre I-38).

3.3.

EVOLUCIÓ DE L'OCUPACIÓ

En termes d'ocupació a la indústria, el 2017 continua sent un any de recuperació de llocs de feina, tant pel règim assalariat com pel règim especial d'autònoms. El punt d'inflexió posterior a la crisi es pot

situar envers el 2015 pel règim general i de 2014 pel règim especial d'autònoms; any a partir del qual aquest règim especial perd la importància assolida durant la crisi.

Per subsectors, el comportament ha estat molt semblant, a excepció del grup de subministrament d'energia que, en referència al règim general, no ha recuperat el nivell d'ocupació previ a la crisi, en comparació amb un comportament erràtic quant al règim especial d'autònoms. Si centram l'anàlisi en l'agrupament d'ocupació, ens trobam que un 76% dels empleats estan al sector manufacturer, així com un 97% són autònoms. La resta d'assalariats (19%) estan en el grup de subministrament d'aigües; i els restants queden repartits entre la resta de subsectors i règims d'una forma més residual. (Vegeu els quadres I-39 i I-40).

3.4.

EVOLUCIÓ DE LES BRANQUES INDUSTRIALS

Aquest punt se subdivideix en quatre apartats, els dos primers (3.4.1. i 3.4.2.) presenten dades relatives a l'enquesta industrial de l'INE a partir de la informació elaborada per l'Ibstat. Els apartats 3.4.3. i 3.4.4. analitzen amb més atenció algunes branques industrials més importants de la indústria balear, com som la branca no manufacturera principal, energia i aigua, i dins de les branques manufactureres, cal destacar l'activitat de les indústries relacionades amb el sector de la construcció.

3.4.1. DADES GENERALS DE L'ENQUESTA INDUSTRIAL

Pel que fa als ingressos i a l'exercici de 2015, els ingressos d'explotació van aconseguir 4.425 milions d'euros, la qual cosa representa un augment d'un 13% respecte a l'exercici anterior. Més d'un 40% correspon al grup subministrament d'electricitat i gas, seguit d'aigua i residus (14%) i alimentació (9%); la resta de grups es reparteixen d'una manera similar al romanent dels ingressos. (Vegeu el quadre I-41).

Si descendim en l'anàlisi d'aquesta partida, crida l'atenció que el grup d'aigua i residus s'endugui més d'un 95% de les subvencions d'explotacions. Així, si durant el 2015 l'import global per a la indústria rondava els 61 milions, 58 dels quals acabaran en aquest subsector industrial.

Amb menor pes, l'aigua i els residus se'n duen també una part important de les imputacions de subvencions; així de més de 37 milions d'imputació de subvencions, gairebé un 56% se'n van cap aquest subsector.

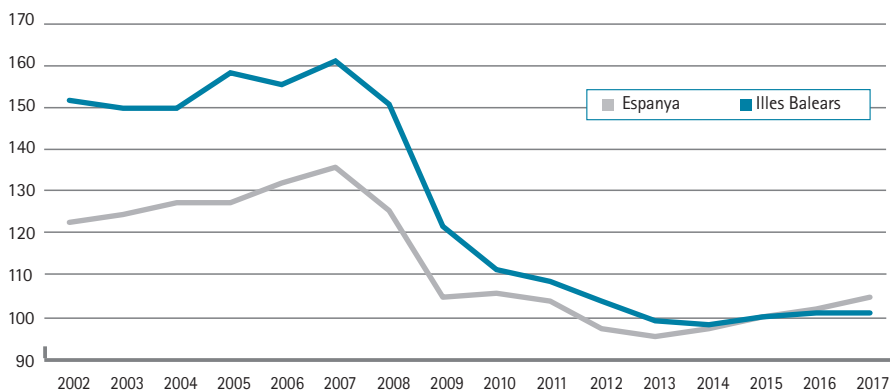
Quant a les despeses d'explotació, durant l'any 2015 l'import en el sector industrial balear va arribar als 4.162 milions d'euros, un 18,4% més que l'any 2014 per un increment en les despeses corrents, ja que les despeses de personal varen incrementar un escàs 1,6%.

Aquests comparatius s'han de prendre amb mesura, ja que els canvis metodològics impedeixen que les dades siguin exactament comparables però sí indicatòries de les tendències.

QUADRE I-36. ÍNDEX DE PRODUCCIÓ INDUSTRIAL (IPI) (2002-2017)

			% var. anual	
	Illes Balears	Espanya	Illes Balears	Espanya
2002	150,3	122,4	-	-
2003	149,1	124,2	-0,8%	1,5%
2004	149,0	126,6	0,0%	2,0%
2005	157,5	126,8	5,7%	0,2%
2006	154,2	131,5	-2,1%	3,7%
2007	159,8	134,7	3,7%	2,4%
2008	150,0	125,1	-6,1%	-7,1%
2009	120,9	104,8	-19,4%	-16,2%
2010	110,9	105,7	-8,3%	0,9%
2011	108,3	103,7	-2,3%	-2,0%
2012	103,4	97,1	-4,5%	-6,4%
2013	98,7	95,4	-4,5%	-1,7%
2014	98,5	96,8	-0,3%	1,5%
2015	100,0	100,0	1,6%	3,3%
2016	100,9	101,6	0,9%	1,6%
2017	101,3	104,5	0,4%	2,9%

Font: INE (base 2015).

Gràfic I-64
Índex de producció industrial (IPI) (2002-2017)

Font: INE (base 2015).

QUADRE I-37. ÍNDEX DE PREUS INDUSTRIALS A ESPANYA I ILLES BALEARS (IPRI) (BASE 2015) (2005-2017)

	Espanya	Illes Balears	Diferència		Espanya	Illes Balears	Diferència
dic-00	77,50	66,76	-10,74	mar-04	91,98	78,95	-13,03
ene-01	77,97	67,17	-10,81	abr-04	93,09	78,88	-14,21
feb-01	78,53	67,30	-11,23	may-04	94,13	78,88	-15,25
mar-01	79,01	67,50	-11,50	jun-04	95,80	83,14	-12,65
abr-01	78,93	67,64	-11,29	jul-04	95,16	83,14	-12,02
may-01	79,17	67,91	-11,26	ago-04	94,60	82,94	-11,66
jun-01	79,57	67,84	-11,72	sept-04	93,41	83,14	-10,27
jul-01	80,12	68,05	-12,08	oct-04	91,10	82,94	-8,16
ago-01	80,76	68,05	-12,71	nov-04	89,19	83,08	-6,12
sept-01	81,08	68,05	-13,03	dic-04	89,59	85,04	-4,55
oct-01	81,00	68,05	-12,95	ene-05	89,59	85,24	-4,35
nov-01	81,00	68,11	-12,88	feb-05	89,11	85,51	-3,60
dic-01	82,19	70,01	-12,18	mar-05	88,87	85,24	-3,63
ene-02	82,83	70,14	-12,68	abr-05	88,95	85,18	-3,78
feb-02	83,07	70,14	-12,92	abr-05	88,95	85,18	-3,78
mar-02	83,54	70,69	-12,86	may-05	89,51	85,51	-4,00
abr-02	84,10	70,75	-13,35	jun-05	89,35	86,33	-3,03
may-02	84,26	70,89	-13,37	jul-05	89,91	86,12	-3,79
jun-02	84,74	71,50	-13,24	ago-05	89,51	85,99	-3,52
jul-02	84,82	71,50	-13,32	sept-05	89,43	85,65	-3,78
ago-02	84,34	71,57	-12,77	oct-05	89,43	85,65	-3,78
sept-02	84,10	71,50	-12,60	nov-05	89,51	85,72	-3,79
oct-02	84,02	71,50	-12,52	dic-05	90,39	86,73	-3,65
nov-02	84,10	71,57	-12,53	ene-06	90,57	87,04	-3,54
dic-02	84,74	73,73	-11,00	feb-06	91,36	87,13	-4,23
ene-03	85,21	74,21	-11,01	mar-06	92,52	86,93	-5,59
feb-03	85,77	74,27	-11,50	abr-06	92,79	86,75	-6,04
mar-03	86,25	74,55	-11,70	may-06	92,86	86,61	-6,25
abr-03	86,65	74,48	-12,17	jun-06	92,77	86,58	-6,19
may-03	86,81	74,61	-12,19	jul-06	93,03	86,47	-6,56
jun-03	86,96	74,82	-12,15	ago-06	93,22	86,34	-6,88
jul-03	87,12	74,88	-12,24	sept-06	93,56	87,09	-6,47
ago-03	87,36	75,02	-12,34	oct-06	94,07	87,53	-6,54
sept-03	88,00	75,09	-12,91	nov-06	95,17	88,06	-7,11
oct-03	88,56	75,36	-13,20	dic-06	97,01	89,56	-7,45
nov-03	88,87	75,56	-13,31	ene-07	97,95	90,06	-7,89
dic-03	90,07	78,20	-11,87	feb-07	98,72	89,97	-8,75
ene-04	90,62	78,61	-12,02	mar-07	99,27	89,93	-9,34
feb-04	91,42	78,68	-12,75	abr-07	99,03	89,76	-9,26

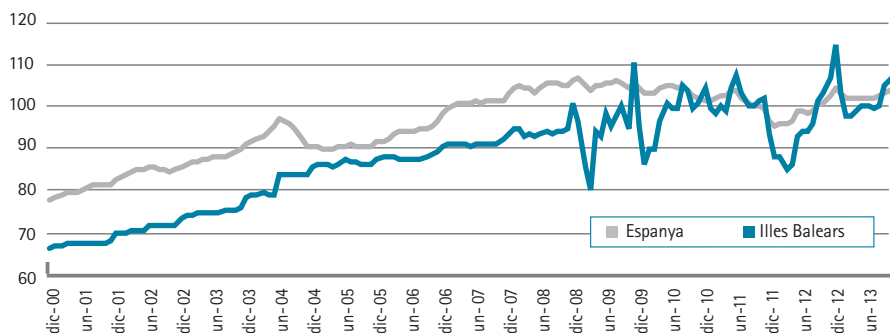
continúa

	Espanya	Illes Balears	Diferència
may-07	99,06	89,63	-9,43
jun-07	99,82	90,04	-9,78
jul-07	99,44	89,98	-9,46
ago-07	99,63	89,94	-9,69
sept-07	99,78	90,14	-9,64
oct-07	99,90	90,18	-9,72
nov-07	99,91	90,94	-8,97
dic-07	101,69	92,40	-9,29
ene-08	102,44	93,19	-9,25
feb-08	103,14	93,28	-9,86
mar-08	102,45	92,00	-10,44
abr-08	102,35	92,09	-10,27
may-08	101,71	91,96	-9,75
jun-08	102,73	92,57	-10,16
jul-08	103,99	92,98	-11,01
ago-08	103,91	92,43	-11,48
sept-08	103,69	92,70	-10,99
oct-08	103,16	92,71	-10,44
nov-08	103,17	93,46	-9,71
dic-08	104,40	99,15	-5,25
ene-09	104,65	95,42	-9,23
feb-09	103,08	85,04	-18,05
mar-09	101,84	79,65	-22,19
abr-09	103,02	92,71	-10,31
may-09	103,05	91,91	-11,14
jun-09	104,00	97,03	-6,97
jul-09	103,89	94,26	-9,62
ago-09	104,06	96,39	-7,67
sept-09	103,52	98,81	-4,71
oct-09	102,64	93,57	-9,07
nov-09	103,80	108,20	4,40
dic-09	102,40	94,27	-8,12
ene-10	101,37	85,72	-15,65
feb-10	101,52	88,92	-12,60
mar-10	101,65	88,95	-12,70
abr-10	102,51	95,17	-7,33
may-10	103,38	99,07	-4,32
jun-10	103,44	97,83	-5,61
jul-10	102,55	97,90	-4,65
ago-10	103,12	102,89	-0,23

	Espanya	Illes Balears	Diferència
sept-10	102,28	102,13	-0,15
oct-10	101,10	98,21	-2,89
nov-10	100,03	99,28	-0,75
dic-10	99,55	102,75	3,20
ene-11	99,79	98,09	-1,70
feb-11	100,24	97,05	-3,19
mar-11	100,71	98,37	-2,34
abr-11	101,05	97,51	-3,54
may-11	101,97	102,33	0,36
jun-11	102,07	105,22	3,15
jul-11	100,30	101,27	0,96
ago-11	99,39	98,79	-0,59
sept-11	98,64	98,47	-0,17
oct-11	98,49	99,58	1,09
nov-11	97,81	100,58	2,77
dic-11	95,33	92,04	-3,29
ene-12	94,30	87,33	-6,96
feb-12	94,82	86,95	-7,87
mar-12	94,68	84,39	-10,29
abr-12	95,44	85,61	-9,83
may-12	97,36	91,84	-5,51
jun-12	97,37	92,64	-4,73
jul-12	97,11	92,66	-4,45
ago-12	97,43	94,35	-3,08
sept-12	98,89	99,84	0,95
oct-12	99,07	101,65	2,59
nov-12	100,65	104,64	3,99
dic-12	102,52	112,19	9,67
ene-13	101,29	101,44	0,15
feb-13	100,29	96,48	-3,80
mar-13	100,38	96,56	-3,82
abr-13	100,45	97,37	-3,08
may-13	100,44	98,85	-1,59
jun-13	100,34	98,60	-1,74
jul-13	100,28	97,83	-2,45
ago-13	100,88	98,65	-2,22
sept-13	101,66	103,27	1,61
oct-13	102,18	104,52	2,34
nov-13	102,38	105,24	2,85

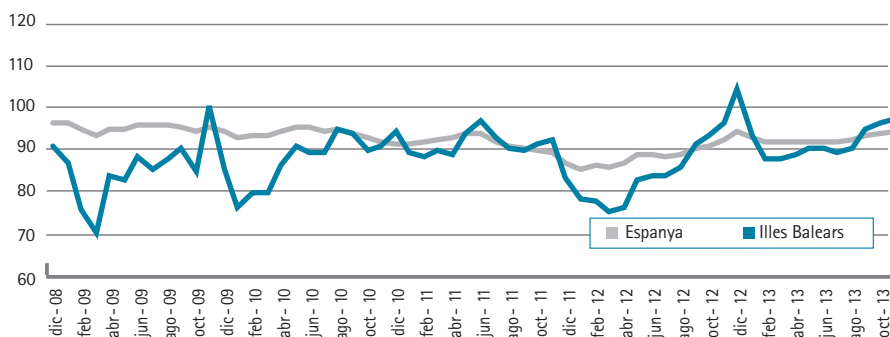
Font: Índex de preus industrials, base 2015; INE.

Gràfic I-65
Índex de preus industrials a les Illes Balears (IPRI) (Base 2015) (2000-2017)

Font: Índex de preus industrials, base 2015; INE.

Gràfic I-66
Índex de preus industrials a les Illes Balears (IPRI) (base 2015) (2013-2017)

Font: Índex de preus industrials, base 2015; INE.

QUADRE I-38. NOMBRE D'EMPRESSES INDUSTRIALS (CNAE 09) A LES ILLES BALEARS (2015-2016)

	2015	2016	Dif.16/15	(%)
Total sector industrial	4.474	4.490	16	0,4%
B. Indústria extractives	52	55	3	5,8%
05 Extracció de antracita, hulla i lignit	..	..	..	..
06 Extracció de cru de petroli i gas natural	..	..	..	..
07 Extracció de minerals metàl·lics	..	..	..	..
08 Altres indústries extractives	..	..	..	..
09 Activitats de suport a les indústries extractives	..	..	..	..
C. Indústria manufacturera	3.970	3.966	-4	-0,1%

	2015	2016	Dif.16/15	(%)
10 Indústria de l'alimentació	374	383	9	2,4%
11 Fabricació de begudes	119	80	-39	-32,8%
12 Indústria del tabac	..	..	..	..
13 Indústria tèxtil	148	160	12	8,1%
14 Confecció de peces de vestir	104	79	-25	-24,0%
15 Indústria del cuir i del calçat	126	127	1	0,8%
16 Indústria de la fusta i del suro, excepte mobles; cistelleria i esparteria	383	393	10	2,6%
17 Indústria del paper	10	10	0	0,0%
18 Arts gràfiques i reproducció de suports gravats	319	300	-19	-6,0%
19 Coqueries i refinat de petroli			s.d	s.d.
20 Indústria química	29	37	8	27,6%
21 Fabricació de productes farmacèutics	4	5	1	25,0%
22 Fabricació de productes de cautxú i plàstics	15	19	4	26,7%
23 Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	228	212	-16	-7,0%
24 Metal·lúrgia; fabricació de productes de ferro, acer i ferroaleacions	8	6	-2	-25,0%
25 Fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equip	653	635	-18	-2,8%
26 Fabricació de productes informàtics, electrònics i òptics	23	19	-4	-17,4%
27 Fabricació de material i equip elèctric	10	9	-1	-10,0%
28 Fabricació de maquinària i equip n.c.o.p.	14	16	2	14,3%
29 Fabricació de vehicles de motor, remolcs i semirremolcs	4	4	0	0,0%
30 Fabricació d'un altre material de transport	27	26	-1	-3,7%
31 Fabricació de mobles	318	317	-1	-0,3%
32 Altres indústries manufactureres	266	258	-8	-3,0%
33 Reparació i instal·lació de maquinària i equip	787	872	85	10,8%
D. Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	241	244	3	1,2%
35 Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	241	244	3	1,2%
I. Subministrament d'aigua, activitats de sanejament, gestió de residus i descontaminació	212	225	13	6,1%
36 Captació, depuració i distribució d'aigua	122	119	-3	-2,5%
37 Recollida i tractament d'aigües residuals	13	9	-4	-30,8%
38 Recollida, tractament i eliminació de residus; valorització	68	87	19	27,9%
39 Activitats de descontaminació i altres serveis de gestió de residus	9	10	1	11,1%

Font: INE.

QUADRE I-39. OCUPACIÓ ASSALARIADA I PER COMPTE PROPÍ (RETA) A LES ILLES BALEARS (2009-2017) (MITJANA ANUAL)

	B - Ind. extractiva		C - Ind. manufact.		D - Submin. d'energia		E - Sumin. d'aigua, resid.		Total indústria	
	R. general	RETA	R. general	RETA	R. general	RETA	R. general	RETA	R. general	% RETA
Valors absoluts										
2009	437,370	64,683	18.236,650	5.580,752	1.267,873	24,189	4.065,979	101,192	24.007,872	5.770,815 19,39%
2010	392,287	62,655	16.865,945	5.348,666	1.221,877	24,318	4.107,073	99,644	22.587,181	5.535,283 19,69%
2011	366,886	59,068	15.840,893	5.223,059	1.189,576	22,599	3.961,887	97,272	21.359,241	5.401,998 20,20%
2012	303,778	53,797	14.845,447	5.101,402	1.156,152	24,550	3.854,643	101,036	20.160,018	5.280,784 20,77%
2013	285,677	46,013	14.329,450	5.094,508	1.105,733	26,293	3.782,448	101,002	19.503,308	5.267,814 21,27%
2014	285,020	46,022	14.349,411	5.201,184	1.095,964	27,198	3.765,478	96,161	19.495,873	5.370,565 21,60%
2015	292,819	47,466	15.170,791	5.338,855	1.059,234	28,233	3.823,808	92,699	20.346,653	5.507,253 21,31%
2016	304,235	46,393	16.036,833	5.396,435	979,688	27,930	3.968,907	93,308	21.289,663	5.564,065 20,73%
2017	316,716	46,710	16.809,037	5.468,296	913,346	26,533	4.138,361	91,330	22.177,459	5.632,868 20,26%
2009	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2010	-0,1031	-0,0313	-0,0752	-0,0416	-0,0363	0,0053	0,0101	-0,0153	-0,0592	-0,0408 0,0156
% variació anual										
2011	-0,0648	-0,0572	-0,0608	-0,0235	-0,0264	-0,0707	-0,0354	-0,0238	-0,0544	-0,0241 0,0257
2012	-0,1720	-0,0892	-0,0628	-0,0233	-0,0281	0,0863	-0,0271	0,0387	-0,0561	-0,0224 0,0282
2013	-0,0596	-0,1447	-0,0348	-0,0014	-0,0436	0,0710	-0,0187	-0,0003	-0,0326	-0,0025 0,0244
2014	-0,0023	0,0002	0,0014	0,0209	-0,0088	0,0345	-0,0045	-0,0479	-0,0004	0,0195 0,0156
2015	0,0274	0,0314	0,0572	0,0265	-0,0335	0,0380	0,0155	-0,0360	0,0436	0,0255 -0,0136
2016	0,0390	-0,0226	0,0571	0,0108	-0,0751	-0,0107	0,0379	0,0066	0,0463	0,0103 -0,0273
2017	0,0410	0,0068	0,0482	0,0133	-0,0677	-0,0500	0,0427	-0,0212	0,0417	0,0124 -0,0225

Font: Tresoreria de la Seguretat Social.

QUADRE I-40. PERSONAL OCUPAT PER AGRUPACIÓ I SECTOR D'ACTIVITAT (2014-2015)

	2014	2015	Dif. 15/14	% var. 15/14
Total indústria	20.314	22.405	2.091	9,33
Indústries extractives i del petroli	266	343	77	22,45
Alimentació	3.089	3.089	0	0,00
Begudes i tabac	750	833	83	9,96
Tèxtil, confecció, cuir i calçat	1.752	1.962	210	10,70
Fusta i suro	910	1.064	154	14,47
Paper i arts gràfiques	880	1.317	437	33,18
Indústria química i farmacèutica	294	295	1	0,34
Cautxú i matèries plàstiques	89	83	-6	-7,23
Productes minerals no metàl·lics diversos	1.176	1.260	84	6,67
Metal·lúrgic i fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equip	1.739	2.314	575	24,85
Material i equip elèctric, electrònic i òptic	104	100	-4	-4,00
Maquinària i equip mecànic	191	116	-75	-64,66
Vehicles de motor i material de transport	101	144	43	29,86
Indústries manufactureres diverses	1.538	2.019	481	23,82
Reparació i instal·lació de maquinària i equip	2.172	2.587	415	16,04
Subministrament d'electricitat i gas	944	878	-66	-7,52
Aigua i residus	4.317	4.002	-315	-7,87

Font: Enquesta estructural d'empreses (sector indústria). Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE.

Nota: A causa del canvi metodològic, no són estrictament comparables les dades de 2015 amb les d'anys anteriors.

QUADRE I-41. RESULTATS D'EXPLOTACIÓ PER AGRUPACIÓ I SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2015)

	Total	Quantitat de negoci	Subven- cions d'ex- plotació	Imputació de subvencions	Treballs realitzats per l'empresa per al seu actiu	Ingressos accessoris i altres de gestió	Excés de provisions	Diferència negativa per combinacions de negoci
Total indústria	4.425.286,5	4.258.608,4	61.192,3	37.159,2	13.378,8	45.927,9	6.538,9	2.481,0
Indústries extractives i del petroli	38.149,6	36.440,8	0,0	240,0	24,6	1.247,7	10,2	186,3
Alimentació	405.925,1	400.294,0	879,4	719,2	67,8	3.783,4	197,2	-15,9
Begudes i tabac	203.095,6	186.893,6	198,5	194,4	1.710,1	14.009,7	60,0	29,3
Tèxtil, confecció, cuir i calçat	170.805,6	168.702,1	530,4	30,0	121,1	1.422,0	0,0	0,0
Fusta i suro	62.579,9	62.289,3	44,1	35,1	0,0	147,5	63,8	0,0
Paper i arts gràfiques	95.739,2	95.427,2	117,2	29,0	0,0	166,0	0,0	-0,3
Indústria química i farmacèutica	39.396,8	38.914,3	82,8	15,1	64,9	319,6	0,0	0,0
Cautxú i matèries plàstiques	9.762,6	9.732,9	27,5	1,9	0,0	0,4	0,0	0,0
Productes minerals no metàl·lics diversos	212.399,1	205.430,8	131,8	2.946,3	73,6	1.581,1	0,0	2.235,5
Metal·lúrgic i fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equip	174.441,6	173.503,9	86,9	117,4	27,9	659,4	0,0	46,2
Material i equip elèctric, electrònic i òptic	6.670,2	6.171,0	108,7	0,5	389,7	0,3	0,0	0,0
Maquinària i equip mecànic	24.605,2	24.378,1	1,0	0,0	0,0	225,2	0,0	0,9
Vehicles de motor i material de transport	16.188,5	16.101,8	13,2	0,0	0,0	73,5	0,0	0,0
Indústries manufactures diverses	126.560,0	125.434,4	392,8	51,4	4,0	677,4	0,0	0,0
Reparació i instal·lació de maquinària i equip	294.011,2	288.181,2	58,8	9,1	34,4	5.687,7	40,0	0,0
Subministrament d'electricitat i gas	1.934.252,7	1.897.393,6	151,5	12.297,9	8.783,3	11.370,1	4.257,4	-1,0
Aigua i residus	610.703,7	523.319,6	58.367,6	20.472,0	2.077,3	4.556,9	1.910,3	0,0

continua

QUADRE I-41. RESULTATS D'EXPLOTACIÓ PER AGRUPACIÓ I SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2015)

Despeses d'explotació

	Total	Aprovisiona- ments	Despeses de personal	Altres despeses d'explotació	Amortització de l'immobilitzat	Deteriorament i resultat per alienacions de l'immob.	Altres resultats
Total indústria	4.162.457,3	2.548.657,2	675.789,6	650.079,7	274.634,0	12.143,9	1.152,9
Indústries extractives i del petroli	34.619,9	9.620,0	9.879,6	11.900,2	2.945,0	500,8	-225,8
Alimentació	390.813,1	240.679,6	74.764,3	63.004,0	13.328,6	-590,8	-372,5
Begudes i tabac	219.125,0	137.738,9	24.573,2	45.413,8	11.005,4	862,7	-469,1
Textil, confecció, cuir i calçat	161.058,7	91.612,3	40.239,0	26.257,2	2.706,4	262,3	-18,4
Fusta i suro	56.988,5	29.355,2	17.780,2	8.419,1	1.282,4	371,8	-220,2
Paper i arts gràfiques	87.237,3	37.871,6	26.933,7	17.968,3	4.546,6	-30,5	-52,4
Indústria química i farmacèutica	35.377,7	16.474,4	8.522,5	9.248,1	1.343,3	-137,0	-73,6
Cautxú i matèries plàstiques	9.075,1	5.699,5	1.746,2	1.353,5	262,4	-1,4	14,9
Productes minerals no metàl·lics diversos	214.819,7	109.532,0	36.341,5	52.299,4	9.089,8	7.372,0	185,0
Metal·lúrgic i fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equip	167.097,5	92.762,4	47.088,5	23.466,5	3.913,9	-16,2	-117,7
Material i equip elèctric, electrònic i òptic	6.269,0	2.709,1	2.107,6	1.024,7	427,4	0,0	0,2
Maquinària i equip mecànic	23.000,6	16.541,9	3.986,5	1.923,8	496,8	-3,6	55,3
Vehícles de motor i material de transport	14.628,4	8.093,8	3.781,4	2.003,3	749,7	1,2	-1,0
Indústries manufactures diverses	119.116,2	52.849,6	40.920,7	21.504,6	3.760,8	-22,0	102,4
Reparació i instal·lació de maquinària i equip	273.690,1	145.172,8	77.283,5	41.439,2	6.182,8	37,4	3.574,3
Subministrament d'electricitat i gas	1.804.026,2	1.356.915,2	99.908,0	215.316,2	129.877,1	2.076,5	-66,8
Aigua i residus	545.514,4	195.028,9	159.933,1	107.537,8	82.715,6	1.460,7	-1.161,5

Font: Enquesta estructural d'empreses (sector indústria). Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE.
 Nota: A causa del canvi metodològic, no són estrictament comparables les dades de 2015 amb les d'anys anteriors.

3.4.2 PRINCIPALS RESULTATS DE L'ENQUESTA INDUSTRIAL PER BRANQUES D'ACTIVITAT

En aquest apartat es presenten dades i informació relatives a productivitat, excedent brut d'explotació i cost laboral unitari per branques d'activitat.

En relació amb l'anàlisi de la productivitat aparent del factor treball, s'observa que el grup de subministrament d'electricitat i gas és el més productiu, a més de presentar l'excedent brut d'explotació més elevat i el cost laboral unitari més alt.

La seva productivitat aparent del factor treball és de 511,30 milers d'euros i té un excedent brut d'explotació tres vegades superior al cost laboral unitari (386,60 milers d'euros, enfront dels 113,80 milers d'euros, respectivament). El següent grup és aigua i residus, que comparteix la segona posició en els mateixos tres indicadors, productivitat, excedent brut d'explotació i cost laboral unitari.

La resta de grups d'activitat es mouen entre nivells més acords, tant en referència de productivitat de capital com excedent brut d'explotació o cost laboral unitari; i queden a la coa, en termes de productivitat del treball, metal·lúrgica i fabricació de productes metàl·lics, indústries manufactureres diverses i el darrer, fusta i suro. (Vegeu el quadre I-42).

Per altre costat, hem de tenir en compte que la renda nacional es pot dividir entre la part destinada a excedents bruts d'explotació i part a rendes del treball i que la quota d'excedent és l'excedent brut d'explotació partit per la renda; de la

mateixa manera tenim que les rendes del treball dividit per a la renda més l'excedent d'explotació dividit per a la renda sumen 1 i, per tant:

Essent

q = quota d'excedents

W = rendes del treball

Y = renda

w^* = cost laboral unitari

π_L = productivitat aparent del factor treball

Aplicant aquesta expressió, és a dir, dividint el cost laboral unitari per la productivitat aparent del factor treball, obtenim una estimació de la quota d'excedent per cada grup.

Observam, doncs, l'elevat percentatge de la quota d'excedents al grup subministrament d'electricitat i gas (78%), seguit d'indústries extractives i del petroli (46%), quedant la resta de grups per sota del 39%, essent el més baix el d'alimentació amb un 8%.

3.4.3. ENERGIA

Si començam amb la facturació d'energia elèctrica per usos, s'observa el 2017 respecte al 2016 un augment d'un 3,4%, causada principalment per un major consum de la baixa tensió i un augment més discret de l'alta tensió (1,18%).

En referència a l'alta tensió, cal destacar l'estancament de Mallorca; l'important augment de Menorca (6,62%) i Eivissa (4,40%) i la substancial caiguda de Formentera (-14,58%).

QUADRE I-42. PRODUCTIVITAT APARENT DEL TREBALL, EBE PER OCUPAT I COST LABORAL UNITARI A LES ILLES BALEARS (MILERS D'EUROS) (2015)

	Productivitat aparent del treball*	EBE per ocupat	Cost laboral unitari	Quota d'excedents (q)
Total indústria	57,40	29,60	30,20	47,39%
Indústries extractives i del petroli	53,00	24,40	28,80	45,66%
Alimentació	34,00	9,40	24,20	28,82%
Begudes i tabac	31,90	-1,10	29,50	7,52%
Tèxtil, confecció, cuir i calçat	28,70	7,80	20,50	28,57%
Fusta i suro	23,90	7,10	16,70	30,13%
Paper i arts gràfiques	30,10	10,10	20,40	32,23%
Indústria química i farmacèutica	45,40	16,30	28,90	36,34%
Cautxú i matèries plàstiques	34,60	13,60	21,10	39,02%
Productes minerals no metàl·lics diversos	46,10	17,70	28,80	37,53%
Metal·lúrgic i fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equip	27,60	7,10	20,40	26,09%
Material i equip elèctric, electrònic i òptic	30,70	10,40	21,00	31,60%
Maquinària i equip mecànic	48,20	11,30	34,20	29,05%
Vehicles de motor i material de transport	36,30	9,80	26,30	27,55%
Indústries manufactureres diverses	27,10	6,80	20,30	25,09%
Reparació i instal·lació de maquinària i equip	44,50	14,50	29,90	32,81%
Subministrament d'electricitat i gas	511,30	386,60	113,80	77,74%
Aigua i residus	61,00	38,20	40,00	34,43%

Font: Enquesta estructural d'empreses (sector indústria). Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE.

Nota: A causa del canvi metodològic, no són estrictament comparables les dades de 2015 amb les d'anys anteriors.

* Calculat sobre VAB a preus de mercat i no a preus bàsics com en anys anteriors.

Quant a la baixa tensió, s'observa un augment d'un 4,2% en total, emmarcat en un màxim d'un 4,7% d'Eivissa i un mínim d'un 2,3% de Formentera. (Vegeu el quadre I-43).

Si centram l'anàlisi en termes de facturació pels períodes 2015-2016, s'observa que tot just hi ha augment d'un any respecte

a l'altre, amb un creixement d'1,2%; suma de la taxa d'1,4% de Mallorca, d'un creixement d'1% d'Eivissa i d'un estancament de Formentera (0,3%) i de Menorca (0,00%).

Si fem l'anàlisi per branques econòmiques i a nivell agregat, s'observa que el creixement és d'1,23% el 2016 respecte

al 2015 a causa principalment d'un creixement molt rellevant de quasi un 20% d'extracció i aglomeració de carbó; un 17% de la indústria de la fusta; un 15,2% de coqueries i quasi un 14% d'indústries del vidre enfront de caigudes d'un -27,4% de pastes papereres, paper i cartó i un -10% de mines i pedreres. (Vegeu el quadre I-44).

Quant al consum de productes petrolífers líquids, des de l'inici de la crisi, el consum ha anat baixant suaument fins al 2009 a Menorca, Eivissa i Formentera; mentre que Mallorca ha necessitat fins al 2012 per canviar de tendència.

En els darrers dos anys (2016 i 2017), Eivissa i Formentera presenten un major dinamisme amb creixements d'un 7,7% i un 6,7%, respectivament enfront d'una caiguda d'un -4,5% el 2016 i un creixement d'un 4,8% el 2017, pel cas de Menorca, i d'un augment del consum de

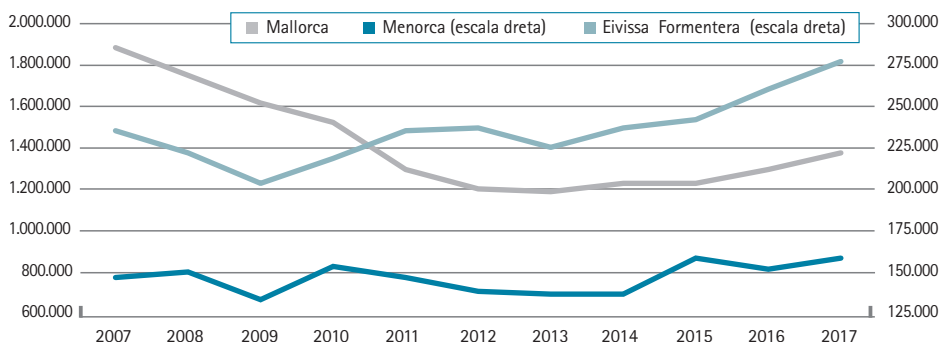
quasi un 5% el 2016 i d'un 6,7% el 2017, pel que fa a Mallorca. (Vegeu el quadre I-45 i el gràfic I-67).

3.4.4. INDÚSTRIES RELACIONADES AMB EL SECTOR DE LA CONSTRUCCIÓ

La indústria del ciment és l'activitat principal de les relacionades amb el sector de la construcció. L'evolució d'aquesta indústria es presenta a l'apartat de construcció i l'habitatge d'aquesta memòria, ja que la producció i el consum de ciment són un dels principals indicadors d'activitat del sector de la construcció.

En termes agregats, el nombre de pedreres a les Illes Balears el 2017 arriben a 86; de les quals quasi un 80% són a Mallorca; un 13% a Menorca, i la resta són a Eivissa i Formentera. (Vegeu el quadre I-46 i el requadre I-2).

Gràfic I-67
Consum de productes petrolífers líquids a les Illes Balears per illes (2007-2017)

Font: CLH i elaboració pròpia.

QUADRE I-43. ESTRUCTURA DE LA FACTURACIÓ DE L'ENERGIA ELÈCTRICA PER USOS (MW/h) (2016-2017)									
	Alta tensió			Baixa tensió			Total		
	2017	2016	Var. (%)	2017	2016	Var. (%)	2017	2016	Var. (%)
Illes Balears	1.414.438,93	1.397.918,70	1,18%	3.998.211,85	3.836.986,08	4,20%	5.412.650,78	5.234.904,78	3,40%
Mallorca	1.149.707,72	1.143.468,83	0,55%	3.095.365,55	2.970.563,47	4,20%	4.245.073,27	4.114.032,30	3,19%
Menorca	47.488,70	44.538,21	6,62%	237.418,72	229.572,77	3,42%	284.907,42	274.110,98	3,94%
Eivissa	208.702,04	199.913,88	4,40%	617.468,87	589.968,69	4,66%	826.170,91	789.882,56	4,59%
Formentera	8.540,48	9.997,78	-14,58%	47.958,71	46.881,16	2,30%	56.499,19	56.878,93	-0,67%

Font: Endesa.

QUADRE I-44. FACTURACIÓ DE L'ENERGIA ELÈCTRICA (GESA) PER ILLA I SECTOR ECONÒMIC (kWh) (2015-2016)

	Illes Balears				Mallorca				Menorca			
	2016	2015	Var. (%)	2016	2015	Var. (%)	2016	2015	2016	2015	Var. (%)	2016
Total	5.234.904.781	5.171.450.280	1,23%	3.944.200.372	3.888.429.676	1,43%	443.942.911	444.142.321	444.142.321	444.142.321	-0,04%	444.142.321
Agricultura, ramaderia, silvicultura, caça i pesca	87.658.342	87.129.317	0,61%	62.129.852	62.136.228	-0,01%	8.254.381	7.809.738	8.254.381	7.809.738	5,69%	8.254.381
Extracció i aglomeració de carbó	68.522	57.152	19,89%	68.522	57.152	19,89%	0	0	0	0	-	0
Extracció de petroli i gas	278.215	264.174	5,32%	238.981	229.154	4,29%	31.472	29.636	31.472	29.636	6,20%	31.472
Combustible nuclear i altres energies	249.292	224.275	11,15%	249.292	224.275	11,15%	0	0	0	0	-	0
Coqueries	2.055	1.784	15,18%	0	0	-	0	0	0	0	-	0
Producció i distribució d'energia elèctrica	4.267.795	4.559.586	-6,40%	3.313.609	3.474.849	-4,64%	360.713	420.616	360.713	420.616	-14,24%	360.713
Fabricació i distribució de gas	880	880	0%	880	880	0%	0	0	0	0	0%	0
Mines i pedreres (no energètiques)	6.319.987	7.058.291	-10,46%	5.063.503	5.655.679	-10,47%	633.169	764.128	633.169	764.128	-17,14%	633.169
Siderurgia i fundició	7.010.449	6.905.450	1,52%	5.387.755	5.278.574	2,07%	865.097	910.348	865.097	910.348	-4,97%	865.097
Metal·lúrgia no fèrria	34.501	36.223	-4,75%	34.501	36.223	-4,75%	0	0	0	0	0%	0
Indústria del vidre	2.356.923	2.069.647	13,88%	2.214.612	1.937.909	14,28%	37.689	38.667	37.689	38.667	-2,53%	37.689
Ciments, calçs i guixos	40.053.347	42.372.125	-5,47%	39.689.173	42.034.760	-5,58%	67.950	72.285	67.950	72.285	-6,00%	67.950
Altres materials de construcció	10.240.997	10.097.719	1,42%	8.174.359	7.988.036	2,33%	494.343	576.070	494.343	576.070	-14,19%	494.343
Química i petroquímica	4.600.449	4.549.547	1,12%	4.349.901	4.278.973	1,66%	146.472	159.015	146.472	159.015	-7,89%	146.472
Màquines i transformacions metal·líques	2.358.865	2.228.185	5,86%	1.786.057	1.673.332	6,74%	470.867	453.952	470.867	453.952	3,73%	470.867
Construcció i reparació naval	2.943.850	2.646.756	11,22%	2.642.620	2.296.132	15,09%	154.821	163.000	154.821	163.000	-5,02%	154.821
Construcció d'automòbils i bicicletes	14.453.075	14.505.545	-0,36%	11.398.751	11.465.079	-0,58%	1.304.656	1.262.468	1.304.656	1.262.468	3,34%	1.304.656
Alimentació, begudes i tabac	74.604.657	74.821.040	-0,29%	54.736.200	54.945.709	-0,38%	13.992.923	13.998.576	13.992.923	13.998.576	-0,04%	13.992.923
Indústria tèxtil, confecció de cuir i calçat	8.887.672	9.088.616	-2,21%	5.941.433	6.066.285	-2,06%	2.709.574	2.761.979	2.709.574	2.761.979	-1,90%	2.709.574
Indústria de fusta, suro (no fabricació de mobles)	454.241	387.377	17,26%	358.016	319.868	11,93%	89.173	61.282	89.173	61.282	45,51%	89.173
Pastes papereres, paper, cartó	999.277	1.376.872	-27,42%	985.945	1.357.386	-27,36%	13.332	19.486	13.332	19.486	-31,58%	13.332

continua

QUADRE I-44. FACTURACIÓ DE L'ENERGIA ELÈCTRICA (GESA) PER ILLA I SECTOR ECONÒMIC (kWh) (2015-2016)

	Illes Balears			Mallorca			Menorca		
	2016	2015	Var. (%)	2016	2015	Var. (%)	2016	2015	Var. (%)
Arts gràfiques i edició	6.918.412	7.041.242	-1,74%	5.860.246	5.959.485	-1,67%	207.773	232.628	-10,68%
Indústria del cautxú, plàstic i altres indústries	9.630.056	9.968.969	-3,40%	7.322.547	7.653.708	-4,33%	2.039.792	2.017.264	1,12%
Construcció i obres públiques	21.542.023	20.802.240	3,56%	16.664.943	15.747.145	5,83%	1.217.331	1.325.794	-8,18%
Transport per ferrocarril	1.457.877	1.538.328	-5,23%	1.457.877	1.538.328	-5,23%	0	0	-
Altres empreses de transport	16.519.266	16.198.638	1,98%	13.735.483	13.530.357	1,52%	651.925	675.991	-3,56%
Hostaleria	1.022.161.064	1.010.786.859	1,13%	741.008.693	733.796.864	0,98%	85.957.441	84.182.884	2,11%
Comerç i serveis	1.059.006.337	1.066.504.084	-0,70%	833.707.584	840.137.619	-0,77%	78.572.729	80.542.170	-2,45%
Administració i altres serveis públics	623.746.804	580.506.942	7,45%	479.024.506	435.371.476	10,03%	49.907.463	49.805.106	0,21%
Enllumenat públic	3.440.781	3.612.178	-4,74%	2.912.321	2.871.613	1,42%	92.791	93.330	-0,58%
Usos domèstics	2.202.638.769	2.184.111.122	0,85%	1.633.742.212	1.620.367.480	0,83%	195.669.035	195.765.909	-0,05%
Eivissa									
Formentera									
Total	789.882.565	782.171.944	0,99%	56.878.932	56.706.339	0,30%			
Agricultura, ramaderia, silvicultura, caça i pesca	14.905.520	14.881.351	0,16%	2.368.589	2.302.000	2,89%			
Extracció i aglomeració de carbó	0	0	-	0	0	-			
Extracció de petroli i gas	7.762	5.384	44,16%	0	0	-			
Combustible nuclear i altres energies	0	0	-	0	0	-			
Coqueries	2.055	1.784	15,18%	0	0	-			
Producció i distribució d'energia elèctrica	510.020	579.383	-11,97%	83.454	84.738	-1,52%			
Fabricació i distribució de gas	0	..	..	0	..	..			
Mines i pedreres (no energètiques)	610.075	626.792	-2,67%	13.241	11.692	13,25%			
Siderúrgia i fundició	748.387	706.532	5,92%	9.211	9.996	-7,86%			
Metal·lúrgia no fèrria	0	0	-	0	0	-			

continua

QUADRE I-44. FACTURACIÓ DE L'ENERGIA ELÈCTRICA (GESA) PER IL·LA I SECTOR ECONÒMIC (kWh) (2015-2016)

	Eivissa				Formentera			
	2016	2015	Var. (%)	2016	2015	Var. (%)	2016	2015
Indústria del vidre	104.623	93.071	12,41%	0	0	-	0	-
Ciments, calçs i guixos	291.525	261.518	11,47%	4.699	3.562	31,91%	3.562	31,91%
Altres materials de construcció	1.100.157	1.068.788	2,93%	472.138	464.825	1,57%	464.825	1,57%
Química i petroquímica	104.076	111.559	-6,71%	0	0	-	0	-
Màquines i transformacions metàl·liques	73.241	75.683	-3,23%	28.700	25.219	13,80%	25.219	13,80%
Construcció i reparació naval	142.310	182.483	-22,01%	4.100	5.142	-20,26%	5.142	-20,26%
Construcció d'automòbils i bicicletes	1.619.804	1.652.818	-2,00%	129.865	125.180	3,74%	125.180	3,74%
Alimentació, begudes i tabac	5.541.468	5.491.857	0,90%	334.066	384.898	-13,21%	384.898	-13,21%
Indústria tèxtil, confecció de cuir i calçat	196.095	223.884	-12,41%	40.570	36.468	11,25%	36.468	11,25%
Indústria de fusta, suro (no fabricació de mobles)	7.052	6.227	13,25%	0	0	-	0	-
Pastes papereres, paper, cartí	0	0	-	0	0	-	0	-
Arts gràfiques i edició	846.080	842.640	0,41%	4.313	6.490	-33,54%	6.490	-33,54%
Indústria del cautxú, plàstic i altres indústries	260.012	288.502	-9,88%	7.706	9.495	-18,84%	9.495	-18,84%
Construcció i obres públiques	3.413.094	3.476.008	-1,81%	246.654	253.294	-2,62%	253.294	-2,62%
Transport per ferrocarril	0	0	-	0	0	-	0	-
Altres empreses de transport	2.128.521	1.988.886	7,02%	3.337	3.404	-1,97%	3.404	-1,97%
Hostaleria	181.154.950	178.710.944	1,37%	14.039.980	14.096.167	-0,40%	14.096.167	-0,40%
Comerç i serveis	139.021.223	138.150.119	0,63%	7.704.801	7.674.176	0,40%	7.674.176	0,40%
Administració i altres serveis públics	86.791.254	87.636.255	-0,96%	8.023.582	7.694.104	4,28%	7.694.104	4,28%
Enllumenat públic	411.455	625.205	-34,19%	24.213	22.030	9,91%	22.030	9,91%
Usos domèstics	349.891.809	344.484.273	1,57%	23.335.714	23.493.461	-0,67%	23.493.461	-0,67%

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat), a partir de dades de GESA.

1. Les dades de facturació elèctrica es refereixen a estimacions de consum real. Això provoca que alguns registres puguin tenir valors negatius una vegada realitzats els ajustaments.

QUADRE I-45. CONSUM DE PRODUCTES PETROLÍFERS PER ILLA (1986-2017)

	Mallorca		Menorca		Eivissa-Formentera		Illes Balears	
	Total	% var. anual	Total	% var. anual	Total	% var. anual	Total	% var. anual
1986	733.061	-	59.174	-	165.723	-	957.958	-
1987	834.446	13,83%	72.642	22,76%	192.645	16,25%	1.099.733	14,80%
1988	874.909	4,85%	73.185	0,75%	187.301	-2,77%	1.135.395	3,24%
1989	924.216	5,64%	75.497	3,16%	193.638	3,38%	1.193.350	5,10%
1990	976.505	5,66%	75.756	0,34%	187.915	-2,96%	1.240.176	3,92%
1991	920.499	-5,74%	92.386	21,95%	190.954	1,62%	1.203.839	-2,93%
1992	928.423	0,86%	95.054	2,89%	186.862	-2,14%	1.210.339	0,54%
1993	941.130	1,37%	110.682	16,44%	188.369	0,81%	1.240.181	2,47%
1994	1.095.584	16,41%	121.424	9,71%	202.866	7,70%	1.419.874	14,49%
1995	1.168.163	6,62%	130.309	7,32%	205.772	1,43%	1.504.244	5,94%
1996	1.220.511	4,48%	128.291	-1,55%	210.557	2,33%	1.559.359	3,66%
1997	1.218.029	-0,20%	97.689	-23,85%	177.695	-15,61%	1.493.414	-4,23%
1998	1.140.262	-6,38%	94.371	-3,40%	152.201	-14,35%	1.386.835	-7,14%
1999	1.261.841	10,66%	113.663	20,44%	169.957	11,67%	1.545.460	11,44%
2000	1.394.240	10,49%	136.234	19,86%	187.132	10,11%	1.717.606	11,14%
2001	1.422.436	2,02%	133.500	-2,01%	215.565	15,19%	1.771.501	3,14%
2002	1.396.898	-1,80%	130.185	-2,48%	176.187	-18,27%	1.703.269	-3,85%
2003	1.549.546	10,93%	150.192	15,37%	177.727	0,87%	1.877.465	10,23%
2004	1.552.636	0,20%	135.199	-9,98%	189.851	6,82%	1.877.685	0,01%
2005	1.750.462	12,74%	141.828	4,90%	207.281	9,18%	2.099.570	11,82%
2006	1.820.247	3,99%	148.755	4,88%	229.688	10,81%	2.198.690	4,72%
2007	1.887.509	3,70%	147.890	-0,58%	236.628	3,02%	2.272.027	3,34%
2008	1.753.023	-7,13%	151.580	2,50%	222.276	-6,07%	2.126.880	-6,39%
2009	1.624.337	-7,34%	135.558	-10,57%	205.360	-7,61%	1.965.255	-7,60%
2010	1.532.209	-5,67%	154.738	14,15%	220.180	7,22%	1.907.127	-2,96%
2011	1.299.635	-15,18%	147.929	-4,40%	235.873	7,13%	1.683.438	-11,73%
2012	1.210.366	-6,87%	140.110	-5,29%	238.483	1,11%	1.588.958	-5,61%
2013	1.203.358	-0,58%	138.615	-1,07%	226.754	-4,92%	1.568.727	-1,27%
2014	1.234.142	2,56%	137.494	-0,81%	237.291	4,65%	1.608.928	2,56%
2015	1.241.066	0,56%	159.671	16,13%	242.724	2,29%	1.643.460	2,15%
2016	1.302.794	4,97%	152.555	-4,46%	261.380	7,69%	1.716.729	4,46%
2017	1.390.138	6,70%	159.809	4,76%	278.788	6,66%	1.828.735	6,52%

Font: CLH i elaboració pròpia.

QUADRE I-46. NOMBRE DE PEDRERES D'EXTRACCIÓ DE MINERALS NO METÀL·LICS A LES ILLES BALEARS (2017)

	Total	Arena	Calcària	Calcarenites (Marès)	Margues	Salines	Altres
Illes Balears	86	1	28	19	2	1	35
Mallorca	68		19	17	2		30
Menorca	11	1	5	2			3
Eivissa i Formentera	7		4			1	2

Font: Direcció general d'Indústria. Govern de les Illes Balears.

REQUADRE I-2.

ELS REPTES DE FUTUR DE LA INDÚSTRIA BALEAR PER A L'ANY 2030

VANESSA ROSSELLÓ GARI

1.

PLA INDUSTRIAL DE LES ILLES BALEARS 2018-2025

El Govern de les Illes Balears va aprovar la Llei 4/2017 d'indústria de les Illes Balears, a través de la Conselleria de Treball, Comerç i Indústria. L'objectiu d'aquesta llei és aportar seguretat jurídica, regular el sector, i contribuir a establir un marc normatiu que fomenti l'activitat industrial.

A partir de la llei, s'ha elaborat el Pla industrial 2018-2025, que vol potenciar el desenvolupament de l'activitat industrial i augmentar els paràmetres de productivitat, competitivitat i qualitat.

El Pla és un instrument fonamental per assolir els objectius de diversificació i millora del model productiu de les Illes Balears.

En aquest apartat, s'analitza la importància i el desplegament del Pla industrial de les Illes Balears 2018-2025, una iniciativa innovadora adaptada a les necessitats i a la realitat del sector industrial balear. S'ha fet una feina de camp i de consens amb els agents més importants de la societat balear, a través de la qual s'han analitzat les motivacions, el marc normatiu, la conjuntura i estructura de l'economia balear, així com les tendències i els reptes de futur. A continuació, destacarem els següents punts del Pla industrial: la situació actual i els reptes de futur de la indústria a Balears. La consecució d'aquests reptes passen per l'execució del mateix pla industrial, és a dir, per l'aplicació de polítiques públiques actives de foment, millora, impuls i suport al sector industrial.

1.1.

QUINA ÉS LA SITUACIÓ ACTUAL DE LA INDÚSTRIA A LES BALEARS?

La indústria actualment aporta el 7,5% del valor afegit brut que es genera a les Illes Balears. El creixement acumulat

del sector (4.5%) en el període 2000-2016 ha estat inferior a les altres branques insulars (18,3%). L'índex d'especialització industrial és el més baix de totes les comunitats autònomes espanyoles, i un dels més baixos d'Europa.

La mida de la indústria balear és reduïda, i hi predomina un baix nivell tecnològic, una productivitat manufacturera i capitalització de l'activitat baixa, un desajust per inadequació de la mà d'obra entre l'oferta i la demanda d'ocupació i la tecnologia industrial; també una manca de dimensió per assumir projectes innovadors d'àmbit global; una concentració elevada en el segment de creixement de la demanda baixa i una escassa presència d'empreses industrials exportadores.

Tot i tenir les debilitats esmentades anteriorment, les nostres fortaleses són: la presència d'economies d'aglomeració connectades amb les xarxes de comunicació viària principal de les Illes; les bases de coneixement acumulat; la productivitat en què operen algunes branques concretes, com per exemple, el sector de la moda, que té una productivitat superior a l'entramat regional europeu; la presència d'activitats intensives en ciència i tecnologia; la presència dels béns industrials de les Illes Balears a l'exterior; i l'existència d'avantatges comparatius revelats.

La indústria demanda, de cada vegada més, serveis avançats per millorar la competitivitat, la productivitat i el

posicionament internacional com enginyeries, disseny, gestió empresarial, tecnologia, digitalització, energia, internacionalització, etc. Aquests serveis, a més de millorar la competitivitat individual de l'empresa, beneficien l'activitat econòmica de la zona amb l'aprofitament de sinergies en el mateix territori.

L'altra demanda és l'impuls i la connectivitat entre les infraestructures R+D+I i la indústria. L'activitat industrial és la propulsora de la inversió tecnològica, dels processos de millora basats en R+D+I, ja que per ser més competitius necessiten millorar els processos tant de disseny de producte, producció, gestió, comercialització i distribució.

S'ha d'afegir, com a tercera necessitat, la captació, millora i manteniment dels treballadors qualificats, especialment adaptats a les noves tecnologies i als serveis avançats que generin llocs de feina més estables i una ocupació de major qualitat.

Amb la situació actual, la demanda dels sectors i la indústria de futur, se'ns obre un ventall d'oportunitats de posicionament i millora en nous mercats, de progrés tecnològic, d'irrupció de les cadenes globals de valor, de clusterització, d'internacionalització, de capital i talent humà industrial, i de servindústria.

1.2.

REPTES DEL PLA INDUSTRIAL PER MILLORAR LA INDÚSTRIA BALEAR

Una vegada identificades les tendències i els canvis de l'economia global, així com la situació de la nostra indústria, hem reflexionat per definir els cinc reptes a assolir, que són necessaris i estan detallats en el Pla industrial. Aquests reptes són:

- a) Competitivitat sostenible: impulsar la millora de la productivitat de les empreses de manera contínua en el temps, per mantenir i generar avantatges competitius i valor, tant per a l'empresa, com per a la societat i el territori.
- a) Internacionalització: impulsar i ajudar a la internacionalització industrial, tant en nous mercats, com nous productes i nous clients.
- b) Acceleració tecnològica i innovació: impulsar i incorporar R+D+I industrial per generar valor a l'empresa i al territori.
- c) Capital humà: desenvolupar i impulsar esquemes d'atracció, millora i retenció del talent, aprofitant les sinergies amb la universitat i centres de formació professional o centres d'investigació.
- d) Clusterització: impulsar la col·laboració i els espais col·laboratius, interempresarial i intraempresarial, a través

dels clústers, per aprofitar sinergies, disminució de costos, guanyar dimensió, millorar la cadena de valor de la indústria, la inversió, etc.

- e) Complexitat: incorporar en els processos de gestió, la vigilància, l'anticipació i la definició de les estratègies empresarials d'acord a les tendències locals, nacionals i internacionals, per avançar-se als canvis.

Tenim quantificats aquests reptes a través dels següents indicadors del Pla industrial:

- Incrementar el pes del sector industrial en el valor afegit brut de l'economia de les Illes Balears fins a arribar a un 9%.
- Assolir que un 20% de les empreses industrials de les Illes Balears duguin a terme processos d'exportació.
- Aconseguir una inversió productiva total en millores tecnològiques dels processos industrials de 150 milions d'euros.
- Incrementar la transformació digital del sector industrial per anar en línia amb la nova indústria 4.0.
- Crear i consolidar 12 clústers industrials que arribin de forma activa a 600 empreses.
- Augmentar l'ocupació de la indústria manufacturera en un 12% que es traduirà en 3.000 nous llocs de feina.

1.3.

COM ACONSEGUIREM ELS REPTES DE FUTUR AMB LA SITUACIÓ ACTUAL?

—Ho aconseguirem a través de les línies estratègiques del Pla industrial que a continuació es detallen:

—La primera línia estratègica és “acceleració tecnològica, modernització i innovació”. Està encaminada a impulsar i fomentar l’R+D+I industrial a través de la renovació i inversió en equipament, amb l’impuls a la Indústria 4.0, impuls del disseny com a element innovador i diferencial, i la cooperació empresarial en matèria R+D+I.

—La segona línia estratègica és el “finançament i millora de l’entorn institucional”. La competitivitat industrial està directament relacionada amb la inversió productiva i, per tant, amb el finançament i entorn institucional per afavorir la inversió. Per això, aquesta línia estratègica està encaminada a desenvolupar accions orientades a donar suport a projectes empresarials industrials, al finançament industrial a través d’ISBA SGR, a impulsar la reestructuració i transmissió empresarial, i a millorar l’entorn institucional i la simplificació administrativa, com pot ser la creació d’una finestra única.

—La tercera línia és la “formació en capital humà i ocupació de qualitat”. La indústria tradicional balear s’enfronta a un repte generacional, formació no

especialitzada i resiliència de l’ocupació en períodes de crisi. Per tant, aquesta línia vol potenciar els programes de formació dual en els entorns productius industrials, ajustar l’oferta i la demanda d’ocupació a través dels cicles formatius de grau mitjà i superior i de la formació professional, i fomentar de forma definitiva la formació per a directius a través de l’especialització.

—La quarta línia és la “internacionalització d’empreses industrials”, en què es desenvoluparan accions destinades a la promoció exportadora de les nostres empreses industrials (finançament, cooperació internacional i multilateral) i a la captació d’inversió exterior amb la potenciació d’una imatge de regió atractiva per a la implantació d’inversions.

—La cinquena línia és la “clusterització industrial”. La clusterització permet a aquelles empreses que comparteixen reptes estratègics la superació de barreres competitives determinades per la seva reduïda dimensió sobre la base d’actuacions i projectes de col·laboració. Es presenta la clusterització dels sectors estratègics i el suport en *management* dels clústers creats.

—La sisena línia és “sòl industrial, logística i recursos energètics”. Les infraestructures industrials són imprescindibles per a l’especialització de la producció industrial. El principal factor que limita aquesta especialització és la falta de sòl industrial econòmicament competitiu i les infraestructures de transport i l’estructura energètica de les Illes Balears.

Per tant, l'objectiu és millorar les diverses infraestructures per complir els objectius internacionals en matèria de canvi climàtic, reducció d'emissions de despeses d'efecte hivernacle i reducció de costos. Les accions estaran encaminades a ajuts per al trasllat a sòl industrial des de zones urbanes i per a l'adquisició de sòl industrial mitjançant entitats com ISBA, recuperació del SIG (Sistema d'Informació Geogràfica), creació de plataformes conjuntes de compra i millora de les operacions logístiques, millora del transport i l'optimització logística a través de l'impuls de convenis amb Autoritat Portuària i, finalment, facilitar i potenciar els recursos energètics.

—La setena línia estratègica és “vigilància, seguiment i anàlisi”, la qual incorpora la reflexió estratègica del sector industrial, les dimensions de vigilància, anticipació i internacionalització que permeten comprendre i aprofitar les diferents amenaces i oportunitats. És a dir, contempla la creació d'un observatori industrial, tant en matèria estratègica com energètica.

2.

QUINA ÉS LA VISIÓ DE LA INDÚSTRIA BALEAR PER A L'ANY 2030?

Després de reflexionar sobre les tendències de futur de l'activitat industrial a l'àmbit global i la idiosincràsia de les diferents illes, el futur del sector implica posicionar una indústria sostenible,

verda, internacional, intensiva en tecnologia, i al mateix temps vinculada a la nostra cultura mediterrània.

El nostre nucli econòmic és el turisme, que representa una oportunitat per als sectors manufacturers de les Illes Balears com ara la moda (calçat, tèxtil, pell i complements, i bijuteria), hàbitat (moble), agroalimentari, nàutic i químic.

La visió de futur del nostre teixit industrial es presenta amb una indústria intensiva en tecnologia (digitalització industrial), amb un engranatge en el qual la tradició, l'ofici i el disseny són elements de diferenciació i de porta d'entrada a l'àmbit internacional.

Com a societat, hem de prendre consciència ara i en un futur de la necessitat de preservar el medi ambient, ja que és el sosteniment de la indústria turística balear i, entre tots (agents, societats i empreses), l'hem de respectar, millorar i conservar i donar exemple a l'àmbit internacional d'una indústria sostenible en el seu territori. Volem fer de la sostenibilitat i de l'economia circular un altre avantatge competitiu.

Trobarem una indústria puntera, disruptiva, col·laborativa i amb un major posicionament internacional, que s'avanci i s'adapti als canvis globals.

Fomentarem la servindústria (els serveis auxiliars a la indústria, com enginyeries, les TIC, etc.) perquè sigui puntera, disruptiva de forma contínua i acompanyi a la indústria del futur.

4

CONSTRUCCIÓ

RESUM

Estem remuntant pesadament el vol i ho estem fent amb canvis. Malgrat que el 2017 el sector de la construcció ha millorat en la majoria de les variables analitzades (PIB, indicador d'activitat, població ocupada i parada, consum de ciment, materials de construcció, obra pública, habitatge iniciat, obra visada, etc.), estem en nivells de l'època de crisi 2009-2011.

A més, es construeix un nou model de creixement. El 2017 el dinamisme de l'activitat del sector ja no està basat en l'habitatge residencial –com ho feia fa anys–, ni en l'obra pública –com en períodes d'expansió 2004-2006–, sinó que és la reforma, bàsicament d'habitatge privat, la que ha agafat el relleu.

Per illes, les variables fan preveure que el millor comportament es va donar a Mallorca (en reforma) i a les Pitiüses (habitatge residencial); mentre que a Menorca l'activitat va ser més moderada.

4.1.

INTRODUCCIÓ

Per la importància dels canvis metodològics detectats en l'anàlisi de la construcció, convé resumir els canvis metodològics als quals ens hem enfrontat i que en alguns casos han dificultat continuar amb les sèries històriques i amb les hipòtesis treballades el 2010 i el 2011, les dues últimes memòries publicades. Entre el 2010 i el 2017 s'han deixat de publicar algunes variables, unes altres han canviat de base, unes altres s'han reagrupat de manera diferent atenent les noves necessitats... En definitiva, s'ha començat gairebé de zero l'anàlisi de conjuntura. A aquesta complexitat se n'afegeix una altra d'important i és que durant aquest període (2010-2017) s'ha afrontat una crisi econòmica, impulsada per la construcció, que ha regirat tota la societat. Totes aquestes característiques han fet que l'elaboració d'aquest informe hagi estat laboriós i que en alguns apartats, a més, no s'hagi pogut seguir la sèrie anterior.

El primer canvi important s'ha donat en el cost dels factors, que en aquesta memòria s'ha eliminat. Durant anys ha estat un termòmetre fidel de l'activitat constructora a les Balears, en què es reflectien les pressions de l'oferta i la demanda en la construcció. La font consultada era l'Associació de Constructors de les

Illes Balears, que fa uns anys va deixar d'elaborar les dades i publicar-les.

També hi ha hagut canvis metodològics en l'estadística de l'obra pública elaborada per Seopan. Actualment la licitació pública es desagrega –a diferència d'anys anteriors– en només dos ens (Estat i ens territorials) en lloc de tres (Administració central, Administració autonòmica i Administració local), com en memòries anteriors.

Pel que fa al ciment, no s'ha pogut obtenir el volum de vendes. Habitualment a través d'Oficemen s'obtenien les vendes de ciment gris (no blanc) de la zona agregada de Llevant i s'extrapolaven a les Balears. El 2017 ja no es publiquen aquestes dades. En aquesta memòria hem suposat que les vendes de ciment s'assemblen al consum de ciment. I aquesta hipòtesi es basa que no hi hagi estoc de ciment. A més, les vendes de ciment s'utilitzaven per al càlcul de l'indicador sintètic d'activitat (ISA), un indicador avançat d'activitat. En aquesta memòria, l'ISA s'ha calculat sobre la base del consum de ciment.

Una altra característica d'aquest any és que a través de Cemex s'han obtingut les quantitats de producció de ciment dels anys 2016 i 2017. S'estimen les compreses entre el 2012 i el 2014 per poder calcular l'ISA.

Quant al producte interior brut, que publica anualment la comptabilitat regional d'Espanya de l'INE, també ha canviat des de l'última memòria del 2011: un canvi de base en el 2010 fa que les comparacions anteriors no siguin possibles.

També hi va haver canvis en la denominació dels habitatges iniciats i acabats del Ministeri de Foment. El 2010 el ministeri va reanomenar els habitatges acabats com "qualificacions definitives", i els començats com "qualificacions provisionals". Aquesta modificació es va dur a terme, segons explica, amb la finalitat de mostrar de manera exacta el contingut dels resultats, ja que la qualificació provisional correspon a l'acte administratiu pel qual s'atorguen provisionalment els habitatges. Cal destacar que el ministeri encara no disposa de dades del 2017 sobre habitatges iniciats, per això es pren com les darreres dades completes disponibles les del 2016.

El 2017 l'indicador global d'activitat (IGA) ha crescut a una taxa del 3,4%, registrant un nivell similar al de 2005. L'índex mesura l'evolució del sector a través del comportament de les vendes de ciment (com s'ha comentat, el 2017 s'ha assimilat al consum, ja que és l'única variable disponible) i de la mà d'obra ocupada. Donada la naturalesa de les dues variables que l'integren, l'IGA tendeix a donar més importància a l'evolució de l'activitat futura del sector que a l'activitat duta a terme, ja que només mesura variables físiques i no monetàries, a diferència del PIB i del VAB. (Vegeu el gràfic I-68).

Com s'ha comentat, els consums de ciment dels anys 2012 a 2014 s'han estimat i, com a resultat, també han estat estimatius els IGA d'aquests anys.

La Comptabilitat Regional d'Espanya l'abril del 2018 ha publicat la primera estimació per a l'any 2016 del producte interior brut de la construcció a preus corrents i

calcula un avanç del 5% a les Balears, el millor comportament des del 2013, quan el PIB va registrar la reculada més intensa des del 2010. Malgrat aquest avançament, continua allunyat en termes absoluts del PIB anterior a la crisi. El 2016 el sector va generar 1.521,3 milions d'euros, enfront dels 2.623,7 milions d'euros del 2007 o els 2.196,9 milions d'euros del 2010. Respecte al pes de la construcció en l'estructura de les Balears, el sector només representa un 5,0% del PIB total, tres punts percentuals menys que fa sis anys, quan el percentatge estava en un 8%.

Una altra manera d'aproximar-se al comportament del sector és a través de l'anàlisi de l'evolució que han experimentat els indicadors d'activitat dels factors que intervenen d'una manera més destacada en la producció. A continuació, es comenten de manera detallada els diferents indicadors d'activitat.

4.2.

FACTORS DE PRODUCCIÓ

4.2.1. MATERIALS DE CONSTRUCCIÓ

Històricament, l'evolució dels materials de construcció –ciment o altres materials com la fusta, el vidre o l'acer– han reflectit amb raonable precisió la variació del nivell de l'activitat de la construcció. Es presenten les dades relatives al ciment (producció i consum aparent), així com les dades relatives a les entrades i sortides dels ports de les Illes Balears tant de ciment com d'altres materials de construcció.

En desconèixer les vendes de ciment, aquestes s'assimilen al consum aparent i, per tant, fan que l'estoc de ciment quedi a zero.

4.2.1.1. Ciment

El ciment constitueix una de les variables explicatives de l'activitat present de construcció més important, ja que és un material que s'utilitza en la primera fase de la construcció i reflecteix els moviments del sector. El 2017 el ciment es va comportar bé: la producció, l'aprovisionament i el consum de ciment van recobrar el seu dinamisme, encara que a taxes moderades i allunyades dels nivells aconseguits abans de la crisi.

Després de la severa correcció del sector a causa de la crisi –els efectes més durs es van viure entre el 2009 i el 2013–, la producció interior de ciment s'ha anat recuperant. Així i tot, l'única fàbrica de producció de ciment de la nostra comunitat va passar per un moment crític i va necessitar reajustar la fabricació a la nova demanda per sortejar el temporal. El 2017 es van fabricar 312.200 tones, un 1,7% més que l'any anterior. No obstant això, aquesta moderada producció encara continua allunyada dels nivells aconseguits durant l'explosió constructora anterior a la crisi: ara s'està produint un 40% del que es fabricava el 2004 (780.700 tones) i un 57% del 2008 (547.300 tones). (Vegeu el quadre I-47).

Una altra variable és l'aprovisionament exterior de ciment, que es calcula amb les dades facilitades per l'Autoritat Portuària de Balears. És la quantitat de ciment que prové de l'exterior per via marítima una

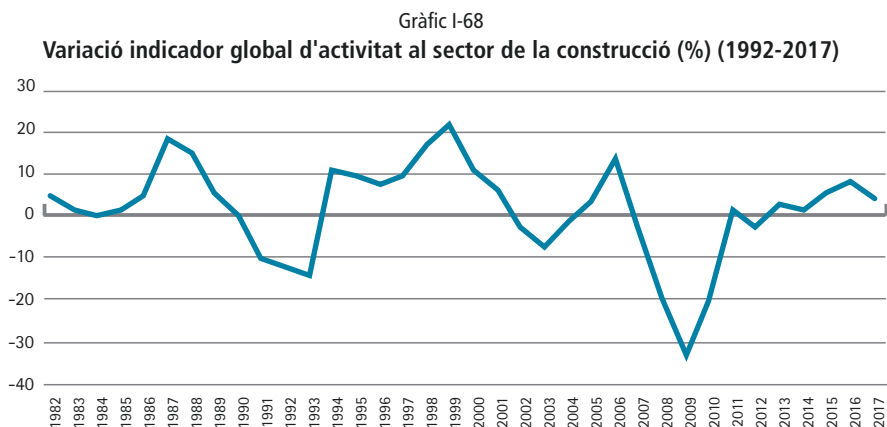
vegada descomptades les sortides. El 2017 l'aprovisionament net de les Balears va augmentar un 82,9% i va aconseguir les 127.400 tones.

Per ports, tots, excepte els de les Pitiüses, van registrar més aprovisionament que el 2016. A Palma l'aprovisionament de ciment va créixer un 53,7%; a Alcúdia, un 580,2%, i a Menorca, un 28,6%. En canvi, a les Pitiüses va disminuir un 5,0% respecte del 2016.

Crida l'atenció que només al Port de Palma sortís més ciment del que hi va entrar. Va ser l'únic port amb proveïment negatiu: 24.000 tones. Això assenyalava que la producció interior va sobrar per satisfer la demanda interna. Per a la resta de ports, els saldos van ser positius (les entrades de ciment van superar les sortides): a Alcúdia l'aprovisionament net va ser de 25.700 tones; a Menorca, de 22.700 tones, i a les Pitiüses, de 102.900 tones.

El consum aparent de ciment, que agrega el saldo net d'aprovisionament exterior dels diferents ports i la producció interior, va créixer un 16,7% respecte al 2016. Es van consumir 439.600 tones de ciment, la meitat del consumit durant els anys de precisi, com el 2004 (1.106.600 tones) o el 2007 (1.183.100 tones).

Si es comparen les dades a l'àmbit nacional, i segons dades d'Oficemen, s'espera que el consum tanqui el 2017 amb 12,4 milions de tones de ciment, el millor any des del 2012. Això s'explica per la recuperació de la construcció d'habitatges a Espanya, que va guanyant pes: el 2017 un 26% de la demanda de ciment és per a promoció residencial, enfront del 20% d'un any abans. No obstant això, a pesar que el comportament hagi millorat, no recupera les quantitats d'abans de la crisi. De fet, el consum de ciment se situa a la meitat respecte de la mitjana de 25 milions de tones de ciment consumides anualment a Espanya en els últims 50 anys.

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-47. CONSUM APARENT DE CIMENT (EN TONES) (2016 -2017)

	2016	2017	% var 17/16
Producció interior (1)	306.885	312.197	1,7%
Port de Palma			
Entrades	125.544	107.475	-14,4%
Sortides	177.462	131.494	-25,9%
Net	-51.918	-24.019	53,7%
Port d'Alcúdia			
Entrades	3.273	25.932	692,3%
Sortides	7.716	153	-98,0%
Net	-4.443	25.779	580,2%
Menorca			
Entrades	17.719	22.789	28,6%
Sortides	0	0	0,0%
Net	17.719	22.789	28,6%
Pitiüses			
Entrades	112.675	108.704	-3,5%
Sortides	4.361	5.835	33,8%
Net	108.314	102.869	-5,0%
Proveïment net exterior (2)	69.672	127.418	82,9%
Consum aparent Balears	376.557	439.615	16,7%
Vendes (3)	376.557	439.615	16,7%
Variació aparent estocs	0	0	-

Font: CEMEX, Autoritat Portuària de Balears, Servei de Ports i elaboració pròpia.

(1) La producció interior de Balears procedeix de la font oficial CEMEX.

(2) L'aprovisionament net exterior procedeix de l'Autoritat Portuària de Balears.

(3) S'estima que les vendes de ciment són les mateixes que el consum aparent de ciment.

Pel que fa a les vendes, s'empra la hipòtesi que tot el que es ven es consumeix. És a dir, les empreses no acumulen estoc de ciment.

4.2.1.2. Altres materials

El 2017 les entrades de materials de construcció, exclòs el ciment, a través dels ports van aconseguir un total de 522.700

tones, la qual cosa va suposar un 12,0% més que el 2016 i un 111,4% més que el 2010 (247.200 tones).

Per illes, el gruix de les entrades es va focalitzar a Mallorca: set de cada deu materials de construcció van entrar pels ports de Palma i Alcúdia. Entre els dos van aconseguir les 364.300 tones, un 13,8% més que el 2016. Els ports menorquins van

rebre 21.400 tones, que van representar un 4,1% del total de les entrades, i van créixer un 28,3% respecte a l'any anterior. I els ports de les Pitiüses van absorbir 136.900 tones, la qual cosa va suposar un 26,2% del total i un augment del 5,5%. (Vegeu el quadre I-48).

4.3.

OCUPACIÓ

La moderada recuperació de l'activitat de la construcció també es va reflectir en el mercat laboral, on es van observar avenços tant entre la població ocupada com en l'aturada. No obstant això, i en línia amb l'activitat del sector, el nivell registrat dels afiliats a la Seguretat Social queda a un 70% del nivell precrisi aconseguit el 2007 (69.379 afiliats).

Els afiliats a la Seguretat Social van augmentar un 10,9%, amb una mitjana de 48.824 treballadors (enfront dels 43.987 treballadors del 2016). Per règims, set de cada deu van ser contractes de treball depenent, amb un total de 34.268 afiliacions al règim general, un 14,1% més que el 2016. La resta van ser autònoms:

es van aconseguir les 14.556 persones, la qual cosa va suposar un 4,2% més que el 2016. El 2017 es va aconseguir una població ocupada similar a la del 2010 (46.857 treballadors).

Les dades de l'Enquesta de la Població Activa (EPA), segons la classificació nacional d'activitats econòmiques CNAE-09, també confirmen una millora en la població ocupada, encara que a una taxa mitjana més moderada (3,3%). El 2017 hi va haver 51.700 treballadors ocupats, enfront de 50.050 treballadors el 2016. A l'àmbit nacional, la població ocupada també va avançar, amb un creixement d'un 5,5% més que l'any 2016 i registrant 1.128.300 d'ocupats.

L'anàlisi de la població aturada és singular, perquè en funció de la font utilitzada el resultat és diferent. Segons l'INEM, les dades de l'atur van tenir un bon comportament. El 2017 es van registrar 5.690 aturats, un 21,9% menys que l'any anterior (7.284 aturats), una tercera part dels registrats el 2010 (17.725 aturats). Un 7% de la població en atur va ser del sector de la construcció. Mentre que segons l'EPA, el 2017 es van registrar 6.175 aturats, un 34,2% més que el 2016 (4.600). (Vegeu el quadre I-49 i el gràfic I-69).

QUADRE I-48. ENTRADES DE MATERIALS DE CONSTRUCCIÓ (EN TONES) (EXCLÒS CIMENT) (2016-2017)

	2016	2017	%17/16
Palma	256.784	304.868	18,73 %
Alcúdia	63.248	59.458	-5,99 %
Menorca	16.716	21.445	28,29 %
Pitiüses	129.866	136.957	5,46 %
Illes Balears	466.614	522.728	12,03 %

Font: Autoritat Portuària de Balears, Servei de Ports i elaboració pròpia.

4.4.

LA PRODUCCIÓ

En aquest apartat s'analitza el comportament dels dos components bàsics de l'activitat del sector: la inversió pública i l'edificació privada.

4.4.1. INVERSIÓ PÚBLICA

D'una banda, la inversió pública, que s'analitza a partir de les dades oficials del Seopan, es desagrega segons tipologia, entre edificació i enginyeria civil, com es feia en memòries anteriors. I, de l'altra, segons el finançament, que, a diferència d'anys anteriors, es classifica entre només dos ens en lloc de tres: l'Estat i els ens territorials. En memòries anteriors els ens territorials es detallaven entre Administració autonòmica i local.

El 2017 es van invertir 287,4 milions d'euros en obra pública, un 13,9% menys que el 2016. Malgrat aquesta reculada, el comportament dels darrers sis anys ha estat de lenta recuperació. El 2012 va ser el punt d'inflexió: només es van licitar 126,3 milions d'euros, el pitjor any per a la construcció d'obra pública, que va quedar relegada a un segon pla. Va deixar de ser un pilar per a la construcció i no va poder compensar les disminucions registrades en l'àmbit privat. (Vegeu el quadre I-50 i el gràfic I-70).

El 2012, amb la crisi del sector i l'elevat endeutament dels ajuntaments, el Govern central va engegar, a més, polítiques restrictives de despesa —en concret, la Llei

d'estabilitat pressupostària— per aconseguir l'austeritat dels comptes públics i la Llei contra la morositat, per limitar a 30 dies el pagament de factures a proveïdors. Aquestes mesures van tenir els seus efectes i van contribuir a paralitzar encara més una construcció pública molt afeblida. De fet, en quatre anys (entre el 2011 i el 2014) es van licitar uns 660 milions d'euros, el mateix que en tot l'any 2006 (626 milions) o en tot el 2007 (632 milions).

Si ens remuntam més enrere en el temps, entre el 2002 i el 2008 la licitació mitjana vorejava els 700 milions d'euros i s'havia caracteritzat per créixer de manera molt ràpida, amb taxes mitjanes superiors al 20%. A més, havia anat guanyant pes dins del sector de la construcció.

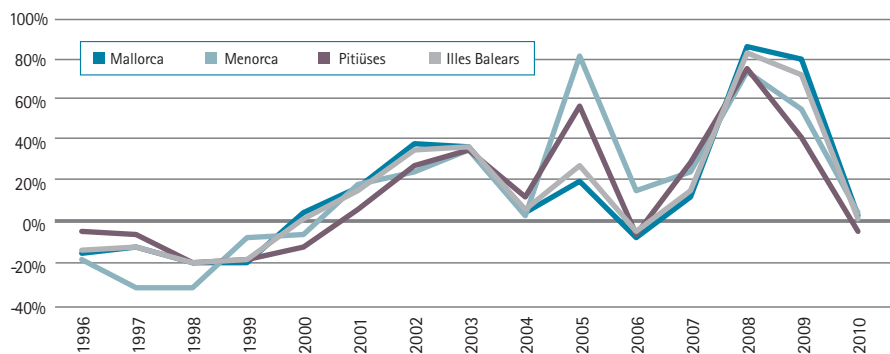
El 2009, amb una situació econòmica afeblida, sobretot en el sector privat de la construcció, el Govern central va utilitzar la licitació pública com a mesura d'impuls per pal·liar la crisi. Va posar en marxa el Pla I. Amb aquest pla es va donar oxigen a la construcció pública: va haver-hi un deversall de peticions, algunes d'improductives. Es van licitar 893,6 milions d'euros, un dels nivells més alts des de l'any 2000 i similar al registrat el 2004. Aquesta injecció pública va suposar un 71,9% més que l'any 2008. Les diferències a l'àmbit nacional són notables. A Espanya la licitació pública va créixer un 2,3%. El Pla I en el sector turístic va tenir molt bon acolliment a les Illes Balears. Va ser la comunitat autònoma que més sol·licituds va presentar al ministeri. No obstant això, va ser una solució d'escassa efectivitat per les limitacions administratives i el marc normatiu, sobretot urbanístic, que posteriorment pal·liaria el Decret Nadal.

QUADRE I-49. ATUR REGISTRAT A LES ILLES BALEARS PER ILLA (1995-2017)

	Mallorca	Menorca	Pitiüses	Illes Balears	Variació interanual
1995	2.988	286	514	3.788	-
1996	2.526	231	487	3.244	-14,4%
1997	2.217	155	453	2.825	-12,9%
1998	1.779	106	361	2.246	-20,5%
1999	1.432	97	293	1.822	-18,9%
2000	1.488	91	258	1.837	0,8%
2001	1.740	107	273	2.120	15,4%
2002	2.389	132	345	2.866	35,2%
2003	3.263	178	466	3.907	36,3%
2004	3.411	184	520	4.115	5,3%
2005 (1)	4.090	331	811	5.232	27,1%
2006	3.789	380	763	4.933	-5,7%
2007	4.215	471	985	5.671	15,0%
2008	7.754	815	1.710	10.279	81,3%
2009	13.829	1.261	2.410	17.500	70,3%
2010	14.125	1.322	2.279	17.726	1,3%
2011	..	..	..	16.801	-5,2%
2012	..	..	..	15.843	-5,7%
2013	..	..	..	13.577	-14,3%
2014	..	..	..	11.070	-18,5%
2015	..	..	..	8.818	-20,3%
2016	..	..	..	7.284	-17,4%
2017	..	..	..	5.690	-21,9%
Variació 17/16	2,1%	4,8%	-5,4%	-21,9%	-

Font: INEM, any 1995-2004, sistema SILEE.

(1) No és comparable per canvis metodològics. Sistema SISPE.

Gràfic I-69
Evolució de la taxa d'atur (%) (1995-2010)

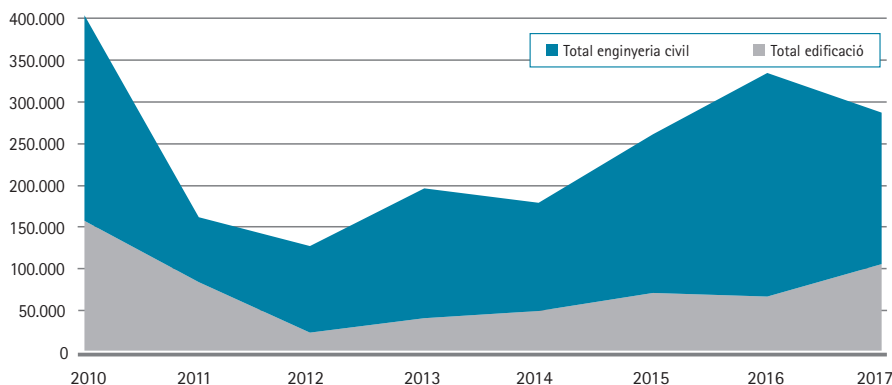
Font: INEM, any 1995-2004, sistema SILEE.

QUADRE I-50. LICITACIÓ OFICIAL (MILERS D'EUROS) (2010-2017)

	Total edificació	Total enginyeria civil	Total	Administració de l'Estat	Administració ens territorials	Total
2010	156.125	248.710	404.835	83.663	321.172	404.835
2011	83.862	80.090	163.952	51.446	112.506	163.952
2012	22.405	103.886	126.291	23.128	103.163	126.291
2013	41.900	154.775	196.675	31.955	164.720	196.675
2014	47.770	130.206	177.976	47.321	130.655	177.976
2015	70.191	193.028	263.219	180.622	82.597	263.219
2016	66.132	267.685	333.817	156.754	177.063	333.817
2017	103.661	183.728	287.389	103.244	184.145	287.389
Variació 17/16	56,7%	-31,4%	-13,9%	-34,1%	4,0%	-13,9%

Font: Seopan.

Gràfic I-70
Licitació oficial en milers d'euros (2010-2017)

Font: Seopan.

Molts ajuntaments van quedar immersos en una situació de fallida i van deixar les ciutats endeutades i amb la necessitat d'escometre els ajusts necessaris. El 2012 la Llei d'estabilitat pressupostària i la Llei de contra la morositat van obligar a actuar als ajuntaments. No obstant això, una dècada després, alguns d'aquests continuen amb

comptes negatius i els altres disposen de superàvits que no poden destinar a inversions productives en els seus propis municipis.

Per tipologies, la construcció en edificació va augmentar un 56,7% i l'obra civil es va reduir un 31,4%. L'edificació va arribar

als 103,7 milions d'euros, mentre que l'obra civil va aconseguir els 183,7 milions d'euros.

Respecte a l'origen d'aquestes inversions públiques, el 2017 amb prou feines hi va haver canvis: els principals finançadors van continuar sent els ens territorials. A partir del 2009 els ens territorials han guanyat pes i han finançat la majoria de l'obra pública. El 2017 el percentatge d'obres finançades per l'Administració central s'aproxima a un 47% del total, i el 53% restant, els ens territorials.

4.4.2. INVERSIÓ PRIVADA

La majoria d'indicadors d'inversió privada, com els habitatges iniciats, els acabats, les obres visades, els habitatges visats o la ràtio d'habitatge visat per obra, han registrat els nivells aconseguits el 2009-2010. A més, tot assenyalava que estem davant un canvi de model. Si en anys anteriors l'activitat de la construcció es basava en la construcció plurifamiliar d'habitatges, el 2017 la reforma apareix amb força.

Segons dades del Ministeri de Foment, i amb les últimes dades disponibles, el 2016 es varen iniciar 2.091 habitatges, un 27,8% més que l'any anterior. Si bé és cert que la seva evolució ha crescut en els darrers quatre anys –amb el 2016 com l'any més actiu–, encara està lluny d'aconseguir el dinamisme de fa deu anys. Si s'analitzen els habitatges del període del 2012 al 2015, s'observa que no se n'iniciaven més de 2.000 a l'any. El 2014 va registrar un mínim històric amb només 896 habitatges iniciats. Va ser la quantitat més baixa de

la sèrie, començada el 1991. Fins i tot durant la crisi dels noranta es construïren més habitatges (2.200 el 1993) que el 2016. El model de construcció residencial de nou habitatge sembla donar signes d'esgotament i es va situar en nivells de 2011. (Vegeu el quadre I-51).

Pertipologia, el pes gravita en la construcció privada, que va representar bona part dels habitatges iniciats lliures (1.977). Només es van començar 114 habitatges protegits (HPO), que representen un 5,5% del total.

Quant als habitatges acabats, que són un indicador de la inèrcia constructora d'anys anteriors, se'n van acabar un 28,3% menys, fins a arribar als 1.023 habitatges. És a dir, el 2016 l'activitat es va continuar ajustant a la baixa, ja que es van esgotar els efectes dels habitatges iniciats en anys anteriors. El pes dels HPO va ser anecdòtic, amb només 14 habitatges acabats.

De fet, els habitatges acabats s'han reduït des del 2010, any en què es van acabar 5.562 habitatges, un 28,6% menys que l'any anterior, a causa de l'arrossegament de la construcció iniciada en anys anteriors, com quan el 2007 es van iniciar 13.475 habitatges, la dada més alta de tota la història.

Amb dades del 2017, es van acabar 1.842 habitatges, quantitat que millora un 80,1% respecte al 2016. Això significa que part de l'habitatge iniciat el 2015 i el 2016 es va acabar el 2017.

És important destacar la inexistència d'activitat de la construcció dels habitatges protegits. Entre el 2008 i el 2010 l'activitat

residencial pública va constituir un reforç anticíclic important per al sector que va ajudar a esmorteir, encara que amb poca consistència, el descens de la construcció residencial privada. Representaven un 35% de les iniciades. El 2016 ha estat inferior al 5%. I el 2017 encara pitjor: un 0%, perquè no s'han iniciat ni acabat cap habitatge. (Vegeu gràfics I-71 i I-72).

Un altre indicador important és la ràtio entre habitatge iniciat i acabat, que sintetitza l'impuls d'activitat del sector de la construcció residencial. El 2016 va millorar respecte a anys anteriors. Es va situar en 2,04, el millor des del 2010 (que va anar de 0,52). A mesura que la demanda cau, és habitual que les obres iniciades s'alenteixin: o es fracciona la construcció o, directament, s'ajorna l'inici de les obres. En aquest cas, l'impuls de la producció es redueix i la ràtio és inferior a 1. No obstant això, durant els anys d'activitat expansiva la ràtio sobrepassa la unitat. És a dir, el nombre d'habitatges iniciats supera els acabats. No obstant això, cal destacar que el 2016 es va registrar la ràtio més alta de tota la història. Des del 1991 mai s'havia registrat una ràtio superior a 2. El nivell més proper va ser el del 1998, quan es van iniciar 9.116 habitatges i se'n van acabar 4.663. Això no obstant els habitatges iniciats i acabat el 2016 són mínims.

Pel que fa als indicadors avançats d'activitat relatius a projectes visats, variables que facilita el Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears, i fent una anàlisi retrospectiva del comportament de les obres i dels habitatges visats, la conducta recent més similar es trobaria en els anys 2009 i 2010. El 2017, les obres i

els habitatges visats varen augmentar un 10,6% i un 24,7%, respectivament.

A les Illes Balears es van visar 5.327 obres, davant les 4.816 de l'any anterior. Els nivells del 2009 s'havien situat en 4.769 obres visades. Per illes, només a les Pitiüses s'han desaccelerat les obres visades. A Mallorca van augmentar un 12,7%, ja que es van visar 4.076 obres. A Menorca es van visar 626 obres, la qual cosa va suposar un 13,2% més que el 2016. En canvi, a les Pitiüses es van visar 625 obres, un 3,3% menys. (Vegeu el quadre I-52 i addenda).

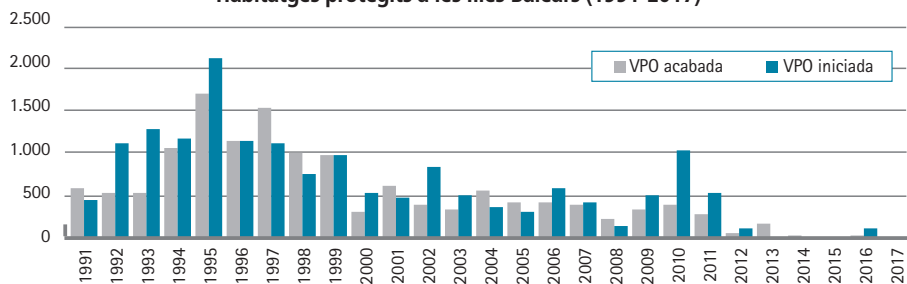
Per nombre d'habitatges, el 2017 es van visar 2.553 habitatges, enfront dels 2.047 de l'any anterior. Crida l'atenció que en nombre d'habitatges s'estigui en un nivell similar al del 2010-2011, anys de plena crisi. En aquests anys s'explicava que en cap altra etapa recessiva anterior s'havia produït una correcció tan violenta i de tanta intensitat com la de 2009-2010. No s'aconseguia una quantitat d'habitatges visats tan baixa des de feia 40 anys. El 2010 els habitatges van continuar baixant i se'n van quantificar 2.036 de visats. En aquest sentit, trobam un nou paradigma: malgrat que el sector de la construcció està millorant en totes les seves variables analitzades, el creixement no es basa en l'habitatge residencial, com ho feia fa anys, ni en l'obra pública.

Per illes, les que varen tenir el millor comportament van ser les Pitiüses, que van créixer un 44,4% més (amb 481 visades). A Mallorca, es van visar 1.921 habitatges, un 24,2% més que el 2016, i a Menorca, 151 habitatges, un 9,6% menys.

Quadre 1-51. Habitatges començats i habitatges acabats (2010-2017)										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	% var. 17/10	
Total començats	2.903	2.108	1.052	989	896	1.636	2.091	..	-	
Habitatges protegits	1.009	528	118	0	0	0	114	..	-	
% d'habitatges protegits	34,8%	25,0%	11,2%	0,0%	0,0%	0,0%	5,5%	..	-	
Habitatges lliures	1.894	1.580	934	989	896	1.636	1.977	..	-	
% d'habitatges lliures	65,2%	75,0%	88,8%	100,0%	100,0%	100,0%	94,5%	..	-	
% var. sobre l'any anterior	32,0%	-27,4%	-50,1%	-6,0%	-9,4%	82,6%	27,8%	..	-	
Total acabats	5.562	3.652	2.628	1.394	1.218	1.426	1.023	1.842	-66,9%	
Habitatges protegits	391	288	69	168	32	0	14	0	-100,0%	
% d'habitatges protegits	7,0%	7,9%	2,6%	12,1%	2,6%	0,0%	1,4%	0,0%	-	
Habitatges lliures	5.171	3.364	2.559	1.226	1.186	1.426	1.009	1.842	-64,4%	
% d'habitatges lliures	93,0%	92,1%	97,4%	87,9%	97,4%	100,0%	98,6%	100,0%	-	
% var. sobre l'any anterior	-28,6%	-34,3%	-28,0%	-47,0%	-12,6%	17,1%	-28,3%	80,1%	-	
Hab. Començats-hab. acabats	0,52	0,58	0,40	0,71	0,74	1,15	2,04	0,00	1,50	

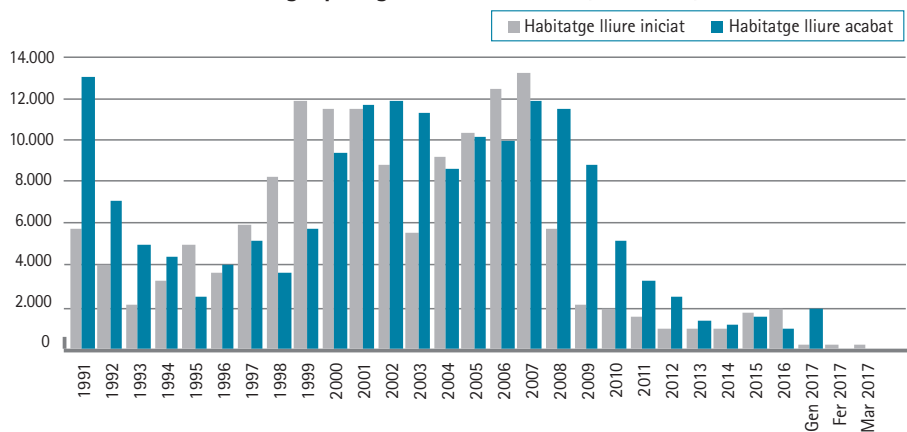
Font: Direcció General d'Habitatge. Ministeri de Foment i Ministeri d'Habitatge; elaboració pròpia.

Gràfic I-71
Habitatges protegits a les Illes Balears (1991-2017)

Font: Direcció General d'Habitatge. Ministeri de Foment i Ministeri d'Habitatge; elaboració pròpia.

Gràfic I-72
Habitatges protegits a les Illes Balears (1991-2017)

Font: Direcció General d'Habitatge. Ministeri de Foment i Ministeri d'Habitatge; elaboració pròpia.

QUADRE I-52. PROJECTES VISATS PEL COAIB A LES ILLES BALEARS PER IL·LA (2016-2017)

		2016	2017	% var. 17/16
Obres visades	Mallorca	3.617	4.076	12,7%
	Menorca	553	626	13,2%
	Pitiüses	646	625	-3,3%
	Illes Balears	4.816	5.327	10,6%
Habitatges visats	Mallorca	1.547	1.921	24,2%
	Menorca	167	151	-9,6%
	Pitiüses	333	481	44,4%
	Illes Balears	2.047	2.553	24,7%

Font: COAIB

(1) Exclous expedients d'informes, valoracions, urbanisme, peritatges i similars.

ADDENDA QUADRE I-52. PROJECTES VISATS PEL COAIB A LES ILLES BALEARS PER ILLA (2016-2017)

	Mallorca		Menorca		Pitiuses		Total	
	Obres	Habitatges	Obres	Habitatges	Obres	Habitatges	Obres	Habitatges
Total 2016	3.617	1.547	553	167	646	333	4.816	2.047
Gener	289	176	53	14	62	79	404	269
Febrer	272	94	33	17	50	25	355	136
Març	303	114	50	8	55	22	408	144
Abril	319	74	51	17	58	19	428	110
Maig	297	123	51	10	59	17	407	150
Juny	331	115	47	33	62	24	440	172
Juliol	303	139	42	9	46	26	391	174
Agost	203	177	31	9	29	17	263	203
Setembre	281	181	40	16	39	6	360	203
Octubre	282	106	44	11	61	32	387	149
Novembre	408	121	51	11	82	55	541	187
Desembre	329	127	60	12	43	11	432	150
Total 2017	4.076	1.921	626	151	625	481	5.327	2.553
Gener	247	99	35	7	41	57	323	163
Febrer	317	102	52	5	41	10	410	117
Març	330	112	74	12	93	30	497	154
Abril	294	169	38	9	49	30	381	208
Maig	376	142	47	11	62	13	485	166
Juny	421	164	53	18	36	8	510	190
Juliol	397	304	49	23	54	92	500	419
Agost	230	82	47	12	44	36	321	130
Setembre	293	117	56	12	46	6	395	135
Octubre	414	185	62	12	42	20	518	217
Novembre	415	283	51	20	62	103	528	406
Desembre	342	162	62	10	55	76	459	248

Font: COAIB.

Quant a la grandària mitjana de les promocions –ràtio mesurada com habitatges per obra (incloent tant la nova com de reforma)–, va continuar sent inferior a 1. El 2017 la ràtio va ser de 0,48, similar a la registrada fa deu anys (0,49 el 2010), any en què es van observar les pitjors dades pel que fa al nombre d'habitatges col·lectius per obra. La ràtio el 2007 (abans de la crisi) va ser de 2,37 habitatges per obra i seguia creixent. La mida mitjana de les obres va reflectir que la grandària mitjana de l'edificació residencial va ser mínima. Cal destacar la proximitat d'aquesta situació a l'analitzada el 2010.

Els resultats per illes és diferent. A Mallorca, la ràtio va ser de 0,47 habitatges per obra, la qual cosa va suposar un increment del 10,2% respecte al 2016. Amb aquesta ràtio es reflecteix l'escàs pes que té l'habitatge col·lectiu visat. A Menorca, la ràtio va ser de 0,24, la qual cosa va suposar un 20,1% menys que el 2016. I a les Pitiüses, que van ser les illes que es comportaren més bé, la ràtio també va millorar –es va situar en un 0,77– i va créixer un 49,3% respecte al 2016. (Vegeu el quadre I-53).

Sol ser habitual que en èpoques recessives es produeixi un efecte substitució d'obres noves per reformes o ampliacions, o bé que el comportament de les reformes sigui menys negatiu que per a les obres noves. L'any 2017 no va ser una excepció. De fet, s'han aconseguit els nivells més elevats de la sèrie. Per al conjunt de l'any es van visar 5.327 obres de reforma, enfront de les 4.816 de l'any anterior. Aquest comportament ha augmentat encara més del que havíem viscut en èpoques similars. El doble de les reformes visades el 2009, que van aconseguir els 2.046 visats. (Vegeu el quadre I-54).

Això va suposar que un 55,6% de les actuacions d'obra visada van correspondre a reformes. Aquest percentatge és superior a l'aconseguit el 2004 (43,5%) i del 44,9% del 2010. Entre 2002 i 2008, els visats per ampliació i reforma van perdre pes a conseqüència de l'increment de les obres visades de nova construcció. A partir del 2008, any en què s'inicia la crisi derivada de les hipoteques d'alt risc, les reformes tornen a ser demandades i la ràtio augmenta.

QUADRE I-53. % PROJECTES VISATS PEL COAIB: RELACIÓ HABITATGE-OBRA (2016-2017)

	2016	2017	% var. 17/16
Mallorca	0,43	0,47	10,2%
Menorca	0,30	0,24	-20,1%
Pitiüses	0,52	0,77	49,3%
Illes Balears	0,43	0,48	12,8%

Font: COAIB i elaboració pròpia.

QUADRE I-54. AMPLIACIONS I REFORMES (2016-2017)

		2016	2017	% var. 17/16
Mallorca	Ampliacions i reformes d'habitatges	1.589	1.823	14,7%
	Indústria i turisme de rehabilitació	426	409	-4,0%
	Total reformes	2.015	2.232	10,8%
	Total obres visades	3.617	4.076	12,7%
	% ampl. i ref./total	55,7%	54,8%	-
Menorca	Ampliacions i reformes d'habitatges	305	353	15,7%
	Indústria i turisme de rehabilitació	79	75	-5,1%
	Total reformes	384	428	11,5%
	Total obres visades	553	626	13,2%
	% ampl. i ref./total	69,4%	68,4%	-
Pitiüses	Ampliacions i reformes d'habitatges	242	235	-2,9%
	Indústria i turisme de rehabilitació	86	68	-20,9%
	Total reformes	328	303	-7,6%
	Total obres visades	646	625	-3,3%
	% ampl. i ref./total	50,8%	48,5%	-
Illes Balears	Ampliacions i reformes d'habitatges	2136	2.411	12,9%
	Indústria i turisme de rehabilitació	591	552	-6,6%
	Total reformes	2727	2.963	8,7%
	Total obres visades	4816	5.327	10,6%
	% ampl. i ref./total	56,6%	55,6%	-

Font: COAIB.

Per illes, les més perjudicades per l'obra nova visada van ser les més beneficiades per les reformes. A Mallorca les obres d'ampliació i reforma, que van registrar 4.076 visats, van créixer un 12,7% i van registrar un pes del 54,8%. A Menorca, que es van visar 626 reformes, també van créixer un 13,2% i van aconseguir un percentatge elevat del 68,4%. A les Pitiüses, que van ser les illes que es van comportar més bé en habitatges visats, les reformes van arribar a 625 i es van reduir un 3,3%, fet que va deixar el percentatge en un 48,5%.

La distribució per tipus d'edificació de la superfície visada pel Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears aporta una descripció aproximada dels segments de la demanda privada del sector. El 2017 es van visar una mica més d'1,99 milions de metres quadrats, un 22,1% més que el 2016 (1,63 milions de metres quadrats), dels quals han distribuït gairebé a parts iguals entre el sector residencial i el no residencial. En els últims anys la producció d'habitatge residencial s'ha moderat. Si l'any 2007 el pes de la superfície dels projectes visats en edificis residencials representava

un 83,1% del total visat, el 2017 la superfície en edificis residencials va perdre pes, com ocorre amb el nombre d'habitatges visats, i va suposar només un 54,9% de la superfície total. Es van visar un 16,1% més de metres quadrats d'edificis residencials. (Vegeu el quadre I-55).

Malgrat que per al conjunt de les illes la superfície residencial va continuar perdent pes respecte als anys anteriors, va continuar sent el primer gran segment demandat, amb un pes del 54,9%. La distribució per illes no va seguir un patró tan similar al d'anys anteriors: els pesos de

la superfície en edificis va ser d'un 52,9% a Mallorca, un 60,6% a Menorca i un 68,0% a les Pitiüses. Els ritmes de variació van ser positius: propers al 14% a Mallorca i Menorca i al 23% a les Pitiüses.

Pel que afecta la resta de tipologies, totes es van comportar més bé que el 2016, excepte les instal·lacions esportives. La superfície dels projectes turístics i d'espectacles es manté en segon lloc, amb 523.000 metres quadrats (representa un 26,3%). En tercer lloc, destaca la superfície de les oficines i comerços, que també creixen respecte al 2016.

QUADRE I-55. PROJECTES VISATS, PER ILLES I TIPOLOGIES (%) (2016-2017)

	2016		2017		% var. 17/16
	m²	%	m²	%	
Mallorca	1.220.823	100,00	1.527.892	100,00	25,15
Edificis residencials	705.477	57,79	808.878	52,94	14,66
Industrials	29.497	2,42	45.954	3,01	55,79
Oficines i comerç	72.184	5,91	250.596	16,40	247,17
Esportius	12.048	0,99	5.168	0,34	-57,10
Turisme i espectacles	378.720	31,02	381.409	24,96	0,71
Sanitaris i benèfics	2.710	0,22	12.949	0,85	377,75
Culturals i religiosos	16.282	1,33	17.930	1,17	10,12
Altres projectes	3.905	0,32	5.008	0,33	28,25
Menorca	116.101	100,00	139.552	100,00	20,20
Edificis residencials	74.175	63,89	84.572	60,60	14,02
Industrials	3.949	3,40	1.354	0,97	-65,70
Oficines i comerç	3.417	2,94	5.555	3,98	62,57
Esportius	438	0,38	1.810	1,30	313,24
Turisme i espectacles	30.757	26,49	43.156	30,92	40,31
Sanitaris i benèfics	3.344	2,88	671	0,48	-79,92
Culturals i religiosos	0	0,00	738	0,53	-
Altres projectes	22	0,02	1.695	1,21	7748,70

continúa

Edificis residencials	160.498	55,07	198.262	68,03	23,53
Industrials	1.850	0,63	7.116	2,44	284,68
Oficines i comerç	9.619	3,30	9.198	3,16	-4,38
Esportius	1.893	0,65	5.608	1,92	196,21
Turisme i espectacles	115.290	39,56	98.535	33,81	-14,53
Sanitaris i benèfics	0	0,00	258	0,09	-
Culturals i religiosos	2.241	0,77	299	0,10	-86,66
Altres projectes	32	0,01	857	0,29	2582,06
Illes Balears	1.628.346	100,00	1.987.577	100,00	22,06
Edificis residencials	940.150	57,74	1.091.712	54,93	16,12
Industrials	35.296	2,17	54.424	2,74	54,19
Oficines i comerç	85.219	5,23	265.349	13,35	211,37
Esportius	14.379	0,88	12.586	0,63	-12,47
Turisme i espectacles	524.766	32,23	523.100	26,32	-0,32
Sanitaris i benèfics	6.054	0,37	13.878	0,70	129,24
Culturals i religiosos	18.523	1,14	18.967	0,95	2,40
Altres projectes	3.959	0,24	7.560	0,38	90,97

Font: COAIB.

5

ELS SERVEIS PRIVATS

RESUM

L'any 2015 es dedicaven als serveis privats 51.442 empreses. Aquesta dada era de 48.820 el 2014 i de 51.079 el 2010. El volum de negoci va ser de 27.840 milions d'euros (25.968 l'any anterior i 24.863 el 2010). Per la seva banda, el total de renda generada (VAB) pels serveis privats a les Illes Balears va ser de 8.820 milions d'euros. Aquesta quantitat era de 8.130 el 2014 i 7.356 el 2010.

El comerç és la principal activitat entre els serveis privats pel que fa a nombre d'empreses i d'establiments i volum de negoci. En canvi, l'hostaleria és el sector amb un valor més alt de la remuneració d'assalariats, de la producció, més consums intermedis, més volum d'ocupació, valor afegit brut i excedent brut d'explotació.

Les empreses dedicades a serveis privats el 2015 a les Balears ocupaven una mitjana de cinc treballadors, amb un cost laboral unitari de 22.200 euros i una productivitat de 37.600 euros. Així, les despeses de personal representaven de mitjana el 2015 un 59,01% del valor afegit.

El total de personal ocupat el 2015 per les empreses de serveis privats va ser de 262.816 persones, mentre que el 2014 aquesta dada era de 260.720, i de 250.337 el 2010. El sectors amb més ocupació varen ser l'hostaleria (37,8%) i el comerç (27,5%), mentre que els que representen una ocupació més baixa són les activitats immobiliàries (2,8%) i la informació i les comunicacions (2,3%).

5.1.

INTRODUCCIÓ

A causa d'un canvi metodològic, no són estrictament comparables les dades del 2015 (darreres dades disponibles) amb les d'anys anteriors.

5.2.

PRINCIPALS MACROMAGNITUDS

L'any 2015 el sector serveis privats tenia 51.442 empreses. Aquesta dada era de 48.820 el 2014, i 51.079 el 2010. Així mateix, el volum de negoci va ser de 27.840 milions d'euros (25.968 l'any anterior, i 24.863 el 2010). El total de renda generada (VAB) pels serveis privats a les Illes Balears va ser de 8.820 milions d'euros. Aquesta quantitat era de 8.130 el 2014, i de 7.356 el 2010.

Si abordam l'anàlisi per sectors d'activitat, veim que el comerç és la principal activitat de serveis privats pel que fa a nombre d'empreses i d'establiments i volum de negoci. En canvi, l'hoteleria és el sector amb més valor de la remuneració d'assalariats de la producció, amb uns consums intermedis més alts i amb més volum d'ocupació, VAB i EBE. En el conjunt dels serveis privats, el valor afegit generat en relació amb el valor total de

la producció és de gairebé un 56,51%. Les activitats amb un valor afegit més alt són les activitats immobiliàries (69,9%) i les activitats professionals, científiques i tècniques (67,82%). El subsector de transport i emmagatzematge és el que disposa d'una menor taxa de valor afegit. Això s'explica per la taxa més gran de consums intermedis que té respecte dels altres subsectors (50,98%).

En relació a la distribució del VAB entre les rendes dels factors (remuneració dels assalariats i excedent brut d'explotació), destaquen amb una taxa de despesa de personal més alta els subsectors de transport i emmagatzematge (68,17%) i el d'hoteleria (63,01%). (Vegeu el quadre I-56).

5.3.

PRINCIPALS COEFICIENTS

Les empreses dedicades a serveis privats el 2015 ocupaven a les Balears una mitjana de cinc treballadors, amb un cost laboral unitari de 22.200 euros i una productivitat de 37.600 euros. (Vegeu el quadre I-57).

Les despeses de personal representaven de mitjana el 2015 un 59,01% del valor afegit. Les taxes d'estabilitat laboral i d'assalariats femenina en el sector es varen mantenir entorn d'un 60% i el 41%, respectivament.

Per sectors d'activitat, l'hoteleria tenia la major ràtio d'ocupats per empresa (8), en contraposició a les activitats immobiliàries

(1). El sector de la informació i les comunicacions va tornar a ser el sector amb més productivitat (68.900 euros). El sector de la informació i les comunicacions també va ser el que va presentar uns nivells salarials més alts de mitjana (39.800 euros), en contrast amb els 18.900 euros del sector d'activitats administratives i serveis auxiliars.

El sectors de l'hoteleria (87%) i les activitats administratives i serveis auxiliars (84,46%) són els que tenen més proporció d'assalariats, mentre que les activitats d'informació i comunicacions (74,19%) i el comerç (65,86%) tenen un grau d'estabilitat laboral més alt. En canvi, els sectors més feminitzats són l'hoteleria (46,38%) i les activitats administratives i serveis auxiliars (44,58%), amb taxes que més que dupliquen la participació femenina en el sector transport i emmagatzematge (20,77%).

5.4.

PRINCIPALS RESULTATS D'EXPLOTACIÓ

Pel que fa als resultats d'explotació, el 2015 els ingressos d'explotació de les empreses dedicades a la prestació de serveis privats varen ser de 28.620 milions d'euros, les despeses d'explotació varen pujar a 26.262 milions d'euros, mentre que les inversions en actius materials varen ser de 1.516 milions d'euros. (Vegeu el quadre I-58).

QUADRE I-56. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DELS SERVEIS PRIVATS PER SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2014-2015)

	Comerç	Transport i emmagatzema- tge	Hostaleria	Informació i comunica- cions	Acti- vitats immobi- liàries	Activitats profes- sionals, científiques i tècniques	Activitats adminis- tratives i serveis auxiliars	(Excepte 94 i 96) Altres serveis*	Total
2014									
Nombre d'empreses	15.986	3.969	9.359	1.179	4.256	8.216	5.204	650	48.820
Nombre d'establiments	18.987	4.338	10.527	1.290	4.723	8.400	5.973	666	54.907
Volum de negoci (milers d'euros)	11.295.749	2.508.304	4.898.265	860.447	581.031	1.192.789	4.580.533	51.177	25.968.294
Valor producció a preus bàsics (milers d'euros)	3.461.270	2.547.103	5.011.881	837.342	637.502	1.211.878	2.050.946	49.775	15.807.696
VAB a preus bàsics (milers d'euros)	2.030.720	1.149.045	2.513.616	394.445	372.328	734.133	911.743	24.623	8.130.652
Remuneració d'assalariats (milers d'euros)	1.298.988	651.406	1.640.677	188.471	107.928	381.604	623.291	14.322	4.906.687
Consums intermedis (milers d'euros)	1.430.550	1.398.058	2.498.265	442.897	265.174	477.744	1.139.203	25.152	7.677.044
Excedent brut d'exploració (milers d'euros)	712.245	599.137	800.691	231.930	236.053	349.734	324.300	10.000	3.264.089
Població ocupada a 30/09	71.464	23.575	95.224	5.666	7.591	20.671	35.363	1.166	260.720
2015									
Nombre d'empreses	16.213	4.045	9.651	1.332	4.854	9.027	5.649	671	51.442
Nombre d'establiments	19.441	4.472	10.864	1.407	5.042	9.340	6.608	687	57.862
Quantitat de negoci (milers d'euros)	12.193.653	2.269.073	5.545.510	919.939	698.996	1.301.330	4.868.480	43.271	27.840.253
Valor de producció (milers d'euros)	3.618.522	1.918.739	5.568.428	769.154	638.959	1.186.850	1.880.185	29.036	15.609.873
VAB a preus de mercat (milers d'euros)	2.220.580	940.580	2.900.145	412.753	446.472	804.878	1.075.310	19.970	8.820.687
Despeses de personal (milers d'euros)	1.348.560	641.182	1.827.350	238.410	98.446	398.848	642.157	10.456	5.205.409
Consums intermedis (milers d'euros)	1.397.942	978.158	2.668.284	356.402	192.486	381.972	804.875	9.067	6.789.186
Excedent brut d'exploració (milers d'euros)	790.906	486.575	974.205	147.809	317.286	430.591	431.460	9.236	3.588.067
Població ocupada mitjana	68.582	20.302	80.160	5.989	7.126	19.922	31.170	1.188	234.438
Població ocupada a 30/09	72.292	22.583	99.397	6.035	7.341	20.615	33.364	1.189	262.816

Font: Institut d'Estatística de les Illes Balears (Ibestat), a partir de dades de l'INE.

* El 2015 només, excepte 96.

Nota: A causa del canvi metodològic, no són estrictament comparables les dades de 2015 amb les d'anys anteriors.

QUADRE 1-57. PRINCIPALS INDICADORS DELS SERVEIS PRIVATS PER SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2014-2015)

	Comerç	Transport i emmagatzematge	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals, científiques i tècniques	Activitats administratives i serveis auxiliars	(Excepte 94 i 96) Altres serveis*	Total
2014									
Ocupats per empresa	4,2	5,4	7,4	4,7	1,7	2,4	6	1,8	4,5
Productivitat (euros)	30.600	54.000	36.500	71.000	52.600	37.400	29.100	21.100	36.700
Salari mitjà	19.400	28.700	21.100	30.000	23.600	24.600	17.800	17.700	21.400
Cost laboral unitari (euros)	19.500	30.600	23.800	33.900	15.300	19.500	19.900	12.300	22.200
Taxa de valor afegit (%)	58,67	45,11	50,15	47,11	58,4	60,58	44,45	49,47	51,43
Taxa de despeses de personal (%)	63,97	56,69	65,27	47,78	28,99	51,98	68,36	58,16	60,35
Taxa d'assalariats (%)	79,11	84,56	90,09	84,48	53,77	62,32	87,24	55,23	82,66
Taxa d'estabilitat laboral (%)	63,12	64,23	57,24	68,78	41,96	54,27	51,85	46,06	58,27
Taxa femenina d'assalariats (%)	40,94	21,01	45,23	26,57	32,43	37,49	45,14	15,37	40,33
Taxa de personal extern (%)	1,13	1,11	0,65	0,22	2,1	0,68	0,88	0,22	0,91
2015									
Ocupats per empresa	4	5	8	4	1	2	6	2	5
Ocupats per establiment	4	5	7	4	1	2	5	2	4
Productivitat (euros)	32.300	46.100	36.200	68.900	62.200	40.300	34.400	16.800	37.600
Salari mitjà	19.500	30.100	20.300	39.800	20.300	25.700	18.900	14.600	21.600
Cost laboral unitari (euros)	19.600	31.400	22.800	39.800	13.700	20.000	20.600	8.800	22.200
Taxa de valor afegit (%)	61,37	49,02	52,08	53,66	69,87	67,82	57,19	68,77	56,51
Taxa de despeses de personal (%)	60,73	68,17	63,01	57,76	22,05	49,55	59,72	52,36	59,01
Taxa d'assalariats (%)	78,96	82,76	87,32	82,46	55,7	61,56	84,47	48,05	80,62
Taxa d'assalariats a 30/09 (%)	79,49	84,95	89,93	82,46	56,69	63,07	85,48	45,37	82,66
Taxa d'estabilitat laboral a 30/09 (%)	63,21	65,86	59,78	74,19	46,81	54,45	56,83	40,98	60,34
Taxa femenina d'assalariats a 30/09 (%)	40,48	20,77	46,38	24,84	35,18	38,66	44,58	12,49	40,76

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat), a partir de dades de l'INE.

* El 2015 només, excepte 96.

Nota: A causa del canvi metodològic, no són estrictament comparables les dades de 2015 amb les d'anys anteriors.

QUADRE I-58. PRINCIPALS RESULTATS D'EXPLOTACIÓ DELS SERVEIS PRIVATS PER SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2014-2015)									
	Comerç	Transport i enmagatzematge	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals, científiques i tècniques	Activitats administratives i serveis auxiliars	(Excepte 94 i 96) Altres serveis*	Total
2014									
Ingressos d'explotació	11.471.864	2.550.687	5.038.490	869.682	638.349	1.224.794	4.692.531	51.203	26.537.600
Volum de negoci	11.295.749	2.508.304	4.898.265	860.447	581.031	1.192.789	4.580.533	51.177	25.968.294
Altres ingressos d'ocupació	176.116	42.382	140.225	9.235	57.318	32.005	111.998	27	569.305
Despeses d'explotació	10.884.632	2.217.894	4.489.027	749.636	498.126	912.176	4.503.765	41.315	24.296.571
Consum de matèries primeres i altres aprovisionaments	214.536	327.316	1.117.639	64.667	13.166	56.364	168.359	16.610	1.978.657
Consum de mercaderies	8.016.537	12.448	32.839	40.200	4.822	16.971	2.643.845	1.533	10.769.194
Treballs realitzats per altres empreses	105.840	387.188	83.616	136.319	33.106	116.612	405.896	2.456	1.271.032
Despeses de personal	1.298.988	651.406	1.640.677	188.471	107.928	381.604	623.291	14.322	4.906.687
Despeses en serveis exteriors	1.094.513	670.795	1.279.829	238.377	215.556	293.015	551.115	6.045	4.349.244
Altres despeses de gestió	15.661	12.760	17.182	3.534	3.347	11.754	13.833	42	78.111
Dotació per a amortitzacions	138.557	155.981	317.246	78.068	120.202	35.857	97.428	308	943.645
Inversions en actius materials	112.850	87.899	394.332	22.261	302.708	4.519	106.730	209	1.031.508
Adquisició d'immobilitzat material	170.698	111.665	412.313	29.703	310.420	18.361	283.207	210	1.336.576
Vendes d'immobilitzat material	57.848	23.765	17.981	7.442	7.712	13.843	176.477	1	305.068

continua

	Comerç	Transport i emmagatzematge	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals, científiques i tècniques	Activitats administratives i serveis auxiliars	(Excepte 94 i 96) Altres serveis *	Total
2015									
Ingressos d'exploració	12.413.061	2.412.608	5.685.140	992.157	720.016	1.351.297	5.003.187	43.507	28.620.973
Volum de negoci	12.193.653	2.269.073	5.545.510	919.939	698.996	1.301.330	4.868.480	43.271	27.840.253
Altres ingressos d'ocupació	219.409	143.535	139.630	72.218	21.020	49.967	134.708	236	780.721
Despeses d'exploració	11.779.424	2.126.778	5.068.067	898.241	540.822	1.011.627	4.801.569	35.841	26.262.369
Aprovisionaments	8.989.098	685.290	1.368.105	247.279	89.325	213.057	3.285.182	18.789	14.896.125
Despeses de personal	1.348.560	641.182	1.827.350	238.410	98.446	398.848	642.157	10.456	5.205.409
Altres despeses d'exploració	1.281.422	656.651	1.531.928	313.484	229.878	351.904	752.360	6.445	5.124.073
Amortització de l'immobilitzat	164.973	153.758	330.741	95.527	140.564	31.803	131.518	132	1.049.016
Deteriorament i resultat per alienacions de l'immobilitzat	-4.068	-7.671	7.557	-602	-13.321	13.546	-5.188	18	-9.728
Altres resultats	-561	-2.432	2.387	4.142	-4.070	2.469	-4.460	0	-2.525
Inversions en actius materials	179.546	170.275	479.726	61.418	442.393	48.004	135.292	257	1.516.912
Adquisició d'immobilitzat material	220.665	196.338	503.291	61.891	508.863	54.491	297.986	279	1.843.804
Vendes d'immobilitzat material	41.119	26.062	23.565	473	66.470	6.487	162.695	22	326.892

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat), a partir de dades de l'INE.

* El 2015 només, excepte 96.

Nota: A causa del canvi metodològic, no són estrictament comparables les dades de 2015 amb les d'anys anteriors.

Pel que fa a les despeses d'explotació, en termes agregats del sector serveis privats, un 57% corresponen a consum de mercaderies, i un 20%, a despeses de personal. Les diferències entre sectors pel que fa a la distribució de les despeses d'explotació són notòries, depenent principalment de la intensitat amb què es fa ús del factor treball.

En aquest apartat també és interessant constatar com les activitats professionals científiques i tècniques són el sector amb més marge d'explotació (27,4%), seguides de les activitats d'informació i comunicacions (16,2%), molt per sobre del marge d'explotació mitjà del conjunt del sector (4,6%).

5.5.

L'OCUPACIÓ

El total de personal ocupat el 2015 per les empreses de serveis privats va ser de 262.816 persones, mentre que el 2014 aquesta dada era de 260.720, i de 250.337 el 2010. El sectors amb més ocupació varen ser l'hostaleria (37,8%) i el comerç (27,5%), mentre que els que representen una ocupació més baixa són les activitats immobiliàries (2,8%) i la informació i les comunicacions (2,3%). (Vegeu el quadre I-59).

El personal remunerat representa un 82,66% del personal ocupat en el sector. De fet, el personal remunerat se situa al voltant d'un 80% en tots els subsectors

d'activitat, excepte en els casos de les activitats immobiliàries (56,7%) i les activitats professionals, científiques i tècniques (63%).

L'estructura ocupacional del sector és majoritàriament masculina (53,3%), excepte en els subsectors d'activitats professionals, científiques i tècniques (46,6% d'homes) i hoteleria (49,5%). Aquesta estructura ocupacional per al conjunt del sector es manté tant si ens referim al personal fix com eventual, encara que sí que s'aprecien algunes diferències quan l'anàlisi és per subsectors.

Una altra dada interessant d'observar en relació amb el factor gènere és que la proporció de dones remunerades (49,31%) és lleugerament inferior a la d'homes (50,69%), mentre que aquesta diferència es fa més desproporcionada en el cas del personal no remunerat, en què els homes representen gairebé un 66%, davant el 34% de les dones.

5.6.

L'ESTACIONALITAT

A l'enquesta actual no es demana pels ocupats per trimestre. Aquest canvi metodològic impossibilita dur a terme una anàlisi d'estacionalitat tal com es feia a les memòries anteriors.

QUADRE I-59. PERSONAL OCUPAT ALS SERVEIS PRIVATS PER SECTOR D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2014-2015)								
2014	Comerç	Transport i emmagatzematge	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals, científiques i tècniques	Activitats administratives i serveis auxiliars	(Excepte 94 i 96) Altres serveis*
Personal ocupat	71.464	23.575	95.224	5.666	7.591	20.671	35.363	1.166
Personal remunerat	56.535	19.934	85.785	4.787	4.081	12.882	30.851	644
Personal fix	45.111	15.142	54.503	3.897	3.185	11.218	18.337	537
Personal fix homes	21.918	11.381	26.656	2.667	1.206	4.468	8.609	388
Personal fix dones	23.193	3.761	27.847	1.230	1.979	6.750	9.728	149
Personal eventual	11.424	4.792	31.282	889	896	1.663	12.514	107
Personal eventual homes	5.359	3.601	16.062	614	414	663	6.279	77
Personal eventual dones	6.065	1.191	15.219	275	483	1.000	6.235	30
Personal no remunerat	14.930	3.641	9.439	880	3.509	7.789	4.512	522
Personal no remunerat homes	8.547	3.089	5.485	801	2.246	5.502	3.436	449
Personal no remunerat dones	6.382	552	3.953	78	1.263	2.287	1.076	73

continúa

2015									
	Comerç	Transport i emmagatzematge	Hostaleria	Informació i comunicacions	Activitats immobiliàries	Activitats professionals, científiques i tècniques	Activitats administratives i serveis auxiliars	(Excepte 94 i 96) Altres serveis*	Total
Personal ocupat mitjà remunerat	68.706	20.391	80.189	5.990	7.177	19.948	31.237	1.188	234.825
Personal ocupat a 30/09	72.292	22.583	99.397	6.035	7.341	20.615	33.364	1.189	262.816
Personal ocupat mitjà remunerat	54.253	16.876	70.023	4.939	3.997	12.280	26.387	571	189.327
Personal ocupat remunerat a 30/09	57.463	19.185	89.393	4.976	4.162	13.003	28.521	539	217.242
Personal fix a 30/09	45.694	14.872	59.422	4.477	3.437	11.225	18.961	487	158.574
Personal fix a 30/09, homes	22.349	11.135	29.074	3.136	1.284	4.303	9.039	347	80.666
Personal fix a 30/09, dones	23.345	3.737	30.348	1.341	2.153	6.921	9.922	140	77.907
Personal eventual a 30/09	11.769	4.313	29.971	499	725	1.778	9.560	52	58.668
Personal eventual a 30/09, homes	5.853	3.360	14.215	341	295	729	4.609	44	29.445
Personal eventual a 30/09, dones	5.917	953	15.757	158	430	1.049	4.951	8	29.223
Personal ocupat mig no remunerat	14.454	3.515	10.165	1.051	3.180	7.667	4.850	617	45.498
Personal no remunerat a 30/09	14.829	3.398	10.004	1.058	3.180	7.613	4.844	649	45.574
Personal no remunerat a 30/09, homes	8.589	2.943	5.896	836	2.481	4.566	4.076	639	30.027
Personal no remunerat a 30/09, dones	6.239	455	4.108	222	698	3.047	767	11	15.547

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat), a partir de dades de l'INE.

* El 2015 només, excepte 96.

Nota: A causa del canvi metodològic, no són estrictament comparables les dades de 2015 amb les d'anys anteriors.

6

EL TURISME

RESUM

Les comunitats autònomes competidores de les Balears en el turisme de sol i platja representen un 66% i, juntament amb les Balears, passen a representar un 83% del total del turisme internacional de l'Estat. Catalunya, amb un creixement del 5%, lidera el rànquing de comunitats autònomes per nombre de turistes estrangers, amb 19 milions i un pes sobre el total del 23%; seguida de les illes Canàries, amb 14,2 milions de turistes, amb un creixement del 7,2% i un pes del 17%. Les Illes Balears registren 13,8 milions de turistes i té el segon creixement més baix després de Catalunya, amb un 6,1%. Registren una quota de mercat del 17%. Andalusia i la Comunitat Valenciana, amb un pes respectiu de 14% i 11%, també presenten creixements positius respecte al 2016, amb un 8,9% i un 15,3%. De fet, el creixement valencià és el més alt per aquestes comunitats autònomes.

El total d'estades a les Illes Balears el 2017 va superar els 117 milions, amb un creixement del 5,9% i de les quals 71,2 milions es varen fer en allotjaments sota reglamentació turística d'hotels, apartaments, turisme rural i acampaments (60,8%), amb un creixement de l'1,6%, i el 39,2% restant d'estades es varen fer en allotjaments no subjectes a aquesta reglamentació turística, amb un creixement del 13,3%.

L'estada mitjana a les Illes Balears va superar el 2017 els 7,2 dies, amb una reducció del -0,4%. L'estada mitjana en allotjaments sota reglamentació turística va ser de 5,9 dies, amb un decreixement del -1,6%, i en allotjaments no subjectes a aquesta reglamentació va ser de 10,6 dies, amb un decreixement del -2,1%.

El total de turistes a les Illes Balears el 2017 va superar els 16,3 milions, amb un creixement del 6,3%, dels quals 11,9 milions (73%) es varen allotjar en establiments sota reglamentació turística, amb un creixement del 3,2%, i el 27% (4,3 milions) ho varen fer en allotjaments no subjectes a aquesta reglamentació turística, amb un creixement del 15,8%.

La despesa total va superar els 16.000 milions d'euros; un 72,5% d'aquesta correspon a Mallorca, un 18,8% a les Pitiüses i un 8,7% a Menorca. La despesa per persona va ser de 981 euros. Mallorca és la que se situa en la franja superior, amb 996 euros, i Menorca, a la inferior, amb 909 euros. Les Pitiüses se situen en 957 euros. La despesa per persona i dia va ser de 137 euros; les Pitiüses són les que se situen a la franja superior, amb 157 euros, i Menorca, a la inferior, amb 120 euros. Mallorca se situa en 134 euros.

La tarifa mitjana diària l'any 2009 a les Balears va ser negativa. Destaca la caiguda de Menorca, amb un -12,8%, mentre que a Mallorca va caure un -2,9%, i a les Pitiüses, un -1,8%. Per tant, la caiguda per la mitjana balear va ser d'un 4%. A partir del 2009 només es varen tornar a registrar resultats negatius el 2010 a Mallorca (-0,6%) i a Menorca (-2,7%). La recuperació a partir del 2011 es va generalitzar a totes les illes, amb taxes de creixement màximes per a Mallorca el 2017 (11,7%), a Menorca el 2013 (16,2%) i a les Pitiüses el 2015 (30,1%). Quant a la rendibilitat mesurada pels ingressos per habitació va ser negativa a les Balears l'any 2009. Pel conjunt d'illes destaca la caiguda de Menorca, amb un -18,7%, mentre que a Mallorca va caure un -8,7%, i a les Pitiüses, un -9,8%. Per tant, la caiguda de la mitjana balear va ser de -10,2%. A partir del 2009 ja no es tornen a donar resultats negatius, excepte per a Menorca el 2015 i el 2017 (-1,6% i -1,9%). La recuperació a partir del 2010, fora de l'excepcionalitat de Menorca, es va generalitzar a totes les illes amb taxes de creixement màximes per a Mallorca el 2017 (11,5%); a Menorca el 2016 (18,9%), i les Pitiüses el 2015 (31,1%).

Quant als hotels, l'evolució en el període 2008-2017 del percentatge de planta oberta per al total de les Balears i de Mallorca empenjora en -2,6 punts i -4 punts, mentre en el cas de Menorca millora 2,4 punts, i en el de les Pitiüses, 0,6 punts. Mallorca és la que té el percentatge més alt del 2017, amb un 56,1%, amb un empenjament respecte del 2016 de -0,3 punts; seguida de Menorca, amb un 50,7% i amb una millora respecte del 2016 de 0,2 punts, i, finalment, les Pitiüses presenten el percentatge més baix, amb un 47,8% i una millora respecte del 2016 d'1,8 punts.

La mitjana anual de l'ocupació total a l'hosteleria i la restauració ha arribat als 100.552 treballadors, fet que suposa un augment del 7,32% respecte a l'any anterior. D'aquests ocupats, 87.944 són assalariats, amb un creixement del 8,43%, i 12.608 autònoms, amb un increment del 0,13%. Quant a l'estacionalitat dels ocupats, la ràtio entre el mes d'ocupació més baix i el de més ocupació se situa per al conjunt del sector de restauració i hostalatge en un 29%; a restauració en un 41%, i en hostalatge en un 18%.

6.1.

INTRODUCCIÓ

Les dades que es presenten en aquest apartat s'han tret en bona part de l'Ibstat i s'han complementat, pel que fa a l'oferta complementària, amb algunes dades aportades per la Direcció General de Turisme. Les dades del mercat de treball venen de l'OTIB i el SOIB. Els nombres del 2017 són provisionals i s'ha optat per seguir la mateixa metodologia de les anteriors memòries del CES quant a la definició de les temporades per evitar l'efecte de la Setmana Santa: temporada mitjana-alta, de maig a octubre, i temporada mitjana-baixa, de novembre a abril. L'anàlisi de l'estacionalitat d'estades i turistes s'ha fet calculant la variació del pes d'aquestes variables en temporada mitjana-baixa, de manera que si aquest pes augmenta millora l'estacionalitat. En l'anàlisi per illes, la millora s'ha calculat en relació amb la mitjana regional. En el cas de l'estada mitjana, el càlcul s'ha fet en termes de les variacions respecte a la mitjana regional.

L'anàlisi de les diferents variables, en procedir d'enquestes diferents, no permet fer una maquetació homogènia, ni tampoc és igual el recorregut temporal de les diferents variables, com tampoc ho és la desagregació per països. Així, el lector trobarà en una sèrie de quadres l'anotació (..), que fa referència a dades no disponibles.

Els països estan codificats segons la classificació de països de l'INE. En els cas dels països nòrdics s'inclou: Dinamarca, Finlàndia, Noruega i Suècia. Cal dir que no s'ha pogut obtenir el còmput d'Itàlia ni Rússia per falta de dades en algunes variables, de manera que quan això s'ha produït aquests països s'han afegit a la "resta del món".

Quant a les dades del DIRCE són dades de l'1 de gener de cada any. Quant a la classificació d'activitats s'han seguit les recomanacions de l'OMT, per la qual cosa es consideren com activitats característiques del turisme les corresponents a les següents branques d'activitat de la CNAE 2009: 55 hostaleria; 56 serveis de menjar i begudes; 491 transport interurbà de passatgers per ferrocarril; 493 altre transport terrestre de passatgers; 501 transport marítim de passatgers; 503 transport de passatgers per vies navegables interiors; 511 transport aeri de passatgers; 522 activitats annexes al transport; 791 activitats d'agències de viatges i operadors turístics; 771 lloguer de vehicles de motor; 773 lloguer d'altra maquinària, equips i béns tangibles; 799 altres serveis de reserves; 900 activitats de creació, artístiques i espectacles; 910 activitats de biblioteques, arxius, museus i altres activitats culturals; 931 activitats esportives, i 932 activitats recreatives i d'entreteniment.

En relació amb les memòries del CES anteriors, s'ha intentat respectar —en funció de la informació disponible actualment— l'estructura de l'apartat, bàsicament diferenciant dos grans blocs: l'anàlisi de la demanda, que inclou des de l'apartat 6.2 a l'apartat 6.5, diferenciant en aquests apartats l'anàlisi de les estades, estades mitjanes, turistes i estacionalitat per a les Bale-

ars i per illes, i diferenciant també l'anàlisi global de la demanda turística (apartats del 6.2 al 6.4.4) de l'apartat 6.4.5, en què aquesta mateixa anàlisi es circumscriu exclusivament al sector hotel·ler. A partir de l'apartat 6.5 s'analitza la despesa turística, i a l'apartat 6.6, els preus i la rendibilitat del sector hotel·ler. El segon gran bloc es dedica a l'anàlisi de l'oferta a partir de l'apartat 6.7, en què s'estudia l'oferta d'allotjament, el grau d'ocupació, el tot inclòs i l'oferta complementària. Finalment, a l'apartat 6.8 s'analitza el nombre d'empreses i locals turístics d'acord amb les dades del DIRCE, i el darrer apartat 6.9 es dedica a l'anàlisi de les ocupacions i les contractacions turístiques.

6.2.

L'EVOLUCIÓ DE LES BALEARS EN RELACIÓ AMB LES COMUNITATS AUTÒNOMES COMPETIDORES EN EL SEGMENT DE SOL I PLATJA EN TURISME INTERNACIONAL

En aquest apartat ens referim a l'evolució del nombre de turistes internacionals en relació amb les temporades dels anys 2016 i 2017 i a les comunitats autònomes que l'informe sobre la competitivitat del sector turístic del CES ha definit com les principals comunitats autònomes competidores de les Balears¹¹, que són Catalunya, les Canàries, Andalusia i la Comunitat Valenciana. Aquestes dades s'han obtingut a partir de

11. Vegeu: *Informe sobre la competitivitat del sector turístic de les Illes Balears*, Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, novembre de 2005.

l'enquesta de moviments turístics en fronteres (FRONTUR) pels turistes estrangers.

Pel que fa al turisme internacional, Espanya va registrar 81,8 milions de turistes, amb un creixement del 8,6%. Les comunitats autònomes competidores de les Balears representen un 66% i, juntament amb les Balears, representen un 83% del total del turisme internacional. Catalunya, amb un creixement del 5%, lidera el rànquing de comunitats autònomes per nombre de turistes estrangers, amb 19 milions i un pes sobre el total del 23%; seguida de les illes Canàries, amb 14,2 milions de turistes, amb un creixement del 7,2% i un pes del 17%. Les Illes Balears registren 13,8 milions de turistes i tenen el segon creixement més baix després de Catalunya, amb un 6,1%, i una quota de mercat del 17%. Andalusia i la Comunitat Valenciana, amb un pes respectiu d'un 14% i un 11%, també presenten creixements positius respecte del 2016, amb un 8,9% i un 15,3%. El creixement valencià és el més alt entre aquestes comunitats autònomes. (Vegeu el quadre I-60).

Quant als diferencials de creixement respecte a la mitjana espanyola, destaca amb 6,8 punts percentuals el creixement més gran de la Comunitat Valenciana. En canvi, Catalunya és la que perd més punts percentuals (-3,6 punts). Les Illes Balears presenten un creixement diferencial negatiu de -2,5 punts. (Vegeu el gràfic I-73).

Pel que fa al canvi que en termes de desestacionalització (milliores en punts percentuals del pes de la temporada mitjana-baixa), la comunitat que presenta el millor comportament és la de les Illes

Balears, amb +0,6 punts, si bé és cert que també és la que presenta el percentatge més petit de turistes en temporada mitjana-baixa, amb un 14% el 2017 i un 13% el 2016, mentre que per a les Canàries representa un 52% i per al conjunt de comunitats autònomes un 35% en ambdós anys referenciats. (Vegeu el gràfic I-74).

6.3.

ANÀLISI SINTÈTICA DELS PRINCIPALS INDICADORS DE DEMANDA: ESTADES TOTALS, ESTADA MITJANA I TURISTES¹²

6.3.1. ESTADES

El total d'estades a les Illes Balears el 2017 va superar els 117 milions, amb un creixement del 5,9%. D'aquestes estades, 71,2 milions es varen fer en allotjaments sota reglamentació turística d'hotels, apartaments, turisme rural i acampaments (60,8%), amb un creixement de l'1,6%, i el 39,2% es feren en allotjaments no subjectes a aquesta reglamentació turística, amb un creixement del 13,3%. (Vegeu el quadre I-61).

Mallorca acull un 74% del total d'estades el 2017, amb 86,3 milions, i presenta el creixement insular més gran, amb un 6,3% (0,4 punts per sobre de la mitjana regional). D'aquestes estades,

12. El lector trobarà tot aquest conjunt de variables desagregades de manera molt més detallada en els apartats següents.

52,7 milions es varen fer en allotjaments sota reglamentació turística d'hotels, apartaments i turisme rural (61,1%), amb un creixement de l'1,9% (0,3 punts per sobre de la mitjana regional), i un 38,9% es feren en allotjaments no subjectes a aquesta reglamentació turística, amb un creixement del 14,1% (0,8 punts per sobre de la mitjana regional). (Vegeu el gràfic I-75).

Menorca, per la seva banda, assumeix amb 11 milions un 9% del total d'estades balears, amb un creixement interanual del 3,1%. D'aquest nombre, 6,3 milions (57%) tenen lloc en allotjaments reglats, amb creixement nul respecte de l'any anterior (1,5 punts sota de la mitjana regional). Els altres 4,7 milions d'estades (43%) foren en allotjaments no reglats, amb un creixement del 7,6% (5,8 punts per sota de la mitjana regional).

Les Pitiüses, amb 19,7 milions d'estades i un 17% del total balear, presenta un increment del 5,6% respecte al 2016. D'aquesta quantitat, 11,6 milions (59%) són estades reglades d'hotels, apartaments i turisme rural, amb creixement d'un 1,1% (0,4 punts per sota de la mitjana balear), mentre que els altres 8,1 milions (41%), sense aquesta reglamentació turística, cresqueren un 12,7% (0,6 punts sota aquesta mateixa mitjana).

6.3.2. ESTADA MITJANA

L'estada mitjana el 2017 a les Illes Balears va superar els 7,2 dies, amb una reducció del -0,4%. L'estada mitjana en allotjaments sota reglamentació turística d'hotels,

apartaments, turisme rural i acampaments va ser de 5,9 dies, amb un decreixement del -1,6%, i en allotjaments no subjectes a aquesta reglamentació turística va ser de 10,6 dies, amb un decreixement del -2,1%.

L'estada mitjana a Mallorca va ser de 7,4 dies (0,2 dies per sobre de la mitjana regional), amb una reducció del -0,3%. L'estada mitjana en allotjaments sota reglamentació turística d'hotels, apartaments i turisme rural va ser de 6,1 dies, amb un decreixement del -0,9% (0,7 punts percentuals per sobre del creixement regional), i d'11 dies en allotjaments no subjectes a aquesta reglamentació turística, amb un decreixement del -4,3% (-2,2 punts percentuals respecte al creixement regional). (Vegeu gràfic I-76).

L'estada mitjana a Menorca va ser de 7,6 dies (0,4 dies per sobre de la mitjana regional), amb una reducció de l'-1,2%. L'estada mitjana en allotjaments sota reglamentació turística d'hotels, apartaments i turisme rural va ser de 6,2 dies, amb un decreixement del -5,5% (4 punts percentuals per sota del creixement regional), i de 10,8 dies en allotjaments no subjectes a aquesta reglamentació turística, amb un creixement del 6,4% (8,5 punts percentuals per sobre del creixement regional).

A les Pitiüses l'estada mitjana va ser de 6,1 dies (1,1 dies per sota de la mitjana regional), amb una reducció del -0,1%. L'estada mitjana en allotjaments sota reglamentació turística d'hotels, apartaments i turisme rural va ser de cinc dies, amb un decreixement del -2,4% (-0,8

punts percentuals per sota del creixement regional), i de 9,1 dies en allotjaments no subjectes a aquesta reglamentació turística, amb un creixement de l'1% (3 punts percentuals per sobre del creixement regional).

6.3.3. TURISTES

El total de turistes el 2017 a les Illes Balears va superar els 16,3 milions, amb un creixement del 6,3%, dels quals 11,9 milions es varen allotjar en establiments sota reglamentació turística d'hotels, apartaments, turisme rural i acampaments (73%), amb un creixement del 3,2%. En canvi, un 27% (4,3 milions) ho varen fer en allotjaments no subjectes a aquesta reglamentació turística, amb un creixement del 15,8%.

Mallorca acull un 71% del total de turistes el 2017, amb 11,6 milions, i presenta el creixement insular més alt, amb un 6,7% (0,4 punts per sobre de la mitjana regional), dels quals 8,6 milions es varen fer en allotjaments sota reglamentació turística d'hotels, apartaments i turisme rural (74%), amb un creixement del 2,8% (-0,4 punts per sobre del creixement regional). En canvi, un 26% es feren en allotjaments no subjectes a aquesta reglamentació turística, amb un creixement del 19,3% (3,4 punts per sobre del creixement regional). (Vegeu el gràfic I-77).

Per la seva banda, Menorca acull un 9% del total de turistes, amb 1,4 milions, i presenta un creixement del 4,4% (-1,9 punts per sota de la mitjana regional), dels quals un milió es varen allotjar en

establiments sota reglamentació turística d'hotels, apartaments i turisme rural (70%), amb un creixement del 5,9% (2,7 punts per sobre del creixement regional), i el 30% restant, en allotjaments no subjectes a aquesta reglamentació turística, amb un creixement de l'1,1% (14,7 punts per sota del creixement regional mitjà).

Les Pitiüses, que acullen un 20% del total de turistes el 2017, amb 3,2 milions, presenten un creixement del 5,7% (-0,6 punts per sota de la mitjana regional), dels quals 2,3 milions es varen allotjar en establiments sota reglamentació turística d'hotels, apartaments i turisme rural (72%), amb un creixement del 3,6% (0,4 punts per sobre del creixement regional), i el 28% restant, en allotjaments no subjectes a aquesta reglamentació turística, amb un creixement de l'11,6% (4,1 punts per davall del creixement regional).

6.4.

LA DEMANDA TURÍSTICA TOTAL A LES BALEARS

6.4.1. ESTADES, ESTADA MITJANA I TURISTES PER PAÍS DE RESIDÈNCIA I ESTACIONALITAT A LES BALEARS I PER ILLES

6.4.1.1. Estades a les Balears per nacionalitat i estacionalitat

Els espanyols representen un 14% del total d'estades, amb 16,1 milions, mentre que els estrangers, amb 87,9 milions d'estades, representen el 88% restant.

D'aquestes estades, els alemanys, amb 30,8 milions, representen un 31%; els britànics, amb 25,8 milions, un 24%, i la resta de nacionalitats, amb 33,4 milions el 34% restant. El pes de les estades en temporada mitjana-baixa millora lleugerament en 0,2 punts percentuals, amb la qual cosa es passa del 14,7% del total el 2016 al 14,9% el 2017. (Vegeu el quadre I-62).

Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional, destaca el conjunt englobat com la resta del món, amb 3 punts percentuals per sobre del creixement regional. Després, els alemanys, amb 0,6 punts percentuals per sobre, mentre els britànics i espanyols presenten creixements diferencials negatius de -2,9 i 3,2 punts, respectivament. (Vegeu el gràfic I-78).

En relació amb la millora de l'estacionalitat de les estades, destaca l'increment diferencial respecte a la mitjana regional en punts percentuals del pes dels alemanys pel que fa a la temporada mitjana-baixa (novembre-abril), amb una millora d'1,1 punts; seguida dels espanyols, amb 0,9 punts; mentre que britànics i resta del món empitjoren, amb -0,6 i -0,3 punts, respectivament. (Vegeu el gràfic I-79).

6.4.1.2. Estades a Mallorca per nacionalitat i estacionalitat

Els 86,3 milions d'estades a Mallorca es distribueixen en 8,2 milions d'espanyols i 78,1 milions d'estrangers. (Vegeu el quadre I-63).

Sobre el creixement regional, Mallorca augmenta 0,4 punts per sobre gràcies al major creixement dels espanyols (6,1

punts), ja que els estrangers creixen -0,3 punts per sota de la mitjana regional. (Vegeu el gràfic I-80).

Mallorca millora l'estacionalitat respecte a la mitjana regional en 0,1 punts, gràcies a la millora dels estrangers, que compensen l'empitjorament de l'estacionalitat dels espanyols en -0,1 punts. (Vegeu el gràfic I-81).

6.4.1.3. Estades a Menorca per nacionalitat i estacionalitat

Menorca va acumular 11 milions d'estades, de les quals 3,4 milions foren espanyols i 7,6 estrangers.

L'illa va créixer un -2,8% per sota de la mitjana regional, principalment per la baixa taxa de creixement dels turistes espanyols (-12,4% sota la mitjana balear). La taxa de creixement dels estrangers es va situar 3,7 punts per sobre de la mitjana regional.

Menorca presenta la millora més evident en termes d'estacionalitat (0,8 punts), amb un augment dels espanyols del 3,4% i dels estrangers del 0,4%.

6.4.1.4. Estades a les Pitiüses per nacionalitat i estacionalitat

Els 19,7 milions d'estades de les Pitiüses es distribueixen en 4,3 milions dels espanyols i 15,4 milions dels estrangers.

Sobre el creixement regional, Eivissa i Formentera disminueixen -0,3 punts per sota, ja que tot i un major augment en els espanyols (0,3 punts), els estrangers decreixen -0,1 punts per sota de la mitjana regional.

QUADRE I-60. TURISTES DE LES ILLES BALEARS EN RELACIÓ AMB LES COMUNITAT AUTÒNOMES D'ESPANYA COMPETIDORES EN TURISME DE "SOL I PLATJA" (2016-2017)

2016

	Total		Temporada mitjana-alta			Temporada mitjana-baixa		
	Total turistes	% total	Total turistes	% sobre Espanya	% sobre CA	Total turistes	% sobre Espanya	% sobre CA
Espanya	75.315.009	100%	49.307.505	100%	65%	26.007.504	100%	35%
Illes Balears	12.997.548	17%	11.314.171	23%	87%	1.683.377	6%	13%
Andalusia	10.589.642	14%	6.948.006	14%	66%	3.641.636	14%	34%
Canàries	13.259.567	18%	6.353.010	13%	48%	6.906.557	27%	52%
Catalunya	18.139.176	24%	11.817.086	24%	65%	6.322.090	24%	35%
Com. Valenciana	7.731.770	10%	5.195.772	11%	67%	2.535.998	10%	33%
Reste CA	12.597.306	17%	7.679.461	16%	61%	4.917.845	19%	39%

2017

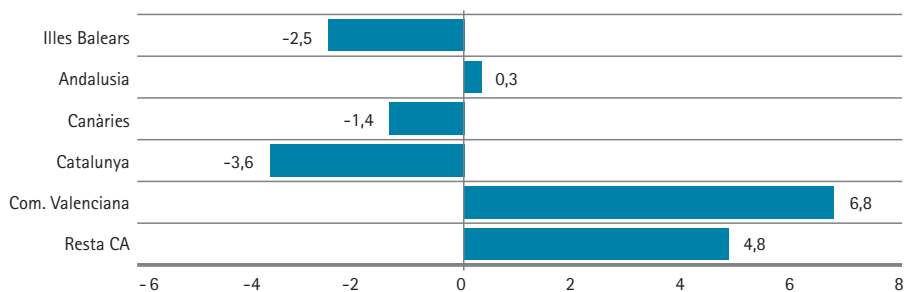
% variació 2017/2016

	Total		Temporada mitjana-alta			Temporada mitjana-baixa			Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa
	Total turistes	% total	Total turistes	% sobre Espanya	% sobre CA	Total turistes	% sobre Espanya	% sobre CA			
Espanya	81.786.364	100%	53.413.181	100%	65%	28.373.183	100%	35%	8,6	8,3	9,1
Illes Balears	13.790.968	17%	11.920.702	22%	86%	1.870.266	7%	14%	6,1	5,4	11,1
Andalusia	11.530.069	14%	7.575.278	14%	66%	3.954.791	14%	34%	8,9	9,0	8,6
Canàries	14.213.686	17%	6.801.430	13%	48%	7.412.256	26%	52%	7,2	7,1	7,3
Catalunya	19.046.720	23%	12.515.669	23%	66%	6.531.051	23%	34%	5,0	5,9	3,3
Com. Valenciana	8.918.328	11%	5.958.254	11%	67%	2.960.074	10%	33%	15,3	14,7	16,7
Reste CA	14.286.591	17%	8.641.846	16%	60%	5.644.745	20%	40%	13,4	12,5	14,8

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'ibestat.

Gràfic I-73

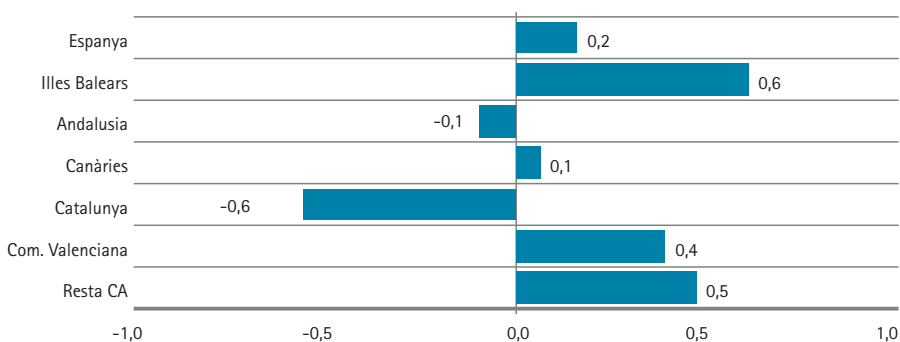
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement dels turistes respecte a Espanya per CA competidores en turisme de "sol i platja" (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

Gràfic I-74

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana-baixa sobre el total per CA competidores en turisme de "sol i platja" (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

QUADRE I-61. TURISTES, ESTADES I ESTADA MITJANA AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL LES ILLES BALEARS PER ILLA I TIPUS D'ALLOTJAMENTS (2016-2017)

2016							
	Turistes			Estades			Estada mitjana
	Total	% per illa	% sobre total IB	Total	% per illa	% sobre total IB	
Illes Balears	15.369.927	100%	100%	110.673.008	100%	100%	7,20
Reglada	11.623.457	75,6%	100%	70.130.695	63%	99%	6,0
Grup 1	11.580.726	75,3%	100%	69.668.649	63%	100%	6,0
Hotels	9.878.709	64,3%	100%	58.712.365	53%	100%	5,9
Apartaments turístics	1.470.500	9,6%	100%	9.997.723	9%	100%	6,8
Allotjaments de turisme rural	231.517	1,5%	100%	958.561	1%	100%	4,1
Grup 2	42.731	0,3%	..	231.023	0%	..	5,4
Acampaments turístics*	42.731	0,3%	..	231.023	0%	..	5,4
No reglada	3.746.470	24,4%	100%	40.542.313	37%	100%	10,8
Mallorca	10.907.246	100%	71%	81.204.091	100%	73%	7,4
Reglada	8.351.262	77%	72%	51.756.450	64%	74%	6,2
Grup 1	8.351.262	77%	72%	51.756.450	64%	74%	6,2
Hotels	7.345.863	67%	74%	45.016.703	55%	77%	6,1
Apartaments turístics	813.686	7%	55%	5.929.677	7%	59%	7,3
Allotjaments de turisme rural	191.713	2%	83%	810.070	1%	85%	4,2
Grup 2	..	..	..	..	..	..	..
Acampaments turístics*	..	..	..	..	..	..	..
No reglada	2.555.984	23%	68%	29.447.641	36%	73%	11,5
Menorca	1.400.783	100%	9%	10.740.084	100%	10%	7,7
Reglada	968.223	69%	8%	6.362.025	59%	9%	6,6
Grup 1	968.223	69%	8%	6.362.025	59%	9%	6,6
Hotels	717.098	51%	7%	4.600.047	43%	8%	6,4
Apartaments turístics	229.741	16%	16%	1.687.959	16%	17%	7,3
Allotjaments de turisme rural	21.384	2%	9%	74.019	1%	8%	3,5
Grup 2	..	..	..	..	..	..	..
Acampaments turístics*	..	..	..	..	..	..	..
No reglada	432.560	31%	12%	4.378.059	41%	11%	10,1
Eivissa-Formentera	3.061.894	100%	20%	18.728.834	100%	17%	6,1
Reglada	2.261.241	74%	19%	11.550.175	62%	16%	5,1
Grup 1	2.261.241	74%	20%	11.550.175	62%	17%	5,1
Hotels	1.815.748	59%	18%	9.095.615	49%	15%	5,0
Apartaments turístics	427.073	14%	29%	2.380.087	13%	24%	5,6
Allotjaments de turisme rural	18.420	1%	8%	74.473	0%	8%	4,0
Grup 2	..	..	..	..	..	..	..
Acampaments turístics*	..	..	..	..	..	..	..
No reglada	800.653	26%	21%	7.178.659	38%	18%	9,0

continúa

QUADRE I-61. TURISTES, ESTADES I ESTADA MITJANA AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL LES ILLES BALEARS PER ILLA I TIPUS D'ALLOTJAMENTS (2016-2017)

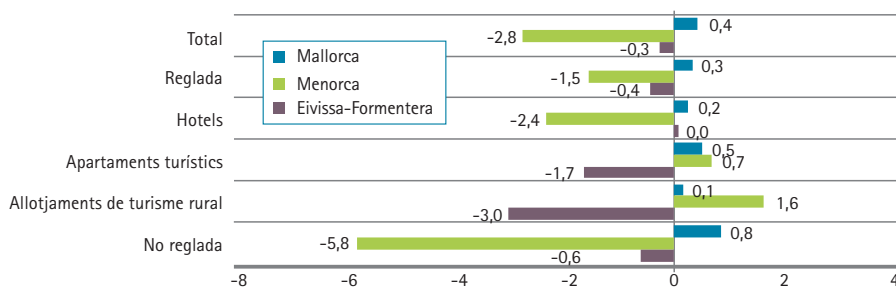
	2017						% variació 2017/2016			
	Turistes			Estades			Estada mitjana	Turistes	Estades	Estada mitjana
	Total	% per illa	% sobre total IB	Total	% per illa	% sobre total IB				
Illes Balears	16.332.782	100%	100%	117.170.152	100%	100%	7,2	6,3	5,9	-0,4
Reglada	11.996.069	73%	100%	71.225.125	61%	99%	5,9	3,2	1,6	-1,6
Grup 1	11.952.690	73%	100%	70.757.351	60%	100%	5,9	3,2	1,6	-1,6
Hotels	10.105.299	62%	100%	59.559.865	51%	100%	5,9	2,3	1,4	-0,8
Apartaments turístics	1.573.734	10%	100%	10.125.791	9%	100%	6,4	7,0	1,3	-5,4
Allotjaments de turisme rural	273.657	2%	100%	1.071.695	1%	100%	3,9	18,2	11,8	-5,4
Grup 2	43.379	0%	..	233.887	0%	..	5,4	1,5	1,2	-0,3
Acampaments turístics*	43.379	0%	..	233.887	0%	..	5,4	1,5	1,2	-0,3
No reglada	4.336.713	27%	100%	45.945.027	39%	100%	10,6	15,8	13,3	-2,1
Mallorca	11.634.036	100%	71%	86.327.752	100%	74%	7,4	6,7	6,3	-0,3
Reglada	8.584.847	74%	72%	52.714.285	61%	74%	6,1	2,8	1,9	-0,9
Grup 1	8.584.847	74%	72%	52.714.285	61%	75%	6,1	2,8	1,9	-0,9
Hotels	7.496.541	64%	74%	45.773.101	53%	77%	6,1	2,1	1,7	-0,4
Apartaments turístics	860.163	7%	55%	6.034.482	7%	60%	7,0	5,7	1,8	-3,7
Allotjaments de turisme rural	228.143	2%	83%	906.702	1%	85%	4,0	19,0	11,9	-5,9
Grup 2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Acampaments turístics*	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
No reglada	3.049.189	26%	70%	33.613.467	39%	73%	11,0	19,3	14,1	-4,3
Menorca	1.462.387	100%	9%	11.072.509	100%	9%	7,6	4,4	3,1	-1,2
Reglada	1.025.259	70%	9%	6.363.004	57%	9%	6,2	5,9	0,0	-5,5
Grup 1	1.025.259	70%	9%	6.363.004	57%	9%	6,2	5,9	0,0	-5,5
Hotels	742.578	51%	7%	4.558.040	41%	8%	6,1	3,6	-0,9	-4,3
Apartaments turístics	257.144	18%	16%	1.720.993	16%	17%	6,7	11,9	2,0	-8,9
Allotjaments de turisme rural	25.537	2%	9%	83.971	1%	8%	3,3	19,4	13,4	-5,0
Grup 2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Acampaments turístics*	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
No reglada	437.128	30%	10%	4.709.505	43%	10%	10,8	1,1	7,6	6,4
Eivissa-Formentera	3.236.360	100%	20%	19.769.890	100%	17%	6,1	5,7	5,6	-0,1
Reglada	2.342.583	72%	20%	11.680.063	59%	16%	5,0	3,6	1,1	-2,4
Grup 1	2.342.583	72%	20%	11.680.063	59%	17%	5,0	3,6	1,1	-2,4
Hotels	1.866.179	58%	18%	9.228.724	47%	15%	4,9	2,8	1,5	-1,3
Apartaments turístics	456.427	14%	29%	2.370.317	12%	23%	5,2	6,9	-0,4	-6,8
Allotjaments de turisme rural	19.977	1%	7%	81.022	0%	8%	4,1	8,5	8,8	0,3
Grup 2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Acampaments turístics*	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
No reglada	893.777	28%	21%	8.089.827	41%	18%	9,1	11,6	12,7	1,0

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

* Mesos de maig a octubre, dades no desagregades per illes.

Gràfic I-75

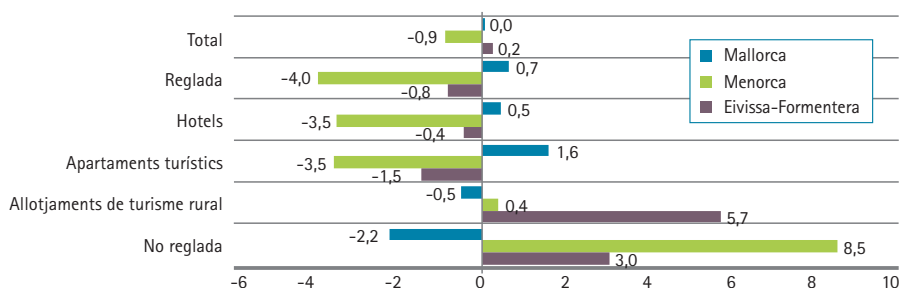
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de les estades respecte a Illes Balears (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

Gràfic I-76

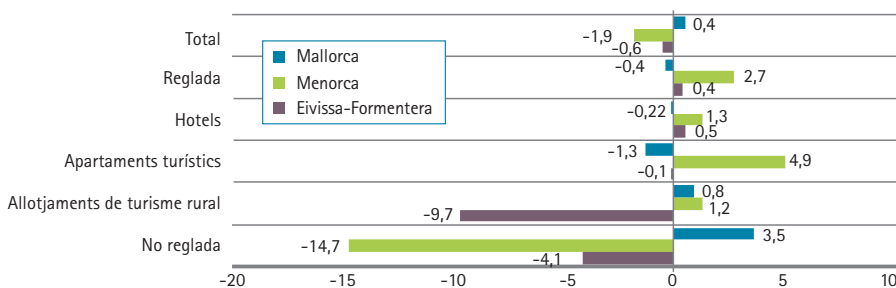
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars de la estada mitjana respecte a Illes Balears (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

Gràfic I-77

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insulars dels turistes respecte a Illes Balears (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

QUADRE I-62. TURISTES, ESTADES I ESTADA MITJANA AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL LES ILLES BALEARS PER PAÍS DE RESIDÈNCIA (2016-2017)

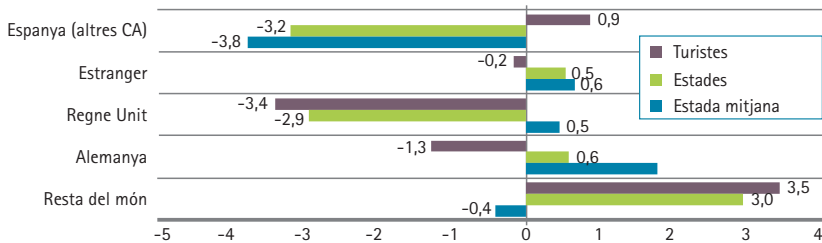
2016									
	Total	% Total	Temporada mitjana-alta	% Temp. mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	% Temp. mitjana-baixa			
Turistes	15.369.927	100%	12.987.677	100%	2.382.250	100%			
Espanya (altres CA)	2.372.379	15%	1.673.508	13%	698.871	29%			
Estranger	12.997.549	85%	11.314.171	87%	1.683.378	71%			
Regne Unit	3.633.336	24%	3.297.873	25%	335.463	14%			
Alemanya	4.615.740	30%	3.831.806	30%	783.934	33%			
Resta del món	4.748.473	31%	4.184.492	32%	563.981	24%			
Estades	110.673.008	100%	94.395.016	100%	16.277.992	100%			
Espanya (altres CA)	15.598.212	14%	11.502.122	12%	4.096.090	25%			
Estranger	95.074.797	86%	82.892.895	88%	12.181.902	75%			
Regne Unit	25.036.720	23%	22.990.087	24%	2.046.633	13%			
Alemanya	35.400.736	32%	29.301.967	31%	6.098.769	37%			
Resta del món	34.637.340	31%	30.600.840	32%	4.036.500	25%			
Estada mitjana	7,2	-	7,3	-	6,8	-			
Espanya (altres CA)	6,6	-	6,9	-	5,9	-			
Estranger	7,3	-	7,3	-	7,2	-			
Regne Unit	6,9	-	7,0	-	6,1	-			
Alemanya	7,7	-	7,6	-	7,8	-			
Resta del món	7,3	-	7,3	-	7,2	-			
2017					% variació 2017/2016				
	Total	% Total	Temporada mitjana-alta	% Temp. mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	% Temp. mitjana-baixa	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa
Turistes	16.332.782	100%	13.681.682	100%	2.651.100	100%	6,3	5,3	11,3
Espanya (altres CA)	2.541.814	16%	1.760.980	13%	780.834	29%	7,1	5,2	11,7
Estranger	13.790.968	84%	11.920.702	87%	1.870.266	71%	6,1	5,4	11,1
Regne Unit	3.736.535	23%	3.418.178	25%	318.357	12%	2,8	3,6	-5,1
Alemanya	4.844.484	30%	3.921.605	29%	922.879	35%	5,0	2,3	17,7
Resta del món	5.209.949	32%	4.580.919	33%	629.030	24%	9,7	9,5	11,5
Estades	117.170.152	100%	99.661.340	100%	17.508.812	100%	5,9	5,6	7,6
Espanya (altres CA)	16.016.923	14%	11.662.367	12%	4.354.556	25%	2,7	1,4	6,3
Estranger	101.153.228	86%	87.998.972	88%	13.154.256	75%	6,4	6,2	8,0
Regne Unit	25.769.608	22%	23.807.122	24%	1.962.486	11%	2,9	3,6	-4,1
Alemanya	37.686.882	32%	30.791.521	31%	6.895.361	39%	6,5	5,1	13,1
Resta del món	37.696.739	32%	33.400.330	34%	4.296.409	25%	8,8	9,1	6,4
Estada mitjana	7,2	-	7,3	-	6,6	-	-0,4	0,2	-3,3
Espanya (altres CA)	6,3	-	6,6	-	5,6	-	-4,2	-3,6	-4,8
Estranger	7,3	-	7,4	-	7,0	-	0,3	0,8	-2,8
Regne Unit	6,9	-	7,0	-	6,2	-	0,1	-0,1	1,0
Alemanya	7,8	-	7,9	-	7,5	-	1,4	2,7	-4,0
Resta del món	7,2	-	7,3	-	6,8	-	-0,8	-0,3	-4,6

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

1. No s'ha pogut obtenir el còmput d'Itàlia per falta d'algunes dades, de manera que aquest país s'ha afegit a "resta del món".

Gràfic I-78

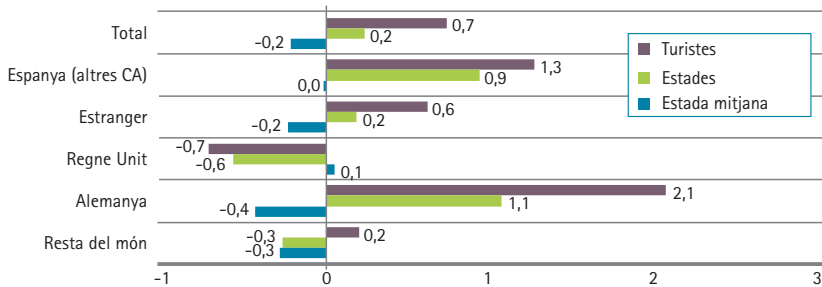
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement dels turistes, estades i estada mitjana respecte al total per país de residència (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

Gràfic I-79

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes i estades, i del creixement de l'estada mitjana de la temporada mitjana-baixa sobre el total per país de residència (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

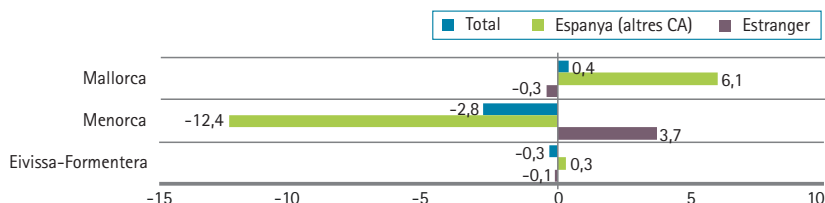
QUADRE I-63. ESTADES DELS TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES ILLES BALEARS PER IL·LA I PAÍS DE RESIDÈNCIA (2016-2017)

	2016			2017			% variació 2017/2016		
	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa
Illes Balears	110.673.008	94.395.016	16.277.992	117.170.152	99.661.340	17.508.812	5,9	5,6	7,6
Espanya (altres CA)	15.598.212	11.502.122	4.096.090	16.016.923	11.662.367	4.354.556	2,7	1,4	6,3
Estranger	95.074.797	82.892.895	12.181.902	101.153.228	87.998.972	13.154.256	6,4	6,2	8,0
Mallorca	81.204.091	67.726.346	13.477.745	86.327.752	71.913.958	14.413.794	6,3	6,2	6,9
Espanya (altres CA)	7.568.770	5.145.192	2.423.578	8.231.061	5.602.114	2.628.947	8,8	8,9	8,5
Estranger	73.635.323	62.581.155	11.054.168	78.096.692	66.311.844	11.784.848	6,1	6,0	6,6
Menorca	10.740.084	10.038.924	701.160	11.072.509	10.260.574	811.935	3,1	2,2	15,8
Espanya (altres CA)	3.803.987	3.253.403	550.584	3.433.825	2.818.952	614.873	-9,7	-13,4	11,7
Estranger	6.936.095	6.785.521	150.574	7.638.686	7.441.623	197.063	10,1	9,7	30,9
Eivissa-Formentera	18.728.834	16.629.746	2.099.088	19.769.890	17.486.808	2.283.082	5,6	5,2	8,8
Espanya (altres CA)	4.225.457	3.103.529	1.121.928	4.352.039	3.241.302	1.110.737	3,0	4,4	-1,0
Estranger	14.503.380	13.526.219	977.161	15.417.854	14.245.508	1.172.346	6,3	5,3	20,0

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'ibestat.

Gràfic I-80

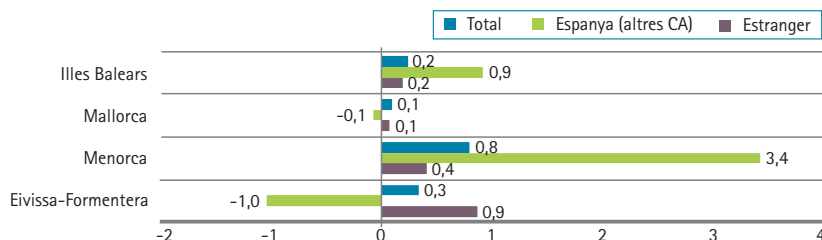
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insular de les estades respecte a Illes Balears (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

Gràfic I-81

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes de les estades de la temporada mitjana-baixa sobre el total i per illa (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

Les Pitiüses milloren l'estacionalitat en 0,3 punts gràcies a la millora dels estrangers (0,9 punts), que compensen l'empitjorament de l'estacionalitat dels espanyols en 1 punt.

6.4.1.5. Estada mitjana a les Balears per nacionalitat i estacionalitat

L'estada mitjana es manté estable en els 7,2 dies tant el 2016 com el 2017. També es manté estable en els 7,3 dies per temporada mitjana-alta en ambdós anys i només empitjora en temporada mitjana-baixa, ja que passa dels 6,8 dies el 2016 a 6,6 dies el 2017. (Vegeu el quadre I-64).

Els espanyols fan una estada mitjana de 6,3 dies (0,9 dies menys que la mitjana

regional), mentre els estrangers s'hi estan un dia més (7,3 dies), amb els alemanys 7,8 dies, els britànics 6,9 dies i la resta del món 7,2 dies.

Per creixement diferencial, l'any 2017 respecte a la mitjana regional destaquen els alemanys, amb 1,8 punts percentuals, i els britànics, amb 0,5 punts percentuals per sobre, mentre que els espanyols i els de la resta del món presenten creixements diferencials negatius de -3,8 i -0,4, punts respectivament.

En relació amb la millora de l'estada mitjana per temporada mitjana-baixa, destaca l'increment diferencial respecte a la mitjana regional en punts percentuals dels britànics, amb una millora de 0,1

punts, que mentre els espanyols es mantenen i la resta de nacionalitats l'empitjoren, especialment els alemanys, amb -0,3 punts percentuals.

6.4.1.6. Estada mitjana a Mallorca per nacionalitat i estacionalitat

Els espanyols fan una estada mitjana de 6 dies (1,4 dies menys que la mitjana insular), mentre els estrangers s'hi estan 7,6 dies.

Per creixement diferencial l'any 2017 respecte a la mitjana regional, destaquen els espanyols, amb 0,9 punts percentuals per sobre, mentre que els estrangers presenten creixements diferencials negatius de -0,2 punts. (Vegeu el gràfic I-82).

En relació amb la millora de l'estada mitjana per temporada mitjana-baixa, totes les nacionalitats empitjoren respecte a la mitjana regional, tant els espanyols com els estrangers, amb -2,2 i -3 punts percentuals respectivament. (Vegeu el gràfic I-83).

6.4.1.7. Estada mitjana a Menorca per nacionalitat i estacionalitat

Els espanyols fan una estada mitjana de 7 dies (0,7 dies menys que la mitjana insular), mentre els estrangers s'hi estan 7,9 dies.

Per creixement diferencial l'any 2017 respecte a la mitjana regional, destaquen els espanyols, amb -3 punts percentuals per sota, mentre que els estrangers presenten creixements diferencials positius d'1,3 punts.

En relació amb la millora de l'estada mitjana per temporada mitjana-baixa, els espanyols se situen 3,2 punts per sobre de la mitjana regional, mentre que els estrangers se situen per sota de la mitjana, amb -6,7 punts percentuals.

6.4.1.8. Estada mitjana a les Pitiüses per nacionalitat i estacionalitat

Els espanyols fan una estada mitjana de 6,3 dies (coincident amb la mitjana insular), mentre que els estrangers s'hi estan 6 dies.

Per creixement diferencial l'any 2017 respecte a la mitjana regional, destaquen els espanyols, amb 2,2 punts percentuals per sobre, mentre que els estrangers presenten creixements diferencials de 0,1 punts.

En relació amb la millora de l'estada mitjana per temporada mitjana-baixa, els espanyols se situen 0,7 punts per sobre de la mitjana regional, mentre que els estrangers se situen per sota de la mitjana, amb -0,7 punts percentuals.

6.4.1.9. Turistes a les Balears per nacionalitat i estacionalitat

Els espanyols representen un 16% del total de turistes, amb 2,5 milions, mentre que els estrangers, amb 13,8 milions, representen el 84% restant. D'aquests, els alemanys (4,8 milions) representen un 30%; els britànics (3,7 milions), un 23%, i la resta de nacionalitats (5,2 milions), el 32% restant. El pes dels turistes en temporada mitjana-baixa millora en 1 punt percentual, amb la qual cosa es passa d'un 15,6% del total el 2016 a un 16,6% el 2017.

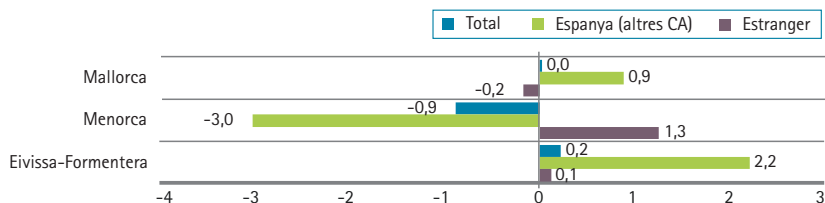
QUADRE I-64. ESTADES MITJANES DELS TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES ILLES BALEARS PER ILLA I PAÍS DE RESIDÈNCIA (2016-2017)

	2016			2017			% variació 2017/2016		
	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa
Illes Balears	7,2	7,3	6,8	7,2	7,3	6,6	-0,4	0,2	-3,3
Espanya (altres CA)	6,6	6,9	5,9	6,3	6,6	5,6	-4,2	-3,6	-4,8
Estranger	7,3	7,3	7,2	7,3	7,4	7,0	0,3	0,8	-2,8
Mallorca	7,4	7,6	6,8	7,4	7,6	6,6	-0,3	0,5	-3,7
Espanya (altres CA)	6,2	6,8	5,4	6,0	6,6	5,1	-3,3	-1,8	-5,7
Estranger	7,6	7,7	7,3	7,6	7,7	7,1	0,1	0,7	-3,0
Menorca	7,7	7,7	6,7	7,6	7,7	6,5	-1,2	-0,9	-3,1
Espanya (altres CA)	7,5	7,7	6,3	7,0	7,2	6,1	-7,2	-7,2	-3,7
Estranger	7,8	7,7	8,5	7,9	7,9	8,1	1,5	1,7	-4,7
Eivissa-Formentera	6,1	6,0	6,8	6,1	6,0	6,7	-0,1	-0,1	-1,0
Espanya (altres CA)	6,5	6,3	6,9	6,3	6,2	6,9	-1,9	-2,0	-1,3
Estranger	6,0	6,0	6,6	6,0	6,0	6,6	0,4	0,4	-0,2

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'ibestat.

Gràfic I-82

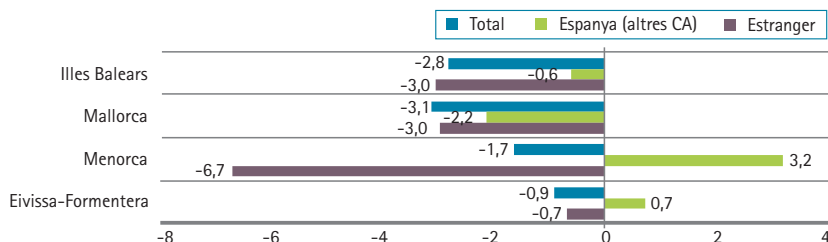
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insular de les estades mitjanes dels turistes respecte a Illes Balears (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

Gràfic I-83

Diferències en punts percentuals del creixement de les estades mitjanes dels turistes de la temporada mitjana-baixa sobre el total i per illa (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional, destaca el conjunt englobat com la resta del món, amb 3,5 punts percentuals per sobre del creixement regional, i els espanyols, amb 0,9 punts percentuals, mentre que els alemanys i els britànics ho fan per sota, amb -1,3 i -3,4 punts percentuals respectivament.

En relació amb la millora de l'estacionalitat, destaca l'increment diferencial dels turistes alemanys respecte a la mitjana regional pel que fa a la temporada mitjana-baixa (novembre-abril), amb una millora de 2,1 punts; seguida dels espanyols, amb 1,3 punts, i la resta del món, amb 0,2 punts, mentre que els britànics empitjoren, amb -0,7 punts.

6.4.1.10. Turistes a Mallorca per nacionalitat i estacionalitat

Els espanyols representen 1,4 milions, mentre els estrangers sumen 10,3 milions. (Vegeu el quadre I-65).

Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional destaca el creixement dels espanyols, amb 5,3 punts percentuals, mentre que els estrangers ho fan per sota en -0,2 punts. (Vegeu el gràfic I-84).

En relació amb la millora de l'estacionalitat, Mallorca se situa igual que la mitjana regional, amb una millora de 0,7 punts pel que fa a la temporada mitjana-baixa (novembre-abril). Hi ha una millora

superior dels espanyols, amb 0,9 punts, mentre que els estrangers ho fan en 0,6 punts. (Vegeu el gràfic I-85).

6.4.1.11. Turistes a Menorca per nacionalitat i estacionalitat

Els espanyols representen quasi 0,5 milions, mentre els estrangers sumen prop d'1 milió.

Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional destaca el creixement per sota de la mitjana dels espanyols, amb -9,9 punts percentuals, mentre que els estrangers ho fan per sobre, amb 2,3 punts.

En relació amb la millora de l'estacionalitat, Menorca se situa per sobre de la mitjana regional, amb una millora d'1,1 punts pel que fa a la temporada mitjana-baixa (novembre-abril). Hi ha una millora superior dels espanyols, amb 3,3 punts, mentre que els estrangers ho fan en uns 0,5 punts.

6.4.1.12. Turistes a les Pitiüses per nacionalitat i estacionalitat

Els espanyols representen 0,7 milions, mentre que els estrangers sumen 2,5 milions.

Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional destaca el creixement per sota de la mitjana dels espanyols, amb -2,1 punts percentuals, mentre que els estrangers ho fan per sota, amb -0,2 punts.

En relació amb la millora de l'estacionalitat, Eivissa i Formentera se situen amb una millora de 0,4 punts pel que fa a la temporada mitjana-baixa (novembre-abril). Hi ha una millora inferior dels espanyols, amb -1,1 punts, mentre que

els estrangers ho fan en uns 0,8 punts positius.

6.4.2. TURISTES PER PAÍS DE RESIDÈNCIA, TIPUS D'ALLOTJAMENT I ESTACIONALITAT

6.4.2.1. Turistes a les Illes Balears per nacionalitat, tipus d'allotjament i estacionalitat

El total de turistes el 2017 a les Illes Balears es va situar en 16,3 milions, va créixer un 6,3% en total, i cal destacar el creixement dels turistes en temporada mitjana-baixa, amb un 11,3%, mentre en temporada mitjana-alta ho varen fer en un 5,3%, dels quals 13,5 milions es varen allotjar en allotjaments sota reglamentació turística; i més concretament en hotels (10,7 milions, un 66% del total, amb pèrdua de 2 punts respecte a l'any anterior, i un creixement del 2,9%), apartaments (2,4 milions, un 15% del total, amb guany de 3 punts respecte a l'any anterior i un creixement del 26,1%) i allotjament de turisme rural i acampaments (331.000 turistes, un 2% del total i el mateix percentatge respecte a l'any anterior i caiguda del -11,3%). En total representen un 82,6%, (0,2 punts per sota que el 2016), amb un creixement del 6%. Un 17,2% (0,2 punts per sobre del 2016) ho feren en allotjaments no subjectes a aquesta reglamentació turística, amb un creixement del 7,4%, la qual cosa representa 2,8 milions. D'aquests, 1,9 milions –amb un creixement del 14,2%– s'estigueren en habitatges familiars o d'amics (un 12% del total, amb guany d'1 punt respecte a l'any anterior), 837.000 en habitatges de propietat (un 5% del total, amb pèrdua d'1 punt res-

pecte a l'any anterior), amb una variació negativa del -3%, i la resta, 111.000, s'es-tigueren en altres allotjaments (un 1% del total i mateix percentatge respecte a l'any anterior), amb una caiguda del -9,7%. (Vegeu el quadre I-66).

Els espanyols representen un 16% del total de turistes, amb 2,5 milions, mentre els estrangers –13,8 milions de turistes– representen el 84% restant, dels quals els alemanys –amb 4,8 milions– representen un 30%; els britànics, amb 3,7 milions, són un 23%; els nòrdics, amb més d'un milió, representen un 6%, els francesos, amb més de 584.000 turistes, un 4%, i la resta de nacionalitats, amb 3,6 milions, són el 22% restant.

Per creixements diferencials destaquen el creixement dels nòrdics, amb 16,8 punts, i el conjunt de la resta de nacionalitats, amb 3,5 punts, mentre ho fan per sota els francesos (-14,1 punts), els britànics (-3,4 punts) i els alemanys (-1,3 punts) i milloren l'estacionalitat per presentar creixements diferencials positius en temporada mitjana-baixa, els alemanys amb 2,1 punts; nòrdics amb 1,4 punts, i la resta de nacionalitats, amb 0,1 punts. (Vegeu els gràfics I-86 i I-87).

Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional destaca el fort creixement dels espanyols en allotjaments que no es troben sota la reglamentació turística d'hotels, apartaments, turisme rural i acampaments, amb més de 2,6 punts percentuals. En contrapartida, hi ha la seva caiguda de 2,1 punts en els allotjaments que es troben sota la reglamentació turística d'hotels, apartaments, turisme rural i acampaments. (Vegeu el gràfic I-88).

En canvi, en temporada mitjana-baixa –gràcies també als programes de l'INSERSO– és superior la millora dels espanyols respecte als estrangers. Així mateix, aquesta millora es produeix sobretot en els allotjaments que es troben sota la reglamentació turística d'hotels, apartaments, turisme rural i acampaments, amb una millora de 2,7 punts percentuals. (Vegeu el gràfic I-89).

6.4.2.2. Turistes a Mallorca per nacionalitat, tipus d'allotjament i estacionalitat

El nombre de turistes el 2017 a Mallorca es va situar en 11,6 milions, va créixer en un 6,7%. Cal destacar el creixement dels turistes en temporada mitjana-baixa, amb un 11,1%, mentre que en temporada mitjana-alta ho varen fer en un 5,7%. Del total de turistes, 9,8 milions es varen allotjar en allotjaments sota reglamentació turística. Més concretament, en hotels (7,8 milions, un 67% del total a l'illa, amb pèrdua de 2 punts respecte a l'any anterior, i creixement del 3,5%); allotjaments de lloguer (1,8 milions, un 16% del total amb guany de 3 punts respecte a l'any anterior i creixement del 27,5%), i altre allotjament de mercat (199.000 turistes, un 2% del total i el mateix percentatge respecte a l'any anterior i caiguda del -19,6%). En total representen un 84% (igual percentatge que el 2016), amb un creixement del 6,6%. U 16% (igual que el 2016) s'estigueren en allotjaments no subjectes a aquesta reglamentació turística, amb un creixement del 7%, la qual cosa representa 1,9 milions, dels quals 1,3 milions, amb un creixement del 10,1%, ho feren en altres allotjaments de no mercat (un 11% del total, amb idèntic percentatge respecte a l'any anterior), i 571.000 en habitatges de propietat (un 5% del total, amb idèntic percentatge

respecte a l'any anterior), amb una variació del 0,7%. (Vegeu el quadre I-67).

Respecte al creixement de la mitjana regional destaca a Mallorca el millor comportament dels allotjaments de mercat, amb 0,6 punts per sobre, mentre que els allotjaments de no mercat ho fan per sota, amb -0,4 punts. En termes de millorar l'estacionalitat en temporada mitjana-baixa, el millor comportament és per als allotjaments de no mercat amb 0,8 punts per sobre, ja que els allotjaments de mercat ho fan amb 0,7 punts per sobre de la mitjana regional. (Vegeu els gràfics I-90 i I-91).

6.4.2.3. Turistes a Menorca per nacionalitat, tipus d'allotjament i estacionalitat

El nombre de turistes el 2017 a Menorca es va situar en els 1,4 milions, va créixer en un 4,4%. Cal destacar el creixement dels turistes en temporada mitjana-baixa, amb un 19,5%, mentre que en temporada mitjana-alta ho varen fer en un 3,2%. Del total de turistes, 1,2 milions es varen allotjar en allotjaments sota reglamentació turística. Més concretament, en hotels (838.000, un 57% del total a l'illa), amb pèrdua de 6 punts respecte a l'any anterior i decreixement del 5,5%). Un 19% (2 punts menys que el 2016) s'estigueren en allotjaments no subjectes a aquesta reglamentació turística, amb un decreixement del -4,4%, la qual cosa representa 275.000 turistes, dels quals 164.000, amb un creixement del 4,6%, ho feren en altres allotjaments de no mercat (un 11% del total, amb idèntic percentatge respecte a l'any anterior), i 111.000 en habitatges de propietat (un 8% i un punt per sota res-

pecte a l'any anterior), amb una variació negativa del -15,2%.

Respecte al creixement de la mitjana regional destaca a Menorca el millor comportament dels allotjaments de mercat, amb 0,7 punts per sobre, mentre que els allotjaments de no mercat ho fan per sota, amb -11,8 punts. En termes de millorar l'estacionalitat en temporada mitjana-baixa, el millor comportament és per als allotjaments de no mercat, amb 3,2 punts per sobre, ja que els allotjaments de mercat ho fan amb 1 punt per sobre de la mitjana regional.

6.4.2.4. Turistes a les Pitiüses per nacionalitat, tipus d'allotjament i estacionalitat

El nombre de turistes el 2017 a les Pitiüses es va situar en els 3,2 milions, va créixer en un 5,7%. Cal destacar el creixement dels turistes en temporada mitjana-baixa amb el 9,8%, mentre en temporada mitjana-alta ho varen fer en un 5,2%. Del total de turistes, 2,5 milions es varen estar en allotjaments sota reglamentació turística. Més concretament, en hotels (2,1 milions, un 65% del total a l'illa, amb pèrdua d'1 punt respecte a l'any anterior, i creixement del 4,4%). Un 21% (1 punt més que el 2016) s'estigueren en allotjaments no subjectes a la reglamentació turística, amb un creixement del 14,2%, la qual cosa representa 692.000 turistes, dels quals 537.000, amb un creixement del 21,8%, ho feren en altres allotjaments de no mercat (un 17% del total i 3 punts per sobre respecte a l'any anterior), i 154.000 en habitatges de propietat (un 5%, amb el mateix percentatge respecte a l'any anterior), amb una variació negativa del -6,2%.

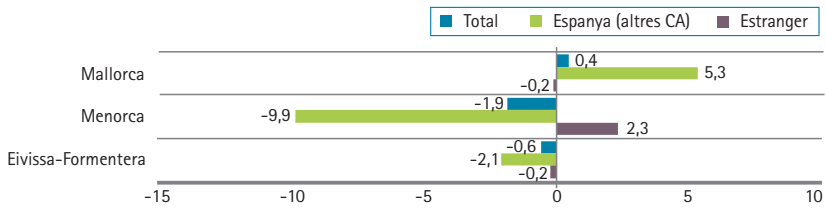
QUADRE I-65. TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES ILLES BALEARS PER IL·LA I PAÍS DE RESIDÈNCIA (2016-2017)

	2016			2017			% variació 2017/2016		
	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa
Illes Balears	15.369.927	12.987.677	2.382.250	16.332.782	13.681.682	2.651.100	6,3	5,3	11,3
Espanya (altres CA)	2.372.379	1.673.508	698.871	2.541.814	1.760.980	780.834	7,1	5,2	11,7
Estranger	12.997.549	11.314.171	1.683.378	13.790.968	11.920.702	1.870.266	6,1	5,4	11,1
Mallorca	10.907.246	8.938.325	1.968.921	11.634.036	9.447.031	2.187.005	6,7	5,7	11,1
Espanya (altres CA)	1.212.267	761.840	450.427	1.362.804	844.788	518.016	12,4	10,9	15,0
Estranger	9.694.979	8.176.485	1.518.494	10.271.233	8.602.244	1.668.989	5,9	5,2	9,9
Menorca	1.400.783	1.296.141	104.642	1.462.387	1.337.293	125.094	4,4	3,2	19,5
Espanya (altres CA)	507.398	420.382	87.016	493.483	392.589	100.894	-2,7	-6,6	15,9
Estranger	893.389	875.760	17.629	968.900	944.702	24.198	8,5	7,9	37,3
Eivissa-Formentera	3.061.894	2.753.210	308.684	3.236.360	2.897.357	339.003	5,7	5,2	9,8
Espanya (altres CA)	652.715	491.286	161.429	685.523	523.600	161.923	5,0	6,6	0,3
Estranger	2.409.179	2.261.924	147.255	2.550.835	2.373.755	177.080	5,9	4,9	20,3

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'ibestiat.

Gràfic I-84

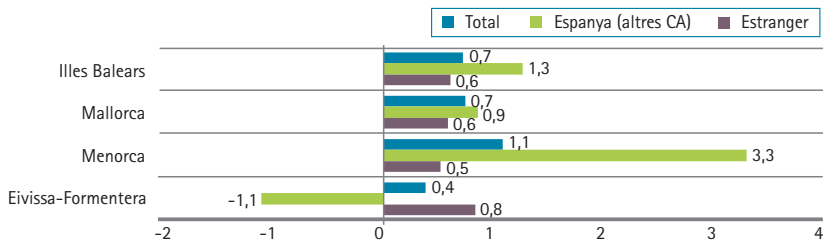
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insular dels turistes respecte a Illes Balears (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

Gràfic I-85

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana-baixa sobre el total i per illa (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

QUADRE 166. TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES ILLES BALEARS PER PAÍS DE RESIDÈNCIA I TIPUS D'ALLOTJAMENT (2016-2017)

2016

	Total	% Total	Temporada mitjana-alta	% Temp. mitjana-alta	Temporada mitjana-alta	% Temp. mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	% Temp. mitjana-baixa
Total	15.369.927	100%	12.987.677	100%	2.382.250	100%	2.382.250	100%
Espanya (altres CA)	2.372.379	15%	1.673.508	13%	698.871	29%	698.871	29%
Estranger	12.997.549	85%	11.314.171	87%	1.683.378	71%	1.683.378	71%
França	634.142	4%	562.146	4%	71.996	3%	71.996	3%
Regne Unit	3.633.336	24%	3.297.873	25%	335.463	14%	335.463	14%
Alemanya	4.615.740	30%	3.831.806	30%	783.934	33%	783.934	33%
Països nòrdics	815.844	5%	716.859	6%	98.985	4%	98.985	4%
Resta del món	3.298.487	21%	2.905.487	22%	393.000	16%	393.000	16%
Al·lotjament de mercat	12.731.620	100%	11.298.887	100%	1.432.733	100%	1.432.733	100%
Espanya (altres CA)	1.294.129	10%	1.043.957	9%	250.172	17%	250.172	17%
Estranger	11.437.494	90%	10.254.931	91%	1.182.563	83%	1.182.563	83%
França	520.600	4%	475.091	4%	45.509	3%	45.509	3%
Regne Unit	3.244.891	25%	3.023.082	27%	221.809	15%	221.809	15%
Alemanya	4.021.510	32%	3.452.496	31%	569.014	40%	569.014	40%
Països nòrdics	745.321	6%	670.610	6%	74.711	5%	74.711	5%
Resta del món	2.905.172	23%	2.633.652	23%	271.520	19%	271.520	19%
Al·lotjament no de mercat	2.638.304	100%	1.688.788	100%	949.516	100%	949.516	100%
Espanya (altres CA)	1.078.248	41%	629.549	37%	448.699	47%	448.699	47%
Estranger	1.560.055	59%	1.059.239	63%	500.816	53%	500.816	53%
França	113.540	4%	87.054	5%	26.486	3%	26.486	3%
Regne Unit	388.446	15%	274.792	16%	113.654	12%	113.654	12%
Alemanya	594.230	23%	379.311	22%	214.919	23%	214.919	23%
Països nòrdics	60.786	2%	41.069	2%	19.717	2%	19.717	2%
Resta del món	403.053	15%	277.013	16%	126.040	13%	126.040	13%

continúa

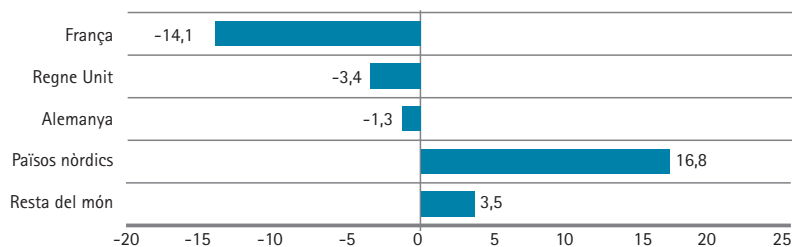
QUADRE I-66. TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES ILLES BALEARS PER PAÍS DE RESIDÈNCIA I TIPUS D'ALLOTJAMENT (2016-2017)

	2017		% variació 2017/2016				
	Total	% Total	Temporada mitjana-alta	% Temp. mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	% Temp. mitjana-baixa	Total
Total	16.332.782	100%	13.681.682	100%	2.651.100	100%	6,3
Espanya (altres CA)	2.541.814	16%	1.760.980	13%	780.834	29%	7,1
Estranger	13.790.968	84%	11.920.702	87%	1.870.266	71%	6,1
França	584.653	4%	525.158	4%	59.495	2%	-7,8
Regne Unit	3.736.535	23%	3.418.178	25%	318.357	12%	2,8
Alemanya	4.844.484	30%	3.921.605	29%	922.879	35%	5,0
Països nòrdics	1.004.247	6%	868.311	6%	135.936	5%	23,1
Resta del món	3.621.049	22%	3.187.450	23%	433.599	16%	9,7
Allotjament de mercat	13.498.660	100%	11.890.119	100%	1.608.541	100%	6,0
Espanya (altres CA)	1.358.818	10%	1.059.992	9%	298.826	19%	5,0
Estranger	12.139.840	90%	10.830.125	91%	1.309.715	81%	6,1
França	486.820	4%	447.981	4%	38.839	2%	-6,5
Regne Unit	3.352.168	25%	3.156.645	27%	195.523	12%	3,3
Alemanya	4.239.474	31%	3.563.563	30%	675.911	42%	5,4
Països nòrdics	892.644	7%	793.564	7%	99.080	6%	19,8
Resta del món	3.168.734	23%	2.868.372	24%	300.362	19%	9,1
Allotjament no de mercat	2.834.122	100%	1.791.563	100%	1.042.559	100%	7,4
Espanya (altres CA)	1.182.995	42%	700.987	39%	482.008	46%	9,7
Estranger	1.651.130	58%	1.090.576	61%	560.554	54%	5,8
França	97.831	3%	77.176	4%	20.655	2%	-13,8
Regne Unit	384.365	14%	261.533	15%	122.832	12%	-1,1
Alemanya	605.010	21%	358.042	20%	246.968	24%	1,8
Països nòrdics	111.603	4%	74.747	4%	36.856	4%	83,6
Resta del món	452.321	16%	319.078	18%	133.243	13%	12,2
							15,2
							5,7

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'ibestiat.

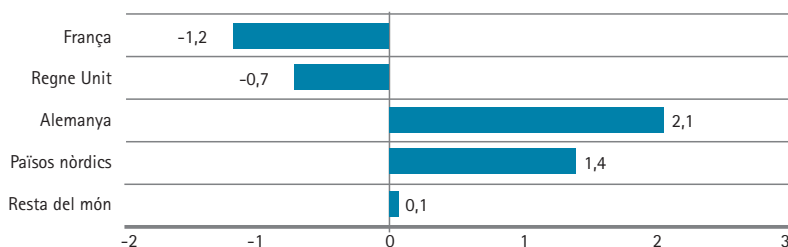
1. No s'ha pogut obtenir el còmput d'Itàlia per falta d'algunes dades, de manera que aquest país s'ha afegit a "resta del món".

Gràfic I-86

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement dels turistes estrangers respecte al total Illes Balears per país de residència (2016-2017)

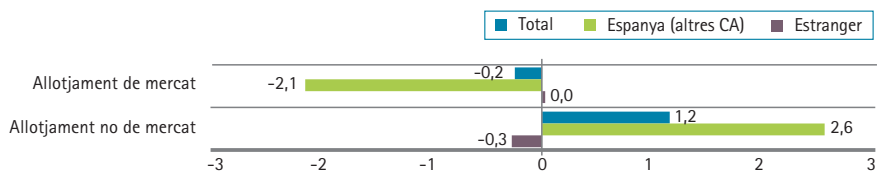
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibtestat.

Gràfic I-87

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes estrangers de la temporada mitjana-baixa sobre el total per país de residència (2016-2017)

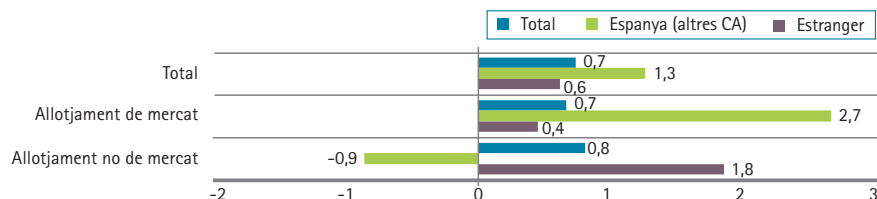
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibtestat.

Gràfic I-88

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement dels turistes respecte a Illes Balears per país de residència i tipus d'allotjament (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibtestat.

Gràfic I-89

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana-baixa sobre el total per país de residència i tipus d'allotjament (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibtestat.

QUADRE I-67. TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES ILLES BALEARS PER ILLA I TIPUS D'ALLOTJAMENT (2016-2017)

2016						
	Total	% Total	Temporada mitjana-alta	% Temp. mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	% Temp. mitjana-baixa
Illes Balears	15.369.927	100%	12.987.677	100%	2.382.250	100%
Allotjament de mercat	12.731.620	83%	11.298.887	87%	1.432.733	60%
Hotels i similars	10.412.962	68%	9.340.736	72%	1.072.226	45%
Allotjament de lloguer	1.945.112	13%	1.622.536	12%	322.576	14%
Altres allotjaments de mercat	373.548	2%	335.616	3%	37.932	2%
Allotjament no de mercat	2.638.304	17%	1.688.788	13%	949.516	40%
Habitatge en propietat	863.495	6%	577.973	4%	285.522	12%
Habitatge de familiars/amics	1.651.444	11%	1.016.048	8%	635.396	27%
Altres allotjaments no de mercat	123.365	1%	94.767	1%	28.598	1%
Mallorca	10.907.246	100%	8.938.325	100%	1.968.921	100%
Allotjament de mercat	9.163.572	84%	7.873.513	88%	1.290.059	66%
Hotels i similars	7.496.278	69%	6.519.747	73%	976.531	50%
Allotjament de lloguer	1.419.689	13%	1.136.754	13%	282.935	14%
Altres allotjaments de mercat	247.605	2%	217.015	2%	30.590	2%
Allotjament no de mercat	1.743.674	16%	1.064.810	12%	678.864	34%
Habitatge en propietat	567.185	5%	363.140	4%	204.045	10%
Altres allotjaments no de mercat	1.176.489	11%	701.671	8%	474.818	24%
Menorca	1.400.783	100%	1.296.141	100%	104.642	100%
Allotjament de mercat	1.112.580	79%	1.077.661	83%	34.919	33%
Hotels i similars	887.389	63%	857.284	66%	30.105	29%
Allotjament de lloguer	..	..	..	..	..	..
Altres allotjaments de mercat	..	..	..	..	..	..
Allotjament no de mercat	288.203	21%	218.480	17%	69.723	67%
Habitatge en propietat	131.374	9%	101.270	8%	30.104	29%
Altres allotjaments no de mercat	156.831	11%	117.212	9%	39.619	38%
Eivissa-Formentera	3.061.894	100%	2.753.210	100%	308.684	100%
Allotjament de mercat	2.455.470	80%	2.347.713	85%	107.757	35%
Hotels i similars	2.029.292	66%	1.963.704	71%	65.588	21%
Allotjament de lloguer	338.976	11%	303.533	11%	35.443	11%
Altres allotjaments de mercat	..	..	..	..	..	..
Allotjament no de mercat	606.428	20%	405.498	15%	200.930	65%
Habitatge en propietat	164.938	5%	113.565	4%	51.373	17%
Altres allotjaments no de mercat	441.490	14%	291.934	11%	149.556	48%

continúa

QUADRE I-67. TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES ILLES BALEARS PER IL·LA I TIPUS D'ALLOTJAMENT (2016-2017)

	2017	% variació 2017/2016					
		Total	% Total	Temporada mitjana-alta	% Temp. mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	% Temp. mitjana-baixa
Illes Balears		16.332.782	100%	13.681.682	100%	2.651.100	100%
Al·lotjament de mercat		13.498.660	83%	11.890.119	87%	1.608.541	61%
Hotels i similars		10.714.179	66%	9.606.847	70%	1.107.332	42%
Al·lotjament de lloguer		2.453.174	15%	1.994.165	15%	459.009	17%
Altres allotjaments de mercat		331.306	2%	289.106	2%	42.200	2%
Al·lotjament no de mercat		2.834.122	17%	1.791.563	13%	1.042.559	39%
Habitatge en propietat		837.277	5%	495.497	4%	341.780	13%
Habitatge de familiars/amics		1.885.470	12%	1.208.191	9%	677.279	26%
Altres allotjaments no de mercat		111.377	1%	87.874	1%	23.503	1%
Mallorca		11.634.036	100%	9.447.031	100%	2.187.005	100%
Al·lotjament de mercat		9.767.699	84%	8.352.126	88%	1.415.573	65%
Hotels i similars		7.757.889	67%	6.790.010	72%	967.879	44%
Al·lotjament de lloguer		1.809.697	16%	1.400.151	15%	409.546	19%
Altres allotjaments de mercat		199.111	2%	161.966	2%	37.145	2%
Al·lotjament no de mercat		1.866.339	16%	1.094.905	12%	771.434	35%
Habitatge en propietat		571.048	5%	303.584	3%	267.464	12%
Altres allotjaments no de mercat		1.295.289	11%	791.321	8%	503.968	23%

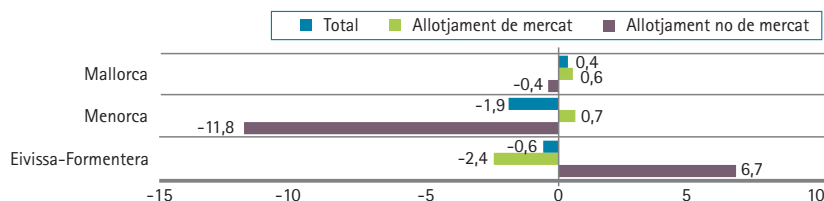
continua

2017							% variació 2017/2016		
Total	% Total	Temporada mitjana-alta	% Temp. mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	% Temp. mitjana-baixa	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	
Menorca	100%	1.337.293	100%	125.094	100%	4,4	3,2	19,5	
Al·lotjament de mercat	81%	1.137.242	85%	49.671	40%	6,7	5,5	42,2	
Hotels i similars	57%	802.892	60%	35.316	28%	-5,5	-6,3	17,3	
Al·lotjament de lloguer	..	..	..	..	..	..	..	..	
Altre allotjament de mercat	..	..	..	..	..	..	..	..	
Al·lotjament no de mercat	19%	200.053	15%	75.421	60%	-4,4	-8,4	8,2	
Habitatge en propietat	8%	80.383	6%	31.068	25%	-15,2	-20,6	3,2	
Altre allotjament no de mercat	11%	119.671	9%	44.353	35%	4,6	2,1	11,9	
Eivissa-Formentera	100%	2.897.357	100%	339.003	100%	5,7	5,2	9,8	
Al·lotjament de mercat	79%	2.400.750	83%	143.298	42%	3,6	2,3	33,0	
Hotels i similars	65%	2.013.943	70%	104.137	31%	4,4	2,6	58,8	
Al·lotjament de lloguer	11%	318.506	11%	37.212	11%	4,9	4,9	5,0	
Altre allotjament de mercat	..	..	..	..	..	..	..	..	
Al·lotjament no de mercat	21%	496.607	17%	195.706	58%	14,2	22,5	-2,6	
Habitatge en propietat	5%	111.531	4%	43.250	13%	-6,2	-1,8	-15,8	
Altre allotjament no de mercat	17%	385.076	13%	152.458	45%	21,8	31,9	1,9	

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'ibestat.
(..) Dades no disponibles.

Gràfic I-90

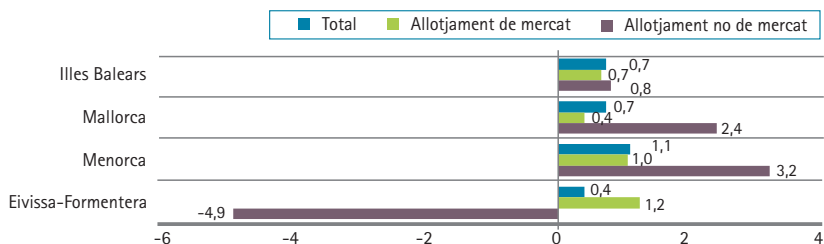
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insular dels turistes respecte a Illes Balears per tipus d'allotjament (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

Gràfic I-91

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana-baixa sobre el total per illa i tipus d'allotjament (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

Pel que fa al creixement de la mitjana regional destaca a les Pitiüses el millor comportament dels allotjaments de no mercat, amb 6,7 punts per sobre, mentre que els allotjaments de mercat ho fan per sota, amb -2,4 punts. En termes de millorar l'estacionalitat en temporada mitjana-baixa, el millor comportament és per als allotjaments de mercat, amb 1,2 punts per sobre, ja que els allotjaments de mercat ho fan -4,9 punts per sota de la mitjana regional.

6.4.3. TURISTES PER MOTIU PRINCIPAL DEL VIATGE I ESTACIONALITAT

6.4.3.1. Turistes per motiu principal de

viatge a les Balears i estacionalitat

Del total de 16,3 milions de turistes, 15,1 milions –un 93%– varen venir per motius d'oci i vacances (1 punt més que l'any anterior); 500.000 –un 3%– varen venir per motius de treball o negocis (1 punt menys que l'any anterior) i 682.000 –un 4%– varen venir per altres motivacions (el mateix percentatge que l'any anterior). (Vegeu el quadre I-68).

En relació amb l'estacionalitat, destaca per a les Balears l'augment de la motivació treball o negocis en temporada mitjana-baixa, amb una millora de 4 punts; seguida de la motivació oci i vacances (0,9 punts), mentre els que ho varen fer per altres

motivacions decauen 1,4 punts. (Vegeu el gràfic I-92).

6.4.3.2. Turistes per motiu principal de viatge a Mallorca i estacionalitat

Del total d'11,6 milions de turistes, 10,6 milions –un 91%– varen venir per motiu d'oci i vacances (el mateix percentatge que l'any anterior), 381.000 –un 3%– varen venir per motiu de treball o negocis (1 punt menys que l'any anterior) i 608.000 –un 5%– varen venir per altres motivacions (el mateix percentatge que l'any anterior).

En relació amb el creixement regional, a Mallorca destaca el major creixement de la resta de motius (2,5 punts per sobre) i oci i vacances (0,6 punts per sobre), mentre que la motivació de treball o negocis decau -4,8 punts. (Vegeu el gràfic I-93).

Quant a l'estacionalitat destaca per Mallorca l'augment de la motivació treball o negocis en temporada mitjana-baixa, amb una millora de 5,1 punts; seguida de la motivació oci i vacances (0,9 punts), mentre els que varen venir per altres motivacions decauen 0,4 punts.

6.4.3.3. Turistes per motiu principal de viatge a Menorca i estacionalitat

Del total de 1,46 milions de turistes, 1,4 milions –un 96%– varen venir per motiu d'oci i vacances (el mateix percentatge que l'any anterior).

En relació amb el creixement regional destaca a Menorca el menor creixement de la motivació oci i vacances (-2,5 punts).

Quant a l'estacionalitat destaca a Menorca l'augment de la motivació oci i vacances (0,8 punts).

6.4.3.4. Turistes per motiu principal de viatge a les Pitiüses i estacionalitat

Del total de 3,2 milions de turistes, 3,1 milions –un 96%– varen venir per motiu d'oci i vacances (el mateix percentatge que l'any anterior) i 99.000 ho feren per motiu de treball o negocis, amb el mateix percentatge que l'any anterior.

En relació amb el creixement regional és important a les Pitiüses el menor creixement de la motivació oci i vacances (-1 punt) i el major creixement de treball o negocis (24,4 punts).

Quant a l'estacionalitat destaca l'augment de la motivació oci i vacances (0,9 punts) i treball o negocis, amb 2,6 punts per sobre del creixement de la mitjana regional en temporada mitjana-baixa.

6.4.4. TURISTES PER MANERA D'ORGANITZACIÓ DEL VIATGE

6.4.4.1. Turistes per manera d'organització del viatge a les Balears, nacionalitat i estacionalitat

Del total de 16,3 milions de turistes, 6,6 milions –un 41%– van organitzar el seu viatge amb paquet turístic, el mateix percentatge que l'any anterior, i la resta, 9,7 milions –un 59%–, van organitzar-se el viatge sense paquet turístic, també amb el mateix percentatge que l'any anterior. (Vegeu el quadre I-69).

QUADRE I-68. TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES ILLES BALEARS PER ILLA I MOTIU PRINCIPAL DEL VIATGE (2016-2017)

2016

	Total	% Total	Temporada mitjana-alta	% Temp. mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	% Temp. mitjana-baixa
Illes Balears	15.369.927	100%	12.987.677	100%	2.382.250	100%
Oci / vacances	14.157.034	92%	12.299.059	95%	1.857.975	78%
Treball / negocis	547.273	4%	354.088	3%	193.185	8%
Resta de motius	665.620	4%	334.531	3%	331.089	14%
Mallorca	10.907.246	100%	8.938.325	100%	1.968.921	100%
Oci / vacances	9.887.208	91%	8.357.519	94%	1.529.689	78%
Treball / negocis	440.756	4%	278.705	3%	162.051	8%
Resta de motius	579.281	5%	302.099	3%	277.182	14%
Menorca	1.400.783	100%	1.296.141	100%	104.642	100%
Oci / vacances	1.339.837	96%	1.265.275	98%	74.562	71%
Treball / negocis	..	..	..	..	..	..
Resta de motius	..	..	..	..	..	..
Eivissa-Formentera	3.061.894	100%	2.753.210	100%	308.684	100%
Oci / vacances	2.929.989	96%	2.676.265	97%	253.724	82%
Treball / negocis	85.174	3%	62.091	2%	23.083	7%
Resta de motius	..	..	..	..	..	..

continúa

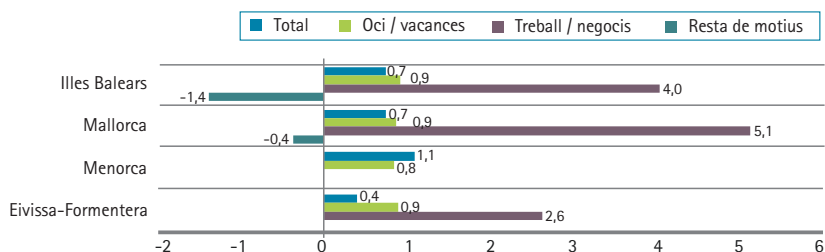
QUADRE I-68. TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES ILLES BALEARS PER IL·LA I MOTIU PRINCIPAL DEL VIATGE (2016-2017)

		2017							% variació 2017/2016		
	Total	% Total	Temporada mitjana-alta	% Temp. mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	% Temp. mitjana-baixa	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa		
Illes Balears	16.332.782	100%	13.681.682	100%	2.651.100	100%	6,3	5,3	11,3		
Oci / vacances	15.149.787	93%	13.025.420	95%	2.124.367	80%	7,0	5,9	14,3		
Treball / negocis	500.515	3%	303.625	2%	196.890	7%	-8,5	-14,3	1,9		
Resta de motius	682.481	4%	352.638	3%	329.843	12%	2,5	5,4	-0,4		
Mallorca	11.634.036	100%	9.447.031	100%	2.187.005	100%	6,7	5,7	11,1		
Oci / vacances	10.643.769	91%	8.905.481	94%	1.738.288	79%	7,7	6,6	13,6		
Treball / negocis	381.866	3%	221.856	2%	160.010	7%	-13,4	-20,4	-1,3		
Resta de motius	608.400	5%	319.694	3%	288.706	13%	5,0	5,8	4,2		
Menorca	1.462.387	100%	1.337.293	100%	125.094	100%	4,4	3,2	19,5		
Oci / vacances	1.400.402	96%	1.310.910	98%	89.492	72%	4,5	3,6	20,0		
Treball / negocis	..	..	..	..	..	..	..	..	..		
Resta de motius	..	..	..	..	..	..	..	..	..		
Eivissa-Formentera	3.236.360	100%	2.897.357	100%	339.003	100%	5,7	5,2	9,8		
Oci / vacances	3.105.616	96%	2.809.028	97%	296.588	87%	6,0	5,0	16,9		
Treball / negocis	98.681	3%	69.335	2%	29.346	9%	15,9	11,7	27,1		
Resta de motius	..	..	..	..	..	..	..	..	..		

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'ibestat.

Gràfic I-92

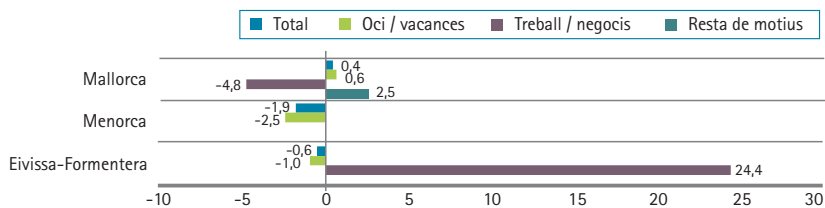
Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana-baixa sobre el total per illa i motiu principal del viatge (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

Gràfic I-93

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insular dels turistes respecte a Illes Balears per motiu principal del viatge (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

Per nacionalitats, destaca el fet que els espanyols només representen un 4,2% del total de turistes que han organitzat el seu viatge amb paquet turístic, amb un creixement respecte a la mitjana regional de -10,5 punts, mentre que passen a representar més d'un 23% del total de turistes que l'han organitzat sense paquet turístic, amb un creixement d'un punt respecte a la mitjana regional. (Vegeu el quadre I-70 i el gràfic I-94).

En relació amb l'estacionalitat destaca a les Balears l'augment del segment que ha organitzat la seva estada sense paquet turístic en temporada mitjana-baixa, amb una millora d'1,3 punts, mentre que els

que varen venir amb paquet turístic decauen -0,1 punts. Per nacionalitats destaca el creixement de 5 punts per sobre de la mitjana regional en temporada mitjana-baixa dels espanyols amb paquet turístic, i dels estrangers sense paquet turístic, amb un creixement diferencial en temporada mitjana-baixa d'1,4 punts. (Vegeu els gràfics I-95 i I-96).

6.4.4.2. Turistes per manera d'organització del viatge a Mallorca i estacionalitat

Del total de 11,6 milions de turistes, 5,2 milions –un 45%– van organitzar el seu viatge amb paquet turístic, 2 punts més

que l'any anterior, i la resta, 6,4 milions –un 55%–, va organitzar el seu viatge sense paquet turístic, amb 2 punts menys respecte a l'any anterior.

Per creixements respecte a la mitjana regional, destaca, amb 3,6 punts per sobre, el major dinamisme de la venda de paquets turístics, mentre que els viatges organitzats sense paquet turístic decreixen 2,1 punts. (Vegeu el gràfic I-97).

En relació amb l'estacionalitat destaca l'augment del segment que s'ha organitzat l'estada sense paquet turístic en temporada mitjana-baixa, amb una millora de 2,3 punts, mentre que els que varen venir amb paquet turístic decauen 0,8 punts.

6.4.4.3. Turistes per manera d'organització del viatge a Menorca i estacionalitat

Del total d'1,5 milions de turistes, 642.000 –un 44%– van organitzar el viatge amb paquet turístic, 2 punts més que l'any anterior, i la resta, 821.000 –un 56%–, es va organitzar el viatge sense paquet turístic, amb 2 punts menys respecte a l'any anterior.

Per creixements respecte a la mitjana regional destaca, amb 3 punts per sobre, el major dinamisme de la venda de paquets turístics, mentre que els viatges organitzats sense paquet turístic decreixen 5,4 punts.

En relació amb l'estacionalitat destaca l'augment del segment que s'ha organitzat l'estada sense paquet turístic en temporada mitjana-baixa, amb una millora de 1,7 punts, mentre que els que varen venir

amb paquet turístic milloren 0,7 punts.

6.4.4.4. Turistes per manera d'organització del viatge a les Pitiüses i estacionalitat

Del total de 3,2 milions de turistes, 777.000 –un 24%– van organitzar el viatge amb paquet turístic, 6 punts menys que l'any anterior, i la resta, 2,5 milions –un 76%–, es va organitzar el viatge sense paquet turístic, amb 6 punts més respecte a l'any anterior.

Per creixements respecte a la mitjana regional destaca, amb 8,1 punts per sobre, el major dinamisme de la venda de viatges organitzats sense paquets turístics, mentre que els viatges organitzats amb paquet turístic decreixen 20,9 punts.

En relació amb l'estacionalitat destaca l'augment del segment que s'ha organitzat l'estada amb paquet turístic en temporada mitjana-baixa amb una millora d'1,7 punts, mentre que els que varen venir sense paquet turístic empitjoren -0,8 punts.

6.4.5. ESTADES, ESTADA MITJANA I TURISTES A HOTELS PER PAÍS DE RESIDÈNCIA, PER ILLES I ESTACIONALITAT

6.4.5.1. Estades hoteleres a les Balears per nacionalitat i estacionalitat

El total d'estades als hotels han sumat 59,6 milions, amb un creixement de l'1,4%. Els espanyols representen un 9% del total d'estades, amb 5,1 milions i un creixement del 10,2%. Destaquen –amb un creixement del 41,4%– les estades dels residents a les

Illes Balears, mentre que els estrangers – amb 54,4 milions d'estades– representen el 91% restant, amb un creixement del 0,7%. D'aquests, els alemanys –amb 22,1 milions– representen un 37%, amb un creixement del 2,1%; els britànics –amb 14,4 milions– representen un 24%, amb un creixement negatiu del -8,6%, i la resta de nacionalitats –amb 17,9 milions–, el 30% restant. Per creixement diferencial de les estades respecte a la mitjana regional destaca el creixement dels finlandesos (60,4%), els nord-americans (51,9%), els suecs (30,4%), els danesos (21,7%), la resta d'americans (21,1%) i els noruecs (20,7%). Amb taxes negatives destaquen els grecs (-24,2%) i els francesos (-12,3%). (Vegeu el quadre [AI-16](#)).

Quant a l'estacionalitat, el global de les estades en temporada mitjana-baixa disminueix -0,1 punts i destaca la millora dels espanyols en 0,4 punts, mentre que el dels britànics empitjora -0,5 punts. (Vegeu el gràfic [I-98](#) i el quadre [AI-17](#)).

6.4.5.2. Estades hoteleres a Mallorca per nacionalitat i estacionalitat

El total d'estades als hotels han sumat 45,7 milions (un 77% del total regional) amb un creixement de l'1,7%. Els espanyols representen un 7% del total d'estades a l'illa, amb 3,2 milions i un creixement del 17,7%, dels quals destaca amb un 71,3% el creixement dels residents a les Illes Balears.

D'altra banda, els estrangers, amb 42,6 milions d'estades (un 78% del total regional), representen el 93% restant a l'illa, amb un creixement del 0,7%.

D'aquestes estades, els alemanys, amb 20,3 milions, representen un 44% de l'illa, amb un creixement del 3%; els britànics, amb 8,7 milions, representen el 19% de l'illa, amb un creixement negatiu del 15,9%, i de la resta de nacionalitats destaquen els suecs, amb 1,7 milions (un 4% de l'illa) i un creixement del 28,9%.

Per creixement diferencial de les estades respecte a la mitjana regional i per grans grups de nacionalitats destaca el creixement dels espanyols, amb 7,5 punts, i per taxes negatives, els britànics, amb -7,3 punts. (Vegeu els gràfics [I-99](#) i [I-100](#)).

Quant a l'estacionalitat de les estades, l'indicador global baixa 0,2 punts i per nacionalitats destaca la millora dels alemanys en 0,4 punts, mentre que la resta de nacionalitats l'empitjora. (Vegeu el gràfic [I-101](#) i el quadre [AI-18](#)).

6.4.5.3. Estades hoteleres a Menorca per nacionalitat i estacionalitat

El total d'estades als hotels han sumat 4,6 milions (un 8% del total regional), amb un decreixement del -0,9%. Els espanyols representen un 18% del total d'estades a l'illa, amb 800.000 estades i un decreixement del -8,5%. Destaca la caiguda dels residents al País Basc, Navarra, La Rioja i Aragó, amb una taxa negativa del -24,8%.

En canvi, els estrangers, amb 3,7 milions d'estades (un 7% del total regional), representen el 82% restant a l'illa, amb un creixement del 0,9%. D'aquests, els britànics, amb 2,1 milions, representen un 45% de l'illa, amb un creixement

del 0,3%; els alemanys, amb 463.000 estades, representen un 10% de l'illa, amb un decreixement del -10%. De la resta de nacionalitats destaquen els francesos, amb 294.000 estades (un 6% de l'illa) i un creixement del 8,4%.

Per creixement diferencial de les estades respecte a la mitjana regional i per grans grups de nacionalitats destaca el creixement dels britànics, amb 9 punts, i per taxes negatives els espanyols, amb -18,7 punts, i alemanys, amb -12,2 punts.

6.4.5.4. Estades hoteleres a les Pitiüses per nacionalitat i estacionalitat

El total d'estades als hotels han sumat 9,2 milions (un 15% del total regional), amb un creixement del 1,5%. Els espanyols representen un 12% del total d'estades a l'illa, amb 1,1 milions d'estades i un creixement del 6,6%. Destaca la caiguda dels residents a les Illes Balears (-26,4%) i el creixement dels residents a Castella i Lleó, Extremadura i Castella-la Manxa, amb un 49,3%.

En canvi, els estrangers amb 8,1 milions d'estades (un 15% del total regional) representen el 88% restant a les illes, amb un creixement del 0,8%. Els britànics, amb 3,6 milions d'estades, representen el 40% de les illes, amb un creixement del 8,2%; els alemanys, amb 1,3 milions, representen un 15%, amb un decreixement del -5,1%, i de la resta de nacionalitats destaquen els italians, amb 979.000 estades (l'11% de l'illa) i un decreixement del -12,8%.

Per creixement diferencial de les estades respecte a la mitjana regional i per

grans grups de nacionalitats destaca el creixement dels britànics, amb 16,8 punts, i per taxes negatives els espanyols, amb -7,2 punts i alemanys amb -3,7 punts.

6.4.5.5. Estada mitjana hotelera a les Balears, per nacionalitat i temporada

L'estada mitjana als hotels de les Balears es manté a l'entorn dels 5,9 dies, tant el 2016 (5,94 dies) com el 2017 (5,89 dies i una disminució del -0,8%). Els espanyols tenen una estada mitjana a l'entorn dels 3,8 dies, tant el 2016 (3,86 dies) com el 2017 (3,84 dies i una disminució del -0,5%), mentre que els estrangers la tenen per sobre i a l'entorn dels 6,2 dies, tant el 2016 (6,23 dies) com el 2017 (6,21 dies i una disminució del -0,3%). Destaquen els alemanys, amb 6,73 dies i una millora de l'1,8%, i els britànics, amb 6,11 i una disminució del -1,6%.

Quant al global de l'estacionalitat es manté pràcticament igual. Per nacionalitats es nota un lleuger creixement diferencial positiu de 0,1 punts per part dels espanyols i alemanys, mentre que es registre una variació negativa de -0,1 punts per part dels britànics.

6.4.5.6. Estada mitjana hotelera a Mallorca per nacionalitat

L'estada mitjana als hotels de Mallorca es manté a l'entorn dels 6,1 dies, tant el 2016 (6,13 dies) com el 2017 (6,11 dies i una disminució del -0,3%). Els espanyols tenen una estada mitjana a l'entorn dels 3,8 dies, tant el 2016 (3,75 dies) com el 2017 (3,93 dies i una millora del 4,8%), mentre que els estrangers la tenen per

sobre i a l'entorn dels 6,3 dies, tant el 2016 (6,39 dies) com el 2017 (6,37 dies i una disminució del -0,3%). Destaquen els alemanys, amb 6,72 dies i una millora del 2,4%, i els britànics, amb 6,17 i una disminució del -1%.

Per creixement diferencial l'any 2017 respecte a la mitjana regional destaca la millora dels alemanys i britànics, amb 0,6 punts percentual.

Es manté pràcticament igual l'indicador global de l'estacionalitat de l'estada mitjana. En relació amb les nacionalitats cal destacar que els britànics empitjoren respecte a la mitjana regional amb -0,2 punts.

6.4.5.7. Estada mitjana hotelera a Menorca per nacionalitat

L'estada mitjana als hotels de Menorca es manté a l'entorn dels 6,2 dies, tant el 2016 (6,41 dies) com el 2017 (6,14 dies i una disminució del -4,2%). Els espanyols tenen una estada mitjana a l'entorn dels 4,3 dies, tant el 2016 (4,5 dies) com el 2017 (4,24 dies i una caiguda del -5,8%), mentre que els estrangers la tenen per sobre i a l'entorn dels 7 dies, tant el 2016 (7,13 dies) com el 2017 (6,79 dies i una disminució del -4,8%). Destaquen els alemanys, amb 7,7 dies i una disminució del 14,3%, i els britànics, amb 6,88 i una disminució del -3,5%.

Per creixement diferencial l'any 2017 respecte a la mitjana regional destaca un empitjorament global de -3,4 punts. Quant a nacionalitats destaca l'empitjorament dels alemanys, amb -16,1 punts, i dels espanyols, amb -5,3 punts.

6.4.5.8. Estada mitjana hotelera a les Pitiüses per nacionalitat

L'estada mitjana als hotels de les Pitiüses es manté a l'entorn dels 5 dies, tant el 2016 (5,01 dies) com el 2017 (4,95 dies i una disminució del -1,2%). Els espanyols tenen una estada mitjana a l'entorn dels 3,5 dies, tant el 2016 (3,71 dies) com el 2017 (3,38 dies i una caiguda del -8,9%), mentre que els estrangers la tenen per sobre i a l'entorn dels 5,2 dies, tant el 2016 (5,25 dies) com el 2017 (5,29 dies i un augment del 0,8%). Destaquen els alemanys, amb 6,57 dies i una disminució del -1,4%, i els britànics, amb 5,63 dies i una disminució del -1,4%.

Per creixement diferencial l'any 2017 respecte a la mitjana regional destaca un empitjorament global de -0,4 punts. Quant a nacionalitats destaca l'empitjorament dels espanyols, amb -8,4 punts, i alemanys, amb -3,2 punts, i una millora de la resta del món, de 4 punts, i un lleuger augment dels britànics, amb 0,2 punts.

6.4.5.9. Turistes als hotels de Balears per nacionalitat

El total de turistes a hotels assoleix els 10,1 milions, amb un creixement del 2,3%. Els espanyols representen un 13% del total de turistes, amb 1,3 milions i un creixement del 11%. Destaca el creixement dels residents a les Illes Balears, amb un 26,1%, mentre que els estrangers, amb 8,7 milions, representen el 87% restant i presenten un creixement del 1,1%, dels quals els alemanys, amb 3,3 milions, representen un 32%, i els britànics, amb 2,3 milions, un 23%. Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional destaca el creixement dels finan-

desos (61%), els nord-americans (40%), els suecs (26,9%), els danesos (20,8%), els polonesos (19,6%), els noruecs (18,8%) i la resta d'uropeus (18,3%). Amb taxes negatives destaquen els grecs i els russos, amb una taxa del -9,8%.

Quant a l'estacionalitat global dels turistes pràcticament es manté igual. Per nacionalitats es dona un lleuger empitjorament per al conjunt de les principals nacionalitats (espanyols, alemanys i britànics) a l'entorn dels -0,1 i -0,2 punts.

6.4.5.10. Turistes als hotels de Mallorca per nacionalitat

El total de turistes als hotels de Mallorca assoleix els 7,5 milions, amb un creixement del 2,1%. Els espanyols representen un 11% del total de turistes a l'illa, amb 807.000 i un creixement del 12,3%. Destaca el creixement dels residents a les Illes Balears, amb un 11%, mentre que els estrangers, amb 6,7 milions, representen el 89% restant i presenten un creixement del 0,9%, dels quals els alemanys, amb 3 milions, representen un 40%, i els britànics, amb 1,4 milions, un 19%. Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional destaca el creixement dels finlandesos (53%), els nord-americans (53%), els polonesos (35,3%), els suecs (26,6%), els danesos (21,1%) i els noruecs (17,8%). Amb taxes negatives destaquen els britànics (-15,1%) i els russos, amb una taxa del -15,5%.

Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional i per grans grups de nacionalitats destaca el creixement del grup que engloba la resta del món, amb 5,8 punts, i per taxes negatives, els britànics,

amb -8 punts. (Vegeu el gràfic I-102).

En relació amb la millora dels turistes per temporada mitjana-baixa cal destacar els alemanys, amb 0,5 punts, mentre que la resta del món i els britànics empitjoren respecte a la mitjana regional, amb -0,9 punts i -0,4 punts respectivament.

6.4.5.11. Turistes als hotels de Menorca per nacionalitat

El total de turistes als hotels de Menorca assoleix els 743.000, amb un creixement del 3,6%. Els espanyols representen un 25% del total de turistes a l'illa, amb 188.000 i un decreixement del -2,9%. Destaca el creixement dels residents a les Illes Balears, amb un 5,3%, i la caiguda dels gallecs, els asturians i els cantàbrics, d'un -30,5%. Els estrangers, amb 554.000, representen el 75% restant i presenten un creixement del 5,9%, dels quals els britànics, amb 299.000, representen el 40% i augmenten un 3,9%. Els alemanys, amb 60.000, representen un 8% i creixen un 4,9%, i els francesos, amb 46.000, representen un 6% i creixen un 9%. Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional destaca el creixement dels finlandesos (336%), els suecs (307%), la resta d'uropeus (132%), els noruecs (102%), els danesos (88%). Amb taxes negatives destaquen els polonesos (-49%) i els luxemburguesos (-47%).

Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional i per grans grups de nacionalitats destaca el creixement dels britànics (11 punts) i dels alemanys (4,9 punts), mentre que els espanyols presenten un creixement diferencial respecte a la mitjana regional de -13,8 punts.

QUADRE I-69. TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES ILLES BALEARS PER ILLA I FORMA D'ORGANIZACIÓ DEL VIATGE (2016-2017)												
2016						2017						
Total	% total	Temporada mitjana-alta	% Temp. mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	% Temp. mitjana-baixa	Total	% total	Temporada mitjana-alta	% Temp. mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	% Temp. mitjana-baixa	Total
% variació 2017/2016												
Illes Balears	15.359.927	100%	12.987.677	100%	2.382.250	100%	16.332.782	100%	13.681.682	100%	2.651.100	6,3
Amb paquet turístic	6.231.179	41%	5.670.892	44%	560.287	24%	6.644.045	41%	6.054.834	44%	589.211	6,6
Sense paquet turístic	9.138.746	59%	7.316.785	56%	1.821.961	76%	9.688.738	59%	7.626.849	56%	2.061.889	6,0
Mallorca	10.907.246	100%	8.938.325	100%	1.968.921	100%	11.634.036	100%	9.447.031	100%	2.187.005	6,7
Amb paquet turístic	4.739.597	43%	4.218.392	47%	521.205	26%	5.225.868	45%	4.691.043	50%	534.825	10,3
Sense paquet turístic	6.167.649	57%	4.719.932	53%	1.447.717	74%	6.408.166	55%	4.755.988	50%	1.652.178	3,9
Menorca	1.400.783	100%	1.296.141	100%	104.642	100%	1.462.387	100%	1.337.293	100%	125.094	4,4
Amb paquet turístic	584.994	42%	569.954	44%	15.040	14%	641.577	44%	620.672	46%	20.905	9,7
Sense paquet turístic	815.707	58%	726.187	56%	89.520	86%	820.810	56%	716.623	54%	104.187	0,6
Eivissa-Formentera	3.061.894	100%	2.753.210	100%	308.684	100%	3.236.360	100%	2.897.357	100%	339.003	5,7
Amb paquet turístic	905.883	30%	882.543	32%	23.340	8%	776.599	24%	743.119	26%	33.480	-14,3
Sense paquet turístic	2.155.391	70%	1.870.668	68%	284.723	92%	2.459.761	76%	2.154.238	74%	305.523	14,1

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'ibestat.

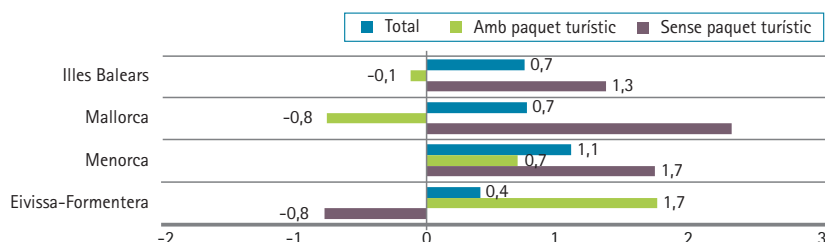
QUADRE I-70. TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES ILLES BALEARS PER PAÍS DE RESIDÈNCIA I FORMA D'ORGANITZACIÓ DEL VIATGE (2016-2017)

	2016			2017			% variació 2017/2016		
	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa
Total	15.369.927	12.987.677	2.382.250	16.332.782	13.681.682	2.651.100	6,3	5,3	11,3
Espanya (altres CA)	2.372.379	1.673.508	698.871	2.541.814	1.760.980	780.834	7,1	5,2	11,7
Estranger	12.997.549	11.314.171	1.683.378	13.790.968	11.920.702	1.870.266	6,1	5,4	11,1
Amb paquet turístic	6.231.179	5.670.892	560.287	6.644.045	6.054.834	589.211	6,6	6,8	5,2
Espanya (altres CA)	289.168	208.540	80.628	279.355	187.422	91.933	-3,4	-10,1	14,0
Estranger	5.942.011	5.462.350	479.661	6.364.690	5.867.413	497.277	7,1	7,4	3,7
Sense paquet turístic	9.138.746	7.316.785	1.821.961	9.688.738	7.626.849	2.061.889	6,0	4,2	13,2
Espanya (altres CA)	2.083.211	1.464.967	618.244	2.262.458	1.573.558	688.900	8,6	7,4	11,4
Estranger	7.055.538	5.851.820	1.203.718	7.426.276	6.053.288	1.372.988	5,3	3,4	14,1

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibstat.

Gràfic I-94

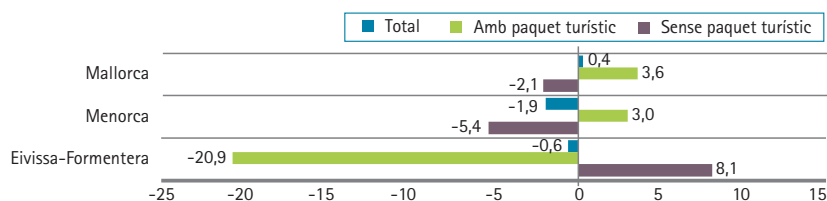
Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana-baixa sobre el total per i illa i forma d'organització del viatge (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibstat.

Gràfic I-95

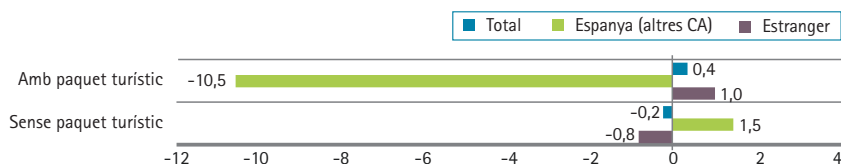
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insular dels turistes respecte a Illes Balears per forma d'organització del viatge (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibstat.

Gràfic I-96

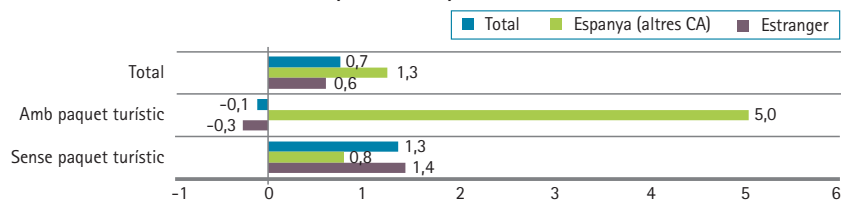
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement dels turistes respecte a Illes Balears per país de residència i forma d'organització del viatge (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibstat.

Gràfic I-97

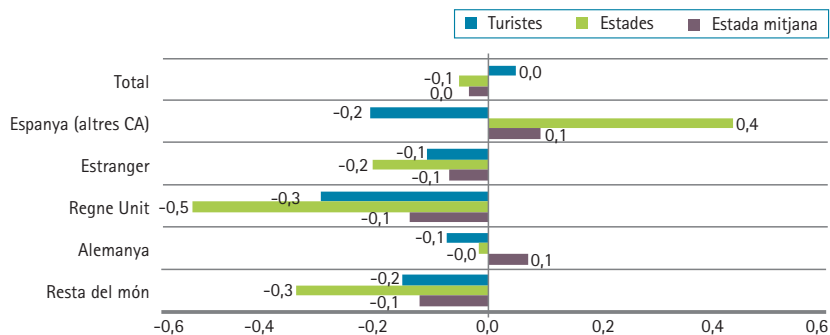
Diferències en punts percentuals de l'increment del pes dels turistes de la temporada mitjana-baixa sobre el total per país de residència i forma d'organització del viatge (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibstat.

Gràfic I-98

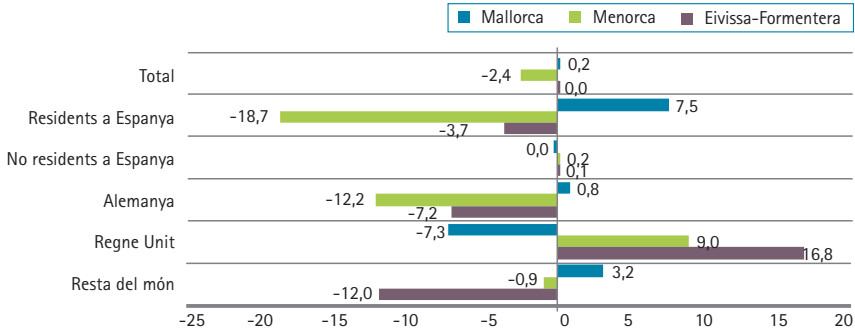
Diferències en punts percentuals de l'increment a hotels de les Illes Balears del pes dels turistes i estades, i creixement de l'estada mitjana de la temporada mitjana-baixa per país de residència (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibstat.

Gràfic I-99

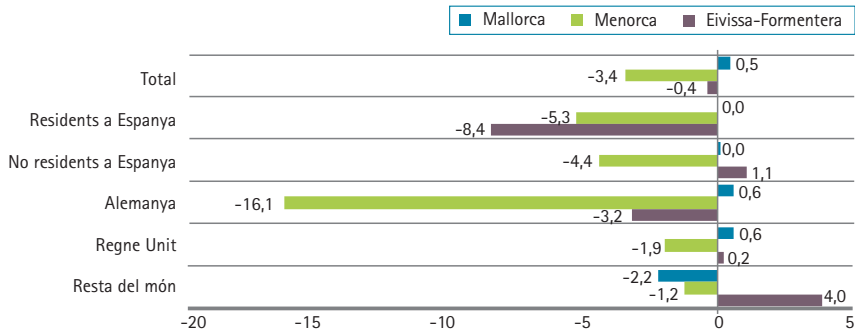
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insular de les estades a hotels respecte a Illes Balears per país de residència (2016-2017)

Font: IBESTAT.

Gràfic I-100

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insular de la estada mitjana a hotels respecte a Illes Balears per país de residència (2016-2017)

Font: IBESTAT.

6.4.5.12. Turistes als hotels de les Pitiüses per nacionalitat

El total de turistes als hotels de les Pitiüses assoleix l'1,9 milions, amb un creixement del 2,8%. Els espanyols representen un 18% del total de turistes a l'illa, amb 336.000 i un creixement del 17%. Destaca el creixement dels residents a Castella i Lleó, Extremadura i Castella-la Manxa, amb un 52%, i dels andalusos, murcians, canaris, i de les

ciutats de Ceuta i Melilla, amb un 45%. Els estrangers, amb 1,5 milions, representen el 82% restant i presenten un creixement del 0,1%, dels quals els britànics, amb 650.000, representen un 35% i creixen un 9,7%. Els alemanys, amb 204.000, representen un 11% i decreixen un -3,84,9%, i els italians, amb 200.000, representen un 11% i decreixen un 14%. Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional destaca el creixements dels nord-americans

(27%) i dels russos (23%). Amb taxes negatives destaquen els països africans (-53%) i els luxemburguesos (-44%).

Per creixement diferencial respecte a la mitjana regional i per grans grups de nacionalitats destaca el creixement dels britànics (16,9 punts) i dels espanyols (6,1 punts), mentre que el grup que engloba la resta del món presenta un creixement diferencial negatiu respecte a la mitjana regional, de -15,9 punts.

6.4.6. PASSATGERS EN CREUERS I COMPANYYES AÈRIES DE BAIX COST

6.4.6.1. Passatgers en creuers

El total de passatgers en creuers va assolir els 1,4 milions, amb un creixement de l'1,5% i distribuïts en un 67% al port

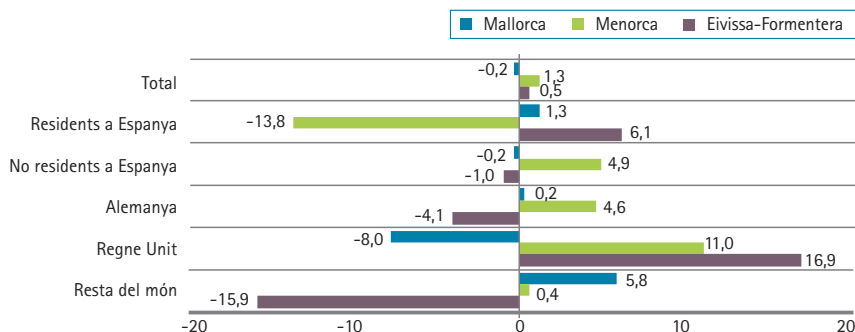
de Palma –decreixement del -9,7%–, un 24% al port d'Eivissa –creixement del 33,8%– i un 8% al port de Maó –creixement del 58,7%–. El tràfic pel port d'Alcúdia només acull 1.391 passatgers. En temporada mitjana-baixa destaca el creixement del port de Maó, amb un 81,4%, mentre que Palma va disminuir en un -28,5% i Eivissa en un -14%. (Vegeu el quadre I-71).

6.4.6.2. Passatgers en companyes aèries de baix cost

Les Balears, amb 7,1 milions de passatgers en companyes de baix cost i un creixement del 20% (el màxim conjuntament amb les Canàries), representa un 15,5% del total de l'Estat i se situa com la segona comunitat autònoma per volum de tràfic, només superada per Catalunya, amb 12,2 milions. (Vegeu el quadre I-72).

Gràfic I-101

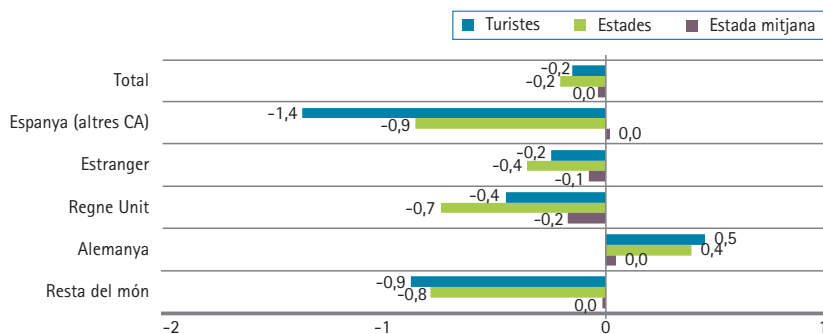
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insular dels turistes a hotels respecte a Illes Balears per país de residència (2016-2017)

Font: IBESTAT.

Gràfic I-102

Diferències en punts percentuals de l'increment a hotels de Mallorca del pes dels turistes i estades, i creixement de l'estada mitjana de la temporada mitjana-baixa per país de residència (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de FRONTUR de l'Ibestat.

6.5.

DESPESA TURÍSTICA

6.5.1. DESPESA PER ILLES I TEMPORADA

La despesa total va superar els 16.000 milions d'euros, corresponent un 72,5% a Mallorca, un 18,8% a les Pitiüses i un 8,7% a Menorca. La despesa per persona va ser de 981 euros. Mallorca és l'illa que se situa a la franja superior, amb 996 euros, i Menorca a la inferior, amb 909 euros. Les Pitiüses se situen en 957 euros. La despesa per persona i dia va ser de 137 euros. Les Pitiüses se situen a la franja superior, amb 157 euros, i Menorca a la inferior, amb 120 euros. Mallorca queda en els 134 euros. (Vegeu el quadre I-73).

La temporada mitjana-baixa només representa un 13% del total de la despesa, i per illes només Mallorca supera aquest percentatge, amb un 15,2%, ja que a les Pitiüses és d'un 7,8% i a Menorca no supera el 5%.

En taxes de creixement, la despesa total ho va fer en un 11,8%; la despesa per persona, en un 5,2%, i la despesa per persona i dia, en un 45,6%. Per illes, Mallorca creix en els tres conceptes per sota de la mitjana regional i Menorca i les Pitiüses ho fan per sobre. Menorca destaca en el creixement per persona, amb un diferencial de 6,7 punts. (Vegeu el gràfic I-103).

Per la temporada mitjana-baixa ressalta el bon comportament en els tres conceptes de les Pitiüses, amb creixements diferencials de 0,9 punts en despesa total, i en despesa per persona i per persona i dia ho fa per sobre, en 5,5 i 5,6 punts respectivament. (Vegeu el gràfic I-104).

6.5.2. DESPESA PER PAÍS DE RESIDÈNCIA

Els estrangers representen un 91% del total de la despesa, i els espanyols, un 9%. Per nacionalitats destaquen els alemanys, amb 4.955 milions d'euros, i els britànics, amb 3.551 milions d'euros. La despesa per persona dels espanyols és de 561 euros, i la dels estrangers, de 1.058 euros. Destaquen per sobre els 1.188 euros dels nòrdics. La despesa per persona i dia dels espanyols és de 89 euros, i la dels estrangers, de 144 euros. Destaquen per sobre els 163 euros dels nòrdics. (Vegeu el quadre I-74).

En termes de creixement diferencial regional, el comportament de la despesa dels espanyols és inferior a la dels estrangers en -0,5 punts en despesa per persona i dia; en -4,8 punts en despesa per persona, i en -4,2 en despesa total. Per nacionalitats dels estrangers destaca el creixement dels nòrdics en despesa total, amb 17 punts, i dels suïssos en despesa per persona i dia, amb 7,4 punts. (Vegeu els gràfics I-105 i I-106).

6.5.3. DESPESA DEL TURISME INTERNACIONAL PER COMUNITATS AUTÒNOMES

Catalunya i les Canàries presenten una despesa total superior a la de les Balears. Madrid, les Canàries, Astúries i Andalusia presenten una despesa mitjana per persona superior a la de les Balears. Madrid, el País Basc i Catalunya presenten una despesa mitjana diària per persona i dia superior a la de les Balears. (Vegeu el quadre I-75).

Per taxes de creixement, destaquen Galícia, amb un 32,6%; Castella i Lleó, amb un 32,1%, i Castella-la Manxa, amb un 23,8%. (Vegeu el gràfic I-107).

Les Balears aporten un 16,8% del total de la despesa turística de l'Estat, tot i que presenten uns percentatges superiors Catalunya (22,1%) i les Canàries (19,3%). (Vegeu el gràfic I-108).

6.5.4. PER PARTIDA DE LA DESPESA I COMUNITAT AUTÒNOMA

El percentatge de despesa amb paquet turístic respecte a la despesa total és d'un 33% a les Balears, només superat per les Canàries (44%). Quant al percentatge de despesa en transport internacional respecte a la despesa total, és d'un 12% a les Balears i només les Canàries el tenen inferior, amb un 11%. El percentatge de despesa en allotjament respecte a la despesa total a les Balears és d'un 16% i només el País Valencià el té superior, amb un 17%. El percentatge de despesa en manutenció respecte a la despesa total és d'un 16% i se situa per sota d'Andalusia (17%) i el País Valencià (19%). El percentatge de despesa en activitats respecte a la despesa total a les Balears és d'un 13% i només les Canàries el tenen inferior, amb un 12%. El percentatge de despesa en altres despeses respecte a la despesa total a les Balears és d'un 9% i només les Canàries i Madrid el tenen inferior, amb un 8%. (Vegeu el quadre I-76).

QUADRE I-71 . TRÀNSIT MARÍTIM DE PASSATGERS DE CREUERS EN TRÀNSIT DE LES ILLES BALEARS PER PORT (2016-2017)

	2016						2017						% variació 2017/2016			
	2016			2016			2017			2017			2016		2017	
	Total	% total	Temporada mitjana-alta	% Temp. mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	% Temp. mitjana-baixa	Total	% total	Temporada mitjana-alta	% Temp. mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	% Temp. mitjana-baixa	Total	Temp. mitjana-alta	Temp. mitjana-baixa	Temp. mitjana-na-baixa
Total	1.356.067	100%	1.052.435	100%	303.632	100%	1.375.968	100%	1.147.678	100%	228.290	100%	1,5	9,0	-24,8	
Palma	1.028.670	76%	752.018	71%	276.652	91%	928.582	67%	730.780	64%	197.802	87%	-9,7	-2,8	-28,5	
Alcúdia	5.887	0%	5.657	1%	230	0%	1.391	0%	1.391	0%	0	0%	-76,4	-75,4	-100,0	
Maó	72.011	5%	64.179	6%	7.832	3%	114.289	8%	100.078	9%	14.211	6%	58,7	55,9	81,4	
Eivissa	247.865	18%	228.947	22%	18.918	6%	331.706	24%	315.429	27%	16.277	7%	33,8	37,8	-14,0	
La Savina	1.634	0%	1.634	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	-	-	-	

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme.

**QUADRE I-72. ENTRADA DE PASSATGERS EN COMPANYES AÈRIES TRADICIONALS I DE BAIX COST PER
COMUNITAT AUTÒNOMA DE DESTÍ (2016-2017)**

	Total companyes aèries			Companyes aèries tradicionals			Companyes aèries de baix cost		
	2016	2017	% variació	2016	2017	% variació	2016	2017	% variació
Total	80.872.292	87.596.878	8,3	40.469.540	41.772.250	3,2	40.402.752	45.824.628	13,4
Madrid	18.058.266	19.285.198	6,8	13.443.651	14.099.262	4,9	4.614.615	5.185.936	12,4
Catalunya	17.335.947	18.675.337	7,7	5.951.728	6.426.669	8,0	11.384.219	12.248.668	7,6
Canàries	13.431.830	14.402.985	7,2	8.312.506	8.260.722	-0,6	5.119.324	6.142.263	20,0
Illes Balears	13.340.916	14.144.842	6,0	7.435.228	7.057.658	-5,1	5.905.688	7.087.184	20,0
Andalusia	8.760.795	9.894.144	12,9	2.756.652	3.159.823	14,6	6.004.143	6.734.321	12,2
C. Valenciana	7.598.553	8.569.396	12,8	1.751.678	1.854.022	5,8	5.846.875	6.715.374	14,9
Resta de CA	2.345.985	2.624.976	11,9	818.097	914.094	11,7	1.527.888	1.710.882	12,0

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'AENA.

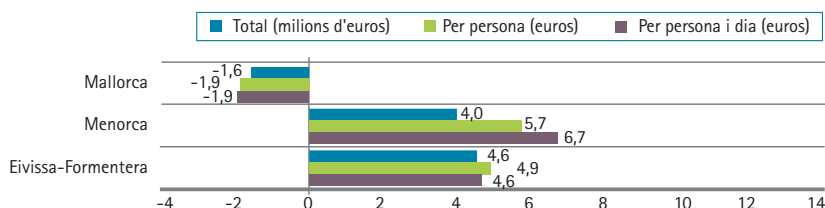
QUADRE I-73. DESPESA DELS TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL A LES ILLES BALEARS PER ILLA (2016-2017)

		2016			2017			% variació 2017/2016		
		Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa
Illes Balears	Total (milions d'euros)	14.331	12.489	1.842	16.017	13.934	2.083	11,8	11,6	13,1
	Per persona (euros)	932,41	961,60	773,24	980,66	1.018,42	785,79	5,2	5,9	1,6
	Per persona i dia (euros)	129,49	132,31	113,16	136,70	139,81	118,98	5,6	5,7	5,1
Mallorca	Total (milions d'euros)	10.519	8.917	1.602	11.589	9.816	1.773	10,2	10,1	10,6
	Per persona (euros)	964,42	997,59	813,83	996,09	1.039,03	810,60	3,3	4,2	-0,4
	Per persona i dia (euros)	129,54	131,66	118,89	134,24	136,49	122,99	3,6	3,7	3,5
Menorca	Total (milions d'euros)	1.148	1.095	53	1.330	1.263	67	15,8	15,3	25,9
	Per persona (euros)	819,87	844,99	508,78	909,34	944,27	535,92	10,9	11,8	5,3
	Per persona i dia (euros)	106,93	109,10	75,93	120,10	123,07	82,57	12,3	12,8	8,7
Eivissa-Formentera	Total (milions d'euros)	2.663	2.477	186	3.099	2.855	243	16,3	15,3	30,5
	Per persona (euros)	869,85	899,65	604,02	957,44	985,47	717,90	10,1	9,5	18,9
	Per persona i dia (euros)	142,21	148,95	88,82	156,73	163,28	106,60	10,2	9,6	20,0

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'EGATUR de l'Ibestat.

Gràfic I-103

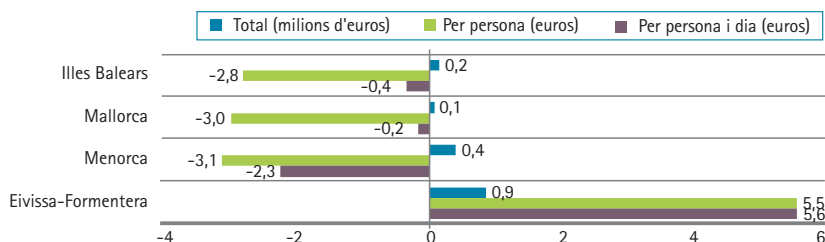
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insular de la despesa turística respecte a les Illes Balears (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'EGATUR de l'Ibstat.

Gràfic I-104

Diferències en punts percentuals de l'increment del pes de la despesa turística de la temporada mitjana-baixa sobre el total i per illa (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'EGATUR de l'Ibstat.

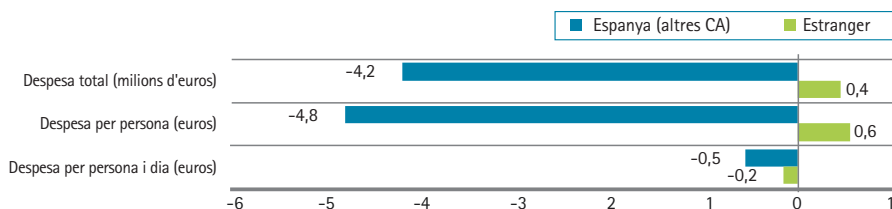
QUADRE I-74. DESPESA DELS TURISTES AMB DESTINACIÓ PRINCIPAL LES ILLES BALEARS PER PAÍS DE RESIDÈNCIA (2016-2017)

	2016			2017			% variació 2017/2016		
	Despesa total (milions d'euros)	Despesa per persona (euros)	Despesa per persona i dia (euros)	Despesa total (milions d'euros)	Despesa per persona (euros)	Despesa per persona i dia (euros)	Despesa total (milions d'euros)	Despesa per persona (euros)	Despesa per persona i dia (euros)
Total	14.331	932	129	16.017	981	137	11,8	5,2	5,6
Espanya (altres CA)	1.325	559	85	1.426	561	89	7,6	0,4	5,1
Estranger	13.006	1.001	137	14.591	1.058	144	12,2	5,7	5,5
França	599	944	125	567	970	132	-5,3	2,7	5,4
Itàlia	586	854	133	664	885	130	13,3	3,6	-2,6
Regne Unit	3.257	897	130	3.551	950	138	9,0	6,0	6,2
Alemanya	4.527	981	127	4.965	1.025	132	9,7	4,5	3,5
Suïssa	481	992	133	524	983	150	8,9	-0,9	13,0
Bèlgica, Luxemburg i Països Baixos	938	1.057	146	951	1.070	159	1,4	1,3	8,3
Països nòrdics	927	1.136	156	1.193	1.188	163	28,8	4,6	4,1
Resta del món	1.691	1.363	181	2.175	1.501	189	28,7	10,1	4,3

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'EGATUR de l'Ibstat.

Gràfic I-105

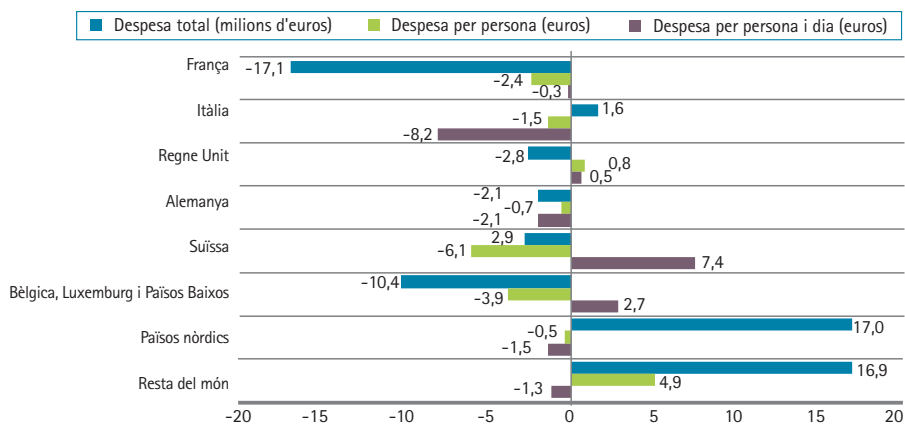
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement de la despesa de turistes respecte al total per origen de residència (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'EGATUR de l'Ibestat.

Gràfic I-106

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement de la despesa de turistes internacionals respecte al total per país de residència (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'EGATUR de l'Ibestat.

6.6.

PREUS I RENDIBILITAT DEL SECTOR HOTELER

6.6.1. EVOLUCIÓ DELS PREUS I RENDIBILITAT 2008-2017 A LES BALEARS I PER ILLES

La tarifa mitjana diària va ser negativa l'any 2009 a les Balears i per al conjunt de les illes. Destaca la caiguda de Menorca,

amb un -12,8%, mentre que a Mallorca va caure un -2,9%, i a les Pitiüses, un -1,8%. La caiguda de la mitjana balear va ser d'un -4%. A partir del 2009 només es varen tornar a registrar resultats negatius el 2010 a Mallorca (-0,6%) i Menorca (-2,7%). La recuperació a partir del 2011 es va generalitzar a totes les illes, amb taxes de creixement màximes per Mallorca el 2017 (11,7%), a Menorca el 2013 (16,2%) i a les Pitiüses el 2015 (30,1%). (Vegeu el quadre I-77).

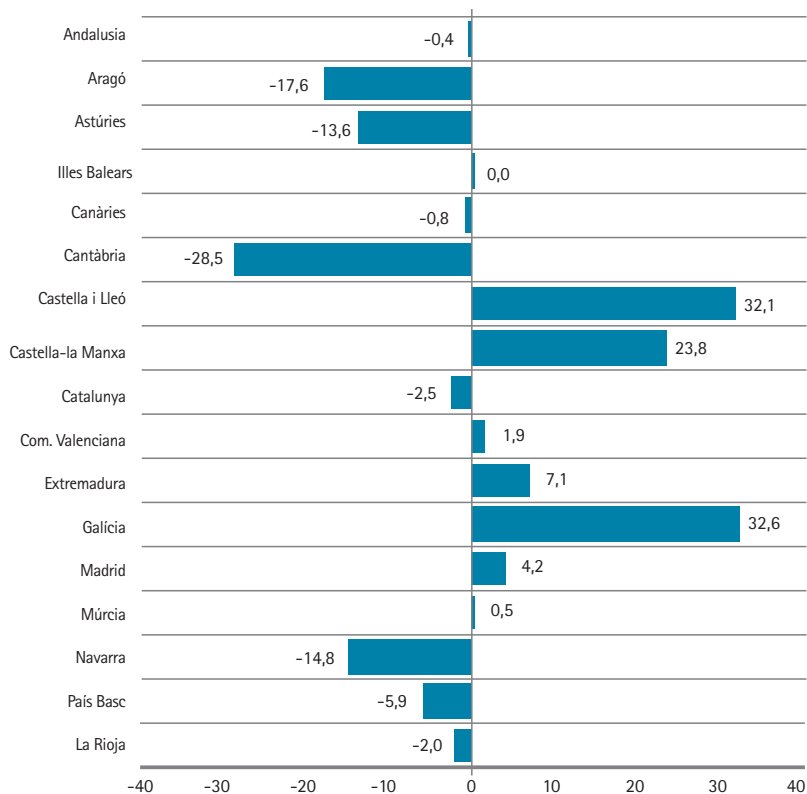
Quadre I-75. DESPESA DELS TURISTES INTERNACIONALS PER COMUNITAT AUTÒNOMA DE DESTINACIÓ PRINCIPAL (2016-2017)

	Despesa total (milions d'euros)			Despesa mitjana per persona (euros)			Despesa mitjana diària per persona (euros)			Duració mitjana dels viatgers (dies)		
	2016	2017	% variació	2016	2017	% variació	2016	2017	% variació	2016	2017	% variació
Espanya	77.416	86.823	12,2	1.028	1.062	3,3	130	137	5,4	7,9	7,7	-2,2
Andalusia	11.319	12.651	11,8	1.069	1.097	2,6	110	115	4,5	9,7	9,5	-1,8
Aragó	439	415	-5,5	742	714	-3,8	94	95	1,1	7,9	7,5	-5,3
Astúries	315	311	-1,5	997	1.113	11,6	85	100	17,6	11,8	11,1	-5,9
Illes Balears	13.006	14.591	12,2	1.001	1.058	5,7	137	144	5,1	7,3	7,3	0,4
Canàries	15.070	16.780	11,3	1.137	1.181	3,9	130	138	6,2	8,7	8,6	-1,6
Cantàbria	387	324	-16,3	952	883	-7,2	92	108	17,4	10,3	8,2	-20,3
Castella i Lleó	534	770	44,3	477	568	19,1	90	101	12,2	5,3	5,6	6,0
Castella-la Manxa	162	221	35,9	796	993	24,7	98	93	-5,1	8,1	10,7	32,5
Catalunya	17.467	19.152	9,6	963	1.006	4,5	162	169	4,3	5,9	6,0	1,2
Com. Valenciana	7.437	8.481	14,0	962	951	-1,1	91	95	4,4	10,6	10,0	-6,0
Extremadura	96	114	19,3	452	420	-7,1	83	107	28,9	5,5	3,9	-28,7
Galícia	836	1.210	44,8	982	1.037	5,6	97	105	8,2	10,1	9,9	-2,0
Madrid	7.597	8.838	16,3	1.314	1.320	0,5	207	219	5,8	6,3	6,0	-4,6
Múrcia	903	1.017	12,6	961	1.002	4,3	76	84	10,5	12,7	11,9	-6,1
Navarra	192	187	-2,6	676	624	-7,7	109	118	8,3	6,2	5,3	-14,8
País Basc	1.556	1.653	6,3	895	872	-2,6	163	183	12,3	5,5	4,8	-13,5
La Rioja	93	103	10,2	651	779	19,7	99	99	0,0	6,6	7,8	18,8

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

Gràfic I-107

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement de la despesa turística respecte a Espanya per comunitats autònomes (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

Quant a la rendibilitat mesurada pels ingressos per habitació, va ser negativa l'any 2009 a les Balears i per al conjunt d'illes. Destaca la davallada de Menorca, amb un -18,7%, mentre que a Mallorca va caure un -8,7% i a les Pitiüses un 9,8%. La caiguda de la mitjana balear va ser d'un -10,2%. A partir del 2009 ja no es tornen a donar resultats negatius, excepte a Menorca el 2015 i 2017 (1,6% i 1,9%). La recuperació a partir del 2010 –tret de l'excepcionalitat de Menorca– es va generalitzar a totes les illes, amb taxes de

creixement màximes per Mallorca el 2017 (11,5%), a Menorca el 2016 (18,9%) i a les Pitiüses el 2015 (31,1%). (Vegeu el gràfic I-109 i els gràfics del AI-7 al AI-17).

6.6.2. EVOLUCIÓ DELS PREUS I RENDIBILITAT 2016-2017 A LES BALEARS, PER ILLES I PER TEMPORADES

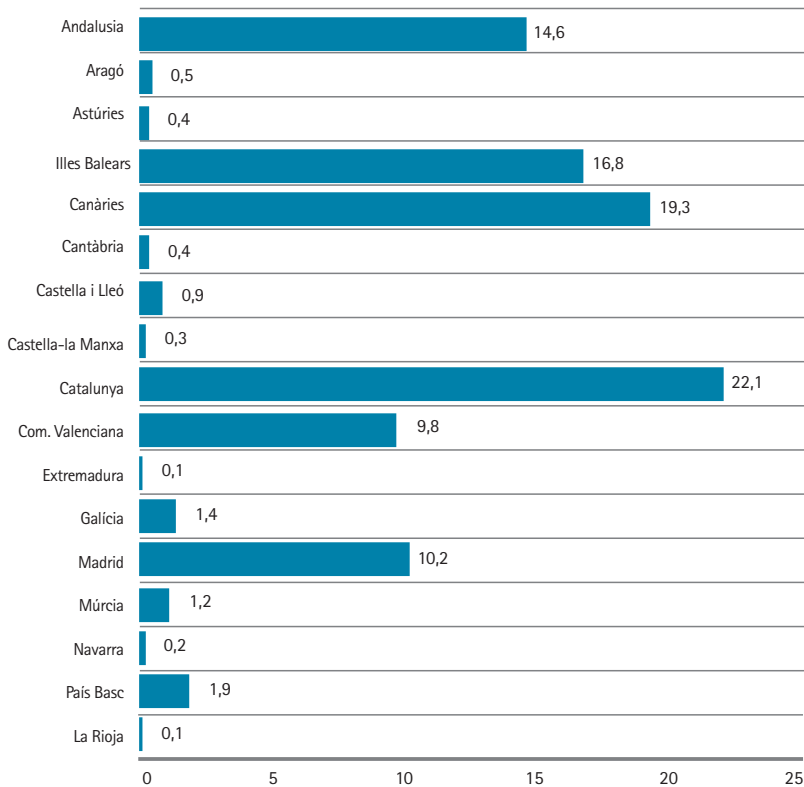
Mallorca és l'illa que el 2017 presenta un millor comportament quant a tarifa mitjana diària i ingressos per habitació,

ja que respecte a la mitjana regional se situa 4,2 punts i 3,9 punts per sobre, respectivament; mentre Menorca se situa en una situació menor de -11,4 punts i -9,5 punts i les Pitiüses es troben 6,6 punts i -6,8 punts. Aquest fenomen es reproduïx amb taxes semblants per a la temporada mitjana-alta, mentre que la situació canvia per a la temporada mitjana-baixa, ja que Mallorca se situa en una situació pitjor en ingressos per

habitació (-1,7 punts) però superior en tarifa mitjana diària (1 punt). Menorca continua presentant pitjors resultats per tarifa mitjana diària (-15,4 punts), però millora en ingressos per habitació, en 5,1 punts. Les Pitiüses tenen el mateix comportament que Menorca quant a tarifa mitjana diària inferior, en -2,3 punts, però presenten ingressos per habitació superior (4,6 punts). (Vegeu el quadre I-78 i els gràfics del I-110 al I-112).

Gràfic I-108

Despesa total dels turistes internacionals per comunitat autònoma de destinació principal (%) (2017) (base 100 = Espanya)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

QUADRE I-76. DESPESA DELS TURISTES INTERNACIONALS PER PARTIDA DE LA DESPESA I COMUNITAT AUTÒNOMA DE DESTINACIÓ PRINCIPAL (2016)

	Despesa total (milions d'euros)	Despesa amb paquet turístic	% despesa amb paquet turístic / Total	Despesa no inclosa en paquet turístic	% despesa no inclosa en paquet turístic / Total	Despesa en transport internacional	% despesa en transport internacional / Total	Despesa en allotjament	% despesa en allotjament / Total	Despesa en manutenció	% despesa en manutenció / Total	Despesa en activitats	% despesa en activitats / Total	Altres despeses	% altres despeses / Total
	(1)=(2)+(3)	(2)	% (2) / (1)	(3)=(4)+5+6+7+8)	% (3) / (1)	(4)	% (4) / (1)	(5)	% (5) / (1)	(6)	% (6) / (1)	(7)	% (7) / (1)	(8)	% (8) / (1)
Total	77.416	16.971	22%	60.444	78%	15.213	20%	10.837	14%	12.009	16%	13.627	18%	8.760	11%
Andalusia	11.319	1.804	16%	9.515	84%	2.113	19%	1.650	15%	1.922	17%	2.165	19%	1.665	15%
Illes Balears	13.006	4.338	33%	8.668	67%	1.565	12%	2.072	16%	2.134	16%	1.718	13%	1.179	9%
Canàries	15.070	7.160	48%	7.910	52%	1.599	11%	1.295	9%	2.068	14%	1.808	12%	1.140	8%
Catalunya	17.467	2.218	13%	15.249	87%	4.347	25%	2.807	16%	2.605	15%	3.528	20%	1.962	11%
Com. Valenciana	7.437	546	7%	6.892	93%	1.264	17%	1.298	17%	1.412	19%	1.740	23%	1.178	16%
Madrid	7.597	587	8%	7.010	92%	3.144	41%	880	12%	871	11%	1.482	20%	633	8%
Altres CA	5.519	319	6%	5.200	94%	1.181	21%	835	15%	995	18%	1.187	22%	1.003	18%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

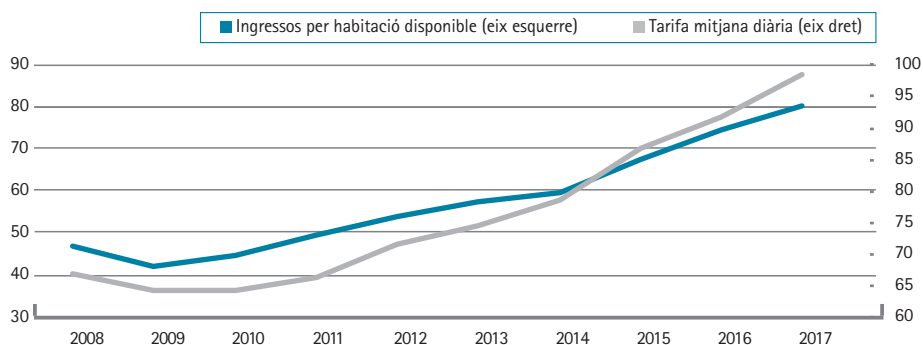
QUADRE I-77. EVOLUCIÓ DE LA RENDIBILITAT DEL SECTOR HOTELER PER ILLA (EUROS) (2008-2017)

	Illes Balears	% variació anual	Mallorca	% variació anual	Menorca	% variació anual	Eivissa-Formentera	% variació anual
Tarifa mitjana diària								
2008	67,0	-	64,9	-	73,5	-	68,3	-
2009	64,3	-4,0	63,0	-2,9	64,1	-12,8	67,1	-1,8
2010	64,4	0,2	62,6	-0,6	62,4	-2,7	70,3	4,8
2011	66,5	3,3	63,9	2,1	68,1	9,1	73,0	3,8
2012	71,6	7,7	68,2	6,7	75,5	10,9	80,0	9,6
2013	74,6	4,2	70,1	2,8	87,7	16,2	82,8	3,5
2014	78,6	5,4	73,2	4,4	89,5	2,1	91,3	10,3
2015	86,7	10,3	77,7	6,1	82,1	-8,3	118,8	30,1
2016	91,8	5,9	82,4	6,0	94,4	15,0	125,6	5,7
2017	98,6	7,4	92,0	11,7	90,6	-4,0	126,6	0,8

Ingressos per habitació disponible (RevPAR)								
2008	46,9	-	46,1	-	49,7	-	45,9	-
2009	42,1	-10,2	42,1	-8,7	40,4	-18,7	41,4	-9,8
2010	44,7	6,2	43,3	2,9	42,8	5,9	49,5	19,6
2011	49,6	11,0	48,1	11,1	48,0	12,1	54,8	10,7
2012	54,1	9,1	52,5	9,1	52,8	10,0	59,3	8,2
2013	57,6	6,5	55,1	5,0	61,4	16,3	63,5	7,1
2014	59,9	4,0	56,5	2,5	64,4	4,9	68,5	7,9
2015	67,5	12,7	61,0	8,0	63,4	-1,6	89,8	31,1
2016	74,8	10,8	67,8	11,1	75,4	18,9	100,9	12,4
2017	80,5	7,6	75,6	11,5	74,0	-1,9	101,7	0,8

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibestat.

Gràfic I-109
Evolució de la rendibilitat (euros) del sector hotelier a les Illes Balears (2008-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibestat.

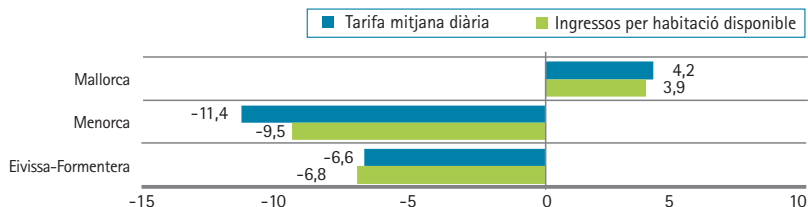
QUADRE I-78. TARIFA MITJANA DIÀRIA I INGRESSOS PER HABITACIONS DEL SECTOR HOTELER A LES ILLES BALEARS PER TEMPORADA (EUROS) (2016-2017)

		2016			2017			% variació 2017/2016		
		Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa	Total	Temporada mitjana-alta	Temporada mitjana-baixa
Illes Balears	Tarifa mitjana diària	91,8	95,8	68,0	98,6	102,8	74,1	7,4	7,3	9,0
	Ingressos per habitació disponible	74,8	84,3	41,5	80,5	89,8	47,7	7,6	6,5	15,0
Mallorca	Tarifa mitjana diària	82,4	85,1	68,5	92,0	95,1	75,2	11,7	11,8	9,9
	Ingressos per habitació disponible	67,8	75,0	43,6	75,6	83,1	49,4	11,5	10,8	13,3
Menorca	Tarifa mitjana diària	94,4	103,1	50,6	90,6	97,4	47,4	-4,0	-5,5	-6,5
	Ingressos per habitació disponible	75,4	93,8	23,3	74,0	88,0	27,9	-1,9	-6,2	20,0
Eivissa-Formentera	Tarifa mitjana diària	125,6	128,7	73,9	126,6	131,1	78,8	0,8	1,9	6,6
	Ingressos per habitació disponible	100,9	111,0	34,9	101,7	113,2	41,7	0,8	2,0	19,6

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibstat.

Gràfic I-110

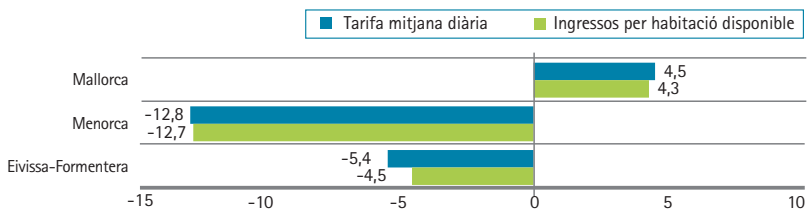
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insular de la rendibilitat del turisme respecte a les Illes Balears (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibstat.

Gràfic I-111

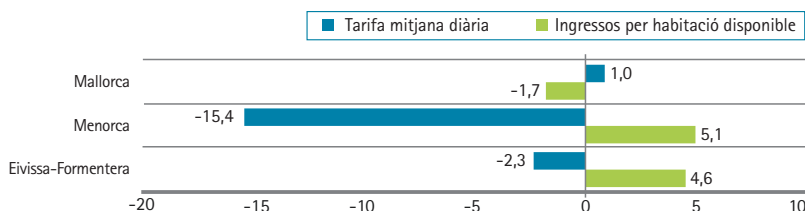
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insular de la rendibilitat del turisme respecte a les Illes Balears en temporada mitjana-alta (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibstat.

Gràfic I-112

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insular de la rendibilitat del turisme respecte a les Illes Balears en temporada mitjana-baixa (2016-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibestat.

6.6.3. EVOLUCIÓ DELS PREUS 2016-2017 PER COMUNITATS AUTÒNOMES

Quant al creixement de la tarifa mitjana diària, el creixement de les Balears se situa en un 7,4%, només superat per Madrid, amb un 9,8%. Per sobre de la mitjana de l'Estat, només s'hi situen les Balears, les Canàries, i Catalunya. (Vegeu el quadre I-79 i el gràfic I-113).

6.6.4. EVOLUCIÓ 2008-2017 DE L'IPH PER TIPOLOGIA HOTELERA

Quant a l'evolució del IPH hotelier, per apartaments i turisme rural al llarg del període 2008-2017, el creixement acumulatiu més elevat s'ha donat als apartaments amb un 34,6%; seguit dels hotels, amb un 34%, i del turisme rural, amb un 10,4%. (Vegeu el quadre I-80 i el gràfic I-114).

En relació amb el 2017 cal destacar la variació negativa de preus en temporada mitjana-baixa per part dels hotels de cinc estrelles d'or. (Vegeu el quadre I-81).

6.7.

OFERTA

En aquest apartat estudiem l'oferta d'allotjament, el grau d'ocupació, el tot inclòs i l'oferta complementària.

6.7.1. ESTABLIMENTS

El 2017 hi havia 2.817 establiments turístics a les Balears, un 4,3% més que l'any anterior. Per illes, Mallorca en té 1.777, Eivissa 546, Menorca 375 i Formentera 119. Les Pitiüses presenten variacions negatives respecte a l'any passat: un 0,4% en el cas d'Eivissa i un -2,4% a Formentera. A Mallorca i Menorca, en canvi, el nombre d'establiments turístics ha crescut el darrer any un 6,5 i un 3,9% respectivament. (Vegeu el quadre I-82).

Segons el tipus d'establiment, trobam 807 apartaments turístics i 761 hotels a les illes, la suma dels quals representa més de la meitat del nombre total d'establiments

el 2017. Les variacions positives més significatives respecte al 2016 les trobam als agroturismes, que passen de 296 a 340 allotjaments (15%); en el turisme d'interior, de 119 a 187 (57%), i als hotels de ciutat, de 19 a 33 (73,7%). Aquesta darrera categoria es concentra pràcticament tota a Mallorca, amb 30 dels 33 establiments. Els altres tres els trobam a Eivissa. Per contra, es dona una notable reducció de l'oferta d'establiments en els hotels residències (22%), que passen de 27 a 21 establiments, i en les ciutat de vacances (-20%), que passen de 10 a 8 establiments, ja que dos establiments dels

que hi havia a Mallorca han deixat la seva explotació).

6.7.2. PLACES

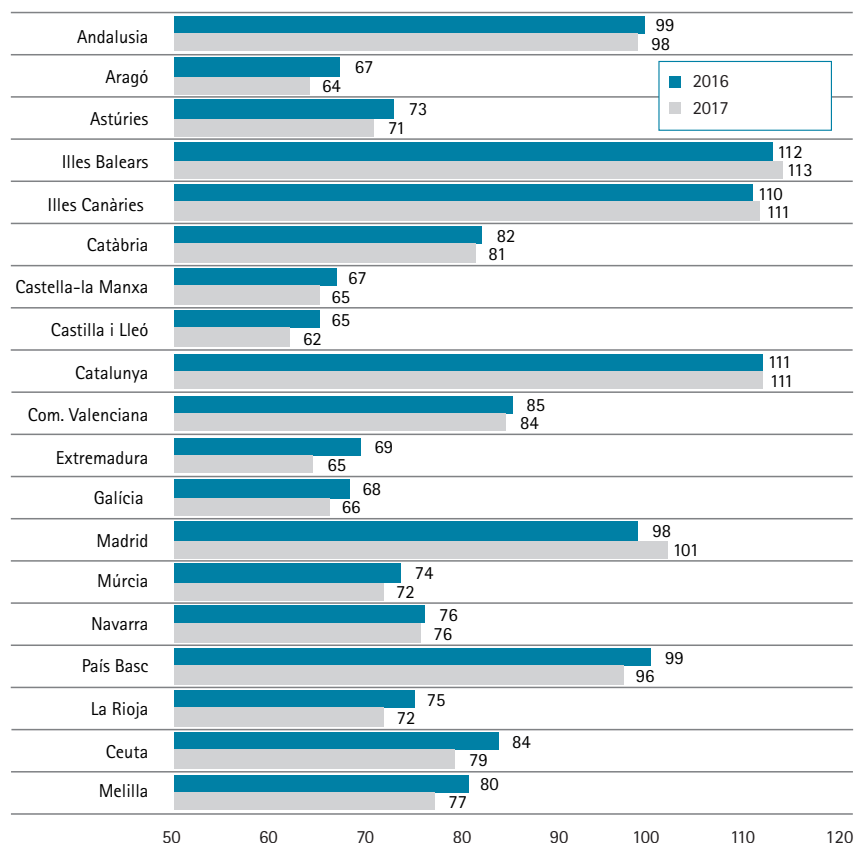
Pel que fa referència a la quantitat de places turístiques, el 2017 a les Illes Balears n'hi ha 436.315 (un 1,5% més que el 2016), les quals es reparteixen de la manera següent: 298.358 a Mallorca (un 2% més que el 2016), 78.113 a Eivissa (un -0,7% menys), 51.876 a Menorca (un 2,2% més) i 7.968 a Formentera (un 1,8% més). (Vegeu el quadre I-83).

QUADRE I-79. TARIFA MITJANA DIÀRIA DEL SECTOR HOTELER PER COMUNITATS AUTÒNOMES (EUROS) (2016-2017)

	2016	2017	% variació anual
Espanya	82,0	87,3	6,4
Andalusia	80,8	85,6	5,9
Aragó	55,3	55,9	1,1
Astúries	59,9	61,7	3,1
Illes Balears	91,8	98,6	7,4
Canàries	90,2	96,6	7,2
Cantàbria	67,3	70,8	5,2
Castella i Lleó	54,7	56,8	3,7
Castella-la Manxa	53,3	54,2	1,6
Catalunya	90,9	96,9	6,6
Com. Valenciana	69,8	73,8	5,6
Extremadura	57,0	56,4	-1,0
Galícia	56,0	57,7	3,1
Madrid	80,5	88,4	9,8
Múrcia	60,4	62,6	3,6
Navarra	62,5	66,0	5,6
País Basc	81,6	84,2	3,2
La Rioja	61,4	62,6	2,0
Ceuta	68,6	69,1	0,8
Melilla	65,9	67,3	2,1

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

Gràfic I-113
Tarifa mitjana diària del sector hotelier per comunitats autònomes (euros)
(2016-2017) (base Espanya = 100)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

QUADRE I-80. EVOLUCIÓ DE L'ÍNDEX DE PREUS DE L'OFERTA TURÍSTICA A LES ILLES BALEARS EN TEMPORADA ALTA
(BASE 2008 = 100) (2008-2017)

	Hotellers (IPH)	Apartaments turístics (IPAP)	Allotjaments de turisme rural (IPTR)
2008	100,0	138,1	112,9
2009	95,1	132,0	115,8
2010	93,9	127,1	111,4
2011	96,3	129,7	113,4
2012	100,5	139,6	114,6
2013	104,9	147,0	116,7

continúa

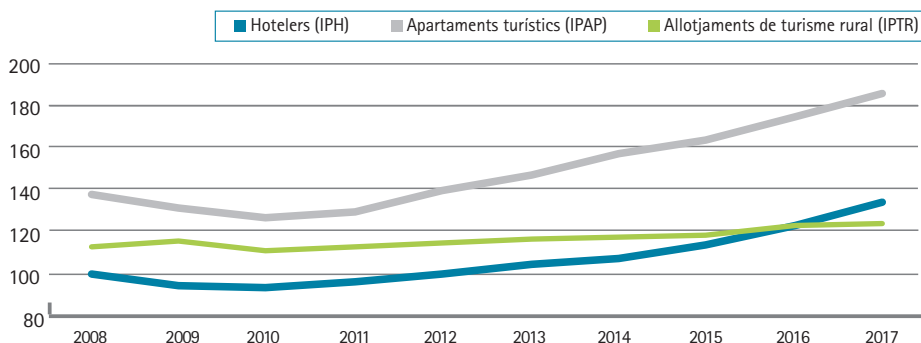
	Hotellers (IPH)	Apartaments turístics (IPAP)	Allotjaments de turisme rural (IPTR)
2014	107,3	157,7	117,7
2015	114,4	164,1	119,1
2016	123,0	174,5	123,3
2017	134,0	185,8	124,7
% var 2017/2008	34,0%	34,6%	10,4%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibestat.

Nota: Només disposam de dades de la temporada alta, ja que no hi ha dades registrades per als mesos de temporada baixa.

Gràfic I-114

Evolució de l'índex de preus de l'oferta turística a les Illes Balears en temporada alta (2008-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibestat.

QUADRE I-81. MITJANA DE L'ÍNDEX DE PREUS HOTELERS A LES ILLES BALEARS PER CATEGORIA I TEMPORADA (BASE 2008 = 100) (2016-2017)

	Total	Cinc estrelles d'or	Quatre estrelles d'or	Tres estrelles d'or	Dues estrelles d'or	Una estrella d'or	Tres i dues estrelles de plata	Una estrella de plata
2016	115,7	96,9	115,1	124,3	114,1	138,6	117,5	113,4
Temporada mitjana-alta	123,0	109,9	119,2	127,6	128,8	146,6	141,7	121,6
Temporada mitjana-baixa	108,3	81,2	110,2	120,2	96,4	114,5	88,4	103,5
2017	123,2	97,5	121,9	132,7	127,1	168,2	127,7	128,2
Temporada mitjana-alta	134,0	113,3	128,4	142,4	146,0	179,2	159,6	133,5
Temporada mitjana-baixa	112,4	78,6	114,0	121,0	104,3	135,0	89,6	112,4
% variació	6,5	0,7	5,8	6,8	11,4	21,3	8,7	13,1
Temporada mitjana-alta	8,9	3,1	7,7	11,6	13,4	22,2	12,6	9,7
Temporada mitjana-baixa	3,7	-3,2	3,4	0,6	8,2	17,9	1,3	8,6

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i de l'Ibestat.

QUADRE | 82. ESTABLIMENTS TURÍSTICS A LES ILLES BALEARS (2016-2017)

	Illes Balears			Mallorca			Menorca			Eivissa			Formentera		
	2016	2017	% variació	2016	2017	% variació	2016	2017	% variació	2016	2017	% variació	2016	2017	% variació
Total	2.700	2.817	4,3%	1.669	1.777	6,5%	361	375	3,9%	548	546	-0,4%	122	119	-2,5%
(AG) Agroturisme	296	340	14,9%	245	287	17,1%	22	24	9,1%	29	29	0,0%	0	0	-
(AP) Apartaments turístics	825	807	-2,2%	315	301	-4,4%	206	205	-0,5%	229	228	-0,4%	75	73	-2,7%
(CH) Casa d'hostes	51	50	-2,0%	16	16	0,0%	2	2	0,0%	25	25	0,0%	8	7	-12,5%
(CT) Càmping turístics	8	8	0,0%	1	1	0,0%	2	2	0,0%	5	5	0,0%	0	0	-
(CV) Ciutat de vacances	10	8	-20,0%	2	0	-100,0%	1	1	0,0%	5	5	0,0%	2	2	0,0%
(F) Fonda	13	13	0,0%	8	8	0,0%	1	1	0,0%	3	3	0,0%	1	1	0,0%
(H) Hotel	739	761	3,0%	563	585	3,9%	51	51	0,0%	108	107	-0,9%	17	18	5,9%
(HA) Hotel apartament	257	263	2,3%	202	206	2,0%	30	32	6,7%	25	25	0,0%	0	0	-
(HC) Hotel de ciutat	19	33	73,7%	16	30	87,5%	0	0	-	3	3	0,0%	0	0	-
(HR) Hotel rural	50	50	0,0%	37	37	0,0%	6	6	0,0%	7	7	0,0%	0	0	-
(HRE) Hotel residència	27	21	-22,2%	6	2	-66,7%	2	1	-50,0%	19	18	-5,3%	0	0	-
(HS) Hostal	112	109	-2,7%	68	66	-2,9%	9	9	0,0%	23	23	0,0%	12	11	-8,3%
(HSR) Hostal residència	167	159	-4,8%	86	78	-9,3%	14	13	-7,1%	60	61	1,7%	7	7	0,0%
(PE) Pensió	1	1	0,0%	1	1	0,0%	0	0	-	0	0	-	0	0	-
(RA) Residència apartament	6	7	16,7%	0	0	-	2	3	50,0%	4	4	0,0%	0	0	-
(TI) Turisme d'interior	119	187	57,1%	103	159	54,4%	13	25	92,3%	3	3	0,0%	0	0	-

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE i de l'Agència de Turisme de les Illes Balears.

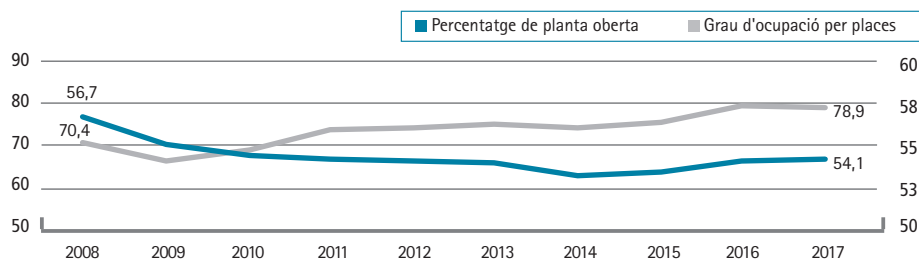
QUADRE I-83. PLACES DELS ALLOTJAMENTS TURÍSTICS A LES ILLES BALEARS (2016-2017)

	Illes Balears			Mallorca			Menorca			Eivissa			Formentera		
	2016	2017	% variació	2016	2017	% variació	2016	2017	% variació	2016	2017	% variació	2016	2017	% variació
Total	429.669	436.315	1,5%	292.435	298.358	2,0%	50.736	51.876	2,2%	78.670	78.113	-0,7%	7.828	7.968	1,8%
(AG) Agroturisme	4.910	6.274	27,8%	4.108	5.410	31,7%	336	378	12,5%	466	486	4,3%	0	0	-
(AP) Apartaments turístics	83.218	78.778	-5,3%	38.643	34.567	-10,5%	20.402	20.335	-0,3%	21.154	21.134	-0,1%	3.019	2.742	-9,2%
(CH) Casa d'hostes	1.150	1.134	-1,4%	527	527	0,0%	39	39	0,0%	459	459	0,0%	125	109	-12,8%
(CT) Càmping turístics	3.137	3.137	0,0%	500	500	0,0%	1.039	1.039	0,0%	1.598	1.598	0,0%	0	0	-
(CV) Ciutat de vacances	6.740	4.962	-26,4%	1.778	0	-100,0%	816	816	0,0%	2.953	2.953	0,0%	1.193	1.193	0,0%
(F) Fonda	362	362	0,0%	236	236	0,0%	7	7	0,0%	89	89	0,0%	30	30	0,0%
(H) Hotel	209.023	214.643	2,7%	155.021	161.534	4,2%	14.548	13.708	-5,8%	37.050	36.551	-1,3%	2.404	2.850	18,6%
(HA) Hotel apartament	97.174	100.182	3,1%	79.873	81.219	1,7%	10.459	12.121	15,9%	6.842	6.842	0,0%	0	0	-
(HC) Hotel de ciutat	1.669	4.023	141,0%	1.118	3.472	210,6%	0	0	-	551	551	0,0%	0	0	-
(HR) Hotel rural	1.909	2.017	5,7%	1.553	1.661	7,0%	202	202	0,0%	154	154	0,0%	0	0	-
(HRE) Hotel residència	3.424	2.957	-13,6%	497	284	-42,9%	569	429	-24,6%	2.358	2.244	-4,8%	0	0	-
(HS) Hostal	5.790	5.602	-3,2%	3.595	3.452	-4,0%	351	350	-0,3%	1.067	1.067	0,0%	777	733	-5,7%
(HSR) Hostal residència	7.996	7.513	-6,0%	3.590	3.084	-14,1%	567	503	-11,3%	3.559	3.615	1,6%	280	311	11,1%
(PE) Pensió	23	23	0,0%	23	23	0,0%	0	0	-	0	0	-	0	0	-
(RA) Residència apartament	1.523	1.952	28,2%	0	0	-	1.183	1.612	36,3%	340	340	0,0%	0	0	-
(TI) Turisme d'interior	1.621	2.756	70,0%	1.373	2.389	74,0%	218	337	54,6%	30	30	0,0%	0	0	-

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE i de l'Agència de Turisme de les Illes Balears.

Gràfic I-115

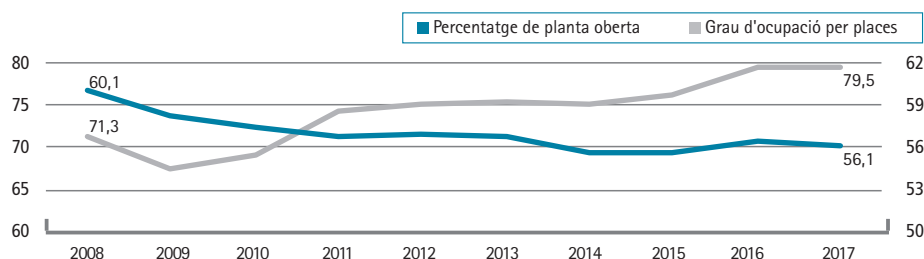
Percentatge de planta oberta i grau d'ocupació de l'oferta hotelera a les Illes Balears (2008-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i l'Ibestat.

Gràfic I-116

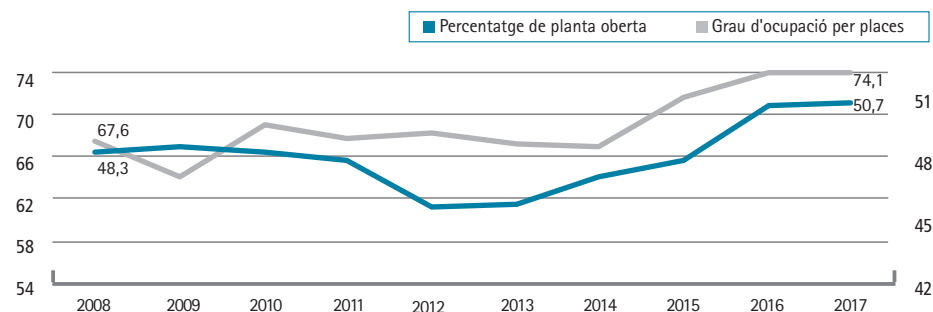
Percentatge de planta oberta i grau d'ocupació de l'oferta hotelera a Mallorca (2008-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i l'Ibestat.

Gràfic I-117

Percentatge de planta oberta i grau d'ocupació de l'oferta hotelera a Menorca (2008-2017)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i l'Ibestat.

Segons la tipologia d'allotjaments, la classificació queda de la manera següent: 214.643 places d'hotel (un 72,5% a Mallorca), 100.182 d'hotel apartament (un 81% a Mallorca) i 78.778 d'apartaments turístics (un 43,9%). La resta de places es reparteixen entre les altres categories, cap de les quals supera les 10.000 places. La variació proporcional més significativa respecte al 2016 la trobam a la categoria d'hotel de ciutat, que passa de 1.669 a 4.023 places, la qual cosa representa una pujada del 141%. Cal destacar que aquest augment de places ha tingut lloc íntegrament a Mallorca. El turisme d'interior presenta una variació del 70% i els agroturisme i residències apartaments voregen increments d'un 30%. En el cas de Mallorca, cal destacar el tancament de les 1.778 places de ciutat de vacances.

6.7.3. GRAU D'OCUPACIÓ

Els resultats d'ocupació de la planta oberta es classifiquen en establiments hotelers, apartaments turístics i establiments de turisme rural.

Quant als hotels, l'evolució per al període 2008-2017 del percentatge de planta oberta pel total de Balears i Mallorca empitjora en -2,6 punts i en -4 punts, mentre en el cas de Menorca millora en 2,4 punts, i en el de les Pitiüses, en 0,6 punts. Mallorca és la que el 2017 té el percentatge més alt, amb un 56,1%, amb un empitjorament respecte al 2016 de -0,3 punts, seguida de Menorca, amb un 50,7%, amb una millora respecte al 2016 de 0,2 punts. Finalment, les Pitiüses presenten el percentatge més baix, amb

un 47,8% i una millora respecte al 2016 d'1,8 punts. (Vegeu el quadre I-84 i els gràfics del I-115 al I-118).

L'evolució per al període 2008-2017 del percentatge del grau d'ocupació dels hotels per places millora a les Balears en 8,5 punts. Per illes, Mallorca ho fa en 8,2 punts, Menorca en 6,5 punts i les Pitiüses en 10,7 punts. Mallorca és la que el 2017 té el percentatge més alt, amb un 79,5% (destaca el millor percentatge per als hotels de tres estrelles d'or, tant en places com per places en cap de setmana i per habitació, a l'entorn del 83% i el 85%), amb un empitjorament respecte al 2016 de -0,1 punts. La segueixen les Pitiüses, amb un 78% (destaca el millor percentatge per als hotels de tres estrelles d'or, tant en places com per places en cap de setmana i per habitació, a l'entorn del 80% i el 84%), amb una disminució respecte al 2016 de -2,1 punts. Menorca presenta el percentatge més baix, amb un 74,1% (destaca el millor percentatge per als hotels de quatre i tres estrelles d'or, tant en places com per places en cap de setmana i per habitació, a l'entorn del 78% i el 86%), el mateix percentatge que el 2016.

L'evolució per al període 2008-2017 del percentatge de places hoteleres ocupades sobre places existents millora per al total de les Balears en 2,7 punts i per illes, ja que en el cas de Mallorca ho fa en 1,7 punts. A Menorca millora en 4,9 punts i a les Pitiüses ho fa en 5,5 punts. Mallorca és la que el 2017 té el percentatge més alt, amb un 44,6% i un empitjorament respecte al 2016 de -0,3 punts, seguida de Menorca amb un 37,5% i una millora respecte a

l'any 2016 de 0,1 punts. Finalment, les Pitiüses presenten el percentatge més baix, amb un 37,3% i una millora respecte al 2016 de 0,4 punts.

Quant als apartaments turístics, es pot consultar l'evolució del grau d'ocupació per al període 2008-2013.

Pel que fa als apartaments de turisme rural, l'evolució per al període 2008-2017 del percentatge de planta oberta empitjora a les Balears en -4,1 punts, igualment que per illes, ja que Mallorca empitjora -2,6 punts, Menorca ho fa -6,4 punts i les Pitiüses baixen -18,1 punts. Mallorca és la que el 2017 té el percentatge més alt, amb un 65,4% i una millora respecte al 2016 de 2,8 punts; seguida de Menorca, amb un 58,3% i una millora respecte al 2016 d'1 punt, i, finalment, les Pitiüses presenten el percentatge més baix, amb un 50,9% i una disminució respecte al 2016 de -1,8 punts.

L'evolució per al període 2008-2017 als apartaments de turisme rural del percentatge del grau d'ocupació per places millora a les Balears en 2,4 punts. Per illes, Mallorca ho fa en 0,1 punt; Menorca en 14,7 punts, i les Pitiüses en 21,5 punts. Les Pitiüses són les que el 2017 tenen el percentatge més alt, amb un 59,2% i una millora respecte al 2016 de 3 punts; seguida de Menorca, amb un 56,2% i una millora respecte al 2016 d'1,6 punts. Mallorca presenta el percentatge més baix, amb un 48,8% i un empitjorament de -4,7 punts.

L'evolució del percentatge de places ocupades sobre places existents per al període 2008-2017 als apartaments de

turisme rural empitjora al total de les Balears i a Mallorca, -0,3 punts i -1,2 punts respectivament. En canvi, millora en el cas de Menorca, en 5,9 punts, i de les Pitiüses, en 4,1 punts. Menorca és l'illa que el 2017 té el percentatge més alt, amb un 32,8% i una millora respecte al 2016 d'1,5 punts; seguida de Mallorca, amb un 31,9% i una disminució respecte al 2016 de -1,6 punts. Finalment, les Pitiüses presenten el percentatge més baix, amb un 30,1% i una millora respecte al 2016 de 0,5 punts.

6.7.4. PENSIO COMPLETA

El registre d'establiments de Mallorca que ofereixen el servei de tot inclòs es xifra en un total de 264, dels quals 237 són hotels i 27 apartaments. Si fem referència a les places turístiques amb pensió completa, aquestes sumen 109.379, de les quals tan sols 5.357 són a apartaments i la resta són places hoteleres. (Vegeu el quadre I-85).

6.7.5. OFERTA COMPLEMENTÀRIA

Les dades de l'oferta complementària que ha recollit l'anuari de l'Observatori de Turisme fan referència a l'oferta de restaurants i bars cafeteria. El 2017 sumaren en total 12.971 establiments i 831.857 places, amb una mitjana de 64 places per establiment. Per tipus de negoci, els bars cafeteria sumen un total de 7.458 establiments per 5.513 restaurants. En el total de places, però, lideren els restaurants, amb 447.738 places, per les 384.119 de bars i cafeteries. Això indica una ràtio de places per establiment en els restaurants de 81,2 molt superior a la de

bars i cafeteries, que és de 51,5 places per establiment. (Vegeu el quadre I-86).

En el cas dels bars cafeteria la variació del nombre d'establiments d'aquests tipus presenta taxes negatives a totes les illes menys a Menorca, on varen créixer un 1,6%. Formentera presenta la disminució més gran, un 2,6%. Pel que fa al nombre de places, però, totes les illes tenen variacions positives: un 2,8% a Mallorca, un 1,5% a Menorca, un 0,3% a Eivissa i un 2,8% a Formentera. (Vegeu el quadre I-87).

Quant als restaurants, presenten millors índexs de variació respecte al 2016 pel que fa als establiments, amb una taxa mitjana del 2%. Eivissa presenta la creixença més baixa, amb un 0,3%, enfront d'un 2,6% a Mallorca. Menorca i Formentera se situen al voltant de l'1,5%. El nombre de places augmentà el 2017 un 3,3% a les Balears, amb taxes positives a Mallorca (4,7%), Menorca (4,1%) i Formentera (0,9%). A Eivissa caigueren un 0,9%. (Vegeu el quadre I-88).

Amb relació a l'oferta d'altres productes, destaquen el turisme nàutic i el golf. Pel que fa al turisme nàutic, les Balears disposen de 20.488 amarradors repartits en 69 ports esportius de diferents competències (estatals, autonòmiques i concessions privades). Mallorca aglutina un 71,9% de l'oferta nàutica, amb 47 ports i 14.663 amarradors, dels quals un 73% són amarradors de fins a 12 metres de longitud. Menorca té deu ports i 2.530 amarradors, dels quals un 84,7% són de menys de 12 metres. Eivissa disposa de nou ports i 2.935 amarradors, amb un 70,6% d'amarradors de fins a 12 metres. Finalment, Formentera té tres ports, amb un total de 360 amarradors, i és l'única illa que té la majoria dels amarradors de més de 12 metres (67%). (Vegeu el quadre I-89).

Quant al turisme de golf, destaca el gran nombre de camps a Mallorca, amb un total de 24. Aquests sumen 396 forats i 1.563 pars. Eivissa en té dos, amb 27 forats i 107 pars. Menorca té un sol camp de 18 forats i 69 pars. (Vegeu el quadre I-90).

6.8.

EMPRESSES I LOCALS TURÍSTICS

Aquest apartat analitza el nombre d'empreses i locals dedicats a l'activitat turística segons subactivitat econòmica, nivell ocupació i per illes.

6.8.1. PER ACTIVITAT ECONÒMICA

El 2017 hi havia un total de 17.518 empreses actives en el sector turístic i 20.683 locals a les illes. La variació a les illes respecte al 2016 va ser d'un 4,7% més en el nombre d'empreses i d'un 4,9% més pel que fa al nombre de locals.

El gruix tant d'empreses com locals es concentren en serveis de menjar i begudes, amb 8.107 empreses (46% del total) i 8.880 locals (44,7%). Així i tot, el subsector que presenta una creixença més gran respecte al 2016 són els serveis d'allotjament, amb un 8,8% més d'empreses i un 8,4% més de locals. Per contra, el que va créixer menys va ser el

transport de passatgers, amb taxes del 2,5% pel que fa al nombre d'empreses i del 2,9% en el de locals. (Vegeu el quadre I-91 i gràfics I-119 al I-121).

6.8.2. PER ACTIVITAT ECONÒMICA I ESTRATS D'ASSALARIATS

El gruix empresarial en el sector turístic es concentra en empreses de menys de cinc assalariats (88% del total). El nombre d'empreses cau a mesura que acumulen un nombre d'assalariats més alt. Aquesta tendència es repeteix en tots els subsectors. Pel que fa als locals turístics, es repeteix el mateix esquema: la immensa majoria (88%) tenen menys de cinc empleats. Les taxes de variació més altes respecte al 2016 s'observen en empreses i locals dins la forquilla dels 10 als 499 empleats, mentre que a partir dels 500 assalariats fins als 999 es nota la caiguda més important respecte a la mitjana del creixement regional de 4,7 punts en empreses i de -38,2 punts quant a locals. (Vegeu el quadre I-92 i gràfics I-122 al I-124).

6.8.3. PER ACTIVITAT ECONÒMICA I PER ILLES

Si centram l'atenció de l'activitat econòmica per illes, s'observa una composició sectorial molt similar pel que fa al nombre d'empreses: les del sector serveis representen de mitjana un 78% del total de companyies a les Balears, amb un màxim del 84% a Formentera i un mínim del 74% a Menorca.

Les empreses del sector turístic són un 27% del total a les Balears. Aquesta

dada és d'un 26% a Mallorca i a Menorca, d'un 32% a Eivissa i d'un 45% a Formentera. D'entre les empreses turístiques, dominen les que proveeixen serveis de menjar i begudes (16% a les Balears i a Mallorca, 15% a Menorca, 17% a Eivissa i 22% a Formentera). (Vegeu el quadre I-93 i els gràfics del I-125 al I-129).

6.9.

OCUPACIONS I CONTRACTACIONS LABORALS AL SECTOR TURÍSTIC

6.9.1. OCUPACIONS A L'HOTELERIA I LA RESTAURACIÓ

Les dades indiquen que la mitjana anual de l'ocupació total ha arribat als 100.552 treballadors, fet que suposa un augment del 7,32% respecte de l'any anterior. D'aquests ocupats, 87.944 són assalariats, amb un creixement del 8,43%, i 12.608 autònoms, amb un increment del 0,13%.

La restauració acumulà una mitjana anual de 51.724 ocupats, amb un creixement del 5,23% respecte al 2016. Els altres 48.827 ocupats pertanyien al subsector de l'hostalatge, que cresqué un 9,62%.

La distribució entre assalariats i autònoms també presenta diferències significatives. Pel que fa a la restauració, 11.247 dels 51.724 treballadors són autònoms (21,7%), mentre que en l'hostalatge només 1.361 dels 48.827 totals (2,8%) ho són.

QUADRE I-84. EVOLUCIÓ DEL PERCENTATGE DE PLANTA OBERTA, GRAU D'OCCUPACIÓ I PLACES OCUPADES SOBRE LES PLACES EXISTENTS PER ILLA (2008-2017)

	Illes Balears			Mallorca			Menorca			Eivissa-Formentera			
	Percentatge de planta oberta	Grau d'ocupació per places	Places ocupades sobre places existents	Percentatge de planta oberta	Grau d'ocupació per places	Places ocupades sobre places existents	Percentatge de planta oberta	Grau d'ocupació per places	Places ocupades sobre places existents	Percentatge de planta oberta	Grau d'ocupació per places	Places ocupades sobre places existents	
Hotels	2008	56,7	70,4	40,0	60,1	71,3	42,9	48,3	67,6	32,6	47,2	67,3	31,8
	2009	55,1	66,2	36,5	58,3	67,4	39,3	48,6	64,0	31,1	45,5	61,4	27,9
	2010	54,4	69,0	37,5	57,5	69,0	39,7	48,3	69,3	33,5	45,0	68,9	31,0
	2011	54,1	73,8	39,9	56,7	74,3	42,2	47,9	67,9	32,5	46,7	74,2	34,6
	2012	54,0	74,4	40,1	57,0	75,1	42,8	45,6	68,3	31,1	46,1	73,6	33,9
	2013	54,0	74,9	40,4	56,8	75,5	42,9	45,8	67,3	30,8	46,3	75,7	35,0
	2014	53,2	74,2	39,5	55,6	75,1	41,8	47,1	67,1	31,6	46,1	73,6	33,9
	2015	53,3	75,7	40,4	55,6	76,3	42,4	47,9	71,9	34,4	46,9	74,5	35,0
	2016	54,0	79,2	42,8	56,4	79,6	44,9	50,5	74,1	37,4	46,0	80,1	36,9
	2017	54,1	78,9	42,7	56,1	79,5	44,6	50,7	74,1	37,5	47,8	78,0	37,3
Apartaments turístics	2008	49,5	55,3	27,4	56,8	59,5	33,8	41,5	48,4	20,1	41,1	49,0	20,2
	2009	47,6	50,5	24,0	53,9	53,4	28,8	40,9	45,9	18,8	39,5	45,6	18,0
	2010	45,3	52,5	23,8	49,1	55,5	27,3	40,5	48,0	19,4	40,9	48,1	19,7
	2011	42,6	55,4	23,6	44,8	57,4	25,7	38,7	50,4	19,5	40,7	54,2	22,0
	2012	44,7	55,4	24,8	50,6	58,7	29,7	37,3	47,4	17,7	39,3	53,1	20,9
	2013	45,9	58,2	26,7	51,1	61,7	31,5	38,0	50,2	19,1	42,4	56,1	23,8
	2014	..	55,5	..	..	58,0	..	..	46,3	..	..	56,5	..
	2015	..	55,4	..	..	56,2	..	..	55,1	..	..	53,8	..
	2016	..	60,7	..	..	62,1	..	..	57,9	..	..	61,8	..
	2017	..	63,2	..	..	66,7	..	..	58,9	..	..	59,4	..

continúa

	Illes Balears				Mallorca				Menorca				Eivissa-Formentera			
	Percentatge de planta oberta	Grau d'ocupació per places	Places ocupades sobre places existents	Percentatge de planta oberta	Grau d'ocupació per places	Places ocupades sobre places existents	Percentatge de planta oberta	Grau d'ocupació per places	Places ocupades sobre places existents	Percentatge de planta oberta	Grau d'ocupació per places	Places ocupades sobre places existents	Percentatge de planta oberta	Grau d'ocupació per places	Places ocupades sobre places existents	Percentatge de planta oberta
2008	67,8	47,6	32,2	68,0	48,7	33,1	64,7	41,5	26,9	69,0	37,7	26,0				
2009	66,5	41,3	27,4	67,0	42,4	28,4	63,0	34,1	21,5	63,0	34,0	21,4				
2010	67,2	40,1	26,9	67,9	40,1	27,3	61,7	36,1	22,3	64,2	42,6	27,3				
2011	64,5	44,8	28,9	64,9	45,2	29,3	62,3	40,4	25,2	62,1	43,9	27,3				
2012	65,1	50,6	33,0	66,1	51,0	33,7	63,1	40,2	25,4	57,5	57,4	33,0				
2013	64,6	47,9	30,9	65,4	48,7	31,9	64,8	38,1	24,7	57,1	49,6	28,3				
2014	62,7	50,3	31,5	63,8	50,7	32,4	62,2	44,0	27,3	53,2	53,5	28,4				
2015	61,2	51,4	31,4	62,7	51,6	32,3	58,7	48,4	28,4	50,0	52,7	26,3				
2016	61,3	53,7	32,9	62,6	53,5	33,5	57,3	54,6	31,3	52,7	56,2	29,6				
2017	63,7	50,0	31,9	65,4	48,8	31,9	58,3	56,2	32,8	50,9	59,2	30,1				

Apartaments de turisme rural

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i l'Ibestat.

QUADRE I-85. REGISTRE D'ESTABLIMENTS DE MALLORCA QUE OFEREIXEN EL SERVEI DE PENSIÓ COMPLETA INTEGRAL A DATA 21 DE SETEMBRE 2017

	Establiments	Unitats	Places
Total	264	53.693	109.379
Apartaments	27	2.360	5.357
Exclusiu	4	416	920
No exclusiu	23	1.944	4.437
Hotel	237	51.333	104.022
Exclusiu	28	6.578	12.152
No exclusiu	209	44.755	91.870

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-86. EVOLUCIÓ DELS ESTABLIMENTS I PLACES DE RESTAURANTS I BARS A LES ILLES BALEARS (2010-2017)

	Total		Restaurants		Bars cafeteria	
	Establiments	Places	Establiments	Places	Establiments	Places
2010	11.398	635.238	4.589	328.185	6.809	307.053
2011	11.167	645.241	4.618	339.393	6.549	305.848
2012	12.352	729.674	5.122	384.646	7.230	345.028
2013	12.708	761.660	5.274	399.440	7.434	362.220
2014	12.671	777.757	5.259	408.436	7.412	369.321
2015	12.738	785.554	5.292	415.486	7.446	370.068
2016	12.884	809.417	5.404	433.484	7.480	375.933
2017	12.971	831.857	5.513	447.738	7.458	384.119

Font: Observatori de Turisme de les Illes Balears.

QUADRE I-87. NOMBRE I CAPACITAT DELS BARS CAFETERIA A LES ILLES BALEARS I PER ILLES (2016-2017)

	2016		2017		% variació 17/16	
	Establiments	Places	Establiments	Places	Establiments	Places
Illes Balears	7.480	375.933	7.458	384.119	-0,3%	2,2%
Mallorca	5.565	264.286	5.536	271.634	-0,5%	2,8%
Menorca	692	34.091	703	34.609	1,6%	1,5%
Eivissa	1.118	72.782	1.117	72.966	-0,1%	0,3%
Formentera	105	4.774	102	4.910	-2,9%	2,8%

Font: Observatori de Turisme de les Illes Balears.

QUADRE I-88. NOMBRE I CAPACITAT DELS RESTAURANTS A LES ILLES BALEARS I PER ILLES (2016-2017)

	2016		2017		% variació 17/16	
	Establiments	Places	Establiments	Places	Establiments	Places
Illes Balears	5.404	433.484	5.513	447.738	2,0%	3,3%
Mallorca	3.698	285.420	3.794	298.977	2,6%	4,7%
Menorca	523	38.300	531	39.865	1,5%	4,1%
Eivissa	1.058	100.611	1.061	99.657	0,3%	-0,9%
Formentera	125	9.153	127	9.239	1,6%	0,9%

Font: Observatori de Turisme de les Illes Balears.

QUADRE I-89. PORTS ESPORTIUS I NOMBRE D'AMARRADORS PER ILLA I LONGITUD (2016)

	Nombre de ports esportius*	Nombre d'amarradors	Nombre d'amarradors per longitud								
			<7m	≥7m	≥8m	≥10m	≥12m	≥15m	≥20m	≥24m	≥30m
Illes Balears	69	20.488	5.662	2.208	4.232	2.999	2.153	1.803	786	570	75
Mallorca	47	14.663	4.253	1.535	3.173	1.808	1.655	1.210	596	366	67
Menorca	10	2.530	709	436	423	574	97	220	46	25	
Eivissa	9	2.935	700	211	626	535	383	303	120	49	8
Formentera	3	360		26	10	82	18	70	24	130	

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme.

* Inclou tots el tipus d'explotacions portuàries: concessions a clubs nàutics, concessions a societats mercantils, ports de la CAIB i ports de l'Autoritat Portuària (estatals).

QUADRE I-90. CAMPS DE GOLF, FORATS, PAR I NOMBRE DE BARRES (2017)

	Nombre de forats	Nombre de par	Nombre de barres (m)					
			Blanca	Groga	Verda	Blava	Vermella	Negra
Illes Balears	441	1.738	127.689	137.857	11.688	100.464	118.393	13.242
Mallorca	396	1.562	116.437	121.294	5.844	90.674	104.106	6.621
Golf Son Vida	18	71	-	5.601	-	-	4.738	-
Golf Son Muntaner	18	72	6.305	5.985	-	5.430	5.098	-
Golf Son Quint	18	72	6.205	5.929	-	5.491	5.120	-
Golf Son Quint Pitch & Putt***	9	27	-	638	-	-	638	-
Real Golf de Bendinat	18	70	-	5.660	-	-	4.990	-
T Golf & Country Club	18	72	6.426	6.134	-	5.400	5.170	-
Golf Santa Ponsa I	18	72	6.543	6.219	-	5.617	5.250	-

continúa

	Nombre de forats	Nombre de par	Nombre de barres (m)					
			Blanca	Groga	Verda	Blava	Vermella	Negra
Golf Santa Ponsa II (Club privat)	18	72	6.053	5.706	-	5.128	4.872	-
Golf Santa Ponsa III (Club privat)	9	30	-	1.599	-	-	1.332	-
Golf de Andratx	18	72	6.089	5.683	-	5.268	4.913	-
Golf Son Termens	18	70	5.598	5.313	-	5.000	4.727	-
Golf Pollença	9	35	-	2.608	-	-	2.342	-
Club de Golf Alcanada	18	72	6.499	6.152	5.844	5.645	5.241	-
Golf Capdepera	18	72	5.890	5.589	-	5.066	4.726	-
Golf Canyamel	18	73	6.196	5.953	-	-	5.303	-
Golf Pula	18	72	6.297	5.869	-	5.452	5.107	-
Golf Maioris	18	72	6.347	6.026	-	5.625	5.301	-
Golf Son Gual	18	72	6.257	5.983	-	5.475	4.961	6.621
Club de Golf Son Servera *	18	72	6.050	5.844	-	5.177	4.937	-
La Reserva Rotana Golf *	9	36	5.550	-	-	-	-	-
Golf Vall d'Or	18	71	5.538	5.335	-	5.024	4.742	-
Marriott's Golf Son Antem East	18	72	6.274	6.009	-	5.407	5.061	-
Marriott's Golf Son Antem West	18	72	6.293	5.913	-	5.395	5.007	-
Golf Park Mallorca Puntiró	18	71	6.027	5.546	-	5.074	4.530	-
Menorca	18	69	5.169	4.864	4.644	4.312	4.320	0
Golf Son Parc	18	69	5.169	4.864	4.644	4.312	4.320	-
Eivissa	27	107	6.083	11.699	0	5.478	9.967	0
Club de Golf Ibiza I	18	72	6.083	5.842	-	5.478	4.980	-
Club de Golf Roca Llisa	9	35	-	5.857	-	-	4.987	-

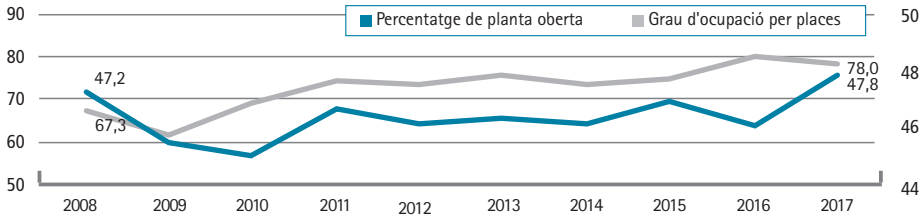
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de Turisme.

QUADRE I-91. EMPRESES I LOCALS ACTIUS AL SECTOR TURÍSTIC A LES ILLES BALEARS PER ACTIVITAT ECONÒMICA (2016-2017)

	Empreses			Locals		
	2016	2017	% variació	2016	2017	% variació
Total	16.727	17.518	4,7	19.717	20.683	4,9
Serveis d'allotjament	2.101	2.286	8,8	2.750	2.981	8,4
Serveis de menjar i begudes	7.809	8.107	3,8	8.880	9.243	4,1
Transport de passatgers	2.581	2.646	2,5	2.787	2.869	2,9
Altres activitats turístiques	4.236	4.479	5,7	5.300	5.590	5,5

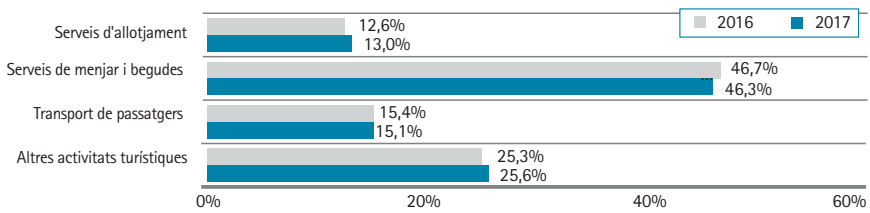
Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE.

Gràfic I-118
Percentatge de planta oberta i grau d'ocupació de l'oferta hotelera a Eivissa-Formentera (2008-2017)

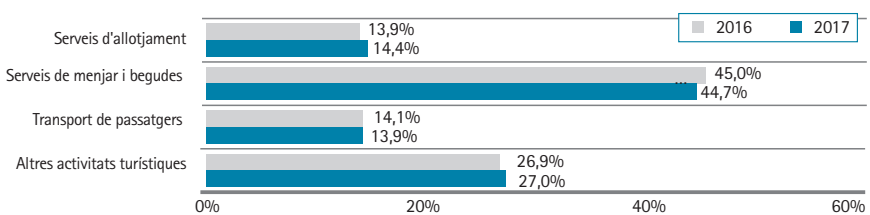
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE i l'Ibestat.

Gràfic I-119
Empreses actives al sector turístic a les Illes Balears per activitat econòmica (2016-2017)

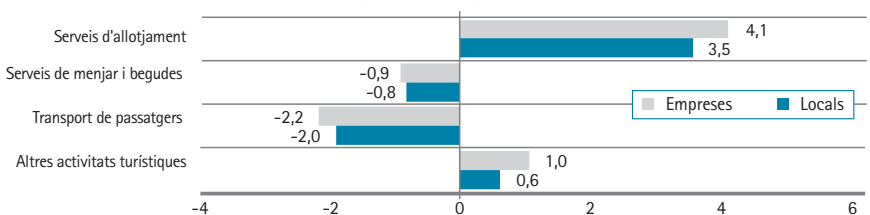
Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE.

Gràfic I-120
Locals actius al sector turístic a les Illes Balears per activitat econòmica (2016-2017)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE.

Gràfic I-121
Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement de les empreses i locals actius al sector turístic a les Illes Balears respecte al total per activitat econòmica (2016-2017)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE.

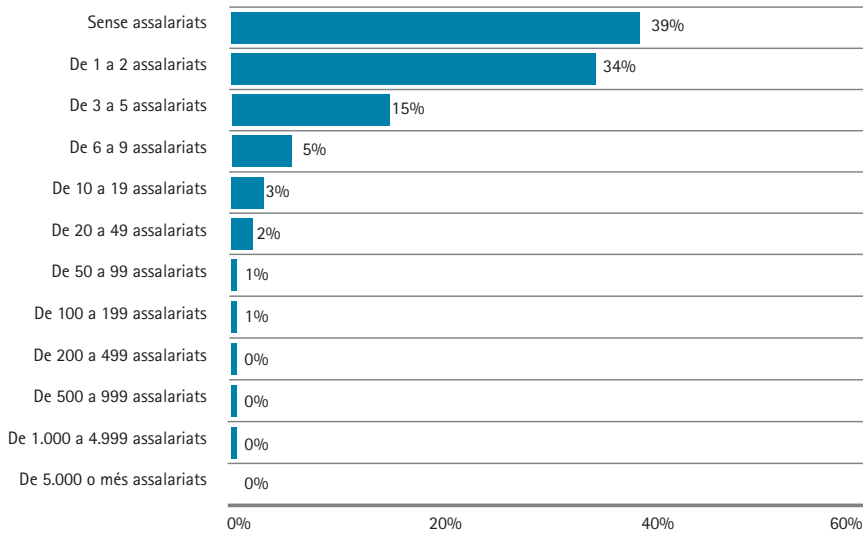
QUADRE 1-92. EMPRESES I LOCALS ACTIUS AL SECTOR TURÍSTIC A LES ILLES BALEARS PER ACTIVITAT ECONÒMICA I ESTRAT D'ASSALARIATS (2016-2017)

	Total			Serveis d'allotjament			Serveis de menjar i begudes			Transport de passatgers			Altres activitats turístiques		
	2016	2017	% var.	2016	2017	% var.	2016	2017	% var.	2016	2017	% var.	2016	2017	% var.
Empreses	16.727	17.518	4,7	2.101	2.286	8,8	7.809	8.107	3,8	2.581	2.646	2,5	4.236	4.479	5,7
Sense assalariats	6.500	6.792	4,5	679	776	14,3	2.362	2.429	2,8	1.195	1.149	-3,8	2.264	2.438	7,7
De 1 a 2 assalariats	5.833	6.033	3,4	657	689	4,9	2.982	3.027	1,5	1.088	1.189	9,3	1.106	1.128	2,0
De 3 a 5 assalariats	2.477	2.580	4,2	304	321	5,6	1.588	1.658	4,4	143	152	6,3	442	449	1,6
De 6 a 9 assalariats	886	948	7,0	174	173	-0,6	479	522	9,0	64	61	-4,7	169	192	13,6
De 10 a 19 assalariats	535	564	5,4	94	106	12,8	268	287	7,1	45	43	-4,4	128	128	0,0
De 20 a 49 assalariats	269	339	26,0	73	84	15,1	110	160	45,5	22	26	18,2	64	69	7,8
De 50 a 99 assalariats	88	101	14,8	42	50	19,0	10	10	0,0	14	13	-7,1	22	28	27,3
De 100 a 199 assalariats	83	94	13,3	46	50	8,7	7	11	57,1	6	7	16,7	24	26	8,3
De 200 a 499 assalariats	42	52	23,8	23	28	21,7	3	3	0,0	2	4	100,0	14	17	21,4
De 500 a 999 assalariats	8	8	0,0	7	6	-14,3	0	0	-	1	1	0,0	0	1	-
De 1.000 a 4.999 assalariats	6	7	16,7	2	3	50,0	0	0	-	1	1	0,0	3	3	0,0
De 5.000 o més assalariats	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-	0	0	-
Locals	19.717	20.683	4,9	2.750	2.981	8,4	8.880	9.243	4,1	2.787	2.869	2,9	5.300	5.590	5,5
Sense assalariats	8.438	8.842	4,8	994	1.130	13,7	3.138	3.261	3,9	1.274	1.235	-3,1	3.032	3.216	6,1
D'1 a 2 assalariats	6.292	6.501	3,3	789	827	4,8	3.123	3.153	1,0	1.134	1.231	8,6	1.246	1.290	3,5
De 3 a 5 assalariats	2.744	2.853	4,0	375	381	1,6	1.671	1.747	4,5	178	191	7,3	520	534	2,7
De 6 a 9 assalariats	1.007	1.056	4,9	202	202	0,0	515	552	7,2	78	79	1,3	212	223	5,2
De 10 a 19 assalariats	644	740	14,9	149	168	12,8	293	340	16,0	60	63	5,0	142	169	19,0
De 20 a 49 assalariats	367	437	19,1	120	140	16,7	122	166	36,1	28	33	17,9	97	98	1,0
De 50 a 99 assalariats	131	133	1,5	73	72	-1,4	9	11	22,2	19	17	-10,5	30	33	10,0
De 100 a 199 assalariats	65	86	32,3	39	46	17,9	8	10	25,0	10	12	20,0	8	18	125,0
De 200 a 499 assalariats	26	33	26,9	9	15	66,7	1	3	200,0	3	6	100,0	13	9	-30,8
De 500 a 999 assalariats	3	2	-33,3	0	0	-	0	0	-	3	2	-33,3	0	0	-

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE.

Gràfic I-122

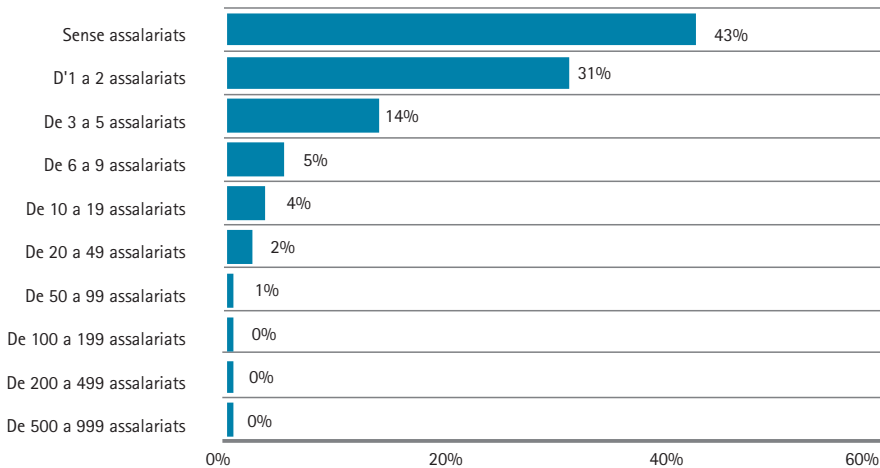
Empreses actives al sector turístic a les Illes Balears per estrat d'assalariats (2017)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE.

Gràfic I-123

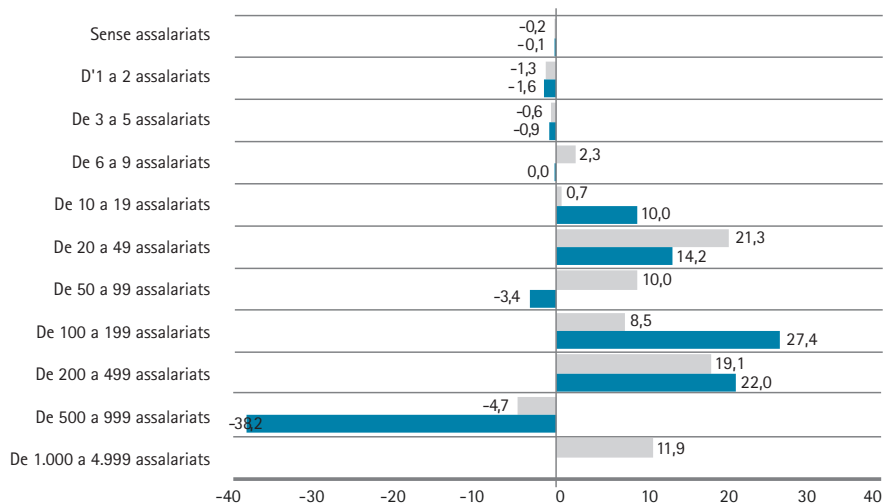
Locals actius al sector turístic a les Illes Balears per estrat d'assalariats (2017)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE.

Gràfic I-124

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement de les empreses i locals actius al sector turístic a les Illes Balears respecte al total per estrats d'assalariats (2016-2017)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE.

Quant a l'estacionalitat dels ocupats, la ràtio entre el mes d'ocupació més baixa i el de més ocupació se situa en el conjunt del sector de restauració i hostalatge en un 29%, en restauració en un 41% i en hostalatge en un 18%. (Vegeu el quadre I-94).

recepcionista d'hotel augmentaren, per la seva banda, un 15,7% respecte al 2016. Els grups que han disminuït el nombre de contractes han estat els animadors comunitaris (-15,7%) i els vigilants (-12,6%). (Vegeu el quadre I-95).

6.9.2. VINT OCUPACIONS MÉS CONTRACTADES AL SECTOR TURÍSTIC

Les quatre ocupacions més contractades del sector turístic l'any 2017 són, per ordre, els cambrers amb 89.859 contractes, el personal de neteja (28.633), els ajudants de cuina (21.227) i els cuiners (18.487). Per variacions respecte a l'any anterior, el grup que més ha incrementat la contractació ha estat el dels coreògrafs i ballarins, amb un creixement del 21,2%. Els contractes de

6.9.3. CONTRACTACIONS TURÍSTIQUES PER ACTIVITAT ECONÒMICA

Les activitats descrites per la CNAE-09 relacionades amb el sector turístic són: serveis d'allotjament, agències de viatges i serveis de menjars i begudes. Al conjunt de les Balears el 2017 l'ocupació més important és per als serveis de menjars i begudes, amb un total de 107.104 contractes i un increment del 6,9% respecte de l'any anterior. En segon

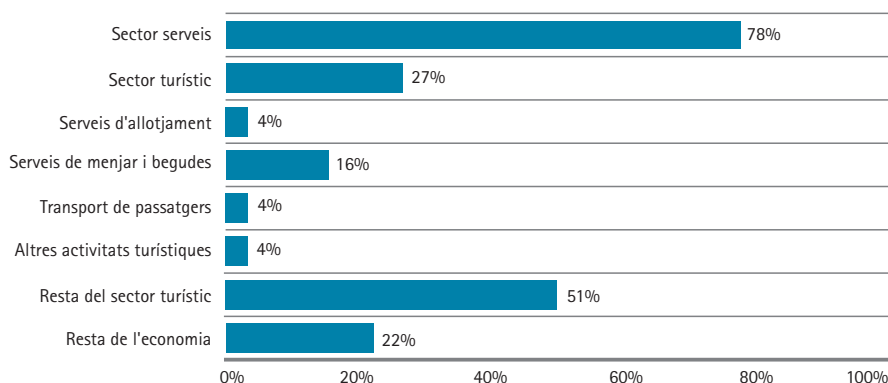
lloc, hi ha els serveis d'allotjament, amb 89.388 contractes, que cresqueren un 8,7% en referència al 2016. En tercer lloc, les agències de viatges ocupen 12.445 treballadors, un total que caigué un 6,8%.

Per illes, totes segueixen el mateix patró que el global balear, tot i que trobam diferències en les taxes de variació dels contractes respecte de l'any 2016. A Mallorca els contractes per serveis d'allotjament varen créixer un 11,3%, mentre que les agències de viatges patiren una davallada del 9,2%. En canvi, a Menorca i a les Pitiüses els contractes a agències de viatges, lluny de presentar taxes negatives, presenten increments del 106,9 i del 34,8%, respectivament.

A Menorca la taxa més baixa l'observam als serveis de menjars i begudes, amb un increment del 0,7%, mentre que aquest estancament es dona a les Pitiüses en els serveis d'allotjament, que incrementaren els contractes amb un insignificant 0,2%. (Vegeu el gràfic I-130).

Les vint ocupacions més contractades en el sector turístic es poden consultar en el quadre I-37. El 2017 destaca el creixement d'altres ocupacions elementals, amb un 45%, i la contracció de la contractació d'altres treballadors dels serveis de protecció i seguretat no classificats en altres apartats, amb un -21,5%. (Vegeu el quadre I-96).

Gràfic I-125
Empreses d'alta a la Seguretat Social a les Illes Balears per sector d'activitat (2017)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social.

QUADRE I-93. EMPRESSES D'ALTA A LA SEGURETAT SOCIAL A LES ILLES BALEARS PER SECTOR D'ACTIVITAT I IL·LA DE LOCALITZACIÓ DE L'EMPRESA (2016-2017)

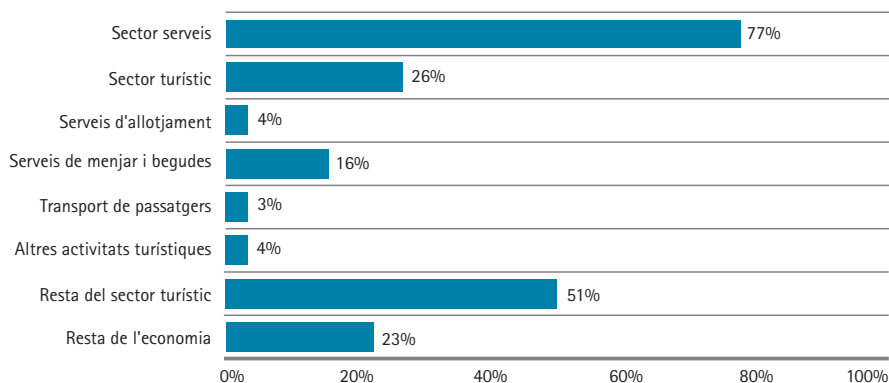
	Total			Illes Balears			Mallorca			Menorca		
	2016	2017	% var.	2016	2017	% var.	2016	2017	% var.	2016	2017	% var.
Total empreses	39.511	40.784	3,2	37.697	38.857	3,1	27.882	28.754	3,1	3.300	3.380	2,4
Sector serveis	31.129	31.832	2,3	29.601	30.222	2,1	21.850	22.273	1,9	2.455	2.506	2,0
Sector turístic	10.483	10.792	2,9	10.274	10.574	2,9	7.272	7.476	2,8	864	887	2,7
Serveis d'allotjament	1.518	1.602	5,6	1.481	1.568	5,8	999	1.033	3,5	128	143	12,1
Serveis de menjar i begudes	6.078	6.154	1,3	6.033	6.105	1,2	4.406	4.459	1,2	499	497	-0,3
Transport de passatgers	1.447	1.525	5,4	1.381	1.457	5,5	884	947	7,1	96	103	7,3
Altres activitats turístiques	1.441	1.511	4,8	1.379	1.445	4,8	984	1.037	5,4	142	144	1,6
Resta del sector turístic	20.646	21.040	1,9	19.327	19.648	1,7	14.578	14.797	1,5	1.592	1.618	1,7
Resta de l'economia	8.382	8.953	6,8	8.096	8.635	6,7	6.033	6.481	7,4	844	875	3,6

	Eivissa			Formentera			Sense descripció			Altres CA		
	2016	2017	% var.	2016	2017	% var.	2016	2017	% var.	2016	2017	% var.
Total empreses	5.995	6.189	3,2	510	529	3,7	10	5	-52,5	1.814	1.927	6,2
Sector serveis	4.860	4.994	2,8	428	446	4,4	9	4	-58,3	1.528	1.610	5,3
Sector turístic	1.909	1.974	3,4	225	236	4,9	5	2	-55,6	209	217	4,1
Serveis d'allotjament	295	327	10,8	60	64	7,6	0	0	-	36	35	-4,8
Serveis de menjar i begudes	1.011	1.030	1,9	115	117	2,2	4	2	-42,9	44	49	9,6
Transport de passatgers	378	383	1,4	23	25	6,5	1	0	-100,0	66	69	3,8
Altres activitats turístiques	225	233	3,6	28	31	8,9	0	0	-	62	66	5,6
Resta del sector turístic	2.951	3.020	2,4	203	210	3,8	5	2	-61,1	1.319	1.392	5,5
Resta de l'economia	1.136	1.195	5,3	83	83	0,3	1	1	0,0	286	318	10,9

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social.

Gràfic I-126

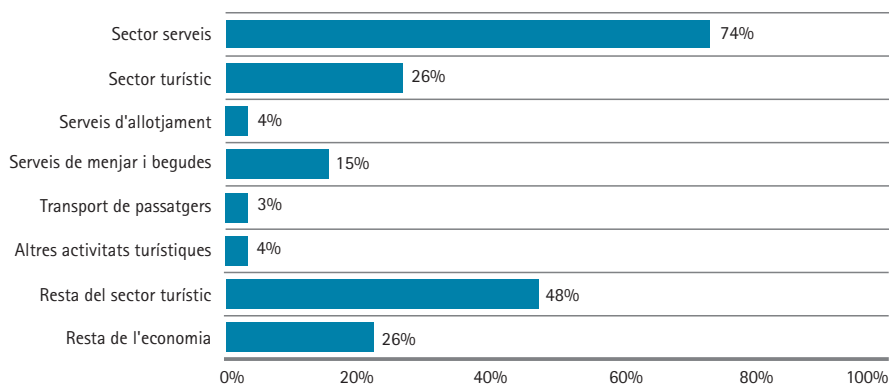
Empreses d'alta a la Seguretat Social a Mallorca per sector d'activitat (2017)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social.

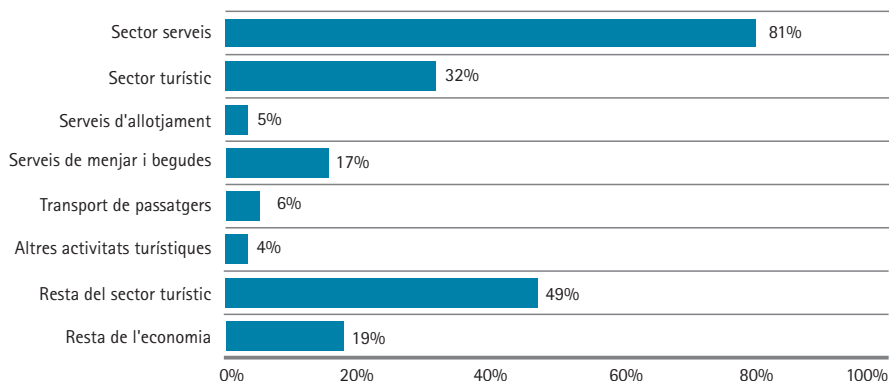
Gràfic I-127

Empreses d'alta a la Seguretat Social a Menorca per sector d'activitat (2017)

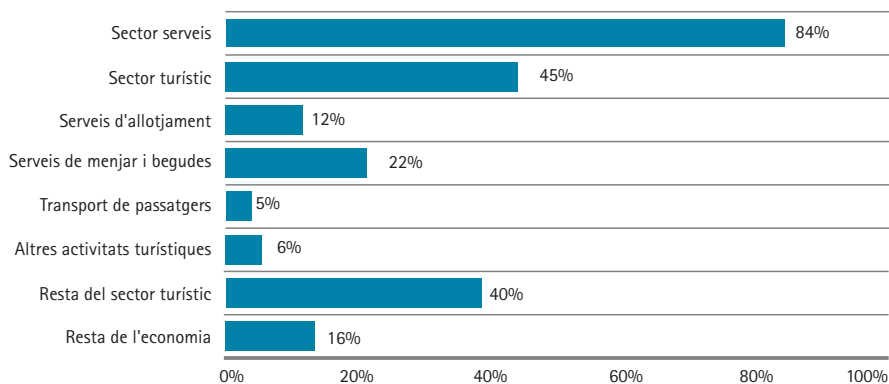
Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social.

Gràfic I-128

Empreses d'alta a la Seguretat Social a Eivissa per sector d'activitat (2017)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social.

Gràfic I-129

Empreses d'alta a la Seguretat Social a Formentera per sector d'activitat (2017)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social.

Ocupats a la restauració

continúa

Ocupats a l'hostalatge											
2016						2017					
	Assalariats	Var. 16/15	Autònoms	Var. 16/15	Total	Var. 07/06	Assalariats	Var. 17/16	Autònoms	Var. 17/16	Total
Gener	12.566	4,50	1.073	7,41	13.639	4,72	14.118	12,35	1.152	7,36	15.270
Febrer	18.760	6,16	1.083	7,23	19.843	6,21	21.272	13,39	1.164	7,48	22.436
Març	29.999	11,85	1.147	9,45	31.146	11,76	32.910	9,70	1.198	4,45	34.108
Abril	47.874	11,78	1.232	7,13	49.106	11,66	55.265	15,44	1.329	7,87	56.594
Maig	64.327	10,15	1.381	7,72	65.708	10,10	70.709	9,92	1.451	5,07	72.160
Juny	71.043	9,54	1.442	7,53	72.485	9,50	76.463	7,63	1.511	4,79	77.974
Juliol	73.613	8,53	1.487	6,90	75.100	8,50	79.115	7,47	1.535	3,23	80.650
Agost	72.553	7,53	1.484	5,17	74.037	7,48	77.976	7,47	1.546	4,18	79.522
Setembre	65.103	9,63	1.451	4,09	66.554	9,50	73.938	13,57	1.540	6,13	75.478
Octubre	36.443	-7,08	1.340	2,92	37.783	-6,76	38.362	5,27	1.418	5,82	39.780
Novembre	14.376	15,99	1.194	6,32	15.570	15,19	15.854	10,28	1.257	5,28	17.111
Desembre	12.378	11,49	1.178	8,17	13.556	11,20	13.615	9,99	1.229	4,33	14.844
Mitjana anual	43.253	8,13	1.291	6,55	44.544	8,09	47.466	9,74	1.361	5,41	48.827

continua

Ocupats restauració i hostalleria											
2016						2017					
	Assalariats	Var. 16/15	Autònoms	Var. 16/15	Total	Var. 07/06	Assalariats	Var. 17/16	Autònoms	Var. 17/16	Total
Gener	32.573	8,11	10.634	1,83	43.207	6,49	35.083	7,71	10.735	0,95	45.818
Febrer	40.357	7,95	10.823	2,45	51.180	6,74	44.301	9,77	10.864	0,38	55.165
Març	58.325	13,10	11.690	4,13	70.015	11,50	61.793	5,95	11.536	-1,32	73.329
Abril	84.771	11,64	12.587	1,69	97.358	10,24	97.049	14,48	12.844	2,04	109.893
Maig	113.196	9,47	13.680	1,69	126.876	8,57	123.792	9,36	13.723	0,31	137.515
Juny	126.330	8,98	14.021	1,73	140.351	8,21	135.215	7,03	13.979	-0,30	149.194
Juliol	132.834	8,76	14.181	1,62	147.015	8,03	141.166	6,27	14.154	-0,19	155.320
Agost	129.818	6,59	14.174	1,21	143.992	6,03	137.976	6,28	14.133	-0,29	152.109
Setembre	113.512	8,11	13.958	0,61	127.470	7,23	128.786	13,46	14.063	0,75	142.849
Octubre	68.454	-6,66	12.988	-1,30	81.442	-5,85	71.894	5,03	12.969	-0,15	84.863
Novembre	37.872	11,01	11.355	1,70	49.227	8,71	40.780	7,68	11.313	-0,37	52.093
Desembre	35.218	9,30	11.004	1,82	46.222	7,42	37.487	6,44	10.985	-0,17	48.472
Mitjana anual	81.105	7,79	12.591	1,53	93.696	6,90	87.944	8,43	12.608	0,13	100.552
											7,32

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

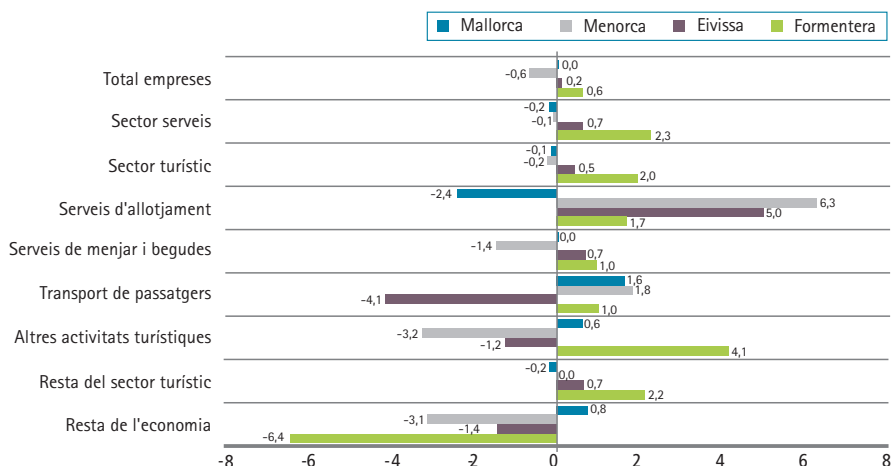
**QUADRE I-95. CONTRACTES REGISTRATS PER ACTIVITATS ECONÒMICA (CNAE-09, 2 DÍGITS)
DEL SECTOR TURÍSTIC PER ILLES (2016-2017)**

		2016	2017	% var. 17/16
Illes Balears	Total	195.802	208.937	6,7
	Serveis d'allotjament	82.225	89.388	8,7
	Oferta complementària	113.577	119.549	5,3
	Agències de viatges, operadors turístics, serveis de reserves i altres	13.351	12.445	-6,8
	Serveis de menjars i begudes	100.226	107.104	6,9
Mallorca	Total	135.990	144.904	6,6
	Serveis allotjament	56.584	62.996	11,3
	Oferta complementària	79.406	81.908	3,2
	Agències de viatges, operadors turístics, serveis de reserves i altres	12.845	11.669	-9,2
	Serveis de menjars i begudes	66.561	70.239	5,5
Menorca	Total	14.110	15.012	6,4
	Serveis allotjament	5.760	6.464	12,2
	Oferta complementària	8.350	8.548	2,4
	Agències de viatges, operadors turístics, serveis de reserves i altres	130	269	106,9
	Serveis de menjars i begudes	8.220	8.279	0,7
Pitiüses	Total	45.702	49.021	7,3
	Serveis allotjament	19.881	19.928	0,2
	Oferta complementària	25.821	29.093	12,7
	Agències de viatges, operadors turístics, serveis de reserves i altres	376	507	34,8
	Serveis de menjars i begudes	25.445	28.586	12,3

Font: OTIB, a partir de dades del SOIB.

Gràfic I-130

Diferències en punts percentuals de les taxes de creixement insular de les empreses d'alta a la Seguretat Social respecte a les Illes Balears per sector d'activitat (2016-2017)

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de la Seguretat Social.

**QUADRE I-96. LES VINT OCUPACIONS MÉS CONTRACTADES EN EL SECTOR TURÍSTIC A LES ILLES BALEARS
(Codi C.N.O.-11)**

	2017	% var. 17/16
5120. Cambrers assalariats	89.859	7,8
9210. Personal de neteja d'oficines, hotels i altres establiments similars	28.633	6,1
9310. Ajudants de cuina	21.227	4,2
5110. Cuiners assalariats	18.487	11,8
4422. Recepcionistes d'hotels	5.574	15,7
9229. Altre tipus de personal de neteja no classificat en altres apartats	2.659	3,5
3724. Monitors d'activitats recreatives i d'entreteniment	2.146	4,4
7191. Treballadors de manteniment d'edificis	1.920	8,9
5942. Auxiliars de vigilant de seguretat i similars no habilitats per dur armes	1.529	-12,6
2933. Coreògrafs i ballarins	1.359	21,2
3734. Caps de cuina	1.252	10,6
3123. Tècnics en electricitat	1.007	17,2
9490. Altres ocupacions elementals	996	45,0
5899. Altres treballadors de serveis personals no classificats en altres apartats	898	25,4
2932. Compositors, músics i cantants	867	-9,5
3715. Animadors comunitaris	841	-15,7
4500. Empleats administratius amb tasques d'atenció al públic no classificats en altres apartats	790	20,2
5999. Altres treballadors dels serveis de protecció i seguretat no classificats en altres apartats	780	-21,5
4309. Empleats administratius sense tasques d'atenció al públic no classificats en altres apartats	696	4,5
5831. Supervisors de manteniment i neteja d'oficines, hotels i altres establiments	691	7,5

Font: OTIB, a partir de les dades del SOIB.

7

COMERÇ

RESUM

L'any 2015 es dedicaven al comerç 16.213 empreses. Aquesta dada era de 15.986 el 2014 i de 18.158 el 2010. El volum de negoci va ser al 2015 de 12.193 milions d'euros, mentre l'any anterior aquesta quantia ascendia a 11.295 i a 11.692 en el cas del 2010. Per la seva banda, el total de renda generada (VAB) pel comerç a les Illes Balears va ser de 2.220 milions d'euros al 2015. El VAB va ser el 2014 i el 2010 de 2.300 i 2.092 milions, respectivament.

El comerç al detall és la principal activitat al sector pel que fa a nombre d'empreses i d'establiments i volum de negoci. També ho és respecte al major valor de la remuneració d'assalariats, major valor de la producció, majors consums intermedis, major volum d'ocupació, valor afegit brut i excedent brut d'explotació.

Les empreses dedicades a aquest sector ocupaven el 2015 a les Balears una mitjana de quatre treballadors, amb un cost laboral unitari de 19.700 euros i una productivitat de 32.400 euros. Així, les despeses de personal representaven de mitjana el 2015 un 60,73% del valor afegit, percentatge que va caure quatre punts respecte de l'any anterior (sis des del 2010), principalment per l'increment de la productivitat i de l'excedent brut d'explotació.

El total de personal ocupat per part de les empreses de comerç va ser el 2015 de 68.706 persones. Aquesta dada va ser de 71.464 el 2014 i de 77.091 el 2010. El subsectors amb una major ocupació varen ser el comerç al detall (63%) i el comerç a l'engròs (27%), mentre que el que representa una menor ocupació és la venda de vehicles a motor (10%).

7.1.

INTRODUCCIÓ

A causa d'un canvi metodològic, no són estrictament comparables les dades del 2015 (darreres dades disponibles) amb les d'anys anteriors.

7.2.

PRINCIPALS MACROMAGNITUDS

L'any 2015 el sector comercial tenia 16.213 empreses. Aquesta dada era de 15.986 el 2014, i de 18.158 el 2010. El volum de negoci va ser de 12.193 milions d'euros, mentre l'any anterior aquesta quantia ascendia a 11.295, i a 11.692 en el cas del 2010. El total de renda generada (VAB) pel comerç a les Illes Balears va ser de 2.220 milions d'euros.

Si abordam l'anàlisi per sectors d'activitat, veim que el comerç al detall és la principal activitat del sector pel que fa a nombre d'empreses i d'establiments i volum de negoci. També ho és respecte al valor més alt de la remuneració d'assalariats, més valor de la producció, consums intermedis més alts, més volum d'ocupació, valor afegit brut i excedent brut d'explotació. En el conjunt del comerç, el valor afegit generat en relació amb el valor total de la producció és de gairebé

un 61,5%. L'activitat amb un valor afegit més alt és la venda al detall (61,5%). La venda de vehicles a motor és la que disposa d'una taxa de valor afegit més baixa. Això s'explica per la taxa de consums intermedis més alta que té respecte dels altres subsectors (48,41%).

En relació amb la distribució del VAB entre les rendes dels factors (remuneració dels assalariats i excedent brut d'explotació) destaca amb una taxa de despesa de personal més alta el subsector de venda de vehicles a motor (67,5%). (Vegeu el quadre I-97).

euros), en contrast amb els 17.900 euros de la venda al detall.

El comerç a l'engròs (84,5%) és el subsector que té més proporció d'assalariats, seguit de la venda de vehicles a motor (78,5%) i el comerç al detall (76,8%). El comerç a l'engròs també lidera la taxa d'estabilitat laboral (65,6%), en contrast amb la venda al detall (61,8%). Pel que fa a la feminització de les diferents activitats, observam una gran diferència entre la venda al detall (52%) i la venda de vehicles a motor (11%). El comerç a l'engròs té una taxa d'assalariats femenina d'un 24%. (Vegeu el quadre I-98).

7.3.

PRINCIPALS COEFICIENTS

Les empreses dedicades a aquest sector el 2015 ocupaven a les Balears una mitjana de quatre treballadors, amb un cost laboral unitari de 19.700 euros i una productivitat de 32.400 euros.

Les despeses de personal el 2015 representaven de mitjana un 60,73% del valor afegit. Les taxes d'estabilitat laboral i d'assalariades femenina en el sector es varen mantenir entorn a un 63,2% i un 40,5%, respectivament.

Per subsectors d'activitat, la venda a l'engròs tenia la ràtio d'ocupats més alta per empresa (5). Aquest també va ser el subsector amb més productivitat (39.900 euros). El comerç a l'engròs també va ser l'activitat que va presentar uns nivells salarials més alts de mitjana (22.800

7.4.

PRINCIPALS RESULTATS D'EXPLOTACIÓ

Pel que fa als resultats d'explotació, els ingressos d'explotació de les empreses dedicades al comerç el 2015 varen ser de 12.413 milions d'euros, les despeses d'explotació varen pujar a 11.779 milions d'euros i les inversions en actius materials varen ser de 179 milions d'euros. (vegeu el quadre I-99).

Pel que fa a les despeses d'explotació, en termes agregats del sector comercial, un 76,31% corresponen a aprovisionaments, i un 11,45%, a despeses de personal. Les diferències entre sectors quant a la distribució de les despeses d'explotació són notòries, depenent principalment de la intensitat amb què es fa ús del factor treball.

En aquest apartat també és interessant constatar que les activitats de comerç al detall són el subsector amb més marge d'exploració (6%), seguida del comerç

a l'engròs (5,07%), per sobre del marge d'exploració mitjà del conjunt del sector (5,38%).

QUADRE I-97. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DEL SECTOR COMERCIAL SEGONS EL TIPUS D'ACTIVITAT, UNITAT I DADES ECONÒMIQUES EN MILERS D'EUROS A LES ILLES BALEARS (2014-2015)

	Venda de vehícles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
2014				
Nombre d'empreses	1.388	4.083	10.516	15.986
Nombre d'establiments	1.547	4.604	12.836	18.987
Volum de negoci	1.055.128	4.399.539	5.841.081	11.295.749
Valor de la producció a preus bàsics	395.292	1.229.690	1.836.288	3.461.270
VAB a preus bàsics	184.473	719.209	1.127.037	2.030.720
Remuneració d'assalariats	126.808	450.573	721.608	1.298.988
Consums intermedis	210.819	510.480	709.251	1.430.550
Excedent brut d'exploració	55.268	264.934	392.043	712.245
Població ocupada el 30/09	6.397	20.389	44.678	71.464
2015				
Nombre d'empreses	1.551	4.110	10.552	16.213
Nombre d'establiments	1.687	4.629	13.125	19.441
Quantitat de negoci (milers d'euros)	1.296.938	4.615.309	6.281.406	12.193.653
Valor producció (milers d'euros)	389.998	1.216.265	2.012.259	3.618.522
VAB a preus de mercat (milers d'euros)	201.204	738.511	1.280.865	2.220.580
Despeses de personal (milers d'euros)	135.827	450.786	761.948	1.348.560
Consums intermedis (milers d'euros)	188.794	477.754	731.394	1.397.942
Excedent brut d'exploració (milers d'euros)	60.751	265.895	464.261	790.906
Població ocupada mitjana	6.924	18.502	43.281	68.706
Població ocupada a 30/09	7.236	19.601	45.455	72.292

Font: Enquesta Anual de Serveis (EAS). Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE.

Dades no monetàries: nombre d'empreses, establiments, persones/dades monetàries: milers d'euros

Nota: A causa del canvi metodològic, no són estrictament comparables les dades de 2015 amb les d'anys anteriors.

QUADRE I-98. PRINCIPALS COEFICIENTS DEL SECTOR DEL COMERÇ SEGONS EL TIPUS D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS(2014-2015)

	Venda de vehICLES de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
2014				
Persones ocupades per empresa	4,3	4,6	3,9	4,2
Productivitat (euros)	30.700	37.900	27.200	30.600
Salari mitjà (euros)	21.100	22.000	17.900	19.400
Cost laboral unitari (euros)	21.100	23.700	17.400	19.500
Taxa de valor afegit	46,7%	58,5%	61,4%	58,7%
Taxa de despeses de personal	68,7%	62,7%	64,0%	64,0%
Taxa d'assalariats	77,7%	84,9%	76,7%	79,1%
Taxa d'estabilitat en l'ocupació	61,6%	68,6%	60,8%	63,1%
Taxa d'ocupació femenina remunerada	11,9%	23,9%	52,9%	40,9%
Taxa d'externalitat en l'ocupació	1,2%	2,2%	0,6%	1,1%
2015				
Ocupats per empresa	4	5	4	4
Ocupats per establiment	4	4	3	4
Productivitat (euros)	29.100	39.900	29.600	32.300
Salari mitjà	19.500	22.800	17.900	19.500
Cost laboral unitari (euros)	19.600	24.400	17.600	19.600
Taxa de valor afegit (%)	51,59	60,72	63,65	61,37
Taxa de despeses de personal (%)	67,51	61,04	59,49	60,73
Taxa d'assalariats (%)	78,40	84,43	76,71	78,96
Taxa d'assalariats a 30/09 (%)	78,78	84,41	77,48	79,49
Taxa d'estabilitat laboral a 30/09 (%)	65,00	65,66	61,87	63,21
Taxa femenina d'assalariats a 30/09 (%)	11,34	24,34	52,08	40,48

Font: Enquesta Anual de Serveis (EAS). Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE.

Nota: Ocupats: nombre de persones / Productivitat, salari i cost laboral: euros / Taxes: percentatge.

Nota: A causa del canvi metodològic, no són estrictament comparables les dades de 2015 amb les d'anys anteriors.

QUADRE I-99. PRINCIPALS RESULTATS D'EXPLOTACIÓ DEL SECTOR DEL COMERÇ SEGONS EL TIPUS D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2014-2015)

	Venda de vehícles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
2014				
Ingressos d'explotació	1.083.890,80	4.449.114,10	5.938.859,30	11.471.864,20
Volum de negoci	1.055.128,10	4.399.539,10	5.841.081,40	11.295.748,60
Altres ingressos d'explotació	28.762,80	49.575,00	97.777,80	176.115,60
Despeses d'explotació	1.043.474,00	4.225.698,30	5.615.459,30	10.884.631,50
Consum de matèries primeres i altres aprovisionaments	120.044,50	53.321,30	41.170,30	214.536,10
Consum de mercaderies	691.257,60	3.220.312,20	4.104.966,90	8.016.536,80
Treballs realitzats per altres empreses	13.625,90	67.630,40	24.583,80	105.840,00
Despeses de personal	126.807,50	450.572,60	721.608,10	1.298.988,30
Despeses en serveis exteriors	75.078,60	386.339,00	633.095,20	1.094.512,90
Altres despeses de gestió	2.069,90	3.189,40	10.401,40	15.660,70
Dotació per a amortitzacions	14.590,00	44.333,20	79.633,50	138.556,70
Inversions en actius materials	13.719,50	44.737,90	54.392,20	112.849,70
Adquisició d'immobilitzat material	39.831,40	55.233,90	75.632,30	170.697,70
Vendes d'immobilitzat material	26.111,90	10.496,00	21.240,10	57.848,00
2015				
Ingressos d'explotació	1.337.264,60	4.673.964,90	6.401.831,80	12.413.061,30
Volum de negoci	1.296.938,20	4.615.308,50	6.281.406,00	12.193.652,70
Altres ingressos d'ocupació	40.326,40	58.656,30	120.425,90	219.408,60
Despeses d'explotació	1.292.473,30	4.448.635,00	6.038.315,60	11.779.423,90
Aprovisionaments	1.055.743,60	3.506.565,30	4.426.789,20	8.989.098,10
Despeses de personal	135.826,60	450.785,50	761.947,60	1.348.559,60
Altres despeses d'explotació	88.953,70	450.829,80	741.638,70	1.281.422,20
Amortització de l'immobilitzat	14.278,30	55.081,70	95.613,30	164.973,40
Deteriorament i resultat per alienacions de l'immobilitzat	-2.232,60	-14.410,90	12.575,10	-4.068,30
Altres resultats	-96,40	-216,50	-248,30	-561,10
Inversions en actius materials	27.515,00	73.522,50	78.508,60	179.546,00
Adquisició d'immobilitzat material	40.236,70	83.296,90	97.131,60	220.665,30
Vendes d'immobilitzat material	12.721,80	9.774,40	18.623,10	41.119,20

Font: Enquesta Anual de Serveis (EAS). Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE.

Nota: Milers d'euros.

Nota: A causa del canvi metodològic, no són estrictament comparables les dades de 2015 amb les d'anys anteriors.

7.5.

L'OCUPACIÓ

El total de personal ocupat el 2015 per les empreses de comerç va ser de 68.706 persones. Aquesta dada va ser de 71.464 el 2014, i de 77.091, el 2010. Els subsectors amb més ocupació varen ser el comerç al detall (63%) i el comerç a l'engròs (27%), mentre que el que representa una ocupació més baixa és la venda de vehicles a motor (10%). (Vegeu el quadre I-100).

El personal remunerat representa un 79% del personal ocupat en el sector. De fet, el personal remunerat se situa al voltant d'un 80% en tots els subsectors d'activitat. Té la taxa de remuneració més elevada la venda a l'engròs, amb un 84,4%. La més baixa se situa en un 76,7%, i fa referència al comerç al detall.

L'estructura ocupacional del sector és majoritàriament femenina (51%), excepte en els subsectors de venda de vehicles a motor (14,95% de dones) i comerç a l'engròs (29,9%). La feminització del sector comercial es dona bàsicament pel fet que el comerç al detall, que presenta un nombre d'ocupats més alt, té una taxa de dones d'un 66,8%.

7.6.

L'ESTACIONALITAT

A l'enquesta actual no es demana pels ocupats per trimestre. Aquest canvi metodològic impossibilita dur a terme una anàlisi d'estacionalitat tal com es feia a les memòries anteriors.

QUADRE I-100. DADES D'OCUPACIÓ DEL SECTOR COMERÇ SEGONS EL TIPUS D'ACTIVITAT A LES ILLES BALEARS (2014-2015)

	Venda de vehicles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
2014				
Personal ocupat	6.397	20.389	44.678	71.464
Personal remunerat	4.969	17.320	34.246	56.535
Personal fix	3.943	13.984	27.184	45.111
Personal fix homes	3.354	9.988	8.576	21.918
Personal fix dones	589	3.997	18.608	23.193
Personal eventual	1.026	3.335	7.062	11.424
Personal eventual homes	856	2.451	2.052	5.359
Personal eventual dones	170	884	5.011	6.065
Personal no remunerat	1.428	3.070	10.432	14.930
Personal no remunerat homes	1.260	2.471	4.816	8.547
Personal no remunerat dones	168	598	5.615	6.382

continúa

	Venda de vehícles de motor	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
2015				
Personal ocupat mitjà	6.924	18.502	43.281	68.706
Personal ocupat a 30/09	7.236	19.601	45.455	72.292
Personal ocupat mitjà remunerat	5.428	15.621	33.203	54.253
Personal ocupat remunerat a 30/09	5.700	16.546	35.217	57.463
Personal fix a 30/09	4.703	12.869	28.122	45.694
Personal fix a 30/09, homes	4.000	9.023	9.325	22.349
Personal fix a 30/09, dones	703	3.846	18.796	23.345
Personal eventual a 30/09	997	3.677	7.096	11.769
Personal eventual a 30/09, homes	880	2.752	2.221	5.853
Personal eventual a 30/09, dones	117	925	4.875	5.917
Personal ocupat mitjà no remunerat	1.496	2.880	10.078	14.454
Personal no remunerat a 30/09	1.536	3.055	10.238	14.829
Personal no remunerat a 30/09, homes	1.403	2.545	4.641	8.589
Personal no remunerat a 30/09, dones	133	510	5.597	6.239

Font: Enquesta Anual de Serveis (EAS). Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) a partir de dades de l'INE.

Nota: Nombre de persones.

Nota: A causa del canvi metodològic, no són estrictament comparables les dades de 2015 amb les d'anys anteriors.

8

TRANSPORTS

RESUM

A nivell agregat, el pes del sector del transport a l'economia de les Illes Balears és d'un 4,5%. La majoria d'indicadors del darrer any disponible mostren valors inferiors al 2008, com a conseqüència de la forta contracció de l'activitat econòmica a la darrera crisi.

El sector del transport està format per un total de 3.969 empreses. La majoria d'aquestes són molt petites, amb menys de dos treballadors, i la seva activitat principal és el transport per carretera. El 2014 el sector ocupa 23.500 persones, una quantitat inferior als més de 27.000 ocupats de l'any 2008. La productivitat del sector se situa en els 54.000 euros per treballador, mentre que el salari mitjà arriba als 28.700 euros anuals. La qualitat de l'ocupació en el sector està marcada per una estabilitat laboral per sota de la mitjana espanyola, i amb una baixa participació femenina.

Les principals característiques de les infraestructures del transport marítim són, en primer lloc, una gestió del Ministeri de Foment dels principals ports i una gestió autonòmica dels ports més petits i, en segon lloc, per l'existència de dues empreses dominants en les rutes marítimes. Pel que fa a les infraestructures del transport aeri, l'aeroport de Palma és el tercer aeroport espanyol quant a capacitat de gestió de vols per hora i un dels principals aeroports pel que fa a capacitat d'absorció de passatgers (més de 13.000 passatgers per hora de capacitat).

La via aèria és la principal artèria d'accés pels passatgers a les tres illes principals i es passa de 28.150.828 passatgers l'any 2008 a un total de 39.293.353 el 2016. Aquest creixement es deu principalment a l'increment del nombre de vols internacionals.

La via marítima és el principal accés de les mercaderies i s'observa un increment del volum de les transportades en general però amb una reducció dels granelers líquids. El transport marítim de passatgers ha crescut de manera considerable, tant en les rutes comercials com en els creuers turístics, amb increments considerables dels creuers tant a Palma (un increment del nombre de passatgers d'un 55% l'any 2016 respecte al 2009) com a Eivissa (amb un increment del 150%).

Quant a la intensitat en l'ús de les carreteres, s'observa un increment en el transport públic urbà i interurbà. Pel que fa a l'ús privat de les carreteres, s'observa que l'any 2016 Palma és una de les ciutats amb més congestió a Espanya.

8.1.

INTRODUCCIÓ

Aquest capítol, dedicat al sector del transport, està dividit en tres parts. A la primera part s'analitzen les principals macromagnituds del sector: l'estructura i la dimensió de les empreses del sector, principals característiques de l'ocupació en el sector, i el valor afegit que genera aquesta activitat. La segona part analitza les diferents infraestructures de transport, mentre que la tercera part analitza la informació disponible sobre l'ús d'aquesta infraestructura.

La principal font de dades utilitzada per a la realització d'aquest capítol és la proporcionada per l'Ibestat, que proporciona dades del sector del transport regionalitzada per les Illes Balears. Aquesta informació es complementa amb altres bases de dades que citam a peu de pàgina de les diferents taules o gràfics.

8.2.

MACROMAGNITUDS I DESCRIPCIÓ DEL SECTOR DE TRANSPORT

Aquest apartat analitza l'evolució de les principals macromagnituds del sector de transport i emmagatzematge en les di-

mensions següents: producció, ocupació en el sector i l'estructura de les empreses del sector a partir de la informació proporcionada per l'enquesta anual de serveis entre els anys 2008 i 2014. En la majoria dels casos, els indicadors de les principals macromagnituds del sector de l'any 2014 prenen valors més baixos que els observats l'any 2008, un patró clarament determinat per la greu crisi econòmica que va patir l'economia espanyola els darrers anys.

8.2.1. PRODUCCIÓ

El sector del transport a les Illes Balears, mesurat com el valor afegit brut respecte al PIB balear, té un pes aproximat de 4,5%. Aquest nombre no gaire diferent del de l'economia espanyola, en la qual el sector té un pes aproximat del 5%.

El valor de la producció del sector consta de dos components principals: el consum intermedi i valor afegit brut. En altres paraules, el valor de la producció en un sector és la suma d'aportacions necessàries (matèries primeres, serveis i subministraments, etc.) en el procés de producció, excloent actius fixos (maquinària, edificis) i el valor generat pels productors per dur a terme una activitat concreta en una àrea econòmica determinada. La producció del sector ha caigut durant el període analitzat; en canvi, és important observar que el valor afegit a preus bàsics creix en termes relatius a l'aportació total de la producció. (Vegeu el quadre I-101 i el gràfic 131).

Des d'un punt de vista relatiu, els dos principals subsectors són les activitats d'emmagatzematge i auxiliars, així com el transport per carretera.

L'evolució de la producció desagregada per sector permet observar una reducció del pes relatiu del sector del transport aeri, mentre que el transport terrestre i per canonada ha mostrat un lleuger increment en el bienni 2013-14. (Vegeu el quadre I-102 i el gràfic 132).

8.2.2. OCUPACIÓ EN EL SECTOR: NIVELLS, PRODUCTIVITAT I QUALITAT

A finals de 2014, el sector del transport ocupa aproximadament 23.500 persones, representant un 9% del total ocupat en el sector de serveis. L'evolució de l'ocupació en els darrers anys ha estat clarament influenciada per la crisi econòmica, especialment en els anys 2011 i 2012, mentre que es pot veure una recuperació en el darrer bienni. (Vegeu el quadre I-103).

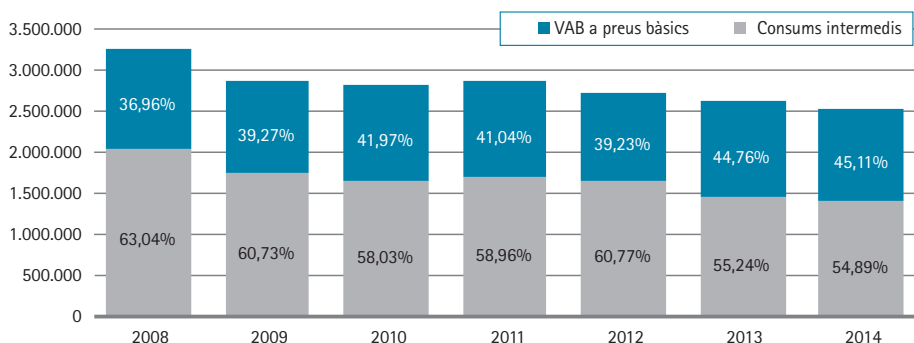
Hi ha notables diferències de comportament dels subsectors. En primer lloc, el del transport terrestre i per canonada representa aproximadament un 50% dels ocupats de tot el sector, i si hi afegim l'ocupació del subsector dedicat a l'emmagatzematge i d'activitats, entre tots dos subsectors representen un 80% del total d'ocupació del sector. En segon lloc, l'ocupació a tots els subsectors evoluciona negativament en aquests anys de crisi, llevat del transport marítim, que augmenta el nivell general d'ocupació respecte de l'any 2008. Finalment, si s'analitza l'evolució interanual de l'ocupació per sector, hi ha una evolució negativa de l'ocupació durant el trienni 2010-12 i una lleugera recuperació a partir del 2013.

QUADRE I-101. TRANSPORT I EMMAGATZEMATGE (2008-2014)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Producció	3.282.868,7	2.868.597,1	2.838.783,6	2.865.296,4	2.736.643,0	2.622.441,6	2.547.103,0
Consums intermedis	2.069.377,8	1.742.112,5	1.647.359,4	1.689.313,2	1.662.961,1	1.448.737,3	1.398.058,4
VAB a preus bàsics	1.213.490,9	1.126.484,6	1.191.424,2	1.175.983,2	1.073.681,9	1.173.704,3	1.149.044,6

Font: Enquesta anual de serveis, lbestat.

Gràfic I-131
Producció en el sector de transport i emmagatzematge (2008-2014)

Font: Enquesta anual de serveis, lbestat.

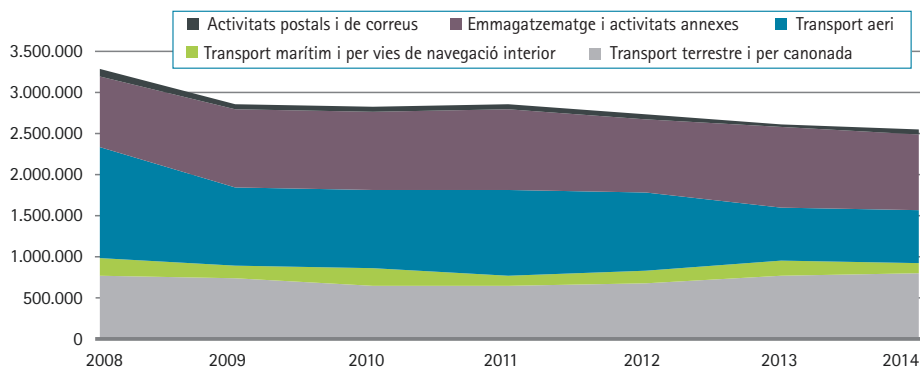
QUADRE I-102. EVOLUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ DEL SECTOR TRANSPORT I EMMAGATZEMATGE (2008-2014)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Transport terrestre i per canonada	765.571	714.321	638.846	625.978	658.384	770.089	799.321
Transport marítim i per vies de navegació interior	211.826	168.738	200.323	146.401	153.133	167.721	127.037
Transport aeri	1.351.617	954.946	980.642	1.049.373	951.327	660.290	620.459
Emmagatzematge i activitats annexes	874.600	963.540	959.226	961.882	910.356	973.110	932.098
Activitats postals i de correus	79.254	67.053	59.748	81.664	63.443	51.232	68.188

Font: Enquesta anual de serveis, lbestat.

Gràfic I-132

Evolució de la producció del sector transport i emmagatzematge (2008-2014)

Font: Enquesta anual de serveis, lbestat.

QUADRE I-103. PERSONES OCUPADES (2008-2014)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Transport terrestre i per canonada	13.187	14.035	12.277	11.358	11.120	12.454	11.905
Taxes interanuals	-	0,064	-0,125	-0,075	-0,021	0,120	-0,044
Transport marítim i per vies de navegació interior	732	842	835	815	897	816	892
Taxes interanuals	-	0,150	-0,008	-0,024	0,101	-0,090	0,093
Transport aeri	4.671	3.683	3.311	2.532	2.132	1.575	1.845
Taxes interanuals	-	-0,212	-0,101	-0,235	-0,158	-0,261	0,171
Emmagatzematge i activitats annexes	6.814	7.755	8.117	7.821	6.532	7.221	7.365
Taxes interanuals	-	0,138	0,047	-0,037	-0,165	0,106	0,020
Activitats postals i de correus	2.254	2.143	1.904	1.881	1.872	1.730	1.568
Taxes interanuals	-	-0,049	-0,112	-0,012	-0,005	-0,076	-0,094
Total sector transport i emmagatzematge	27.658	28.458	26.444	24.408	22.552	23.795	23.575
Taxes interanuals	-	0,029	-0,071	-0,077	-0,076	0,055	-0,009

Font: Enquesta anual de serveis, lbestat.

El 2014 la productivitat mitjana del sector del transport i emmagatzematge, entesa com el quocient del valor afegit brut respecte del nivell d'ocupació, se situa als 54.000 euros anuals, mentre que observem uns sous mitjans de 28.700 euros anuals. Es tracta de valors que se situen per sobre de la mitjana de tot el sector serveis. Aquesta mitjana, però, amaga una gran diferència entre els diferents subsectors. Si desglossem els salaris i la productivitat (en milers d'euros) pels diferents subsectors i en fem la comparació amb el conjunt del sector serveis, observem un primer grup d'activitats format pel transport terrestre i per canonada i per les activitats postals i de correus que es caracteritza per productivitat i salaris baixos. Un segon grup d'activitats format pel transport marítim i l'emmagatzematge i activitats annexes mostra productivitats molt elevades i sous lleugerament superiors a la mitjana del sector. Finalment, el transport aeri es caracteritza per productivitats i sous alts. (Vegeu el quadres I-104, I-105 i I-106).

El sector del transport i emmagatzematge es caracteritza per tenir taxes d'assalariats molt similars al del conjunt del sector serveis. Destaquen les baixes taxes d'assalariat del subsector de transport terrestre i per canonada, amb taxes d'un 70%, a diferència dels altres subsectors, en què el nombre d'assalariats se situa en quantitats properes al 100%. Aquesta baixa taxa d'assalariats es pot explicar –almenys en part– per l'ús habitual de la figura del treballador autònom en la relació laboral. Ho podem corroborar a partir de les dades desagregades del percentatge d'autònoms a l'àmbit del subsector a l'àmbit espanyol: un 20% del total de membres de la Seguretat Social espanyola es troba afiliat

al règim especial de treballadors autònoms (RETA); en canvi, al sector del transport i emmagatzematge, el nombre puja fins a un 25%, mentre que en el sector del transport terrestre i per canonada s'eleva a una mitjana de 34%. (Vegeu el quadre I-107).

Si s'analitza l'estabilitat laboral, entesa com el percentatge de treballadors amb contracte de durada indefinida respecte del total de treballadors remunerats, observem que només un 60% dels treballadors del sector transports es poden classificar com estables, mentre que al conjunt de l'economia espanyola l'estabilitat laboral del sector de transport arriba a un 80%. Per subsectors destaca que el transport terrestre i per canonada i el transport marítim mostren dades inferiors a un 60% dels assalariats. En canvi, el transport aeri mostra taxes molt més elevades, per sobre del 80%. (Vegeu el quadre I-108).

Finalment, cal assenyalar la baixa participació de les dones en el sector del transport i emmagatzematge: l'any 2014 només un 21% dels ocupats en el sector del transport eren dones, molt per sota del 40% del sector serveis. I aquest percentatge es redueix fins al 8,5% si parlem de la participació femenina en el sector del transport terrestre i per canonada.

8.2.3. ESTRUCTURA I DIMENSÍO DE LES EMPRESES DEL SECTOR D'EMMAGATZEMATGE I TRANSPORT TERRESTRE

El nombre total d'empreses que participen en el sector d'emmagatzematge i transport terrestre a les Illes Balears

s'apropa a les 4.000 i representa un 8,13% del total d'empreses dedicades al sector serveis. Tant el nombre d'empreses com els establiments han patit un descens significatiu els darrers anys, tant en termes absoluts (de 4.613 empreses el 2008 a una reducció fins a les 3.969 el 2014) com en termes relatius (han passat de ser un 8,22% del nombre total d'empreses el 2008 a un 7,90% el 2014). La gran majoria de les empreses, un 85%, es troben concentrades en el subsector del transport terrestre i per canonada. El segon subsector en nombre d'empreses és l'emmagatzematge, que comptabilitza gairebé un 10% de les empreses del sector, mentre que el 5% restant es reparteix entre els altres tres subsectors. (Vegeu el quadre I-109).

Les principals partides del compte de resultats de les empreses del sector mostren que, tot i el gran nombre d'empreses del sector del transport terrestre i per canonada, generen poc més d'un 30% del volum de negoci del sector, mentre que altres subsectors com l'aeri, amb un nombre molt menor d'empreses, en generen gairebé un 25%. (Vegeu el gràfic I-133).

Si s'analitzen les despeses d'explotació, s'observa que les principals partides per ordre d'importància el 2014 són les corresponents a les despeses en serveis exteriors (31% de les despeses totals), despeses de personal (27,5%), treballs realitzats per altres empreses (16%) i aprovisionaments (16%). En el subsector del transport terrestre i per canonada, la principal despesa són les despeses en personal (31%), mentre que la segona

partida en importància són els treballs realitzats per altres empreses (26%). Aquesta partida recull l'import dels treballs que, formant part del procés de producció pròpia, duen a terme altres empreses; és a dir, dona una idea de la importància de la subcontractació en aquest àmbit. Aquesta partida és una despesa important en tots els subsectors excepte en el transport marítim (11%) i aeri (2,5%), en què les principals partides són les despeses en serveis exteriors (les despeses corrents, repetitives o habituals de l'activitat de l'empresa, excepte les derivades de l'activitat bàsica) i l'aprovisionament, suposant un total del 80% per al transport aeri i un 70% per al transport marítim. Finalment, els sectors de l'emmagatzematge i les activitats postals destaquen per la despesa en personal molt elevada (un 62% en les activitats postals i un 35% per a l'emmagatzematge). (Vegeu el quadre I-110).

El sector del transport i emmagatzematge té una mitjana de cinc ocupats per empresa, amb una gran disparitat entre subsectors. S'observa una distribució en què la gran majoria d'empreses no tenen treballadors a càrrec de l'empresa o en tenen entre un i dos treballadors (un total de 3.657 empreses, representant un 85% de les empreses totals). El subsector del transport terrestre i per canonada és l'únic sector on la mitjana d'ocupats per empresa es troba per sota de la mitjana del sector (tres ocupats per empresa). En els subsectors del transport marítim, activitats postals i emmagatzematge, el nombre d'ocupats per empresa oscil·la entre els vuit treballadors i els 17, mentre que en el transport aeri la mitjana és de més de 200 ocupats per empresa. (Vegeu el quadre I-111).

QUADRE I-104. PRODUCTIVITAT (EN MILERS D'EUROS) (2008-2014)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Serveis	34,2	32,0	33,0	33,7	33,7	35,8	36,7
Transport i emmagatzematge	47,2	41,8	48,3	52,3	52,3	54,9	54,0
Transport terrestre i per canonada	32,2	27,9	28,1	30,9	28,7	31,6	36,2
Transport marítim i per vies de navegació interior	31,5	48,0	118,1	88,3	82,2	98,0	80,1
Transport aeri	54,9	49,4	59,8	79,5	67,8	85,3	63,7
Emmagatzematge i activitats annexes	82,3	69,0	74,9	77,7	93,9	92,9	85,7
Activitats postals i de correus	19,5	17,4	16,9	25,0	18,7	16,5	19,8

Font: Enquesta anual de serveis, lbestat.

QUADRE I-105. SALARI MITJÀ (EN MILERS D'EUROS) (2008-2014)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Serveis	20,5	21,0	21,2	21,6	21,0	21,6	21,4
Transport i emmagatzematge	30,4	30,1	28,6	28,4	28,8	27,8	28,7
Transport terrestre i per canonada	23,8	23,7	23,2	24,5	23,7	23,2	22,9
Transport marítim i per vies de navegació interior	25,3	24,9	26,7	25,3	24,9	26,1	23,1
Transport aeri	37,8	39,3	40,7	50,5	45,1	42,3	51,8
Emmagatzematge i activitats annexes	38,4	35,4	31,0	28,8	32,0	31,5	30,7
Activitats postals i de correus	20,1	20,1	20,6	13,8	19,9	21,4	23,2

Font: Enquesta anual de serveis, lbestat.

QUADRE I-106. COST LABORAL UNITARI REAL: COST LABORAL UNITARI+PRODUCTIVITAT (2008-2014)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Serveis	0,6228	0,6688	0,6545	0,6647	0,6469	0,6145	0,6049
Transport i emmagatzematge	0,6992	0,7273	0,6542	0,587	0,5927	0,5301	0,5667
Transport terrestre i per canonada	0,6615	0,6523	0,7367	0,6926	0,7038	0,6551	0,5829
Transport marítim i per vies de navegació interior	0,9333	0,6188	0,2583	0,3477	0,3479	0,3031	0,3333
Transport aeri	0,9217	1,0385	0,9047	0,795	0,826	0,6213	1,011
Emmagatzematge i activitats annexes	0,5772	0,6362	0,5287	0,4736	0,4601	0,4177	0,4422
Activitats postals i de correus	1,2154	1,3736	1,4793	0,668	1,2567	1,4848	1,3788

Font: Enquesta anual de serveis, lbestat.

QUADRE I-107. TAXA D'ASSALARIATS (%) (2008-2014)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Serveis	78,39	76,90	76,78	77,82	82,74	81,94	82,66
Transport i emmagatzematge	72,20	67,73	72,57	73,91	83,05	83,81	84,56
Transport terrestre i per canonada	68,39	59,07	68,36	67,58	68,55	71,89	72,55
Transport marítim i per vies de navegació interior	87,30	91,45	91,17	89,40	97,68	96,98	97,10
Transport aeri	71,09	70,43	67,49	76,21	100,00	99,94	99,95
Emmagatzematge i activitats annexes	79,97	79,67	80,83	82,94	96,59	97,18	96,38
Activitats postals i de correus	68,40	67,30	65,13	64,75	95,65	92,93	94,90

Font: Enquesta anual de serveis, lbestat.

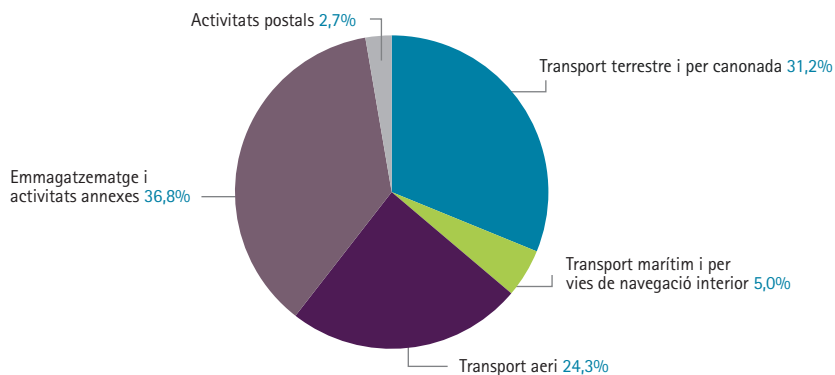
QUADRE I-108. TAXA D'ESTABILITAT LABORAL (%) (2008-2014)						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Serveis	53,99	56,32	55,18	56,38	59,53	58,68
Transport i emmagatzematge	52,86	50,40	52,93	53,61	64,17	61,28
Transport terrestre i per canonada	53,39	46,47	50,33	50,24	53,23	50,90
Transport marítim i per vies de navegació interior	53,80	48,77	50,61	43,85	56,53	53,50
Transport aeri	50,55	53,34	53,50	56,86	82,05	80,42
Emmagatzematge i activitats annexes	56,39	58,03	58,73	59,89	74,42	72,59
Activitats postals i de correus	43,54	44,09	44,94	47,75	76,67	75,12
						74,87

Font: Enquesta anual de serveis, lbestat.

QUADRE I-109. EMPRESSES I ESTABLIMENTS (2008-2014)						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Empreses	4.146	4.068	3.885	3.700	3.635	3.531
Establiments	4.237	4.131	3.975	3.758	3.700	3.586
Transport terrestre i per canonada						
Empreses	62	60	65	66	67	71
Establiments	74	78	81	82	94	94
Transport marítim						
Empreses	17	13	11	10	8	8
Establiments	36	30	27	22	20	19
Transport aeri						
Empreses	280	394	357	288	412	395
Establiments	406	526	480	400	498	494
Emmagatzematge						
Empreses	108	111	60	77	118	143
Establiments	271	254	206	223	250	273
Activitats postals						
Empreses	4.613	4.646	4.378	4.141	4.240	4.147
Establiments	5.023	5.020	4.769	4.486	4.562	4.466
Total						
Empreses	4.613	4.646	4.378	4.141	4.240	4.147
Establiments	5.023	5.020	4.769	4.486	4.562	4.466

Font: Enquesta anual de serveis, lbestat.

Gràfic I-133
Distribució d'ingressos per subsector (2014)

Font: Enquesta anual de serveis, lbestat.

QUADRE I-110. DISTRIBUCIÓ DE LES PRINCIPALS PARTIDES DE DESPESA (2014)

	Transport i emmagatzematge	Transport terrestre i per canonada	Transport marítim i per vies de navegació interior	Transport aeri	Emmagatzematge i activitats annexes	Activitats postals
Consum de matèries primeres i altres aprovisionaments	16,08%	16,61%	28,70%	31,45%	1,42%	1,80%
Consums de mercaderies	1,05%	0,72%	0,39 %	0,16%	2,34%	0,28%
Treballs realitzats per altres empreses	16,32%	26,08%	11,58%	2,68%	18,94%	18,89%
Despeses de personal	27,51%	31,78%	12,35%	13,06%	35,24%	62,40%
Despeses en serveis exteriors	31,12%	16,42%	39,76%	51,57%	28,21%	13,83%
Altres despeses d'explotació	0,47%	0,07%	0,01%	0,47%	1,00%	0,09%
Dotació per amortitzacions	7,44%	8,32%	7,21%	0,60%	12,85%	2,70%

Font: Enquesta anual de serveis, lbestat.

QUADRE I-111. DISTRIBUCIÓ D'EMPRESSES PER ESTRAT D'ASSALARIATS (2017)

	Transport terrestre i per canoana	Transport marítim i per vies de navegació interior	Transport aeri	Emmagatzematge i activitats annexes	Activitats postals	Total
Sense assalariats	1,737	17	2	153	99	2,008
De 1 a 2 assalariats	1,472	38	1	110	28	1,649
De 3 a 5 assalariats	235	19	2	55	11	322
De 6 a 9 assalariats	93	6	0	34	3	136
De 10 a 19 assalariats	58	5	1	23	9	96
De 20 a 49 assalariats	29	2	1	17	2	51
De 50 a 99 assalariats	8	1	2	6	1	18
De 100 a 199 assalariats	4	0	1	3	0	8
De 200 a 499 assalariats	1	0	1	2	0	4
De 500 a 999 assalariats	1	0	0	0	0	1
De 1.000 a 4.999 assalariats	0	0	1	0	0	1

Font: Directori central d'empreses, INE.

8.3.

CAPITAL I INFRAESTRUCTURES DEL TRANSPORT A LES ILLES BALEARS

En aquest apartat analitzam el capital i les infraestructures del sector del transport de les Illes Balears separant-los en funció dels diferents modes de transport.

8.3.1. EL PARC MÒBIL DE LES EMPRESSES DE TRANSPORT TERRESTRE DE MERCADERIES

El 2016 hi havia 1.416 empreses amb autorització pel transport públic de mercaderies a les Illes Balears, un total

de 5.756 camions amb una capacitat de càrrega de 57.176 tones, i 938 empreses amb autorització per al transport privat de mercaderies, amb un total de 2.040 camions i una capacitat de 15.698 tones de càrrega. L'evolució de les empreses, camions i càrrega mostra una reducció significativa tant d'àmbit públic com d'àmbit privat que es pot explicar pel cicle econòmic recessiu dels últims anys. Així mateix, mostra els signes de recuperació de l'activitat econòmica dels darrers anys. (Vegeu el quadre I-112).

La mitjana de vehicles de transport públic de mercaderies per empresa és poc més de quatre vehicles per empresa a les Illes Balears, una quantitat superior a la mitjana

espanyola (de poc més de tres vehicles per empresa). Si es mira la càrrega per vehicle, s'observa que a les Illes Balears un vehicle té una capacitat mitjana de deu tones, mentre que la capacitat mitjana d'un vehicle de l'Estat espanyol puja a les 14 tones. En resum, les empreses de transport terrestre de mercaderies tenen una flota lleugerament més gran a la mitjana de l'empresa espanyola però de dimensions més reduïdes.

8.3.2. LES EMPRESAS DE TRANSPORT TERRESTRE DE PASSATGERS

En aquest apartat s'analitzen els dos principals usos del transport públic de passatgers per carretera, és a dir, el taxi (autotaxi i gran turisme) i l'autobús del transport urbà. La ràtio de vehicles per empresa de taxi se situa lleugerament per sobre d'una llicència per empresa, la qual cosa mostra una estructura empresarial d'autoocupació. En canvi, quan s'analitza el transport d'autobusos, hi ha unes cent empreses amb llicències privades i una flota de 20 autobusos per empresa. Aquesta quantitat s'ha reduït en els darrers anys i ha passat dels 21 autobusos per llicència el 2008 als 18 autobusos per llicència el 2016. (Vegeu el quadre I-113).

8.3.3. INFRAESTRUCTURA DEL TRANSPORT MARÍTIM

A les Illes Balears el conjunt de ports són de titularitat pública, però hem de separar els ports gestionats pel Ministeri de Foment a través de l'Autoritat Portuària de Balears dels gestionats per la Comunitat

Autònoma a través de Ports de les Illes Balears. Els ports gestionats per l'Autoritat Portuària de Balears són els principals ports, en dimensió i en volum de tràfic, tant de mercaderies com de persones. En trobam dos a Mallorca –port de Palma i port d'Alcúdia–, un a Menorca –port de Maó– i dos a les Pitiüses –el port d'Eivissa i el port de la Savina, a Formentera–. A part d'aquests cinc, hi ha un conjunt de ports gestionats pel Govern de les Illes Balears. Són de dimensions més reduïdes, la majoria de tipus recreatiu i no destinats al transport de persones o mercaderies, llevat dels ports de Ciutadella a Menorca i el de Sant Antoni a Eivissa¹³.

A partir de l'informe anual d'ANAVE (Asociación de Navieros Españoles)¹⁴, observam que hi ha dos operadors espanyols, Baleària i Trasmediterranea, que operen a les Illes Balears, tant connectant les illes amb la Península com connectant les diferents illes (rutes interilles). El mateix informe destaca l'existència d'una tercera companyia dedicada principalment a la càrrega general de mercaderies (granel sòlids, líquids, maquinària etc.), Transportes Marítims Alcúdia, que opera principalment des del port d'Alcúdia.

La flota de Baleària i Trasmediterranea està composta per vaixells de diferents dimensions que s'adapten a les diferents rutes. Baleària connecta les illes amb la Península

13. El port de Cala Ratjada ha tingut certa activitat de trànsit de passatgers que s'ha anat reduint en els últims anys. Segons dades de l'Ibestat, des del 2014 fins al 2017 no s'hi ha registrat activitat.

14. El document es pot consultar a:

https://www.anave.es/images/informes/empresas_navieras/anave_empresas_navieras.pdf

(Barcelona, València i Dénia) en temporada alta amb una freqüència diària o més, excepte la ruta València-Eivissa, ja que la freqüència és de sis sortides setmanals. Quant a les rutes interilles, la freqüència és diària a les rutes Mallorca-Menorca i Mallorca-Eivissa, i la freqüència és menor entre Eivissa i Formentera. Trasmediterranea connecta les Illes amb la Península (Barcelona i València) en temporada alta amb una freqüència més gran que Baleària per a les rutes que connecten amb Eivissa i lleugerament inferior si parlem de les rutes que connecten amb València, una freqüència de menys d'una sortida diària. A diferència de Baleària, Trasmediterranea connecta València amb Maó (una sortida setmanal).

Això sí, ambdues companyies ofereixen un nombre més baix de sortides en temporada baixa.

Pel que fa a la flota de Trasmediterranea destinada al transport de passatgers i mercaderies a les Illes Balears, es compon de set fèries i un vaixell d'alta velocitat, mentre que la flota de Baleària es compon de quatre fèries ràpids i vuit ferris, dels quals tres són de gran capacitat (Ferry+).

8.3.4. INFRAESTRUCTURA DEL TRANSPORT AERI

AENA proporciona informació sobre la capacitat dels aeroports de les Illes Balears en dos aspectes. El primer es refereix a la capacitat del camp de vol, és a dir, el nombre d'avions per hora que l'aeroport té la capacitat de gestionar, i, en segon lloc, la capacitat de les terminals; és a dir,

el nombre de passatgers per hora que les terminals poden atendre.

La capacitat del camp de vol s'ha incrementat lleugerament en els últims anys. Es destacable que l'aeroport de Palma ha passat de tenir una capacitat de 60 avions per hora; és a dir, un avió per minut, a una capacitat des del 2015 de 66 aeronaus per hora; és a dir, més d'un avió per minut. Els altres dos aeroports de les Illes Balears gestionats per AENA tenen aproximadament un terç de la capacitat de l'aeroport de Palma: 26 aeronaus per hora a Eivissa i 22 a Menorca.

En comparació amb la resta de l'Estat espanyol, del total d'aeroports gestionats per AENA, l'aeroport de Palma se situa en tercera posició, per darrere dels aeroports de Madrid i Barcelona, amb 100 i 72 avions per hora de capacitat, respectivament, i per davant d'altres aeroports de gran afluència turística com Màlaga, Gran Canària o Alacant. Respecte als altres dos aeroports, Eivissa se situa en desena posició, capacitats similars a Sevilla o Fuerteventura, i Menorca, a la catorzena posició, amb capacitats similars a Santiago o Bilbao.

Pel que fa a la capacitat de les terminals dels tres aeroports de les Illes Balears, també ha mostrat un lleuger increment en els darrers anys. L'any 2016 la capacitat de l'aeroport de Palma arriba als 13.350 passatgers per hora, mentre que la capacitat de les terminals dels aeroports de les illes menors és aproximadament un terç de l'aeroport de Palma (4.700 a Eivissa i 3.400 a Menorca).

QUADRE I-112. EMPRESSES, VEHICLES I CÀRREGA A LES ILLES BALEARS (2008-2016)											
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016		
Privat	Empreses	1.151	955	1.033	864	917	812	860	820	938	
	Vehicles	2.398	2.015	2.125	1.738	1.842	1.691	1.802	1.740	2.040	
	Càrrega (t)	17.650	14.694	15.376	12.643	13.354	12.439	13.251	13.389	15.698	
	Vehicles/empresa	2,08	2,11	2,06	2,01	2,01	2,08	2,10	2,12	2,17	
	Càrrega/vehícles	7,36	7,29	7,24	7,27	7,25	7,36	7,35	7,69	7,70	
Públic	Empreses	1.596	1.641	1.445	1.524	1.362	1.458	1.404	1.549	1.416	
	Vehicles	6.854	7.314	6.211	6.920	5.914	6.295	5.770	6.183	5.756	
	Càrrega (t)	72.632	75.251	60.787	69.203	58.994	63.030	57.486	61.069	57.176	
	Vehicles/empresa	4,29	4,46	4,30	4,54	4,34	4,32	4,11	3,99	4,06	
	Càrrega/vehícles	10,60	10,29	9,79	10,00	9,98	10,01	9,96	9,88	9,93	
Total	Empreses	2.747	2.596	2.478	2.388	2.279	2.270	2.264	2.369	2.354	
	Vehicles	9.252	9.329	8.336	8.658	7.756	7.986	7.572	7.923	7.796	
	Càrrega (t)	90.282	89.945	76.163	81.846	72.348	75.469	70.737	74.458	72.874	
	Vehicles/empresa	3,37	3,59	3,36	3,63	3,40	3,52	3,34	3,34	3,31	
	Càrrega/vehícles	9,76	9,64	9,14	9,45	9,33	9,45	9,34	9,40	9,35	

Font: Ministeri de Foment, Direcció General de Transport Terrestre.

QUADRE I-113. EMPRESSES I VEHICLES, TRANSPORT DE PASSATGERS A LES ILLES BALEARS (2008-2016)											
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016		
Autotaxi i gran turisme	Empreses	2.354	2.305	2.359	2.366	2.379	2.333	2.390	2.411	2.426	
	Vehicles	2.605	2.551	2.614	2.608	2.657	2.579	2.659	2.659	2.755	
	Vehicles/empresa	1,11	1,11	1,11	1,10	1,12	1,11	1,11	1,10	1,14	
Autobus Servei públic	Empreses	90	85	90	83	94	92	114	99	109	
	Vehicles	1.956	1.833	1.826	1.747	1.919	1.804	1.953	1.881	2.000	
	Vehicles/empresa	21,73	21,56	20,29	21,05	20,41	19,61	17,13	19,00	18,35	

Font: Ministeri de Foment, Direcció General de Transport Terrestre.

8.4.

ÚS DEL TRANSPORT A LES ILLES BALEARS

En aquest apartat s'analitza l'ús de les infraestructures de transport. Un seguit de fets marquen l'ús del transport a les Illes Balears. En primer lloc, la insularitat provoca que els modes de transport per via aèria i marítima siguin la manera com les quatre illes es comuniquen amb l'exterior. La via aèria és la connexió més utilitzada pels passatgers a les tres illes més grans, mentre que la via marítima és la més utilitzada pel trànsit de mercaderies. Formentera és l'única illa on el transport marítim és l'únic mode de connexió. En segon lloc, el fet que totes quatre illes siguin una destinació turística internacional provoca que molts dels passatgers que fan servir la infraestructura de transport balear ho facin en connexions de vol o marítima internacionals. Finalment, l'ús de les infraestructures de transport és molt més intensa els mesos de temporada alta turística; és a dir, els mesos que van de l'abril o el maig, segons els anys, fins a l'octubre, amb màxims els mesos de juliol i agost.

Tot seguit dividim la discussió de l'ús del transport a les Illes Balears en quatre apartats. En el primer ens fixam en el transport de passatgers i de mercaderies per via aèria. En el segon analitzam el transport de passatgers i de mercaderies per via marítima. En aquest apartat valorem separatament el transport de passatgers als creuers turístics. En el tercer apartat analitzam el transport públic per carretera, tren i metro. Finalment, el darrer

apartat valora la intensitat d'ús de les carreteres.

8.4.1. EL TRANSPORT PER VIA AÈRIA

8.4.1.1. Transport de passatgers

A tots tres aeroports de les Illes Balears s'observa un fort increment del nombre de passatgers si comparam les dades del 2009 amb les del 2017. El nombre total d'entrades i sortides de passatgers va ser de 39,2 milions el 2017, gairebé un 40% superior a la quantitat global de 28,1 milions de l'any 2009.

El nombre de passatgers en vols d'entrada i sortida dels aeroports de les illes va ser l'any 2017 de 28 milions a Palma, 7,9 milions a Eivissa i 3,4 milions a Menorca. Del total de passatgers, un total de 28,3 milions (és a dir, un 72% del total) eren passatgers de vols internacionals.

A tots tres aeroports, el nombre de vols a connexions espanyoles va caure substancialment a partir de l'any 2010, amb un mínim l'any 2013. L'Aeroport de Son Sant Joan és on aquesta tendència va ser més acusada. La reducció acumulada de connexions amb altres aeroports espanyols a Palma va ser d'un 33% aquests anys, i la de passatgers, d'un 23%. A partir de l'any 2014 s'observa una recuperació del nombre de passatgers amb destí o origen a un aeroport espanyol fins arribar l'any 2017 a dades de passatgers similars a les de l'any 2009; el nombre de vols de connexió, en canvi, tot i que també ha augmentat d'ençà de l'any 2014, continua molt per sota dels que hi va haver l'any 2009.

En canvi, el nombre de passatgers de vols internacionals a Palma no va deixar de créixer cap d'aquests anys (tot i que hi va haver un estancament del creixement els anys 2013 i 2014). El resultat d'aquest creixement continuat és que el nombre de passatgers internacionals el 2017 va ser un 45% més gran que l'any 2009.

La conseqüència d'aquestes dues evolucions del nombre de passatgers segons que les connexions fossin a aeroports espanyols o internacionals és que si el 2009 un 69% dels passatgers a l'aeroport de Palma provenien d'un vol internacional, el 2017 aquest percentatge va pujar fins al 77%.

Als altres dos aeroports de les Illes Balears, aquestes tendències són similars, si bé no tan marcades. (Vegeu el quadre I-114).

8.4.1.2. Transport de mercaderies

Els trets següents caracteritzen l'evolució de mercaderies per via aèria. Primer de tot, una forta reducció del total de mercaderies transportades si es compara l'any 2009 amb l'any 2017. Aquesta reducció es produeix any rere any a tots tres aeroports. En segon lloc, el transport de mercaderies en connexions internacionals és irrellevant als aeroports d'Eivissa i Menorca, i és poc important a l'aeroport de Palma (al voltant d'un 10% en quilograms del total transportat). Finalment, el transport de mercaderies per via aèria, en termes de pes, és molt inferior al transportat per via marítima. Malauradament no disposem d'informació sobre el valor del producte transportat per via aèria en activitats concretes de la societat balear, per ponderar-ne la importància real en el funcionament de la societat balear.

8.4.2. EL TRANSPORT PER VIA MARÍTIMA

8.4.2.1. Transport de passatgers

A Mallorca, Eivissa (descomptant la connexió amb Formentera) i Menorca, el transport de passatgers per via marítima és força inferior al transport per via aèria. Tot i així, s'observa que ha crescut de manera sostinguda entre els anys 2009 i 2017.

Amb diferència, el nombre més alt de passatgers és a la connexió entre les illes Pitiüses, i són també les illes en què el nombre de passatgers ha crescut més, si comparam els fluxos de l'any 2009 amb els de l'any 2017. Ara bé, si al total de passatgers de l'illa d'Eivissa li llevam aquests passatgers d'anada o tornada a Formentera, veim que les altres connexions de l'illa s'han mantingut estables en el nombre de passatgers. En canvi, a Mallorca el nombre de passatgers ha crescut un 50% i ha passat de 430.000 l'any 2009 a 650.000 el 2017, mentre que a Menorca ha crescut més d'un 70%, ja que ha passat de poc més de 160.000 el 2009 a més de 280.000 el 2017. (Vegeu el quadre I-115 i el gràfic I-134).

8.4.2.2. Passatgers de creuers turístics

El turisme de creuers ha mantingut un creixement sostingut en els darrers anys a les Illes Balears. Amb molta diferència, el port de Palma és el que mostra un trànsit de turistes de creuers més alt. De fet, el 2009 eren poc més d'un milió i el 2016 s'arribava a la quantitat de 1.630.000, un increment d'un 55%.

QUADRE I-114. NOMBRE TOTAL DE PASSATGERS (2009-2017)

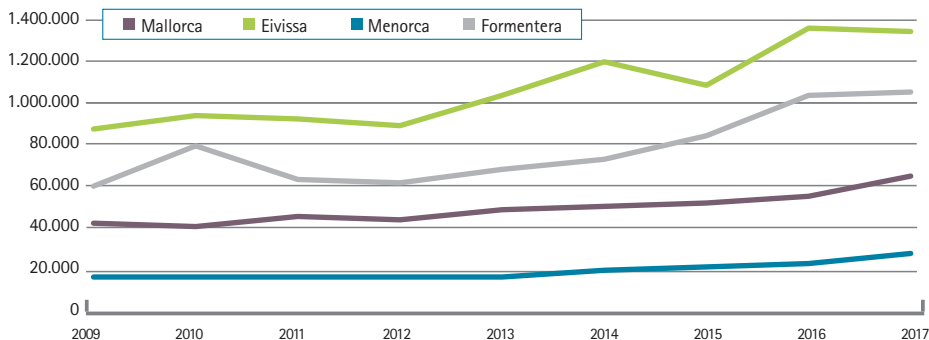
	Total	% variació anual	Vols espanyols	% variació anual	Vols internacionals	% variació anual
Palma	2009	21.188.232	-	6.334.825	-	14.853.407
	2010	21.110.233	-0,37	6.212.084	-1,94	14.898.149
	2011	22.724.074	7,64	6.240.444	0,46	16.483.630
	2012	22.665.341	-0,26	5.589.560	-10,43	17.075.781
	2013	22.766.697	0,45	4.893.009	-12,46	17.873.688
	2014	23.112.484	1,52	5.076.228	3,74	18.036.256
	2015	23.739.107	2,71	5.598.424	10,29	18.140.683
	2016	26.252.263	10,59	5.813.925	3,85	20.438.338
	2017	27.967.448	6,53	6.388.167	9,88	21.579.281
Menorca	2009	2.418.989	-	1.334.442	-	1.084.547
	2010	2.508.740	3,71	1.373.084	2,9	1.135.656
	2011	2.574.377	2,62	1.357.894	-1,11	1.216.483
	2012	2.543.810	-1,19	1.257.806	-7,37	1.286.004
	2013	2.564.502	0,81	1.207.601	-3,99	1.356.901
	2014	2.631.131	2,6	1.251.439	3,63	1.379.692
	2015	2.865.991	8,93	1.324.535	5,84	1.541.456
	2016	3.176.967	10,85	1.460.800	10,29	1.716.167
	2017	3.431.461	8,01	1.566.958	7,27	1.864.503
Eivissa	2009	4.543.607	-	2.005.029	-	2.538.578
	2010	5.026.976	10,64	2.137.030	6,58	2.889.946
	2011	5.632.974	12,05	2.349.935	9,96	3.283.039
	2012	5.547.239	-1,52	2.302.411	-2,02	3.244.828
	2013	5.718.692	3,09	2.191.127	-4,83	3.527.565
	2014	6.202.887	8,47	2.346.257	7,08	3.856.630
	2015	6.465.809	4,24	2.610.530	11,26	3.855.279
	2016	7.406.159	14,54	2.791.723	6,94	4.614.436
	2017	7.894.444	6,59	3.005.249	7,65	4.889.195

Font: AENA.

QUADRE I-115. NOMBRE TOTAL DE PASSATGERS PER VIA MARÍTIMA (2009-2017)

	Mallorca	Eivissa	Menorca	Formentera
2009	425.984	867.199	164.353	598.489
2010	412.181	944.417	173.567	795.116
2011	460.401	924.531	173.110	627.300
2012	436.289	885.923	164.609	623.540
2013	482.539	1.040.852	173.829	684.872
2014	499.855	1.197.227	207.384	733.862
2015	522.894	1.083.870	221.596	841.981
2016	559.408	1.354.930	235.440	1.035.679
2017	647.917	1.340.380	286.682	1.057.338

Font: Ibestat.

Gràfic I-134
Nombre total de passatgers per via marítima (2009-2017)

Font: Ibestat.

Els altres dos ports que reben una quantitat apreciable de creuers any rere any són els d'Eivissa i Maó. En aquests dos ports les fluctuacions d'un any per l'altre són més acusades que al port de Palma, fins al punt que trobam anys amb una reducció apreciable del nombre de passatgers de creuer. En qualsevol cas, el port d'Eivissa va passar de tenir-ne poc més de 100.000 l'any 2009 a tenir-ne gairebé 250.000 (un

creixement molt considerable d'un 150%). Al port de Maó el nombre de passatgers l'any 2016 és similar al del 2009, al voltant d'uns 70.000 passatgers anualment.

8.4.2.3. Transport de mercaderies

Els ports de les Illes Balears són crucials per l'entrada de mercaderies. L'impacte de la reducció de l'activitat econòmica fins

l'any 2011 es va notar d'una manera molt apreciable en el moviment de mercaderies dels ports de les Illes Balears. Els grànels líquids van caure de manera molt forta del 2009 al 2011 (gairebé un 25%) i a partir d'aleshores s'han mantingut estables. Els grànels sòlids van caure més endavant, de l'any 2013 al 2015 (al voltant d'un 20%) i va remuntar-ne el transport el 2016, sense arribar a les quantitats observades fins al 2012. Finalment, el transport de mercaderia general es va mantenir estable de l'any 2009 fins al 2011, i a partir d'aleshores ha crescut any rere any, fins arribar l'any 2016 a ser més d'un 45% superior a l'observat els anys anteriorment esmentats. (Vegeu el quadre I-116).

Per ports, el que mostra un augment més considerable de la seva activitat és el port de Palma, amb un creixement acumulat del total de mercaderies transportades del 60% de l'any 2009 fins l'any 2016. Els ports d'Alcúdia i d'Eivissa també mostren creixements molt apreciables (d'un 12% i d'un 20%, respectivament). En canvi,

l'activitat del port de Maó només creix un 5% aquests anys.

8.4.2.4. Ús de les carreteres

En aquest apartat analitzam les dades disponibles sobre l'ús de les carreteres a les Illes Balears. Primer comentam la intensitat del trànsit a les carreteres balears. Seguidament, comentam l'ús del transport públic a la ciutat de Palma i a l'illa de Mallorca (no disposam d'informació a les altres illes) i, finalment, comentam els mitjans de transport utilitzats pels usuaris dels tres aeroports balears per arribar o marxar de l'aeroport.

8.4.2.4.1. Intensitat d'ús de les carreteres

El trànsit per carretera es va mantenir en uns nivells similars de l'any 2009 fins al 2013. A partir del 2014, s'observa un increment del trànsit, que s'accentua els anys 2015 i 2016. (Vegeu el quadre I-117 i el gràfic 135).

QUADRE I-116. TOTAL DE MERCADERIES (EN MILERS DE TONES) ALS PORTS DE PALMA, ALCÚDIA, MAÓ, EIVISSA I LA SAVINA (2009-2016)

	Grànels líquids	Grànels sòlids	Mercaderia general	Total de mercaderies
2009	2.023	1.689	8.041	11.754
2010	1.762	1.860	7.955	11.577
2011	1.577	1.643	8.034	11.255
2012	1.528	1.624	8.408	11.561
2013	1.424	1.310	8.737	11.471
2014	1.446	1.319	9.872	12.639
2015	1.525	1.216	10.730	13.471
2016	1.542	1.546	11.578	14.676

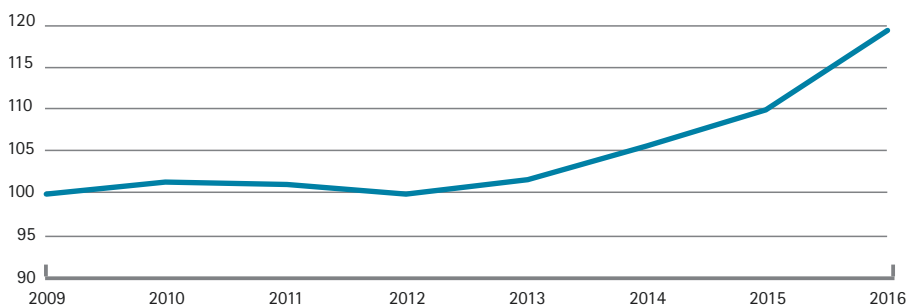
Font: Memòria del 2016 de l'Autoritat Portuària Balear.

QUADRE I-117. TRÀNSIT PER CARRETERA (2009-2016)

	Índex	Total	% vehicles pesants	Increment anual
2009	100	7.321	6,40	-
2010	101	7.426	7,00	1,44
2011	101	7.402	7,00	-0,32
2012	100	7.317	6,41	-1,16
2013	102	7.444	6,70	1,74
2014	105	7.721	7,08	3,72
2015	110	8.032	7,50	4,02
2016	119	8.714	7,67	8,49

Font: Ministeri de Foment, Direcció General de Carreteres.

Gràfic I-135
Trànsit per carretera a les Illes Balears (índex 100: any 2009) (2009-2016)

Font: Ministeri de Foment, Direcció General de Carreteres.

El percentatge de vehicles pesants circulant per les carreteres es manté aproximadament en un 7% del total de vehicles entre els anys 2009 i 2014. Coincidint amb l'increment del total de vehicles en circulació dels anys 2015 i 2016, també s'observa un lleu increment en el percentatge de vehicles pesants, que passa a ser d'un 7,6%.

La consultora INRIX fa estimacions a partir de la recollida massiva de dades dels vehicles equipats amb GPS, dels nivells de

congestió de les principals ciutats del món. Segons aquestes estimacions, el 2017 els vehicles de Palma van passar 23 hores i un 11% del temps de circulació en carreteres congestionades. Això converteix Palma en la sisena ciutat més congestionada a Espanya. Només una ciutat espanyola amb menys població (Cartagena) mostra un nivell superior de congestió a les carreteres¹⁵.

15. Es poden consultar les dades a l'adreça web: <http://inrix.com/scorecard/>.

8.4.2.4.2. Transport públic interurbà a Mallorca

L'any 2016, el transport públic interurbà va tenir un total de 13.600.000 usuaris, una tercera part dels que va fer servir el tren com a mitjà de transport.

Per analitzar les tendències anuals i mensuals, disposam d'informació sobre els autobusos de línia per als anys que van del 2013 al 2016. Si fa no fa, la quantitat d'usuaris va ser la mateixa els tres primers anys, mentre que l'any 2016 hi va haver un augment considerable d'usuaris, un 7%, comparat amb l'any previ.

Pel que fa a l'ús del tren, només disposam de les dades dels anys 2015 i 2016. Sembla que hi ha la mateixa tendència, d'un augment de l'ús del transport públic interurbà, perquè l'any 2016 encara hi va haver un augment més considerable, un 22%, del nombre d'usuaris del tren, comparat amb l'any previ. (Vegeu el quadre I-118).

Podem analitzar com varia l'ús mensual del transport públic interurbà pel que fa als autobusos. Veim que hi ha una forta estacionalitat, amb un ús molt més gran els mesos de temporada turística alta (els mesos que van de maig a octubre). Hi ha quatre vegades més usuaris els mesos de juliol i agost que el gener. (Vegeu el quadre I-119 i el gràfic 136).

8.4.2.4.3. El transport públic a la ciutat de Palma

Veim que el nombre d'usuaris es va estancar els anys que van del 2012 al 2014 (i fins i tot hi va haver una davallada

l'any 2013) i que a partir d'aleshores hi ha hagut un creixement any rere any, de manera que el 2017 hi va haver un 7% més d'usuaris que l'any 2012. L'ús del transport públic a Palma també mostra la mateixa estacionalitat que hem vist que es produeix en l'ús del transport públic interurbà, amb un ús més alt els mesos que van de maig a octubre, però les diferències d'ús són molt menys marcades i els mesos de més ús del transport públic no són necessàriament els mesos de juliol i agost, de manera que es deu produir una certa substitució entre els usuaris que es desplacen per feina i l'usuari turista d'un mes per l'altre. (Vegeu el quadre I-120).

8.4.2.4.4. El desplaçament dels viatgers als aeroports

A partir de les enquestes fetes als passatgers de les diferents terminals, disposam d'informació sobre el mitjà de transport més utilitzat a l'hora d'arribar o anar-se'n de l'aeroport. Hi ha informació dels aeroports de Palma i d'Eivissa per als anys 2009, 2012, 2014 i 2016, i de l'Aeroport de Menorca per als anys 2012, 2014 i 2016.

Les enquestes mostren un patró d'ús dels mitjans de transport marcat per la importància del turisme a totes tres illes. A l'aeroport de Palma l'any 2016 s'observa que l'autobús de cortesia és la principal manera de desplaçament, amb un 34% del total d'usuaris de l'aeroport; seguit dels serveis de taxi (22,5%), lloguer de cotxe (17,8%) i ús del cotxe privat (17%). Queda com a cinquena elecció l'ús de l'autobús públic, que va créixer al llarg dels anys – passa de representar un 7% el 2009 a un

15% el 2014– tot i que davalla a un 7,6% d'ús a la darrera enquesta. A l'aeroport d'Eivissa el principal mitjà d'accés a l'aeroport és el taxi (33%), seguit del cotxe privat (21,7%), mentre que el cotxe de lloguer i l'autobús de cortesia se situen en tercera posició (amb un pes aproximat d'un 17%). L'autobús públic es manté en cinquena opció, amb un pes d'un 10%. Respecte de l'evolució, s'observa un patró similar al de Palma, en què es passa d'un pes del 8,8% el 2009 a un màxim d'ús del transport públic el 2014, un 18%, tot i que a la darrera enquesta suposar només un 11%. Finalment, l'Aeroport de Menorca mostra un patró marcat per l'ús de l'autobús de cortesia (35%), pel cotxe de lloguer (28%) i pel cotxe privat (21,8%). El servei de taxi té un pes del 10%, molt inferior a les altres dues illes i, finalment, l'autobús és la cinquena opció, amb un pes molt petit, només un 3% dels passatgers escull l'autobús per anar o venir de l'Aeroport de Menorca. (Vegeu el quadre I-121).

Podem comparar els patrons d'accés que observam als tres aeroports de les Illes

Balears amb una selecció d'aeroports espanyols on també es va dur a terme l'enquesta el 2016. Hi podem trobar els dos principals aeroports espanyols (Madrid i Barcelona), tres ciutats de dimensions comparables amb Palma (Sevilla, Màlaga i Bilbao), i un destí turístic com Tenerife (amb dos aeroports). Existeix un patró clarament diferenciat dels mitjans de transport d'accés als aeroports situats als dos arxipèlags de la resta d'aeroports espanyols, amb un ús intens dels autobusos de cortesia i dels cotxes de lloguer, amb l'excepció de Tenerife Nord, on hi ha un gran pes del cotxe privat. També observam les diferències en els patrons d'accés si comparam l'aeroport de Palma amb el de Màlaga, que és un aeroport similar en termes de nombre total de passatgers, en les dimensions de població de totes dues ciutats i en el fet de tractar-se de dues destinacions turístiques importants. Observam un ús molt més important del transport públic com a mitjà d'accés a l'aeroport de Màlaga (autobús i Rodalies) en comparació a l'aeroport de Palma. (Vegeu el quadre I-122, el gràfic 137 i el requadre I-3).

QUADRE I-118. VIATGERS AL TRANSPORT PÚBLIC INTERURBÀ A MALLORCA (2013-2016)

	Total	Tren	Autobusos de línia
2013			8.503.000
2014			8.506.486
2015	12.216.661	3.513.249	8.703.412
2016	13.638.439	4.320.697	9.317.742

Font: Consorci de Transports de Mallorca.

QUADRE I-119. EVOLUCIÓ DELS VIATGERS EN AUTOBUSOS DE TRANSPORT PÚBLIC INTERURBÀ A MALLORCA (2013-2016)

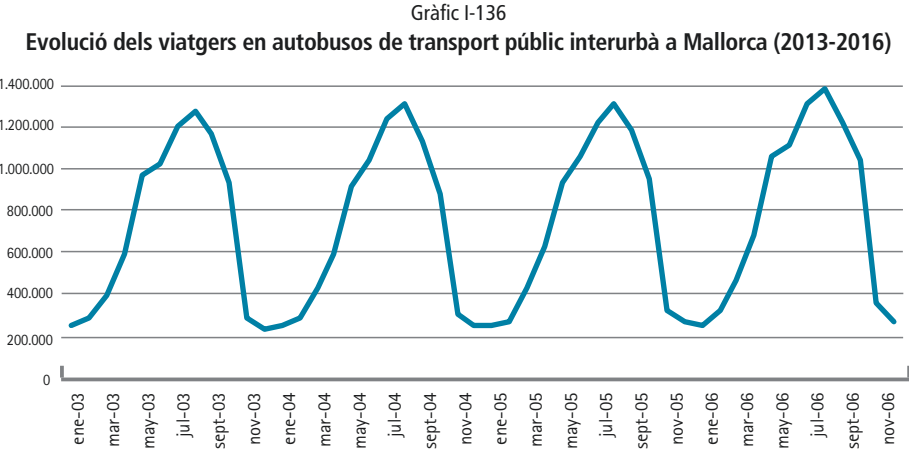
Viatgers totals		Viatgers totals	
ene-03	259.810	ene-05	251.676
feb-03	285.881	feb-05	281.527
mar-03	402.689	mar-05	438.599
abr-03	588.840	abr-05	613.883
may-03	952.864	may-05	908.819
jun-03	1.006.866	jun-05	1.041.340
jul-03	1.175.617	jul-05	1.193.365
ago-03	1.254.753	ago-05	1.274.218
sept-03	1.135.663	sept-05	1.162.082
oct-03	909.830	oct-05	940.430
nov-03	290.236	nov-05	323.738
dic-03	239.951	dic-05	273.735
ene-04	255.257	ene-06	259.958
feb-04	290.133	feb-06	328.065
mar-04	422.345	mar-06	469.358
abr-04	579.938	abr-06	674.226
may-04	907.374	may-06	1.032.886
jun-04	1.019.613	jun-06	1.096.184
jul-04	1.213.827	jul-06	1.273.983
ago-04	1.288.289	ago-06	1.355.691
sept-04	1.113.823	sept-06	1.186.944
oct-04	865.571	oct-06	1.013.626
nov-04	300.185	nov-06	358.577
dic-04	250.131	dic-06	268.244

Font: Consorci de Transports de Mallorca.

QUADRE I-120. VIATGERS AL TRANSPORT PÚBLIC A PALMA (EN MILERS) (2012-2017)

	Total	Autobús	Metro
2012	38.681	37.924	757
2013	38.079	37.304	775
2014	38.823	38.093	730
2015	39.888	39.153	735
2016	41.067	40.316	751
2017	41.437	40.666	772

Font: Institut Nacional d'Estadística.

Font: Consorci de Transports de Mallorca.

QUADRE I-121. MITJÀ D'ACCÉS PER TIPUS DE VEHICLES (2009-2016)							
	Taxi	Cotxe d'ús privat	Cotxe de lloguer	Autobús públic	Autobús cortesia	Altres	Connexió
Palma							
2009	17,7%	22,3%	11,7%	6,9%	33,5%	0,3%	7,6%
2012	16,4%	18,4%	12,3%	12,3%	36,1%	0,3%	4,2%
2014	20,3%	15,9%	17,0%	15,1%	28,6%	0,0%	3,0%
2016	22,5%	16,9%	17,8%	7,6%	34,3%	0,1%	0,8%
Eivissa							
2009	34,0%	22,0%	10,3%	8,8%	24,5%	0,3%	0,1%
2012	31,9%	24,3%	15,4%	7,6%	20,6%	0,2%	0,1%
2014	34,6%	14,9%	19,8%	18,3%	11,0%	0,5%	1,0%
2016	32,7%	21,7%	17,0%	10,9%	17,3%	0,4%	
Menorca							
2012	12,4%	22,3%	26,4%	3,3%	35,5%	0,1%	0,0%
2014	9,9%	22,8%	23,0%	4,0%	40,2%	0,0%	0,0%
2016	9,9%	21,8%	28,5%	3,5%	35,8%	0,2%	0,2%

Font: AENA.

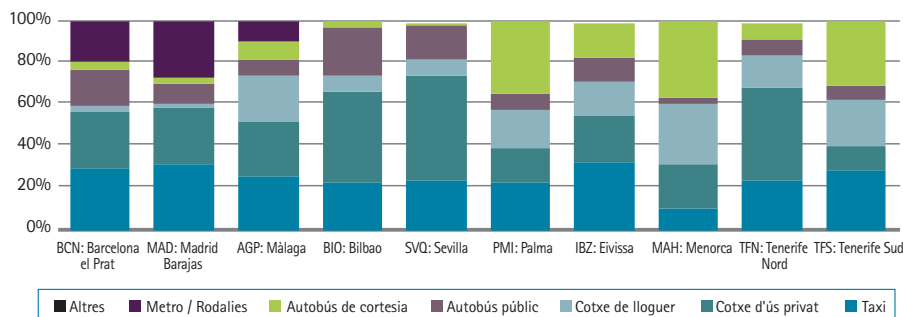
QUADRE I-122. MITJÀ D'ACCÉS PER TIPUS DE VEHICLES. COMPARACIÓ AMB ALTRES CIUTATS ESPANYOLES (2016)

	Taxi	Cotxe d'ús privat	Cotxe de lloguer	Autobús públic	Autobús de cortesia	Metro / Rodalies	Altres
BCN: Barcelona-el Prat	29,4%	27,3%	3,1%	17,5%	3,7%	18,8%	0,2%
MAD: Madrid-Barajas	31,6%	27,2%	1,9%	9,1%	3,4%	26,6%	0,1%
AGP: Màlaga	26,0%	25,6%	22,5%	7,7%	8,9%	9,3%	0,0%
BIO: Bilbao	22,8%	43,0%	7,9%	24,0%	2,1%	0,0%	0,2%
SVQ: Sevilla	23,8%	50,1%	8,1%	16,3%	1,1%	0,0%	0,6%
PMI: Palma	22,6%	17,0%	18,0%	7,7%	34,6%	0,0%	0,1%
IBZ: Eivissa	32,7%	21,7%	17,0%	10,9%	17,3%	0,0%	0,4%
MAH: Menorca	9,9%	21,8%	28,6%	3,5%	35,9%	0,0%	0,2%
TFN: Tenerife Nord	23,7%	44,4%	15,5%	7,6%	8,4%	0,0%	0,4%
TFS: Tenerife Sud	28,9%	11,4%	21,7%	7,5%	30,4%	0,0%	0,1%

Font: AENA.

Gràfic I-137

Mitjà d'accés per tipus de vehicles. Comparació amb altres ciutats espanyoles (2016)

Font: AENA.

REQUADRE I-3.

UNA INTRODUCCIÓ A L'ESTUDI DELS COSTOS D'INSULARITAT DE LES ILLES BALEARS

JOSÉ LUIS GROIZARD CARDOSA

La Constitució espanyola estableix a l'article 139.1 que els desavantatges de la insularitat han de ser corregits mitjançant l'acció de l'Estat per establir un adequat i just equilibri econòmic interterritorial. A quins desavantatges es refereix? Quin tipus d'actuacions s'ha formulat tradicionalment per afrontar aquests desavantatges? Han estat eficaces aquestes mesures? Quin altre tipus d'actuacions s'haurien de dur a terme? En aquesta breu nota es pretén reflexionar sobre aquestes qüestions.

1.

ELS DESAVANTATGES DE LA INSULARITAT

Cap document legal estableix una relació dels desavantatges de la insularitat. Tampoc està clar en el precepte normatiu si es refereix a desavantatges absoluts o relatius, de manera que tot això resulta objecte d'interpretació. Per tant, més que jutjar el que diu o pretén dir la llei, analitzam la racionalitat d'aquest principi. En les següents línies explicaré aquesta qüestió per mitjà de quatre senzills models.

Els territoris produeixen i consumeixen una gran varietat de béns i serveis, tot i que per simplificació em centraré únicament en dos tipus de productes finals: manufactures i serveis turístics¹. Consideraré que hi ha dues regions productores: les Balears i la Península. Els consumidors a les dues regions tenen preferències similars per ambdós béns. Per produir aquests béns o serveis empram un conjunt d'*inputs* que, per simplificació, seran proveïts a cada regió i són immòbils. En certa mesura totes les regions produeixen una quantitat positiva d'aquests dos béns, encara que difereixen en la proporció. Què explica que una regió tenguí un avantatge en la producció relativa a un producte i una altra un desavantatge relatiu a aquest producte? Com els afectaria la reducció dels costos del transport al seu patró d'especialització i al seu benestar?

1.1.

MODEL 1

L'explicació més senzilla es coneix com a teoria de l'avantatge comparatiu i té el seu origen en el cèlebre economista David Ricardo. Segons l'acceptació moderna d'aquesta teoria, encara que les Balears tenguin un desavantatge absolut a qualsevol bé, això no implica que la Península acabarà acaparant tota la producció d'ambdós béns i serveis. És a dir, encara que la producció de béns i de serveis turístics a les Balears

1. Les empreses són consumidores de productes intermedis i de béns d'inversió.

es fes sota costos unitaris més grans que a la Península, les empreses de les dues regions acabaran produint el bé en el qual és cost relatiu sigui menor. Així, el comerç entre tots dos acabarà beneficiant tots dos, ja que el territori en desavantatge absolut acabarà produint més intensament el bé en què l'altre territori tenia un desavantatge relatiu. Així, la possibilitat que els dos territoris puguin comerciar entre si, no només genera un guany d'eficiència per a les dues regions, sinó que totes dues experimentaran un canvi en l'estructura productiva i s'afavorirà un dels dos sectors, però no tots dos.

Generalment la insularitat és vista com un obstacle al comerç de béns, amb enormes repercussions en els costos de transport. Però, d'altra banda, la insularitat és un conjunt d'atributs (recursos naturals, culturals o paisatgístics) que són factors de producció relativament rellevants per al turisme². De tal manera la insularitat suposa un desavantatge per al desenvolupament de la indústria manufacturera a les Balears, i al mateix temps un avantatge per al sector turístic. Com a conseqüència de la insularitat, a les Balears els consumidors preferiran adquirir les manufactures més barates procedents de la Península, mentre que els peninsulars voldran venir de vacances a les Illes. Aquest és el patró d'especialització que sorgiria en una economia sense intervenció governamental. És més, aquest resultat és el millor possible per als ciutadans de les Balears i qualsevol intent d'afavorir políticament un sector

2. És més, molts d'aquests resulten gratuïts per a l'empresa.

generarà una pèrdua de benestar, tant globalment com individualment, per a cada regió.

1.2.

MODEL 2

Un resultat similar s'aconsegueix en una economia de mercat pura en la qual no es permet el comerç i el turisme, però, en canvi, es permet que les empreses o els treballadors puguin emigrar. En aquest cas, la integració dels mercats de factors actua com un substitut del comerç entre les dues regions i es donen efectes sobre l'eficiència i el benestar similars o idèntics al cas anterior.

1.3.

MODEL 3

En el marc conceptual exposat anteriorment s'assumia que els mercats eren perfectes i no hi havia fallades de mercat. Suposam ara que hi ha algun tipus d'economies d'escala externes d'abast sectorial, encara que els mercats continuïn sent perfectament competitiu. Una possibilitat és que hi hagi béns públics, el gaudi dels quals depèn de l'accés geogràfic, com ara un centre urbà. Una altra possibilitat és que hi hagi externalitats tecnològiques positives, com ara fonts de coneixements; les empreses produeixen idees que poden observar i copiar altres empreses, depenent de la proximitat.

Així, la productivitat d'una empresa del sector turístic de les Balears es veurà afavorida per l'augment de la productivitat de les altres empreses turístiques localitzades a les Balears³. La possibilitat que hi pugui haver intercanvi de turistes i mercaderies a les Balears amb la Península activarà els mecanismes de l'avantatge comparatiu, com s'ha descrit anteriorment, fet que portarà a una expansió del sector turístic a costa de l'industrial, que es reforçarà per la fallada del mercat i generarà aglomeració de l'activitat econòmica a les regions. Així, les economies d'escala externes a l'empresa reforcen i magnifiquen els efectes de l'especialització inicial.

1.4.

MODEL 4

Del model anterior es dedueix que les empreses industrials tenen incentius a localitzar-se prop d'altres empreses industrials. Què passaria en una economia com les Balears si les empreses poguessin canviar de localització però no poguessin comerciar amb altres regions? Si les empreses s'enfronten a economies d'aglomeració, com la descrita anteriorment, però les empreses de la Península i de les Balears no poguessin comerciar entre si, ambdues regions haurien de produir els dos tipus

de béns per satisfer la demanda regional respectiva, en proporció a les seves respectives mides. Si de cop i volta els costos de transport entre les dues regions caiguessin, les empreses industrials de les Balears tendrien a relocalitzar-se a la Península si els guanys de productivitat que aconseguissin compensessin els costos de transport d'exportar i vendre a les Balears. En aquest tipus d'economia, el cost del transport té una repercussió enorme en la localització de l'activitat econòmica industrial. Contràriament al que s'intueix, freqüentment del discurs mediàtic, les reduccions dels costos del transport entre les Balears i la Península afavoreixen els consumidors de les Balears, tot i que la producció es deslocalitza cap a la Península. En aquest context, la integració més gran dels mercats insulars i peninsulars entre si genera una especialització productiva tan intensa que la indústria podria arribar a desaparèixer a les Balears⁴.

Paradoxalment, un dels arguments utilitzats per protegir la indústria balear és el de reduir els costos del transport per a les mercaderies. No obstant això, la veritat és que només uns costos de transport elevats aconseguiran mantenir la producció total o parcialment a les Balears i la reducció dels costos del transport acabaria deslocalitzant l'activitat industrial fora de les Balears. Si la regió amb millor accés al mercat acaba concentrant l'activitat manufacturera, què impedeix que centri l'activitat turística també? La resposta la té el fet

3. Per a una discussió detallada de l'origen d'aquestes externalitats vegeu: DURANTON, G.; PUGA, D. (2004). "Micro-foundations of urban agglomeration economies." A: HENDERSON, J.; THISSE J.F. (ed.) *Handbook of urban and regional economics*, vol. 4. Amsterdam: North-Holland.

4. KRUGMAN, P. (1980). "Scale economies, product differentiation and the pattern of trade." *American Economic Review*, 70: 950-959.

que la insularitat és un *input* que és immòbil i és quasi específic del sector turístic, mentre que el treball és un *input* mòbil i susceptible de ser emprat en la producció de tots els béns. En una economia com aquesta, Krugman (1991) va demostrar que l'activitat manufacturera tendeix a concentrar-se en una única regió.⁵

En resum, no hi ha un model únic per entendre els efectes de la insularitat sobre l'activitat econòmica i el benestar. Integrar els mercats reduint els costos de transport és, sens dubte, una bona política, ja que acaba augmentant el benestar de tots els consumidors, tot i que perjudica alguns productors i a la llarga els obliga a tancar o a relocalitzar-se. L'accés als mercats facilita la concentració de l'activitat econòmica, mentre que l'existència d'*inputs* específics possibilita la dispersió de l'activitat econòmica. El que és clar de tot això és que la teoria sovint és ambigua i per aquest motiu els estudis empírics cobren gran rellevància.

2.

LA DIFÍCIL TASCA DE QUANTIFICAR ELS COSTOS DE LA INSULARITAT

Hi ha evidència puntual que els costos de transport aeri i marítim són generalment més grans que els costos de transports

terrestres, especialment el transport per carretera i el transport ferroviari. I això és així tant per a les persones com per a les mercaderies. En una economia de mercat aquest diferencial de preu s'explica per la mateixa formació dels costos de provisió dels serveis de transport que es presten a l'usuari, encara que també pel funcionament del mateix mercat, que pot estar subjecte a imperfeccions i a externalitats.

Consideram de manera simplificadora que hi ha dos tipus de modes de transport: el transport per carretera i el marítim. Els seus processos de producció són molt diferents. Per recórrer una distància de 300 quilòmetres per carretera, l'usuari utilitza una via de transport que generalment està subvencionada per l'Estat i el cost és nul per al transportista o usuari⁶. L'usuari pot agafar un vehicle de transport públic, viatjar en el seu mateix vehicle o llogar-lo. En tots els casos, hi haurà dos tipus de costos: el fix i el variable. El cost fix és un cost de capital (per exemple, l'adquisició del vehicle), mentre que el cost variable és un cost que creix amb la quantitat de quilòmetres (per exemple, combustible). El cost fix té un efecte nul o molt reduït sobre la formació del preu del servei, ja que una vegada adquirit el vehicle, l'usuari compara si li resulta més barat pagar el bitllet en transport públic (per exemple, autobús) o pagar la gasolina del seu propi vehicle. D'aquí que el rellevant en la formació del preu

5. KRUGMAN, P. (1991). "Increasing returns and economic geography." *Journal of Political Economy*, 49: 137-150.

6. La distància entre el port de Palma i el de València és de 288 quilòmetres i la distància entre el port de Palma i el de Barcelona és de 293 quilòmetres.

sigui el cost marginal, que és equivalent al canvi que experimenta el cost variable quan fem un viatge més. Per a l'usuari que viatja en el seu vehicle el cost marginal és el de la gasolina, mentre que, per a l'empresa d'autobusos, el cost marginal també inclou el cost del personal (per exemple, el conductor), així com els impostos i les taxes que hagi de pagar cada vegada que duu a terme un servei de transport. Així, l'usuari que només el preocupa el preu que es paga pel servei, generalment triarà el transport públic, mentre que el client que valora la rapidesa o la connectivitat triarà el transport privat.

En el cas del transport marítim, la formació del preu és diferent, ja que el procés de producció està subjecte a costos fixos operatius molt elevats, a més de costos marginals. Engagar un vaixell addicional suposa adquirir un nou vaixell, el que té un cost fix molt elevat comparativament als mitjans utilitzats en el transport terrestre. Aquests costos, òbviament, es reparteixen entre tots els passatgers i rutes i és una font d'economies d'escala. El cost marginal és essencialment el combustible, encara que també hi ha altres elements diferenciadors, com són els impostos i les taxes que s'abonen als ports per fer ús de les infraestructures. Cal recordar que a Espanya l'ús de les carreteres no està sotmès a taxes, però l'ús dels ports i aeroports sí. La llibertat d'entrada al mercat i el respecte de les normes relatives a la competència hauria de pressionar perquè els preus que fixen les companyies navilieres s'acostessin al cost marginal. Malauradament, no hi ha cap organisme que s'encarregui de fer

un seguiment d'aquests costos i preus. Això dificulta avaluar el grau de competència que hi ha al mercat de transport marítim entre la Península i les Balears.

En canvi, un exemple numèric pot informar de manera indirecta del cost de la insularitat per als passatgers. El cost de la insularitat és la diferència entre dos costos, un observable i un altre hipotètic o contrafactual. L'observable és el cost del passatge per recórrer el tram Palma-Barcelona en un ferri. I el contrafactual és el cost de recórrer el mateix camí sobre una hipotètica carretera o pont en vehicle privat entre els dos punts. El vehicle privat consumeix una mitjana de 10 litres per cada 100 quilòmetres, amb un cost de combustible d'1,2 euros per litre. D'aquesta manera, el cost que suporta el passatger que vol recórrer la distància equivalent entre Palma i València o Barcelona (uns 300 quilòmetres) és de 36 euros. Com és de gran aquest cost comparat amb el preu de mercat d'un bitllet en vaixell entre el port de Palma i Barcelona en una data pròxima? Segons la companyia Baleària, el preu mínim per viatjar de Palma a Barcelona és de 56,60 euros (45,60 més 11 euros per càrrec d'emissió). La diferència de preu per a la persona que desitja recórrer en cotxe una distància equivalent a la de Mallorca amb la península és de més de 20 euros, fet que suposa un sobrecost del 56%. A més, el cost en temps de viatjar en vaixell per aquest passatger és de 7 hores i 15 minuts, mentre que per a un vehicle suposaria 3 hores i 20 minuts a una velocitat mitjana de 90 quilòmetres per hora. El sobrecost en temps seria del 322%. Resulta sorprenent comparar aquests re-

sultats amb el preu mitjà del bitllet del trajecte Palma-Barcelona de 66,45 euros per a un vol de 45 minuts.⁷

D'altra banda, la formació del preu del transport de passatgers residents per via marítima està subjecta a la competència que exerceixen les companyies aèries. Això també incita les companyies navilieres a mantenir els preus prop del cost marginal, encara que, com es pot intuir, està condicionat al bon funcionament del mercat de transport per via aèria. Això passa quan la competència és molt elevada (per exemple, en els mesos de màxima demanda turística) i quan la demanda està enormement participada per agents que són sensibles al preu (per exemple, en els mesos en què l'afluència de residents és relativament petita).

Un altre cost sovint referit és el del transport de mercaderies. Les mercaderies són transportades des de la Península a les Balears en un transport intermodal que combina el vaixell amb el camió. Una anàlisi similar a la del cost d'insularitat per al passatger consistiria a avaluar el cost observable de les mercaderies circulant en camió-vaixell, amb el contrafactual de circular només en camió per una carretera o un pont ficticis. Les companyies navilieres són opaques i no publiquen als webs les tarifes que cobren als transportistes, per la qual cosa

cal demanar la informació directament⁸. Un altre factor potencialment incident en el preu és el poder de mercat que disposarien les companyies navilieres davant el transportista, a causa de la manca d'alternatives. I, si no n'hi hagués prou, al cost marginal s'afegeixen les taxes portuàries relacionades amb les mercaderies, més altres costos associats a la contractació de serveis portuaris de dubtosa justificació, com s'ha posat de manifest en diverses sentències judicials. Totes aquestes raons fan que el contrafactual no sigui tan senzill de construir, ja que cal fer massa supòsits al respecte.⁹

A més, al contrari que el transport de persones, el de mercaderies per via marítima no està exposat a la mateixa disciplina que suposa la competència aèria, ja que per a moltes mercaderies el transport aeri resulta prohibitivament car o no és factible tècnicament. Per aquest motiu, totes les regulacions que incideixen en els costos que suporten les navilieres o els transportistes i les pràctiques anticompetitives en aquest segment del mercat tenen una influència molt directa sobre els costos del transport de mercaderies i, per tant, sobre els anomenats costos de la insularitat.

7. Per a un recompte detallat dels costos del transport, vegeu: BRU, L.; GROIZARD, J.L.; OLIVER, X.; SANTANA, M. (2016). *Els costos d'insularitat de les Illes Balears: avaluació de polítiques actuals i propostes de futur*. Govern de les Illes Balears.

8. Les diferències de preus són enormes. Hi ha companyies de transport que paguen tarifes molt baixes a canvi de transportar un elevat volum de mercaderies o d'utilitzar només els vaixells de la mateixa naviliera en tots els seus trajectes.

9. Els contrafactuals tenen en compte l'existència d'incentius i distorsions que poden afectar el comerç o la mobilitat dels passatgers. Com es veurà més endavant, les bonificacions al transport són un element central en les polítiques d'insularitat.

Donades les dificultats per obtenir aquests preus i obtenir resultats agregats per al conjunt de l'economia, la bibliografia del comerç internacional ha proposat una metodologia per mesurar i identificar aquests costos. Les friccions comercials poden obeir a raons polítiques, com les taxes aranzelàries que encareixen els productes importats en el lloc en què es fa el consum; o a barreres naturals, com la insularitat o culturals, com les idiomàtiques. Els models gravitacionals, que tenen sòlides bases teòriques, s'erigeixen com la pedra angular sobre la qual quantificar les friccions comercials entre dos territoris.

L'equació de gravetat del comerç que es dedueix dels models teòrics diu que el comerç entre dues regions i i j s'explica per la mida de la demanda de tots dos territoris i per les friccions comercials entre ambdós. La mida de la demanda és mesurable per la renda i la població, encara que sovint s'introdueixen altres tipus de variables que tracten de captar altres dimensions de la mida del mercat, com són la superfície geogràfica. Les friccions obeeixen a factors polítics, geogràfics o culturals que actuen com a frens de l'intercanvi de béns en afectar de diferent manera el cost del comerç. Les típiques variables que mesuren aquests factors són les barreres aranzelàries, la distància, els identificadors de contigüitat geogràfica entre les dues regions, la presència d'una llengua comuna, la condició d'aïllament respecte de la mar, la condició d'insularitat o l'absència de frontera terrestre. Les friccions són més complexes de mesurar, ja que sovint no són observables.

A Groizard et al. (2014) s'estima un model de gravetat per les relacions comercials de les Illes Balears amb cadascuna de les comunitats autònomes d'Espanya entre el 1995 i el 2011¹⁰. El model és capaç d'explicar prop d'un 90% de les relacions comercials bilaterals de Balears. Un dels resultats d'interès és la variable que mesura la insularitat, que incideix negativament, com és d'esperar. Per mesurar el cost de la insularitat, s'ha de fer un contrafactual, que consisteix a predir el comerç que hi hauria entre les Balears i la Península si en lloc d'haver-hi una frontera marítima, existís una carretera que unís els dos territoris, tal com s'ha exemplificat anteriorment. Els resultats obtinguts revelen que si les Balears estiguessin connectades per una carretera les importacions (compres procedents de la Península) anuals serien uns 4.000 milions d'euros superiors, mentre que les exportacions (vendes de Balears) a la Península serien uns altres 4.000 milions d'euros majors. Aquest resultat posa de manifest que la condició insular redueix de manera extraordinària els intercanvis comercials de mercaderies. En termes relatius, la insularitat encareix la cistella de la compra de les Balears entre un 17% i un 20% respecte de la resta de comunitats autònomes, mentre que les exportacions afronten aranzels propers al 100%. Aquestes quantitats són enormes i reflecteixen de manera elegant i agregada l'impacte que té

10. Vegeu: GROIZARD, J.L.; MARQUÈS, H.; ROSSELLÓ, J.; SANTANA, M. (2014). *Estimació dels costos d'insularitat de les Illes Balears*. Govern de les Illes Balears.

la insularitat sobre el benestar dels consumidors¹¹.

Hi ha evidència de la rellevància de l'efecte illa com un efecte fronterer especial, ja que les regions insulars estan en un desavantatge substancial en comparació amb les regions continentals. A Groizard, Marquès i Santana (2014) es desentranen els canals a través dels quals l'efecte illa determina els fluxos comercials entre les regions i se n'avalua la importància relativa per explicar les bretxes comercials pel que fa a les regions continentals¹². Metodològicament, s'utilitza un model de gravetat ampliat amb diferències en els costos de comerç per a les illes i s'estima l'efecte separat de la distància i altres friccions comercials per a les regions insulars i continentals. Les troballes suggereixen que les regions insulars es veuen afectades de manera desigual per les característiques regionals, però el que és més important, pels coeficients estimats associats a la distància. Això és consistent en la hipòtesi que hi ha costos comercials específics a què estan subjectes els territoris insulars. A més, els resultats suggereixen que, entre les diferents variables que redueixen el comerç, la distància és de molt la variable més important per explicar la bretxa comercial entre diferents tipus de regions, ja que presenta un comportament no lineal (en forma d'U), amb coeficients més negatius per a les illes en cada rang de

distància, la qual cosa valida la presència d'un cost d'intercanvi específic de l'illa, especialment a distàncies intermèdies.

Els resultats no deixen dubtes que les regions insulars estan en un desavantatge substancial en el comerç en comparació amb les regions continentals.

3.

LA POLÍTICA D'INSULARITAT

Les polítiques de cohesió territorial són polítiques que incideixen en la integració del territori i es fonamenten, en primer lloc, en la idea que els ciutadans tenen drets econòmics similars amb independència del seu lloc de residència i del seu nivell de renda, i, en segon lloc, que els guanys agregats de tenir mercats més integrats (per exemple, els guanys de comerç) per al conjunt dels territoris són superiors a les pèrdues que individualment puguin tenir. El règim econòmic especial de les Illes Balears (REIB) és el marc en el qual es recull el compromís del Govern d'Espanya per complir amb certes actuacions relacionades amb la problemàtica insular.

3.1.

QUINES POLÍTQUES S'HAN FET I QUINS N'HAN ESTAT ELS EFECTES?

Al REIB, del 1998, es recullen 37 actuacions, entre les quals n'hi ha dues que destaquen per la seva relació amb

11. Els consumidors no equivalen necessàriament als residents, ja que bona part de les mercaderies que es consumeixen a les Balears les fan els turistes.

12. GROIZARD, J.L.; MARQUÈS, H.; SANTANA, M. (2014). "Islands in Trade: Disentangling Distance from Border Effects." *Economics: The Open-Access, Open-Assessment E-Journal*, 8 (2014-40): 1-46.

els costos d'insularitat: el programa de bonificació dels transports de passatgers i el programa de subvenció al transport de mercaderies. No obstant això, a part del REIB, hi ha moltes altres actuacions que tenen una gran incidència en els anomenats costos de la insularitat, com les regulacions de referents a les obligacions de servei públic (OSP) del transport de persones (per exemple, la ruta aèria Maó-Madrid), la construcció d'infraestructures i les polítiques portuàries i aeroportuàries.

El Govern d'Espanya, a través del Ministeri de Foment, té un programa de bonificacions al transport de passatgers en els trajectes interinsulars i en els trajectes insulars amb la Península. En línies molt generals, les bonificacions suposen un percentatge de la tarifa, que ha crescut al llarg del temps fins a situar en un 50%, si bé el Govern ha anunciat que aquest percentatge se situarà en un 75% durant el 2018.

Per valorar l'eficàcia d'aquest programa hi ha dos elements que mereixen ser emfatitzats: a) la subvenció és *ad valorem* i b) exclou de la subvenció la quantia corresponent a les taxes aeroportuàries, però no les de les taxes portuàries. La primera característica suposa que si el preu de la tarifa és de 100 euros per bitllet, la companyia rep del passatger un pagament de 50 euros i un altre pagament de l'Estat de 50 euros més. No obstant això, no vol dir que el passatger resident aboni la meitat del cost de la tarifa que hi hauria en absència d'una subvenció, ja que la incidència depèn de si la companyia aèria altera

els preus o no com a conseqüència de la bonificació. Aquest efecte és anàleg a la incidència que pugui tenir l'IVA, ja que les empreses per no perdre demanda poden absorbir part o la totalitat de l'impost modificant els preus que paga el consumidor. Desgraciadament, el Ministeri de Foment no avalua l'eficàcia del programa de subvencions i no hi ha una resposta quantitativa referent a això. En canvi, qualitativament parlant resulta evident que els preus són ajustats minorant l'efecte sobre els preus que paga el consumidor, i això és més probable que passi en temporada baixa, quan la demanda està composta per individus que són més insensibles al preu, com són els residents i hi ha menys opcions de viatge alternatives.

La segona característica fa que l'efecte de les subvencions sobre la tarifa es pugui veure parcialment compensada per pujades en els preus de les taxes. Aquest va ser el cas de l'enorme pujada de taxes que van experimentar els aeroports espanyols el 2012. Més enllà de valorar el sistema de fixació de taxes dels aeroports, aquest problema es podria veure alleujat si el concepte a bonificar inclogués la taxa per l'ús de les infraestructures aeroportuàries, tal com ja es fa amb la bonificació per via marítima.

La subvenció al transport de persones, a més, té altres efectes sobre el mercat que s'han de tenir en compte. En primer lloc, afavoreixen l'entrada de nous competidors, que ofereixen més varietat de freqüències i noves rutes de transport. En una situació extrema, la

subvenció podria afavorir una entrada excessiva d'operadors, artificialment elevada, i generar congestió a causa de les limitacions de les infraestructures portuàries o aeroportuàries (per exemple, el port de la Savina, a Formentera, és un cas evident). Quantificar aquests guanys sobre el benestar és necessari en l'avaluació general del programa. En segon lloc, les bonificacions al transport de persones són subvencions creuades que incideixen en el transport de mercaderies, almenys per via marítima. En absència de bonificació al transport de passatgers, algunes línies o freqüències desapareixerien, amb la qual cosa el transport de mercaderies es veuria perjudicat.

D'altra banda, el Govern manté un programa de subvenció als costos de transport de les mercaderies. Encara que aquest programa és menys conegut, els seus problemes de disseny i la falta de pressupost fan un clar exemple del fracàs de les polítiques d'insularitat¹³.

Hi ha altres actuacions que tenen efectes sobre els costos de la insularitat que abans s'han esmentat, com són les infraestructures. La inversió de l'Estat en infraestructures està esbiaixada cap al transport terrestre, bé de carreteres o de ferrocarril. Cap d'aquests dos modes de transport és utilitzat en els trajectes insulars, de manera que la incidència d'aquests en els costos de la insularitat, en tot cas, és indirecte. En canvi, les infraestructures portuàries i aeroportuàries són molt rellevants,

tant si es fan a les Balears com en els ports o aeroports amb els quals les Illes mantenen connexió. Així, les millores al port de Palma incideixen en els costos de transport de les mercaderies que procedeixen de la Península. Les millores al port de València, també.

Les millores de les infraestructures, les bonificacions al transport i la millora de la competència en els transports incideix en el menor cost i, sovint, en l'augment del nombre de competidors, en l'obertura de noves rutes i en la freqüència més gran d'horaris. Però no és clar que tot això afavoreixi l'activitat productiva insular. Una reducció dels costos de transport portarà una part de l'activitat productiva de mercaderies que es duu a terme a les Balears a altres localitzacions en què la producció es faci a costos menors. Hi ha evidència recent que les millores del ferrocarril van generar creixement de l'activitat econòmica, de la població i de les ocupacions de més qualitat a les grans ciutats, a costa dels nuclis de població comunicats més petits. Això és el resultat predictable quan hi ha fortes economies d'escala en la producció, com s'ha vist en el model 4. L'augment de les freqüències del transport permet que persones i mercaderies puguin viatjar més freqüentment, reduint altres costos com, per exemple, els de l'emmagatzematge de les mercaderies o els costos de pernoctació dels viatgers residents. Tot això fa que en termes de benestar la reducció dels costos de la insularitat afavoreixi el benestar dels residents i la competitivitat de les empreses que se subministren des de l'exterior, però tot

13. Vegeu una avaluació detallada a Bru *et al.* (2016).

això a costa de perjudicar les empreses que produeixen mercaderies en sectors de fortes economies d'escala.

3.2.

A LA RECERCA D'INSTRUMENTS MÉS BONS

El programa de bonificacions al transport de persones gaudeix de molta popularitat entre els residents. En canvi, són moltes les veus que han criticat l'eficàcia del mecanisme per aconseguir l'objectiu de reduir els costos del viatge per als passatgers residents, tal com suggereix la teoria de la incidència fiscal. La manca de voluntat política ha dut al fet que es produeixin augments en el percentatge del preu bonificat però no es redissenyi el mecanisme per augmentar-ne l'eficàcia.

A l'informe Bru *et al.* (2016) se suggereixen dos mecanismes alternatius per afavorir que la incidència de la bonificació recaigui sobre el passatger i no sobre la companyia de transport. El primer consisteix a subvencionar amb una quantitat fixa el bitllet de transport, i el segon, a subvencionar amb un percentatge el preu del bitllet, com fins ara, establint un límit al preu del bitllet. La lògica de tots dos mecanismes és la següent. Si es desvincula la bonificació al preu, les companyies de transport no tindran incentius a inflar els preus, ja que el seu guany eventual no dependrà d'això sinó de la quantitat de passatgers transportats. D'altra banda, l'anàlisi

del programa de bonificacions per via aèria indicava que hi havia una petita quantitat de bitllets bonificats amb preus extraordinàriament elevats que absorbien una part desproporcionadament alta del pressupost del Ministeri de Foment. Això mostrava que hi havia persones que estaven disposades a pagar alts preus del bitllet perquè sabien que un 50% de la tarifa no l'abonaven ells. Les companyies aèries –conscients de l'existència d'aquest tipus de passatgers– s'atrevien a fixar preus molt elevats. L'establiment d'un límit al preu del bitllet digne de subvenció permetria estalviar el muntant de la subvenció que anava a parar als bitllets més cars. A més, tindria un altre efecte, les companyies deixarien de vendre bitllets tan cars, de manera que es produiria un estalvi de recursos que podria ser utilitzat per augmentar el percentatge bonificable.

La subvenció al transport de mercaderies tindria un efecte distorsionador similar al del transport de persones si no es té en compte el disseny del mecanisme. La lògica del mecanisme menor distorsionador és la mateixa, o bé es desvincula la bonificació del preu i es fa una bonificació unitària per metre lineal (o tona de mercaderia) o s'estableixen límits a la quantia de la subvenció.

A causa de les limitacions existents per implementar un mecanisme no distorsionador que compensi els elevats costos del comerç que es deriven del fet insular mitjançant els instruments tradicionals, cal plantejar-se l'existència d'instruments alternatius. Un enfocament diferent i alineat amb

els tractaments que es fan a Espanya amb els territoris de Ceuta, Melilla i les Illes Canàries seria aplicar un IVA especial per a les Balears, que actuaria

com una compensació fiscal pels costos més elevats de la cistella de consum identificats en treballs previs.

INSTITUCIONS FINANCERES

RESUM

Durant els darrers anys s'ha produït una reestructuració profunda del sector financer espanyol i balear, especialment en el sector bancari, a conseqüència de la crisi econòmica que va esclatar el 2008. Entre els efectes de la reestructuració destaca l'increment de la concentració en un nombre reduït d'entitats bancàries de gran mida com a conseqüència del procés de fusions i adquisicions entre entitats; el sanejament d'entitats amb problemes i la seva col·locació a altres entitats, i la transformació de les caixes d'estalvi en entitats bancàries controlades per accionistes. L'increment de la concentració, unit a la caiguda continuada de la demanda de productes bancaris, ha conduït a una reducció del crèdit per a famílies i empreses que ha afectat la capacitat productiva d'Espanya i de les Illes Balears. També explica la reducció del nombre d'oficines bancàries en què s'ofereixen préstecs i dipòsits bancaris, ja que les fusions entre entitats provoquen solapament d'oficines d'una mateixa entitat i la xarxa d'oficines excedeix les necessitats d'una demanda de productes reduïda.

En relació amb el crèdit concedit per institucions financeres a les Illes Balears, observem que l'acumulació de taxes negatives durant els darrers anys ha situat el crèdit a les Balears a final del 2017 en 30.552 milions d'euros, un 65,48% del volum màxim assolit l'any 2009. El volum de crèdit per titular es va situar en 67.315 euros i 65.189 euros als anys 2016 i 2017, respectivament, la qual cosa situa el nivell d'endeutament mesurat en termes de crèdit sobre el PIB en un 102,1% l'any 2017. El volum de crèdit a llarg termini de les empreses no financeres a les Illes va continuar disminuint el 2017. La mitjana del cost de finançament es va situar en un 4,54%, tot i que hi ha una variabilitat elevada entre empreses. La major part del crèdit a empreses està concentrat en empreses petites i mitjanes (56%) i, per branca d'activitat, el sector de l'hostaleria és el que presenta un percentatge més alt del crèdit concedit a empreses no financeres (37,0%), seguit de les activitats de construcció i immobiliàries (30,1%).

El nombre d'hipoteques concedides a les Balears va ascendir a 14.686 l'any 2017 i la mida mitjana de la hipoteca concedida a les Balears es va incrementar dels 176.840 euros l'any 2016 fins als 195.200 euros el 2017. El nombre d'execucions hipotecàries, com a indicador de la capacitat de pagament de les hipoteques, s'ha reduït de manera continuada al llarg dels darrers anys, fins a situar-se en 515 execucions el 2017, un nivell un 31,61% inferior al del 2016. En relació amb el finançament de les administracions públiques, un 74,2% prové del crèdit amb el fons de liquiditat autonòmic (FLA), mentre que el crèdit d'institucions financeres representa un 14,1% del deute total.

Pel que fa a la capacitat d'estalvi, a les Illes el volum de dipòsits en termes de PIB va arribar al 120,01%, el que suposa una reducció de 3,8 punts percentuals en relació amb la quantitat del 2016. El nombre d'oficines el 2017 es va situar en 821 a les Balears, amb un tancament de 31 oficines durant els 12 mesos anteriors a desembre de 2017.

La societat de garantia recíproca que presta serveis a les Balears, l'ISBA, va disminuir l'import dels avals formalitzats fins als 40,5 milions d'euros el 2017, la qual cosa representa una caiguda del 9,84% en relació amb el 2016. No obstant això, el risc total avalat per l'ISBA va ascendir als 164 milions d'euros, comparat amb els 160,1 del 2016. Quant a ampliacions de capital, l'import emès per les empreses va ascendir a 84,10 milions d'euros el 2017, un 271% més que l'any 2016. La resta de possibles formes de finançament a les Illes en conjunt no tenen una importància rellevant.

9.1.

INTRODUCCIÓ

En aquest apartat de la memòria analitzam el volum i l'evolució dels principals indicadors d'estalvi i finançament a les Illes Balears. A causa que l'economia de les Illes Balears és altament bancaritzada, en el sentit que les entitats de dipòsits són les principals proveïdores de serveis financers (ben igual que succeeix a la resta d'Espanya i del continent europeu), la major part dels indicadors utilitzats faran referència a institucions financeres.

9.2.

INSTITUCIONS FINANCERES A LES ILLES BALEARS

9.2.1. EVOLUCIÓ DEL CRÈDIT D'INSTITUCIONS FINANCERES

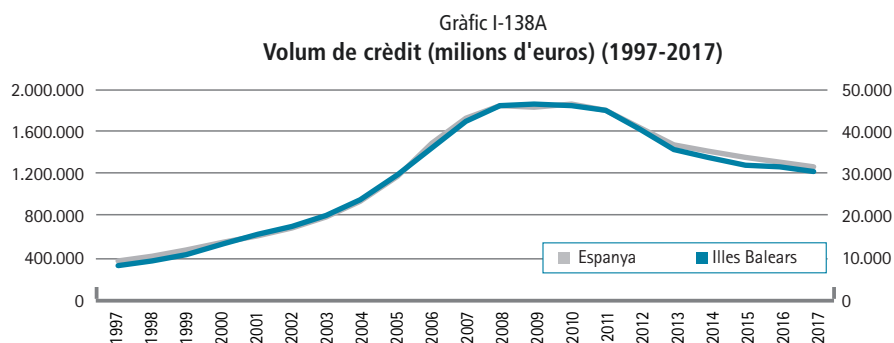
En primer lloc, analitzam l'evolució general del crèdit total a les Balears durant els darrers anys en comparació amb la resta d'Espanya per entendre la situació actual en relació amb els darrers anys. El gràfic 1A mostra el volum de crèdit total a administracions públiques, llars i empreses no financeres durant el període 1996-

2017¹⁶ a les Illes i Espanya. S'hi observa que el crèdit a les Illes ha seguit una tendència idèntica a la del crèdit a Espanya des de finals de la dècada dels noranta i ha representat un 2,44% del crèdit total concedit a l'Estat en mitjana del període considerat. El volum màxim a les Balears es va assolir l'any 2009, amb un valor de 46.660 milions d'euros. Des d'aquell any, les taxes de creixement han estat negatives fins a finals del 2017. El creixement negatiu ha estat més agut a les Illes que a la resta de l'Estat i ha arribat a un mínim de l'11,5% (10,1% a Espanya) l'any 2013. L'acumulació de taxes negatives durant els darrers anys ha situat el crèdit a les Balears a final del 2017 en un 65,48% del volum assolit l'any 2009, 3,81 punts percentuals inferior a la quantitat del conjunt de l'Estat (69,29%). (Vegeu els gràfics I-138 A, B i C i el quadre AI-19).

Utilitzant informació del nombre de titulars de crèdits vius de la central d'in-

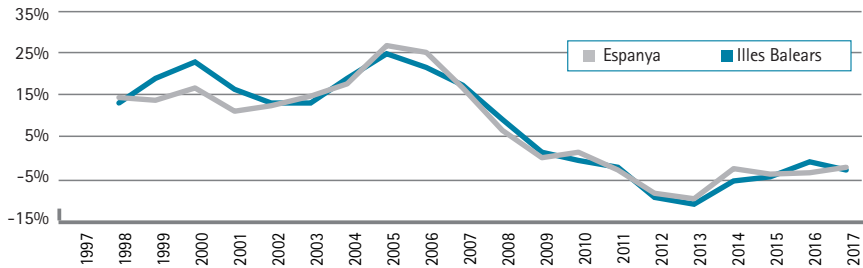
formació de riscos del Banc d'Espanya, s'obté una estimació de l'import mitjà del finançament per individu. S'observa que l'import mitjà per titular ha tornat a seguir la tendència d'Espanya però ha estat un 5,93% més alt que al conjunt de l'Estat en la mitjana del període considerat. No obstant això, des del 2011 es produeix una reducció d'aquesta bretxa que s'inverteix el 2016. A les Balears, es passa d'un import mitjà igual al 111,8% al de la mitjana de l'Estat durant l'any 2011 (85.331 euros per titular) a un import mitjà d'un 99,6% i 98,95% (67.315 euros i 65.189 euros) als anys 2016 i 2017, respectivament.

La continuada disminució del crèdit –sumada al creixement del PIB de l'economia de les Balears observada des de l'any 2015– ha permès reduir el nivell d'endeutament en gairebé un 75% en els darrers set anys. Concretament, el pes del crèdit sobre el PIB balear va passar de representar un 176,4% l'any 2010 a un 102,1% l'any 2017. (Vegeu el gràfic I-139).

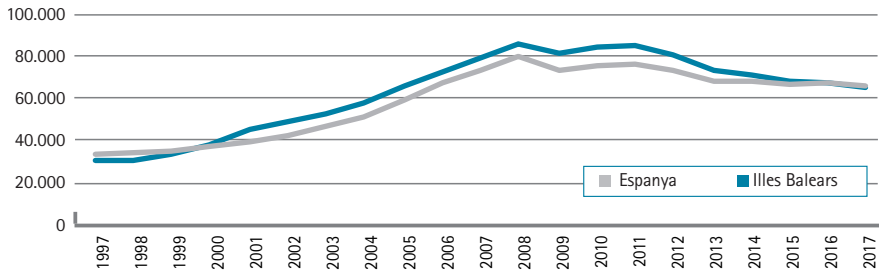
Font: Butlletí estadístic del Banc d'Espanya, memòria de la CIR i elaboració pròpia.

Gràfic I-138B
Taxa de creixement de crèdit (1997-2017)

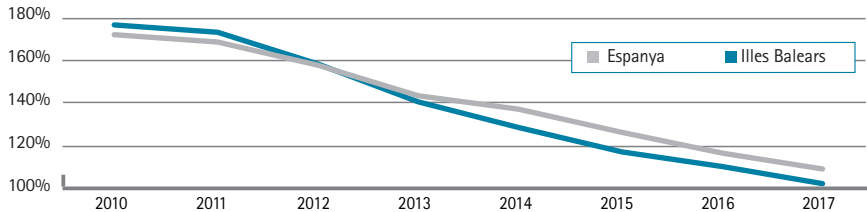
Font: Butlletí estadístic del Banc d'Espanya, memòria de la CIR i elaboració pròpia.

Gràfic I-138C
Import mitjà titular (euros) (1997-2017)

Font: Butlletí estadístic del Banc d'Espanya, memòria de la CIR i elaboració pròpia.

Gràfic I-139
Crèdit total en relació amb el PIB (2010-2017)

Font: Butlletí estadístic del Banc d'Espanya, INE i elaboració pròpia.

El despallanquejament observat durant els darrers anys a les Balears segueix de nou la tendència general de la resta d'Espanya, tot i que a les Illes la reducció ha estat més intensa durant el període 2010-2017 (74,2

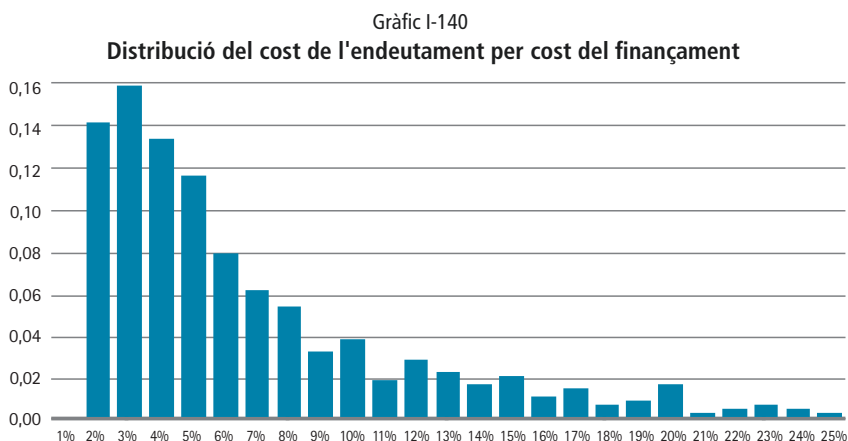
punts percentuals a les Balears, en relació amb els 62,3 punts percentuals a Espanya) a causa del menor creixement del crèdit i, sobretot, al major creixement del PIB en relació amb el conjunt estatal (creixement

acumulat d'un 8,23%, comparat amb un 5,42% per Espanya).

9.2.1.1. Crèdit a empreses no financeres

Segons la informació proporcionada per la base de dades SABI, el volum de crèdit a llarg termini de les empreses no financeres a les Illes va representar un 41,2% del total de crèdit a les Illes Balears l'any 2016 i va caure un -8,1% del 2015 al 2016, la qual cosa va suposar una taxa de creixement en la línia del conjunt de l'Estat, tot i que lleugerament més negativa (-6,12%, segons dades del Banc d'Espanya). El subconjunt d'empreses amb seu a les Balears –per al qual es proveeix informació del 2017 a la data de tancament d'aquesta memòria– mostrava una caiguda en relació amb el 2016 del -1,8%, més moderada que l'any anterior i també en línia amb la moderació de la caiguda nacional (-2,75% fins al setembre del 2017).

Pel que fa a la distribució del cost d'endeutament de les empreses no financeres a les Balears l'any 2016, calculat com la ràtio de les despeses financeres i el deute total a llarg termini, s'observa que la distribució no és simètrica i tot i que hi ha una gran proporció d'empreses que presenten costos de finançament relativament baixos (inferiors a un 5%), també hi ha empreses que presenten valors elevats superiors a un 15% i un 20%. Això fa que la mitjana de la distribució sigui d'un 4,54% i que el valor mitjà sigui superior, d'un 6,22%, ja que les empreses amb costos de finançament més elevats augmenten el valor mitjà. La moda –el valor més freqüent– està situada entorn d'un 3%, el que és consistent amb la data del Banc d'Espanya que situa el tipus TAE del finançament a crèdits vius de menys de 250.000 euros per a empreses no financeres en un 3,29%. (Vegeu el gràfic I-140 i el quadre AI-20).

Font: SABI i elaboració pròpia

Si analitzam la distribució de l'endeutament total de les empreses domiciliades a les Illes, per mida de les empreses¹⁷ l'any 2016, observam que un 44% de l'endeutament en activitats productives distintes a les financeres i assegurances està concentrat en les grans empreses que tenen seu a les Illes Balears. El crèdit a petita i mitjana empresa representa un 56% del total de crèdit el 2016, i es distribueix en un 24% a empreses mitjanes, 20% a empreses considerades petites i un 12% a microempreses de petita mida. La composició és relativament estable quan comparem la composició de l'any 2016 amb l'any anterior, tot i que el pes del crèdit a grans empreses ha disminuït en 3 punts percentuals, en favor del crèdit a petites i mitjanes empreses.

Per branques d'activitat, la importància del turisme a les Illes es veu reflectit a les dades de crèdit, ja que el sector de l'hostaleria és el que presenta un percentatge més gran del crèdit concedit a empreses no financeres, amb un 37,0% sobre el total. Per ordre d'importància, segueixen els crèdits concedits a empreses dedicades a activitat de construcció i immobiliària, amb un 30,1%. Ja d'enfora, les empreses dedicades a activitats de subministrament (energia, aigua i tractament de residus), professionals o científiques i empreses del comerç minorista i majorista acumularien

un 6,7%, un 6,6% i un 4,8% del crèdit concedit a empreses no financeres. A causa de l'especialització de les empreses balears en activitats de l'àmbit dels serveis, observam que el crèdit a la indústria representa un 1,8% del total, i el crèdit a empreses relacionades amb activitats agrícoles i ramaderes, un 0,8% del total. Si comparem els anys 2016 i 2015, observam que la composició del crèdit a empreses per activitats econòmiques s'ha mantingut relativament constant. (Vegeu el gràfic I-141 i el quadre AI-21).

Si analitzam els riscos del crèdit de les empreses sobre la base de la informació de les ràtios de dubtositat (crèdit de dubtós cobrament en relació amb el total de crèdit), calculats per cada sector, observam que al desembre del 2017 les tres activitats amb una ràtio més gran eren construcció (24,11%), activitats immobiliàries (18,08%) i hostaleria (10,70%). Tenint en compte que la mitjana de la ràtio de dubtositat per a empreses no financeres és d'un 10,26%, observam que un 67,1% del crèdit a les Balears està concentrat amb les activitats que tenen un risc d'impagament més alt. Aquestes ràtios elevades tenen part d'explicació en la persistència dels efectes de la crisi econòmica (especialment en construcció i immobiliària), que va fer augmentar el volum d'impagament de les empreses d'aquests sectors. Durant els darrers anys hi ha una tendència decreixent a les ràtios d'endeutament.

9.2.1.2. Finançament a les famílies

El conjunt d'indicadors disponibles per al finançament de les famílies a les Balears principalment fa referència al crèdit

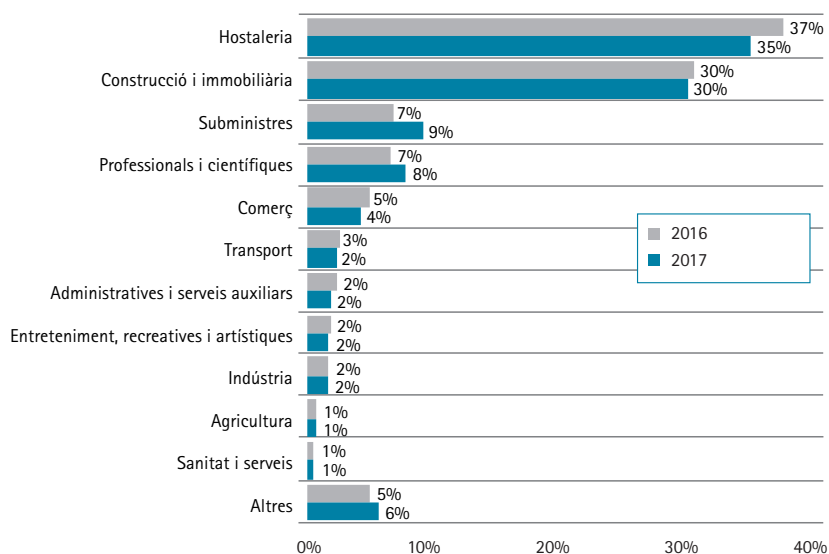
17. La definició de mida segueix la recomanació de la Comissió 2003/361/CE, de 6 de maig de 2003 (DOCE L 124, de 20 de maig de 2003). Es considera que una empresa és de mida gran si el seu balanç general anual no excedeix els 43 milions d'euros; mida mitjana si el seu balanç està entre els 10 i 43 milions d'euros; mida petita si està entre 2 i 10 milions d'euros, i microempreses, les que tenen un balanç inferior als 2 milions d'euros.

hipotecari, concretament al nombre d'hipoteques constituïdes durant els darrers anys, així com el nombre d'execucions hipotecàries, ambdós obtinguts a partir de la informació proporcionada per l'INE.

El nombre d'hipoteques concedides a les Illes proporciona un indicador de l'evolució del crèdit a les famílies, per inferir si s'ha produït i en quin grau la reactivació del crèdit de les entitats financeres a les famílies. El nombre d'hipoteques a les Balears l'any 2017 va ascendir a 14.686, la qual cosa representa un 5,60% de creixement en relació amb el 2016. Tot i que des del 2015 s'ha revertit la tendència negativa que s'observava des del 2008, el nombre d'hipoteques concedides encara està lluny dels nivells observats abans de la crisi

(55.327 hipoteques l'any 2007). En termes del volum concedit va ascendir a 2.866,64 milions d'euros, un 16,56% més que l'any 2016. L'increment del volum molt per sobre de l'increment en el nombre d'hipoteques s'explica per l'augment de la mida mitjana de la hipoteca concedida a les Balears, que va passar de 176.840 euros l'any 2016 als 195.200 euros el 2017, la qual cosa representa un creixement d'un 10,38%. Aquestes dades estan en la línia del creixement de l'import mitjà de les hipoteques observat durant els darrers anys. Des del 2012, quan s'arriba al nivell mínim de 119.990 euros per hipoteca, el volum mitjà d'hipoteques ha tingut un creixement positiu de dos dígit cada any, excepte l'any 2014, en què el creixement va ser d'un 3,35%. (Vegeu el quadre I-123).

Gràfic I-141
Distribució de l'endeutament per sector econòmic (2015-2016)

Font: SABI i elaboració pròpia.

QUADRE I-123. HIPOTEQUES A FAMÍLIES (2007-2017)

Illes Balears					Espanya			
	Nombre d'hipoteques	Volum de les hipoteques (milers €)	Import mitjà (€)	Nombre d'execucions hipotecàries	Nombre d'hipoteques	Volum de les hipoteques (milers €)	Import mitjà (€)	Nombre d'execucions hipotecàries
2007	55.327	10.299.714	186.161		1.780.627	299.688.005	168.305	
2008	33.955	6.265.359	184.519		1.283.374	206.027.990	160.536	
2009	30.178	4.238.247	140.442		1.082.587	149.290.543	137.902	
2010	27.153	3.906.068	143.854		960.948	122.490.463	127.468	
2011	19.325	2.420.050	125.229		651.759	77.957.706	119.611	
2012	14.963	1.795.346	119.986		456.765	51.743.707	113.283	
2013	10.207	1.365.968	133.827		326.978	37.484.012	114.638	
2014	9.786	1.489.345	152.191	1.941	315.535	41.097.804	130.248	70.422
2015	12.748	2.181.378	171.115	1.328	371.981	48.936.163	131.556	60.032
2016	13.907	2.459.346	176.842	753	400.873	53.610.362	133.734	41.288
2017	14.686	2.866.644	195.196	515	429.082	60.691.568	141.445	27.171

Font: INE i elaboració pròpia.

En relació amb l'evolució a Espanya, el nombre d'hipoteques a les Balears va representar un 3,42% de les hipoteques concedides a l'Estat el 2017. Aquesta magnitud ha augmentat des del 2,65% el 2008 fins al 3,47% el 2016. Això significa que el nombre d'hipoteques a les Balears presenta una evolució més favorable que la resta de l'Estat en l'import mitjà de les hipoteques al total nacional, que també ha experimentat un creixement positiu des del mínim del 2012 (113.280 euros), tot i que molt més moderat que a les Illes. Així, l'import mitjà nacional va arribar fins als 141.450 euros, fet que suposa un creixement acumulat entre el 2012 i el 2017 d'un 24,86%, molt inferior al creixement acumulat del 62,68% registrat a les Illes.

Finalment, l'evolució del nombre d'execucions hipotecàries pot ser un indicador de la

capacitat de pagament de les hipoteques per les llars. Pels anys disponibles, constatarem que el nombre d'execucions s'ha reduït de manera continuada al llarg dels darrers anys fins situar-se en 515 execucions el 2017, un nivell un 31,61% inferior al del 2016 i un 73,47% inferior a l'observat el 2014. En conseqüència, aquesta disminució en el nombre d'execucions es podria interpretar com una millora en la capacitat de pagament de les llars de les Illes que es podria explicar per la relativa millora en l'evolució de l'economia i de l'accés al finançament.

9.2.1.3. Institucions financeres al finançament de les administracions públiques

Les dades publicades pel Banc d'Espanya en relació amb el volum de deute de les administracions públiques –per comunitats

autònomes– segons el protocol de dèficit excessiu (PDE) mostren que el deute de les administracions de les Balears van arribar al seu nivell màxim al setembre de l'any 2017, quan va ascendir a 9.041,8 milions d'euros, i va disminuir fins als 8.801,7 milions d'euros al desembre del 2017, la qual cosa representa un 3,06% del total del deute autonòmic a Espanya.

En relació amb les dades de l'any 2016, el volum de deute a les Illes va augmentar un 2,68%, en comparació amb el creixement d'un 4,01% a la resta de comunitats autònomes. Això implica més contenció en l'evolució del deute autonòmic a les Illes que a la resta d'Espanya.

En termes de PIB, el deute de les administracions públiques a les Balears va assolir el seu nivell màxim –un 30,9%– al juny del 2015 i evolucionat fins a un 29,4% de la producció anual a les Illes al desembre del 2017. Aquesta dada col·loca les Balears en la quarta posició de la llista de comunitats més endeutades en termes de PIB, només per darrere de la Comunitat Valenciana (42,5%), Castella-la Manxa (36,0%) i Catalunya (34,8%). Per contra, les comunitats amb les administracions menys endeutades en termes de PIB són el País Basc (14,1%), Madrid (14,9%) i les Canàries (15,9%). En relació amb el total de les comunitats autònomes, l'endeutament en termes de PIB a les Balears és 4,6 punts percentuals superior comparat amb el total de les comunitats autònomes (24,8%). No obstant això, s'ha de recalcar que aquest diferencial s'ha reduït continuadament des del juny de 2014, en què va arribar a ser igual a 7,1 punts percentuals. (Vegeu el gràfic I-142 i el quadre AI-22).

Analitzant la composició del deute per tipus de finançament, observem que gairebé tres quartes parts (74,2%) del finançament de les administracions públiques de les Illes prové del crèdit amb el fons de liquiditat autonòmic (FLA) creat el 2012 perquè les comunitats poguessin demanar una línia de crèdit a l'Estat per finançar el seu deute. Aquest percentatge és 16,53 punts percentuals superior al pes del FLA a la resta de comunitats autònomes, fet que mostra una dependència més alta de les Illes al finançament directe de l'Estat. En comparació amb el 2016, aquesta dependència ha augmentat en 4,08 punts percentuals, i ho ha fet relativament més que a la resta de comunitats, on l'augment va ser d'1,58 punts percentuals.

La segona font de finançament més important del deute de les administracions de la comunitat de les Balears són els préstecs d'entitats financeres espanyoles a llarg termini, que representen un 14,1% del deute total (els préstecs a curt termini tenen importància reduïda, un 0,1% del total). En termes comparatius, aquest percentatge seria semblant al de la suma de comunitats autònomes (12,0%), tot i que en aquest cas els préstecs d'entitats representen la tercera font de finançament. A continuació, els valors representatius del deute constitueixen un 7,4% del deute de les administracions públiques, més de la meitat del que representa al total de les comunitats (16,1%). La resta de fonts de finançament del deute tenen una importància inferior al 3% del total. Cal destacar que el finançament d'entitats financeres no espanyoles arriba a un 8,4% del deute de totes les comunitats autònomes espanyoles i, a les Balears, aquest percentatge es redueix a un 2,6%.

9.2.2. ESTALVI A LES ILLES BALEARS: EVOLUCIÓ DELS DEPÒSITS

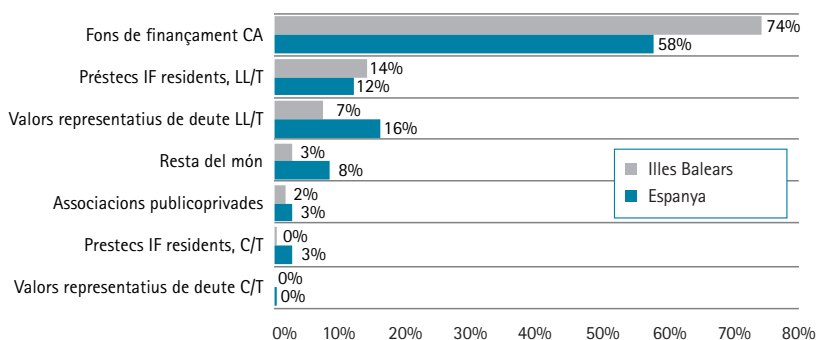
Aquest punt analitza l'evolució del volum de depòsits que les administracions públiques i el sector privat (famílies i empreses) tenen depositat a les institucions financeres que operen a les Balears. A desembre del 2017 el volum de depòsits de les entitats de les Illes ascendia a 24.922 milions d'euros, un 7,74% més que 12 mesos abans. En comparació amb el total nacional, els depòsits a les Balears representaven un 2,06% (1,94%) al desembre del 2017 (2016).

En termes del PIB balear, el volum de depòsits va arribar a un 120,01%, fet que suposa 23,67 punts percentuals més que el total d'Espanya (96,34%). Per tant, el nivell d'estalvi a les Balears en depòsits bancaris amb relació a la mida de l'economia és superior al del conjunt de l'Estat. Comparat amb el 2016, les Balears han reduït el percentatge de depòsits en relació amb el seu PIB en 3,8 punts percentuals, mentre que al conjunt espanyol aquest percentatge s'ha

incrementat en 2,68 punts percentuals. Aquesta evolució s'explica en part pel millor comportament relatiu del producte interior brut a les Illes durant el període 2016-2017.

Tot i que no es disposen de dades de dades concretes per a les Balears, cal remarcar la importància de la banca electrònica en la captació de depòsits. Pel total nacional, els depòsits captats mitjançant banca electrònica constitueixen un 3,00% dels depòsits totals captats al desembre del 2017, amb un creixement del -7,21% en relació amb l'any 2016. No obstant això, la seva evolució ha presentat una tendència positiva constant, però amb un creixement moderat. Així, el 2003 (primer any del qual es disposa de dades) la banca electrònica representava un 1,75% dels depòsits captats, un percentatge que ha crescut fins al 3,00% de desembre del 2017. Comprovem que la importància relativa de la banca electrònica en la captació d'estalvis encara és relativament reduïda al conjunt de l'Estat. Per tant, es pot deduir que aquesta forma d'estalvi també té una importància petita a les Illes Balears.

Gràfic I-142
Composició del deute segons PDE (desembre de 2017)

Font: Bletín Estadístico del Banc d'Espanya i elaboració pròpia

9.2.3. XARXA D'OFICINES DE LES ENTITATS DE DEPÒSIT A LES ILLES BALEARS

Quant a l'evolució del nombre d'oficines a les Illes Balears des de l'any 1988 fins al 2017, a l'inici del període considerat es produeix la desregularització bancària que permet, entre altres mesures, l'expansió de les oficines de les caixes fora dels seus territoris d'origen. Aquesta mesura justifica que el nombre d'oficines augmenti durant els anys posteriors des de les 858 fins a les 1.254 el 2008. Aquesta evolució és paral·lela al conjunt del Estat espanyol, on es passen de 33.757 oficines el 1988 fins a les 45.662 el 2008. Amb l'esclat de la crisi bancària, el nombre d'oficines ha presentat entre els anys 2008 i 2017 un creixement negatiu acumulat del -34,53% (creixement mitjà anual de -3,84%) a les Balears i del 40,17% (-4,46% de decreixement mitjà anual) al total nacional. Així, el nombre d'oficines el 2017 se situa en 821 a les Balears i 27.320 a Espanya. Per tant, el nivell d'oficines en ambdós casos és inferior al que existia abans de la desregularització de finals dels anys vuitanta. Durant els 12 mesos anteriors a desembre del 2017 es varen tancar 31 oficines a les Illes, la qual cosa suposa un creixement negatiu del -3,64% en relació amb el 2016 i en línia amb el creixement mitjà anual del període 2008-2017.

Una de les causes que explica la caiguda en el nombre d'oficines –tant a les Balears com a Espanya– és el procés de reestructuració profund que ha experimentat el sistema bancari en forma de rescats d'entitats, transformació de les caixes d'estalvi en bancs i adquisicions o fusions entre en-

titats. En aquest aspecte, podem esperar que durant l'any 2018 es produeixin nous tancaments a causa de processos de reestructuració que s'han produït en els darrers mesos i que afecten directament entitats que operen a les Illes (Santander-Popular i BMN-Bankia). Els altres dos factors que podrien explicar el tancament d'oficines són la caiguda en la demanda de serveis bancaris durant la crisi, que s'ha reflectit en una disminució del crèdit a tots els sectors i, en menor mesura, la substitució de la prestació de serveis des de l'oficina tradicional per la banca electrònica. (Vegeu el gràfic I-143 i el quadre AI-23).

D'altra banda, la presència d'oficines es pot considerar un indicador de benestar d'una societat, ja que el nombre i la densitat d'oficines són important a l'hora de proveir serveis financers bàsics i garantir la inclusió financera dels habitants d'una regió. Com més gran sigui el nombre d'oficines per habitant, més petit és el risc d'exclusió financera i que es creïn els anomenats deserts financers, és a dir, àrees on no hi ha oficines i els seus habitants corren el risc de no tenir accés a serveis financers si no tenen alternatives. En aquest aspecte, a les Balears trobam 0,74 oficines per cada mil habitants al final de l'any 2017. En relació amb l'any 2016 –0,77 oficines per cada mil habitants– es va produir una caiguda d'un 4,39% en el valor d'aquesta ràtio.

Aquests nivells són molt inferiors al d'1,20 oficines per cada mil habitants que es va assolir l'any 2008. No obstant això, la densitat d'oficines per habitant és superior a les Illes que al conjunt d'Espanya, on el nombre d'oficines per cada mil habitants

és de 0,59 al final de l'any 2017 (0,61 l'any 2016). El màxim, de 0,997, es va assolir l'any 2007.

9.3.

ALTRES INSTITUCIONS FINANCERES I FONTS DE FINANÇAMENT ALTERNATIVES

En aquesta secció, s'analitzen les altres possibles fonts de finançament que no s'han tingut en compte a la secció anterior.

9.3.1. SOCIETATS DE GARANTIA RECIPROCA: ISBA

Les societats de garantia recíproca són institucions financeres que tenen la finalitat de concedir avals a petites i mitjanes empreses per facilitar l'accés al crèdit i millorar les condicions de finançament.

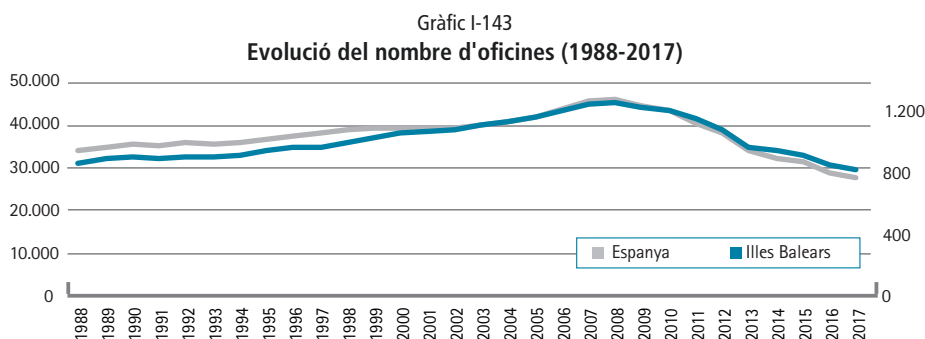
La societat de garantia recíproca que presta serveis a les Balears, l'ISBA, va disminuir

l'import dels avals formalitzats fins als 40,5 milions d'euros el 2017, la qual cosa representa una caiguda del 9,84% en relació amb el 2016, quan l'import va ser de 45 milions d'euros¹⁸. El 2017 el risc total avalat per l'ISBA va ascendir a 164 milions d'euros, la qual cosa, comparat amb els 160,1 milions del 2016, suposa una taxa de creixement del 2,46%. El nombre total d'empreses avalades va augmentar de les 1.990 a final de l'any 2016 a les 2.071 el 2017.

9.3.2. AMPLIACIONS DE CAPITAL

Als apartats anteriors s'han analitzat diferents formes de finançament basades en instruments de crèdit i deute. No obstant això, les ampliacions de capital són una altra font de finançament essencial de les empreses que, a més, suposen una eina per millorar i reforçar la seva solvència.

18. No obstant això, a la memòria de l'IRIE del 2017 es reporta una línia especial d'ajuda per la sequera al sector agrari del 2016, la qual cosa va suposar un increment a la formalització de 10,2 milions d'euros.

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.

El nombre de societats mercantils que ampliaren capital a les Balears va ascendir a 67 l'any 2017, cinc empreses menys que les registrades l'any 2016 (creixement de -6,94%). El nombre d'empreses balears que ampliaren capital el 2017 representen un 2,93% del total nacional. (Vegeu el gràfic I-144 i el quadre AI-24).

Tot i que l'evolució del nombre d'empreses que amplien capital és semblant tant a les Illes com a Espanya, no succeeix el mateix quan ens centram en els volums de capital ampliat. En general, no s'observa una tendència clara a causa dels daltabaixos de les sèries. En aquest aspecte, a les Balears el volum de capital emès va ascendir a 84,10 milions d'euros el 2017, un 271% més que l'any 2016 i un 81,1% més que el 2015. A Espanya, el capital ampliat el 2017 va ascendir a 1.707 milions d'euros, un 60,93% menys que l'any 2016 i un 27,29% inferior comparat amb el 2015.

Pel que fa al volum mitjà per ampliació, a les Balears va ascendir a 1,25 milions d'euros el 2017, la qual cosa suposa un creixement d'un 223% en relació amb el volum mitjà d'ampliació de capital durant el període 2011-2016. En general, les ampliacions de capital de les empreses de les Illes són menors que les ampliacions de les empreses espanyoles. Per al període 2010-2017, les ampliacions de capital de les empreses de les Balears varen ser de mitjana de 772.000 euros, i les de la mitjana estatal, de 1.25 milions d'euros, fet que representa un 62,07% més altes.

9.3.2.1. Cotització a borsa i mercat alternatiu borsari (MAB)

L'obtenció de finançament mitjançant el mercat borsari no és una alternativa generalitzada entre les empreses de les Illes Balears. Només hi ha dues empreses que cotitzen a mercats que tenen seu a Balears. D'una banda, hi ha una empresa hotelera que cotitza a la borsa. De l'altra, hi ha una empresa tecnològica que ha debutat en el mercat alternatiu borsari a principis de l'any 2018.

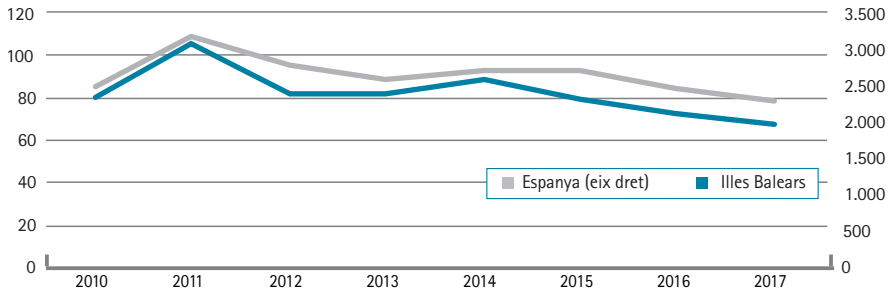
9.3.3. ALTRES

Les societats de capital risc són un altra forma de finançament de les empreses, tot i que no han arribat a ser una alternativa a les Balears perquè no s'han arribat a desenvolupar.

Una altra font de finançament més recent que s'ha desenvolupat de manera important a altres països és el que s'anomena micromecenatge (*crowdfunding*). No obstant això, un informe¹⁹ quantifica en 113 milions la recaptació d'euros a tot Espanya mitjançant aquest procediment durant el 2016. Per tant, la importància que té a les Balears encara és reduïda.

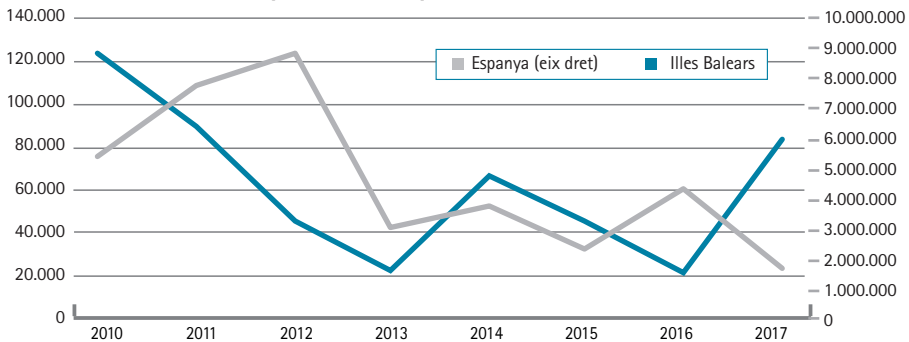
19. https://www.universocrowdfunding.com/wp-content/uploads/UC_Informe-AnualCF_en-Es-pa%C3%B1a-2016_def.pdf

Gràfic I-144A
Nombre d'empreses que amplien capital (2010-2017)

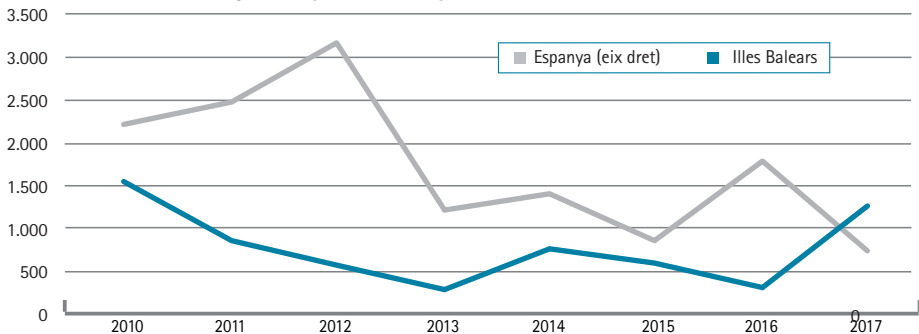
Font: INE i elaboració pròpia.

Gràfic I-144B
Volum d'ampliacions de capital (milers d'euros) (2010-2017)

Font: INE i elaboració pròpia.

Gràfic I-144C
Volum mitjà d'ampliació de capital (milers d'euros) (2010-2017)

Font: INE i elaboració pròpia.

10

ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I CÀRREGA FISCAL

RESUM

El total de la despesa pública a les Illes ha estat de 4.668 milions d'euros, un 10% més que l'any anterior. El deute de la comunitat autònoma va assolir el 2017 la quantitat de 8.802 milions d'euros. Aquesta magnitud era de 4.458 milions el 2010 i s'ha incrementat constantment.

Els pressupostos consolidats dels consells insulars per a l'exercici 2017 sumaren 579 milions d'euros, un 6,91% més que l'any anterior. Aquesta quantitat es reparteix en 401,8 milions per al Consell de Mallorca, 84,7 milions per al de Menorca i 92,7 milions per al d'Eivissa.

Pel que fa als pressupostos municipals, els ingressos sumaren un total de 1.313 milions d'euros, i les despeses, 1.305 milions, aproximadament un 5% més que el 2016. L'Administració local implica un 13% de la càrrega fiscal. La resta de càrrega fiscal fa referència a administració autonòmica i estatal, pràcticament a parts iguals.

La càrrega fiscal per habitant és de 7.064,51 euros en el cas de les Illes Balears, mentre que la mitjana estatal se situa en uns 5.812 euros. Les Illes són la tercera comunitat en càrrega fiscal per càpita, just al darrere del País Basc i Madrid.

Les Balears són la primera comunitat autònoma en pressió fiscal (calculada dividint càrrega fiscal entre PIB per càpita), amb un 27,41%. La mitjana estatal és d'un 23,25%. Així mateix, les Illes són la segona comunitat amb més pes de càrrega fiscal en impostos indirectes, en proporció als altres tipus d'imposts.

La despesa pública el 2017 a les Balears —estimada des de l'òptica pressupostària de les institucions— s'ha elevat a 13.938,56 euros per habitant. Això representa un 54,04% del PIB per càpita i, en termes col·loquials, significa que els habitants de les Balears suporten una despesa pública equivalent a 197 dies de la seva riquesa anual (sis mesos i mig). És a dir, fins al 16 de juliol els ciutadans de les Balears (de mitjana) destinen el seu esforç en la generació de rendes per contribuir a l'interès comú de la societat, i només a partir de llavors treballen (en termes col·loquials) per a si mateixos.

10.1.

INTRODUCCIÓ

L'exposició d'aquest apartat es divideix en els subapartats següents: en primer lloc, s'analitzen els pressupostos generals de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears; en segon lloc, els pressupostos dels consells insulars; en tercer lloc, els dels ajuntaments, i, en quart lloc, es presenta l'anàlisi de la recaptació tributària que va obtenir la Delegació Especial d'Hisenda a les Illes Balears. Finalment, s'analitza la càrrega fiscal a les Balears per illes i per municipis i, com a novetat en la memòria del CES, es calcula per primera vegada la despesa pública a les Balears per polítiques de despesa.

10.2.

LA COMUNITAT AUTÒNOMA

En aquest subapartat analitzam els pressupostos de l'Administració general, els dels ens de dret públic i de les societats públiques.

10.2.1. EL PRESSUPOST DE L'ADMINISTRACIÓ GENERAL

En aquest subapartat analitzam, en primer lloc, els capítols dels ingressos i, tot seguit, s'estudia l'evolució de les despeses.

10.2.1.1. Els ingressos

El pressupost general d'ingressos per a l'any 2017 de l'Administració general de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears (en el qual queden incloses les entitats autònomes) és de 4.668,23 milions d'euros i presenta un descens respecte dels 4.240,89 milions d'euros que s'havien aprovat per a l'exercici de l'any anterior. (Vegeu el quadre I-124).

Tots els apartats presenten variacions positives respecte de l'any anterior. Les operacions corrents cresqueren un important 7,21%, bàsicament gràcies al gran augment recaptatori dels impostos tant directes (+11,48%) com indirectes (2,81%). Fent l'anàlisi per capítols, es pot observar que els corresponents a les operacions corrents són els més importants pel que fa al pes relatiu sobre el total del pressupost, ja que en conjunt representen un 73% dels ingressos prevists.

10.2.1.2. Les despeses

Els crèdits corresponents a l'estat de despeses dels pressuposts de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears del 2017 es presenten en tres nivells d'agregació corresponents a les classificacions econòmica, funcional per programes i orgànica. El conjunt de les despeses arriba als 4.668,23 milions d'euros, amb un creixement del 10,08% respecte del 2016. (Vegeu els quadres I-125 i I-126).

La classificació econòmica presenta els crèdits agrupats d'acord amb la seva naturalesa econòmica i distingeix entre operacions corrents (capítols I, II, III i IV) i operacions de capital (capítols VI, VII, VIII i IX). A la vegada, els crèdits destinats a operacions

corrents es desglossen en despeses de funcionament (despeses de personal i compra de béns corrents i serveis), en despeses financeres i en transferències corrents. Les operacions de capital distingeixen entre les inversions reals (inversions directes efectuades per l'Administració mateixa), les transferències de capital i les variacions d'actius i de passius financers.

El conjunt de les operacions corrents experimenta un increment del 9,56%, cosa que suposa 293 milions d'euros més respecte de la quantitat del 2016 i 0,44 punts percentuals per davall de la variació global del pressupost. Quant al pes relatiu sobre el total, les operacions corrents passen d'un 72,38% el 2016 a un 72,04% en el pressupost del 2017. Això suposa un lleuger descens de 0,34 punts.

Pel que fa a les operacions de capital, creixen un 16,45% i suposen una variació de 67 milions d'euros sobre la quantitat del 2016. Quant al pes relatiu sobre el total, les operacions de capital passen d'un 9,65% el 2016 a un 10,21% al pressupost del 2017; és a dir, un decrement de 0,6 punts percentuals.

10.2.1.3. Les inversions

Les dotacions previstes en el capítol VI de l'estat de despeses –a més de les classificacions a què hem fet referència en els apartats anteriors– estan agrupades i classificades per criteris de territorialització segons l'àmbit insular en el qual es duu a terme la despesa, d'acord amb el que estableix el Decret legislatiu 1/2005, de 24 de juny, pel qual s'aprova el Text refós de la llei de finances de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears a l'article 35.

La territorialització recollida en aquest pressupost –per raons tant d’homogeneïtat com de les operacions pressupostàries mateixes– es correspon amb els codis que s’han utilitzat en pressuposts anteriors. La territorialització de la inversió és un aspecte problemàtic en qualsevol pressupost. El criteri que s’ha seguit per territorialitzar el capítol VI és aplicar el codi territorial corresponent a l’àmbit insular on es produeix la inversió.

A més, una territorialització amb aquest criteri només permet territorialitzar la inversió efectuada en matèria d’infraestructures, i fins i tot així és discutible que es pugui assegurar que la rendibilitat de la

inversió repercuteix exclusivament sobre el territori al qual s’ha imputat. D’altra banda, el criteri de territorialització emprat aplicat a altres tipus d’inversions diferents de les de dotació d’infraestructura pot conduir a lectures errònies de les dades; malgrat que la despesa efectuada es faci en un lloc determinat, això no implica que els efectes es manifestin només en aquest lloc. Aquest fet justifica en part l’existència d’un codi 00 “indeterminat”, ja sigui perquè *a priori* és impossible determinar físicament el lloc on es produirà la inversió, ja sigui perquè, fins i tot sabent-lo, la territorialització conduiria a desvirtuar totalment les dades territorialitzades.

QUADRE I-124. DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA DEL PRESSUPOST CONSOLIDAT PER CAPÍTOL D’INGRÉS DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS (2016-2017)

	Import (en milers d’euros)		Variació		Valor relatiu	
	2016	2017	2016-17	(%) 2016-17	2016	2017
Total ingrés no financer	3.221.261,36	3.576.297,52	355.036,16	11,02	75,96	76,61
Total operacions corrents	3.183.273,79	3.412.927,53	229.653,74	7,21	75,06	73,11
I Imposts directes	1.013.155,71	1.129.439,29	116.283,58	11,48	23,89	24,19
II Imposts indirectes	2.086.139,59	2.144.859,43	58.719,84	2,81	49,19	45,95
III Taxes, prestació de serveis i altres ingressos	84.271,01	88.456,05	4.185,04	4,97	1,99	1,89
IV Transferències corrents	-5.456,01	44.549,00	50.005,01	n.a.	-0,13	0,95
V Ingressos patrimonials	5.163,49	5.623,76	460,27	8,91	0,12	0,12
Total operacions de capital	37.987,57	163.369,99	125.382,42	330,06	0,90	3,50
VI Alienació d’inversions reals	2.715,95	2.682,32	-33,63	n.a.	0,06	0,06
VII Transferències de capital	35.271,62	160.687,67	125.416,05	355,57	0,83	3,44
Total operacions financeres	1.019.635,34	1.091.938,38	72.303,04	7,09	24,04	23,39
VIII Actius financers	11.549,93	20.917,85	9.367,92	81,11	0,27	0,45
IX Passius financers	1.008.085,41	1.071.020,53	62.935,12	6,24	23,77	22,94
Total ingrés	4.240.896,70	4.668.235,90	427.339,20	10,08	100,00	100,00

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d’Economia i Hisenda.

QUADRE I-125. EVOLUCIÓ DEL PRESSUPOST DE DESPESES A LA COMUNITAT AUTÒNOMA (2001-2018)

	Despesa (en milers d'euros)	Variació	(%)
2001	950.491,98	62.883,62	7,08
2002	1.069.802,54	119.310,56	12,55
2003	1.796.610,00	726.807,46	67,94
2004	1.859.185,68	62.575,68	3,48
2005	2.587.788,97	728.603,29	39,19
2006	2.713.974,46	126.185,49	4,88
2007	2.894.384,59	180.410,13	6,65
2008	3.787.267,26	892.882,67	30,85
2009	4.037.475,55	250.208,29	6,61
2010	3.844.797,76	-192.677,79	-4,77
2011	3.384.430,28	-460.367,49	-11,97
2012	3.674.902,32	290.472,05	8,58
2013	3.574.246,87	-100.655,45	-2,74
2014	3.850.933,52	276.686,65	7,74
2015	4.035.591,95	184.658,43	4,80
2016	4.240.896,70	205.304,75	5,09
2017	4.668.235,89	427.339,20	10,08
2018	5.008.809,10	340.573,21	7,30

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Economia i Hisenda.

QUADRE I-126. DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA DEL PRESSUPOST CONSOLIDAT PER CAPÍTOLS DE DESPESA DE LA COMUNITAT A AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARNS (2016-2017)

	Import (en milers d'euros)		Variació		Valor relatiu	
	2016	2017	2016-17	(%) 2016-17	2016	2017
Total operacions corrents	3.069.591,38	3.363.006,49	293.415,11	9,56	72,38	72,04
I Despeses de personal	1.356.268,31	1.459.211,22	102.942,92	7,59	31,98	31,26
II Compra de béns corrents i serveis	533.467,42	594.596,42	61.129,00	11,46	12,58	12,74
III Despeses financeres	155.499,91	130.799,25	-24.700,66	-15,88	3,67	2,80
IV Transferències corrents	1.020.485,75	1.140.003,16	119.517,41	11,71	24,06	24,42
V Fons de contingències	3.870,00	38.396,44				
Total operacions de capital	409.319,09	476.637,08	67.317,99	16,45	9,65	10,21
VI Inversions reals	150.034,72	171.638,73	21.604,01	14,40	3,54	3,68
VII Transferències de capital	259.284,37	304.998,35	45.713,98	17,63	6,11	6,53
Total despesa no financera	3.478.910,47	3.839.643,57	360.733,10	10,37	82,03	82,25

	Import (en milers d'euros)		Variació		Valor relatiu	
	2016	2017	2016-17	(%) 2016-17	2016	2017
VIII Actius financers	48.007,14	20.674,30	-27.332,85	-56,93	1,13	0,44
IX Passius financers	713.979,09	807.918,03	93.938,94	13,16	16,84	17,31
Total operacions financeres	761.986,23	828.592,32	66.606,10	8,74	17,97	17,75
Total despesa	4.240.896,70	4.668.235,89	427.339,20	10,08	100,00	100,00

Font: Govern de les Illes Balears; Conselleria d'Hisenda i Admisnistracions Públiques.

Amb aquestes prevencions i tenint en compte aquestes consideracions és com s'han de llegir les dades de la territorialització. Primer de tot, del total d'inversions reals a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, un 26,63% es fan a l'illa de Mallorca sense tenir present Palma, atès que és l'illa més gran i la que té un nombre d'habitants més alt. Per tant, és l'illa que té una major activitat social i econòmica de l'arxipèlag. A la capital de les Illes, Palma, s'hi destina un 12,12%; a Eivissa, un 23,28%; a Menorca, un 6,43%, i a Formentera hi correspon un 0,88%. El 30,66% és inversió no territorialitzada. (Vegeu el quadre I-127).

10.2.1.4. Els pressuposts dels béns de dret públic i de les societats públiques

Els pressuposts dels béns de dret públic, formats, d'una banda, per un seguit d'empreses públiques no societàries (Radiotelevisió de les Illes Balears; Institut Balear del Turisme; Institut Balear de l'Aigua i de Qualitat Ambiental; Institut Balear de Conservació de la Natura; Institut Balear de l'Habitatge; Serveis Ferroviaris de Mallorca; Institut d'Innovació Empresarial de les Illes Balears; Institut Balear d'Infraestructures i Serveis Educatius i Culturals; Institut d'Es-

tratègia Turística de les Illes Balears; Fons de Garantia Agrària i Pesquera de les Illes Balears; Ports de les Illes Balears; Agència de Cooperació Internacional de les Illes Balears; Espais de Natura Balear, i Institut Balear de Joventut) i, de l'altra, per dos consorcis (Centre Balears Europa i Transports de Mallorca), així com els de les societats públiques (empreses públiques de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears en forma de societat anònima), s'inclouen en els pressuposts de la conselleria del Govern de les Illes Balears de la qual depenguin. Per això, es considera interessant analitzar els pressuposts d'aquestes institucions.

De manera agregada, el pressupost d'aquestes institucions per a l'exercici del 2017 arriba a un total de 618 milions d'euros, dels quals 450 milions d'euros corresponen a entitats públiques empresarials, 81 a consorcis, 79 a fundacions i vuit a societats mercantils públiques. (Vegeu el quadre I-128).

10.2.2. EL DEUTE ACUMULAT

Les dades del Banc d'Espanya referides al quart trimestre de l'any mostren que el deute acumulat de les Illes Balears

l'any 2017 és de 8.802 milions d'euros, 230 milions més que l'any anterior. Des de l'any 2010 la CAIB ha duplicat el deute acumulat, ja que aquell any sumava un total de 4.458 milions, 4.344 milions menys que set anys després. (Vegeu el quadre I-129).

10.3.

CONSELLS INSULARS

10.3.1. ANÀLISI PRESSUPOSTÀRIA

A l'exercici de 2017 el pressupost agregat dels tres consells insulars va experimentar un increment global proper a un 7% en relació amb l'exercici anterior, tant en l'apartat d'ingressos com en el de despeses, ja que es van presentar els pressupostos anivellats.

En valors absoluts ja superen els 579 milions d'euros, però lluny encara dels 634 que sumaven al principi d'aquesta dècada. El creixement pressupostari interanual es reparteix d'una manera equilibrada, en el vessant de la despesa, entre les operacions corrents (+6,88%) i les operacions de capital (6,96%).

D'altra banda, els ingressos corrents es van incrementar en un 11,54%, enfront d'una disminució del -10,43% en els ingressos de capital, amb la qual cosa s'evidencia un desplaçament d'ingrés corrent al finançament de despesa de capital.

Quant al detall de despeses per capítols, és significativa la disminució de la despesa

financera en els capítols tercer (interessos: -23,7%) i novè (amortització de deute: -10,1%). Les taxes de creixement negatives resulten simptomàtiques d'una bona salut financera de les institucions insulars, en una conjuntura de tipus baixos en la qual les necessitats d'amortització del deute van disminuint. Això es confirma, en el vessant d'ingressos, amb una previsió d'ingressos per endeutament pràcticament testimonial, amb idèntica consignació que l'exercici precedent per sota de l'un per mil del total del pressupost.

Aquest estalvi en despesa financera i el creixement del total pressupostat en valors absoluts es destinen fonamentalment a les transferències corrents (capítol 4: +11,3%) i de capital (capítol 7: +28,5%) a famílies i institucions, mentre que en valors absoluts el creixement de la despesa més gran es destina a la compra de béns i serveis, amb un increment de 13 milions. Quant al creixement de la despesa en personal del capítol primer, la taxa de creixement se situa en un 3,9%, significativament per sobre de la taxa de creixement dels salaris de l'1% prevista a la normativa bàsica estatal per al 2017, per la qual cosa s'ha d'interpretar com un creixement net de plantilla.

En termes relatius, el capítol amb més creixement és el cinquè, que preveu la consignació per al fons de contingència i imprevists per fer front a despeses urgents no previstes o pagament de resolucions judicials sense consignació específica, si bé en valors absoluts ni la consignació ni l'increment resulten significatius en el context global de la despesa.

Quadre I-127. TERRITORIALITZACIÓ DE LA INVERSIÓ A LES ILLES BALEARS (2008-2010)											
	Import (en milers d'euros)			Variació				Valor relatiu			
	2015	2016	2017	2017-15	2017-2016	(%) 15-17	(%) 16-17	2015	2016	2017	
00 Indeterminat	30.958,85	39.197,41	44.478,20	8.238,56	5.280,79	26,61	13,47	25,90%	31,47%	30,66%	
10 Mallorca (sense Palma)	30.058,47	30.974,03	38.629,90	915,56	7.655,87	3,05	24,72	25,14%	24,87%	26,63%	
11 Palma	16.408,84	14.908,75	17.580,62	-1.500,09	2.671,87	-9,14	17,92	13,73%	11,97%	12,12%	
20 Menorca	8.342,60	7.602,14	9.323,71	-740,47	1.721,57	-8,88	22,65	6,98%	6,10%	6,43%	
30 Eivissa	33.091,57	31.541,96	33.778,14	-1.549,61	2.236,18	-4,68	7,09	27,68%	25,32%	23,28%	
40 Formentera	685,78	343,08	1.283,17	-342,70	940,09	-49,97	274,02	0,57%	0,28%	0,88%	
Total inversió	119.546,11	124.567,36	145.073,73	5.021,25	20.506,38	4,20	16,46	100,00%	100,00%	100,00%	

Font: Govern de les Illes Balears; Conselleria d'Hisenda i Administracions Públiques.

QUADRE I-128. DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA DEL PRESSUPOST DELS ENS PÚBLICS I SOCIETATS PÚBLIQUES A LES ILLES BALEARS PER CAPÍTOLS (2017)

	Entitats públiques empresarials		Fundacions		Consorcis		Societats mercantils públiques		Total agregat	
	En milers d'euros	Valor relatiu (%)	En milers d'euros	Valor relatiu (%)	En milers d'euros	Valor relatiu (%)	En milers d'euros	Valor relatiu (%)	En milers d'euros	Valor relatiu (%)
Ingressos										
III Taxes, preus públics i altres	86.500,83	19,22%	25.078,16	31,74%	35.845,82	44,41%	1.377,81	16,06%	148.802,63	24,06%
IV Transferències corrents	111.980,58	24,88%	45.205,44	57,22%	25.248,88	31,28%	6.267,62	73,06%	188.702,52	30,51%
V Ingressos patrimonials	4.200,00	0,93%	750,90	0,95%	860,91	1,07%	7,77	0,09%	5.819,57	0,94%
VI Alienació d'inversions	3.348,10	0,74%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	3.348,10	0,54%
VII Transferències de capital	205.230,38	45,59%	5.681,26	7,19%	18.758,81	23,24%	925,00	10,78%	230.595,45	37,29%
VIII Actius financers	21.212,30	4,71%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	21.212,30	3,43%
IX Passius financers	17.670,29	3,93%	2.290,33	2,90%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	19.960,62	3,23%
Total ingressos	450.142,49	100,00%	79.006,09	100,00%	80.714,42	100,00%	8.578,19	100,00%	618.441,19	100,00%
Despeses										
I Despeses de personal	56.328,90	12,51%	48.419,06	61,29%	10.264,41	12,72%	3.682,21	42,93%	118.694,58	19,19%
II Despeses corrents	78.848,09	17,52%	19.674,83	24,90%	45.416,71	56,27%	3.969,98	46,28%	147.909,61	23,92%
III Despeses financeres	28.750,92	6,39%	319,74	0,40%	2.327,44	2,88%	1,00	0,01%	31.399,10	5,08%
IV Transferències corrents	1.209,00	0,27%	2.418,50	3,06%	1.861,53	2,31%	0,00	0,00%	5.489,03	0,89%
VI Inversions reals	105.264,03	23,38%	2.921,17	3,70%	4.156,87	5,15%	800,00	9,33%	113.142,07	18,29%
VII Transferències de capital	70.924,65	15,76%	2.749,41	3,48%	275,00	0,34%	0,00	0,00%	73.949,07	11,96%
VIII Variació actius financers	3.000,00	0,67%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	3.000,00	0,49%
IX Passius financers	105.816,91	23,51%	2.503,37	3,17%	16.412,46	20,33%	125,00	1,46%	124.857,74	20,19%
Total despeses	450.142,49	100,00%	79.006,09	100,00%	80.714,42	100,00%	8.578,19	100,00%	618.441,19	100,00%

Font: Govern de les Illes Balears; Conselleria d'Hisenda i Administracions Públiques.

QUADRE I-129. DEUTE DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES (EN MILIONS D'EUROS) (2001-2010)										
	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010		
Andalusia	34.260	33.325	31.645	29.373	24.441	21.064	14.793	12.562		
Aragó	7.959	7.486	6.930	6.010	5.369	4.607	3.403	2.901		
Astúries	4.244	4.094	3876	3.479	3052	2.675	2.155	1.701		
Balears (Illes)	8.802	8.572	8.330	7.798	6.884	6.130	4.774	4.458		
Canàries (Illes)	7.044	6.939	6.669	6.034	5.281	4.687	3.718	3.298		
Cantàbria	3.033	2.890	2677	2.428	2178	2.032	1.293	992		
Castella-la Manxa	14.430	14.055	13.426	12.858	11.343	10.190	6.886	6.110		
Castella i Lleó	11.870	11.316	10.557	9.359	8.527	7.933	5.804	4.630		
Catalunya	77740	75.118	72.675	64.466	58.179	52.355	44.095	35.616		
Extremadura	4.401	4.059	3576	3.092	2630	2.436	2.021	1.747		
Galícia	11.210	10.854	10.375	9.961	9.212	8.324	7.079	6.189		
La Rioja	1.570	1.487	1436	1.296	1143	1.045	900	726		
Madrid	32.783	30.418	28.686	25.414	22.863	20.906	16.255	14.323		
Múrcia	8.795	8.305	7601	6.838	5543	4.628	2.806	2.107		
Navarra	3.628	3.461	3322	3.197	3136	2.847	2.446	1.691		
País Basc	10.149	9.958	9.486	8.915	8280	7.259	5.591	5.070		
Com. Valenciana	46.187	44.663	42.003	37.422	32.459	30.065	21.860	20.119		
Total	288.105	277.001	263.269	237.941	210.520	189.183	145.879	124.239		

Font: Banco de España

QUADRE I-130. PRESSUPOSTS CONSOLIDATS DELS CONSELLS INSULARS (EN EUROS) (2016-2017)

	2016	2017	var. 16/17
Ingressos			
Operacions corrents	427.575.602,43	477.952.106,96	11,78%
I Imposts directes	15.483.738,97	15.623.738,97	0,90%
II Imposts indirectes	19.137.545,23	19.137.545,23	0,00%
III Taxes i altres ingressos	16.446.536,55	21.172.668,78	28,74%
IV Transferències corrents	371.709.837,49	418.604.633,26	12,62%
V Ingressos patrimonials	4.797.944,19	4.459.145,72	-7,06%
Operacions de capital	114.208.517,13	101.245.664,61	-11,35%
VII Transferències de capital	113.002.517,13	94.542.406,12	-16,34%
VIII Variació d'actius financers	906.000,00	766.000,00	-15,45%
IX Variació de passius financers	300.000,00	300.000,00	0,00%
Total ingressos	541.784.119,56	579.197.771,57	6,91%
Despeses			
Operacions corrents	383.080.345,80	409.454.252,92	6,88%
I Remuneració de personal	164.507.619,99	170.885.027,19	3,88%
II Compra de béns i serveis	147.887.230,38	160.624.533,93	8,61%
III Interessos	2.622.561,01	2.000.569,81	-23,72%
IV Transferències corrents	67.360.898,62	74.953.745,06	11,27%
V Fons de contingència i imprevisibles	702.035,80	990.376,93	41,07%
Operacions de capital	158.703.773,76	169.743.518,65	6,96%
VI Inversions reals	104.796.564,58	111.414.865,17	6,32%
VII Transferències de capital	26.102.192,02	33.540.500,64	28,50%
VIII Variació d'actius financers	1.081.000,00	766.000,00	-29,14%
IX Variació de passius financers	26.724.017,16	24.022.152,84	-10,11%
Total despeses	541.784.119,56	579.197.771,57	6,91%

Font: Elaboració pròpia sobre dades del MINHAP.

Quant a la variació d'ingressos, el creixement en valors absoluts també supera els 37 milions d'euros, la qual cosa representa un creixement del 6,9%. Resulta significatiu i rellevant des de l'òptica del compliment de la regla de despesa el fet que aquest creixement en valors absoluts procedeix principalment dels ingressos

per transferències incondicionades per a despeses corrents d'altres administracions (fonamentalment de l'Administració autonòmica i del fons complementari de finançament de l'Estat), consignats en el capítol quart, al mateix temps que disminueixen (-16,3%) els fons transferits d'altres administracions per finançar

inversions estatutàries en infraestructures, el fons de compensació interinsular o convenis d'inversions, entre els quals destaca el de carreteres amb el Ministeri de Foment. (Vegeu el quadre I-130).

L'altre capítol d'ingressos amb una taxa significativa d'increment (+28,7%) és el capítol tercer, en el qual es recull la previsió d'ingressos per taxes i altres ingressos.

En relació amb aquests ingressos, destaca que a l'efecte de consolidació s'ha efectuat un ajustament metodològic per unificar el tractament dels ingressos extraordinaris el 2017 provinents de la regularització de places turístiques, ja que el Consell Insular de Menorca els imputa al capítol sisè com a ingressos per alienació d'inversions reals, mentre que els consells insulars de Mallorca i Eivissa els imputen al capítol tercer com "altres ingressos", per la qual cosa s'ha optat per aquest criteri per homogeneïtzar la consolidació, ja que és el criteri majoritari.

La resta dels ingressos per capítols presenta lleugeres variacions no significatives, tant en els ingressos per participació en els impostos directes com en els indirectes recaptats per l'Estat en els capítols primer i segon, amb l'excepció ja comentada del capítol setè d'ingressos per transferències de capital, que recull els derivats del fons per al finançament d'inversions provinents tant de l'Estat com de l'Administració autonòmica.

Des del punt de vista financer, les limitacions introduïdes per la normativa estatal per al control del dèficit de les administracions públiques es plasmen

en l'escassa rellevància dels ingressos financers, que queden relegats a una mera presència testimonial de 0,3 milions d'euros en el capítol novè per a l'eventual cobertura de necessitats menors de tresoreria, de caràcter puntual. En canvi, els ingressos per variació d'actius financers (recuperació de préstecs i bestretes de fons efectuats per les administracions a tercers), reflectits en el capítol vuitè, mantenen l'equilibri amb la consignació en el capítol vuitè, de despeses, on es recull la seva concessió per igual import.

No obstant això, aquesta absència de previsió d'ingressos per nou endeutament en el capítol novè contrasta i resulta significativa en comparar-la amb la dotació en el capítol novè de despeses, on es recull la consignació per amortitzar deute de 24 milions d'euros (una mica inferior als 26,7 de l'exercici precedent), per la qual cosa l'endeutament net és negatiu, en la línia de l'exercici precedent. A més, es destina a aquesta reducció del deute un 4% del total del pressupost, que en valors absoluts acumula una reducció de 50 milions d'euros en els dos últims exercicis.

Quant a l'anàlisi comparativa dels pressupostos de cada Consell Insular, el creixement d'ingressos i despeses del Consell de Mallorca, d'un 6,9%, coincideix amb el consolidat, mentre que els consells de Menorca i Eivissa presenten taxes de variació també positives però clarament diferenciades: un 8,1% el Consell Insular de Menorca, mentre que el d'Eivissa se situa un punt percentual per sota de la mitjana, amb un creixement del 5,8%. En valors absoluts, el creixement se situa en 25 milions d'euros en el Consell Insular de

Mallorca, 6,3 milions en el de Menorca i 5 milions en el d'Eivissa. (Vegeu el quadre I-131).

En el vessant dels ingressos no s'aprecien diferències significatives en les variacions en valors absoluts, amb taxes de creixement a l'entorn del 10 dels ingressos corrents i disminucions en els ingressos de capital, amb taxes diferents que van des d'una variació de -14,9% en el Consell de Mallorca a un -2,41% del de Menorca. La variació del Consell d'Eivissa se situa en un punt intermedi, amb una taxa de -7,1%.

Destaca la taxa de creixement del capítol tercer dels consells de Menorca (+74%) i d'Eivissa (+36%) hagut d'especialment als ingressos extraordinari de la borsa de places turístiques, pel seu pes relatiu dins del conjunt dels ingressos per a aquest capítol, que en tenir menor pes relatiu en el Consell de Mallorca la taxa de creixement resultant es limita a un 4,4%.

En el vessant de la despesa, les taxes de creixement de la despesa corrent són significativament més homogènies, amb taxes de creixement que van del 7,3% del Consell Insular d'Eivissa al 6,68% del de Menorca, mentre que pel que fa a la despesa de capital –de menor rellevància en valors absoluts, ja que no aconsegueix un terç del total de les despeses–, la variació relativa oscil·la des de l'increment d'un 3% al Consell Insular d'Eivissa a un 10,4% en el de Menorca. El Consell de Mallorca se situa en taxes interanuals molt properes a la mitjana, tant en les despeses corrents com en les despeses de capital i en el total de despesa.

10.3.1.1. Compte financer

El pressupost agregat dels consells insulars per al 2017 representa un 1,94% del producte interior brut a preus de mercat de les Illes Balears (font: Institut Nacional d'Estadística, comptabilitat regional, primera estimació), mentre que en l'exercici precedent el conjunt de les administracions insulars pressupostàriament representava un 1,89% del PIB balear (avanç INE).

La previsió d'ingressos no financers (ingressos corrents més ingressos no financers de capital) va créixer fins a superar els 578 milions d'euros, la qual cosa representa un increment del 7%, mentre que a l'apartat de despeses el conjunt de les despeses corrents més les inversions –tant directes (capítol 6) com indirectes (capítol 7)– es van elevar a 554 milions d'euros; és a dir, un augment absolut de 40,4 milions d'euros (7,87%), constant en relació amb l'exercici precedent.

La previsió de fons destinats a variació d'actius i passius financers en el seu conjunt es va fixar en 24,8 milions d'euros, als quals caldria afegir la càrrega financera ordinària del capítol tercer de despeses (2 milions d'euros), amb la qual cosa la càrrega financera real suportada en l'exercici 2017 seria de 26,8 milions d'euros i representaria un 4,63% (mig punt menys que el 2016) del total del pressupost de despeses i un 5,6% dels ingressos corrents.

L'estalvi per operacions corrents (ingressos corrents menys despeses corrents) es va elevar a 68,5 milions d'euros enfront dels 45,2 milions del 2016.

QUADRE I-131. PRESSUPOSTS CONSOLIDATS DELS CONSELLS INSULARS (EN EUROS) (2016-2017)

	C.I. Mallorca			C.I. Menorca			C.I. Eivissa		
	2016	2017	% var. 16/17	2016	2017	% var. 16/17	2016	2017	% var. 16/17
Ingressos									
Operacions corrents	301.377.818,39	338.458.647,97	12,30%	57.997.110,31	64.818.780,69	11,76%	68.200.673,73	74.674.678,30	9,49%
I Imposts directes	12.534.527,05	12.534.527,05	0,00%	1.016.591,92	1.066.591,92	4,92%	1.932.620,00	2.022.620,00	4,66%
II Imposts indirectes	14.664.921,41	14.664.921,41	0,00%	1.707.053,82	1.707.053,82	0,00%	2.765.570,00	2.765.570,00	0,00%
III Taxes i altres ingressos	9.144.703,69	9.546.024,02	4,39%	1.643.371,03	2.867.625,00	74,50%	5.658.461,83	7.713.394,76	36,32%
IV Transferències corrents	261.149.262,73	298.056.181,53	14,13%	53.358.512,86	58.934.658,27	10,45%	57.202.061,90	61.613.793,46	7,71%
V Ingressos patrimonials	3.884.403,51	3.656.993,96	-5,85%	271.580,68	242.851,68	-10,58%	641.960,00	559.300,08	-12,88%
Operacions de capital	74.401.492,31	63.312.793,32	-14,90%	20.406.207,96	19.913.659,55	-2,41%	19.400.816,86	18.019.211,74	-7,12%
VII Transferències de capital	74.170.492,31	63.071.793,32	-14,96%	20.131.207,96	19.638.659,55	-2,45%	18.700.816,86	17.469.211,74	-6,59%
VIII Variació d'actius financers	231.000,00	241.000,00	4,33%	275.000,00	275.000,00	0,00%	400.000,00	250.000,00	-37,50%
IX Variació de passius financers	0,00	0,00	0,00%	0,00	0,00	0,00%	300.000,00	300.000,00	0,00%
Total	375.779.310,70	401.771.441,29	6,92%	78.403.318,27	84.732.440,24	8,07%	87.601.490,59	92.693.890,04	5,81%
Despeses									
Operacions corrents	276.231.592,88	295.121.786,07	6,84%	48.730.702,62	51.985.717,10	6,68%	58.118.050,30	62.346.749,75	7,28%
I Remuneració de personal	116.124.783,63	122.036.344,70	5,09%	19.923.189,17	20.380.986,80	2,30%	28.459.647,19	28.467.695,69	0,03%
II Compra de béns i serveis	118.515.276,54	128.627.278,04	8,53%	10.251.221,13	11.577.588,12	12,94%	19.120.732,71	20.419.667,77	6,79%
III Interessos	1.641.917,31	1.329.279,18	-19,04%	938.668,26	613.290,63	-34,66%	41.975,44	58.000,00	38,18%
IV Transferències corrents	39.649.615,40	42.928.884,15	8,27%	17.417.624,06	18.913.851,55	8,59%	10.293.659,16	13.111.009,36	27,37%
V Fons de contingència i imprevisibles	300.000,00	200.000,00	-33,33%	200.000,00	500.000,00	150,00%	202.035,80	290.376,93	43,73%
Operacions de capital	99.547.717,82	106.649.655,22	7,13%	29.672.615,65	32.746.723,14	10,36%	29.483.440,29	30.347.140,29	2,93%
VI Inversions reals	65.942.944,72	69.540.722,65	5,46%	17.555.484,27	19.970.703,80	13,76%	21.298.135,59	21.903.438,72	2,84%
VII Transferències de capital	14.214.667,98	18.879.853,33	32,82%	4.787.922,66	7.152.649,06	49,39%	7.099.601,38	7.507.998,25	5,75%
VIII Variació d'actius financers	231.000,00	241.000,00	4,33%	450.000,00	275.000,00	-38,89%	400.000,00	250.000,00	-37,50%
IX Variació de passius financers	19.159.105,12	17.988.079,24	-6,11%	6.879.208,72	5.348.370,28	-22,25%	685.703,32	685.703,32	0%
Total	375.779.310,70	401.771.441,29	6,92%	78.403.318,27	84.732.440,24	8,07%	87.601.490,59	92.693.890,04	5,81%

Font: Ministeri d'Hisenda i Funció Pública.

S. Gral. de Finançament Autònom i Local (pressuposts consolidats).

El dèficit per operacions no financeres de capital (ingressos no financers de capital menys inversions directes i indirectes per la via de la transferència de capital) es va elevar als 50,4 milions d'euros, la qual cosa representa un increment significatiu en relació amb els 17,9 de l'exercici precedent i posa de manifest la important caiguda dels ingressos de capital i el desplaçament de pressupost corrent per finançar inversions.

La despesa pressupostada per operacions no financeres de capital (inversions totals) ascendeix a 145 milions d'euros (enfront dels 131 de l'exercici precedent), una quarta part del total del pressupost de despeses, i representa un 0,49% sobre el PIB de les Illes per a l'exercici 2017 (dada INE: comptabilitat regional).

En termes de capacitat o necessitat de finançament (despeses d'inversió menys estalvi corrent), el pressupost agregat dels ens insulars per al 2017 registra una necessitat de finançament de 76,5 milions d'euros (9,3 menys que el 2016) i representa un 0,26% del PIB del 2007.

Aquests 76,5 milions de necessitat de finançament es financen íntegrament amb ingressos procedents d'altres administracions (transferències de capital), sense que sigui necessari acudir a fonts alienes de finançament (deute).

Com ja s'ha comentat anteriorment, l'endeutament net de l'exercici va ser negatiu, en la línia de l'exercici precedent, ja que no hi va haver endeutament brut, mentre que es van destinar 24 milions d'euros a la cancel·lació de deute d'exercicis

anterior, la qual cosa representa un 4,15% del muntant total dels pressuposts, una sisena part del destinat a inversions.

La ràtio d'estalvi net, 0,64 (estalvi corrent menys endeutament net/despeses no financeres de capital) segueix en la línia ascendent propiciada per l'absència d'endeutament davant del 0,50 del 2016.

10.4.

AJUNTAMENTS

10.4.1. ANÀLISI PRESSUPOSTÀRIA

El conjunt dels ajuntaments de les Illes Balears presenten uns pressupostos equilibrats, si bé no tots anivellats, amb diferències no significatives i respectant el principi del no dèficit inicial. (Vegeu els quadres I-132 i I-133).

La suma total dels ingressos per a l'exercici de 2003 es va elevar a 804,3 milions d'euros, la qual cosa representa una desacceleració en el creixement dels pressupostos municipals, ja que l'increment d'un 1,75% en relació amb l'exercici precedent és insuficient per donar cobertura a la variació de l'IPC, que el desembre del 2002 a les Balears es va situar en un 4,5%.

El pressupost agregat dels municipis presenta en conjunt un superàvit inicial no financer de 4 milions d'euros, enfront del dèficit de 16,75 milions d'euros el 2002 i dels 19,88 de l'exercici 2001, mentre que el saldo sense càrrega financera per

interessos ja supera els 20 milions d'euros, lluny del saldo deficitari de 2001.

Quant als ajuntaments més rellevants, s'observa clarament com els municipis de

Palma i Calvià són els que disposen d'un pressupost més alt, tot i que aquest darrer no publica el seu pressupost consolidat amb els seus organismes autònoms i societats municipals.

QUADRE I-132. DISTRIBUCIÓ ECONÒMICA DELS PRESSUPOSTS INICIALS DELS AJUNTAMENTS DE LES ILLES BALEARS (EN EUROS) (2016-2017)

	2016	2017	var. 16/17
Ingressos			
Operacions corrents	1.212.743.347,38	1.268.631.075,85	4,61%
I Imposts directes	564.365.298,86	582.584.238,27	3,23%
II Imposts indirectes	39.977.099,05	40.527.868,72	1,38%
III Taxes i altres ingressos	300.483.214,92	322.010.286,83	7,16%
IV Transferències corrents	277.292.477,32	281.199.969,89	1,41%
V Ingressos patrimonials	30.625.257,23	42.308.712,14	38,15%
Operacions de capital	39.891.517,39	44.853.439,18	12,44%
VI Alienació d'inversions reals	4.311.234,95	1.126.892,20	-73,86%
VII Transferències de capital	11.312.256,55	23.120.434,98	104,38%
VIII Variació d'actius financers	10.070.290,00	12.074.091,00	19,90%
IX Variació de passius financers	14.197.735,89	8.532.021,00	-39,91%
Total	1.252.634.864,77	1.313.484.515,03	4,86%
Despeses			
Operacions corrents	1.041.388.927,06	1.072.186.212,26	2,96%
I Remuneració de personal	435.649.802,85	453.812.917,15	4,17%
II Béns corrents i serveis	451.135.848,82	464.282.283,35	2,91%
III Interessos	18.832.941,09	17.715.980,12	-5,93%
IV Transferències corrents	129.153.583,01	130.523.561,95	1,06%
V Fons de contingència i imprevisibles	6.616.751,29	5.851.469,69	-11,57%
Operacions de capital	196.214.911,19	233.600.595,53	19,05%
VI Inversions reals	101.434.440,09	132.565.473,18	30,69%
VII Transferències de capital	16.845.555,82	17.348.849,70	2,99%
VIII Variació d'actius financers	2.090.390,00	12.404.091,00	493,39%
IX Variació de passius financers	75.844.525,28	71.282.181,65	-6,02%
Total	1.237.603.838,25	1.305.786.807,79	5,51%

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-133. PRESSUPOSTS INICIALS DESPESES DELS AJUNTAMENTS DE LES ILLES BALEARS (EN EUROS) (2016-2017)

	2016	2017	var. 16/17
Alcúdia	30.904.651,17	29.540.590,11	-4,41%
Calvià	87.928.100,01	90.825.628,49	3,30%
Inca	24.835.362,51	27.858.917,61	12,17%
Llucmajor	36.425.700,00	38.597.000,01	5,96%
Manacor	32.592.162,41	33.560.031,16	2,97%
Marratxí	31.786.000,00	29.050.000,00	-8,61%
Palma	396.850.505,43	420.109.740,68	5,86%
Pollença	21.066.318,16	21.960.907,12	4,25%
Santanyi	20.000.000,00	20.900.000,00	4,50%
Sóller	15.535.279,60	16.955.636,92	9,14%
Resta	248.130.438,09	279.248.818,32	12,54%
Mallorca	946.054.517,38	1.008.607.270,42	6,61%
Ciutadella	31.981.918,74	32.488.882,32	1,59%
Maó	35.215.655,00	34.497.600,00	-2,04%
Resta	49.013.111,65	47.692.609,54	-2,69%
Menorca	116.210.685,39	114.679.091,86	-1,32%
Eivissa	56.022.541,00	57.824.547,00	3,22%
Santa Eulària des Riu	36.324.200,00	37.623.300,00	3,58%
Sant Josep	27.214.530,48	30.182.847,16	10,91%
Resta	55.777.364,00	56.869.751,35	1,96%
Eivissa-Formentera	175.338.635,48	182.500.445,51	4,08%
Total	1.237.603.838,25	1.305.786.807,79	5,51%

Font: Elaboració pròpia.

L'Ajuntament de Palma, amb un pressupost de 420 milions el 2017, presenta un increment de despeses interanual de 5,86% en la mitjana del conjunt dels municipis de les illes Balears, mentre que el cas de Calvià la variació és més discreta i se situa en un 3,3%

10.4.2. COMPTE FINANCER

El conjunt dels ajuntaments de les Balears gestionen un pressupost per a l'exercici 2017 de 1.305 milions d'euros, equivalent a un 4,37% del PIB balear (segons la primera estimació efectuada per l'INE),

mentre que l'any anterior el conjunt de la despesa municipal representava un 4,32%.

Els ingressos no financers (ingressos corrents més ingressos de capital no financers) es van situar en 1.292,9 milions d'euros, amb un increment del 5,26% en relació amb l'exercici precedent, mentre que les despeses no financeres (despeses corrents més despeses per operacions de capital no financeres) varen ascendir a 1.222,1 milions d'euros, 62,5 més que el 2016 (un 5,4% d'increment). El total de la despesa financera per variació d'actius i passius financers es va pressupostar en 83,68 milions d'euros (77,93 el 2016) amb un augment significatiu de la variació d'actius financers que multiplica per sis la quantia pressupostada en l'exercici precedent, mentre que l'import destinat a l'amortització de deute es reduïx en un 6%.

L'estalvi en operacions corrents (diferència entre els ingressos i les despeses corrents) va ascendir a 196,45 milions (171,35 milions el 2016), mentre que el dèficit per operacions de capital no financeres va créixer en 23 milions d'euros fins a 125,7 milions d'euros, una quantitat similar al creixement de l'estalvi en operacions corrents.

En la tònica de l'exercici precedent, el pressupost de 2017 presenta una situació de superàvit de caixa no financer (l'estalvi financer corrent, 196,45 milions d'euros, supera folgadamente i dona cobertura al dèficit de les operacions de capital no financeres: 101,45 milions d'euros) i va quedar fixat en 95 milions d'euros, superàvit del qual caldria deduir la variació

neta de les operacions financeres: 63,07 milions d'euros.

La despesa en operacions no financeres de capital va ascendir a 150 milions d'euros, 31,6 més que en l'exercici anterior, i se situa lleugerament per sobre del mig punt del PIB balear.

En termes de necessitat de finançament, el conjunt de les corporacions municipals registren un romanent de finançament (estalvi corrent menys despeses no financeres de capital) de 46,5 milions d'euros, la qual cosa representa un 0,16 del PIB balear del 2017.

L'increment de l'endeutament brut (emissió de deute o subscripció creditícia, bruta) per al conjunt dels ajuntaments va baixar a 8,5 milions d'euros (enfront de 14,2 milions d'euros el 2016), una quantitat insuficient per fer front als 71,3 milions que es van destinar a l'amortització de deute d'exercicis anteriors, per la qual cosa l'endeutament municipal presenta un saldo anual net negatiu de 62,8 milions d'euros i acumula en els últims dos exercicis 124,4 milions d'euros, un 0,42% del PIB.

La ràtio d'estalvi net (estalvi corrent menys endeutament net / despeses no financeres de capital) aconsegueix l'1,73 (1,97% el 2016), una lleugera disminució propiciada per l'increment en inversions directes (+30,7%).

La càrrega financera del deute públic (anualitat per amortització més interessos) als pressupostos de 2017 es va representar per al conjunt dels ajuntaments a

89 milions d'euros –enfrent dels 94,7 de l'exercici anterior– i se situa lleugerament per sobre del 7% dels ingressos corrents.

10.4.3. AJUNTAMENT DE PALMA

Per a l'exercici del 2017 l'Ajuntament de Palma presenta uns pressupostos consolidats amb els seus organismes autònoms, anivellats i equilibrats per import de 420 milions d'euros, amb un agregat de 459,4 i 39,3 de transferències internes que són objecte d'eliminació en el procés de consolidació. (Vegeu el quadre I-134).

La variació en relació amb l'exercici precedent representa un creixement notablement superior a l'IPC (5,86% davant l'1,6% d'increment de l'índex general a les Balears), amb la qual cosa recupera de sobres també l'IPC de l'exercici precedent (3,2% el 2016).

L'augment pressupostari es dona tant en els organismes autònoms com en el mateix pressupost de la corporació.

Si també es consolidessin les empreses públiques, el pressupost s'elevaria a 583,5 milions d'ingressos, però en un cas així els estats pressupostaris no serien comparables, per la qual cosa, a efectes metodològics i malgrat la seva rellevància, es prescindeix del sector privat municipal.

A l'estat de despeses destaca en valors absoluts l'increment de 9,8 milions en la consignació per a retribucions, que representa un +6,8% i la variació de 9 milions en els actius financers, si bé en

aquest cas la consignació en ingressos per actius financers és d'ídèntica quantia, malgrat que la variació interanual és d'un 606%.

D'altra banda, presenten variacions interanuals negatives les consignacions per a interessos (previsible en un entorn de tipus a la baixa), amb un estalvi d'1 milió d'euros respecte al 2016. La quantia destinada a amortització de deute (-5,7%) també és coherent amb la línia de reducció de l'endeutament amb absència de nou endeutament (previsió zero en el capítol 9 d'ingressos), la qual cosa confirma la tendència al progressiu sanejament de l'estructura financera municipal de l'exercici precedent, i la dotació per a transferències de capital, amb una disminució de 0,5 milions que representa una quarta part de la dotació de l'exercici anterior.

Quant als ingressos, a més de la significativa absència de nou endeutament, cal ressaltar l'augment 9,2 milions dels ingressos patrimonials (+172%), 6,2 milions d'euros per transferències de capital (+1.323%) i 7,75 milions més d'ingressos per impostos directes, que constitueixen la principal font d'ingressos de l'Ajuntament de Palma. Per contra, es redueixen els ingressos per impostos indirectes (-7,68%).

El superàvit no financer previst inicialment es va elevar a 33 milions d'euros (un 7,9% del pressupost consolidat) i suposa una cinquena part més de l'exercici precedent, amb la qual cosa s'aprecia que es manté a bon ritme el procés de sanejament financer.

QUADRE I-134. PRESSUPOSTS CONSOLIDAT DE L'AJUNTAMENT DE PALMA (EN EUROS) (2016-2017)

	2016	2017	var. 2017-16	% var. 2017/16
Ingressos				
Operacions corrents	384.187.118,58	401.948.895,91	17.761.777,33	4,62%
I Imposts directes	177.783.622,94	185.532.876,52	7.749.253,58	4,36%
II Imposts indirectes	22.329.239,89	20.614.914,82	-1.714.325,07	-7,68%
III Taxes i altres ingressos	93.151.266,99	94.005.468,70	854.201,71	0,92%
IV Transferències corrents	85.592.806,98	87.264.980,28	1.672.173,30	1,95%
V Ingressos patrimonials	5.330.181,78	14.530.655,59	9.200.473,81	172,61%
Operacions de capital	12.663.386,85	18.160.844,77	5.497.457,92	43,41%
VI Alienació d'inversions reals	0,00	0,00	0,00	0,00%
VII Transferències de capital	469.186,85	6.676.844,77	6.207.657,92	1323,07%
VIII Variació d'actius financers	9.484.000,00	11.484.000,00	2.000.000,00	21,09%
IX Variació de passius financers	2.710.200,00	0,00	-2.710.200,00	-100,00%
Total ingressos	396.850.505,43	420.109.740,68	23.259.235,25	5,86%
Despeses				
Operacions corrents	340.246.903,28	353.414.985,89	13.168.082,61	3,87%
I Remuneració de personal	144.241.334,36	154.072.445,03	9.831.110,67	6,82%
II Béns corrents i serveis	133.295.364,46	137.011.806,67	3.716.442,21	2,79%
III Interessos	10.238.521,39	9.232.676,47	-1.005.844,92	-9,82%
IV Transferències corrents	48.941.683,07	49.398.057,72	456.374,65	0,93%
V Fons de contingència i imprevisibles	3.530.000,00	3.700.000,00	170.000,00	4,82%
Operacions de capital	56.603.602,15	66.694.754,79	10.091.152,64	17,83%
VI Inversions reals	16.793.565,16	20.509.892,66	3.716.327,50	22,13%
VII Transferències de capital	2.151.651,34	1.600.585,33	-551.066,01	-25,61%
VIII Variació d'actius financers	1.484.000,00	10.484.000,00	9.000.000,00	606,47%
IX Variació de passius financers	36.174.385,65	34.100.276,80	-2.074.108,85	-5,73%
Total despeses	396.850.505,43	420.109.740,68	23.259.235,25	5,86%

Font: Ajuntament de Palma, acord d'aprovació; Portal de Transparència.

10.4.4. AJUNTAMENT DE CALVIÀ

El portal de transparència de la corporació municipal de Calvià no presenta informació pròpia dels pressupostos, però es poden observar a les dades que figuren a la Secretaria General de Finançament

Autonòmic i Local del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques. Això no permet apreciar l'efecte d'una eventual consolidació de les dades de pressupost propi i els organismes autònoms, amb l'empresa Calvià 2000. A efectes metodològics les dades ministerials resulten homogènies

amb les disponibles per a la resta dels ajuntaments. (Vegeu el quadre I-135).

El pressupost inicial consolidat de l'Ajuntament de Calvià per a l'any 2017 ascendeix a 90,8 milions d'euros, 2,8 milions més que el 2016, un discret 3,3% més que el de l'exercici precedent.

A l'estat d'ingressos destaca –tant en valors absoluts com en la variació relativa– l'increment en els capítols cinquè (ingressos patrimonials) i setè (transferències de capital), la variació del qual, en relació amb l'exercici precedent, aconsegueix el milió d'euros, amb un creixement relatiu de 21 euros en el primer. El segon no és comparable per la inexistència d'ingressos per tal concepte l'exercici precedent.

L'evolució dels ingressos tributaris pressupostats se situa molt per sota de la mitjana de la resta dels ajuntaments, ja que si bé la previsió d'ingressos per impostos directes creix un 1,44% (3,23% la mitjana balear), tant els impostos indirectes del capítol segon (-11,4%) com les taxes del capítol tercer (-2,9%) presenten taxes de variació negatives amb signe contrari al creixement de l'1,4% i 7,2% de variació positiva mitjana per al conjunt dels ajuntaments.

A l'estat de despeses, el conjunt de les operacions de capital presenta creixement superior a un 10% gràcies al fort increment d'inversions reals (+37%) i malgrat la disminució relativa dels fons destinats a la reducció de l'endeutament (-7%).

En valors absoluts el creixement de la despesa es reparteix per igual entre les

despeses corrents i les de capital, amb increments lleugerament inferiors a 1,5 milions d'euros. No obstant això, les despeses corrents són la principal destinació pressupostària, ja que suposen un 83,2% de total del pressupost.

El creixement de la despesa de personal, d'un 2,3%, és gairebé la meitat de la mitjana dels ajuntaments de les Illes (4,17%), encara que s'ajusta més a les limitacions d'increment salarial fixades per l'Estat, sense arribar a donar prou cobertura a la pèrdua de poder adquisitiu dels salaris en l'exercici precedent (l'IPC balear de 2016 es va incrementar en un 3,2%).

Quant a les despeses en béns i serveis es van retallar gairebé un 10% respecte a l'exercici anterior, la qual cosa va permetre un creixement del 16,4% en les transferències corrents a famílies i entitats.

Per a l'exercici 2017, la càrrega financera es redueix en 350.000 euros (6%), mentre que el superàvit no financer per pressupost corrent s'eleva a 13,04 milions d'euros (13,61 l'exercici precedent) i el superàvit no financer per pressupost corrent sense càrrega d'interessos supera els 14 milions d'euros..

10.4.5. ANÀLISI DE LA DESPESA LOCAL EN FUNCIÓ DE LA DESTINACIÓ

El pressupost consolidat de totes les entitats locals, incloses tant els consells insulars com els ajuntaments i els seus organismes autònoms, reflectit als pressupostos per programes de despeses permet una anàlisi més enfocada des de la perspectiva social. (Vegeu el quadre I-136).

Durant el 2017 les entitats locals van gastar una mitjana de 1.642,12 euros per habitant, dels quals dos terços es van destinar a despeses social, ja que es van destinar 573,03 euros a serveis públics bàsics; 287,94 euros es van destinar a protecció i promoció social i 221,25 euros a serveis públics de caràcter preferent.

Això representa mig punt percentual més que l'exercici precedent i és fidel reflex de la vocació social.

Al conjunt de la despesa, l'increment en valors absoluts en relació amb el 2016 és de 96,8 milions d'euros, fins aconseguir els 1.832,6 milions d'euros.

D'aquest increment, més d'un terç (36,93%) es va destinar a serveis bàsics a la ciutadania, al mateix temps que un altre terç (33,71%) anava a protecció i promoció social.

La resta del creixement de la despesa es destina principalment a actuacions de caràcter econòmic (+25,63%), mentre que les actuacions de caràcter administratiu i les de promoció social directes s'incrementen en taxes d'un 6,29% i un 5,78% respectivament, una mica superiors a la de creixement general del pressupost (5,57%).

10.5.

ADMINISTRACIÓ DE L'ESTAT

La recaptació tributària obtinguda per la Delegació Especial d'Hisenda a les Illes Balears puja el 2017 a 4.097,8 milions d'euros (un 13,7% del PIB balear), amb

un creixement del 10,03% per sobre del recaptat el 2016. Aquest creixement triplica la variació dels preus (IPC-2016: 3,2%) i quintuplica el creixement de 2,04% en la recaptació a l'àmbit nacional pels mateixos conceptes. (Vegeu el quadre I-137).

Quant als impostos directes, el creixement de la recaptació per IRPF (gairebé 1.800 milions d'euros) presenta una taxa (+12,12%) molt superior a la mitjana nacional (+6,4%), la qual cosa es pot entendre com un reflex de l'augment dels tipus autonòmics i del comportament del mercat laboral, amb la recuperació dels salaris dels nivells superiors.

En canvi, la variació de la recaptació per l'impost de societats (+4,2%) queda per sota de la mitjana nacional (+6,8%), la qual cosa no s'interpreta com un mal comportament del benefici de les empreses locals, ja que estarien en una fase de consolidació de la recuperació, i això es plasma en un nivell més moderat de creixement, mentre que a l'àmbit nacional s'aprecia que la generació de beneficis ha estat més tardana i per això parteixen de nivells més baixos i les taxes de creixement presenten coeficients superiors, en termes relatius.

Així doncs, aquest escenari es confirma amb la recaptació per impostos indirectes, més sensibles a les taxes d'activitat empresarial real, amb un balanç interanual molt positiu a les Illes Balears, i un creixement del 10,5%, que destaca com un indicador d'aquesta recuperació de l'activitat econòmica, i l'evolució de la recaptació per IVA (+11%), especialment a causa

que l'IVA representa més d'un 90% de la recaptació de tots els impostos indirectes.

Contrasta aquest creixement amb la taxa d'evolució mitjana nacional d'un +1,6%, reflex d'una recuperació més lenta del consum.

Els ingressos per taxes, recàrrecs, sancions, etc. (capítol III) són ingressos cada vegada més residuals, i mantenen un balanç recaptatori negatiu tant a l'àmbit balear com nacional.

QUADRE I-135. PRESSUPOST PROPI DE L'AJUNTAMENT DE CALVIÀ (2016-2017)

	2016	2017	var. 2017-16	% var. 2017/16
Ingressos				
Operacions corrents	87.666.100,01	89.561.627,49	1.895.527,48	2,16%
I Imposts directes	50.950.000,00	51.685.000,00	735.000,00	1,44%
II Imposts indirectes	2.681.600,00	2.376.500,00	-305.100,00	-11,38%
III Taxes i altres ingressos	9.014.500,00	8.753.308,49	-261.191,51	-2,90%
IV Transferències corrents	20.194.800,01	20.890.718,00	695.917,99	3,45%
V Ingressos patrimonials	4.825.200,00	5.856.101,00	1.030.901,00	21,36%
Operacions de capital	262.000,00	1.264.001,00	1.002.001,00	382,44%
VI Alienació d'inversions reals	0,00	2.000,00		n.c.
VII Transferències de capital	0,00	1.000.000,00	1.000.000,00	n.c.
VIII Variació d'actius financers	262.000,00	262.001,00	1,00	0,00%
IX Variació de passius financers	0,00	0,00		n.c.
Total ingressos	87.928.100,01	90.825.628,49	2.897.528,48	3,30%
Despeses				
Operacions corrents	74.067.666,28	75.564.425,49	1.496.759,21	2,02%
I Remuneració de personal	34.336.765,66	35.132.189,36	795.423,70	2,32%
II Béns corrents i serveis	21.363.800,73	19.263.194,47	-2.100.606,26	-9,83%
III Interessos	1.010.000,00	959.990,00	-50.010,00	-4,95%
IV Transferències corrents	17.357.099,89	20.209.051,66	2.851.951,77	16,43%
Operacions de capital	13.860.433,73	15.261.203,00	1.400.769,27	10,11%
VI Inversions reals	4.105.709,00	5.625.502,00	1.519.793,00	37,02%
VII Transferències de capital	5.192.724,73	5.373.700,00	180.975,27	3,49%
VIII Variació d'actius financers	262.000,00	262.001,00	1,00	0,00%
IX Variació de passius financers	4.300.000,00	4.000.000,00	-300.000,00	-6,98%
Total despeses	87.928.100,01	90.825.628,49	2.897.528,48	3,30%

Font: Minhafp.

10.6.

LA CÀRREGA FISCAL A LES ILLES BALEARS²⁰

A l'exercici del 2017 la càrrega fiscal a les Illes Balears va aconseguir 7.884 milions d'euros, sense arribar encara als 8.100 milions que representava el 2010, (última

20. Nota metodològica. En aquest apartat es consideren les definicions conceptuals següents:

—Càrrega fiscal: Conjunt dels tributs recollits en els capítols 1, 2 i 3 dels pressupostos consolidats de les administracions públiques.

—Pressió fiscal: Quocient entre la càrrega fiscal per habitant i el PIB per càpita (a preus de mercat, preus corrents, primera estimació de l'INE).

Metodologia d'imputació per comunitats autònomes:

—Per a les administracions locals, les quanties consignades en els capítols 1, 2 i 3 d'ingressos dels pressupostos de les corporacions locals, dades consolidades.

—Per a les administracions autonòmiques, les quanties consignades en els capítols 1, 2 i 3 d'ingressos dels seus pressupostos consolidats.

—Per a l'Administració de l'Estat, la recaptació provisional del 2017 per impostos directes s'assigna per comunitats autònomes de règim comú i les Canàries, una vegada deduïdes les quanties ja consignades als pressupostos de les administracions autonòmiques i locals, en funció de la meritació de la quota autonòmica sobre el total recaptat per IRPF.

—La recaptació provisional del 2017 de l'AEAT per impostos indirectes s'assigna per comunitats autònomes de règim comú una vegada deduïdes les quanties ja consignades als pressupostos de les administracions autonòmiques i locals, segons el criteri de meritació resultant d'aplicar l'última dada de l'índex de consum (INE) fixat a l'efecte de repartiment de l'IVA en el Consell General de Política Fiscal i Financera.

—Per a les administracions amb règims especials, s'assigna a cada comunitat la recaptació per impostos directes i indirectes de les delegacions al seu territori.

—La recaptació per taxes i altres ingressos s'assigna a les comunitats autònomes quan és obtinguda per les delegacions de l'AEAT del seu territori i es prorratja la dels serveis centrals amb igual criteri.

—La càrrega fiscal per habitant i per municipis s'obté afegint a la càrrega fiscal de l'Administració local la corresponent als restants tres nivells administratius (insular, autonòmic i estatal) prorratjats.

dada disponible) i, encara que amb una taxa del 27,41% supera una quarta part del PIB balear, encara queda lluny del 32,84% que va arribar a aconseguir al principi de la crisi, gairebé un terç del PIB, el 2008.

Encara que en valors absoluts la diferència entre el 2010 i el 2017 no és gaire significativa (-2,67%), sí que ho és en valors relatius (-7,62%), tenint en compte l'augment de població en 9.950 habitants (+0,9%), l'increment del PIB per càpita a l'entorn de 1.100 euros (+ 4,46%) i la variació de l'IPC (+10,4%).

Això confirma que malgrat la millora de l'activitat econòmica en general encara hi ha marge tributari per aconseguir els nivells previs a la crisi.

En aquest context de recuperació de la càrrega tributària, es constata un desplaçament de la càrrega fiscal cap a la imposició directa, que creix del 39,52% fins al 45,31%, especialment pels recàrrecs autonòmics sobre l'IRPF i la progressiva limitació dels 4r566y, tant en l'impost de societats com en l'IRPF, on han quedat limitades a les rendes més baixes quan no han estat eliminades. Això es tradueix en un augment de la recaptació neta i en una millora de la importància relativa dels impostos directes, que comporta una disminució relativa de la imposició indirecta, on els tipus es mantenen estables en els darrers anys.

Quant a la distribució de la càrrega fiscal per administracions, els canvis metodològics en la comptabilitat pública poden portar conclusions errònies, atès que a partir

del 2011 s'ha produït un desplaçament de la comptabilització dels tributs el rendiment dels quals s'ha cedit per l'Estat a les administracions autonòmiques i en menor mesura a les locals. Així, anteriorment es comptabilitzaven com a transferències corrents de l'Estat els ingressos de les administracions autonòmica i local –per la seva participació en els tributs generals–, i ara s'imputen pel seu origen com a impostos directes o indirectes. Això exigeix introduir ajustaments tècnics per evitar-ne la duplicitat, però permet una territorialització més ajustada. (Vegeu el gràfic I-145).

En aquest context d'escenificació de la co-responsabilitat fiscal entre administracions (es comptabilitzen els rendiments tributaris per l'Administració que els rep i gasta, amb independència que hagin estat recaptats per una altra Administració, ja que normalment ho són a través de l'Agència Tributària de l'Estat), la càrrega fiscal s'ha desplaçat de manera significativa a l'Administració autonòmica, que passa d'un 26,58% del 2010 al 42,73% actual, en detriment de l'Administració de l'Estat, que passa de suportar un 62,78% a l'actual 44,59%. Al mateix temps, l'Administració local passa a representar un 12,68% de la càrrega fiscal enfront del 10,64% de fa set anys.

En dades per habitant, la càrrega fiscal aconsegueix a les Balears els 7.064,51 euros per habitant i any, per sota encara dels 7.319,94 euros del 2010 i molt lluny dels 8.528,67 euros per habitant i any que va arribar a representar en el punt màxim de l'any 2008.

Quant al conjunt de les comunitats autònomes, els ciutadans de les Illes

Balears són els tercers que suporten la càrrega fiscal més alta, darrere dels de Madrid i del País Basc (i això sempre amb les reserves per la distorsió de dades que, en el cas de la primera, pot tenir la domiciliació de les grans empreses i la centralització administrativa a la capital de l'Estat). (Vegeu el quadre I-138).

També resulta una variable significativa la diferent estructura de la distribució de la càrrega fiscal entre els territoris de règim comú enfront dels de règim especial. (Vegeu el quadre I-139).

En el cas del País Basc, en què la hisenda foral depèn de les diputacions, un 84,62% de la càrrega fiscal recau en l'Administració local, mentre que la de l'Administració autonòmica és merament testimonial i queda en mans de l'Estat un 14,85%.

En el cas de les Canàries, amb el seu règim tributari especial sobre el consum, es pot dir que gairebé es produeix un triple empat tècnic en la distribució de la càrrega fiscal entre les administracions, ja que els cabildos són els perceptors d'aquests tributs, però la càrrega fiscal pels impostos directes sobre la renda segueix el model general, la qual cosa resulta especialment significatiu per contrast amb el cas de les Balears –també afectada pel fet insular–, on la càrrega fiscal per habitant gairebé duplica la dels canaris.

Quant a Navarra, que és uniprovincial, és el govern autonòmic de Navarra (malgrat la seva definició terminològica com a Diputació Foral) el gestor dels tributs gràcies al concert econòmic, fins al punt que comptablement la càrrega fiscal assignada

a l'Administració estatal presenta un saldo negatiu. Això implica que la Hisenda Foral ha de reintegrar a l'Administració estatal part de la recaptació i com a conseqüència d'això la càrrega fiscal de l'Administració autonòmica supera el 100%.

En relació amb Ceuta i Melilla, la seva peculiaritat administrativa territorial com a ciutats autònomes provoca la inexistència de càrrega fiscal autonòmica, que es computa com a Administració local i representa tres quartes parts de la càrrega fiscal.

Quant a la distribució "qualitativa" de la càrrega fiscal entre impostos directes, indirectes i taxes, cal tenir en compte que els primers (directes) graven la riquesa mitjançant l'obtenció de rendes o bé per la possessió i el gaudi del patrimoni, amb caràcter progressiu en el cas de les persones físiques, però a tipus fixos que varien en funció de la grandària en el cas de les persones jurídiques. En el cas de la càrrega fiscal indirecta, es grava el consum, amb caràcter general a través de l'IVA i amb tributs especials en el cas de certs productes (combustibles, alcohol, tabac, etc.), entre els quals comencen a tenir rellevància nous tributs autonòmics vinculats en major o menor mesura amb el medi ambient. En el cas de les taxes i altres ingressos, es tracta de tributs vinculats a l'ús dels béns o serveis públics a títol personal pels ciutadans. Amb el seu cobrament es busca la contraprestació que permeti repercutir-li el cost, inclòs el cost financer de l'ajornament del pagament dels deutes tributaris.

En el repartiment de la càrrega tributària el 2017 entre els tres tipus d'ingressos,

a l'àmbit nacional destaca la imposició directa que supera lleugerament la meitat de la càrrega fiscal, mentre que la imposició indirecta es queda 10 punts percentuals per sota, al mateix temps que les taxes i altres ingressos es mantenen històricament a l'entorn d'un 6%. (Vegeu el quadre I-140).

També aquí hi ha diferències significatives entre els diferents territoris, tant en valors relatius com en valors absoluts per càpita.

En percentatge, les Balears, després de Castella-la Manxa, són el territori que suporta una imposició indirecta més alta. Aquesta situació és característica permanent de la càrrega fiscal a les Balears en relació amb la resta dels territoris autonòmics de règim comú, i té el seu origen en l'especialització de l'economia balear en el sector serveis, especialment el turisme, i la conseqüent dicotomia entre la població de fet que consumeix enfront de la població de dret. Això afecta bàsicament el consum tant en termes absoluts com relatius, i redunda en detriment de la importància relativa dels impostos directes en el conjunt de la càrrega fiscal. (Vegeu el gràfic I-146).

Les comunitats de Madrid i Navarra són les que presenten una taxa més elevada d'imposició directa, ja que ambdues superen el 60% de la càrrega fiscal total. Una de les raons d'això, i possiblement no la menor (a més d'una conseqüència de la capitalitat per a la primera), rau en el desplaçament del domicili fiscal dels grans patrimonis, i les seves rendes, a aquests territoris, entre altres causes pel tractament fiscal més favorable, especialment en les transmissions *mortis causa*.

QUADRE | 136. ANÀLISI SOCIAL DE LA DESPESA DE LES ENTITATS LOCALS DE LES BALEARS PER PROGRAMES (2016-2017)

	Total consolidat entitats locals (en milers d'euros)		% variació absoluta 2017-2016	% variació absoluta 2017-2016	2017		
	2016	2017			Repartiment de l'increment	Repartiment de despesa (%)	Despesa per habitant (en euros)
Deute públic	119.670	111.600	-8,070	-6,74%	-8,34%	6,09%	100,00 €
Deute públic	119.670	111.600	-8,070	-6,74%	-8,34%	6,09%	100,00 €
Serveis públics bàsics	603.767	639.505	35.738	5,92%	36,93%	34,90%	573,03 €
Seguretat i mobilitat ciutadana	201.087	206.277	5.190	2,58%	5,36%	11,26%	184,84 €
Habitatge i urbanisme	113.703	129.373	15.670	13,78%	16,19%	7,06%	115,93 €
Benestar comunitari	237.630	246.706	9.077	3,82%	9,38%	13,46%	221,06 €
Medi ambient	51.347	57.149	5.802	11,30%	6,00%	3,12%	51,21 €
Actuacions de protecció i promoció social	288.717	321.337	32.620	11,30%	33,71%	17,53%	287,94 €
Pensions	3.949	3.271	-677	-17,15%	-0,70%	0,18%	2,93 €
Altres prestacions econòmiques a favor d'empleats	6.465	5.776	-689	-10,65%	-0,71%	0,32%	5,18 €
Serveis Socials i promoció social	263.538	291.979	28.441	10,79%	29,39%	15,93%	261,63 €
Foment de l'ocupació	14.766	20.311	5.545	37,55%	5,73%	1,11%	18,20 €
Producció de béns públics de caràcter preferent	241.320	246.918	5.598	2,32%	5,78%	13,47%	221,25 €
Sanitat	13.660	14.321	660	4,83%	0,68%	0,78%	12,83 €
Educació	59.811	63.176	3.365	5,63%	3,48%	3,45%	56,61 €
Cultura	99.101	99.210	109	0,11%	0,11%	5,41%	88,90 €
Esport	68.748	70.211	1.463	2,13%	1,51%	3,83%	62,91 €

continúa

	Total consolidat entitats locals (en milers d'euros)		% variació absoluta 2017-2016	% variació absoluta 2017-2016	2017		
	2016	2017			Repartiment de l'increment	Repartiment de la despesa (%)	Despesa per habitant (en euros)
Actuacions de caràcter econòmic	209.611	234.412	24.801	11,83%	25,63%	12,79%	210,05 €
Agricultura, ramaderia i pesca	8.308	9.043	735	8,85%	0,76%	0,49%	8,10 €
Indústria i energia	3.787	3.745	-42	-1,10%	-0,04%	0,20%	3,36 €
Comerç, turisme i petites i mitjanes empreses	34.973	41.051	6.078	17,38%	6,28%	2,24%	36,78 €
Transport públic	29.594	32.157	2.563	8,66%	2,65%	1,75%	28,81 €
Infraestructures	128.380	143.537	15.157	11,81%	15,66%	7,83%	128,62 €
Recerca, desenvolupament i innovació	961	1.048	87	9,08%	0,09%	0,06%	0,94 €
Altres actuacions de caràcter econòmic	3.609	3.832	222	6,16%	0,23%	0,21%	3,43 €
Actuacions de caràcter general	272.748	278.834	6.086	2,23%	6,29%	15,22%	249,85 €
Òrgans de govern	43.012	42.323	-689	-1,60%	-0,71%	2,31%	37,92 €
Serveis de caràcter general	170.151	175.845	5.694	3,35%	5,88%	9,60%	157,57 €
Administració financera i tributària	55.838	57.021	1.184	2,12%	1,22%	3,11%	51,09 €
Transferències a altres administracions públiques	3.748	3.644	-103	-2,76%	-0,11%	0,20%	3,27 €
Total	1.735.834	1.832.605	96.772	5,57%	100,00%	100,00%	1.642,12 €

Font: Elaboració pròpia sobre dades del Minhafp i l'Ibestat.

La dada consolidada de les entitats locals de les Balears correspon a l'agregat dels consells insulars, els ajuntaments, les comunitats i les entitats menors, excepte les transferències internes entre si.

QUADRE I-137. INGRESSOS DE LA DELEGACIÓ ESPECIAL D'HIENDA DE LES ILLES BALEARS (EN MILERS D'EUROS) (2016-2017)

	Illes Balears			Espanya
	2016	2017	var. 2017-16	% var. 2017/16
Capítol I: Imposts directes	2.447.313	2.694.390	10,10%	6,80%
Imp. sobre renda de persones físiques	1.595.071	1.788.348	12,12%	6,40%
Imp. sobre societats	692.539	721.767	4,22%	6,80%
Resta del capítol I	159.703	184.275	15,39%	12,84%
Capítol II: Imposts indirectes	1.227.136	1.355.892	10,49%	1,60%
Imp. sobre el valor afegit	1.127.169	1.250.565	10,95%	1,30%
Imp. especials	17.954	18.403	2,50%	2,20%
Tràfic exterior	878	710	-19,13%	3,90%
Resta de capítol II	81.135	86.214	6,26%	5,20%
Capítol III: Taxes i altres ingressos	49.674	47.526	-4,32%	-3,04%
Total d'ingressos tributaris	3.724.123	4.097.808	10,03%	2,04%

Font: Agència Tributària, "Informe mensual de recaudación tributaria", desembre de 2017.

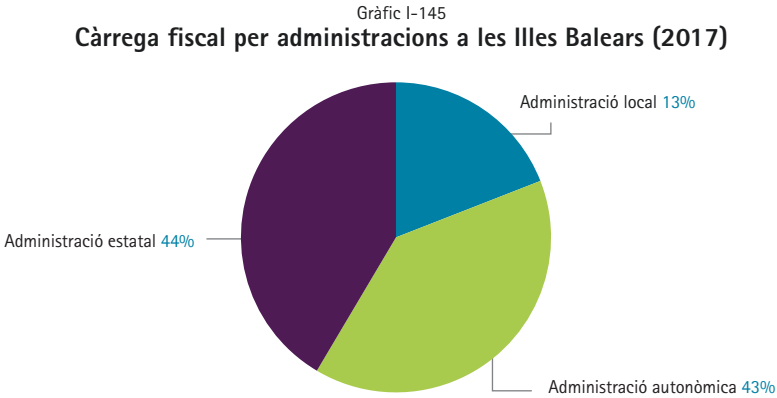
QUADRE I-138. CÀRREGA FISCAL PER HABITANT PER COMUNITATS AUTÒNOMES (EXERCICI 2017)

	PIB per càpita	Càrrega fiscal per habitant				Pressió fiscal: CF/PIB
		Adm. local	Adm. autonòmica	Adm. estatal	Total	
Illes Balears	25.772,00	895,73 €	3.018,51 €	3.150,26 €	7.064,51 €	27,41%
Cantàbria	22.513,00	660,38 €	2.609,66 €	2.669,70 €	5.939,74 €	26,38%
Astúries	22.046,00	569,96 €	2.485,29 €	2.733,41 €	5.788,66 €	26,26%
Castella-la Manxa	19.681,00	632,10 €	1.974,86 €	2.343,64 €	4.950,60 €	25,15%
Extremadura	17.262,00	521,08 €	1.833,47 €	1.832,81 €	4.187,36 €	24,26%
Andalusia	18.470,00	632,86 €	1.872,42 €	1.963,60 €	4.468,88 €	24,20%
País Basc	33.088,00	6.733,83 €	42,09 €	1.181,39 €	7.957,31 €	24,05%
Com. Valenciana	22.055,00	657,52 €	2.237,45 €	2.374,29 €	5.269,27 €	23,89%
Mitjana nacional	24.999,00	1.007,54 €	2.295,20 €	2.509,78 €	5.812,51 €	23,25%
Madrid	33.809,00	802,19 €	3.084,01 €	3.968,51 €	7.854,71 €	23,23%
Catalunya	29.936,00	867,87 €	2.822,43 €	3.254,54 €	6.944,84 €	23,20%
Aragó	27.403,00	720,73 €	2.659,19 €	2.865,83 €	6.245,75 €	22,79%
Galícia	22.497,00	515,44 €	2.158,54 €	2.360,87 €	5.034,86 €	22,38%
La Rioja	26.044,00	684,93 €	2.386,07 €	2.724,51 €	5.795,51 €	22,25%
Múrcia	20.585,00	594,81 €	1.970,06 €	2.013,18 €	4.578,06 €	22,24%

continúa

	PIB per càpita	Càrrega fiscal per habitant				Pressió fiscal: CF/PIB
		Adm. local	Adm. autonòmica	Adm. estatal	Total	
Castella i Lleó	23.555,00	657,18 €	2.340,34 €	2.201,18 €	5.198,70 €	22,07%
Illes Canàries	20.425,00	1.137,62 €	1.426,09 €	1.225,68 €	3.789,38 €	18,55%
Navarra	30.914,00	502,11 €	5.523,63 €	-1.430,45 €	4.595,29 €	14,86%
Ceuta	19.524,00	1.699,76 €	0,00 €	595,89 €	2.295,66 €	11,76%
Melilla	17.945,00	1.264,48 €	0,00 €	461,64 €	1.726,12 €	9,62%

Font: Elaboració pròpia sobre dades de l'INE, Minhap, Minhafp, AEAT i IBAE.

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-139. DISTRIBUCIÓ DE LA CÀRREGA FISCAL PER ADMINISTRACIONS AUTONÒMIQUES (2017)				
	Adm. local	Adm. autonòmica	Adm. estatal	Total
Andalusia	14,16%	41,90%	43,94%	100,00%
Aragó	11,54%	42,58%	45,88%	100,00%
Astúries	9,85%	42,93%	47,22%	100,00%
Illes Balears	12,68%	42,73%	44,59%	100,00%
Illes Canàries	30,02%	37,63%	32,34%	100,00%
Cantàbria	11,12%	43,94%	44,95%	100,00%
Castella i Lleó	12,64%	45,02%	42,34%	100,00%
Castella-la Manxa	12,77%	39,89%	47,34%	100,00%
Catalunya	12,50%	40,64%	46,86%	100,00%
Com. Valenciana	12,48%	42,46%	45,06%	100,00%
Extremadura	12,44%	43,79%	43,77%	100,00%

continúa

	Adm. local	Adm. autonòmica	Adm. estatal	Total
Galícia	10,24%	42,87%	46,89%	100,00%
Madrid	10,21%	39,26%	50,52%	100,00%
Múrcia	12,99%	43,03%	43,97%	100,00%
Navarra	10,93%	120,20%	-31,13%	100,00%
País Basc	84,62%	0,53%	14,85%	100,00%
La Rioja	11,82%	41,17%	47,01%	100,00%
Ceuta	74,04%	0,00%	25,96%	100,00%
Melilla	73,26%	0,00%	26,74%	100,00%
Mitjana nacional	17,33%	39,49%	43,18%	100,00%

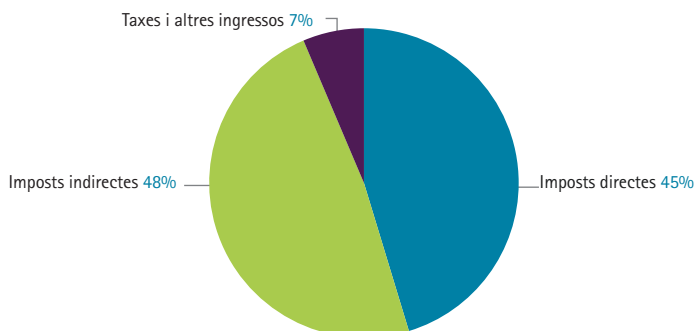
Font: Elaboració pròpia sobre dades de l'INE, Minhap, Minhafp, AEAT i IBAE.

QUADRE I-140. DISTRIBUCIÓ DE LA CÀRREGA TRIBUTÀRIA PER TIPUS DE TRIBUT PER COMUNITATS AUTÒNOMES (2017)

	Població	Imposts directes	Imposts indirectes	Taxes i altres ingressos	Total
Andalusia	8.379.820	45,50%	46,93%	7,57%	100,00%
Aragó	1.308.750	52,12%	42,93%	4,95%	100,00%
Astúries	1.034.960	53,11%	41,19%	5,70%	100,00%
Illes Balears	1.115.999	45,31%	48,31%	6,39%	100,00%
Illes Canàries	2.108.121	52,40%	39,66%	7,94%	100,00%
Cantàbria	580.295	47,88%	45,42%	6,70%	100,00%
Castella i Lleó	2.425.801	50,40%	42,40%	7,20%	100,00%
Castella-la Manxa	2.031.479	40,29%	52,77%	6,94%	100,00%
Catalunya	7.555.830	55,22%	38,67%	6,11%	100,00%
Com. Valenciana	4.941.509	49,06%	45,01%	5,93%	100,00%
Extremadura	1.079.920	45,30%	47,60%	7,10%	100,00%
Galícia	2.708.339	48,85%	45,66%	5,49%	100,00%
Madrid	6.507.184	60,22%	36,08%	3,70%	100,00%
Múrcia	1.470.273	47,08%	46,99%	5,93%	100,00%
Navarra	643.234	64,88%	27,60%	7,51%	100,00%
País Basc	2.194.158	52,22%	42,89%	4,90%	100,00%
La Rioja	315.381	50,84%	42,52%	6,64%	100,00%
Ceuta	84.959	24,37%	67,05%	8,58%	100,00%
Melilla	86.120	29,23%	56,02%	14,75%	100,00%
Total nacional	46.572.132	52,00%	42,13%	5,87%	100,00%

Font: Elaboració pròpia sobre dades de l'INE, Minhap, Minhafp, AEAT i IBAE.

Gràfic I-146
**Distribució de la càrrega tributària a les Illes Balears
per tipus de tribut (2017)**

Font: Elaboració pròpia.

D'altra banda, per a les ciutats autònomes de Ceuta i Melilla les dades confirmen el caràcter fronterer de la seva economia, en la qual els impostos indirectes al consum presenten taxes relatives a la càrrega fiscal molt per sobre de la mitjana, al mateix temps que, en termes comparatius, tant en càrrega fiscal com en pressió fiscal per habitant se situen molt per sota de la mitjana, lluny dels valors de la resta dels territoris de l'Estat.

En valors absoluts, la càrrega fiscal més alta per habitant del 2017 correspon al País Basc, amb 7.957,31 euros; seguida de Madrid, amb 7.854,71 euros, i les Balears, amb 7.064,51 euros. A l'extrem oposat, i superant les ciutats autònomes, se situen les Canàries, amb 3.789,38 euros de càrrega fiscal per habitant i any, seguits d'extremenys, andalusos, murcians i navarresos, tots ells amb diferències al seu favor enfront de la mitjana superiors als 1.000 euros per habitant i any.

Aquesta dada, si bé ja és significativa per si mateixa, pren tot el seu sentit quan es

contrasten els tributs suportats amb la renda disponible, a través de la dada de pressió fiscal que resulta del quocient entre la càrrega fiscal i el PIB per càpita.

En el conjunt de l'Estat, les Illes Balears són el territori amb els habitants que suporten una pressió fiscal més alta, arribant a un 27,41% (4 punts per sobre de la mitjana) seguida de Cantàbria i Astúries. A l'extrem oposat (a més de les ciutats autònomes) hi ha precisament els habitants de dos territoris amb règims tributaris especials, que han de suportar una pressió fiscal més favorable en relació amb el PIB per càpita: Navarra, amb un 14,86%, i les Canàries, amb un 18,55% de pressió fiscal. (Vegeu el gràfic I-147).

En el context autonòmic balear, la pressió fiscal a l'àmbit de municipis presenta variacions significatives, des del 25,54% de Petra fins al 38,45% de Capdepera, en el menor dels casos almenys dos punts per sobre de la mitjana nacional, encara que el tram general oscil·la entre un 25 i un 30%. Tot i així, en el cas de

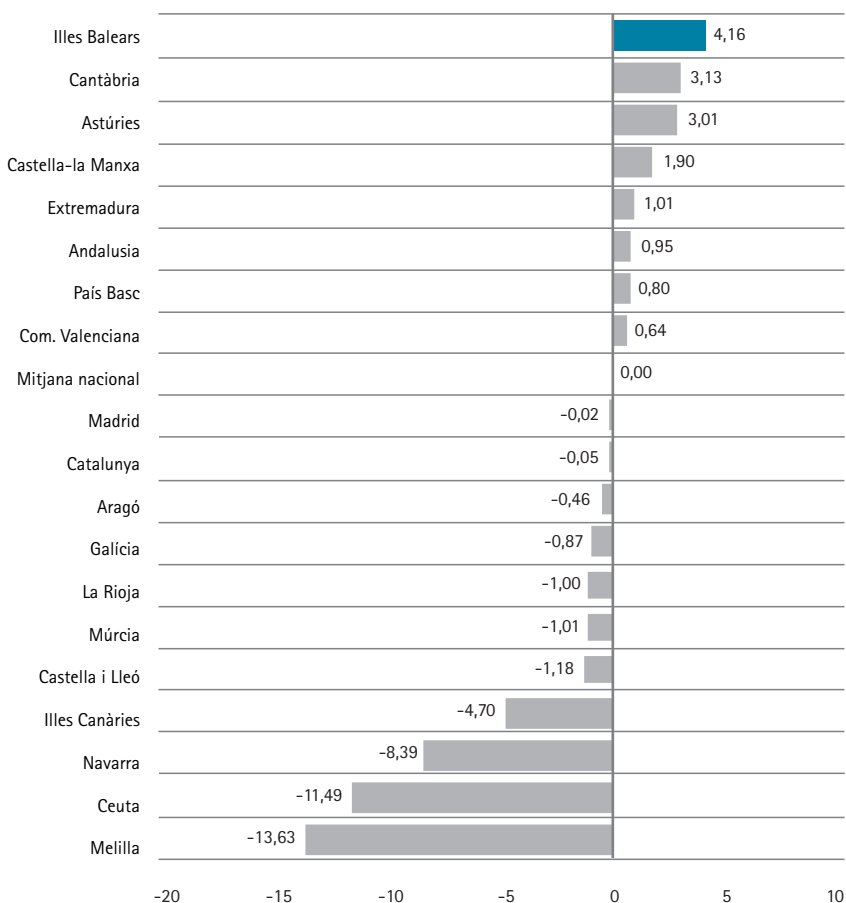
Capdepera, Escorca i Deià –municipis que ja de per si es posicionen tradicionalment entre els de majors taxes de pressió fiscal de Balears–, l'existència d'ingressos tributaris extraordinaris vinculats al sector immobiliari per al 2017 augmenten el diferencial de la quantia de la càrrega fiscal i consegüentment les de pressió fiscal en

relació amb els altres municipis, per sobre del 30%.

A nivell d'illes, les majors diferències entre municipis es produeixen a Mallorca i Menorca, mentre que el marge es redueix a Eivissa i Formentera, on no hi ha municipis d'interior.

Gràfic I-147

Pressió fiscal per CA: diferència respecte a la mitjana nacional en punts percentuals (2017)

Font: Elaboració pròpia sobre dades INE, Minhap, Minhaf, AEAT i IBAE.

Això és així perquè existeix una diferència significativa entre la càrrega fiscal als municipis costaners, amb zones turístiques que aporten un gran dinamisme de l'activitat econòmica local i on els principals valors cadastrals eleven significativament les bases imposables pel que la pressió fiscal. En canvi, als municipis d'interior, la càrrega i la pressió fiscal resultant és menor, especialment com més alta sigui la dependència de l'economia local del sector agrícola. (Vegeu els quadres I-141 i I-142).

10.7.

LA DESPESA PÚBLICA A LES BALEARS PER POLÍTQUES DE DESPESA²¹

La despesa pública a les Balears, estimada des de l'òptica pressupostària de les institucions, es va elevar el 2017 a la quantitat de 13.938,56 euros per habitant. (Vegeu el quadre I-143).

Això representa un 54,04% del PIB per càpita i, en termes col·loquials, significa

que els habitants de les Balears suporten una despesa pública equivalent a 197 dies de la seva riquesa anual (sis mesos i mig). És a dir, fins al 16 de juliol els ciutadans de les Balears (de mitjana) destinen el seu esforç en la generació de rendes per contribuir a l'interès comú de la societat, i només a partir de llavors *treballen* (en termes col·loquials) per a si mateixos.

Lògicament es tracta d'una mitjana, objecte d'una gran dispersió en funció de la riquesa i l'edat de cadascú. A més, quan es generalitza el verb *treballar* en realitat s'estan contemplant les rendes del treball i també la resta de les rendes, especialment les derivades del capital (lloguers, dividends, etc.).

Tampoc seria rigorós dir que *treballen* per a l'Administració, com si aquesta fos un ens aliè, ja que en realitat l'Administració no deixa de ser l'organització de la societat, de la qual tots els ciutadans es beneficien com a destinataris d'aquesta despesa en forma de serveis (sanitat, educació, seguretat, infraestructures, etc.). Per tant, aquesta riquesa –generada de manera no homogènia ni en la quantia ni en el temps (no tots perceben la mateixa renda, i a més aquesta renda generada es concentra significativament en l'etapa de vida laboral)– es redistribueix, també de manera no homogènia, en funció de les necessitats, i retorna als ciutadans en forma de serveis i prestacions, el que constitueix l'acció social de la despesa pública.

Dins del que són les polítiques de despesa pública, la principal partida és la de protecció i promoció social, amb gairebé un terç de la despesa (31,31%) ,en la qual

21. Nota metodològica: l'estimació de la despesa pública a les Balears per polítiques de despesa no s'obté pel procediment tradicional d'estimació de marc de magnituds mitjançant procediments estadístics, sinó mitjançant la consolidació del pressupost de despesa per funcions i programes dels ens locals i autonòmics, amb un nivell absolut de certesa en la seva territorialització. Atès que la despesa de l'Estat no es territorialitza, una vegada consolidada tota la despesa del sector de l'Estat (inclosa la Seguretat Social i els organismes autonòmics i empreses públiques) i eliminades les transferències de l'Estat als dos nivells administratius autonòmic i local, s'obté la despesa neta per habitant i s'extrapola a les Balears sobre la base de la seva població. Això permet obtenir la despesa pública total suportada per habitant.

destaquen les pensions com a destinació principal.

Referent a això cal destacar que els 2.922,49 euros que suporta cada ciutadà de les Balears de la despesa en pensions no significa que aquesta despesa vagi destinada als pensionistes de les Illes, a causa de l'actual desequilibri entre les cotitzacions i les prestacions de la Seguretat Social a les Balears, en solidaritat amb els pensionistes de la resta de l'Estat.

Segons dades de la Seguretat Social (previsió de l'1 de desembre de 2017), a les Balears la quantitat de pensionistes va ser de 187.952, amb una pensió mitjana de 857,73 euros, la qual cosa representa, en un hipotètic sistema territorial tancat, que per a la cobertura d'aquesta despesa bastaria l'aportació de 2.022,38 euros per habitant i any, enfront dels 2.922,49 euros suportats.

La segona partida de la despesa pública, una quarta part del total (25,33%), es destina a la cobertura del deute públic, que en la seva major part correspon al deute estatal (2.580,80 euros), mentre que la quarta part restant –destinada al pagament del deute de les administracions locals pròpies de les Balears (ajuntaments, consells insulars i Administració autonòmica)– s'acosta als mil euros (950,12 euros).

La tercera partida en importància correspon a la despesa en la producció de béns públics de caràcter permanent, amb un 18,52%.

En aquest context, la sanitat és la subpartida principal de la despesa, amb

1.439,71 euros per habitant i any, un 90% del que es consumeix a l'àmbit local, ja que es tracta d'una competència transferida a les comunitats autònomes.

Alguna cosa similar ocorre amb la despesa en educació, a la qual es destina el 6,47% de la despesa pública total, en què la despesa estatal és encara més residual i es destina principalment al pagament de beques (54,22 euros dels 901,67 euros totals per habitant i any), per la qual cosa també aquí es produeix un equilibri entre la despesa suportada i la contraprestació rebuda a l'àmbit balear.

A la cobertura dels serveis públics bàsics es destinen 1.190,30 euros per habitant, un 8,54%, dels quals la meitat es destinen a seguretat i mobilitat ciutadana, i de la meitat restant 143,91 euros es destinen a habitatge i urbanisme; 227,51 euros a programes relacionats amb el medi ambient, i 222,86 a actuacions relatives al benestar comunitari que constitueixen els serveis urbans bàsics (aigua, clavegueram, residus, neteja i enllumenat públic, cementiris, etc.).

Quant a la despesa en actuacions de caràcter econòmic (7,26%), el principal component és la despesa en infraestructures (250,60 euros), seguit de la despesa en el sector agrícola –inclosa la ramaderia i la pesca– (176,89 euros), que sol ser finançat en una part significativa pels fons europeus de la política agrària comuna (PAC), la qual cosa no deixa de ser una reversió, almenys parcial, de l'aportació al pressupost de la Unió Europea.

QUADRE I-141. CÀRREGA FISCAL PER HABITANT A MENORCA, FORMENTERA I EIVISSA PER MUNICIPIS (2017)

	Càrrega fiscal per habitant				Pressió fiscal per habitant
	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	
Alaior	3.280,78	3.716,53	350,81	7.348,13	28,51%
Ciutadella de Menorca	3.229,60	3.716,29	473,18	7.419,07	28,79%
Ferrieres	3.163,49	3.713,52	281,25	7.158,26	27,78%
Maó	3.339,40	3.708,24	376,96	7.424,60	28,81%
Mercadal, es	3.788,56	3.732,48	569,61	8.090,66	31,39%
Sant Lluís	3.468,03	3.743,71	500,52	7.712,27	29,92%
Castell, es	3.232,67	3.710,78	218,74	7.162,20	27,79%
Migjorn Gran, es	3.515,56	3.760,08	603,44	7.879,09	30,57%
Mitjana de Menorca	3.317,31	3.716,84	410,09	7.444,23	28,88%
Formentera	3.218,25	3.713,61	622,20	7.554,05	29,31%
Eivissa	3.218,26	3.725,22	511,81	7.455,29	28,93%
Sant Antoni de Portmany	3.231,64	3.720,84	408,32	7.360,80	28,56%
Sant Josep de sa Talaia	3.220,40	3.750,82	438,09	7.409,32	28,75%
Sant Joan de Labritja	3.101,95	3.725,68	420,61	7.248,23	28,12%
Santa Eulària des Riu	3.189,68	3.762,55	446,50	7.398,73	28,71%
Mitjana d'Eivissa	3.208,77	3.738,62	459,71	7.407,10	28,74%

Font: Elaboració pròpia CES Balears; dades en euros per habitant i any.

QUADRE I-142. CÀRREGA FISCAL PER HABITANT A MALLORCA PER MUNICIPIS (2017)

	Càrrega fiscal per habitant				Pressió fiscal per habitant
	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	
Alaró	3.071,40 €	3.737,43 €	289,89 €	7.098,72 €	27,54%
Alcúdia	3.633,58 €	3.718,16 €	526,22 €	7.877,96 €	30,57%
Algaida	3.004,47 €	3.715,21 €	299,34 €	7.019,03 €	27,24%
Andratx	3.897,78 €	3.800,75 €	630,94 €	8.329,47 €	32,32%
Ariany	3.048,37 €	3.728,22 €	307,58 €	7.084,17 €	27,49%
Artà	3.368,27 €	3.740,11 €	629,19 €	7.737,57 €	30,02%
Banyalbufar	3.465,57 €	3.821,33 €	754,26 €	8.041,15 €	31,20%
Binissalem	3.030,28 €	3.730,81 €	316,41 €	7.077,50 €	27,46%
Búger	3.136,54 €	3.743,13 €	385,67 €	7.265,35 €	28,19%
Bunyola	3.087,31 €	3.745,34 €	334,55 €	7.167,20 €	27,81%

continúa

	Càrrega fiscal per habitant				Pressió fiscal per habitant
	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	
Calvià	3.777,93 €	3.748,55 €	322,92 €	7.849,41 €	30,46%
Campanet	3.036,28 €	3.731,96 €	395,83 €	7.164,07 €	27,80%
Campos	3.129,60 €	3.726,05 €	489,23 €	7.344,88 €	28,50%
Capdepera	3.470,67 €	3.737,83 €	3.058,83 €	10.267,33 €	39,84%
Consell	2.998,85 €	3.712,73 €	426,38 €	7.137,96 €	27,70%
Costitx	3.028,02 €	3.720,32 €	193,19 €	6.941,54 €	26,93%
Deià	4.272,37 €	3.794,31 €	921,13 €	8.987,80 €	34,87%
Escorca	4.498,23 €	3.746,22 €	2.010,52 €	10.254,97 €	39,79%
Esporles	3.066,79 €	3.713,27 €	360,12 €	7.140,18 €	27,71%
Estellencs	3.322,28 €	3.714,13 €	231,75 €	7.268,15 €	28,20%
Felanitx	3.156,74 €	3.711,88 €	394,55 €	7.263,17 €	28,18%
Fornalutx	3.231,80 €	3.730,80 €	603,20 €	7.565,81 €	29,36%
Inca	3.062,37 €	3.708,14 €	432,03 €	7.202,54 €	27,95%
Lloret de Vistalegre	3.050,65 €	3.747,14 €	320,50 €	7.118,29 €	27,62%
Lloseta	3.110,35 €	3.717,36 €	328,09 €	7.155,80 €	27,77%
Llubi	3.111,29 €	3.711,45 €	217,22 €	7.039,95 €	27,32%
Llucmajor	3.235,86 €	3.728,55 €	453,30 €	7.417,71 €	28,78%
Manacor	3.141,67 €	3.705,70 €	356,19 €	7.203,56 €	27,95%
Mancor de la Vall	3.011,59 €	3.710,53 €	318,01 €	7.040,14 €	27,32%
Maria de la Salut	3.024,69 €	3.711,69 €	277,54 €	7.013,92 €	27,22%
Marratxí	3.116,63 €	3.711,11 €	318,82 €	7.146,56 €	27,73%
Montuïri	3.075,06 €	3.760,30 €	315,60 €	7.150,96 €	27,75%
Muro	3.403,51 €	3.731,45 €	675,98 €	7.810,94 €	30,31%
Palma	3.180,92 €	3.750,83 €	375,78 €	7.307,52 €	28,35%
Petra	2.951,40 €	3.730,54 €	258,10 €	6.940,04 €	26,93%
Pollença	3.364,77 €	3.737,25 €	583,29 €	7.685,31 €	29,82%
Porreres	3.053,29 €	3.730,75 €	192,59 €	6.976,64 €	27,07%
Pobla, sa	3.167,24 €	3.714,18 €	441,93 €	7.323,36 €	28,42%
Puigpunyent	3.351,24 €	3.741,89 €	389,64 €	7.482,77 €	29,03%
Sencelles	3.030,81 €	3.725,56 €	375,25 €	7.131,62 €	27,67%
Sant Joan	3.030,69 €	3.726,76 €	333,58 €	7.091,04 €	27,51%
Sant Llorenç des Cardassar	3.752,35 €	3.754,39 €	629,68 €	8.136,42 €	31,57%
Santa Eugènia	3.069,13 €	3.736,41 €	371,41 €	7.176,95 €	27,85%

continúa

	Càrrega fiscal per habitant				Pressió fiscal per habitant
	Impostos directes	Impostos indirectes	Taxes i altres ingressos	Total	
Santa Margalida	3.266,74 €	3.710,28 €	442,53 €	7.419,54 €	28,79%
Santa María del Camí	3.013,92 €	3.720,19 €	431,12 €	7.165,24 €	27,80%
Santanyí	3.733,36 €	3.744,35 €	572,01 €	8.049,72 €	31,23%
Selva	3.108,18 €	3.778,56 €	293,31 €	7.180,05 €	27,86%
Salines, ses	3.322,93 €	3.726,86 €	495,16 €	7.544,95 €	29,28%
Sineu	2.981,84 €	3.714,07 €	258,47 €	6.954,37 €	26,98%
Sóller	3.288,40 €	3.723,16 €	416,78 €	7.428,33 €	28,82%
Son Servera	3.467,68 €	3.723,82 €	494,51 €	7.686,01 €	29,82%
Valldemossa	3.427,18 €	3.815,50 €	834,82 €	8.077,49 €	31,34%
Vilafranca de Bonany	3.010,81 €	3.706,68 €	268,54 €	6.986,02 €	27,11%
Mitjana de Mallorca	3.287,77 €	3.741,54 €	456,05 €	7.485,36 €	29,04%

Font: Elaboració pròpia CES Balears; dades en euros per habitant i any.

A l'àmbit interadministratiu resulta rellevant que mentre la despesa en infraestructures es distribueix de manera bastant equilibrada entre l'Administració de l'Estat i les administracions pròpies (locals i autonòmica). Aquestes són preponderants en la despesa en transport públic i el sector serveis (especialment turisme), mentre que la despesa en recerca, desenvolupament i innovació es presenta com la gran assignatura pendent de la despesa local (20,14 euros) enfront de l'estatal (139,35 euros), i, entre tots dos, enfront de la despesa pública en el seu conjunt, en què representa només un 1,14%.

Pel que fa a la res dins de les polítiques de despesa, hi ha el sosteniment de la pròpia Administració, que consumeix un 9,03% de la despesa total. Això representa 1.258,99 euros per habitant i any, dels quals 277,52 euros van destinats, a través

de l'Estat, al pressupost de la Unió Europea via transferència entre administracions. És per això que el cost mitjà suportat pel ciutadà balear per les actuacions de caràcter general de l'Administració espanyola en termes estrictes es redueix a un 7,02% de la despesa pública suportada (40% d'això per a l'Administració més propera, local i autonòmica, i un 60% per a l'Administració de l'Estat). (Vegeu el quadre I-144).

Quant a la despesa del sector públic propi del territori balear, està classificat per funcions i programes que reflecteixen la política de despesa en l'àmbit intern balear, en el quadre consolidat dels dos nivells administratius, autonòmic i local, que no requereixen d'estimacions a causa de la territorialització. Es pot observar —com una radiografia de la despesa— la diferent vocació de servei públic característica de cada àmbit competencial.

QUADRE I-143. ANÀLISI DE LA DESPESA PÚBLICA PER POLÍTQUES DE LA DESPESA A LES ILLES BALEARS PER FUNCIÓ/PROGRAMA (2017)

	Total consolidat CAIB-EELL (milers d'euros)	Despesa de l'Estat prorratejada per a Balears (milers d'euros)	Despesa local i autònoma per habitant (euros)	Despesa estatal per habitant (euros)	Despesa total per habitant (euros)	Repartiment de la despesa pública per habitant
Total	6.149.603	9.405.825	5.510,40	8.428,16	13.938,56	100,0%
Deute públic	1.060.329	2.880.173	950,12	2.580,80	3.530,92	25,3%
Deute públic	1.060.329	2.880.173	950,12	2.580,80	3.530,92	25,3%
Serveis públics bàsics	824.432	503.941	738,74	451,56	1.190,30	8,5%
Seguretat i mobilitat ciutadana	216.186	448.967	193,71	402,30	596,01	4,3%
Habitatge i urbanisme	149.437	11.171	133,90	10,01	143,91	1,0%
Benestar comunitari	248.710	0	222,86	0,00	222,86	1,6%
Medi ambient	210.099	43.803	188,26	39,25	227,51	1,6%
Actuacions de protecció i promoció social	596.083	4.274.782	534,12	3.830,45	4.364,57	31,3%
Pensions	36.806	3.224.693	32,98	2.889,51	2.922,49	21,0%
Altres prestacions econòmiques a favor d'empleats	14.913	438.956	13,36	393,33	406,69	2,9%
Serveis socials i promoció social	438.112	479.367	392,57	429,54	822,11	5,9%
Foment de l'ocupació	106.253	131.766	95,21	118,07	213,28	1,5%
Producció de béns públics de caràcter preferent	2.703.394	177.789	2.422,40	159,31	2.581,71	18,5%
Sanitat	1.508.636	98.085	1.351,82	87,89	1.439,71	10,3%
Educació	945.753	60.510	847,45	54,22	901,67	6,5%
Cultura	157.780	15.025	141,38	13,46	154,84	1,1%
Esport	91.225	4.170	81,74	3,74	85,48	0,6%
Actuacions de caràcter econòmic	511.671	617.806	458,49	553,59	1.012,08	7,3%

continua

	Total consolidat CAIB-EELL (milers d'euros)	Despesa de l'Estat prorratejada per a Balears (milers d'euros)	Despesa local i autonòmica per habitant (euros)	Despesa estatal per habitant (euros)	Despesa total per habitant (euros)	Repartiment de la despesa pública per habitant
Agricultura, ramaderia i pesca	63.332	134.076	56,75	120,14	176,89	1,3%
Indústria i energia	23.060	129.367	20,66	115,92	136,58	1,0%
Comerç, turisme i petites i mitjanes empreses	82.441	20.970	73,87	18,79	92,66	0,7%
Transport públic	164.195	33.882	147,13	30,36	177,49	1,3%
Infraestructures	150.464	129.210	134,82	115,78	250,60	1,8%
Investigació, desenvolupament i innovació	22.478	155.515	20,14	139,35	159,49	1,1%
Altres actuacions de caràcter econòmic	5.701	14.787	5,11	13,25	18,36	0,1%
Actuacions de caràcter general	453.694	951.334	406,54	852,45	1.258,99	9,0%
Òrgans de govern	60.661	15.624	54,36	14,00	68,36	0,5%
Serveis de caràcter general	294.138	592.886	263,56	531,26	794,82	5,7%
Administració financera i tributària	95.250	33.112	85,35	29,67	115,02	0,8%
Transferències a altres administracions públiques	3.644	309.712	3,27	277,52	280,79	2,0%

Font: Elaboració pròpia.

Nota: La despesa estatal (inclosa al capítol 9 i els programes especials de defensa) s'ha consolidat i prorratejat per habitant.

QUADRE | - 144. ANÀLISI DE LA DESPESA CLASSIFICADA PER POLITIQUES DE LA DESPESA I PROGRAMA (2017)

	Total consolidat administració autònoma (milers d'euros)	Total consolidat entitats locals (milers d'euros)	Total consolidat AA-EELL (milers d'euros)	Repartiment de la despesa (%)	Despesa per habitant (euros)
Total	4.316.997	1.832.605	6.149.603	100,00%	5.510,40
Deute públic	948.730	111.600	1.060.329	17,24%	950,12
Deute públic	948.730	111.600	1.060.329	17,24%	950,12
Serveis públics bàsics	184.927	639.505	824.432	13,41%	738,74
Seguretat i mobilitat ciutadana	9.909	206.277	216.186	3,52%	193,71
Habitatge i urbanisme	20.064	129.373	149.437	2,43%	133,90
Benestar comunitari	2.003	246.706	248.710	4,04%	222,86
Medi ambient	152.950	57.149	210.099	3,42%	188,26
Actuacions de protecció i promoció social	274.746	321.337	596.083	9,69%	534,12
Pensions	33.534	3.271	36.806	0,60%	32,98
Altres prestacions econòmiques a favor d'empleats	9.137	5.776	14.913	0,24%	13,36
Serveis socials i promoció social	146.133	291.979	438.112	7,12%	392,57
Foment de l'ocupació	85.942	20.311	106.253	1,73%	95,21
Producció de béns públics de caràcter preferent	2.456.476	246.918	2.703.394	43,96%	2.422,40
Sanitat	1.494.315	14.321	1.508.636	24,53%	1.351,82
Educació	882.577	63.176	945.753	15,38%	847,45
Cultura	58.569	99.210	157.780	2,57%	141,38
Esport	21.014	70.211	91.225	1,48%	81,74
Actuacions de caràcter econòmic	277.259	234.412	511.671	8,32%	458,49

continúa

	Total consolidat administració autònoma (milers d'euros)	Total consolidat entitats locals (milers d'euros)	Total consolidat AA-EELL (milers d'euros)	Repartiment de la despesa (%)	Despesa per habitant (euros)
Agricultura, ramaderia i pesca	54.289	9.043	63.332	1,03%	56,75
Indústria i energia	19.315	3.745	23.060	0,37%	20,66
Comerç, turisme i petites i mitjanes empreses	41.391	41.051	82.441	1,34%	73,87
Transport públic	132.038	32.157	164.195	2,67%	147,13
Infraestructures	6.927	143.537	150.464	2,45%	134,82
Investigació, desenvolupament i innovació	21.430	1.048	22.478	0,37%	20,14
Altres actuacions de caràcter econòmic	1.869	3.832	5.701	0,09%	5,11
Actuacions de caràcter general	174.860	278.834	453.694	7,38%	406,54
Òrgans de govern	18.337	42.323	60.661	0,99%	54,36
Serveis de caràcter general	118.293	175.845	294.138	4,78%	263,56
Administració financera i tributària	38.229	57.021	95.250	1,55%	85,35
Transferències a altres administracions públiques	0	3.644	3.644	0,06%	3,27

Font: Elaboració pròpia.

Així, l'Administració autonòmica concentra més de la meitat de la despesa en la producció de béns públics de caràcter preferent a causa de les seves competències en matèria de sanitat i educació, al mateix temps que les administracions locals es concentren en la prestació dels serveis bàsics, als quals destinen un terç de la despesa.

També s'evidencia un alt grau d'endeutament de l'Administració autonòmica, que destina al pagament del deute públic gairebé una quarta part de la despesa, mentre que les administracions locals, més sanejades financerament, destinen a això menys d'un 10%.

És significatiu que dins de la despesa social l'Administració local duplica la despesa de l'autonòmica en serveis socials i promoció social, un fet que resulta coherent amb les competències transferides als consells insulars, i la proximitat dels ajuntaments al ciutadà en aquesta matèria.

De les actuacions de caràcter econòmic, en l'Administració autonòmica és el transport públic (metro i tren) el que concentra la meitat de la despesa, mentre que en l'Administració local és la inversió i conservació d'infraestructures locals el programa que suporta més del 50% de la despesa.

Quant a la càrrega de l'estructura administrativa, a l'Administració autonòmica representa menys d'un 5%, mentre que a l'Administració local aconsegueix un 15% de la despesa. Això s'interpreta per les economies d'escala, en què l'Administració autonòmica és única, mentre que l'Administració local la conformen tres consells insulars, 68 ajuntaments i cinc mancomunitats que han de suportar unes càrregues d'estructura fixes mínimes, i això representa una despesa més alta en termes relatius.

RESUM

Elaborar el resum del capítol de medi ambient –com segurament passa en altres capítols– no resulta fàcil, atès el lapse de temps que ha transcorregut des de la primera etapa de funcionament del CES. Sempre és més difícil extreure conclusions si les seqüències de dades no són homogènies en el temps. Feta aquesta premissa, hi ha una sèrie de reflexions que cal fer sobre les dades que figuren en aquesta memòria.

Com s'esmenta a la introducció, s'ha inclòs un apartat de meteorologia, atesa la incidència en altres dades com poden ser els recursos hídrics o el consum energètic. En aquest apartat destacam les línies de tendència de temperatures i precipitacions mitjanes mensuals des de 2006: a la baixa en precipitacions i a l'alça en temperatures.

En referència als altres apartats, més directament lligats a l'activitat humana, destaca el canvi de tendència en molts dels indicadors a causa de la recuperació econòmica experimentada a les Illes Balears a partir del 2014, causat per l'augment del nombre de turistes que ens visiten.

Per començar, farem referència a l'apartat de la qualitat de l'aire. Després d'experimentar un descens més o menys uniforme i continuat en la concentració de gasos contaminants des del 2006, la recuperació econòmica coincideix amb el repunt de tots.

Un altre aspecte que destaca en la mateixa línia fa referència a les reserves hídriques. Si bé les aigües subterrànies fluctuen en funció de les precipitacions i les extraccions, el cabal d'aigua dessalada a les nostres illes es duu a terme en funció de la salinització dels aqüífers i la mediocre qualitat de l'aigua de boca, i, en aquest sentit, s'observa també un augment a partir del 2014.

Pel que fa al medi marí, malgrat el pas dels anys hi ha una dada que no canvia: els plàstics continuen sent el residu més nombrós que es recull a les nostres aigües. Aquí es planteja un problema global, atès que els plàstics són els principals contaminants de les aigües del món.

Quant a l'energia, es repeteix el mateix patró que en altres apartats: s'observa un repunt a partir del 2014, això sí, sense observar-se que hi hagi un increment destacable de les energies renovables, que representen un 4,51% enfront del 95,49% provinent de combustibles fòssils, sempre que es consideri que l'energia que prové de la crema de residus (el 3,63% del total de 4,51%) és renovable.

La pressió que s'exerceix en sòl rústic tampoc s'escapa de la recuperació econòmica, ja que, tal com està lligada al turisme, també s'observa un repunt en els darrers tres anys. S'ha de tenir en compte, però, que no hi ha dades al respecte ni de Menorca ni d'Eivissa.

Finalment, pel que fa a l'apartat de residus, es pot constatar el lògic augment en el nivell de recollida durant l'estiu a totes les illes, fruit de l'activitat econòmica ja esmentada.

Com a corol·lari, s'observa que després de la crisi la recuperació econòmica no ha representat cap canvi pel que fa als indicadors en situacions semblants d'anys anteriors. Això vol dir que a més activitat econòmica hi ha nivells de gasos contaminants més alts, augmenta l'aigua dessalada, augmenta el consum energètic, augmenta també la pressió sobre el sòl rústic, com també ho fan els residus, però això no es reflecteix en un augment significatiu de les energies renovables ni en una reducció dels plàstics abocats a la mar o en un augment destacable en el percentatge de residus reciclables.

11.1.

INTRODUCCIÓ

Després d'un parèntesi de sis anys, reiniciar el capítol de medi ambient de la memòria anual del CES representa tot un repte engrescador. Però no ha estat fàcil. Esperàvem un nivell de col·laboració semblant al que existia en la primera etapa del CES, però hem topat amb un "tot està penjat a la xarxa". I és cert, relativament, però en tot cas no sempre la informació que desitjàvem. Fins i tot hem rebut informació considerada com a actual quan en realitat tenia dos anys d'antiguitat. De vegades, fins i tot més. Aquest fet ha repercutit en el contingut del capítol, on, si el comparam amb els d'anys anteriors, no hi ha, per exemple, dades sobre caça o aigua depurada, a més que altres informacions han quedat incompletes per falta d'informació d'algunes de les nostres illes, com és el cas de les dades sobre territori, un apartat sempre incòmode.

Fet aquest aclariment, cal afegir una petita reflexió sobre el capítol de medi ambient de la memòria. Curiosament, hi ha altres capítols que reclamen més l'atenció de la societat, però és el medi ambient insular el vertader motor de la comunitat. No descobrirem res nou si afirmam que no és el turisme el principal actiu de les Illes Balears, sinó el medi natural sobre el qual es fonamenta el turisme. Dit d'una altra manera, no és cert que "vivim del turisme", afirmació que sentim a totes

hores com a una espècie de mantra, sinó que vivim del nostre medi natural.

Passant al contingut de la memòria, hem introduït un capítol nou, el de meteorologia, ja que pensam que té projecció a altres àmbits com poden ser els recursos hídrics, l'aigua dessalada o la despesa energètica.

Un altre apartat que apareix en aquesta memòria és el corresponent al renou, un altre tipus de contaminació que va en augment en aquests darrers anys, del qual tenim un seguiment heterogeni perquè diferents estaments són els encarregats de mesurar i catalogar les dades.

Per altra banda, i en un intent d'homogeneïtzar la informació, canviem l'estructuració del capítol per fer-lo tan semblant com sigui possible a l'informe "Estat del medi ambient a les Illes Balears", editat per la Conselleria de Medi Ambient, Agricultura i Pesca. D'aquesta manera, resulta més fàcil correlacionar dades entre ambdós informes, o entre aquesta memòria i els futurs informes de la conselleria.

Amb vista a memòries posteriors, agraïrem que els diferents estaments –sobretot de l'Administració pública– es facin ressò de la importància que té la publicació d'aquesta memòria i, d'aquesta manera, ens resulti més senzill accedir a les dades mediambientals.

11.2.

METEOROLOGIA

Aquest és un capítol nou en la memòria anual del CES. Té per objectiu repassar les dades

meteorològiques de temperatura i precipitació de l'any 2017, així com fer un breu esment de l'evolució en els darrers anys.

En un intent d'homogeneïtzar la informació, s'empren els mateixos indicadors que els que apareixen a l'informe "Estat del medi ambient a les Illes Balears", editat per la Conselleria de Medi Ambient, Agricultura i Pesca. Aquest indicadors són les dades de temperatura i precipitació als aeroports de Palma, Maó i Eivissa, dels qual se'n tenen registres històrics fiables. Això no significa que les dades es puguin extrapol·lar a la resta del territori illenc, ja que si bé es podrien extrapol·lar –fins a cert punt– les dades de l'aeroport de Maó a la resta de Menorca, no succeeix el mateix amb les dades de l'aeroport de Palma respecte a la resta de Mallorca, sobretot als municipis de la serra de Tramuntana.

L'evolució mensual de les precipitacions durant el 2017 mostra un gener molt plujós seguit d'una primavera seca, un estiu més o menys dins la normalitat per acabar l'any per sota dels valors mitjans mensuals/anuals. Cal destacar l'episodi de pluges del mes de gener, durant el qual s'arribaren a tallar vuit carreteres a Mallorca, que se sumaren a un anterior episodi de grans pluges del mes de desembre. (Vegeu el quadre I-145, el gràfic I-148 i el quadre AI-25).

Pel que fa a les precipitacions anuals i en línies generals, s'hi observa una tendència a la baixa (més remarcada a Menorca) compatible amb les previsions de canvi climàtic. En comparació amb els valors mitjans per al període 1981-2010, a l'aeroport de Palma la precipitació va

ser un 15,9% superior, mentre que als de Maó i Eivissa foren un 16,15% i un 32,52% inferiors respectivament. La mitjana de precipitació a les Illes Balears el mes de gener és de 49,9 mm, però el gener del 2017 va donar 167 mm i, fins i tot, a l'estació d'Escorca Són Torrella es van arribar a recollir 412,8 mm entre els dies 19 i 24. Els dies 17, 18, 19 i 20 de gener va nevar a Mallorca. (Vegeu el quadre I-146, el gràfic I-149 i el quadre AI-26).

Quant a la temperatura mitjana mensual, Menorca ha seguit amb més aproximació els valors mitjans, mentre que a Eivissa i sobretot a Mallorca cal destacar les temperatures per sobre de les normals enregistrades a finals de primavera i durant tot l'estiu. El vespre del 3 d'agost

la temperatura a Palma no va baixar de 31°C, a Banyalbufar arribà als 36,1°C a la una de la matinada i una hora més tard s'enregistraren 36,5°C a Pollença. (Vegeu el quadre I-147, el gràfic I-150 i el quadre AI-27).

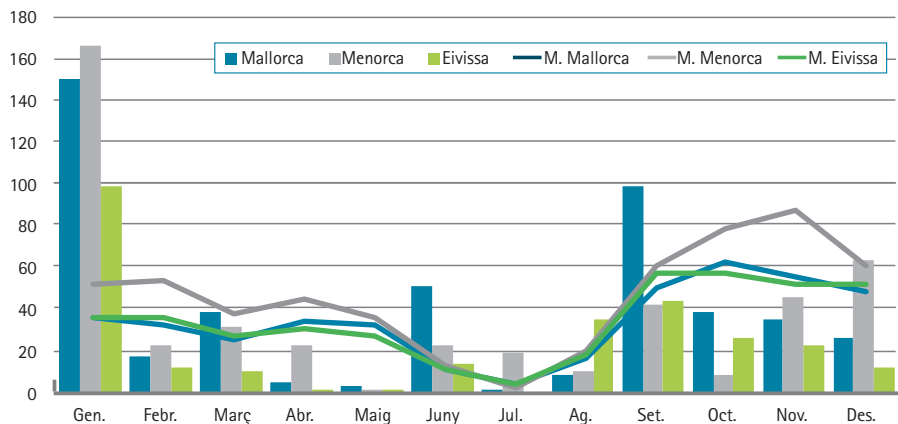
Pel que fa a la temperatura mitjana anual, es dona un augment dels valors en el conjunt de les tres illes. Aquest fet –juntament amb el descens de la precipitació mitjana anual, també a les tres illes– reafirma la hipòtesi del canvi climàtic esmentat. Respecte a la mitjana anual del període 1981-2010, la temperatura a l'aeroport de Palma va ser un grau superior; al de Maó, 0,6°C superior, i al d'Eivissa, 0,4°C superior. (Vegeu el quadre I-148, el gràfic I-151 i el quadre AI-28).

QUADRE I-145. PRECIPITACIÓ MENSUAL (L/M²) (2017)

	Aeroport de Palma	Aeroport de Menorca	Aeroport d'Eivissa
Gen.	149,7	166,1	98,5
Febr.	18,4	22,4	11,6
Març	38,4	31,8	10,1
Abr.	5,5	22,9	2,7
Maig	3,6	0,2	0,5
Juny	51,2	22,3	14,1
Jul.	0,8	19,9	0,0
Ag.	8,9	11,3	35,0
Set.	99,2	42,7	44,1
Oct.	38,5	9,5	27,0
Nov.	35,8	45,1	23,0
Des.	26,7	63,6	12,1

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-148
Precipitació mensual (L/m²) (2017)

Font: Elaboració pròpia.

11.3.

L'AIRE

11.3.1. LA QUALITAT DE L'AIRE

Actualment la xarxa balear de vigilància i control de la qualitat de l'aire consta de set estacions de la Conselleria (Bellver, Foners, la Misericòrdia, Menut, Ciutadella, Sant Antoni de Portmany i una de mòbil); 12 de GESA-Endesa, a l'entorn de les centrals tèrmiques (Alcúdia, sa Vinyeta – baixa des del 2013–, sa Pobla, s'Albufera, Can Llompart, Parc Bit i hospital de Sant Joan de Déu a Mallorca; Sant Lluís i Pous a Menorca, i Can Misses, Dalt Vila i Torrent a Eivissa), una de TIRME, a l'hospital Joan March de Mallorca, i una de CEMEX, a la fàbrica de ciment de Lloseta.

El 15 d'abril de 2018 es va actualitzar la sèrie completa 1990-2016, any a any, de totes les dades de l'inventari

d'emissions d'acidificadors, precursors d'ozó, gasos d'efecte hivernacle i la resta de contaminants i substàncies subjectes a compliment de convenis internacionals ratificats per Espanya. D'aquesta manera, la majoria de dades arriben amb un any de retard, raó per la qual a moltes de les seqüències només s'arriba al 2016. (Vegeu el quadre I-149).

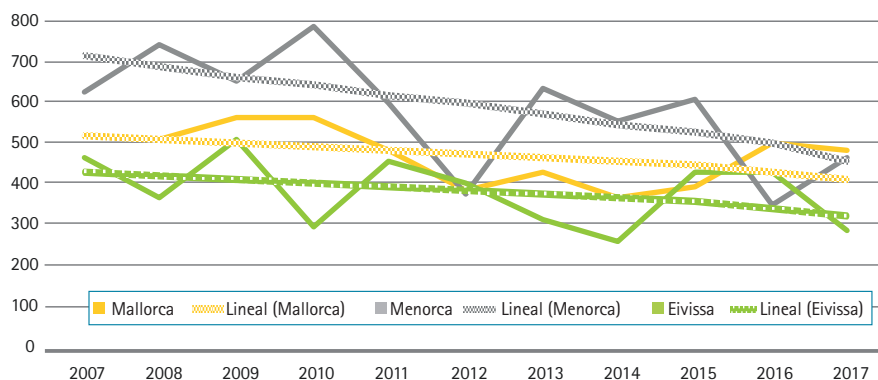
Pel que fa pròpiament a l'evolució dels gasos acidificadors, l'evolució en els anys 2006-2016 es mesura en tones. Destaca el repunt en les quantitats de SO_x i NO_x a partir del 2014, que coincideix en el temps amb la recuperació econòmica gràcies a l'augment en les dades de turisme dels darrers anys. En aquest cas, la informació prové del desglossament per comunitats autònomes de l'inventari nacional elaborat pel Ministeri de Medi Ambient, òrgan competent per a l'elaboració dels inventaris d'emissions oficials. (Vegeu el gràfic I-152 i el quadre AI-29).

QUADRE I-146. EVOLUCIÓ DE LES PRECIPITACIONS ANUALS A BALEARS (L/m2) (2007-2017)

	Aeroport de Palma	Aeroport de Menorca	Aeroport d'Eivissa
2007	518,0	626,0	457,0
2008	502,0	743,0	363,0
2009	557,0	647,0	505,0
2010	559,6	780,5	295,6
2011	480,9	592,9	456,4
2012	377,9	368,0	395,5
2013	422,0	635,4	307,6
2014	365,3	554,4	252,1
2015	388,7	606,0	428,2
2016	497,0	341,5	424,3
2017	476,7	457,8	278,7

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-149
Evolució de les precipitació anuals (L/m²) (2007-2017)

Font: Elaboració pròpia.

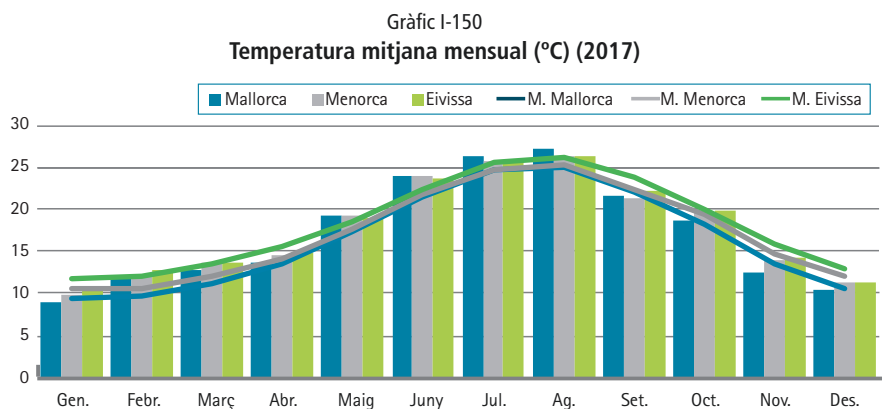
QUADRE I-147. TEMPERATURA MITJANA MENSUAL (°C) 2017

	Aeroport de Palma	Aeroport de Menorca	Aeroport d'Eivissa
Gen.	9,1	10,0	10,5
Febr.	12,3	12,5	12,8
Març	13,0	13,8	13,8
Abr.	13,9	14,6	15,1
Maig	19,4	19,4	19,0

continúa

	Aeroport de Palma	Aeroport de Menorca	Aeroport d'Eivissa
Juny	24,2	24,0	23,7
Jul.	26,4	25,8	25,7
Ag.	27,3	26,5	26,4
Set.	21,8	21,4	22,4
Oct.	18,8	19,8	19,9
Nov.	12,7	14,1	14,4
Des.	10,7	11,4	11,6

Font: Elaboració pròpia.

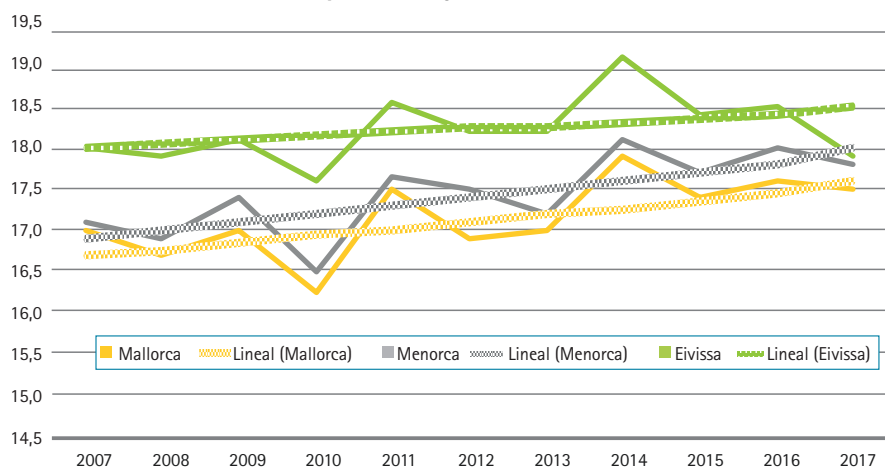

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-148. EVOLUCIÓ DE TEMPERATURA MITJANA A LES BALEARS (OC) (2007-2017)			
	Aeroport de Palma	Aeroport de Menorca	Aeroport d'Eivissa
2007	17,0	17,1	18,0
2008	16,7	16,9	17,9
2009	17,0	17,4	18,1
2010	16,3	16,5	17,6
2011	17,5	17,6	18,6
2012	16,9	17,5	18,2
2013	17,0	17,2	18,2
2014	17,9	18,1	19,1
2015	17,4	17,7	18,4
2016	17,6	18,0	18,5
2017	17,5	17,8	17,9

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-151
Evolució la temperatura mitjana anual (°C) (2007-2017)

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-149. EVOLUCIÓ ANUAL DE LES PRINCIPALS EMISSIONS D'ACIDIFICADORS I PRECURSORS DE L'OZÓ (TONES) (2006-2016)

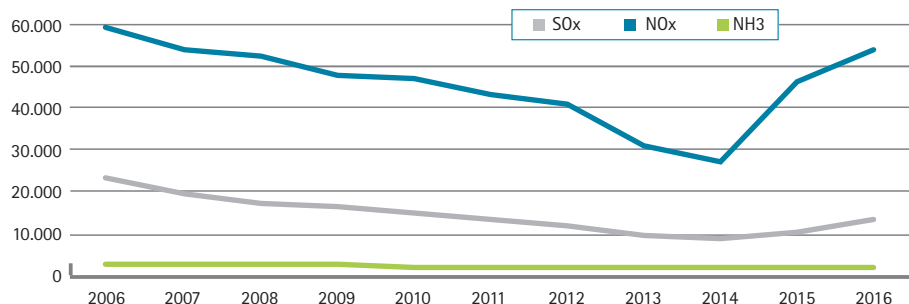
	SO _x	NO _x	COV _{NM}	CH ₄	CO	NH ₃
2006	23.514	59.602	28.623	24.877	31.124	2.585
2007	19.953	54.083	26.697	25.004	29.340	2.669
2008	17.602	52.856	26.843	25.347	26.686	2.546
2009	16.941	48.015	26.421	26.133	25.558	2.558
2010	15.591	47.722	24.264	26.259	25.975	2.334
2011	14.014	43.628	26.595	26.496	27.793	2.491
2012	11.969	41.081	26.274	26.166	23.953	2.453
2013	9.964	31.418	23.540	24.854	27.113	2.428
2014	9.215	27.504	11.272	21.466	23.822	2.371
2015	10.857	47.083	9.312	20.278	21.788	2.217
2016	13.767	54.199	9.671	19.861	23.649	2.208
% var. 16/15	26,80	15,11	3,86	-2,06	8,54	-0,41

Font: Elaboració pròpia.

Amb els gasos precursors de l'ozó, en línies generals la tendència és la mateixa seguida pels gasos acidificadors. En aquest context, i ateses les dades de turisme del

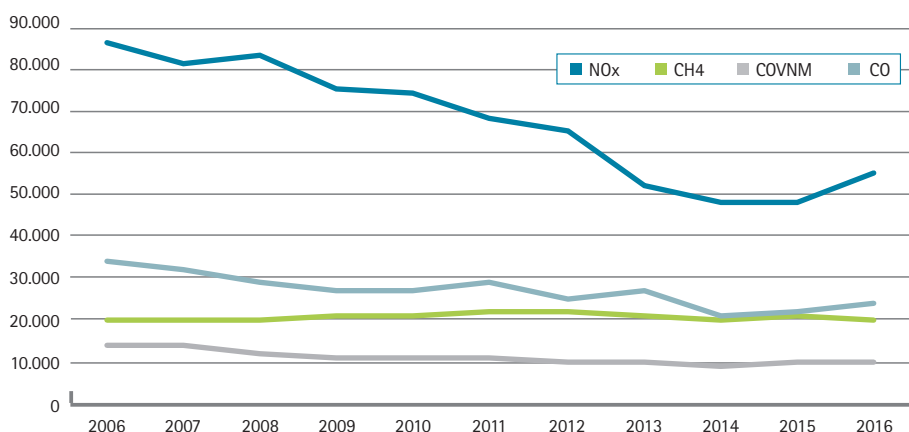
2017, és d'esperar per a aquest any una línia ascendent, tant en els acidificadors com en els precursors de l'ozó. (Vegeu el gràfic I-153 i el quadre AI-30).

Gràfic I-152
Evolució de gasos acidificadors (tones) (2006-2016)

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-153
Evolució de gasos precursors de l'ozó (tones) (2006-2016)

Font: Elaboració pròpia.

Pel que fa als gasos d'efecte hivernacle, són les comunitats autònomes els òrgans competents per a la validació. A més, el termini per entregar els drets del 2017 va acabar el 30 d'abril de 2018, raó per la qual en algunes de les estadístiques les dades arriben fins al 2017.

Quant a l'evolució de les emissions dels principals gasos d'efecte hivernacle (GEH)

(on les dades són quilotones de CO₂ equivalent): malgrat el descens en les emissions d'algun dels gasos, l'augment en l'emissió de CO₂ marca el resultat global. (Vegeu el quadre I-150).

Es constata que en el cas dels gasos acidificadors i en els precursors de l'ozó, es produeix un descens progressiu durant els anys de la crisi i un repunt a partir

del 2014, produït presumptament per la millora econòmica amb l'augment del turisme. (Vegeu el gràfic I-154 i el quadre AI-31).

Pel que fa pròpiament al CO_2 per sectors d'activitat, el processat de l'energia percentualment és el factor més determinant, seguit de l'agricultura, la indústria i l'ús de productes i el tractament i eliminació de residus. En el processat de l'energia s'inclouen les instal·lacions de GESA Generación SAU de Cas Tresorer, Formentera, Són Reus, Alcúdia, Eivissa, Maó i Són Molines, mentre que al sector indústria hi figuren Cemex España Operaciones SLU de Lloseta, Ladrilleras Ibicencas SA, Ladrillerías Mallorquinas SA, Tejas Balear SA i Cartonajes Mallorca SA. El 2017 només funcionaven Cemex España Operaciones SLU i Ladrillerías Mallorquinas SA, prova que la crisi va passar factura al sector industrial de les Illes Balears. (Vegeu el gràfic I-155 i els quadres AI-32 i AI-33).

11.4.

EL RENOU

Aquest és un apartat nou respecte de les anteriors memòries del CES. S'ha introduït a causa que la nostra societat de cada vegada és més conscient de la importància del renou a la vida diària. Ignorada durant molts d'anys, la contaminació acústica està provocant que de cada vegada tinguin més presència els aïllants acústics a les noves construccions o que es construeixin transports més silenciosos. (Vegeu els quadres I-151 al I-153).

Tot i això, les principals fonts de renou a les nostres illes es concentren a les infraestructures de transport (carreteres, aeroports, trens, etc.) i a les activitats d'oci. És per això que en els darrers anys hi ha hagut diferents organismes sensibles a la realització de mapes de renou.

Abans de presentar les dades, cal indicar que la Directiva 2002/49/CE, de 25 de juny, sobre avaluació i gestió del renou ambiental, va proposar l'indicador L_{den} , que és en nivell equivalent dia-horabaixa-nit en decibels A. El decibel A (dB(A)) és la unitat de nivell del so en què les diferents freqüències en ponderen amb l'anomenada corba estàndard de ponderació A, de manera que s'assembli a la percepció acústica de l'oïda humana.

D'acord amb l'exposat al paràgraf anterior, la població exposada a Palma a nivells de renou superiors a 55 dB(A) de L_{den} és de 383.200 habitants, és a dir, un 93% del total censat, que és de 425.726 habitants. Cal indicar que les dades coincideixen amb les del 2015, publicades a l'informe "Estat del medi ambient a les Illes Balears" (Informe de conjuntura 2014-2015), publicat per la Direcció General d'Educació Ambiental, Qualitat Ambiental i Residus de la Conselleria de Medi Ambient, Agricultura i Pesca.

Per la seva banda, el Consell de Mallorca té elaborats mapes de renou que fan referència a la població afectada per la carretera Ma-1 i enllaços, la Ma-19 i enllaços i l'autopista de cintura Ma-20 i enllaços, si bé part de la població afectada ja figura a l'estudi dut a terme per l'Ajuntament de Palma. D'acord amb el que hem exposat,

les dades es detallen a la taula T8, on el nombre de persones s'indica en centenes. Les dades facilitades fan referència a L_{den} .

Finalment, AENA va publicar el juliol de 2017 els mapes estratègics de renou dels aeroport de Palma i Eivissa. Les dades corresponents als totals s'han arrodonit a centenes des de les dades totals originals de resultat i no es corresponen amb la suma de les centenes corresponents a cada municipi.

11.5.

L'AIGUA

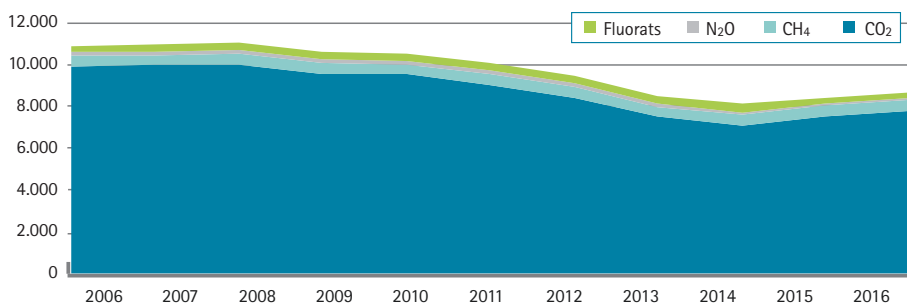
11.5.1. RESERVES HÍDRIQUES

Pel que fa a l'evolució de les reserves hídriques ponderades (%) en el decurs del 2017, segregat per illes, cal indicar que els percentatges estan fets sobre les reserves del total de cada illa. (Vegeu el quadre I-154, el gràfic I-157 i el quadre AI-34).

QUADRE I-150. EMISSIONS DE GEI A BALEARS (KT DE CO ₂ EQUIVALENT) PER TIPUS DE COMPOST (2011-2016)					
	CO ₂	CH ₄	N ₂ O	Fluorats	Total
2011	9.034,35	530,65	162,83	374,42	10.102,26
2012	8.452,63	528,68	155,45	388,29	9.525,04
2013	7.497,21	497,06	149,06	398,16	8.541,49
2014	7.114,72	480,81	156,36	397,19	8.149,08
2015	7.532,39	505,22	151,44	241,82	8.430,87
2016	7.801,94	492,97	154,24	241,31	8.690,43
% var. 16/15	3,58	-2,42	1,85	-0,21	3,08

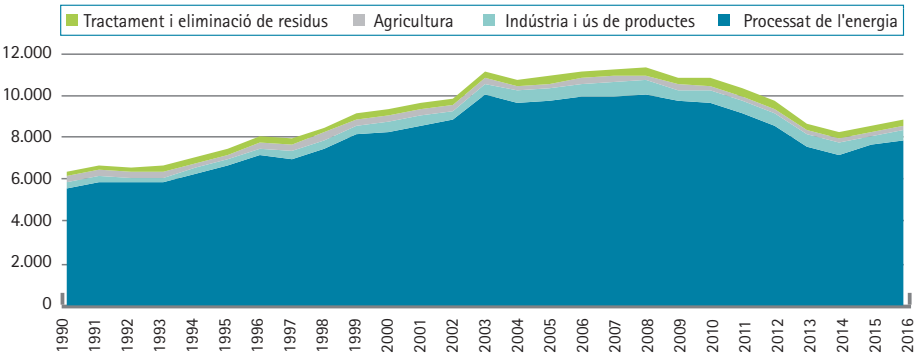
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-154
Evolució de les emissions de GEI (CO₂ eq kt) (2006-2016)

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-155
Emissions de CO₂ eq. per sector d'activitat (1990-2016)

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-151. POBLACIÓ EXPOSADA A NIVELL DE RENOU SUPERIOR A 55 dB(A)		
	Població (habitants)	% sobre el total
Entre 55 i 60 dB(A)	61.900	15
Entre 60 i 65 dB(A)	72.100	17
Entre 65 i 70 dB(A)	100.100	24
Entre 70 i 75 dB(A)	113.700	28
Més de 75 dB(A)	35.400	9

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-152. NOMBRE DE PERSONES (CENTENES)			
	Ma-1 i enllaços	Ma-19 i enllaços	Ma-20 i enllaços
55-60 dB(A)	62,8	69,7	345,5
60-65 dB(A)	18,5	16,6	98,4
65-70 dB(A)	6,6	3,9	47,0
70-75 dB(A)	3,3	1,4	20,6
>75 dB(A)	1,0	1,0	7,3

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-153. POBLACIÓ EXPOSADA (CENTENES) INDICADOR L _{DEN}								
	Mallorca					Eivissa		
	Algaida	Palma	Santa Eugènia	Sencelles	Total	Eivissa	St. Josep de sa Talaia	Total
55-60	-	108	1	3	111	3	6	9
60-65	-	43	1	-	43	-	5	5
65-70	-	4	-	-	4	-	3	3
70-75	-	1	-	-	1	-	1	1
>75	-	-	-	-	-	-	-	-

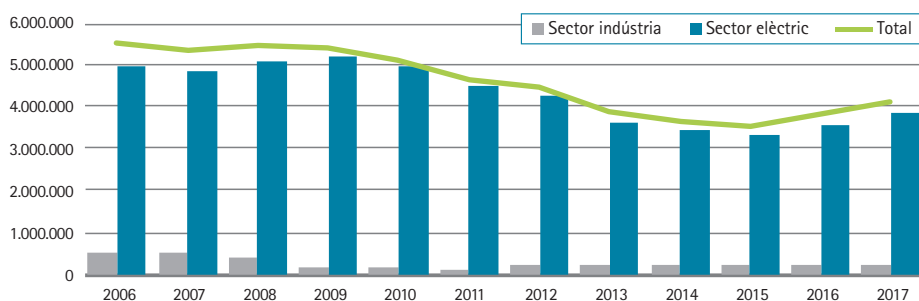
Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-154. EVOLUCIÓ MENSUAL RESERVES HÍDRIQUES (2017)

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera
Gen.	62%	63%	76%	75%
Febr.	76%	63%	85%	60%
Març	75%	70%	82%	60%
Abr.	71%	69%	81%	55%
Maig	66%	68%	73%	56%
Juny	62%	67%	67%	55%
Jul.	60%	55%	59%	39%
Ag.	57%	50%	52%	57%
Set.	56%	53%	53%	55%
Oct.	56%	55%	55%	57%
Nov.	57%	60%	56%	54%
Des.	58%	61%	55%	46%

Font: Elaboració pròpia.

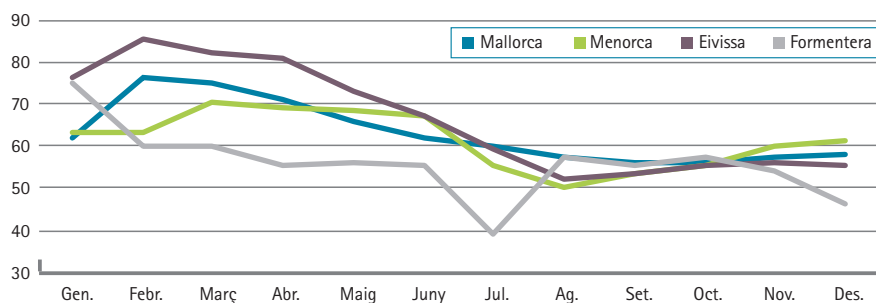
Gràfic I-156

Emissions de CO₂ verificades en els sectors de la indústria i elèctric (2006-2017)

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-157

Evolució mensual reserves hídriques per illa (%) (2017)

Font: Elaboració pròpia.

Les altes reserves de principis d'any estan relacionades amb l'elevada pluviositat del mes de gener, que contrasta amb la poca pluviositat de la tardor i principis d'hivern (veure l'apartat de meteorologia).

Pel que fa a l'evolució interanual, la tendència és a la baixa en el cas de Mallorca i Eivissa, i a l'alça a Menorca i Formentera. (Vegeu el quadre I-155, el gràfic I-158 i el quadre AI-35).

D'aquesta manera, la variació interanual per illes és +16,08% a Mallorca, +0,17% a Menorca, +23,34 a Eivissa i +7% a Formentera. (Vegeu el gràfic I-159).

També s'observa que, en general, a Mallorca la variació respecte de l'any anterior és positiva, a Menorca es manté en nivells similars i a Formentera el balanç és també positiu a excepció del mesos de juliol

i desembre. Eivissa presenta una variació netament positiva. El fet d'una pluviositat més alta, que va començar al desembre de 2016, va influir clarament en les reserves.

11.5.2. AGUA DESSALADA

En el conjunt de les Illes Balears, el volum d'aigua dessalada va ser de 22.065.536 m³, la qual cosa suposa un descens del 25,91% respecte de l'any anterior. Mentre a Mallorca i a Formentera es produïa un descens d'acord amb la tònica general de la comunitat, a Eivissa va augmentar el volum dessalat. (Vegeu el quadre I-156 i el gràfic I-160).

D'aquesta manera, per illes, Mallorca va dessalar un 60% del total de les Illes Balears, Eivissa un 37% i Formentera el 3% restant.

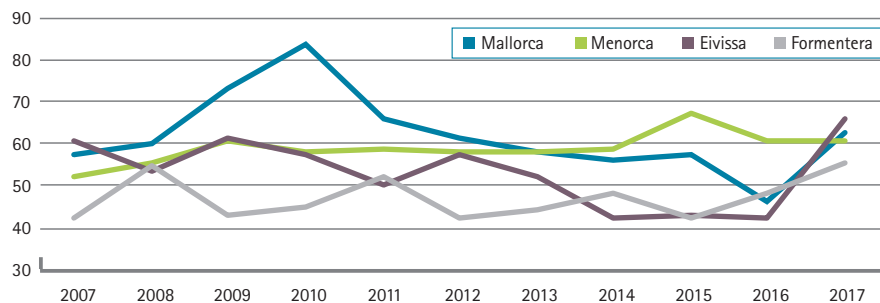
QUADRE I-155. EVOLUCIÓ ANUAL DE RESERVES HÍDRIQUES A LES ILLES BALEARS (%) (2007-2017)

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera
2007	58,00	52,75	61,08	43,00
2008	60,58	56,00	54,25	55,00
2009	73,75	60,83	61,58	43,50
2010	83,66	58,75	57,91	45,50
2011	66,50	59,00	50,91	52,50
2012	61,58	58,83	57,66	42,83
2013	58,33	58,41	52,83	44,75
2014	56,67	59,25	43,16	49,00
2015	58,08	67,33	43,75	43,25
2016	46,92	61,00	42,83	48,75
2017	63,00	61,17	66,17	55,75

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-158

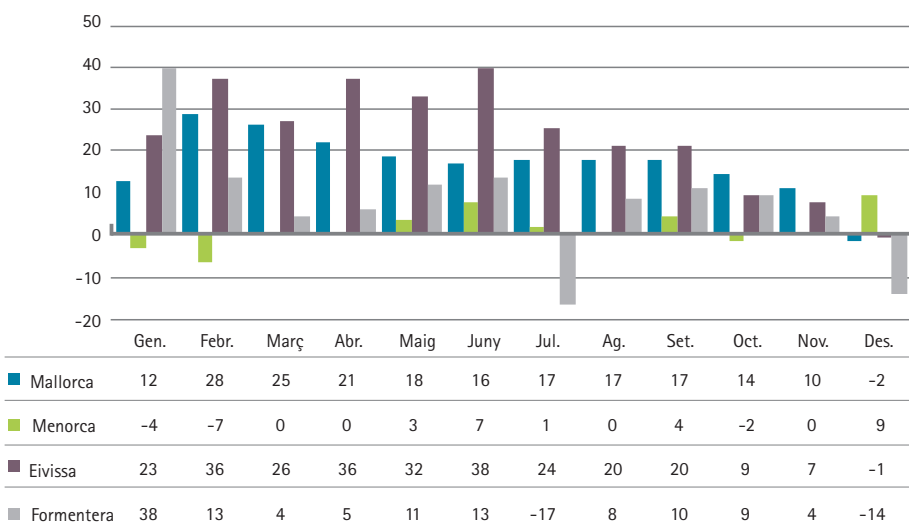
Evolució interanual de reserves hídriques a les Illes Balears (%) (2007-2017)

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-159

Variació interanual per mesos a les Illes Balears (%)

Font: Elaboració pròpia.

Quant a l'evolució interanual per illes, destaca la baixada que es produeix a partir del 2008 fins iniciar una recuperació

a partir del 2015, tot coincidint amb la crisi econòmica. (Vegeu el gràfic I-161 i el quadre AI-36).

11.6.

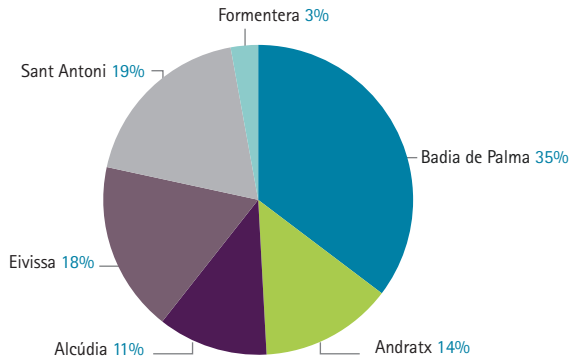
EL MEDI TERRESTRE

11.6.1. ELS INCENDIS

En relació amb els incendis que es registraren a les Illes Balears el 2017, hi va haver un total de 93 sinistres, dels quals

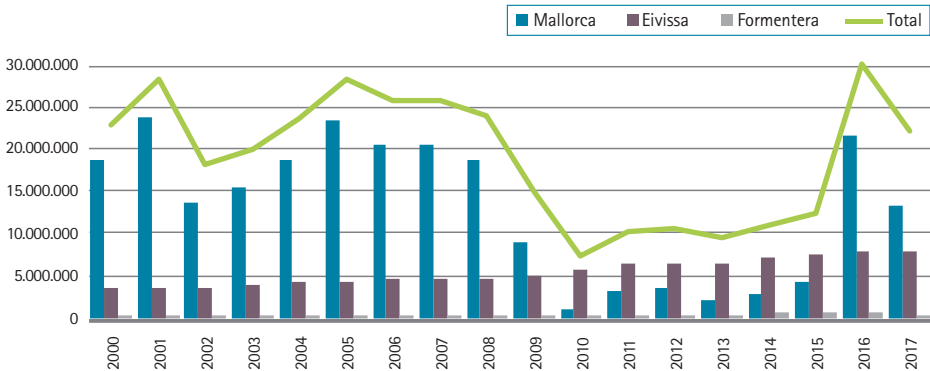
79 (un 85%) foren conats –és a dir, amb una superfície cremada inferior a una hectàrea– i els 14 restants (15%) foren incendis. Per illes, els sinistres es distribueixen de la manera següent: Mallorca 61 (66%), Menorca 1 (1%), Eivissa 26 (28%) i Formentera 5 (5%). (Vegeu els gràfics I-162 i I-163).

Gràfic I-160
Aigua dessalada sobre el total de les Illes Balears (%) (2017)

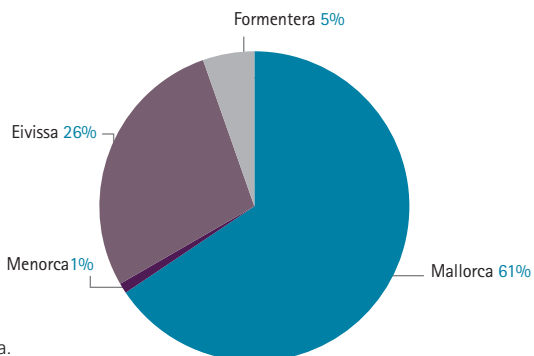
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-161
Evolució interanual d'aigua dessalada (m³) (2000-2017)

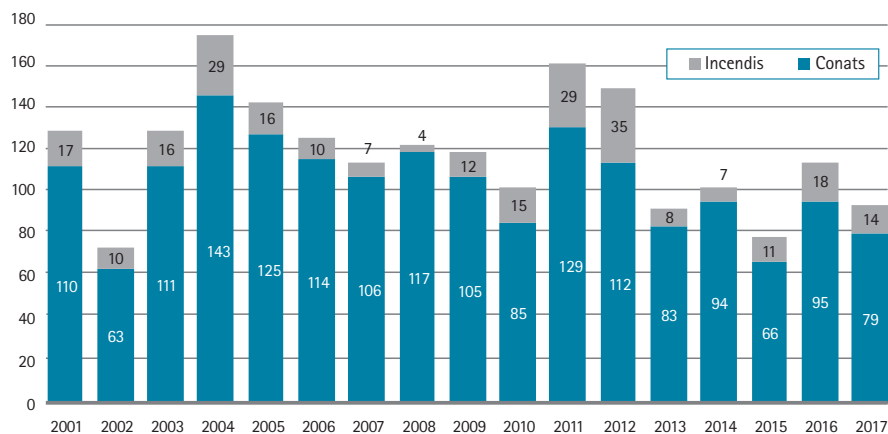
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-162
Percentatge de sinistres per illes (2017)

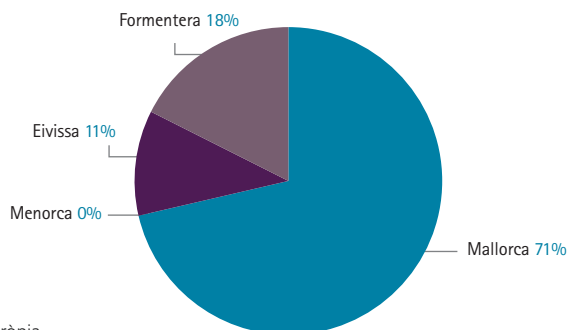
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-163
Evolució interanual nombre sinistres (2001-2017)

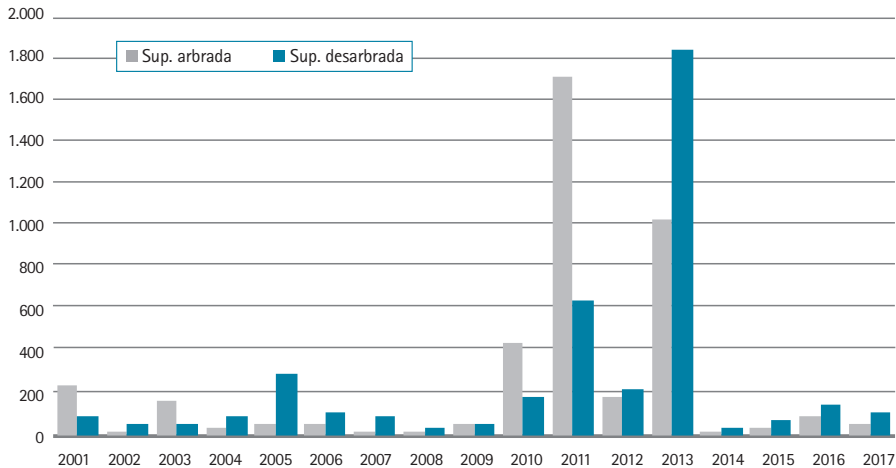
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-164
Superfície cremada (ha) i percentatge sobre el total (2017)

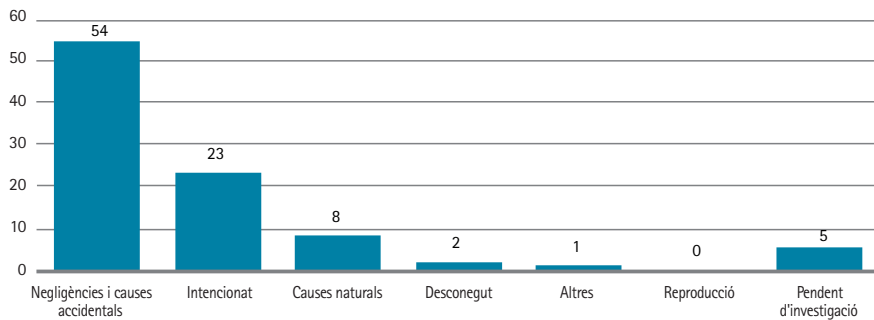
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-165
Evolució interanual de la superfície cremada (2001-2017)

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-166
Causalitat dels sinistres (2017)

Font: Elaboració pròpia.

Pel que fa a la superfície cremada, que va ser de 167,3 hectàrees (un 72,8% inferior a l'any anterior), ens dona la següent distribució per illes: Mallorca 119,4 hectàrees (71%), Menorca 0 hectàrees (0%), Eivissa 18,5 hectàrees (11%) i Formentera 29,4 hectàrees (18%). (Vegeu els gràfics de l'I-164 al I-166).

11.6.2. LA XYLELLA

El mes de febrer de 2017 es va reunir a Madrid un grup d'experts creat per fer front a la *Xylella fastidiosa* format pels caps de servei d'Agricultura i de Sanitat Vegetal del Govern de les Illes Balears; els seus homòlegs a Catalunya, el País Valencià, Anda-

lusia i Múrcia; dos membres de l'Agència Europea de Seguretat Alimentària; el subdirector de Sanitat Vegetal del Ministeri d'Agricultura i Pesca, Alimentació i Medi Ambient, i la biòloga del Consell Superior d'Investigacions Científiques. El seu objectiu era traslladar a Brussel·les l'opinió que la contenció és la millor via per tractar la *Xylella fastidiosa*, atesa la riquesa paisatgística de les illes, i de la seva importància per l'agricultura i el turisme.

El mes d'abril, tots els grups parlamentaris de les Illes Balears es varen adherir a la Declaració per a la contenció de la *Xylella fastidiosa* a les Illes Balears. Finalment, la contenció va ser atorgada el mes de setembre per part de Brussel·les.

Per altra banda, el mes de febrer es confirmaren 132 positius a les Illes Balears, 95 a Mallorca (9 oliveres, 24 ullastres, 11 polígalas, tres cirerers, una prunera, 44 ametllers i tres romanins de les subespècies *fastidiosa* i *múltiplex*), 21 a Eivissa (16 oliveres, dos baladres, una acàcia, una polígala i una lavanda) i 16 a Menorca (dues oliveres, 12 ametllers i dues polígalas).

El mes de maig ja eren 219 positius al conjunt de les Illes Balears, dels quals 139 correspongueren a Mallorca (10 oliveres, 46 ametllers, 53 ullastres, 14 polígalas, tres cirerers, una prunera, sis romanins, un baladre, dos espígols retallats, una estepa negra, una mimosa i un cep de vinya), 59 a Eivissa (una mimosa, una lavanda, dos espígols retallats, tres baladres, 36 oliveres, 15 ullastres i una polígala) i 21 a Menorca (tres oliveres, 15 ullastres i tres polígalas). A Formentera no se'n va detectar cap. (Vegeu el gràfic I-167).

Finalment, el Govern de les Illes Balears va dictar el 2017 les següents resolucions en relació amb la *Xylella fastidiosa*:

—Resolució del conseller de Medi Ambient, Agricultura i Pesca de 26 de gener de 2017, per la qual es declara l'existència de la plaga *Xylella fastidiosa* a tot el territori de les Illes Balears i s'adopten mesures fitosanitàries cautelars i de contenció per evitar-ne la propagació.

—Resolució del conseller de Medi Ambient, Agricultura i Pesca de 10 de febrer de 2017, per la qual es prohibeix la sortida des del territori de l'illa d'Eivissa cap a la resta de les illes Balears, de tots els vegetals per a la plantació, excepte les llavors, que estiguin inclosos com a vegetals especificats en la Decisió d'execució (UE) 2015/789.

—Resolució del conseller de Medi Ambient, Agricultura i Pesca de 14 de febrer de 2017, per la qual es crea el Grup de Direcció i Coordinació per combatre l'organisme nociu *Xylella fastidiosa* a les Illes Balears.

11.7.

BIODIVERSITAT

11.7.1. CATÀLEG BALEAR D'ESPÈCIES PROTEGIDES

Es tracta d'una llista d'espècies catalogades a les Illes Balears, on es troben classificades per categories i per grups taxonòmics totes les espècies considerades amenaçades. Aquest catàleg serveix com a referència per a la gestió de les prioritats

de conservació i és molt important també a l'hora de tramitar denúncies. No es tracta d'una llista fixa, sinó que varia amb el temps en funció de l'evolució de les espècies. Les categories de protecció són: en perill d'extinció, sensibles a l'alteració del seu hàbitat, vulnerables, d'interès especial i d'especial protecció.

El catàleg balear conviu a les Illes Balears amb el que va dur a terme l'Estat espanyol el 2011, mitjançant Reial Decret 139/2011, el qual també es revisa periòdicament.

En una actualització del 31 d'octubre de 2017, es va elaborar una llista en què s'inclouen totes les espècies catalogades presents a la fauna balear (excloses les de presència dubtosa o totalment excepcional), tant si estan catalogades per l'Estat com per la Comunitat Autònoma. L'esmentada llista inclou 414 tàxons (323 espècies al catàleg espanyol i 91 al catàleg balear). Hem d'esmentar que a la relació s'hi han de tenir en compte 16 espècies duplicades (nou de flora i set de fauna), i que el "llistat" es

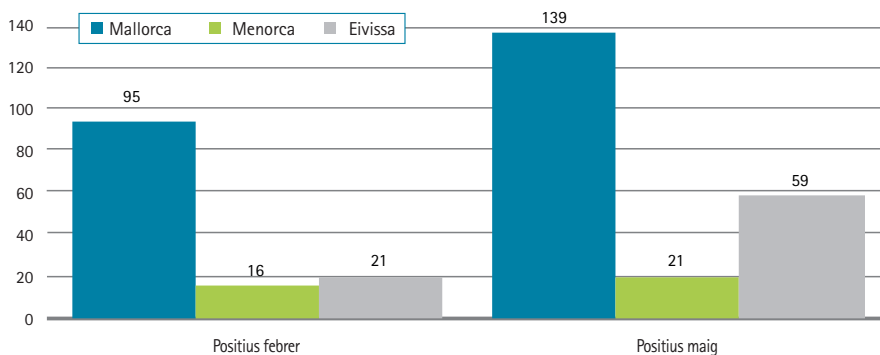
refereix al *Listado de especies silvestres en régimen de protección especial*. (Vegeu el quadre I-157).

11.7.2. LLIBRE VERMELL DE LA FLORA VASCULAR DE LES ILLES BALEARS

L'abril de 2017 es va publicar la segona edició del Llibre Vermell de la Flora Vascular de les Illes Balears, amb quatre objectius:

- Establir un catàleg d'espècies amenaçades de la flora vascular de les Illes Balears amb caràcter de llibre vermell.
- Aplicar les categories UICN (2001) al conjunt de la flora vascular autòctona de les Illes Balears.
- Incorporar al catàleg els tàxons que siguin nous per a les Illes Balears respecte al Llibre Vermell del 2001, tant novetats corològiques com tàxons nous per a la ciència, i que qualifiquin per a alguna categoria de risc UICN (2001).

Gràfic I-167
Positius de Xilella

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-156. AIGUA DESSALADA PER ILLA (2016-2017)			
	2016 (m3)	2017 (m3)	% variació
Mallorca	21.316.695	13.376.641	-37,25
Menorca	0	0	0
Eivissa	7.785.667	8.058.838	3,51
Formentera	680.552	630.057	-7,42

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-157. ESPÈCIES CATALOGADES (2015-2017)								
	C. espanyol		C. balear		C. espanyol		C. balear	
	2015		2015		2017		2017	
	Fa	Fl	Fa	Fl	Fa	Fl	Fa	Fl
En perill d'extinció	11	4	1	12	11	4	2	15
Vulnerable	25	8	4	16	26	8	4	11
Sensibles alt. hàbitat	0	0	0	8	0	0	0	0
Interès especial	0	0	4	7	0	0	4	6
Llistat	259	23	0	0	232	18	0	0
Especial protecció	0	0	7	26	0	0	7	50
Extingides	0	1	1	0	0	0	0	0

Font: Elaboració pròpia.

d) Actualitzar els coneixements relatius a l'estat de conservació de les espècies amenaçades, en el sentit de reajustar les categories UICN assignades fins al moment o bé de l'*Atlas de flora amenazada de España*, segons la informació més recent i acurada sobre el seu estat de conservació. (Vegeu el quadre I-158).

Si comparem les dades de 2001 i 2017, es pot concloure que la situació ha millorat, en passar de 369 tàxons el 2001 a 312 el 2017, és a dir, un descens del 15,4%. Cal destacar el descens a la categoria de "dades insuficients", de 169 a 92 (un descens del 45,6%), la qual cosa indica

una millora del coneixement sobre la flora rara i amenaçada, ja que ha estat possible disposar de dades més concretes per assignar categories UICN (2001) a cada cas. Tot i això, encara hi ha una proporció de plantes per a les quals no es pot establir la categoria d'amenaça relativament elevada i que probablement estan amenaçades.

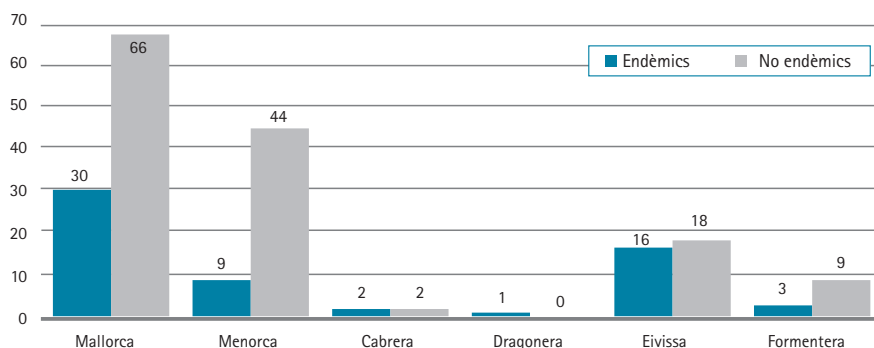
Si representam la distribució de tàxons amenaçats o desapareguts per illes, s'observa que Mallorca, com a illa més extensa i variada geogràficament, concentra la majoria dels tàxons (un 56,5% del total de les Illes Balears) i la majoria d'endemismes (un 46,9% de les Illes). (Vegeu el gràfic I-168).

QUADRE I-158. TAXONS ASSIMILABLES A CADA CATEGORIA UICN (2001-2017)

	2001	2017	2017*
Extingit en estat silvestre	1	1	1
Extingit en l'àmbit regional	11	7	7
En perill crític	26	41	31
En perill	35	38	32
Vulnerable	76	84	70
Gairebé amenaçat	51	83	79
Dades insuficients	169	105	92
TOTAL	369	359	312

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-168
Taxons amenaçats o desapareguts a les Illes Balears (2017)

Font: Elaboració pròpia.

11.8.

MEDI MARÍ

11.8.1. NETEJA DEL LITORAL

El servei d'Abaqua de neteja del litoral va disposar el 2017 de 30 barques, 14 a Mallorca, set a Menorca, set a Eivissa i dues a Formentera, ja que, a les 26 barques tipus virot que ja tenia, s'hi ha incorporat una semilitoral a cada illa per poder intervenir en vessaments a la mar,

actuar en moments concrets de brutícia o en zones de difícil accés terrestre.

Entre el 30 de juny i el 30 de setembre es recolliren 44.263,07 quilograms de residus, la qual cosa significa una mitjana de 467,9 quilos diaris.. (Vegeu el quadre I-159).

S'ha de tenir en compte que la temporada 2016 va anar des de l'1 de juny fins al 30 de setembre i, per tant, hi ha un mes més de recollida de residus. (Vegeu el gràfic I-169).

A Mallorca el municipis on es recolliren més residus varen ser els de Manacor, amb 2.408,48 kg, seguit de Sóller amb 2.201,08 kg. Pel que fa a Menorca el municipi on se'n recolliren més va ser Es Mercadal amb 2.958,43 kg, seguit de Maó amb 2.520,25 kg. A Eivissa el municipi amb més residus (i el primer de les Illes Balears) va ser Sant Josep amb 3.234,68 kg, seguit de Santa Eulària amb 2.760,80 kg. (Vegeu el quadre 160 i el gràfic I-170).

Com cada any, els plàstics continuen sent el residu majoritari recollit a les nostres illes (42,77% del total). L'evolució interanual es detalla al gràfic G24, on cal tenir en compte que no tots els anys s'ha dedicat el mateix temps a la neteja del litoral, ni tampoc hi ha hagut el mateix nombre de vaixells. El màxim a la línia d'Eivissa correspon a l'enfonsament del *Don Pedro*. (Vegeu el gràfic 171 i el quadre AI-38).

11.8.2. QUALITAT DE LES AIGÜES DE BANY

La qualitat de les aigües de bany està regulada pel Reial decret 1341/2007, d'11

d'octubre, sobre la gestió de la qualitat de les aigües de bany, que és la conseqüència d'incorporar a la legislació espanyola la Directiva 2006/7/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 15 de febrer, relativa a la gestió de la qualitat de les aigües de bany. (Vegeu els quadres I-161 i I-162).

Cada any, a final de temporada es fa l'avaluació i la qualificació de les aigües de bany. L'esmentada qualitat es classifica com a "excel·lent", "suficient" o "insuficient", segons els criteris següents (UFC: unitats formadores de colònia; NMP: nombre més probable).

Al litoral balear hi ha censades 157 zones de bany, amb un total de 193 punts de mostreig al llarg de tota la costa, repartides en 32 municipis. (Vegeu el gràfic I-172 i quadre I-163).

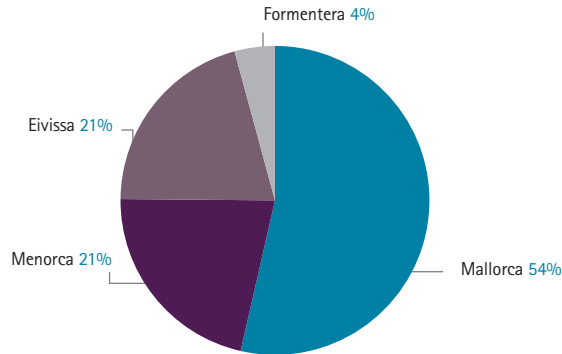
Pel que fa a l'evolució interanual de la qualitat de les aigües de bany, s'observa un descens de les aigües excel·lents, que coincideix en el temps amb la recuperació econòmica. (Vegeu el gràfic I-173 i el quadre AI-39).

QUADRE I-159. NETEJA DE LITORAL (KG) (2017)

	2016	2017	% Variació
Mallorca	39.867,26	23.713,05	-40,52
Menorca	11.605,00	9.544,23	-17,76
Eivissa	16.817,42	9.137,08	-45,67
Formentera	2.804,15	1.868,73	-33,36
Illes Balears	71.093,83	44.263,09	-37,74

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-169
Neteja del litoral per illa (2017)

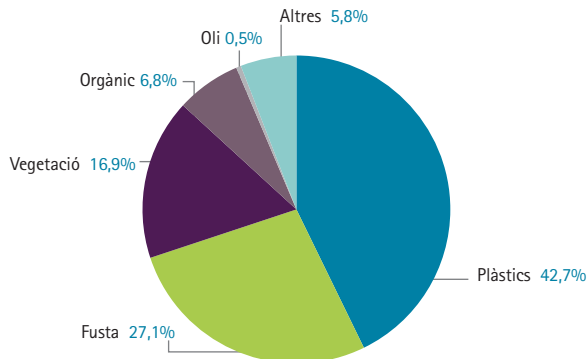
Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-160. RECOLLIDA PER TIPUS DE RESIDUS (KG) (2017)

	Fusta	Orgànic	Plàstics	Oli	Vegetació	Altres	Total
Juliol	3.851,84	1.266,22	6.651,28	46,02	2.525	1.378,61	15.718,97
Agost	4.295,73	904,24	7.191,15	171,73	3.297,44	795,71	16.656,01
Setembre	3.695,19	820,52	5.090,12	25,24	1.769,29	485,74	11.888,10
Total	11.844,76	2.990,98	18.932,56	242,99	7.591,73	2.660,05	44.263,07
%	27,13	6,8	42,77	0,51	16,91	5,88	100

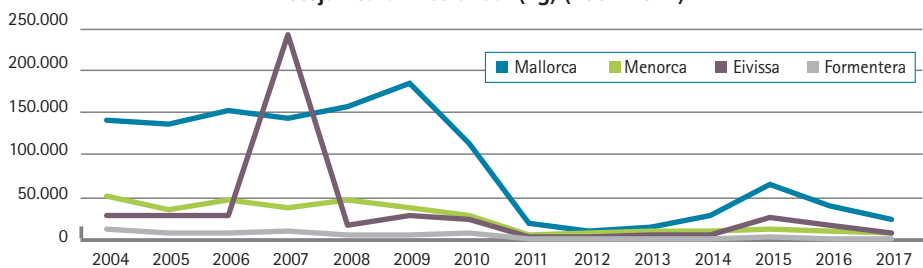
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-170
Tipus de residu (2017)

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-171
Neteja litoral interanual (kg) (2004-2017)

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-161. CRITERIS DE QUALIFICACIÓ D'AIGÜES DE BANY

		Qualitat		
		Suficient	Bona	Excel·lent
Paràmetres (en UFC o NMP/100 ml)	Enterococs intestinals	185	200	100
	Escherichia coli	500	500	250

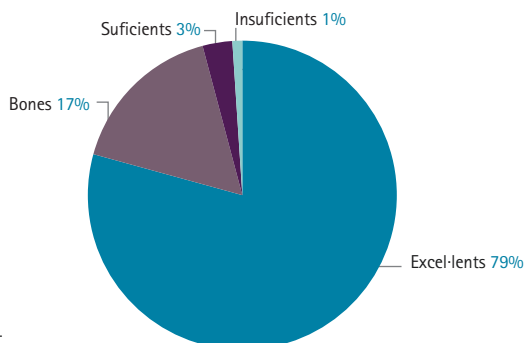
Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-162. QUALIFICACIÓ DE LES AIGÜES DE BANY 2017

	2016	2017	% variació
Excel·lents	159	153	-3,77
Bones	27	32	18,52
Suficients	5	6	20,00
Insuficients	2	2	0,00

Font: Elaboració pròpia.

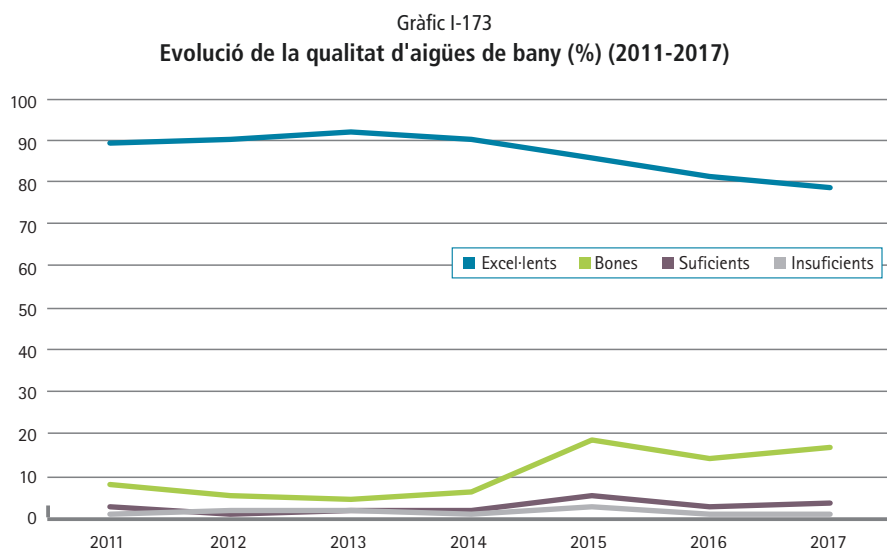
Gràfic I-172
% Qualificació aigües bany (2017)

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-163. QUALIFICACIÓ DE LES AIGÜES DE BANY PER ILLA (2017)				
	Excel·lents	Bones	Suficients	Insuficients
Mallorca	91 (79%)	18 (16%)	4 (3%)	2 (2%)
Menorca	24 (80%)	5 (17%)	1 (3%)	0
Eivissa	31 (76%)	9 (22%)	1 (2%)	0
Formentera	7 (100%)	0	0	0

Font: Elaboració pròpia.

Font: Elaboració pròpia.

11.8.3. PROJECTE DE DECRET SOBRE LA CONSERVACIÓ DE LA POSIDONIA OCEANICA A LES ILLES BALEARS

L'octubre de 2017 es publicà el projecte de decret sobre la conservació de la *Posidonia oceanica* a les Illes Balears. El seu objecte és garantir la conservació de la *Posidonia oceanica* i les comunitats biològiques de què forma part, a l'àmbit de les Illes Balears, mitjançant la regulació dels usos i les activitats que puguin afectar l'espècie i l'hàbitat. A més, pretén establir un

marc jurídic homogeni per a la protecció i conservació de l'espècie en els casos en què no hi hagi una reglamentació específica, és a dir, per a les praderies no incloses dins cap espai natural protegit o dins la Xarxa Natura 2000.

La necessitat d'aquesta iniciativa es justifica perquè actualment s'han incrementat els usos en les aigües de les Illes Balears, principalment lligats a l'acció antròpica tant des del punt de vista d'impactes provinents de terra (emissaris, construcció, etc.) com de

les activitats de la mar (pesca, navegació, etc.). És per això que es fa necessària una regulació adaptada a la realitat de les Illes Balears que faci compatibles l'existència d'activitats humanes amb la protecció i la conservació de l'espècie i de l'hàbitat.

La iniciativa normativa està justificada per la necessitat de desplegar el règim normatiu aplicable a la posidònia com a espècie inclosa en el llistat d'espècies silvestres en règim de protecció especial, tant a partir de la previsió de l'annex del Reial decret 139/2011, de 4 de febrer, com del règim aplicable previst als articles 57 i següents de la Llei 42/2007.

Con a trets importants del projecte de decret, destaca a l'article 3 que la Conselleria de Medi Ambient, Agricultura i Pesca ha de cartografiar les praderies de posidònia existents a les Illes Balears, així com elaborar un inventari dels impactes existents, d'acord amb el qual planificarà les actuacions necessàries per disminuir-los tant com sigui possible. A l'article 4 es detallen les prohibicions, i en el 5 les excepcions al règim de prohibicions. En els articles següents s'especifiquen les accions que cal dur a terme amb les restes de posidònia morta, la regulació del fondeig d'embarcacions i l'autorització d'instal·lacions de fondejos fixos amb boies ecològiques. A l'article 9 es crea el Comitè Posidònia, un organisme assessor permanent de caràcter consultiu, del qual s'indiquen les funcions i la composició. A l'article 12 es crea el Fons Posidònia, del qual també s'assenyalen les funcions.

Aquest projecte de decret va tenir entrada el 16 de març de 2018 al Consell Econòmic

i Social, el qual en va elaborar el dictamen 3/2018, que es pot consultar al seu espai web.

11.9.

L'ENERGIA

11.9.1. L'ENERGIA

Les dades energètiques són de les que només arriben fins a l'any 2016, ja que – segons ens informaren durant el mes de juny des de la Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic de la Conselleria de Territori, Energia i Mobilitat – les dades de 2017 estaven en procés d'elaboració.

Quant a la comparativa 2015-2016 del consum energètic a les Illes Balears, les unitats es mesuren en TEP (tona equivalent de petroli: 10.000.000 kcal). També s'ha de tenir en compte que a partir del 2007 no es considera la producció de les instal·lacions d'energia solar ni eòlica aïllades. El percentatge expressa la variació percentual interanual. (Vegeu el quadre I-164, gràfic I-174 i el quadre AI-40).

Cal destacar que les energies considerades renovables –sense comptar els olis minerals usats (residus, biomassa, energia solar i eòlica)– representen un 4,5% del total anual. Si ens cenym a l'energia solar i eòlica, només és un 0,39%. (Vegeu el gràfic I-175).

La variació interanual 2002-2016 del consum energètic a les Illes Balears agrupat es representa en tres conceptes:

energies renovables, combustibles fòssils i electricitat importada. Aquest darrer és un concepte que apareix el 2011. S'observa un descens a partir del 2008, coincidint amb la crisi econòmica, i un canvi a l'alça a partir del 2014 també a la vegada amb l'augment de la presència del turisme a les Illes Balears. (Vegeu el gràfic I-176 i el quadre AI-41).

Cal destacar la importància dels combustibles fòssils en el total de la sèrie, sempre molt proper al consum total. Només se separen les línies del consum total de la línia dels combustibles fòssils a partir del 2011, amb l'aparició de l'electricitat importada.

Pel que fa a la producció mensual bruta a les Illes Balears, en el cas de Mallorca, apareixen les centrals d'Alcúdia, Són Reus i Cas Tresorer. Les unitats són MWh. (Vegeu el gràfic I-177).

Quant a la variació interanual percentual per a l'interval 2015-2016, es representa el sistema Mallorca-Menorca, el sistema Eivissa-Formentera i el conjunt de les Illes Balears. (Vegeu el gràfic I-178).

Pel que fa pròpiament a les energies renovables, les 13.395 TEP de biomassa es reparteixen en 3.670 de fusta (27,4%), 1.959 de llenya (14,6%) i 7.765 de residus agrícoles (58%). (Vegeu el gràfic I-179 i el quadre AI-42)

Es pot comprovar com les renovables són majoritàriament provinents de residus. Aquesta dependència és més accentuada a partir del 2011. (Vegeu el gràfic I-180 i el quadre AI-43).

Pel que fa al consum final d'energia elèctrica per illes i sectors, les unitats són MWh. El concepte comerç també inclou el de serveis, i al d'administració també s'inclouen els serveis públics.. (Vegeu gràfics I-181 i I-182 i el quadre I-165).

11.9.2. AVANTPROJECTE DE LLEI DE CANVI CLIMÀTIC I TRANSICIÓ ENERGÈTICA

El 2017 es va elaborar l'avantprojecte de Llei de canvi climàtic i transició energètica, que va sortir a informació pública entre el 6 de març i el 6 d'abril de 2018. El marc d'aquesta Llei, l'hem de cercar a l'Acord del Consell de Govern de les Illes Balears de 15 de setembre de 2017, en què es va aprovar adherir-se als objectius i les línies d'actuació de lluita contra el canvi climàtic prevists a l'Acord de París de l'any 2015 i, per tant, fomentar les polítiques necessàries per assolir les zero emissions de gasos d'efecte hivernacle l'any 2050. A més, es pretén impulsar la cooperació amb les regions mediterrànies i europees en la lluita contra el canvi climàtic.

Segons el Govern de les Illes Balears, amb aquesta Llei es persegueixen cinc finalitats:

a) Aconseguir que les Illes Balears reduïxin tant les emissions de gasos d'efecte hivernacle com la vulnerabilitat als impactes del canvi climàtic, afavorint la transició cap a un model baix d'emissions en GEH i, al mateix temps, estímulant l'estalvi i l'eficiència en l'ús dels recursos (energia, aigua, sòl, materials, residus) i promocionant la implantació i penetració de les energies renovables al territori balear.

b) Reforçar les diverses estratègies i els plans que s'han elaborat durant els últims anys en l'àmbit de canvi climàtic.

c) Promoure i garantir la coordinació de tots els instruments de planificació sectorial relacionats amb el canvi climàtic i la coordinació de totes les administracions públiques balears, així com el foment de la participació de la ciutadania, dels agents socials i dels agents econòmics.

d) Convertir-se en una zona avançada en la investigació i la implementació de noves tecnologies.

e) Visualitzar el paper de les Illes Balears al món, tant en els projectes de cooperació com en la participació en els fòrums globals de debat sobre el canvi climàtic.

Concretament, l'article 1 diu que la llei té per objecte l'ordenament de les accions

encaminades a la mitigació i l'adaptació al canvi climàtic a les Illes Balears, així com la transició a un model energètic sostenible.

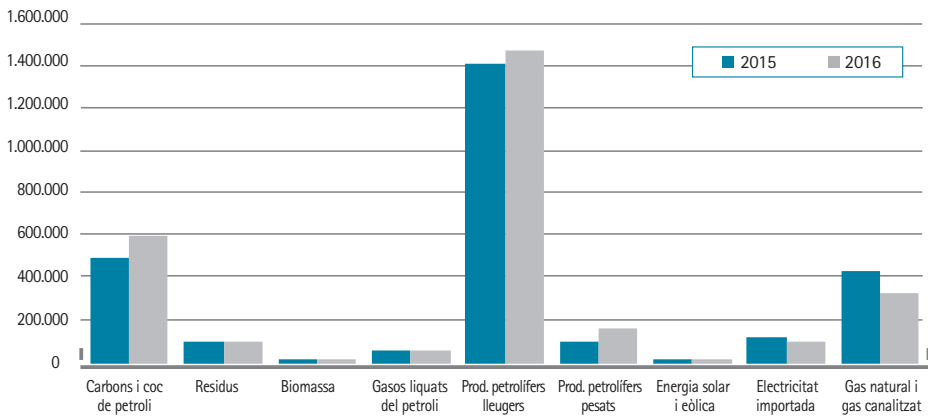
D'aquest avantprojecte de llei –estructurat en sis títols, tres disposicions addicionals, quatre disposicions transitòries, una disposició derogatòria i cinc disposicions finals–, en podem destacar la definició dels principals organismes per a la governança de la política climàtica de les Illes Balears en el títol II: es crea la Comissió Interdepartamental de Canvi Climàtic com a òrgan col·legiat del Govern per definir i coordinar els objectius i les línies d'actuació; es crea el Consell Balear del Clima com a òrgan de consulta i participació de la societat civil; es crea el Comitè d'Experts, que ha d'assessorar el Govern en el disseny i desplegament de les mesures necessàries, i, finalment, es configura l'Institut Balear de l'Energia, entitat pública empresarial capaç de dur a terme la política energètica de forma activa.

QUADRE I-164. CONSUM ENERGÈTIC A LES ILLES BALEARS PER CONCEPTE (2015-2016)

	2015	2016	% Variació
Carbons i coc de petroli	487.392	590.574	21,17
Residus	105.288	98.557	-6,39
Biomassa	11.470	13.395	16,78
Gasos líquuats del petroli	64.156	65.462	2,04
Prod. petrolífers lleugers	1.375.914	1.450.402	5,41
Prod. petrolífers pesants	108.898	167.970	54,25
Energia solar i eòlica	10.991	10.575	-3,78
Electricitat importada	114.841	107.553	-6,35
Gas natural i gas canalitzat	432.058	319.772	-25,99
Consum brut	2.711.007	2.824.260	4,18

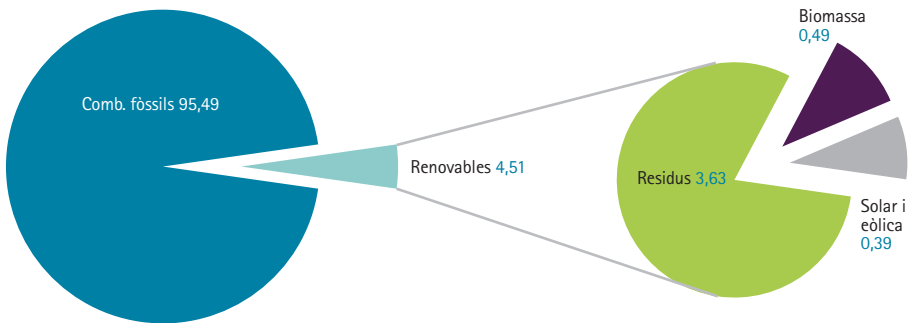
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-174
Consum energètic a les Illes Balears (2015-2016)

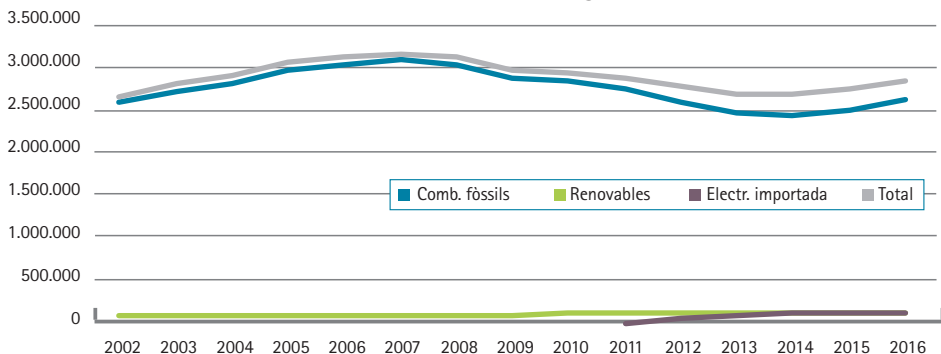
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-175
Consum energètic a les Illes Balears (2016)

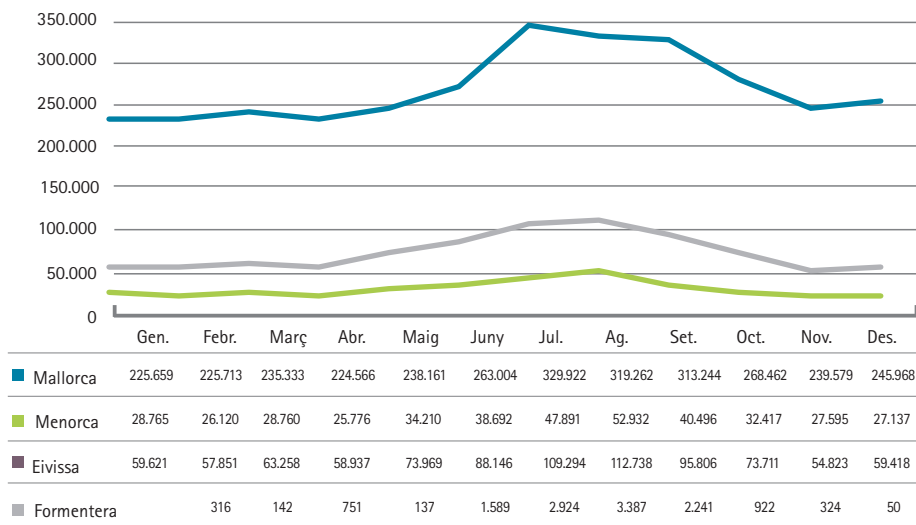
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-176
Variació interanual del consum energètic (2002-2016)

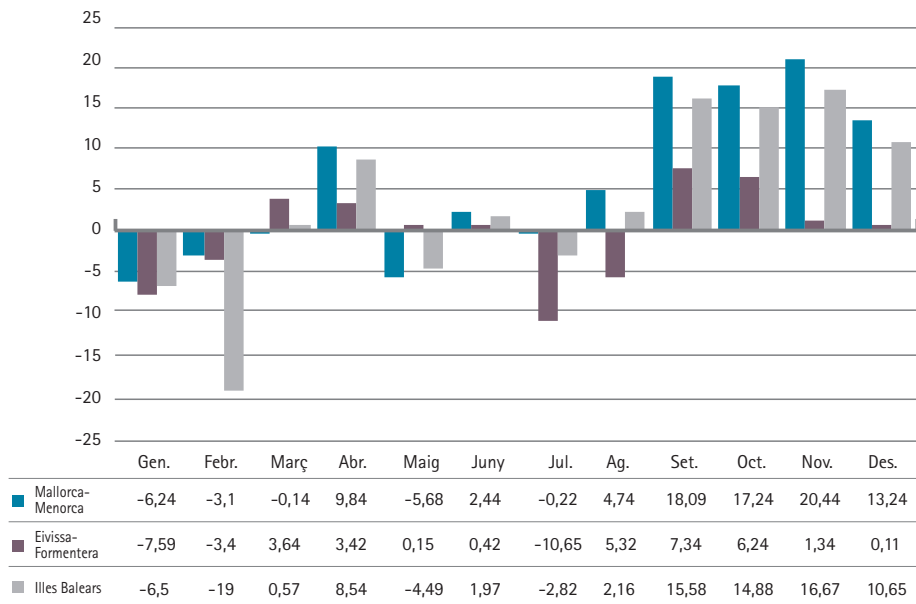
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-177

Producció mensual bruta (MWh) a les Illes Balears per illa (2016)

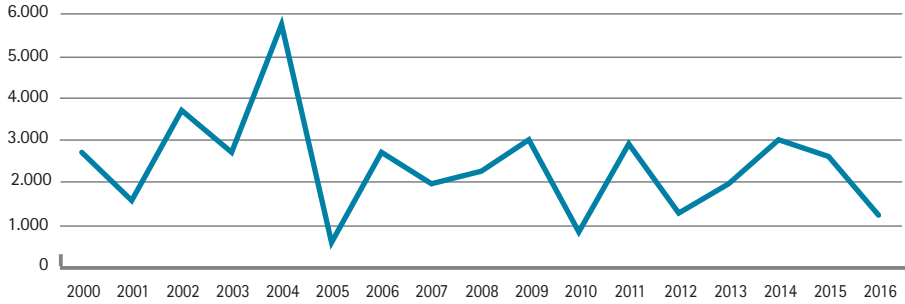
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-178

% Variació interval a les Illes Balears (2015-2016)

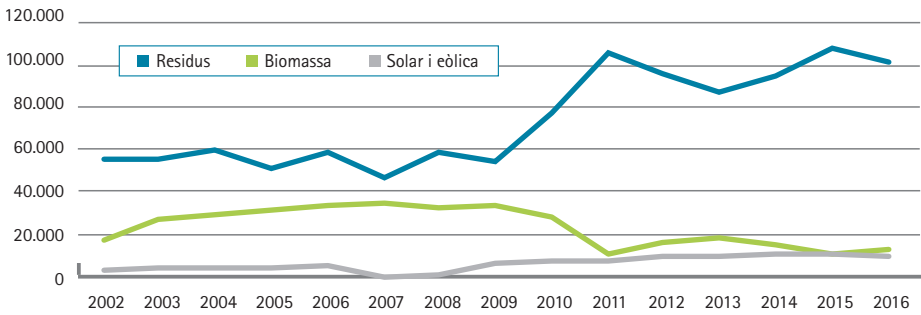
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-179
Energia solar col·lectors tèrmics (m²) (2000-2016)

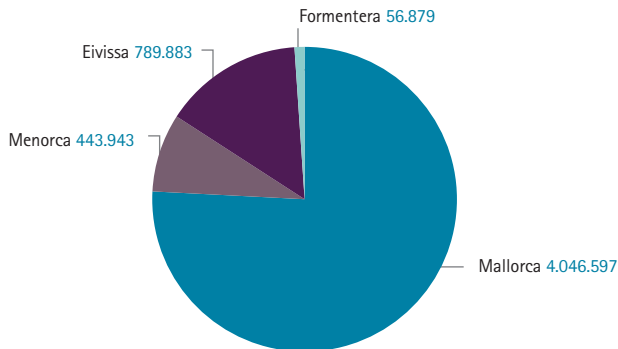
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-180
Evolució d'energies renovables (2002-2016)

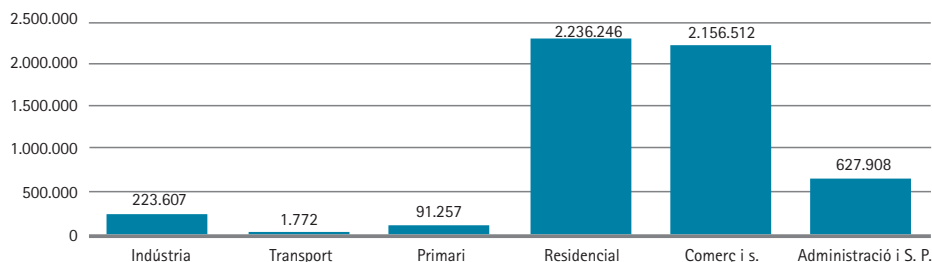
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-181
Consum final energia elèctrica per illa (MWh) (2017)

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-182
Consum final d'energia elèctrica per sectors (2016)

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-165. CONSUM FINAL D'ENERGIA ELÈCTRICA PER ILLES I SECTORS (2016)

	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total	%
Indústria	181.813	24.837	15.578	1.379	223.607	-18,58
Transport	1.772	0	0	0	1.772	-7,09
Primari	65.729	8.254	14.906	2.369	91.257	2,16
Residencial	1.667.349	195.669	349.892	23.336	2.236.246	0,77
Comerç i s.	1.647.278	165.182	322.305	21.748	2.156.512	0,21
Administració	482.657	50.000	87.203	8.048	627.908	7,36

Font: Elaboració pròpia.

Al títol III és on es configura el Pla de transició energètica i canvi climàtic com a eina planificadora, les determinacions del qual seran vinculants per al Pla director sectorial energètic.

El títol IV s'estructura en capítols destinats a les mesures relatives a la reducció d'emissions, a l'eficiència energètica, a les energies renovables, a la gestió de la demanda i als combustibles. Entre altres disposicions, destaca que es crea el Registre Balear de Petjada de Carboni i s'estableixen determinades obligacions per a les grans i mitjanes empreses radicades a les Illes Balears, consistents a calcular, registrar i –respecte de les difuses– reduir-ne les emissions. A la resta de títols, hi

trobarem les polítiques de mobilitat i transport, les mesures de sensibilització i exemplificació i, finalment, la disciplina en matèria de canvi climàtic. A més, s'estableix la regulació de la inspecció i el règim sancionador.

11.10.

EL TERRITORI

Un apartat important del capítol de medi ambient de la memòria és la pressió sobre el territori. En una comunitat com la nostra –on el turisme, font principal d'ingressos, es basa sobre la qualitat del medi natural–,

la pressió urbanística sobre sol rústic ha de ser forçosament una variable que s'ha d'estudiar. De fet, ho era a les memòries anuals que finalitzaren el 2011 amb la dissolució del CES.

Hem intentat reprendre el fil perdut el 2011 fins arribar al 2017 amb èxit desigual. Hem rebut informació de Mallorca i Formentera, però no de Menorca i Eivissa. Tot i això, les dades rebudes de la major i la menor de les Illes Balears no són homogeneïtzables pel fet d'haver rebut informació diferent.

En relació amb Mallorca, en primer lloc es tracten els expedients de litoral, és a dir, les autoritzacions referides a obres, instal·lacions i activitats que s'han d'ubicar a zones de servitud de protecció prevista a la Llei 22/1988, de 28 de juliol, de costes, sempre que s'hagin de produir a terrenys classificats com a sol urbà o com a sol urbanitzable o categoria equivalent.

El 2017 es presentaren 175 sol·licituds, un 11,5% superior a l'any anterior, i 198 declaracions responsables, un 7,6% superior al 2016. Cal indicar en aquest punt que a partir del 2013 les dades d'expedients de litoral han d'incloure l'esmentada declaració responsable. De les 175 sol·licituds presentades el 2017 se'n resolgueren favorablement 105 i se'n denegaren dues. De tota manera, cal indicar que el nombre d'expedients resoltos durant l'any va ser de 268, dels quals 266 foren favorables. (Vegeu els gràfics I-183 i I-184 i el quadre AI-44).

Pel que fa a les resolucions favorables de litoral, cal destacar que, malgrat que les resolucions de les sol·licituds i les de les declaracions responsables es començaren

a incloure el 2013, no és fins al 2016 en què es començaren a resoldre. (Vegeu el gràfic I-185).

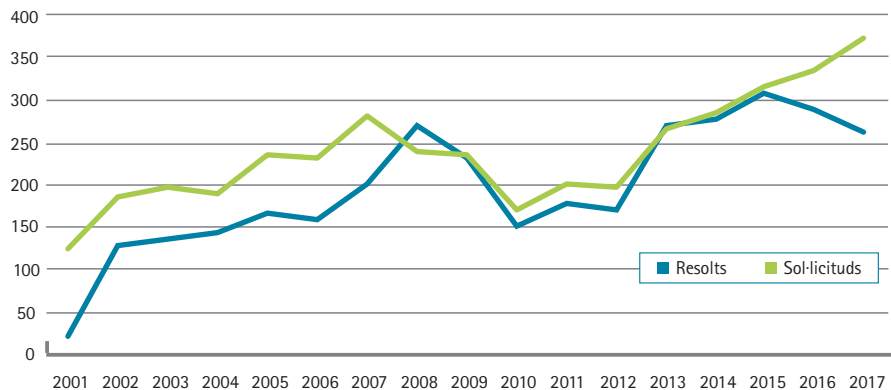
Pel que fa als habitatges en sol rústic, el 2017 es presentaren 501 sol·licituds, un 70,41% superior a l'any anterior, i se'n resolgueren 279, de les quals 270 foren favorables. Això és un 37,76% superior al 2016, i nou foren denegades. El municipi on se'n resolgueren més de favorables el 2017 va ser Santanyi, amb 35; seguit de Felanitx, amb 34, i Campos, amb 30; mentre que els municipis on se'n denegaren varen ser Campos i ses Salines, amb dos cadascun, i Felanitx, sa Pobla, Sant Llorenç, Santa Margalida i Santa Maria. (Vegeu el gràfic I-186 i el quadre AI-45).

En referència a les xarxes declarades d'interès general, el 2017 es presentaren 110 sol·licituds, un 16,03% menys que l'any anterior, i se'n resolgueren 117, de les quals 112 foren informes favorables. El municipi on el 2017 es feren més declaracions favorables de xarxes d'interès general foren Felanitx, amb 17; seguit de Manacor, amb nou, i Algaida, amb set. Els cinc informes desfavorables correspongueren a Ariany, Campos, Felanitx, Muro i Santanyi.

Pel que fa a l'evolució de les sol·licituds presentades, no disposam d'informació respecte dels informes favorables del 2003 i el 2004. (Vegeu el gràfic I-187 i el quadre AI-46).

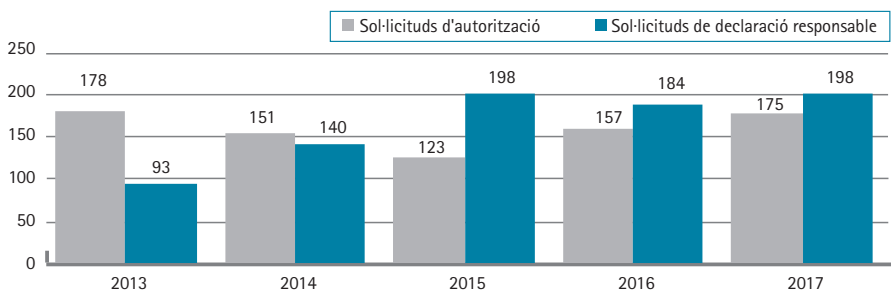
En referència als expedients d'interessos generals, excloses les dotacions de serveis, a Mallorca se'n sol·licitaren 37, un 27,6% més que l'any anterior, i se'n resolgueren 32, dels quals nou foren favorables. (Vegeu el gràfic I-188).

Gràfic I-183
Evolució d'expedients de litoral (2001-2017)

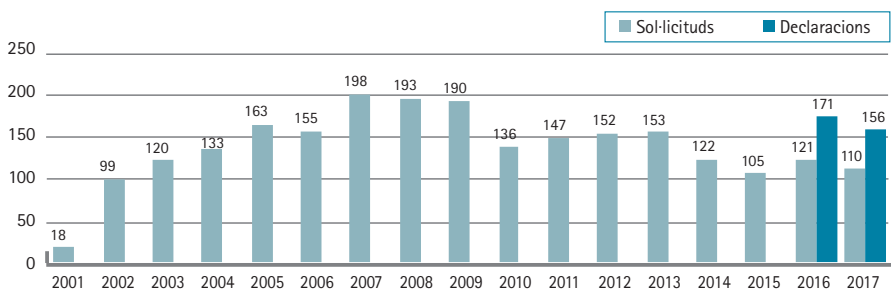
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-184
Consum final energia elèctrica per sectors (2013-2017)

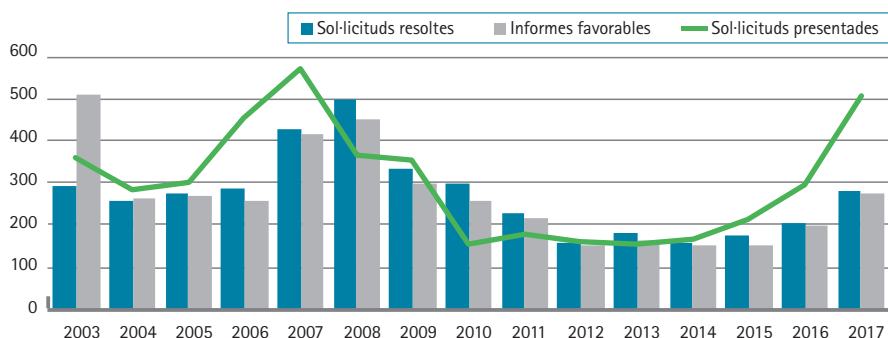
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-185
Evolució del nombre de resolucions favorables de litoral (2001-2017)

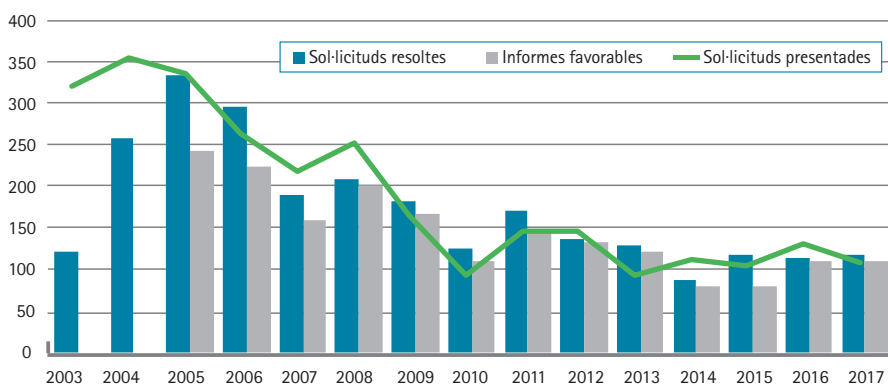
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-186
Evolució de sol·licituds en sòl rústic (2003-2017)

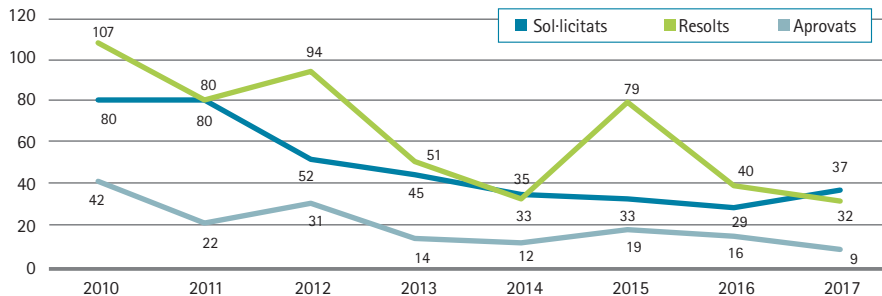
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-187
Evolució d'expedients de xarxes declarades d'interès general (2003-2017)

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-188
Expedients d'interessos generals (2010-2017)

Font: Elaboració pròpia.

Pel que fa a Formentera, les llicències atorgades fan referència a construcció d'habitatges en sòl rústic. Els interessos generals declarats fan referència a dotacions d'energia elèctrica a habitatges i els expedients de disciplina urbanística són en el total de l'illa, no necessàriament oberts a habitatges en sòl rústic. (Vegeu el quadre I-166).

Com ja hem esmentat al principi d'aquest apartat, no disposam informació de les illes d'Eivissa i Menorca.

11.11.

RESIDUS

11.11.1. MALLORCA

Quant a la recollida de residus a l'illa de Mallorca el 2017, el tant per cent expressa el percentatge de variació respecte del 2016 i les unitats es mesuren en tones. (Vegeu el quadre I-167).

Malgrat el superior creixement percentual de la recollida selectiva respecte del rebuig, les dades absolutes donen un augment de 8.703,76 tones per la recollida selectiva i de 31.343,59 pel rebuig. Tot i això, la

recollida selectiva representa el 2017 un 15,06% sobre el total, mentre que el 2016 representava un 14,62%.

Pel que fa a la variació mensual el 2017 de recollida de residus, les unitats es mesuren en tones. (Vegeu el gràfic I-189).

Quant a la variació interanual de la recollida de residus a Mallorca, es constata més acceleració en la fracció de rebuig que en la de recollida selectiva. L'augment als mesos estiuencs de l'any, que es produeix a totes les illes, s'explica per la presència del turisme de sol i platja. (Vegeu el gràfic I-190 i el quadre AI-47).

Pel que fa a la recollida selectiva, els percentatges estan calculats sobre el total de recollida selectiva. Els percentatges sobre el total de residus són un 2,67% pels envasos, un 4,12% pel vidre, un 4,81% pel paper i un 3,46% pel FORM (la fracció orgànica de recollida municipal). (Vegeu el gràfics I-191, I-192 i I-193).

11.11.2. MENORCA

Pel que fa a la recollida de residus el 2017 a Menorca, el tant per cent expressa el percentatge de variació respecte del 2016 i les unitats es mesuren en tones. (Vegeu el quadre I-168).

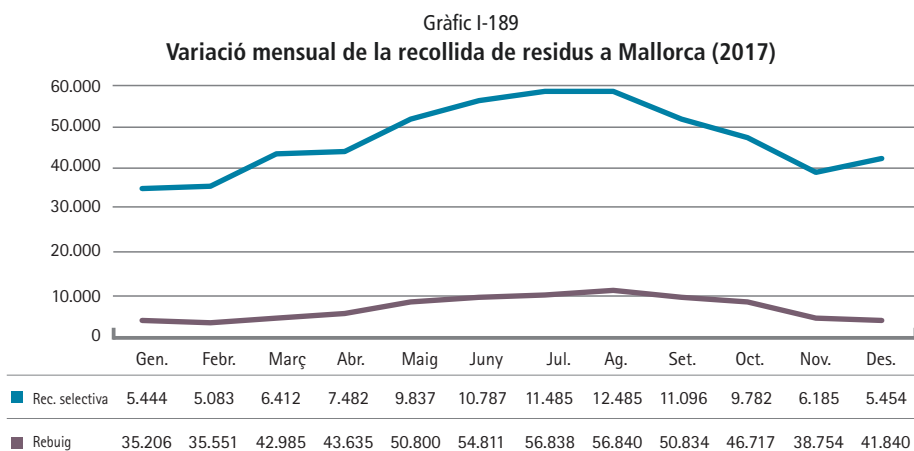
QUADRE I-166. DADES D'URBANISME A FORMENTERA

Llicències atorgades	Interessos generals	Expedients de disciplina urbanística
94	16	531

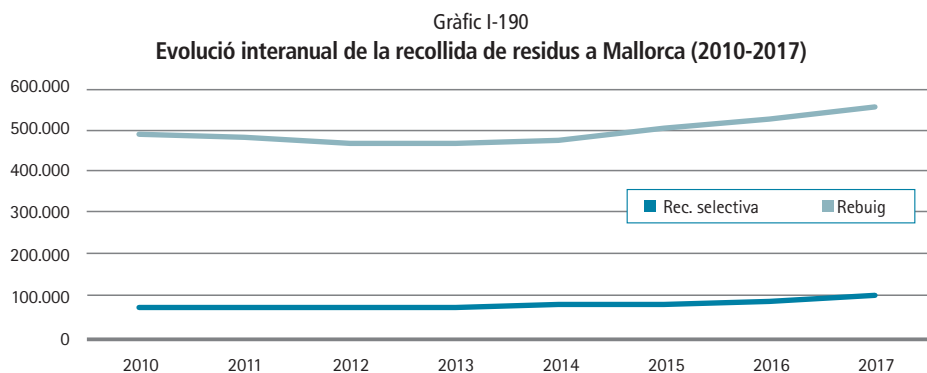
Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-167. RECOLLIDA DE RESIDUS A L'ILLA DE MALLORCA (TONES) PER FRACCIÓ (2016-2017)			
	2016	2017	%
Total recollida selectiva	88.562,02	97.265,78	9,83
Envasos	15.582,91	17.217,61	10,49
Vidre	24.717,10	26.647,65	7,81
Paper	29.436,56	31.041,34	5,45
Fracció orgànica de residus municipal (FORM)	17.061,04	22.359,18	31,05
Rebuig	517.397,35	548.740,94	6,06
Total	605.959,37	646.006,73	6,61

Font: Elaboració pròpia.

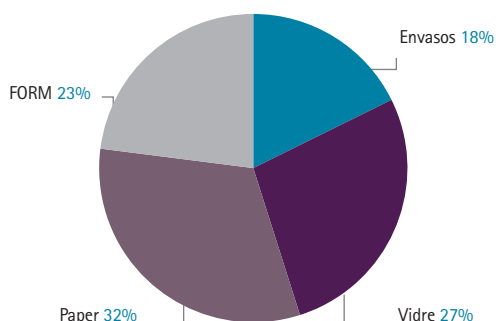

Font: Elaboració pròpia.

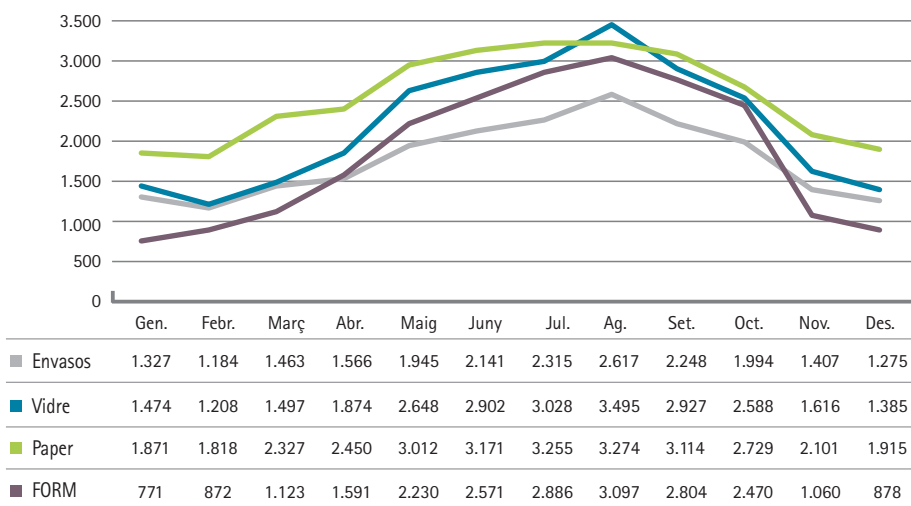
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-191
Recollida selectiva a Mallorca (2017)

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-192
Evolució mensual de la recollida selectiva a Mallorca (2017)

Font: Elaboració pròpia.

Com en el cas de Mallorca, l'augment en tots els conceptes es pot explicar per la major activitat econòmica i pel repunt del turisme respecte de l'any anterior. Cal

destacar que el 2017 la recollida selectiva va representar un 19,76% del total, mentre que el 2016 va representar un 19,15%. (Vegeu el gràfic I-194).

Es pot observar el típic augment estiuenc en la recollida de residus, si bé el repunt és superior en el rebuig que en la recollida selectiva. D'aquesta manera, si el gener la recollida selectiva representa un 21,97% del total, al mes de juliol és d'un 18,16%.

Sobre el total de residus, el paper i cartó representen un 8,95%; el vidre, un 5,27%; els envasos de plàstic, brics i llaunes, un 3,50%; els aparells elèctric i electrònics (RAEE), un 1,38%; el plàstic agrícola, un 0,59%, i l'oli vegetal, un 0,07%. (Vegeu els gràfics I-195 i I-196).

Pel que fa a l'evolució interanual de recollida selectiva d'envasos i llaunes, paper i cartó i vidre a Menorca. (Vegeu el gràfic I-197 i el quadre AI-49).

11.11.3. EIVISSA

Quant a la recollida de residus a l'illa d'Eivissa el 2017, el tant per cent expressa el percentatge de variació respecte del 2016 i les unitats es mesuren en tones. El

2017 la recollida selectiva va representar un 14,16% del total, mentre que el 2016 va ser un 13,87%. (Vegeu el quadre I-169).

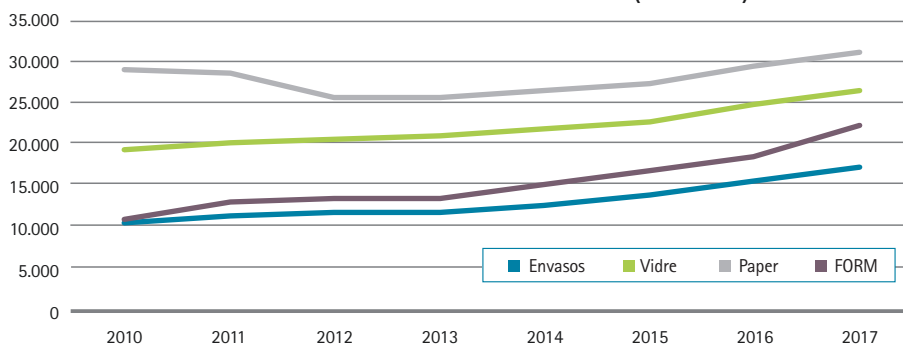
Pel que fa a la variació mensual el 2017 de recollida de residus, les unitats es mesuren en tones. Com a la resta de les illes, s'observa un significatiu augment en els mesos estiuencs. Quant a la variació interanual de la recollida de residus a Eivissa destaca la major acceleració en el RM (Residus en massa) que en la recollida selectiva. (Vegeu els gràfics I-198 i I-199 i el quadre AI-50).

Si els percentatges es fan sobre el total de residus, els envasos representen un 2,70%; el vidre, un 5,59%, i el paper, un 5,87%. (Vegeu el gràfic I-200).

Pel que fa a l'evolució mensual de recollida selectiva, les unitats són tones.(vegeu els gràfics I-201 i I-202) i el requadre I-4).

De l'illa de Formentera, no disposam de dades relatives al 2017.

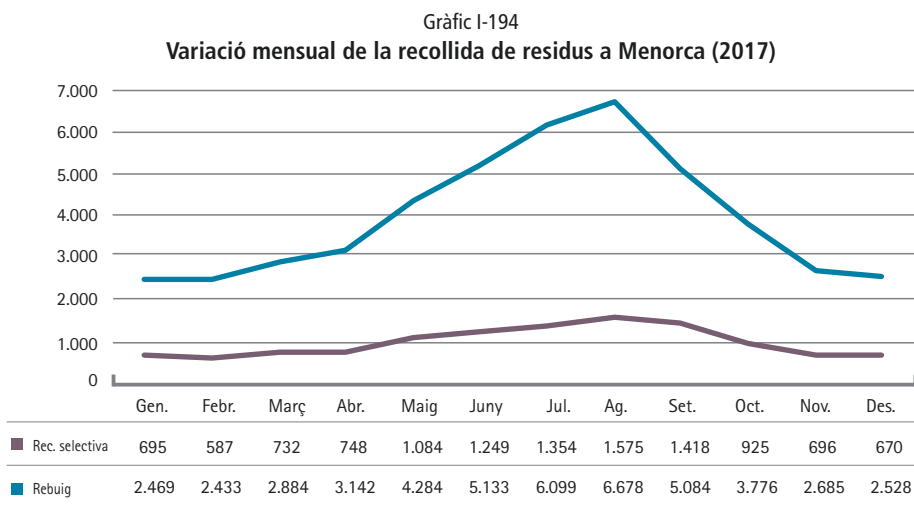
Gràfic I-193
Evolució interanual recollida selectiva Mallorca (2010-2017)

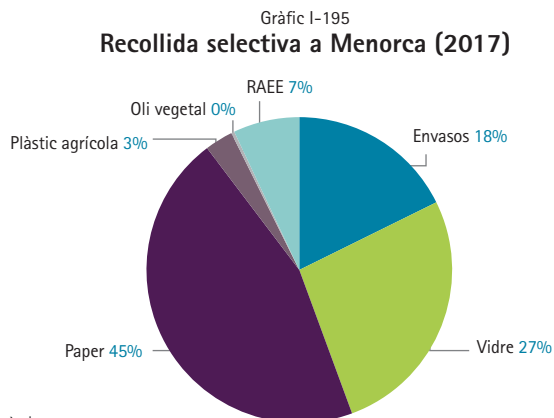
Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-168. RECOLLIDA DE RESIDUS A L'ILLA DE MENORCA (TONES) PER FRACCIÓ (2016-2017)			
	2016	2017	%
Total recollida selectiva	10.857,64	11.623,19	7,05
Paper i cartó	5.022,36	5.264,88	4,83
Envasos de plàstic, brics i llaunes	1.892,60	2.057,56	8,72
Vidre	2.910,08	3.101,75	6,59
Plàstic agrícola	258,52	346,38	33,99
Oli vegetal	36,43	38,46	5,57
Aparells elèctrics i electrònics	737,65	814,16	10,37
Residus domèstics i mescla	45.832,70	47.197,75	2,98
TOTAL	56.690,34	58.820,94	3,76

Font: Elaboració pròpia.

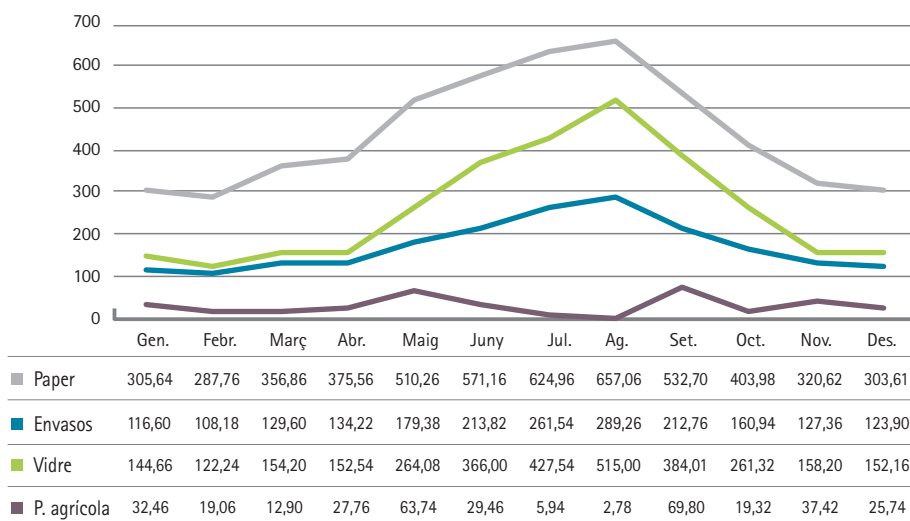

Font: Elaboració pròpia.

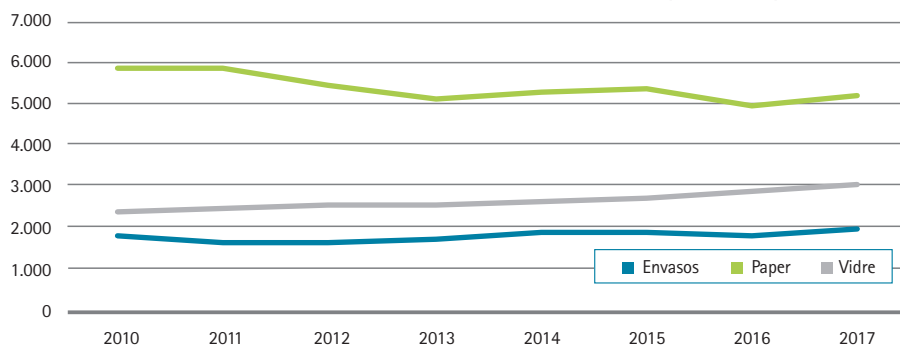
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-196
Evolució mensual de la recollida selectiva a Menorca (2017)

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-197
Evolució interanual de la recollida selectiva a Menorca (2010-2017)

Font: Elaboració pròpia.

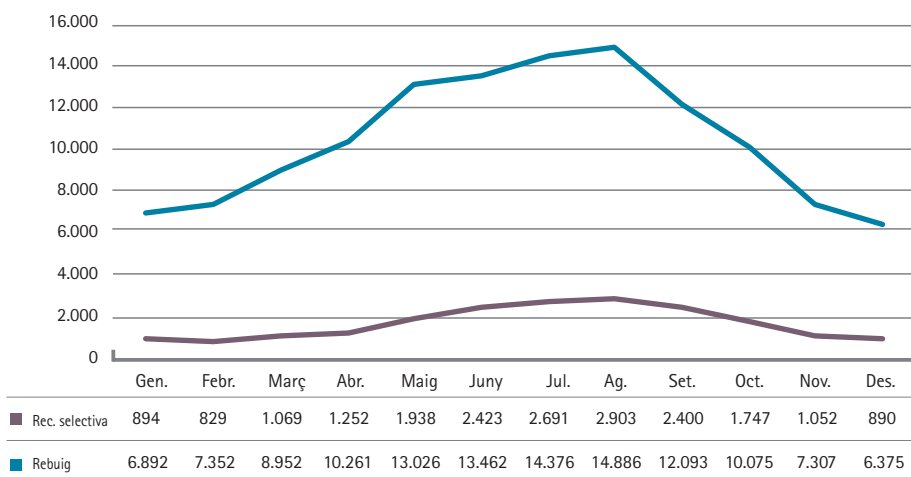
QUADRE I-169. RECOLLIDA DE RESIDUS A L'ILLA D'EVISSA (TONES) PER FRACCIÓ (2016-2017)

	2016	2017	%
Total recollida selectiva	18.554,93	20.086,41	8,25
Envasos	3.213,49	3.830,15	19,19
Vidre	7.481,79	7.925,12	5,93
Paper	7.859,65	8.331,14	6
Residus en massa (RM)	115.195,54	121.760,08	5,7
Total	133.750,47	141.846,49	6,05

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-198

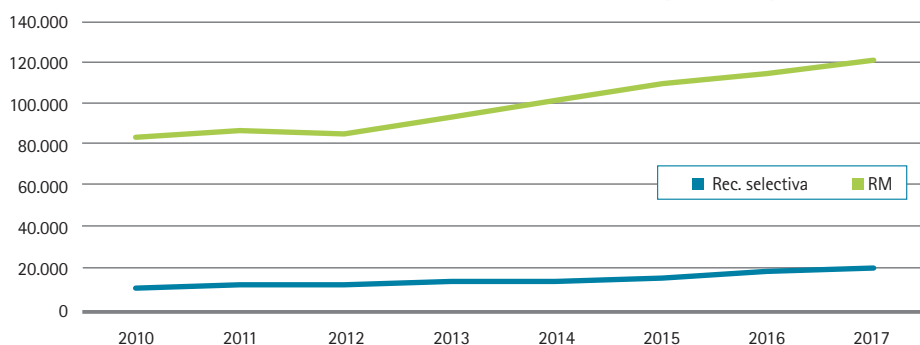
Variació mensual de la recollida de residus a Eivissa (2017)

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-199

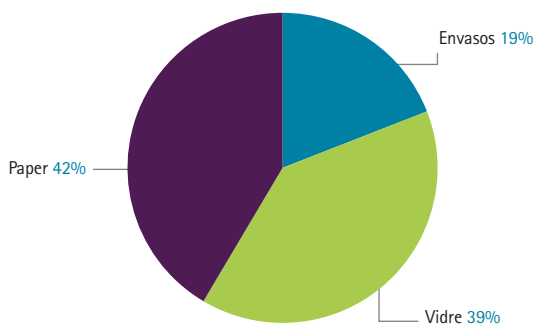
Evolució interanual de la recollida residus a Eivissa (2010-2017)

Font: Elaboració pròpia.

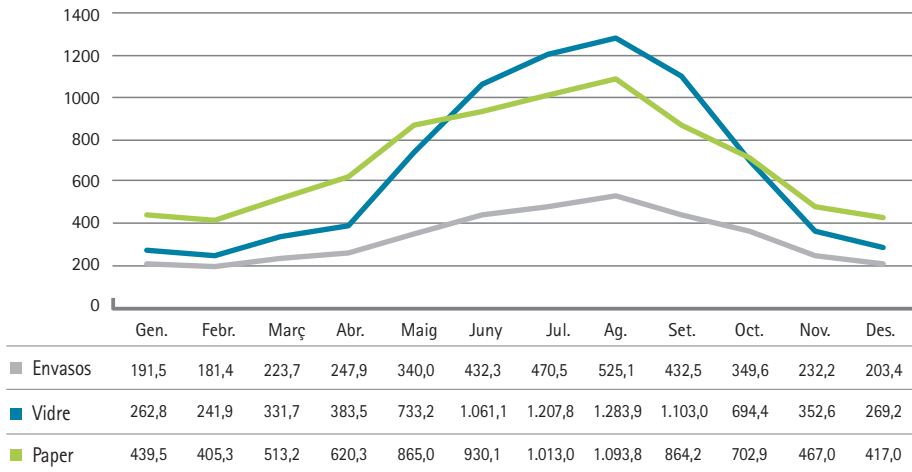
Gràfic I-200

Recollida selectiva a Eivissa (2017)

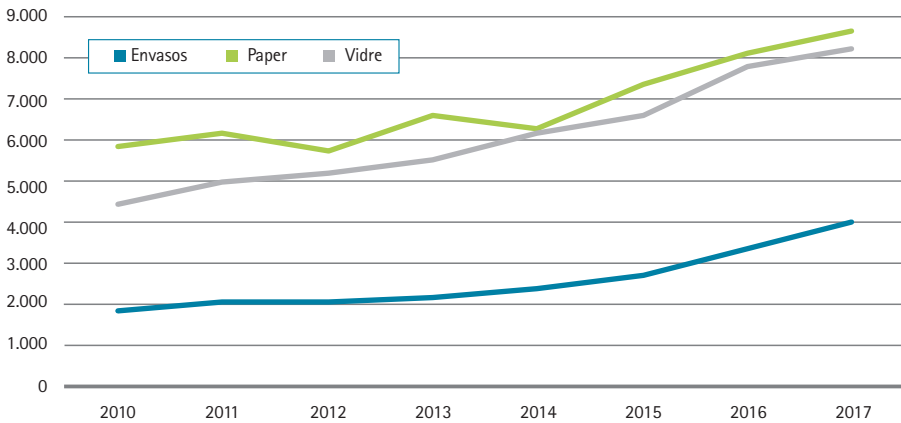
Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-201
Variació mensual de la recollida selectiva a Eivissa (2017)

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-202
Evolució interanual de recollida selectiva a Eivissa (2010-2017)

Font: Elaboració pròpia.

REQUADRE I-4.

CAUSES I CONSEQÜÈNCIES DEL CANVI CLIMÀTIC A LES BALEARS. LA NECESSÀRIA ACCIÓ PEL CLIMA

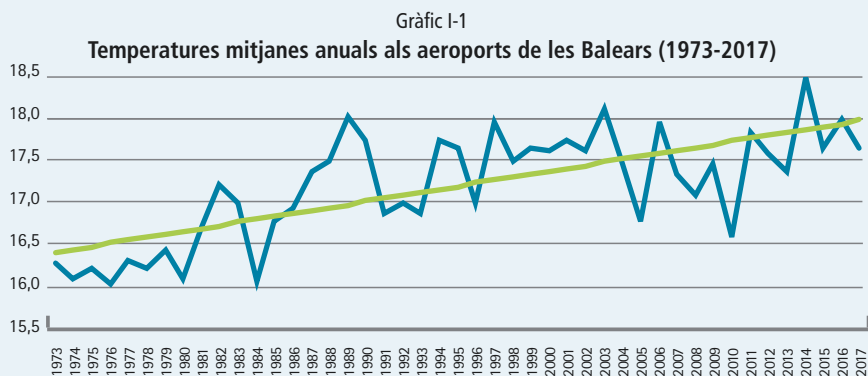
CATALINA M. TORRES

El canvi climàtic és una realitat i la influència de les emissions antropogèniques de gasos d'efecte hivernacle (GEH) sobre l'escalfament global, clara. Ho alertava, el 2014, el darrer Informe d'Avaluació del Panell Intergovernamental sobre Canvi Climàtic: "L'escalfament global en el sistema climàtic és inequívoc i molts dels canvis observats des dels anys 50 del segle passat no tenen precedents en dècades i alguns d'ells, fins i tot, en mil·lennis. L'atmosfera i l'oceà s'han encalenticit, els volums de neu i gel han disminuït, el nivell de la mar s'ha elevat i les concentracions de gasos d'efecte hivernacle han augmentat".

L'escalfament del planeta ha contribuït a fer que la NASA definís el 2017, que ja patia l'efecte de El Niño 2015-2016, com el segon any més càlid de la sèrie termomètrica global, iniciada el 1880, després de 2016. A Balears, si bé la temperatura mitjana als tres aeroports només fou 0,35 graus superior a la mitjana anual del període 1981-2010, els registres mostren que, entre 1971 i 2017, les Illes s'encalenticen a un ritme de 0,347 graus/dècada, molt semblant a l'europeu, que doblà el ritme global (0,177), fet que palesa la tendència a un escalfament progressiu. Per contra, el règim de precipitacions no mostrà variacions significatives per al període 1950-2015¹.

Pel que fa als canvis observats en el medi marí, el nivell de la mar augmentà a un ritme d'1,3 cm/dècada entre 1885 i 2017, com a resultat de la seva expansió tèrmica per l'escalfament de l'oceà i del desglaç

1. Laboratori Interdisciplinari sobre Canvi Climàtic de la UIB a partir de recerca pròpia.

Font: Laboratori Interdisciplinari sobre Canvi Climàtic de la UIB a partir de dades de l'AEMET

del gel continental derivat de l'escalfament de l'aire. Les dades a zones properes apunten, també, a un escalfament de l'aigua de la mar que, a l'Estartit, al nord-est de Catalunya, ha estat, des de 1970, de 0,25°C/dècada en els primers vuitanta metres de la columna d'aigua², tendència més marcada a partir dels anys 80 del segle passat i que s'ajusta a l'escalfament generalitzat de les capes altes de tota la conca Mediterrània³.

1.

LA CONTRIBUCIÓ DE LES BALEARS AL CANVI CLIMÀTIC

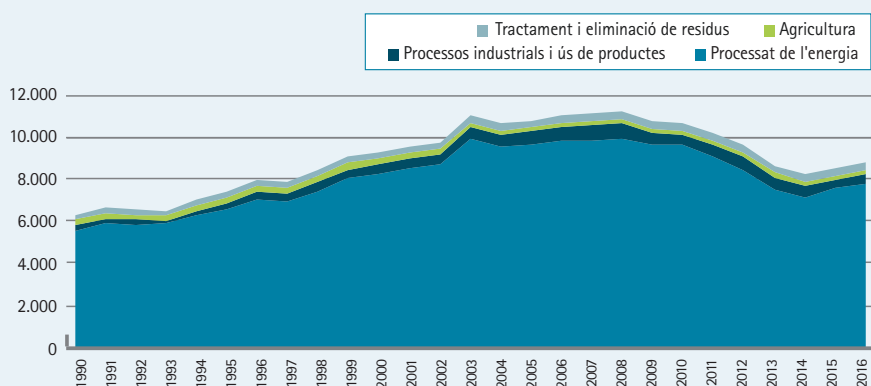
2. Vargas, M., García, M. C., Moya, F., Tel, E., Parrilla, G., Plaza, F., Lavín, A., 2008, *Cambio climático en el Mediterráneo español*. Instituto Español de Oceanografía, Ministerio de Educación y Ciencia, Madrid.

3. Rivetti, I., Boero, F., Fraschetti, S., Zambianchi, E., Lionello, P. 2017, "Anomalies of the upper water column in the Mediterranean Sea", *Global and Planetary Change*, 151, p. 68-79.

Des de l'era preindustrial, el creixement econòmic i poblacional ha dut a un increment de les emissions antropogèniques de GEH que s'ha traduït en un augment de les concentracions de diòxid de carboni, metà i òxid nitrós a l'atmosfera que no té precedents en almenys els darrers 800.000 anys i que contribueix, notablement, a l'escalfament global⁴, un fenomen del qual les Balears també en són responsables. Ho palesa l'inventari d'emissions de contaminants atmosfèrics, segons el qual aquestes foren, el 2016, un 39% superiors a les de 1990 tot situant les Illes lluny dels compromisos adquirits per l'Estat espanyol en el protocol de Kyoto, que, atenent a l'acord europeu de "repartiment de la càrrega", podia augmentar les emissions fins a un 15% en relació amb els nivells de l'any base durant el període

4. IPCC, 2014, *Climate Change 2014. Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II, and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, IPCC, Ginebra, Suïssa, 151 pp.

Gràfic I-2
Inventari d'emissions de contaminants atmosfèrics

Font: Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic

2008-2012. I lluny, també, dels compromisos adoptats per la UE a l'Acord de París, que cerquen reduir-les un 40% en el conjunt del territori, també respecte de 1990, el 2030.

El pes del sector turístic en l'estructura productiva balear i la gran afluència de turisme internacional, generador de més emissions de CO₂ que el domèstic per l'ús intensiu de transport aeri⁵, ajuden a explicar la contribució de les Illes a l'escalfament global. El 2017, visitaren les Balears 16.339.756 turistes, un 6,3% més que en 2016, dels quals el 84,4% foren estrangers⁶. Contràriament al que es pensa, el turisme no és una indústria "sense fums" ja que es tracta d'un sector intensiu en l'ús d'energia. A partir de mètodes que consideren les emissions lligades al cicle de vida o tota la cadena de producció dels béns i serveis turístics, molts autors han quantificat la petjada de carboni del turisme, que, entre 2009 i 2013 cresqué, mundialment, de 3,9 a 4,5 GtCO₂e i explicà el 8% de les emissions globals⁷. I és que, per una banda, el turisme és responsable, en el territori, d'emissions *directes*, derivades de la combustió de fuels majoritàriament pel transport terrestre i aeri, i d'emissions *indirectes*, generades durant la producció dels inputs demandats per la indústria turística, com l'electricitat, els productes agrícoles i aliments o els productes

químics de neteja requerits per hotels i restaurants. Una responsabilitat que, si bé encara no s'ha quantificat a les Illes, deixa entreveure el balanç energètic. Aquest mostra que el major consum d'energia, altament dependent de la importació de combustibles fòssils, el fa el transport, seguit del sector residencial i del de comerç i serveis, on més de la meitat del consum és per ús d'electricitat. El consum d'aquests sectors fou, el 2016, del 62,1%, 13,9% i 13,5%, respectivament. Per l'altra, el turisme també és responsable d'una petjada de carboni "importada" derivada de les emissions generades durant la producció a l'exterior de béns i serveis intermedis i finals demandats pel sector turístic, com són les del transport aeri internacional i les lligades als combustibles fòssils importats.

Una anàlisi més acurada de la responsabilitat de les Illes en l'escalfament global obliga, però, a considerar tota la petjada ecològica del turisme i no només una part, com és la seva petjada de carboni. I és que la petjada ecològica està vinculada, també, al creixement urbanístic desmesurat, al consum excessiu de territori i recursos per part d'hotels, segones residències i infraestructures associades (autopistes i aeroports) i a les inversions relacionades amb l'activitat turística⁸. Una activitat que respon a un metabolisme socioeconòmic que cerca produir béns i serveis de forma il·limitada per

5. UNWTO, 2008, *Climate Change and Tourism –responding to global challenges*, UNWTO-UNEP-WMO, Madrid.

6. Institut d'Estadística de les Illes Balears.

7. Lenzen, M., Sun, Y-Y., Faturay, F., Ting, Y-P., Geschke, A., Malik, A. 2018, "The carbon footprint of global tourism", *Nature Climate Change* (<https://doi.org/10.1038/s41558-018-0141-x>).

8. Cadarso, M. A., Gómez, N., López, L. A., Tobarra, M. A., Zafrilla, J. E. 2015, "Quantifying Spanish tourism's carbon footprint: the contributions of residents and visitors. A longitudinal study", *Journal of Sustainable Tourism*, 23(6), p. 922-946.

satisfer una demanda turística que ha de ser, i és, cada cop més creixent per garantir-ne l'equilibri, malgrat això no sigui possible pel caràcter finit dels recursos existents. Un metabolisme que és, per tant, intensiu en el consum de recursos naturals i en la generació de residus a la vegada que contribuent a la polarització social i territorial del món. Un metabolisme que és, precisament, el que duu a sobrepassar, entre molts d'altres límits ecològics, el d'absorció de GEH per part del planeta⁹.

2.

LA VULNERABILITAT DE LES BALEARS AL CANVI CLIMÀTIC

Com a territori-frontera, insular, petit i localitzat a la Mediterrània, amb estius secs i calorosos, les Balears són molt vulnerables al canvi climàtic. Així, les variacions observades en el medi atmosfèric i marí tendran efectes sobre els ecosistemes illencs que, si bé s'agreujaran a mig i llarg termini, avui ja es comencen a notar.

Per altra banda, la degradació dels ecosistemes derivada del canvi climàtic també afectarà el benestar de les persones. I és que amb la provisió de serveis intermedis de suport a la vida (formació del sòl, cicle de nutrients, etc.) i de serveis finals d'aprovisionament (aigua dolça, productes agrícoles, etc.), regulació (control del

clima, control de malalties, etc.) i culturals (estètics, recreatius, etc.), els ecosistemes són determinants per a proporcionar elements que són clau per als sistemes humans i, per tant, per a la qualitat de vida de les persones, des de seguretat i satisfacció de necessitats humanes bàsiques a salut i cohesió social¹⁰. No obstant, el canvi climàtic disminuirà la seva capacitat de provisió de serveis i això tindrà efectes sobre el benestar dels individus que els "utilitzen" així com sobre la rendibilitat i la sostenibilitat de les activitats econòmiques que en depenen.

En aquest context, l'elevat pes del sector turístic en l'estructura productiva balear fa que la seva vulnerabilitat al canvi climàtic esdevingui un dels factors que més seriosament pot comprometre el benestar dels illencs. I és que el turisme és molt sensible a les condicions atmosfèriques, sobretot a la temperatura, així com a la qualitat ambiental de la destinació. Molts estudis palesen com el canvi de clima durà a una pèrdua d'atractiu turístic de les regions madures de sol i platja i, per tant, a una redistribució espacial i estacional dels fluxos de visitants¹¹. En aquest sentit, si bé temperatures majors a Balears podrien desplaçar

9. Carpintero, O., 2009, "La 'sonrisa' de la heterodoxia", *Principios, Revista de Economía Política*, 13, p. 91-105.

10. MEA, 2005, *Ecosystems and Human Well-being (Millennium Ecosystem Assessment Conditions and Trends Working Group)*, Island Press., Washington DC.

11. Bujosa, A., Riera, A., Torres, C., 2015, "Valuing tourism demand attributes to guide climate change adaptation measures efficiently: the case of the Spanish domestic travel market", *Tourism Management*, 47, p. 233-239 i Rosselló, J., Santana-Gallego, M., 2014, "Recent trends in international tourist climate preferences: a revised picture for climatic change scenarios", *Climatic Change*, 124, p.119-132.

la temporada d'estiu a la primavera i la tardor, els impactes del canvi climàtic sobre els ecosistemes terrestres i ma-

rins podrien incidir negativament en la demanda turística i contrarestar aquest efecte.

QUADRE 1. PRINCIPALS IMPACTES DEL CANVI CLIMÀTIC SOBRE ELS ECOSISTEMES

Ecosistemes		Impactes
Ecosistemes terrestres	Vegetals	Efectes sobre endemismes i espècies vegetals claus, com l'alzinar, ullastrar i pinar. Menor capacitat productiva dels ecosistemes. Disminució de la matèria orgànica i la fertilitat natural del sòl. Major proliferació de malalties vegetals i plagues actuals, com la Xylella fastidiosa. Major risc d'incendis forestals.
	Animals	Canvis en els cicles biològics i redistribució d'espècies animals, amb més incidència sobre les endèmiques, com el ferreret. Efectes sobre la prevalença de malalties i paràsits a poblacions d'animals silvestres.
Ecosistemes aquàtics	D'aigua dolça	Reducció de recursos hídrics. Salinització dels aqüífers i zones humides costaneres.
	Marins	Acidificació, desoxigenació i pèrdua de transparència de l'aigua. Disrupció d'interaccions tròfiques i migració d'organismes. Major presència d'espècies invasores o "tropicalització" del Mediterrani. Canvis en l'estructura i funcionament de les praderies submarines. Pèrdua de praderies de Posidonia oceanica i dels seus serveis ecosistèmics. Pèrdua de capacitat de captació de carboni i d'hàbitat i substrat per a moltes espècies (efectes sobre la biodiversitat). Menor protecció de costa i menor esmorteïment de les onades. Reducció de l'extensió i complexitat de platges i sistemes dunars.

Font: Laboratori Interdisciplinari sobre Canvi Climàtic de la UIB a partir de nombrosos estudis i recerca pròpia

QUADRE 2. PRINCIPALS IMPACTES DEL CANVI CLIMÀTIC SOBRE ELS SISTEMES HUMANS

Àmbits	Impactes
Salut	Major incidència de malalties cardiovasculars/respiratòries i transmeses per vectors.
Economia	Disminució de la productivitat laboral. Disminució del rendiment d'infraestructures i instal·lacions. Increment dels preus de l'energia (pic del petroli, carbó i gas), l'aigua (menor disponibilitat i major competència entre sectors) i d'alguns cereals, verdures i productes bàsics (menor capacitat productiva dels agrosistemes i increment derivat de les importacions, i menor abastiment global). Efectes sobre l'agricultura, la ramaderia, la pesca, la construcció i les infraestructures, l'habitatge i, especialment, el turisme, amb caigudes esperades de rendibilitat. Increment del dèficit públic.
Societat	Vulneració de drets humans (dret a la vida, la salut, la vida privada i familiar, la propietat, l'alimentació, l'aigua i l'habitatge). Deteriorament del clima social. Creixent desafecció ciutadana vers el sistema polític i les institucions democràtiques.

Font: Laboratori Interdisciplinari sobre Canvi Climàtic de la UIB a partir de nombrosos estudis i recerca pròpia.

A més a més, l'augment esperat del dèficit públic, degut a la menor recaptació d'imposts derivada d'una economia més deprimida i a l'increment de despesa pública que serà necessària per a sufragar, entre d'altres, una major despesa energètica, els costos de reparació i/o substitució d'infraestructures i instal·lacions i una despesa sanitària més elevada, comprometrà l'habilitat de l'Administració per servir els ciutadans. Sens dubte, això farà l'economia balear menys "resilient", tot afectant, encara més, el benestar dels illencs.

3.

L'ACCIÓ CLIMÀTICA A LES BALEARS

Malgrat l'existència del Pla d'Acció de Lluita contra el Canvi Climàtic 2008–2012 i el Pla d'Acció de Mitigació del Canvi Climàtic 2013-2020, l'impuls institucional a l'acció pel clima s'inicià el 2015 amb la creació de la Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic del Govern de les Illes Balears, que situà finalment aquesta problemàtica ambiental a l'agenda política i social. Com a resultat del compromís internacional adquirit a la Conferència de les Parts de París (COP 21), la Direcció General llançà, el 2016, un procés de participació pública per establir els objectius bàsics per a l'elaboració d'una futura llei autonòmica de canvi climàtic i transició energètica. El procés acabà el 2017, any en què el Consell de Govern acordà adherir-se als objectius i línies d'actuació de lluita contra el canvi climàtic prevists a l'Acord de París, ratificat per l'Estat espanyol el 12 de gener

de 2017, així com fomentar les polítiques necessàries per a l'adaptació del territori i dels sectors econòmics illencs a aquest fenomen.

La vulnerabilitat de les Balears al canvi climàtic i el fet de ser la comunitat autònoma amb major dependència energètica exterior i menor implantació de generació renovable expliquen l'aposta decidida del Govern balear per a introduir aquest tipus d'energia amb la finalitat d'afavorir la transició energètica. Així, el Govern exigeix certificats de garantia d'origen renovable de l'energia subministrada en el contracte elèctric de la comunitat. Per altra banda, el pressupost destinat a subvencionar plaques solars tant a administracions públiques com a empreses i particulars fou, el 2017, un 50% i un 33,3% superior als 800.000€ i 450.000€, respectivament, que s'hi destinaren el 2016, mentre que les línies d'ajuda als ajuntaments per a punts de recàrrega foren de 300.000€, 341.000€ i 600.000€ per als exercicis de 2015, 2016 i 2017, respectivament. La intenció de tancar progressivament els grups més contaminants de la central des Murterar de Mallorca, en paral·lel a la instal·lació de renovables i l'ús de les centrals existents de cicle combinat de gas natural, és un altre exemple de l'aposta del Govern per la transició energètica¹².

Coincidint amb l'impuls institucional a l'acció pel clima, investigadores i investigadors de la universitat que, des de fa anys, fan recerca sobre temes ambientals i climàtics, crearen, el 2017,

12. Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic.

el Laboratori Interdisciplinari sobre Canvi Climàtic de la UIB (LINCC-UIB), que compta amb més de 60 persones expertes d'àmbits tan diferents com el dret, l'economia, la filosofia, la pedagogia, la física, la geografia, la biologia, la química i l'enginyeria, amb la finalitat de potenciar la difusió, la docència, la recerca i la transferència de coneixement en aquesta matèria. D'entre les moltes activitats que el laboratori ha dut a terme des del seu naixement, el 2017 destacà la sol·licitud perquè la UIB esdevingui membre observador de les COP a la Convenció Marc de les Nacions Unides per al Canvi Climàtic.

Així mateix, i amb l'objectiu de lluitar contra les prospeccions d'hidrocarburs a la Mediterrània i de fomentar la transició energètica, la societat civil s'ha erigit, també, com a actor rellevant en la lluita contra el canvi climàtic i ha protagonitzat, durant els darrers anys, nombroses mobilitzacions en contra de sondejors i prospeccions petrolíferes a la mar balear, amb alguns resultats esperançadors, com l'arxiu, el 2015, del projecte de Cairn Energy en el Golf de València, del de Services Petroliers Schlumberger en el Golf de Lleó el 2016 i del d'Spectrum Geo Limited des del sud-est de les Pitiüses fins al Golf de Lleó el 2017. No obstant això, la presentació continuada de projectes per part de les companyies petrolieres palesa que la lluita no és fàcil i que només la prohibició per llei de les prospeccions al Mediterrani pot acabar amb les constants amenaces a què està subjecta la mar que ens envolta.

4.

DEL CANVI CLIMÀTIC AL CANVI DE PARADIGMA: EL CAMÍ CAP A L'ACCIÓ EFECTIVA

Atendre al valor econòmic i social dels ecosistemes, o a la seva "utilitat" per a la societat, per a justificar l'acció climàtica és quelcom freqüent a l'esfera institucional, acadèmica i social. No obstant, l'acció pel clima no pot construir-se només sobre la base d'una perspectiva antropocèntrica que cerca preservar l'equilibri ecològic del planeta perquè aquest proveeix els humans de serveis ecosistèmics valuosos. Al contrari, l'acció pel clima ha de sustentar-se, sobretot, en arguments que propugnin protegir els ecosistemes perquè aquests són essencials per a la vida i el desenvolupament¹³ i que entenen, per tant, que la qualitat de vida de totes les espècies depèn de la qualitat de la biosfera de què formen part.

Reconèixer el vincle biològic de l'espècie humana amb la naturalesa ha de servir, per un costat, per fer de la mitigació l'eix central de l'acció climàtica, especialment en un context global en què els esforços orientats a dissenyar mesures d'adaptació, amb un optimisme injustificat envers les solucions tecnològiques, semblen guanyar terreny. Per l'altre, ha de servir per orientar la lluita contra el canvi climàtic cap a la transició socioecològica i no només energètica. En efecte, sobre

13. Spangenberg, J.H. i Settele, J., 2010, "Precisely incorrect? Monetising the value of ecosystem services", *Ecological Complexity*, 7, p. 327–337.

la base d'una Administració que faci del respecte per la natura l'element vertebrador de totes les polítiques públiques i prioritzi l'aprenentatge davant l'execució, tot establint, així, mecanismes de diàleg permanent amb tots els actors socials i de participació ciutadana en tots els àmbits de decisió, l'acció climàtica ha d'anar encaminada a implementar polítiques que cerquin transformar el metabolisme socioeconòmic actual, intensiu en l'ús de recursos i en la generació de residus, per a incrementar-ne la sintonia amb els cicles biològics de la natura.

Això passa, a Balears, per posar límits al creixement turístic i diversificar l'economia en favor de sectors més respectuosos amb el nostre territori, patrimoni i idiosincràsia. I és que, davant la creixent

intensitat energètica i material del turisme i els elevats impactes ambientals i socials que se'n deriven, a dins i fora de les Illes, la justícia climàtica obliga a cercar formes alternatives de desenvolupament social que posin la natura i les persones en el centre de les polítiques. Models de desenvolupament social que s'articulin des de la cooperació i la solidaritat i no des de la competitivitat i l'individualisme. La lluita contra el canvi climàtic a Balears ha de passar, doncs, i *sobretot*, per lluitar contra la seva "turistització". Un objectiu que, si també es té en compte l'elevada vulnerabilitat del turisme al canvi climàtic i la seva sensibilitat a les condicions polítiques, econòmiques i socials de la destinació, hauria d'esdevenir objectiu últim de la necessària acció pel clima.

12

SOCIETAT DEL CONEIXEMENT I DE LA INFORMACIÓ

RESUM

Durant el període 2003-2010 les Illes Balears van ser la comunitat autònoma que més increment va experimentar en la despesa en R+D (recerca i desenvolupament). Va passar de 46,3 milions d'euros l'any 2003 a 110,4 milions d'euros a l'any 2010. Amb l'esclat de la crisi econòmica internacional, aquesta tendència positiva es va veure interrompuda i va disminuir un 22,7% entre l'any 2010 i 2014. A partir de l'any 2015 s'observa un lleuger augment. Actualment, la despesa en R+D està al mateix nivell, aproximadament, que l'any 2007. Per tant la crisi ha suposat un retrocés de gairebé deu anys.

Si s'analiza la despesa per sector d'execució, la Universitat de les Illes Balears és el sector que executa més despesa en R+D (45,7% l'any 2016). El sector empresarial ha experimentat un lleuger augment respecte a l'any 2015, d'un 15,19% ha passat a ser del 20,2%. Aquest percentatge dista molt encara de la mitjana de l'Estat, que se situa en un 54,0%.

Referent als recursos humans, cal destacar que la proporció d'investigadors sobre 1.000 persones de població activa és només de 2,50, mentre que la mitjana estatal és de 5,55. El factor limitant que augmenta la despesa en R+D són els recursos humans. Per tant, si es vol continuar augmentant la despesa, si o sí s'han d'augmentar els recursos humans (investigadors i personal de suport a la investigació).

La despesa en innovació a totes les comunitats autònomes va viure un descens entre els anys 2008 i 2009. El nombre d'empreses amb activitats innovadores també ha disminuït considerablement en el període 2010-2016, ja que ha passat de 523 a 181 empreses a les Illes Balears i de 24.645 a 15.648 a Espanya.

El nombre d'innovacions tecnològiques també han disminuït durant els darrers anys tant a l'àmbit estatal com a les Illes Balears, però pel que fa a les innovacions no tecnològiques a les Illes Balears han augmentat, ja que s'ha passat de 755 a 781 en el període 2014-2016.

En el camp de la societat de la informació, l'Observatori Balear de la Societat de la Informació (OBSI) de la Fundació Bit duu a terme diverses publicacions anuals sobre el desplegament de la societat de la informació a les Illes Balears a partir de les dades publicades per l'INE i dades pròpies.

D'aquesta anàlisi, es desprèn que a les empreses de deu i més treballadors la connexió a internet arriba a la pràctica totalitat de les empreses balears. A més, com a forma de connexió predomina la banda ampla. Un 70,8% té espai web i un 89,4% ha interactuat amb l'Administració pública a través d'internet amb el principal motiu d'obtenir informació, però també per aconseguir impresos o formularis i declarar impostos.

A partir de l'Enquesta sobre equipament i ús de les TIC a les Illes (2017), s'ha observat com la connexió i l'ús d'internet entre la ciutadania i les empreses balears avança a bon ritme, a la vegada que continua el desplegament de les xarxes de banda ampla per arribar a les zones de menys cobertura. Les Illes Balears encapçalen la llista de les comunitats autònomes quant a habitatges amb accés a internet. Respecte als usos, un 86% ha utilitzat l'ordinador alguna vegada i nou de cada deu persones han utilitzat internet. Més d'un 60% dels usuaris d'internet afirmen que han fet compres a través de la xarxa, una quantitat que se situa 8 punts per sobre de la mitjana estatal. El correu electrònic continua sent el servei més utilitzat per motius particulars, seguit de llegir notícies, diaris o revistes en línia i de la cerca d'informació sobre béns i serveis. A més, ja són sis de cada deu persones les que utilitzen la banca electrònica.

L'OBSI també inclou anàlisis pròpies que se centren a mesurar el grau de desenvolupament de la societat de la informació a la nostra comunitat. Durant l'any 2016 es va dur a terme una anàlisi sobre l'ús d'internet que fan els alumnes d'ESO de les Illes Balears. D'aquest estudi es desprèn que el telèfon mòbil és l'aparell amb connexió a internet més utilitzat pels menors, es relega l'ordinador portàtil al segon lloc, mentre l'ordinador de taula desapareix de les llars i dona pas als dispositius de mà, com són les tauletes tàctils i els telèfons intel·ligents. A més, un 85% admet que xateja a través d'internet cada dia o gairebé cada dia, tasca que concentra un percentatge més alt pel que fa a l'ús, seguit de mirar vídeos i escoltar música.

12.1.

INTRODUCCIÓ

El Pla de ciència, tecnologia, innovació i emprendoria de les Illes Balears 2013-2017 es va elaborar tenint molt presents els efectes de la crisi econòmica mundial a l'economia de les Illes Balears i a la seva societat. A més, la Unió Europea l'any 2009 va redefinir la seva estratègia amb el pla d'acció Europa 2020, amb el qual no només es pretén superar la crisi econòmica, sinó també esmenar les deficiències del model de creixement dels estats membres i crear les condicions propícies per a un tipus de creixement més intel·ligent, sostenible i integrador.

Des del Govern de les Illes Balears s'ha tingut la convicció que no s'ha de continuar funcionant amb un model de creixement econòmic basat en criteris de quantitat, en l'acumulació de capital i treball en entorns poc productius i amb la major part dels ocupats amb uns nivells educatius mínims. En aquest sentit, s'ha definit la política d'R+D+I per al període 2013-2017 de tal manera que s'incideixi sobre el teixit empresarial i s'actui sobre el món acadèmic i científic. Amb això, es pretén propiciar que s'orienti cap a l'empresa; que es faciliti el finançament dels projectes innovadors i l'accés al capital humà competitiu, i que es millori

l'eficàcia i l'eficiència de la inversió pública en innovació.

Malgrat les dificultats sorgides, s'ha fet un esforç per mantenir, consolidar i, fins i tot, augmentar les actuacions més importants iniciades en els anteriors plans d'R+D+i de les Illes Balears: com per exemple, les actuacions en recursos humans en R+D, suport als clústers i a les empreses innovadores.

Referent als recursos humans en R+D, cal destacar que la proporció d'investigadors sobre 1.000 persones de població activa és només de 2,50, mentre que la mitjana estatal és de 5,55 (dades INE, 2017). Per tant, s'ha de continuar amb l'esforç d'augmentar el nombre de persones que es dediquen a l'R+D (investigadors, tècnics, tecnòlegs, etc.), sobretot perquè l'existent ha demostrat tenir bons registres de producció i d'excel·lència científica.

Pel que fa a l'àmbit privat, es va creant una incipient especialització terciària positiva a través dels serveis d'alt contingut tecnològic i en coneixement. Com que aquestes empreses a les Illes Balears solen ser pimes, molt joves i en fase de creixement, s'ha intentat enfortir-les. La falta de recursos financers sol ser un dels principals obstacles per continuar innovant. La creació i consolidació dels clústers ha possibilitat la comunicació entre els sectors productius de coneixement i els sectors econòmics. També ha permès valorar la investigació i facilitar l'entorn de confiança necessari per a aquestes empreses.

Parlant de futur, el Govern, amb el nou Pla de ciència, tecnologia i innovació 2018-

2022, ha de continuar cap a l'especialització intel·ligent i cap a l'economia del coneixement per aconseguir que el sector serveis accedeixi al coneixement necessari per desenvolupar noves solucions que generin avantatges competitius en els mercats internacionals.

També és cabdal potenciar sectors de coneixement i econòmics com la biotecnologia i les ciències de la salut, les tecnologies de la informació i la comunicació, l'audiovisual, les ciències ecològiques i de la mar, etc. L'explotació dels resultats d'investigació del centres d'R+D de les Illes Balears encara és una assignatura pendent, tot i que s'han produït grans avanços.

12.2.

ANÀLISI DEL SISTEMA D'INNOVACIÓ DE LES ILLES BALEARS

L'Institut Nacional d'Estadística (INE) va publicar les dades de les activitats en R+D referents a l'any 2016 el 28 de novembre de 2017. La despesa en recerca i desenvolupament (R+D) que van executar les Illes Balears l'any 2016 va ser de 94,6 milions d'euros i representa un 0,71% de la despesa total d'Espanya, la qual representa una aportació del 0,71% a la despesa total de l'Estat. Tot i que la despesa total d'R+D sobre el producte interior brut (PIB) està a la cua de les comunitats autònomes de l'Estat espanyol, s'ha de tenir en compte que aquest indicador està condicionat pel PIB i que aquest és un dels més alts de l'Estat. (Vegeu el quadre I-170).

L'any 2003 la despesa en R+D de les Illes Balears va ser de 46,3 milions d'euros, i va augmentar fins als 110,4 milions d'euros l'any 2010, amb la qual cosa va ser la segona comunitat autònoma – després de Cantàbria – en augment de la despesa. Amb l'esclat de la crisi econòmica internacional, aquesta tendència positiva es va veure interrompuda, com a la resta de comunitats autònomes, i va disminuir un 22,7% entre l'any 2010 i el 2014. A partir de l'any 2015 la despesa en R+D a les Illes Balears torna a augmentar lleugerament. Actualment, la despesa en R+D està aproximadament al mateix nivell que l'any 2007. Per tant, la crisi ha suposat un retrocés de gairebé deu anys. (Vegeu el gràfic I-203 i el quadre AI-52).

Pel que fa a la distribució sectorial de la despesa en R+D, la Universitat de les Illes Balears, com ja és habitual, és el sector més intens, amb un 45,7% l'any 2016. El sector empresarial de les Illes Balears ha experimentat un augment respecte a l'any 2015 (d'un 15,19% ha passat a un 20,2%). Aquest percentatge encara dista molt de la mitjana de l'Estat, que se situa en un 54,0%. (Vegeu el gràfic I-204 i el quadre AI-53).

L'Administració pública va ser el sector que va patir el decreixement més important en la despesa en R+D en el període 2010-2014, un 36,3%, el sector empresarial va decaure un 24,5% i la Universitat de les Illes Balears només un 8,4%.

Pel que fa als recursos humans dedicats a R+D, l'any 2016 hi havia 2.005,3 personal dedicat a la investigació, dels quals 1.538,7 són investigadors a les Illes Balears

i representen un 1,22% dels investigadors totals a Espanya. A les Illes Balears hi ha una mancança en el nombre d'investigadors si es té en compte que l'aportació l'any 2016 de les Illes Balears al PIB de l'Estat va ser d'un 2,6% però només tenen un 2,6% d'investigadors sobre 1.000 persones de població activa, quan la mitjana estatal se situa en un 7,1%. (Vegeu el quadre I-171).

Cal tenir en compte que el nombre d'investigadors a les Illes Balears ha augmentat (151,5%) considerablement des de l'any 2003. Es pot considerar positiu aquest augment malgrat la crisi econòmica que, com a la resta de comunitats autònomes, va suposar una reducció important en matèria de recursos humans en R+D. El creixement de la mitjana nacional en el període 2003-2016 va ser només d'un 36,87%.

Els sectors més afectats per la crisi econòmica varen ser l'Administració i el sector empresarial. Ambdós sectors varen retrocedir gairebé a l'any 2003 i 2006, respectivament. La nota positiva és que a partir de l'any 2015 es comencen a veure signes de recuperació. (Vegeu el gràfic I-205 i el quadre AI-54).

Els investigadors a les Illes Balears representen el 2,50 sobre 1.000 persones de població activa, mentre que en la mitjana estatal aquest valor se situa en 5,55. Aquest indicador demostra les limitacions del sistema de ciència i tecnologia de les Illes Balears i, en conseqüència, la seva gran dificultat per créixer, tal com caldria esperar, en la resta d'indicadors relacionats amb l'R+D.

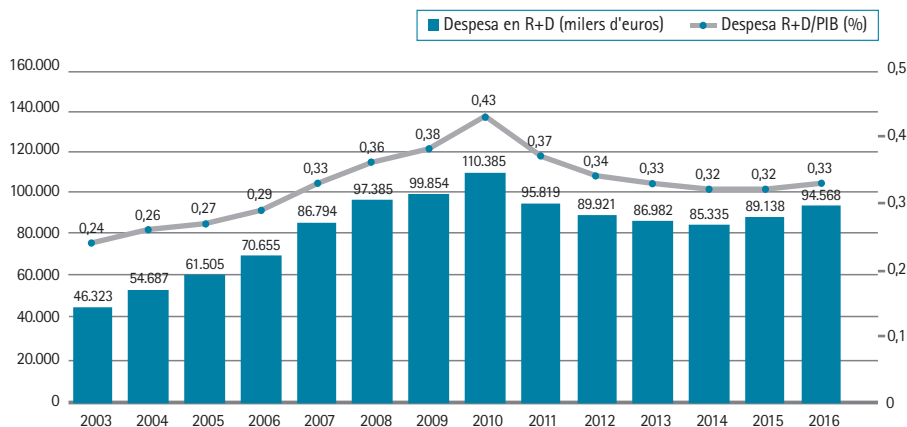
QUADRE I-170. DESPESA EN R+D (2016)

	Illes Balears	Espanya
Despesa total en R+D (milers d'euros)	94.568	13.259.769
Despesa total d'R+D (% del PIB)	0,33	1,19
Despesa total en R+D (% sobre el total estatal)	0,71	100

Font: INE i elaboració pròpia.

Gràfic I-203

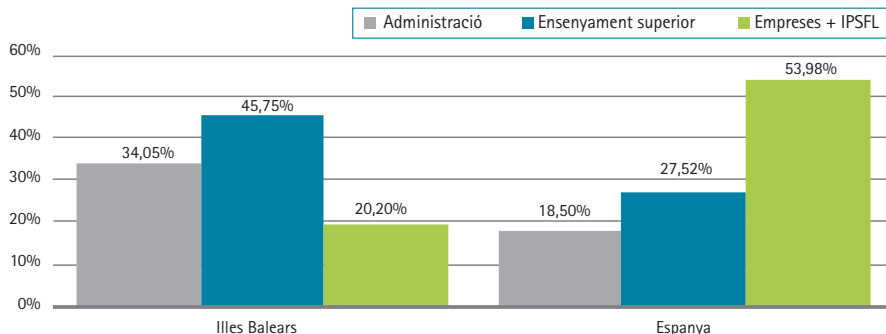
Evolució de la despesa en R+D a les Illes Balears (en milers d'euros) i sobre el PIB (2003-2016)

Font: Dades de l'INE (2017) i elaboració pròpia.

Gràfic I-204

Distribució de la despesa en R+D (2016)

Font: INE (2017) i elaboració pròpia.

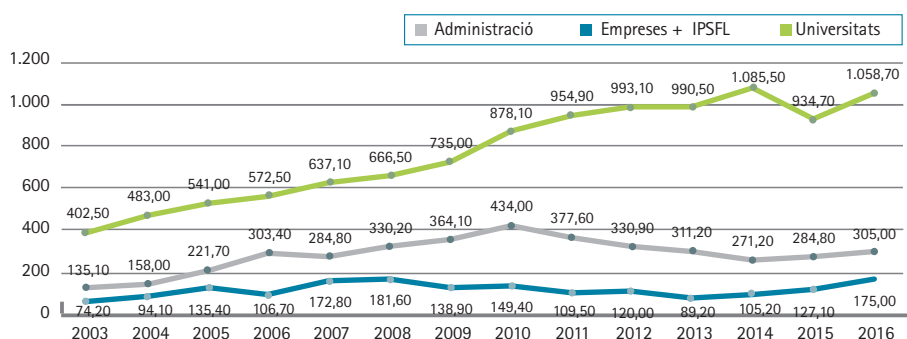
QUADRE I-171. RECURSOS HUMANS EN R+D (2016)

	Illes Balears	Espanya
Personal d'R+D (en EDP*)	2.005,3	205.872,9
Personal R+D (% sobre el total estatal)	0,97%	100%
Personal R+D/1.000 de població activa	3,25	9,02
Investigadors (en EDP*)	1.538,7	126.633,4
Investigadors (% sobre el total estatal)	1,22%	100%
Investigadors /1.000 de població activa	2,59	7,08
Despesa en R+D per investigador (milers d'euros/investigador en EDP)	61,45	104,71

Font: INE (2017) i elaboració pròpia.

* EDP: equivalent a dedicació plena.

Gràfic I-205
Investigadors a les Illes Balears (EDP) (2003-2016)

Font: Dades de l'INE (2017) i elaboració pròpia.

Pel que fa a la proporció de dones, ha augmentat tant el nombre d'investigadores com el de personal tècnic d'R+D, i l'any 2016 ja representaven un 45,7% del total d'investigadors a les Illes Balears, un valor molt superior si es compara amb la mitjana estatal, que se situa en un 39,12%.

Per sectors, a les Illes Balears, un 71,1% de les dones investigadores es troben a la Universitat de les Illes Balears. La presència

de les dones investigadores a les empreses és molt baixa, només d'un 6,5%. En canvi, a l'àmbit estatal, les proporcions canvien: un 50,6% es troben a les universitats però un 29,5% són al sector empresarial. (Vegeu el gràfic I-206 i el quadre AI-55).

L'INE va publicar els resultats de l'enquesta d'innovació en les empreses el 20 de desembre de 2017. La despesa en innovació de les Illes Balears va ser de

35.370 milers d'euros, quantitat que representa un 0,26% de la despesa total espanyola. Les comunitats autònomes que van dur a terme una despesa més alta en innovació tecnològica l'any 2016 van ser la Comunitat de Madrid (37,0% de la despesa total nacional), Catalunya (24,3%) i el País Basc (9,9%). Només Extremadura, Ceuta i Melilla queden per davall de l'aportació de les Illes Balears. (Vegeu el quadre I-172).

La despesa en innovació a totes les comunitats autònomes també va començar a disminuir entre els anys 2008 i 2009. L'any 2009 la despesa total a Espanya va ser de 19.918.946 milers d'euros, en canvi l'any 2016 només va ser de 13.857.481 milers d'euros. L'any 2009 a les Illes Balears la despesa en innovació va ser de 54.922 milers d'euros.

El nombre d'empreses amb activitats innovadores tant a l'àmbit estatal com autonòmic també ha disminuït considerablement en el període 2010-2016 i ha passat de 523 a 181 empreses a les Illes Balears i de 24.645 a 15.648 a Espanya (reducció del 65,4 i 36,5% respectivament). (Vegeu els gràfics I-207 i I-208 i els quadres AI-56 i AI-57).

El nombre d'innovacions tecnològiques (de producte o de procés) també han disminuït durant els darrers anys tant a l'àmbit estatal com autonòmic.

Pel que fa a les innovacions no tecnològiques (organitzatives o de comercialització), també han disminuït a Espanya, han passat de 40.191 en el període 2009-2011 a 35.450 empreses innovadores. En canvi,

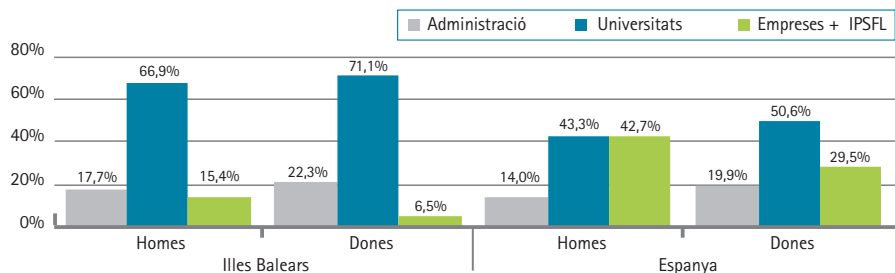
però, en el període 2014-2016 a les Illes Balears ha augmentat i s'ha passat de 755 a 781 respectivament. (Vegeu el quadre I-173).

Pel que fa al resultat, la producció científica de les Illes Balears ha experimentat un creixement superior al registrat pel conjunt de la producció científica espanyola. Aquest fet és important si es té en compte que la despesa en R+D de les Illes Balears només representa un 0,71%, però la seva producció científica és considerable. L'activitat científica està desenvolupada principalment per la Universitat de les Illes Balears (59%), juntament amb els hospitals (19,3%) i els instituts mixts de recerca (17,2%).

Destaca la producció corresponent a les àrees de biomedicina (23,2%), les ciències ecològiques (14,0%), la medicina clínica (13,9%), la física (11,4%), i la química (10,8%). S'observa certa especialització per part de les Illes Balears enfront d'Espanya, especialment en les àrees de ciències. Concretament, l'índex d'activitat per àrees científiques mostra més nivell d'especialització a les àrees de ciències ecològiques, medicina clínica i ciències de la terra, en les quals, en termes relatius, l'activitat desenvolupada a les Illes Balears és molt superior a la desenvolupada en el conjunt de l'Estat. (Vegeu el gràfic I-209 i el quadre AI-58).

La col·laboració científica amb institucions situades fora de les Illes Balears és cada vegada més habitual i efectiva. Un 80,2% dels documents s'han publicat en col·laboració nacional o internacional en aquest període, enfront del 69,2% registrat en el període anterior (2000-2010).

Gràfic I-206
Distribució sectorial dels investigadors (2016)

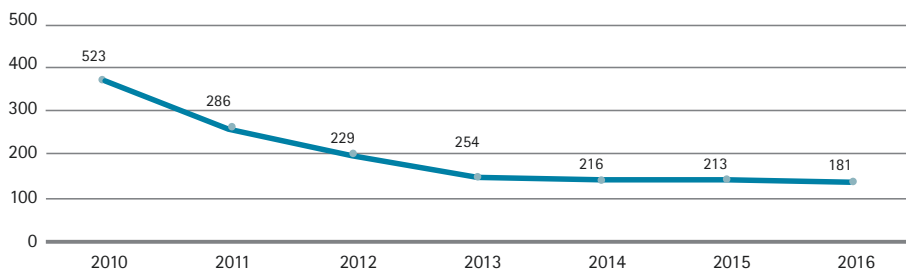
Font: INE (2017) i elaboració pròpia.

QUADRE I-172. DESPESA EN INNOVACIÓ (2016)

	Despesa en innovació (en milers d'euros)	% sobre el total estatal	% variació anual
Andalusia	759.321	5,48%	1,04%
Aragó	321.766	2,32%	-0,32%
Astúries	150.322	1,08%	11,16%
Illes Balears	35.370	0,26%	15,72%
Illes Canàries	56.553	0,41%	-17,20%
Cantàbria	69.987	0,51%	13,47%
Castella i Lleó	494.508	3,57%	21,06%
Castella-la Manxa	246.457	1,78%	32,07%
Catalunya	3.367.177	24,30%	1,28%
Comunitat Valenciana	827.094	5,97%	-9,26%
Extremadura	29.371	0,21%	1,44%
Galícia	504.024	3,64%	9,29%
Madrid	5.127.755	37,00%	-1,38%
Múrcia	193.411	1,40%	22,32%
Navarra	260.454	1,88%	-6,20%
País Basc	1.370.060	9,89%	5,61%
La Rioja	41.911	0,30%	-14,81%
Ceuta i Melilla	1.941	0,01%	64,07%
Espanya	13.857.481	100%	1,34%

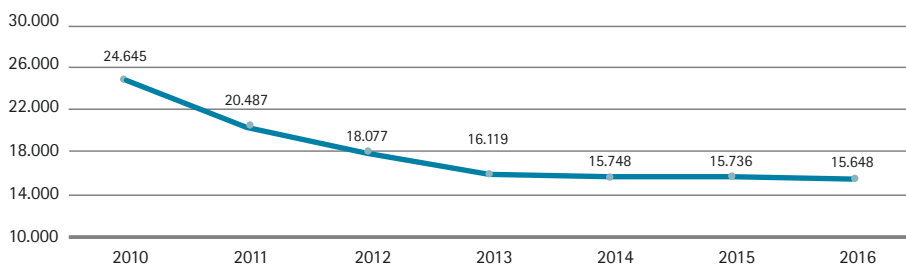
Font: INE (2017) i elaboració pròpia.

Gràfic I-207

Empreses amb activitats innovadores a les Illes Balears (2010-2016)

Font: INE (2017) i elaboració pròpia.

Gràfic I-208

Empreses amb activitats innovadores a Espanya (2010-2016)

Font: INE (2017) i elaboració pròpia.

QUADRE I-173. EMPRESES INNOVADORES PER PERÍODE (2009-2011, 2014-2016)

	Innovacions tecnològiques		Innovacions no tecnològiques	
	2009 - 2011	2014 - 2016	2009 - 2011	2014 - 2016
Andalusia	2.909	1.969	5.115	4.811
Aragó	984	649	1.308	1.058
Astúries	504	318	700	458
Illes Balears	465	237	755	781
Illes Canàries	960	584	1.311	1.346
Cantàbria	338	156	334	257
Castella i Lleó	1.308	586	1.662	1.322
Castella-la Manxa	978	550	1.404	915
Catalunya	5.434	4.024	9.114	7.933
Comunitat Valenciana	2.876	2.127	4.601	4.138
Extremadura	354	272	426	482
Galícia	1.643	912	1.857	1.723
Madrid	4.556	3.405	7.094	6.546

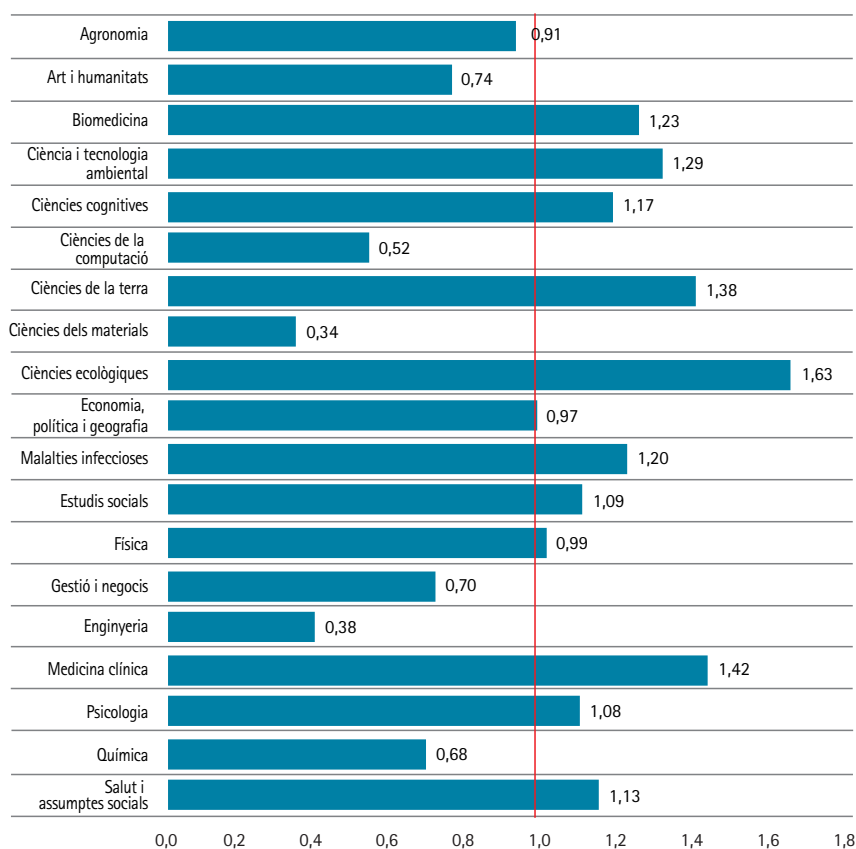
continua

	Innovacions tecnològiques		Innovacions no tecnològiques	
	2009 - 2011	2014 - 2016	2009 - 2011	2014 - 2016
Múrcia	797	551	1.181	1.072
Navarra	633	386	681	500
País Basc	2.119	1.515	2.258	1.798
La Rioja	312	212	332	255
Ceuta i Melilla	33	23	59	52
Espanya	27.203	18.475	40.191	35.450

Font: INE (2017) i elaboració pròpia.

Gràfic I-209

**Índex d'activitat de les Illes Balears respecte a Espanya per àrees científiques
(2011-2017)**

Font: "Estudio bibliométrico y de patentes en relación a la actividad de I+D+i de la Comunidad Autónoma de las Islas Baleares (2011-2017)". Pons IP

12.3.

ELS RESULTATS DE LA POLÍTICA D'R+D+I

El Pla de ciència, tecnologia i innovació i emprenedoria de les Illes Balears 2013-2017 (Pla CTIE) va ser aprovat pel Consell de Govern el 8 de novembre de 2013. El Pla CTIE constitueix l'instrument de programació de la política de ciència, tecnologia i innovació de les Illes Balears. S'articula a partir de quatre línies d'actuació: capital humà, consolidació de la base científica, valorització del coneixement, i innovació i emprenedoria. També es va definir una línia específica de mesures d'acompanyament. Totes aquestes línies es despleguen en una sèrie de programes, i cadascun engloba diferents mesures d'actuació. A continuació, s'exposen les mesures més destacades del període.

12.3.1. CAPITAL HUMÀ

Els recursos humans són el factor limitador més important per a la creació, l'absorció i la transformació del coneixement. A les Illes Balears continuen sent un dels components més febles del sistema de ciència i tecnologia, tal com s'ha vist a l'apartat anterior. Per això, és necessari continuar insistint en la formació i la incorporació de personal d'R+D+I tant en el sector públic com, sobretot, en el sector privat.

12.3.1.1. Ajuts per a la formació de personal investigador

La concessió d'ajuts per formar personal investigador és una de les mesures més

ben afermades dins la política d'R+D del Govern de les Illes Balears, ja iniciada l'any 2000 amb el primer pla d'R+D de les Illes Balears (2001-2004). Anualment es concedeixen ajuts per formar personal investigador en centres o unitats de recerca i desenvolupament tecnològic i també en empreses de les Illes Balears.

Fins a l'any 2012 el nombre d'ajuts era de 14 per any, però a causa de les retallades pressupostàries es varen reduir a deu l'any 2013. L'any 2016 es va tornar a recuperar el finançament dels 14 ajuts. (Vegeu el quadre I-174).

La principal entitat beneficiària dels ajuts ha estat la UIB (63,08%), seguida de l'IEO (9,2%), el CSIC (7,7%) i la FISIB (7,7%). A partir de l'any 2016 per primera vegada han estat beneficiàries dels ajuts tres entitats privades de les Illes Balears, amb quatre ajuts. El pressupost total ha estat de 5.515.521,4 euros.

12.3.1.2. Mobilitat

Es tracta d'una mesura complementària als ajuts per a la formació de personal investigador perquè els beneficiaris tinguin la possibilitat de fer estades breus a centres de recerca de fora de les Illes Balears per ampliar la formació científica. Aquesta mesura s'ha recuperat durant l'any 2017 a causa de les restriccions pressupostàries. El pressupost ha estat de 28.368,13 euros.

12.3.1.3. Incorporació de personal investigador doctor

La incorporació de personal investigador qualificat al sistema de ciència i tecnologia

de les Illes Balears és una mesura per enfortir la capacitat de recerca dels grups d'R+D i fomentar que assoleixin la condició de grups de recerca competitiu. Les actuacions d'aquesta mesura són els contractes postdoctorals i el cofinançament dels contractes del Programa Ramon y Cajal.

L'any 2013 es va publicar una convocatòria en què s'oferien cinc contractes postdoctorals de dos anys de durada; l'any 2017 el total dels ajuts concedits ha estat de deu, un dels quals ha estat beneficiària una empresa. (Vegeu el quadre I-175).

El cofinançament del Programa estatal Ramon y Cajal també és una mesura afermada en la política d'R+D del Govern de les Illes Balears. Es tracta de cofinanciar contractes de personal investigador qualificat. El pressupost total d'aquesta actuació durant els anys 2013-2017 ha estat de 797.308,36 euros i el nombre d'investigadors incorporats ha estat de 48, dels quals 23 són dones.

12.3.1.4. Incorporació de personal tècnic de suport a la recerca

S'han concedit nou ajuts per contractar personal tècnic de suport a la recerca a les Illes Balears per millorar la capacitat investigadora dels grups de recerca i potenciar la cooperació empresarial amb els centres de recerca i tecnològics de la Comunitat. Des de l'any 2008 no s'havia pogut finançar una convocatòria d'aquest tipus per restriccions pressupostàries. L'import total de la convocatòria ha estat de 600.000,00 euros a càrrec dels pressuposts del 2018 a l'any 2021.

12.3.2. CONSOLIDACIÓ DE LA BASE CIENTÍFICA

Amb aquesta línia d'actuació es pretén consolidar la base científica existent a les Illes Balears, la qual ha demostrat la seva excel·lència al llarg dels darrers anys; però és important avançar en l'obertura estatal i, sobretot, internacional per donar un suport millor i més ampli a les demandes socioeconòmiques de la societat de les Illes Balears.

12.3.2.1. Accions especials

Les accions especials d'R+D estan destinades a cobrir els objectius científics que requereixen alguna actuació concreta, d'interès i rellevància especials per a l'activitat investigadora que es desenvolupi en el sistema de ciència, tecnologia i innovació de les Illes Balears. Durant el anys 2013 al 2015 han estat vigents quatre convocatòries. (Vegeu el quadre I-176).

La Universitat de les Illes Balears és l'entitat que rep més ajudes, un 57% del total en la darrera convocatòria. Ha augmentat el nombre d'ajudes concedides a la Fundació Institut d'Investigació Sanitària Illes Balears (IdISBa) en la darrera convocatòria en comparació amb les anteriors. (Vegeu el gràfic I-210 i el quadre AI-59).

12.3.2.2. Estacions de recerca

La Xarxa d'Estacions de Recerca de les Illes Balears té els objectius principals següents:

a) Donar suport logístic als investigadors de les Illes Balears i també de fora de les Illes per realitzar investigacions *in situ* perquè s'hi executin projectes d'investigació.

QUADRE I-174. BEQUES CONCEDIDES PER ENTITAT A LES ILLES BALEARS (2013-2017)												
Total	2017		2016		2015		2014		2013			
	Total	Dones	Total	Dones	Total	Dones	Total	Dones	Total	Dones	Total	Dones
UIB	41	17	8	3	8	2	10	4	7	2		
IMEDEA (UIB - CSIC)	4	1					2	1	1			
IFISC (UIB - CSIC)	4	0	1									
IEO	6	5	1		3	3	1		1			
FISeB	5	3	2	1	2	1			1	1		
IB-Salut	1	1							1	1		
Alimentònica SL	1		1									
Lipopharma Therapeutics SL	2		1									
Sciware	1	1			1	1						
TOTAL	65	28	14	4	13	10	13	5	11	4		
Pressupost (€)	5.515.521,4		1.251.418,0		1.078.464,0		1.076.313,0		857.908,4			

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-175. CONTRATES POSTDOCTORALS CONCEDITS A LES ILLES BALEARS PER ENTITAT (2013-2017)												
Total	Postdoc 2017		Postdoc 2016		Postdoc 2015		Postdoc 2014		Postdoc 2013			
	Total	Dones	Total	Dones	Total	Dones	Total	Dones	Total	Dones	Total	Dones
UIB	26	7	6	1	1	1	5	2	7	3		
IEO	3		1	1	1	1	1					
IMEDEA (UIB - CSIC)	6	2	1	1	3	3						
IFISC (UIB - CSIC)	1				1	1						
GENOSALUT BALEARS SL	1				1	1						
Lipopharma Therapeutics,SL	1		1	1								
STEM Center SLU	2	1					1	1				
Total	40	10	9	4	7	6	7	3	7	3		
Pressupost (€)	2.735.970,40		644.000,00		457.100,00		457.100,00		457.770,40			

Font: Elaboració pròpia.

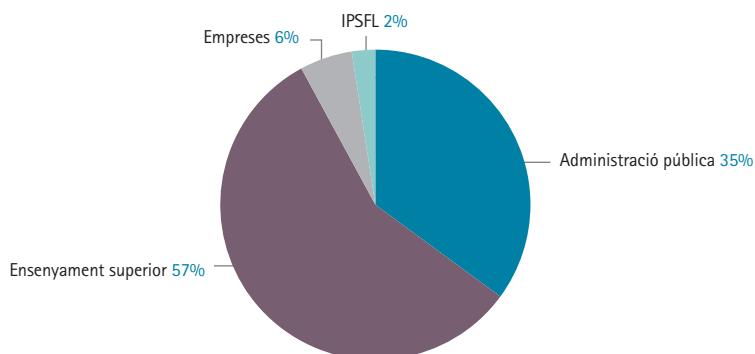
QUADRE I-176. ACCIONS ESPECIALS A LES ILLES BALEARS PER CONVOCATÒRIA (2012-2019)

	Nre. de sol·licituds	Nre. de concedides	Pressupost (euros)	Concedit (euros)
2012-2013	115	37	437.242,00	434.206,86
2014-2015	79	38	661.000,00	535.774,16
2015-2016	106	38	615.500,00	489.719,38
2017-2019*	111	51	770.000,00	701.515,95

Font: Elaboració pròpia.

* La convocatòria finalitza l'any 2019. Al quadre, hi figuren les dades dels anys 2017 i 2018.

Gràfic I-210
Accions especials concedides (2017)

Font: Elaboració pròpia.

b) Executar tasques de seguiment científic (*monitoring*) de manera sostinguda.

c) Oferir un espai per al desenvolupament de formació especialitzada per a postgraduats.

Actualment hi ha en marxa dues estacions: l'estació de recerca Jaume Ferrer Hernández, situada a la península de la Mola (Maó), a dia d'avui ja consolidada i amb un nivell d'activitat elevat, amb tres persones fixen que hi treballen, i l'estació de recer-

ca de Can Marroig, situada a la finca Can Marroig (Formentera), que està en procés d'expansió.

Es va aconseguir finançament de la convocatòria de 2017 de l'Impuls de Turisme Sostenible. L'objectiu ha estat consolidar la Xarxa d'Estacions d'Investigació amb la creació i equipament de les noves seus: arxipèlag de Cabrera, reconstrucció i adequació de les infraestructures existents; Llevant de Mallorca i Eivissa.

12.3.2.3. Complex científic del Parc Bit

L'any 2018 està previst que acabin les obres de la construcció del complex d'R+D situat al Parc Bit. Aquest edifici estarà ocupat per grups d'investigació competitiu en l'àmbit de la bioeconomia i de la tecnologia (agroalimentació, ciències marines, física, etc.) de diferents centres d'R+D de les Illes Balears, amb la finalitat de dur a terme projectes de recerca d'excel·lència i millorar la capacitat científica i tecnològica de les Illes Balears.

12.3.2.4. Suport a l'equipament científic i tecnològic

S'han impulsat diversos projectes per millorar i modernitzar els equipaments científicotecnològics de les Illes Balears.

D'una banda, es va crear el centre SmartUIB, a l'edifici Ca ses Llúcies, per millorar l'eficiència de la comunitat científica a través del coneixement, el desenvolupament tecnològic i la innovació. Es pretén també millorar l'ocupabilitat de l'alumnat formant-lo en un esperit innovador i emprenedor. Aquest projecte està cofinançat amb FEDER.

D'altra banda, es va signar un conveni per al desenvolupament de les inversions de l'Estat a les Illes Balears, amb el qual s'han executat els projectes següents:

- La construcció del Centre d'Estudis de Postgrau de la UIB (CEP) i l'equipament dels espais destinats a R+D+I. Està destinat a contenir l'Escola de Doctorat, per executar de manera més eficient l'estratègia en R+D+I de la UIB, en particular pel que fa a la formació d'investigadors a través dels programes de doctorat.

- La millora de la xarxa de comunicacions de la UIB per oferir nous i millors serveis d'aplicacions en xarxa als investigadors de la institució i permetre una difusió més gran dels treballs de recerca que es duen a terme a la UIB.

12.3.2.5. SOCIB

El Sistema d'Observació Costaner de les Illes Balears (SOCIB) és una infraestructura científica i tecnològica singular (ICTS) gestionada pel consorci SOCIB, cofinançat a parts iguals per l'Administració general de l'Estat i el Govern de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. Les ICTS estan distribuïdes per tot el territori nacional i formen part del que s'anomena el Mapa d'infraestructures científiques i tècniques singulars.

El SOCIB està constituït per una xarxa d'instal·lacions i equips dedicats a l'observació marina, adquisició, processament, anàlisi, modelatge numèric operacional i disseminació d'informació multidisciplinària del mitjà marí de manera sistemàtica i regular. Proporciona, en règim obert, dades oceanogràfiques en temps real i serveis de predicció en suport a l'oceanografia operacional i contribueix a donar resposta a les necessitats d'un ampli ventall de prioritats científiques, tecnològiques i estratègiques de la societat en un context de canvi climàtic i global.

La sinergia entre els diferents sistemes d'observació (catamarà oceanogràfic, radars d'alta freqüència, vehicles submarins autònoms, boies, perfiladores ARGO, etc.), els sistemes de predicció i les eines d'assimilació de dades i el sistema informàtic de gestió i distribució de dades permet dispo-

sar d'una descripció completa i integrada de les propietats físiques i biogeoquímiques dels sistemes marins i costaners i de la seva evolució.

12.3.3. VALORITZACIÓ DEL CONEIXEMENT

Amb aquest línia es pretén potenciar la col·laboració entre els centres de recerca i el món empresarial mitjançant accions específiques que permetran desenvolupar recerques sobre la base de les demandes empresarials.

12.3.3.1. Creació i consolidació d'empreses tecnològiques basades en el coneixement

L'objectiu és oferir suport en les fases inicials a tota la comunitat emprenedora relacionada amb la recerca i la transferència del coneixement mitjançant ajuts i jornades formatives i divulgatives de l'esperit emprenedor.

L'any 2016 es va publicar la convocatòria d'ajuts per a pimes i agrupacions sense ànim de lucre per dur a terme activitats de recerca, desenvolupament tecnològic o innovació i per dur a terme accions en matèria de transferència del coneixement i activitats innovadores. Es varen concedir 22 ajuts amb un pressupost total de 609.807,63 euros.

12.3.3.2. Accions de suport als clústers i a les empreses innovadores

L'any 2015 es va publicar la convocatòria per fomentar i impulsar la transferència del coneixement i la innovació en el

sector productiu i empresarial adreçades a agrupacions empresarials innovadores i clústers basats en el coneixement o tecnològics amb seu a les Illes Balears. Es varen concedir nou ajuts amb un pressupost total de 611.513,98 euros.

L'any 2017 es va publicar una nova convocatòria, amb pressupost de 300.000 euros per a l'any 2018.

12.3.4. MESURES D'ACOMPANYAMENT

Aquesta línia està concebuda per donar resposta a necessitats de caràcter singular que, per la seva naturalesa, exigeixen un tractament individualitzat, o per atendre les accions relacionades amb el desplegament del pla que tenen a veure amb la informació i la difusió de caràcter genèric.

12.3.4.1. Llei de la ciència

En aquests moments és vigent la Llei 7/1997, de 20 de novembre, de la recerca i el desenvolupament tecnològic. Des de ja fa uns anys, s'han detectat noves fonts internes i externes que generen els *inputs* de coneixement necessaris en un procés de transferència del coneixement. S'han posat en marxa els tràmits necessaris per redactar i aprovar un nou marc legislatiu que inclourà els aspectes relatius a les arquitectures política, institucional i funcional dels sistemes de ciència i tecnologia actuals, i també els relacionats amb el personal per a la recerca, els incentius al sector privat i la cooperació publicoprivada, les relacions entre la recerca i la societat i la gestió de l'R+D+I.

12.3.4.2. Suport a la definició, la implementació i el seguiment de l'estratègia regional intel·ligent de les Illes Balears

La Comissió de la Unió Europea va establir que per a l'accés a fons europeus, era necessari que les autoritats nacionals o regionals de totes les regions europees havien de dur a terme un diagnòstic o una autoanàlisi per identificar les especialitzacions de coneixements que s'ajustessin més bé al seu potencial d'innovació, basant-se en els seus actius i capacitats: l'Estratègia RIS3-Balears (Research and Innovation Smart Specialization Strategies).

L'any 2013 es va aprovar la primera proposta de la RIS3 de les Illes Balears per Acord de Consell de Govern. Malauradament, no complia tots els criteris associats a la condicionalitat *ex-ante* de l'objectiu temàtic 1, establerts pel Reglament 1303/2013 de la Unió Europea en què s'establien les disposicions generals del fons estructurals i d'inversió europea, en aquest cas del programa operatiu FEDER.

A més, la RIS3 de les Illes Balears presentava una focalització exclusiva en turisme i les TIC aplicades al turisme i no tenia en compte àrees temàtiques importants per a les Illes Balears com les ciències marines, la biotecnologia ni les indústries culturals i creatives.

Per tant, l'any 2017 es va aprovar la modificació de la RIS3 per Acord de Consell de Govern, amb el qual s'afegia un nou eix d'especialització als cinc ja existents i es definia la governança de la RIS3.

12.4.

LA SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ A LES ILLES BALEARS

L'Observatori Balear de la Societat de la Informació (OBSI) de la Fundació Bit es crea amb l'objectiu de ser un instrument de recerca i anàlisi dels principals indicadors de la implantació de la societat de la informació a la nostra comunitat. Des de llavors, l'OBSI duu a terme diferents publicacions anuals sobre el desplegament de la societat de la informació a les Illes Balears a partir de les dades publicades per l'Institut Nacional d'Estadística i dades pròpies.

A partir de l'Enquesta sobre ús de TIC i comerç electrònic a les empreses 2016-2017 de l'INE, s'analitzen els indicadors sobre la implantació i l'ús de les TIC a les empreses i microempreses de les Illes.

12.4.1. EMPRESES DE DEU O MÉS TREBALLADORS

La connexió a internet arriba a un 99,2% de les empreses balears, mentre que la mitjana estatal se situa en un 98,7%. Com a forma de connexió predomina la banda ampla, amb un 99,4%, mentre que un 96% de les empreses disposa de banda ampla fixa, vuit de cada deu tenen accés a internet a través de banda ampla mòbil. Un 70,3% s'hi connecta a través de la DSL i un 57,5% disposa de xarxa de fil o fibra òptica, 4,5 punts percentuals per sobre de la mitjana estatal. (Vegeu el gràfic I-211 i el quadre AI-60).

Pel que fa a la velocitat de baixada contractada, la major part d'empreses de les Illes Balears es connecta a més de 100 MB/s, una realitat ben diferent a la de fa uns anys, ja que només un 3,7% es connecta a una velocitat inferior als 2 MB/s. (Vegeu el gràfic I-212 i el quadre AI-61).

De les empreses amb connexió a internet, un 70,8% té espai web i dels serveis disponibles predominen una presentació de l'empresa, l'avis legal i els vincles a les xarxes socials corporatives. L'ús de mitjans socials continua en augment i passa d'un 46,8% a un 53%, mentre que la mitjana estatal se situa en un 49,6%.

Si ens referim en concret a l'ús de xarxes socials, durant aquest període les empreses balears de més de deu treballadors assoleixen un 97,9%. Les empreses de cada vegada hi creuen més com a eina comercial; de fet, un 49% de les empreses considera que els mitjans socials són molt útils per al desenvolupament del seu negoci, un 91% els van utilitzar per a publicitat o llançament de productes i un 72% per comunicar-se amb clients. Per sectors, el de serveis se situa en primer lloc en l'ús de mitjans socials, seguit del d'indústria i, finalment, el de construcció. Respecte a l'ús de *big data* a les empreses, només un 7,8% a les Illes Balears i un 8,8% de mitjana estatal ha analitzat dades massives. (Vegeu el gràfic I-213 i el quadre AI-62).

Un 89,4% de les empreses de deu o més treballadors ha interactuat amb l'Administració pública a través d'internet i el principal motiu per fer-ho és obtenir informació (80,1%), aconseguir impresos o formularis (80,1%) i declarar impostos (73,9%).

12.4.2. EMPRESSES DE MENYS DE DEU TREBALLADORS

En relació amb els indicadors que fan referència a les empreses de menys de deu treballadors, les Illes Balears es troben per sobre de la mitjana estatal respecte de les empreses que disposen de banda ampla, empreses amb espai web i també en relació amb el nombre d'empreses que va interactuar amb l'Administració pública a través d'internet. Al contrari, les empreses més petites de les Illes Balears se situen per davall en nombre d'empreses que disposen d'ordinador, que tenen connexió a internet, sistemes interns de seguretat o que utilitzen mitjans socials. (Vegeu el gràfic I-214 i el quadre AI-63).

La banda ampla fixa s'ha anat reduint a les empreses de menys de deu treballadors: d'un 95,5% en el període 2013-2014 s'ha passat al 90% aquest darrer any. Mentrestant, augmenta l'ús de la banda ampla mòbil, que ha crescut 17 punts en els darrers cinc anys, i també s'incrementa l'ús de l'administració electrònica, que arriba a un 76,2% d'empreses que l'han utilitzat durant el darrer any.

12.4.3. LLARS I CIUTADANIA

A partir de l'Enquesta sobre equipament i ús de les tecnologies de la informació i la comunicació a les llars 2017, que va publicar l'INE l'octubre de 2017, s'analitzen els indicadors sobre la implantació de les TIC a la ciutadania balear. La connexió i l'ús d'internet entre la ciutadania i les empreses de les Illes Balears avança a bon ritme, a la vegada que continua el desplegament

de les xarxes de banda ampla per arribar a les zones de menor cobertura. (Vegeu el gràfic I-215 i el quadre AI-64).

Les Illes Balears encapçalen la llista de les comunitats autònomes pel que fa a habitatges amb accés a internet. Aquesta quantitat, que s'ha doblat durant la darrera dècada, ha passat d'un 43,5% el 2007 a un 89,3% el 2017. (Vegeu el gràfic I-216 i el quadre AI-65).

Pel que fa al tipus de connexió de banda ampla a les llars, un 42,6% disposa d'ADSL, un 52,2% de xarxa de fil o fibra òptica. D'altra banda, un 81,4% disposa de connexió mòbil de banda ampla a través de dispositiu de mà i un 14,4% via mòdem USB o targeta. Aquest any, a més, s'observa un augment important en termes d'equipament TIC: ordinadors, internet, banda ampla, telèfon fix i telèfon mòbil. (Vegeu el gràfic I-14).

Respecte als usos per part de la ciutadania balear, un 86% ha utilitzat l'ordinador alguna vegada i nou de cada deu persones d'entre 16 i 74 anys han utilitzat internet. Més d'un 60% dels usuaris d'internet afirma que ha dut a terme compres a la xarxa, una quantitat que se situa vuit punts per sobre de la mitjana estatal. Així, les Illes Balears són la tercera comunitat on més persones afirmen haver fet compres a internet, només darrere de Navarra (64,5%) i Madrid (63,8%). Els serveis per a viatges són el més comprat, seguit del material esportiu i roba i de l'allotjament vacacional. (Vegeu els gràfics I-217 i I-218 i els quadres AI-66 i AI-67).

El correu electrònic continua sent el servei més utilitzat per motius particulars, seguit de llegir notícies, diaris o revistes en línia

i de la cerca d'informació sobre béns i serveis, i ja són sis de cada deu els que utilitzen la banca electrònica. (Vegeu el gràfic I-219 i el quadre AI-68).

En canvi, es redueix el nombre de persones que utilitzen l'Administració electrònica, tant a les Illes Balears com a la resta de l'Estat: Tot i així, a les Illes Balears una de cada dues persones ha fet servir l'Administració electrònica, principalment per obtenir informació (47,4%), per descarregar formularis (38,2%) i per enviar formularis emplenats (32%).

L'OBSI, amb la mateixa finalitat d'oferir informació neutral i rigorosa a la societat balear, inclou també anàlisis pròpies que es centren en mesurar el grau de desenvolupament de la societat de la informació a la nostra comunitat.

En aquesta línia, durant l'any 2016 es duu a terme una anàlisi sobre l'ús d'internet que fan els alumnes d'ESO de les Illes Balears, del qual es desprèn que el telèfon mòbil és l'aparell amb connexió a internet més utilitzat pels menors des de casa, relegant l'ordinador portàtil al segon lloc, mentre l'ordinador de taula va desapareixent de les llars i va cedint pas als dispositius de mà, com són les tauletes tàctils i els *smartphones*. A més, un 85% admet que xateja a través d'internet cada dia o gairebé cada dia, tasca que concentra un alt percentatge pel que fa a l'ús, seguit de mirar vídeos i escoltar música. La cerca d'informació queda al quart lloc i per darrere de les xarxes socials. Deixant enrere la cerca d'informació i l'ús del correu electrònic, els principals usos estan més relacionats amb l'oci i la socialització que amb la formació i la curiositat. Entre setmana, un 25% d'alumnes passa més de

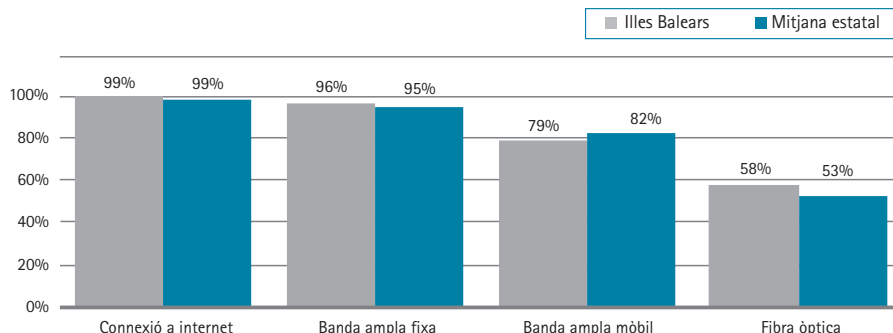
quatre hores al dia a internet, mentre que els caps de setmana aquesta quantitat arriba a un 35,5% dels alumnes d'ESO. (Vegeu el gràfic I-220 i el quadre AI-69).

Respecte de les competències digitals, a l'hora de cercar informació per la xarxa set de cada deu afirmen que troben el que cerquen a internet de manera àgil i amb els resultats esperats. Identificar si aquesta informació és fiable és una tasca una mica més difícil per als enquestats, tot i que un 35,8% declara que normalment sí que és capaç de destriar si la procedència de la informació és de confiança i un 30,8% classifica els documents en carpetes per

després localitzar-los quan els necessiti.

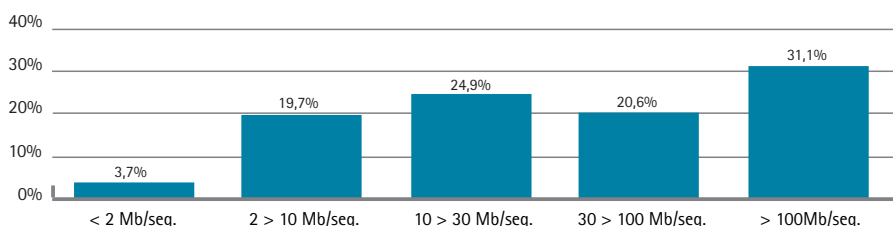
En relació amb comunicar-se i participar activament a la xarxa, impera l'ús d'eines de missatgeria instantània, com el WhatsApp per conversar amb els companys i, en menor mesura, l'ús de les xarxes socials. Instagram i YouTube són els webs més utilitzats i, si parlem d'apps, WhatsApp se situa en primer lloc, amb un percentatge del 75,8% que l'utilitza diàriament, seguida també d'Instagram i YouTube. Més de la meitat dels alumnes d'ESO afirmen que quan participen a internet ho fan de manera educada i un 26,2% revisa sempre els missatges abans d'enviar-los.

Gràfic I-211
% Connexió a Internet a les empreses de 10 i més treballadors (2017)

Font: Enquesta sobre ús de TIC i comerç electrònic a les empreses, INE 2016/17.

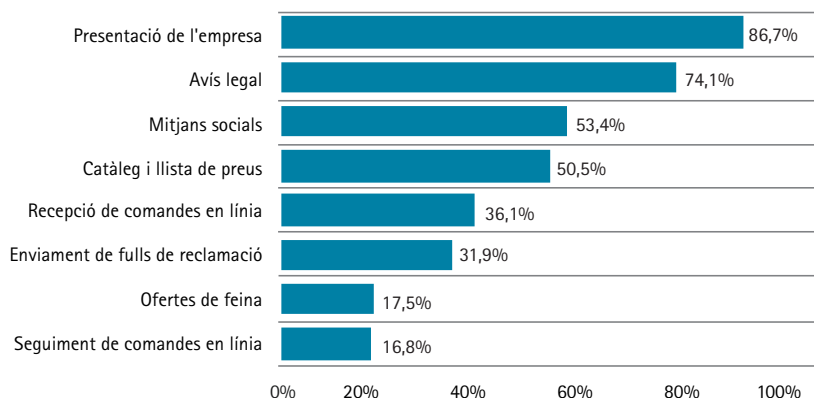
Gràfic I-212
% Velocitat de baixada contractada per les empreses de 10 i més treballadors de les Illes Balears (2017)

Font: Enquesta sobre ús de TIC i comerç electrònic a les empreses, INE 2016/17.

Gràfic I-213

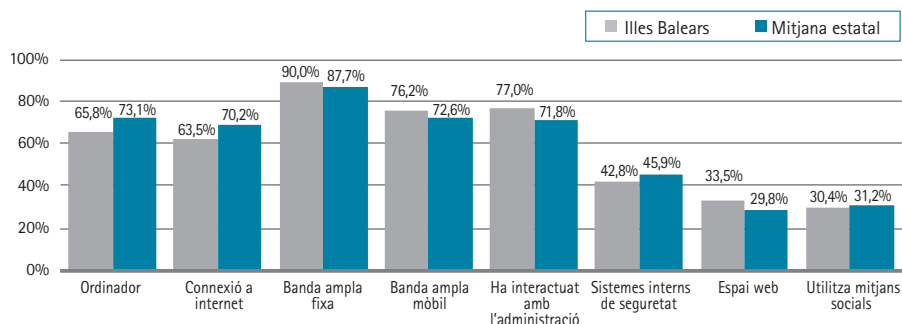
Percentatge de serveis disponibles a les webs de les empreses de deu i més treballadors de les Illes Balears (2017)

Font: Enquesta sobre ús de TIC i comerç electrònic a les empreses, INE 2016/17.

Gràfic I-214

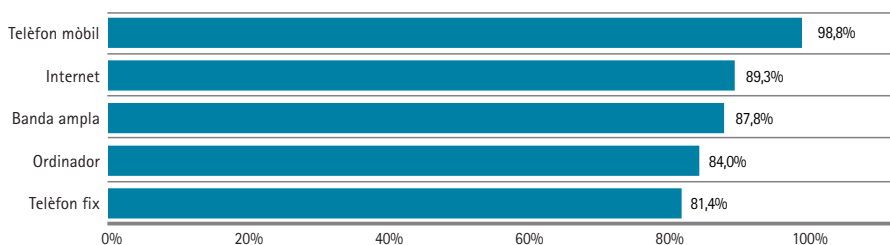
Resum d'indicadors TIC a les empreses de menys de deu treballadors (%) (2017)

Font: Enquesta sobre ús de TIC i comerç electrònic a les empreses, INE 2016/17.

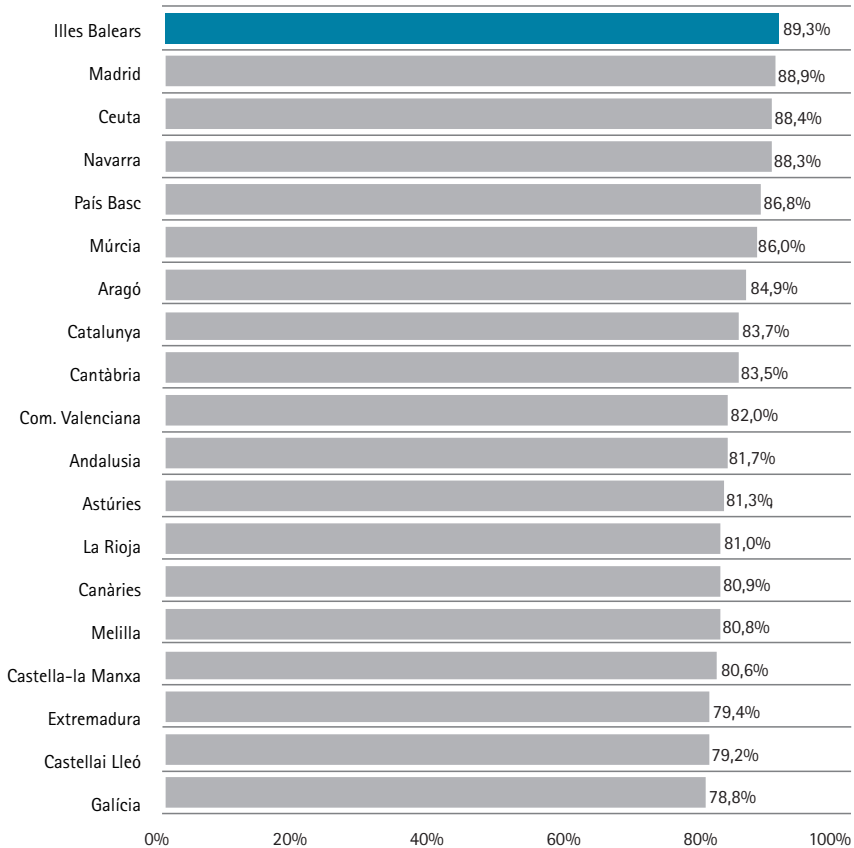
Gràfic I-215

Percentatge d'equipament TIC a les llars de les Illes Balears (2017)

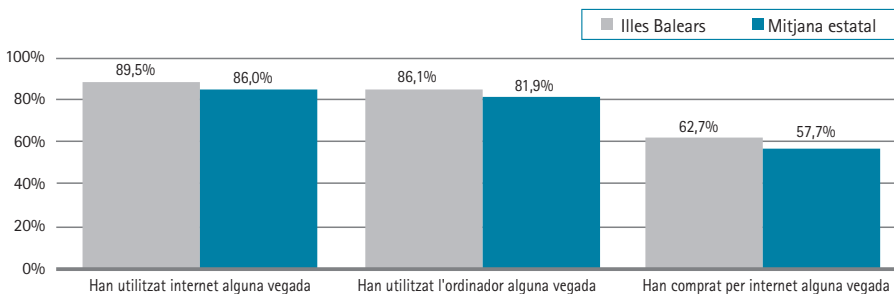
Font: Enquesta sobre equipament i ús de tecnologies de la informació i la comunicació a les llars, INE 2017.

Gràfic I-216
Percentatge d'habitatges amb accés a internet, segons CA (2017)

Font: Enquesta sobre equipament i ús de tecnologies de la informació i la comunicació a les llars, INE 2017.

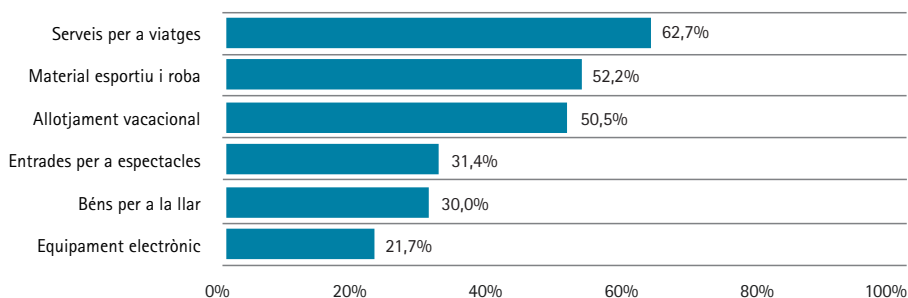
Gràfic I-217
Resum usos per part de la ciutadania (%) (2017)

Font: Enquesta sobre equipament i ús de tecnologies de la informació i la comunicació a les llars, INE 2017.

Gràfic I-218

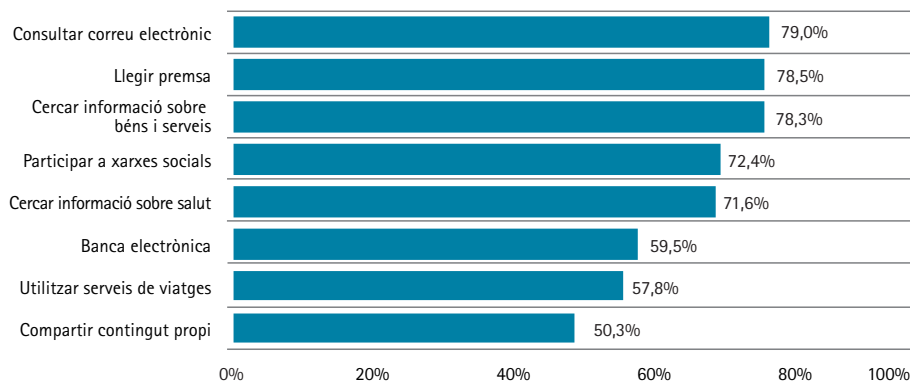
Principals béns i serveis comprats pels ciutadans de les Illes Balears per motius particulars (%) (2017)

Font: Enquesta sobre equipament i ús de tecnologies de la informació i la comunicació a les llars, INE 2017.

Gràfic I-219

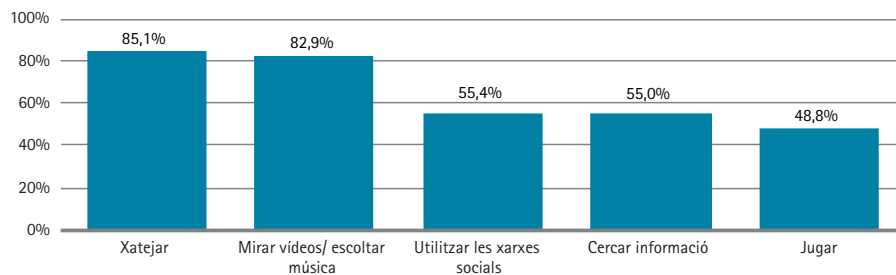
Principals usos d'internet per part dels ciutadans de les Illes Balears per motius particulars (2017)

Font: Enquesta sobre equipament i ús de tecnologies de la informació i la comunicació a les llars, INE 2017.

Gràfic I-220

Principals usos d'internet per part dels alumnes d'ESO de les Illes Balears per motius particulars, segon ús diari (2017)

Font: Enquesta sobre equipament i ús de tecnologies de la informació i la comunicació a les llars, INE 2017.

La majoria dels alumnes d'ESO de les Illes Balears són capaços de crear continguts digitals, editar imatges i vídeos i, sobretot, dur a terme ajustaments a les aplicacions dels seus dispositius. Respecte a la seguretat, els menors tenen un alt coneixement sobre les conseqüències de fer un mal ús de la xarxa; per això, admeten tenir els dispositius protegits. En canvi, però, no tenen el costum d'anar canviant les contrasenyes.

Una altra qüestió important relacionada amb la seguretat és que un 36,8% admet que a les xarxes socials només afegeix com a amics persones que també coneix fora d'internet; la resta, per tant, afirma també afegir altres persones que no coneix físicament. A més, un 28,4% dels joves admet que normalment sempre té el mòbil encès, i un 27,3%, que no l'apaga mai.

REQUADRE I-5.

BIG DATA: NOVES OPORTUNITATS DE NEGOCI PER A LES EMPRESES DE LES ILLES BALEARS

TONI BIBILONI

1.

INTRODUCCIÓ

Es pot considerar el *big data* com el nou sector de les dades, amb creixements molt elevats. Com a indicatiu a l'àmbit global, l'any 2017 va créixer un 40%, set vegades més ràpid que el mercat global de la informació i de les comunicacions. D'altra banda, les dades creen cents de milers de nous llocs de feina a Europa. Per tot això, apostar pel *big data*, tant des del sector públic com des del privat, és una línia estratègica arran del món digitalitzat.

Actualment la nostra societat ja es troba influenciada per les conseqüències d'aplicar tècniques de *big data*, amb gran mesura per l'econòmica global, i més de mica en mica, per l'economia regional i local. Des de molts de sectors hem d'afrontar la certesa que no es pot obviar el model de creixement econòmic sobre la base del coneixement generat a partir de l'anàlisi del *big data* emprant algorismes i tècniques d'intel·ligència artificial.

Analitzant l'actualitat i l'evolució, observem que la manera en què s'han produït fins ara els resultats a la societat, possiblement no representa quasi res comparat en un futur pròxim amb vista als deu propers anys. Podríem preveure que llocs de treball en entorns poc productius podrien canviar per aplicacions d'intel·ligència artificial basades en coneixement adquirit del *big data*.

Per tant, cada cop és més evident que la reacció ha de ser encarar les metodologies de les activitats econòmiques cap a la integració del coneixement com a una via de créixer que garantirà el repte de lligar ben fort creixement i benestar present i futur. Cal cercar maneres de produir i vendre amb eficiència i trobam la clau en la innovació, la recerca i l'aplicació conseqüent de solucions basades en IA més BD en el sectors de les Illes Balears.

En aquest sentit, la Comissió Europea, mitjançant els documents del 2 de juliol de 2014, ja va recomanar al Parlament Europeu, al Consell, al Comitè Econòmic i Social Europeu i al Comitè de les Regions a no ignorar “la revolució del *big data*” i va proposar un conjunt de mesures específiques. Posteriorment, al document “Big Data and Macroeconomic Nowcasting: from data Access to modelling”, de l'any 2016, va reafirmar el posicionament de la Comissió mitjançant la publicació d'estratègies, recomanacions i metodologies i va detallar l'economia de les dades. Una notació especialment rellevant i que cal tenir en compte és una de les recomanacions per afrontar el creixement econòmic, tant per a les institucions europees, nacionals, regionals i les empreses, que han de preparar-se per una gran quantitat de diferents tipus de dades produïdes a alta velocitat a partir d'un gran nombre divers de tipus de fonts. I per manejar aquests conjunts de dades, molt variables i en temps real d'avui dia, són necessàries noves eines i mètodes: com programari, algoritmes i processadores de gran potència, així

com recursos humans: personal preparat i qualificat a tractar i extreure coneixement del *big data*.

També cal remarcar com un bon exemple del volum de dades que s'ha de tractar, l'informe de “Big Data sobre el comportamiento del consumidor 2017”, publicat al març del 2017 per TC Group Solutions, a partir de milions de dades recopilades per més de 15.000 sensors instal·lats a les botigues i els carrers de més de 40 països de tot el món. Aquest informe posa de manifest diverses recomanacions i conclusions, d'entre les quals destaca la següent: “Només creuant les dades del món *online* amb les del món *offline*, podrà el *retailer offline* convertir l'amenaça en oportunitat i competir, o conviure, amb el món *online* en igualtat de condicions.”

El Pla de ciència, tecnologia, innovació i emprenedoria de les Illes Balears 2013-2017 ja va reflectir la revolució tecnològica de les TIC i de la societat de la informació. El pla fa referència a les tecnologies de la informació en bases de dades, com serveis d'alt valor afegit, que podrien generar menys treball precari i proporcionar més estabilitat laboral, més productivitat, llocs de feina més sostenibles i salaris més alts. Avui trobam una consolidació de les TIC aplicades al *big data*, com ja marcava la taxa de creixement anual acumulatiu del nombre d'empreses de tecnologia de la informació (2000-2009) en activitats relacionades amb bases de dades i processament de dades. Per tant, l'Administració de les Illes Balears i les

empreses estan fent les passes correctes per estar i participar de l'anomenada revolució industrial de les dades.

2.

ANÀLISI DEL BIG DATA A LES ILLES BALEARS

La despesa a l'àmbit nacional en R+D ha augmentat un 0,7% el 2016 i ha arribat als 13.260 milions d'euros, un 1,19% del PIB, enfront de l'1,22% de l'any 2015. A les Illes Balears, el 2016 va ser de 94.568 milers d'euros, segons les dades que va publicar l'Institut Nacional d'Estadística (INE) el 28 de novembre de 2017. Aquesta dada representa només un 0,71% de la despesa total nacional. La distribució de la despesa en serveis R+D per l'activitat "programació, consultoria i altres activitats informàtiques" destaca amb un 8,4% a l'àmbit nacional.

Per mesurar el *big data*, podem analitzar l'enquesta de l'ús de TIC i comerç electrònic en les empreses 2016-2017 de l'INE, la qual ofereix el percentatge sobre el total d'empreses que varen dur a terme anàlisi de *big data*. El tant per cent d'empreses de les Illes Balears fou per sectors: indústria, 3,87%; construcció, 0%, i serveis, 10,92%, la qual cosa va representar un 7,8% del total d'empreses. Enfront de les dades nacionals, en els mateixos sectors: indústria, 5,75%; construcció, 6,51%, i serveis, 10,67%, la qual cosa va representar un 8,81% del total d'empreses.

Malgrat aquests valors inicials i generals, si es detallen aspectes més concrets de les empreses analitzant *big data*, podem trobar, per tipus de font, dades de la pròpia empresa amb sensors o dispositius intel·ligents. El total nacional se situa a un 27,69%, mentre a les Illes Balears ja repunta a un 33,18% del total d'empreses. Aquí es remarca l'existència d'un teixit TIC que fa ús de les seves pròpies dades, força relacionades amb el turisme. També hi ha l'enquesta per tipus de font: "dades generades per mitjans socials", que resulta un tant per cent majoritari a l'àmbit nacional. El total a l'Estat se situa a un 46,51%, mentre que a les Illes Balears queda a un 33,38% del total d'empreses. En canvi, en avaluar l'enquesta per tipus de font, "altres fonts de *big data*", com són proveïdors externs de disponibilitats, preus, etc. de producte turístic, observem que a l'àmbit nacional se situa a un 24,639%, mentre que a les Illes Balears ja repunta a un 30,45% del total d'empreses, segons les dades 2016-2017 de l'INE.

El *big data* està generant una nova situació dintre del mercat laboral científic i tecnològic, ja que hi ha una forta demanda de llocs de feina relacionats, com són: *business data analytics*, *data engineering*, *big data scientist*, *data steward*, *marketing science* i *data artist*. Aquesta necessitat de llocs especialitzats, la creen quasi totes les empreses que desitgen instal·lar sistemes de BD i IA al seu model de negoci o explotació.

Aquesta situació també queda reflectida a l'enquesta de l'INE 2017, en què s'as-

senyala que un 88,75% de les empreses de les Illes Balears desenvolupen l'anàlisi de *big data* internament, emprant empleats propis, i només un 35,88% emprant proveïdors externs per a l'anàlisi de *big data*. El portal The European Data Market Monitoring Tool informa que l'any 2017 hi ha hagut 6,69 milions de llocs de feina per a professionals del *big data* i tecnologies relacionades, i s'espera per a l'any 2020 una necessitat de 8,31 milions de llocs de feina. També, segons un estudi de IDC Espanya, el mercat nacional de *big data* continuarà el seu creixement a un ritme anual del 6% i superarà els 540 milions d'euros de facturació el 2021.

Amb les previsions anteriors, s'evidencia una manca de personal qualificat en aquesta àrea que ja és real a dia d'avui. El mercat de *big data* a Espanya creix un 30% cada any i va emprar 10.500 professionals l'any 2015. Com a primera advertència, un 19% d'aquests llocs de treball es van generar fora del país; per tant, pareix evident la necessitat de les empreses de les Illes Balears a planificar l'ús i explotació de les dades per continuar sent competitives dintre un mercat cada cop més globalitzat, i pensar com solucionar la manca de recursos humans. Segons l'informe, "el valor estimat de l'economia de les dades a Europa" va suposar un 1,87% del PIB dels països membres el 2015 (272.000 milions d'euros) i es preveu que arribi al 4,7% el 2020. A més, aquest mateix informe remarca que un 65% de les empreses corren el risc de convertir-se en irrellevants o no competitives si no adopten el *big data*.

3.

RESULTATS DEL BIG DATA

La creació i participació en programes públics o privats de suport a l'R+D+I relacionats amb el *big data* comença a ser remarcable, com ho demostren els anuncis següents. El 4 de maig de 2018 es presentà al Parc Bit el projecte ESCUT, un centre de ciberseguretat pioner a les Illes Balears basat en *intel·ligència artificial*, *machine learning* i *big data*. Dia 10 d'abril de 2018, l'Hospital Universitari Sóñ Llätzer va presentar el projecte Bisepro, amb el qual es remarca l'ús de *big data* i d'*intel·ligència artificial* per a la detecció precoç i el maneig integral de la sèpsia. El 23 i el 24 d'abril de 2018, la Fundació Bit i Ibetec presenten la nova estratègia del Govern, Sol i Dades, en el marc de l'Smart Island World Congrés. Totes aquestes accions de les Illes Balears no van en solitari, sinó que segueixen la línia europea, on destaquen l'Open Data Incubator, una incubadora de projectes de dades obertes a Europa, i *datos.glob.es*, de l'Estat espanyol, amb quasi 300 iniciatives de conjunts de dades publicades i públiques.

Des d'una perspectiva més investigadora, la Universitat de les Illes Balears participa en projectes nacionals i europeus relacionats amb *big data* com són BigData4ATM - Passenger-centric Big Data Sources for Socio-economic and Behavioural Research in ATM 2016-2018, i Optimización del rendimiento y consumo energético en la gestión de recursos y datos en el Cloud of Things

mediante el uso de redes semánticas 2018-2021, entre d'altres.

A l'àmbit educatiu, a la Universitat de les Illes Balears podem trobar al pla d'estudis assignatures de *big data* a les enginyeries. Així com l'oferta del Màster d'Anàlisi de Dades Massives des de l'any 2016, amb l'objectiu de formar personal qualificat i investigador en aquest sector. Aquestes accions investigadores i formatives persegueixen cobrir els grans reptes tecnològics i econòmics, juntament amb la necessitat de l'establiment d'equips multidisciplinaris en cooperació per cobrir l'ampli rang de tecnologies aplicables (HPC, núvol, seguretat, semàntica, interfícies, IOT, eServices, etc.) i transversal a diversos sectors (energia, alimentació, indústria, salut, etc.)

En aquesta línia, el Pla d'estadística 2018-2021 presentat pel Govern de les Illes Balears el 21 de febrer del 2018 anuncia nous reptes, on s'inclou l'ús prioritari de registres administratius, la implantació de la tecnologia necessària per a possibilitar l'ús de fonts de dades massives (*big data*) i la creació d'un sistema geoestadístic on es pugui integrar la informació geogràfica i estadística, on la unitat bàsica inferior sigui l'illa i, sempre que sigui possible, s'arribi a unitats inferiors com els municipis. Els clústers de les Illes Balears, com Turistec i la Cambra de Comerç, estan fent accions per anar descobrint i donant solucions a les oportunitats de negoci existents al voltant del *big data*.

REQUADRE I-6.

BIG DATA, MOBILITAT I TURISME

JOSÉ JAVIER RAMASCO (IFISC/CSIC-UIB)

En els relats de ciència-ficció dels anys seixanta s'esmenta com a possibles futurs per a la humanitat qüestions com noves fonts d'energia inesgotables i netes, viatges eficients a altres estrelles, cura de malalties i, fins i tot, intel·ligència artificial i robots. Tots aquests aspectes han avançat en les últimes dècades, però el més sorprenent és l'enorme desenvolupament que han tingut noves formes de comunicació i gestió de dades, d'interacció social i de les persones amb

el seu entorn. Aquests temes, o no eren a la llista d'aquests llibres o es pensava que eren poc probables.

Les tecnologies de la informació i comunicació s'estan tornant tan habituals que les noves generacions —els anomenats *millennials*— expressen una bona part de la seva identitat a través de les xarxes socials. Els nous instruments esborren la distància física: per una banda, es pot contactar fàcilment amb amics o familiars que es troben lluny i, per una altra, afecten els límits temporals, ja que s'espera que es pugui comprar, contractar o demanar serveis en línia en qualsevol moment del dia o de la setmana.

Tot i que aquestes tecnologies obren una infinitat de noves possibilitats i aplicacions, hi ha un preu que s'ha de pagar. Cadascuna de les interaccions dels usuaris amb els aparells, entre diferents usuaris i, fins i tot, comunicacions automàtiques dels instruments amb la xarxa queda registrada. La nova regulació europea de protecció de dades intenta tornar als ciutadans el control sobre l'ús de les seves dades, però la realitat és que proveïdors de servei de xarxa, gestors de xarxes socials i un gran nombre de propietaris d'apps emmagatzemen dades. Per ser més específics podem citar-ne alguns i descriure la informació que emmagatzemen. Els primers i més clàssics són les empreses de telecomunicacions: cada firma que dona un servei mòbil o fix necessita guardar dades sobre les trucades dels seus clients per motius de tarifació. No només això, per oferir el servei mòbil cal saber la torre a què es connecten els mòbils, atès que estan corrent una infinitat d'aplicacions es connecten cada poc temps a internet a la recerca d'actualitzacions o per transferir informació. D'altra banda, els propietaris de les xarxes socials, les apps, etc. reben i guarden informació del contingut de les peticions dels usuaris, a més de quan i on es produeixen. Exemples són els cercadors clàssics en xarxa i les xarxes socials com Facebook, Twitter, Instagram, etc. Els bancs i les grans companyies de targetes o de pagaments en línia també tenen accés a dades sobre la localització, temps i quantitats de les transferències. De fet, tots els serveis informatitzats són susceptibles de crear traces electròniques, i amb això formar part de bases de dades.

Hi ha un gran nombre de fonts d'informació, però, quin és l'ús que se'n dona? Quina és la potencial evolució d'aquest ús? I, com poden afectar el turisme i la seva gestió? L'ús més habitual de les dades en l'àmbit privat va ser establert a finals dels noranta i inici dels 2000 i ha estat el motor de l'èxit dels cercadors més populars de la xarxa, com Google i Yahoo. Es tracta d'emprar la informació per oferir publicitat adreçada a cada tipus d'usuaris. Els continguts de les cerques, de les interaccions en xarxes socials, imatges pujades, llocs visitats, compres anteriors, etc. permeten classificar els usuaris d'acord als seus gustos i necessitats. D'aquesta manera, a cada individu se li poden recomanar serveis o productes als quals sigui més procliu, maximitzant les possibilitats de compra. El sector turístic no està lliure d'aquestes pràctiques i són moltes les destinacions, cercadors d'agències en línia o metacercadors (comparadors) que aprofiten aquest tipus de mecanismes per recomanar productes o per adreçar publicitat. La recomanació i la gestió de la reputació de les destinacions i serveis s'ha convertit en un negoci lucratiu que orienta els potencials clients als serveis.

En aquest marc, mereixen especial menció les eines de l'anomenada economia col·laborativa. Algunes d'aquestes, com Airbnb o HomeAway, han impactat amb força al mercat immobiliari de les zones vacacionals, incloses les nostres illes, o han afectat sectors com el transport (Cabify, Uber, Blablacar, etc.) i han motivat reaccions legislatives per intentar mantenir l'accés a l'habitatge als residents.

Cal veure com la seva presència i la nova regulació conformarà el mercat immobiliari (i de transport, etc.) en el futur.

A part d'aquestes formes d'interacció de l'usuari amb les empreses, les xarxes socials també han obert altres possibilitats. Tant els gestors de destinacions com els proveïdors de serveis (hotels, restaurants, etc.) tenen cada vegada més presència a les xarxes. Això permet una interacció directa amb els potencials usuaris i disposar d'una forma de control de la reputació. Els comentaris amb crítiques o suggeriments arriben directament al gestor, cosa que facilita tenir una idea més actualitzada dels possibles problemes del negoci i donar una atenció més personal als clients. La geolocalització i l'automatització de molts dels serveis, cada vegada més freqüents, han obert la porta a una interacció amb els clients que canviarà la forma com s'entén el turisme en el futur. No només és la contractació de nits d'hotel, dinars i sopars en restaurants, sinó que la domòtica proporcionarà mecanismes per fer l'embarcament o demanar qualsevol cosa que els clients puguin requerir sense necessitat d'interacció cara a cara. Això pot fer avançar l'actual tendència cap a una creixent automatització i subseqüent pèrdua de mà d'obra en sectors que, com el turisme, la contracten de manera extensiva.

Menys explorades, però d'una gran importància, són les aplicacions que el *big data* o dades massives tenen per als gestors públics. Aquest és un dels principals temes de treball a l'IFISC (CSIC-

UIB), on hi ha una línia per a l'estudi de sistemes sociotècnics. Alguns exemples són l'anàlisi de les zones de concentració de gent a les ciutats i com la mobilitat diària s'adapta a la distribució geogràfica. Clàssicament, la informació sobre mobilitat s'obté mitjançant enquestes en què la mostra se selecciona per evitar biaixos: se cerca gent representativa de cada franja d'edat, gènere, extracció social i econòmica, nivell educatiu, origen, etc., i se'ls entrevista sobre els seus hàbits diaris de mobilitat. El cost d'una enquesta amb una desena de milers d'individus, com la que es fa cada any a l'àrea metropolitana de Barcelona (EMEF) pot ser de l'ordre de les centenes de milers d'euros, per no esmentar les grans macroenquestes com l'EMD de Madrid, que en la seva edició del 2018 diu haver completat 85.000 entrevistes i ha costat 2,2 milions d'euros¹. A part del cost, la planificació d'aquestes enquestes requereix mesos o anys de preparació, així que és difícil actualitzar els resultats en terminis curts. La informació que s'obté, però, és crucial: conèixer la demanda de transport entre una zona i una altra és vital per planificar les rutes dels serveis públics com autobusos, freqüències de metros i, fins i tot, la inversió en noves línies.

1. Vegeu, per exemple, <https://www.lainformacion.com/empresas/consorcio-transporte-publico-de-madrid-gasta-2-2-millones-en-una-enquesta-de-movilidad/6337578>

Això no succeeix només a les grans àrees metropolitanes, sinó també a les Balears, on el 2017 el Govern va dur a terme una enquesta a 4.200 residents i 1.700 turistes per redactar el nou pla integral de mobilitat². Les enquestes continuen sent necessàries per corregir els possibles biaixos, però les noves tecnologies afegeixen una eina d'un valor incalculable en aquest sector. Qualsevol dels distribuïdors majoritaris de mòbils disposa d'informació sobre la mobilitat dia a dia de la fracció de la població a la qual ells donen servei. Les mateixes dades es poden trobar en empreses agregadores d'apps mòbils i proveïdors de sistemes operatius (Android i MacOS). Estam parlant de patrons de mobilitat d'una fracció de la població que pot fàcilment superar el 10%, amb alta resolució espai-temporal i que s'actualitza en temps real. És fins i tot possible obtenir informació amb dades públiques com les provinents de tuits geolocalitzats. Alguns exemples dels patrons de mobilitat obtinguts amb Twitter a Mallorca per a residents, turistes nacionals i estrangers disgregats per nacionalitat d'origen s'afegeixen també a aquest informe com a material addicional. Les dades de Twitter són de menor qualitat, ja que el nombre d'usuaris és molt més reduït i com a aplicació mòbil té més usuaris joves, però s'ha comprovat que en mobilitat i a escales d'un quilòmetre o més, els resultats són comparables als produïts amb dades de telefonia mòbil i amb enquestes, sempre que les dades

s'agreguin en períodes temporals llargs. El contingut dels tuits, a més, és accessible, cosa que permet separar els usuaris per idiomes i comprovar, com vam fer en un estudi recent, el nivell d'integració de les diferents comunitats d'immigrants.

El potencial del *big data* per al turisme és enorme, a més de separar els visitants i residents per origen i idioma, es poden detectar les zones de concentració, que són aquelles on el gestor públic ha de focalitzar els serveis o la seva atenció en el cas en què es vulguin desenvolupar mesures legislatives per corregir possibles desviacions i conflictes. El futur passa per creuar diversos tipus de dades d'àmbit espacial, no individual (per mantenir la privacitat), així com per utilitzar aquesta informació en eines de simulació realistes que permetin considerar escenaris objectius i comprovar els efectes de les polítiques abans d'implementar-les. Un exemple és l'impacte de noves línies de transport sobre la demanda i la mobilitat: partint de les dades actuals es poden crear models informàtics que infereixin el nombre de passatgers o viatges en diferents situacions depenent dels costos del transport o les alternatives existents. A més, aquests models poden ser actualitzats en temps real gràcies a la gran afluència de dades que es generen en qualsevol instant. El transport és un dels aspectes d'aplicació més directa dels models basats en dades, però eines similars es poden desenvolupar en altres contextos com l'atenció sanitària, demanda d'aigua i electricitat, usos del sòl o preus de béns, serveis i allotjament.

2. <http://www.caib.es/govern/sac/fitxa.do?codi=3056653&coduo=2390691&lang=ca>

Figura 1. Activitat en nombre d'individus observats per a residents i visitants a la temporada d'estiu (d'abril a octubre) i hivern (la resta) a Mallorca. Cada quadrat de la malla té una extensió de 2x2 km². Les dades provenen de recomptes de tuits geolocalitzats recollits entre el 2014 i el 2016.

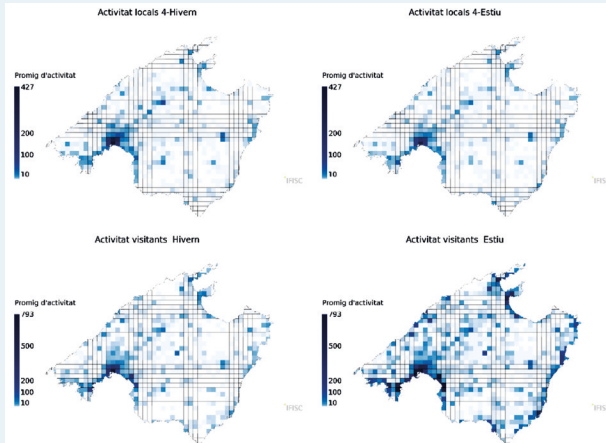

Figura 2. Activitat en nombre d'individus observats per visitants de diferents orígens a l'estiu. Cada quadrat de la malla té una extensió de 2x2 km². Les dades provenen de recomptes de tuits geolocalitzats recollits entre el 2014 i el 2016. Cal tenir en compte que l'ús de Twitter geolocalitzat és diferent en cada país d'origen.

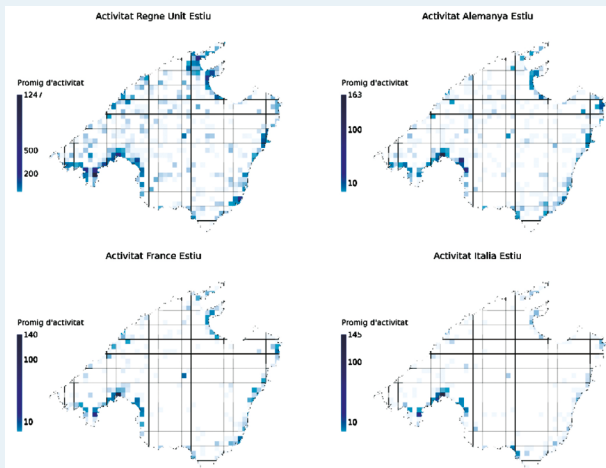
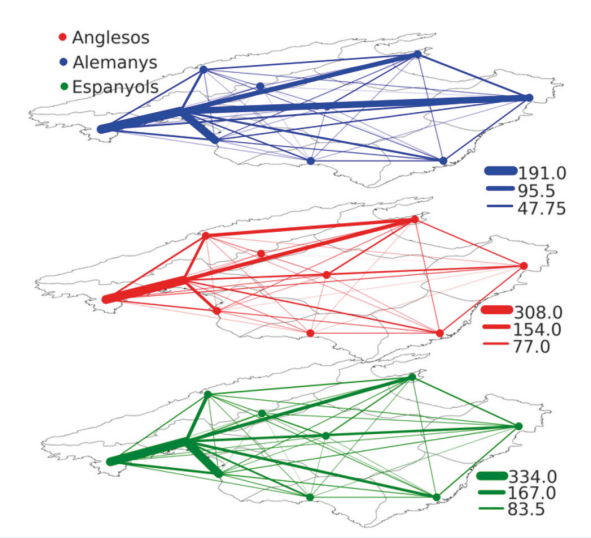

Figura 3. Fluxos de mobilitat dels visitants entre zones de Mallorca per origen. Les dades provenen de recomptes de tuits geolocalitzats recollits entre el 2014 i el 2016. Cal tenir en compte que l'ús de Twitter geolocalitzat és diferent en cada país d'origen.

13

ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

RESUM

El pes de l'economia social a les Illes Balears és baix i en cau el dinamisme, tot i que ofereix solucions importants per satisfer necessitats socials i fer economia per a les persones. Les Balears són a la coa respecte d'Espanya pel que fa al nombre de cooperatives i societats laborals.

En una aproximació, devers un 2% de les empreses de les Illes pertanyen a l'economia social. Aquesta ofereix una ocupació més estable, atès que el pes dels treballadors indefinits de les cooperatives i les societats laborals a les Balears són d'un 74%, per sobre dels del total de l'economia (69%). La majoria de treballadors de l'economia social pertanyen al sector serveis, com a la totalitat de l'economia balear. Els menors de 40 anys representen un 42%. Les cooperatives i les societats laborals a les Illes Balears ocupen 2.518 persones, un 0,5% de la població ocupada.

Des del 1999 al 2015 la producció de les cooperatives més les societats laborals s'ha incrementat en gairebé la meitat. A Eivissa destaquen les cooperatives d'habitatge com a forma d'encaminar el problema residencial. Els altres tipus d'entitats que formen part de l'economia social a les Illes Balears el 2017 assoleixen la quantitat de 1.064, entre les quals destaquen les de l'àmbit de l'agricultura ecològica (840).

13.1.

INTRODUCCIÓ

L'economia social és un actor que pot combinar la rendibilitat amb la inclusió social i pot fer més bones les condicions dels treballadors. És un sector de l'economia entre el sector privat i el públic que pretén millorar el benestar. A Europa, l'economia social neix a partir de les primeres experiències cooperatives, associatives i mutualistes des de finals del segle XVII i s'impulsa en el XIX. L'estudi *Recent Evolutions of the Social Economy in the European Union*, del Comitè Econòmic i Social Europeu – del Centre Internacional d'Investigació i Informació sobre l'Economia Pública, Social i Cooperativa (CIRIEC), de juny del 2017– en destaca la importància en termes humans i econòmics. A Europa proporciona ocupació remunerada a més de 13,6 milions de persones, prop d'un 6,3% de la població ocupada. Els països i les regions que estan per sobre d'aquesta ràtio són el Benelux, França, Itàlia i Espanya. Les associacions i fundacions generen 9 milions de llocs de treball; les cooperatives i empreses similars 4,2 milions, i les mutualitats ocupen 400.000 treballadors. Si se sumen els treballadors no remunerats als remunerats, són un total de 19,1 milions. Hi ha 82,8 milions de voluntaris, equivalents a 5,5 milions de treballadors a temps complet.

A Espanya l'economia social està reconeguda a la Llei 5/2011, de 29 de març, i la relaciona amb l'economia sostenible. Segons dades de la Confederació Empresarial Espanyola de l'Economia Social (CEPES), les empreses d'economia social a Espanya representen un 10% del PIB i un 12,5% de l'ocupació. Són empreses de tots els sectors econòmics i de totes les mides. En els darrers vuit anys s'han creat 29.000 noves empreses i 190.000 llocs de treball. Un 47% dels llocs de treball pertanyen a menors de 40 anys. A més, ocupa 128.000 persones amb discapacitat o en risc d'exclusió. Mentre el conjunt del teixit empresarial ha recuperat un 59% de l'ocupació perduda durant la crisi, les cooperatives ja n'han recuperat un 92%. El desembre passat el Consell de Ministres aprovà l'Estratègia espanyola d'economia social 2018-2022. L'economia social també s'impulsa des del Programa operatiu d'inclusió social i de l'economia social, del Fons Social Europeu 2014-2020 (POISES). A les Balears el desembre de 2017 s'aprovà el Pla director d'economia social 2018-2022 per fomentar aquest sector perquè assoleixi fins a un 5% del PIB. El pressupost d'aquest pla és de 3,7 milions d'euros per potenciar-ne la difusió, la inversió en noves tecnologies, el suport a col·lectius vulnerables, les diferents formes d'economia social (cooperatives, empreses d'inserció laboral, etc.), entre altres actuacions. Finalment, el Consell de l'Economia Social i el Cooperativisme de les Illes Balears –on hi ha representades les associacions de cooperatives, de societats laborals i d'empreses d'inserció, els consells insulars i la Federació d'Entitats Locals (FELIB), a més del Pla director– va aprovar l'esborrany de la Llei de microcooperatives,

que està en fase de consulta per conèixer l'opinió ciutadana.

13.2.

METODOLOGIA

La classificació del sector de l'economia social està basat en el Sistema Europeu de Comptes SEC 2010 (Eurostat). El Reglament (UE) 549/2013 del Parlament Europeu i del Consell, de 21 de maig de 2013, relatiu al sistema europeu de comptes nacionals i regionals de la Unió Europea (*Diari Oficial de la Unió Europea*, de dia 26 de juny de 2013), estableix el criteri que se segueix aquí per a la classificació de l'economia social a les Illes. A més, se segueix el criteri de l'Informe sobre l'economia social i solidària a les Illes Balears 2006-2013 del monogràfic de GADESO número 55, de 2015.

A) Productors de mercat (empreses que actuen en els mercats amb competència).

A.1) Societats no financeres S.11.

- Cooperatives (de treballadors, agroalimentàries, consumidors, educació, transport, d'habitatge, de salut, social, etc.).
- Societats laborals.
- Societats agràries de transformació (SAT).
- Confraries de pescadors.
- Centres especials d'ocupació (CEE).
- Empreses d'inserció.

- Altres productors de mercat privats (iniciatives d'RSC, d'agricultura ecològica i ONCE)

A.2) Institucions financeres S.12.

- Cooperatives de crèdit.
- Companyies de mútues d'assegurances.
- Institucions sense finalitat de lucre de serveis d'economia social.

B) Productors no de mercat (institucions sense finalitat de lucre al servei de les llars S15).

- Associacions d'acció social (iniciatives de comerç just i d'inserció sociolaboral).
- Fundacions socials.
- Altres institucions humanitàries sense finalitats lucratives (Creu Roja).
- Xarxes socials.

En aquesta diagnosi de l'economia social només es tractarà l'apartat A.1, atès que és l'objecte del Pla Director d'Economia Social de les Illes Balears i, a més, per les dificultats generals d'aconseguir dades estadístiques sobre la totalitat dels sectors de l'economia social. El Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social publica informació sobre l'economia social però només pel que fa a cooperatives i societats laborals, utilitzant informació de la Seguretat Social i també informació que li fan arribar les comunitats autònomes. Quant als altres tipus d'entitats de l'economia social, com són societats agràries de transformació, confraries de pescadors, centres especials d'ocupació, empreses d'inserció i altres productors de mercat privats i també les institucions financeres i els productors de no mercat, no hi ha estadístiques per

mesurar-ne l'evolució ni el pes que tenen. Tot això, debilita el coneixement sobre l'economia social de les Illes Balears i la seva importància en el total de l'economia.

13.3.

DADES DE L'ECONOMIA SOCIAL A LES ILLES BALEARS

De conformitat amb les dades que ofereix l'Ibestat del Directori d'Empreses (DIRCE) i les altres fonts detallades en el quadre, el percentatge d'empreses de l'economia social respecte al nombre total d'empreses de les Illes Balears el 2016 i el 2017 és aproximadament d'un 2%. En els darrers set anys el nombre de cooperatives s'ha incrementat més d'una quarta part, si bé disminueix un 6,8% el nombre de societats laborals. (Vegeu el quadre I-177).

Per calcular el pes de l'economia social, a més de les cooperatives i les societats laborals, s'analitzen altres tipus d'entitats que es detallen a continuació. (Vegeu el quadre I-178).

El 2016 hi ha 132 societats agràries de transformació (SAT) i el 2017 n'hi ha quatre més. Són societats civils que tenen una finalitat econòmicosocial per produir, transformar i comercialitzar productes agrícoles, ramaders i forestals; per fer millores al medi rural i per a la promoció i el desenvolupament agrari.

Durant el 2016 i el 2017 hi ha 16 confraries de pescadors representades per la Federació Balear de Confraries de Pescadors,

que té com un dels seus objectius principals la sostenibilitat de l'activitat pesquera. Segons SEMILLA, el 2015 les confraries de pescadors disposen de 291 embarcacions, de les quals 172 corresponen a Mallorca, 52 a Menorca, 49 a les Pitiüses i 18 a Formentera.

Pel que fa als centres especials d'ocupació (CEO), tenen distinta personalitat jurídica. El 2016 hi ha 13 associacions, 16 societats limitades i sis societats anònimes. Aquestes associacions tenen una plantilla de 1.530 persones, de les quals majoritàriament (1.250) tenen alguna discapacitat. D'altra banda, 13 d'aquests centres corresponen a una iniciativa social i 22 a una iniciativa empresarial.

Les empreses d'inserció tenen com a finalitat la integració sociolaboral de persones en situació o risc d'exclusió social. El 2015 generaren 77 contractes laborals.

En el grup dels altres productors de mercat privats, dins la responsabilitat social corporativa (RSC) cal destacar Eticentre i Forètica. Eticentre és una associació sense ànim de lucre per incorporar criteris ètics en el món dels negocis. Especialment està adreçada a les petites i mitjanes empreses i consta de 24 associats. Forètica consta de cinc empreses adherides amb el certificat SGE 21, que és la primera norma europea que permet certificar un sistema de gestió ètica i socialment responsable. A més, CAEB, PIME i Cambra de Comerç, entre d'altres, apliquen mesures d'RSC. D'altra banda, el 2016 es va constituir el Consell de Responsabilitat Social Corporativa de les Illes Balears per promocionar i fomentar la participació, col·laboració i coordinació

entre organitzacions i associacions del sector, agents socials i econòmics i l'Administració pública.

El 2016 hi va haver 800 operadors d'agricultura ecològica (614 a Mallorca, 89 a Menorca, 93 a Eivissa i quatre a Formentera) i 840 el 2017.

L'ONCE a les Balears ha ocupat 1.513 discapacitats en 20 anys i el 2016 generà 32 llocs de treball indefinits. D'altra banda, el 13 de març de 2010, tot i que les entitats membres ja col·laboraven en xarxa des del 2008, es constitueix el Tercer Sector Social de les Illes Balears (TSSIB) que té com a missió millorar el benestar de les persones amb necessitats socials no cobertes. Les entitats del TSSIB poden ser associacions, federacions, cooperatives d'iniciativa social, centres especials d'ocupació, congregacions religioses, empreses d'inserció i fundacions.

El 2017 les cooperatives i les societats laborals a les Illes Balears ocupen 2.591 persones, un 0,5% de la població ocupada. A continuació s'analitzen les cooperatives i les societats laborals.

13.4.

COMPARATIVA ENTRE ESPANYA I LES ILLES BALEARS DE LES COOPERATIVES I LES SOCIETATS LABORALS

Segons el Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social (*Base de dades de l'Economia Social. Característiques*

dels Treballadors en situació d'alta a la Seguretat Social, on s'analitzen les dades de les cooperatives i les societats laborals), el 2017 els treballadors de l'economia social a les Balears més nombrosos, tal com passa en el total de l'economia, són els del sector serveis, amb un 77,1%; seguits de la indústria (12,1%); de la construcció (8,7%), i de l'agricultura (1,6%) .

El 2017, a Espanya, un 54,7% dels treballadors de cooperatives més societats laborals són homes i un 45,9% són dones, i a les Balears la proporció és d'un 53,8% i un 46,2%, respectivament. És a dir, les dones ocupades en economia social a Balears estan lleugerament per sobre del percentatge d'Espanya. Respecte al total dels ocupats a les Balears, la proporció és de 54,2% d'homes i 45,8% de dones. A Espanya la major part dels ocupats en l'economia social tenen de 40 a 54 anys, i a les Balears (41,1%), també. La proporció d'ocupats a l'economia social de 55 anys i més —un 16,3%— és superior a la d'Espanya (13,8%). Els ocupats de l'economia social de 25 a 39 anys a les Balears representen un 36,9% i si es tenen en compte els menors de 40 anys són un 42,7%.

D'altra banda, els ocupats estrangers a les Balears el 2017 en economia social (7,5%) estan per sota de la mitjana espanyola (10,6%). A les Balears els treballadors indefinits de l'economia social (75,8%), estan per sobre de la mitjana espanyola (73,9%). Els treballadors indefinits sobre el total de l'economia a les Balears representen un 65,1%; per tant, l'economia social ofereix ocupació de més qualitat. Els treballadors a temps complet de l'economia social a Espanya

són un 80,1%, mentre que a les Balears són un 77,6%. A les Balears les societats de l'economia social més nombroses són les que tenen de 26 a 50 treballadors (26,8%), seguides de les que en tenen de 0 a 5 (14,9%). En tercer lloc hi ha les que en tenen d'11 a 25 (14,1%) i, en quart lloc, les que en tenen de 51 a 100 (13,9%). En canvi, a Espanya les societats més nombroses de l'economia social són les que tenen més de 250 treballadors. El 2017 a les Balears, un 38,5% en l'economia social són treballadors de més de cinc anys d'antiguitat i un 25,1% tenen una antiguitat de fins a sis mesos.

Per comunitats autònomes, el 2017 les Illes Balears estan a la coa respecte d'Espanya del nombre de cooperatives i societats laborals (limitades i anònimes) i en el nombre de treballadors. En tots dos casos les primeres posicions corresponen a Andalusia, el País Basc, Catalunya i la Comunitat Valenciana. (Vegeu els gràfics I-221 i I-222 i els quadres AI-70 i AI-71).

Pel que fa a les cooperatives per tipus, el 2017 a Espanya ocupen les primeres posicions el comerç i l'hostaleria; seguides de la indústria; l'educació i la sanitat; el sector primari i les activitats professionals, administratives i Administració pública. En canvi, a les Illes Balears el primer lloc l'ocupen les cooperatives de l'educació i la sanitat, el segon és per al comerç i l'hostaleria, el tercer és per a les activitats artístiques i altres serveis, el quart és per al transport i les comunicacions, seguides de les activitats professionals administratives i l'Administració pública. (Vegeu el gràfic I-223 i el quadre AI-72).

L'evolució dels treballadors a les cooperatives per tipus d'activitat a Espanya mostra que les cooperatives de comerç i hostaleria són les més nombroses en nombre de treballadors, seguides de les d'indústria, les d'educació i sanitat i les d'agricultura. (Vegeu el gràfic I-224 i el quadre AI-73).

A les Balears, el sector de cooperatives més nombrós en treballadors, des del tercer trimestre del 2010 és el d'educació i sanitat, i també és el que més creix en ocupació. Després ve el sector del comerç i l'hostaleria, que a partir de la crisi cau significativament però manté la segona posició. Els segueixen el transport i les comunicacions; les activitats professionals, administratives i d'Administració pública, i les activitats financeres i immobiliàries. La indústria i la construcció mostren una caiguda per l'efecte de la crisi. El d'activitats artístiques s'ha mantingut aquests darrers vuit anys, però cau en el primer trimestre del 2018. El sector primari és el penúltim en volum de treballadors. Finalment, energia, aigua i residus es manté, però és poc significatiu. (Vegeu el gràfic I-225 i el quadre AI-74).

Quant a les societats laborals per tipus, el 2017 a Espanya ocupen les dues primeres posicions el comerç i l'hostaleria i la indústria, com passa amb les cooperatives. En tercer lloc la posició és per a la construcció, seguides de les activitats professionals, administratives i Administració pública; l'educació i la sanitat, i el transport i les comunicacions. A les Illes Balears el primer lloc també l'ocupen les societats laborals de comerç i hostaleria, però el se-

gon és per a la construcció, el tercer per les activitats professionals administratives i d'Administració pública, i el quart per a la indústria. (Vegeu el gràfic I-226 i el quadre AI-75).

El 2017 les societats laborals amb un nombre més alt de treballadors a Espanya són les de comerç i hostaleria, seguides de les d'indústria, les de construcció, les d'educació i sanitat i les d'activitats professionals, administratives i Administració pública. (Vegeu el gràfic I-227 i el quadre AI-76).

A les Balears el sector de societats laborals més nombrós en treballadors el 2017 és el d'indústria i el de comerç i hostaleria. Després ve el sector de la construcció i les activitats professionals, administratives i d'Administració pública.

13.5.

LES COOPERATIVES

13.5.1. EVOLUCIÓ DE LES COOPERATIVES A LES ILLES BALEARS (MINISTERI DE TREBALL, MIGRACIONS I SEGURETAT SOCIAL)

A les Balears el 2017 hi ha una mitjana de 1.904 treballadors en cooperatives, i a Espanya, 303.535, la qual cosa representa un 0,4% i un 1,7% respectivament en relació amb el total de treballadors. La variació interanual del 2017 respecte del 2016 per a Espanya ha estat d'un 2,1%, i per a les Illes Balears, d'un 2,4%.

QUADRE I-177. NOMBRE D'EMPRESSES PER CONDICIÓ JURÍDICA DE L'ECONOMIA SOCIAL A LES ILLES BALEARS (2010-2017)						
	Societats cooperatives (DG Treball, ES i Salut Laboral)	Societats laborals anònimes i limitades (DG Treball, ES i Salut Laboral)	Altres tipus (*)	Total economia social	Total empreses a les Illes Balears (DIRCE)	% de les empreses de l'economia social sobre el total d'empreses de les Illes (1)
2010	214	545	-	-	89.562	-
2011	221	546	-	-	87.461	-
2012	223	546	-	-	85.372	-
2013	234	546	-	-	85.044	-
2014	244	544	-	-	84.270	-
2015	260	535	-	-	87.111	-
2016	263	520	987	1.770	89.341	1,98%
2017	273	508	1.035	1.816	93.067	1,95%

Font: Ibestat, Directori d'empreses (DIRCE); Direcció General de Treball, Economia Social i Salut Laboral (*incloses les entitats detallades a la taula 2), i elaboració pròpia.

(1) El càlcul del percentatge és una aproximació.

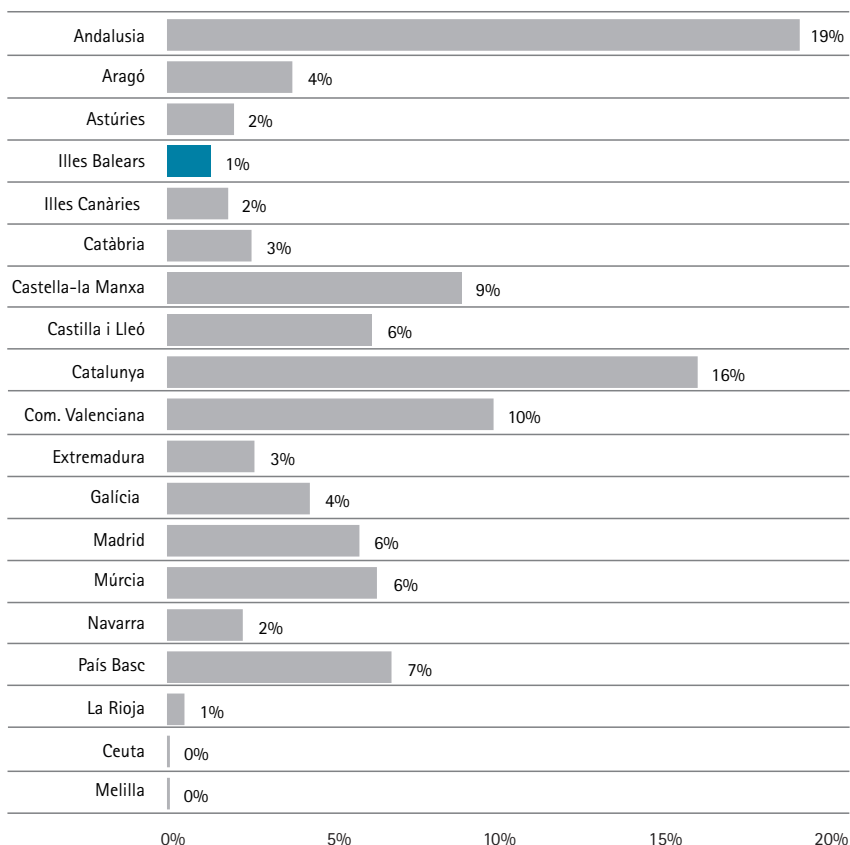
QUADRE I-178. NOMBRE D'ALTRES TIPUS D'ENTITATS DE L'ECONOMIA SOCIAL (2016-2017)		
	2016	2017
S. agràries transf. (1)	132	136
Confraries de pescadors (2)	16	16
C. especials d'ocupació (3)	35	39
Empreses d'inserció (3)	2	2
Altres productors de mercat privats	801	841
Iniciatives RSC (*)	-	-
Agricultura ecològica (4)	800	840
ONCE (5)	1	1
Total	987	1.035

Fonts: (1) Direcció General d'Agricultura i Ramaderia; (2) Federació Balear de Confraries de Pescadors; (3) D. Gral. de Treball, Economia Social i Salut Laboral; (4) Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica, i (5) ONCE.

* No existeix un registre de les iniciatives d'RSC, però en un estudi de la D.Gral. De Treball, Economia Social i Salut Laboral del 2010 es computaren 101 empreses. D'altra banda, Eticentre té 24 empreses que en són sòcies i Forètica en té 5 amb certificació SGE 21. A més, CAEB, PIME i Cambra de Comerç de Mallorca, entre d'altres, apliquen mesures d'RSC.

Gràfic I-221

Distribució del nombre de cooperatives i societats laborals per comunitats autònomes (mitjana 2017)

Font: Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social, Economia Social.

El nombre de treballadors de cooperatives a les Illes Balears des del 1999 fins al 2017 s'ha incrementat en un 3,5%. El màxim de treballadors de la sèrie es dona a finals del 2008, amb 2.774, i a partir d'aquí cau el nombre de treballadors en una tercera part. A les Balears un 71% correspon al règim general i un 29% a autònoms, proporció similar a la del conjunt d'Espanya. La diferència entre el règim general i els

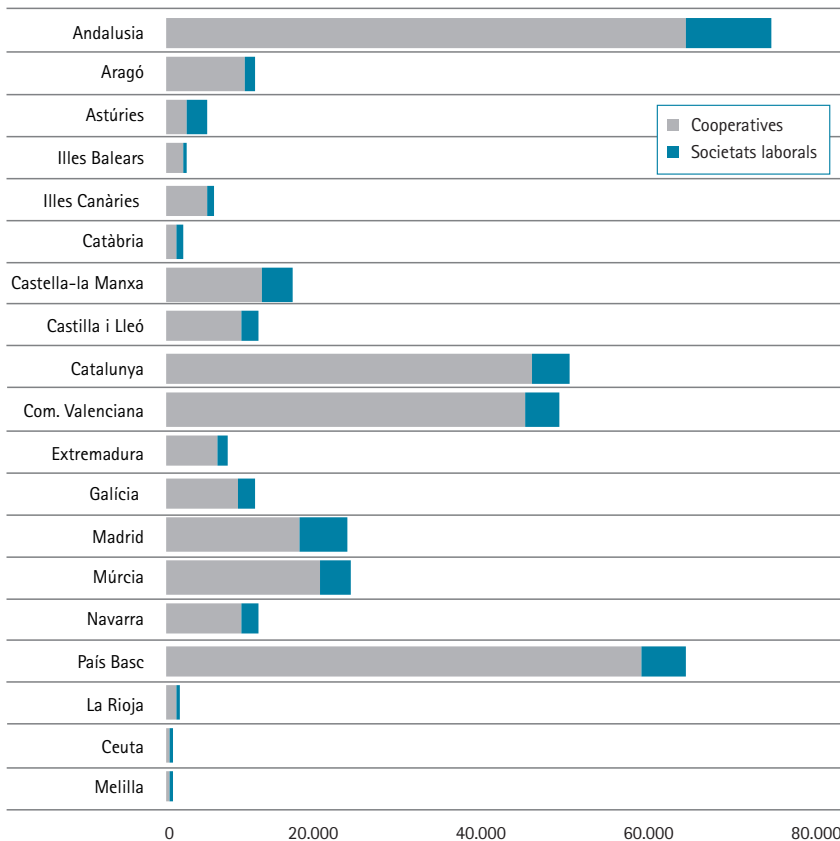
autònoms a les Balears era molt més gran des del 1999 fins al 2014, atès que s'escurça a partir d'aquest any. Durant la crisi els autònoms s'han mantingut fins i tot en tendència creixent; en canvi, els treballadors de règim general han disminuït. El nombre de treballadors del règim general de les cooperatives mostra una certa estacionalitat (devers un 4%); en canvi, els autònoms són més estables. El nombre de

treballadors per cooperativa a les Illes Balears s'incrementa en un 3% en els darrers 18 anys i a Espanya ho fa en un 41%. (Vegeu el gràfic I-228 i el quadre A1-77).

El 2017 hi ha 11,2 treballadors per cooperativa, quan el nombre de

treballadors per empreses totals a les Illes és de 5,2. El màxim del període és 14,2 treballadors per cooperativa, que es donà en el tercer trimestre del 2006. En tot el període, el nivell de treballadors per cooperativa a les Illes Balears és inferior al d'Espanya. (Vegeu A7).

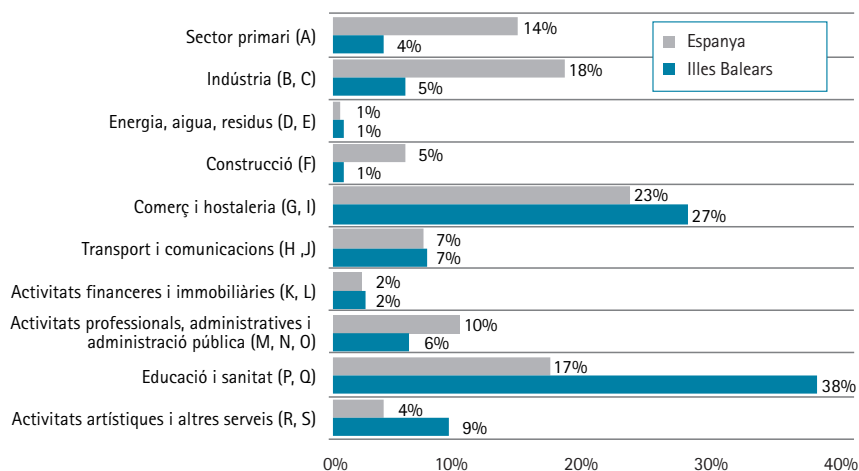
Gràfic I-222
Nombre de treballadors de cooperatives i societats laborals per comunitats autònomes (2017)

Font: Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social, Economia Social.

Gràfic I-223

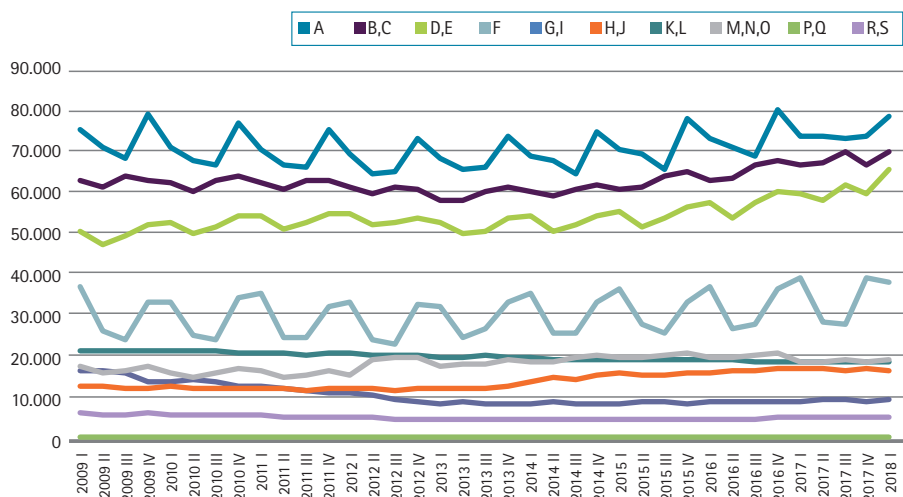
% Cooperatives per tipus d'activitat a Espanya i Illes Balears (mitjana 2017)

Font: Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social, Economia Social.

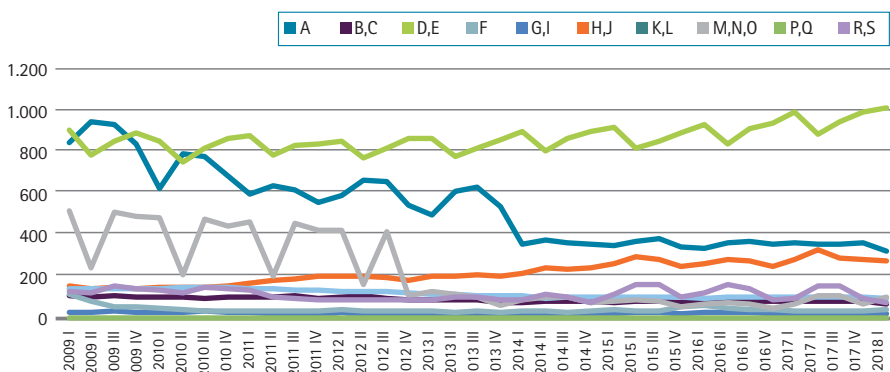
Gràfic I-224

Evolució dels treballadors de cooperatives per tipus d'activitat a Espanya (2009-2018)

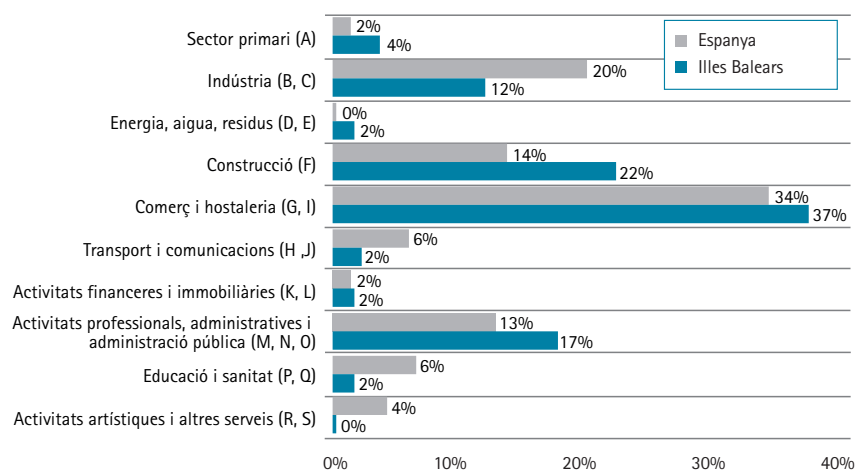
Font: Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social.

Gràfic I-225
Evolució dels treballadors de cooperatives per tipus d'activitat a les Illes Balears (2009-2018)

Font: Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social.

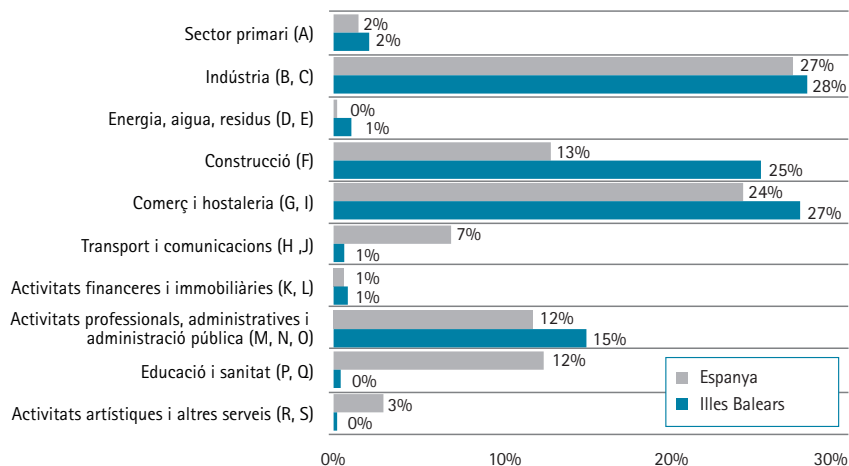
Gràfic I-226
Percentatge de societats laborals per tipus d'activitat a Espanya i a les Illes Balears (Mitjana 2017)

Font: Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social, Economia Social.

Gràfic I-227

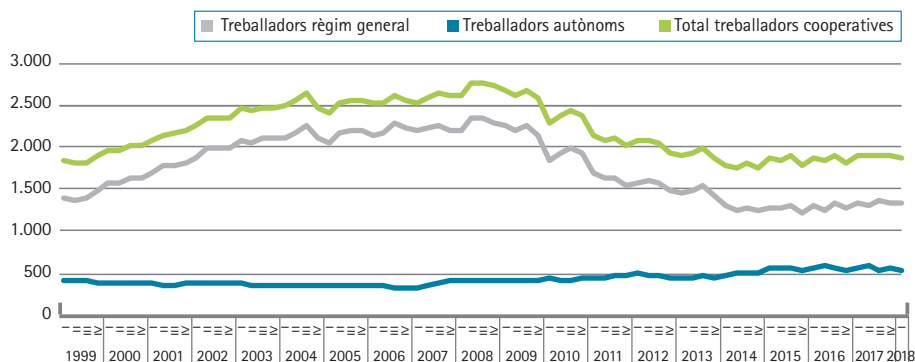
% Nombre de treballadors de les societats laborals per tipus d'activitat a Espanya i Illes Balears (Mitjana 2017)

Font: Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social, Economia Social.

Gràfic I-228

Treballadors cooperatives. Illes Balears (1999-2018)

Font: Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social.

13.5.2. EVOLUCIÓ DE LES COOPERATIVES DONADES D'ALTA

Cau el dinamisme de les cooperatives: el nombre de cooperatives noves ha disminuït del 2000 al 2016 en aproximadament la meitat, tant a Espanya com a les Balears.

A les Illes ha passat de 13 cooperatives donades d'alta a l'inici del període a sis el 2016, i el 2017 en suma tres més. Les Illes Balears juntament amb La Rioja (vuit cooperatives donades d'alta) són les comunitats que menys cooperatives han donat d'alta a Espanya el 2017.

A continuació, segueixen les Canàries amb 12, Astúries amb 14 i Cantàbria amb 15. Segons dades del Registre de Cooperatives i Societats Laborals de les Illes Balears, el nombre de socis registrats a les cooperatives de nova creació va de 73 socis l'any 1996 a 24 el 2016 i 36 el 2017.

13.5.3. COOPERATIVES PER ILLES (REGISTRE DE COOPERATIVES I SOCIETATS LABORALS DE LES ILLES BALEARS)

Segons les dades del 2017 del Registre de Cooperatives i Societats Laborals de la Direcció General de Treball, Economia Social i Salut Laboral, de 274 cooperatives les de treball associat són les més nombroses a les illes, llevat de Formentera, i representen un 63,1% del total de Balears. En segon lloc, les cooperatives més nombroses a les Illes Balears són les agràries, amb un 16,4%. Ocupen la tercera posició les cooperatives d'habitatge (6,9%), seguides de les d'iniciativa social (6,2%). A continuació venen les de serveis i les de consum. Les de transports només representen un 0,7%. Les d'explotació comunitària de la terra i les integrals²² suposen un 0,4% cadascuna. No hi ha cooperatives de crèdit el 2017. (Vegeu el gràfic I-229 i el quadre AI-78).

A Mallorca, el 2017 hi ha un total de 215 cooperatives, de les quals un 67,4% corresponen a treball associat, seguides de les agràries (15,3%), de les d'iniciativa social (5,6%), d'habitatge (4,7%), de serveis

(3,7%), de consum (1,9%), de transports (0,9%) i de la terra (0,5%). (Vegeu el gràfic I-230).

A Menorca, el 2017, d'un total de 28 cooperatives un 46,4% són de treball associat, un 25,0% són agràries (atesa la importància del sector agrícola a l'illa), un 17,9% són d'iniciativa social i les d'habitatge, serveis i consum representen un 3,6% cadascuna. (Vegeu el gràfic I-231).

A Eivissa el 2017, d'un total de 29 cooperatives, un 51,7% corresponen a les de treball associat. Les segones que cal destacar són les d'habitatge, que gairebé representen un 27,6% –quan a les Balears només representen un 6,9%–, cosa que mostra la importància de l'habitatge a l'illa. A continuació, un 13,8% són cooperatives agràries, i les integrals i de serveis participen amb un 3,4% cadascuna. A Formentera, el 2017 només hi ha una cooperativa, que és agrària. (Vegeu el gràfic I-232).

13.5.4. MAPEJAT DE LES COOPERATIVES A LES ILLES BALEARS (REGISTRE DE COOPERATIVES I DE SOCIETATS LABORALS DE LES ILLES BALEARS)

El maig del 2018 Mallorca és l'illa amb un nombre més alt de cooperatives. A Palma és on són més nombroses (100), seguida de Marratxí, amb 20; Manacor, amb 11, i Calvià, amb nou. Després venen municipis amb cinc cooperatives: Consell, Porreres i Santa Maria del Camí.

A Menorca i a Eivissa hi ha 28 i 29 cooperatives a cadascuna, i Formentera en té dues, una més que el 2017. A Menorca

22. La cooperativa integral és un projecte d'auto-gestió en xarxa que pretén ajuntar de mica en mica tots els elements bàsics d'una economia, com són producció, consum, finançament i moneda pròpia, i integrar tots els sectors d'activitat necessaris per viure al marge del sistema capitalista.

destaca Ciutadella, amb nou; seguida des Mercadal i Maó, amb cinc cada municipi, i d'Alaior amb quatre cooperatives. A Eivissa, la capital en té 18, en segon lloc ve Sant Antoni de Portmany, amb cinc, i després Santa Eulària des Riu, amb quatre. (Vegeu el mapa G18).

13.6.

LES SOCIETATS LABORALS A LES ILLES BALEARS

13.6.1. EVOLUCIÓ DE LES SOCIETATS LABORALS A LES ILLES BALEARS (MINISTERI DE TREBALL, MIGRACIONS I SEGURETAT SOCIAL)

El nombre de societats laborals a les Illes Balears mostra una tendència creixent fins a mitjan 2005, que assoleix el màxim de 254. A partir d'aquesta data, disminueix de manera continuada fins a situar-se en 88 societats laborals al primer trimestre del 2018. En el conjunt d'Espanya s'observa una tendència similar. El 2016 a Espanya hi ha 10.016 societats laborals i cauen un 4,4%, el 2017, fins a situar-se en 9.574. (Vegeu el gràfic I-233 i el quadre AI-79).

A les Balears el 2016 hi ha 101 societats laborals de mitjana i cauen un 4,7% interanual. El 2017, en canvi, són 96.

El nombre de treballadors totals de les societats laborals a les Illes Balears en 20 anys s'ha incrementat una quarta part i ha passat de 526 treballadors el primer trimestre del 1999 a 658 el mateix període

del 2018, si bé el màxim de treballadors es dona el segon trimestre del 2003 (1.260 treballadors). A partir de la crisi cau el nombre d'ocupats i augmenta la proporció dels treballadors de les societats limitades. La mitjana d'aquesta sèrie del 1999 el 2017 és de 915 ocupats. En el primer trimestre del 2018 un 90% dels treballadors corresponen a societats limitades i un 10% a societats anònimes, quan en els dos primers anys de la sèrie hi havia més treballadors de societats anònimes que de societats limitades. El nombre de treballadors per societat laboral a les Illes Balears s'incrementa en una tercera part en els darrers vint anys, per sobre de la mitjana d'Espanya, que ha caigut en un 18%.

A les Balears, en el primer trimestre del 2018 hi ha 7,5 treballadors per societat laboral. La mitjana de la sèrie és de 5,9 treballadors per societat laboral i el màxim és de 7,5, que es donà a principis del 2018. Des de mitjan 2016 el nombre de treballadors per societat laboral a les Illes Balears és superior al d'Espanya. (Vegeu els gràfics I-234 i I-235).

13.6.2. EVOLUCIÓ DE LES SOCIETATS LABORALS DONADES D'ALTA

El nombre de societats laborals donades d'alta a les Illes Balears té una tendència creixent des del 1998 fins al 2003, després cau de manera significativa fins que el 2016 només hi ha dues societats laborals donades d'alta, i una el 2017. En relació amb la resta de comunitats autònomes és el nombre més baix d'Espanya, llevat de Ceuta i Melilla. A Espanya el nombre de

societats laborals donades d'alta el 2016 són 417 i cauen fins a 331 el 2017. (Vegeu el gràfic I-236 i el quadre AI-80).

13.7.

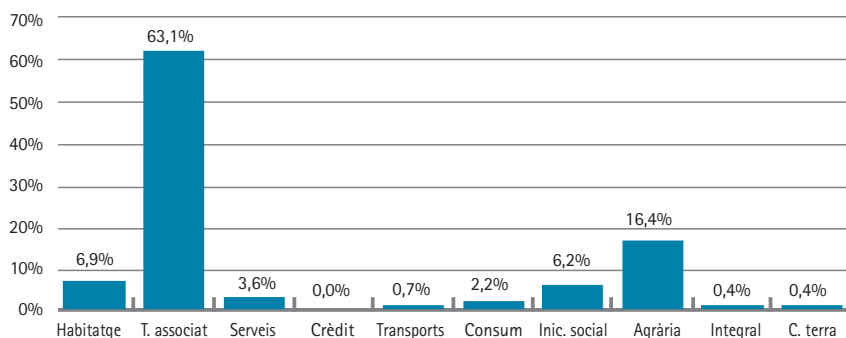
DADES FISCALS DE LES COOPERATIVES I LES SOCIETATS LABORALS

De les societats de l'economia social (les cooperatives i les societats laborals, tant anònimes com limitades), el Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social publica les partides més importants dels comptes de pèrdues i guanys que figuren en la declaració de l'impost de societats, segons dades de l'Agència Espanyola d'Administració Tributària (AEAT). Des del 1999 fins al 2015 la producció de les cooperatives més les societats laborals s'ha incrementat en un 48%, els consums intermedis en un 39%,

el valor afegit en un 86% i, finalment, les despeses de personal en un 136%. Pel que fa a la producció, el màxim de la sèrie es dona l'any 2006, amb un valor de 623.808 milers d'euros. Després aquest valor cau. El 2015 el valor de la producció és de 440.798 milers d'euros, devers una tercera part menys que el 2006. (Vegeu el gràfic I-237 i el quadre AI-81).

El 2015 les societats laborals, amb un 63,2%, són més nombroses que les cooperatives, amb un 36,8%. Dintre de les societats laborals, la majoria són societats limitades, amb un 54,5%, respecte del total, i només un 8,8% són anònimes. Aquesta composició és similar a la de l'any 2014. La variació interanual del 2015 respecte del 2014 –malgrat una disminució de l'1,3% del nombre de societats de l'economia social (cooperatives i laborals)– mostra un increment tant de la producció (4,7%) com de la producció de productes intermedis (3,3%) i del valor afegit (9,4%).

Gràfic I-229
% Cooperatives a les Illes Balears per tipus (2017)

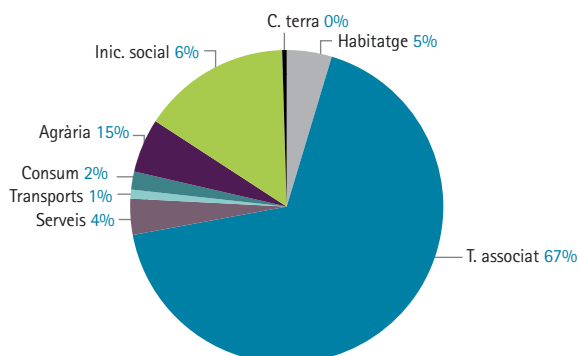

Font: Direcció General de Treball, Economia Social i Salut laboral.

A l'economia social, el 2015, la producció és de 440.798 milers d'euros, dels quals 313.679 corresponen a les cooperatives i 127.119 a les societats laborals. Dintre de les societats laborals, 50.905 milers d'euros és la producció de les societats anònimes i 76.214 és la de les societats limitades. El percentatge del valor afegit respecte de la producció és d'un 23,7% i són les societats anònimes que tenen un valor

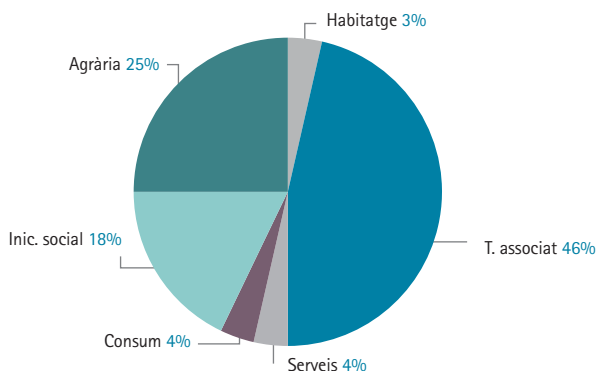
afegit més alt respecte de la producció, amb un 51,9%. Les despeses de personal representen un 78,2% del valor afegit i és a les societats limitades on el percentatge és superior (87,0%), seguides de les cooperatives (86,3%). El resultat brut d'explotació és d'un 21,8% respecte del valor afegit i són les societats anònimes les que tenen un percentatge més alt (46,4%). (Vegeu el quadre I-179 i el mapa I-1).

Gràfic I-230
% Cooperatives a Mallorca per tipus (2017)

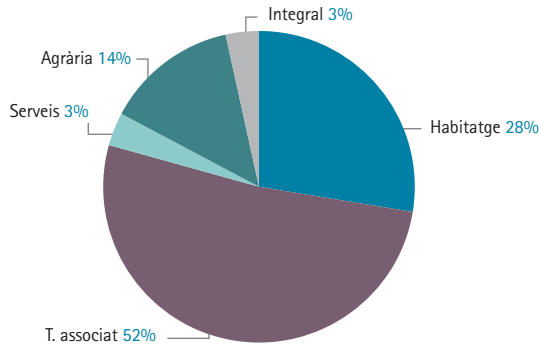
Font: Direcció General de Treball, Economia Social i Salut laboral.

Gràfic I-231
% Cooperatives a Menorca per tipus (2017)

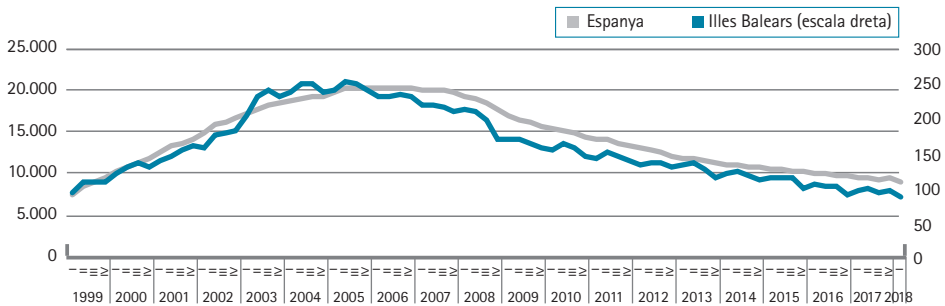
Font: Direcció General de Treball, Economia Social i Salut laboral.

Gràfic I-232
% Cooperatives a Eivissa per tipus (2017)

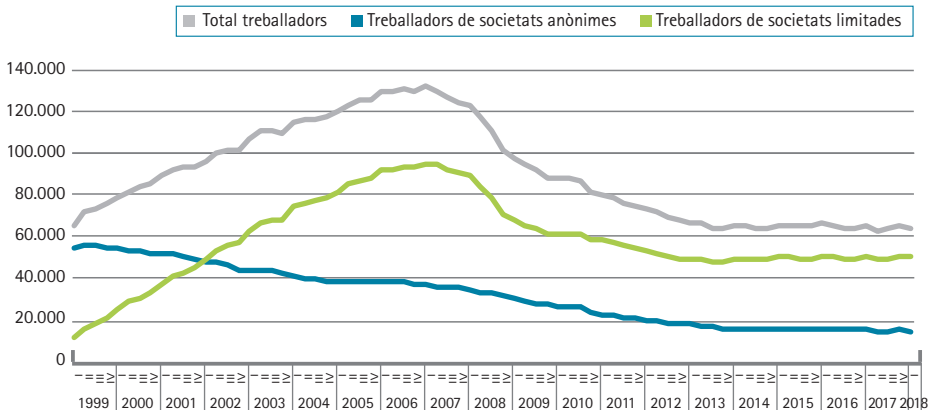
Font: Direcció General de Treball, Economia Social i Salut laboral.

Gràfic I-233
Nombre de societats laborals a Espanya i Illes Balears (1999-2018)

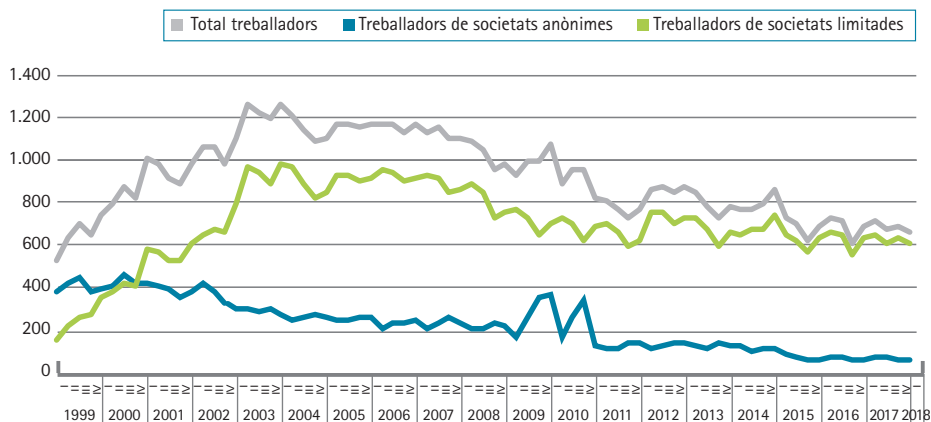
Font: Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social.

Gràfic I-234
Nombre de treballadors de les societats laborals a Espanya (1999-2018)

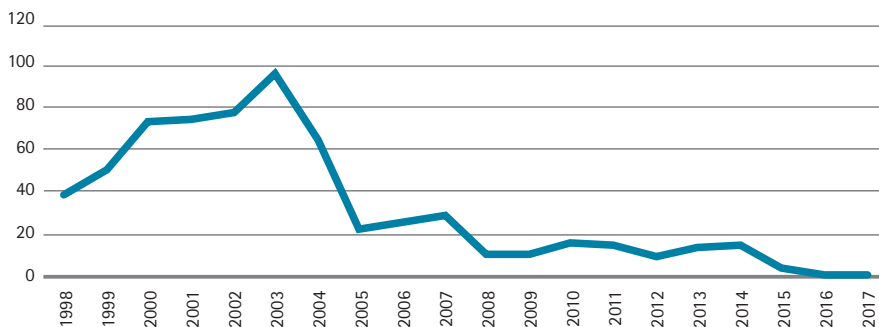
Font: Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social.

Gràfic I-235

Nombre de treballadors de les societats laborals a les Illes Balears (1999-2018)

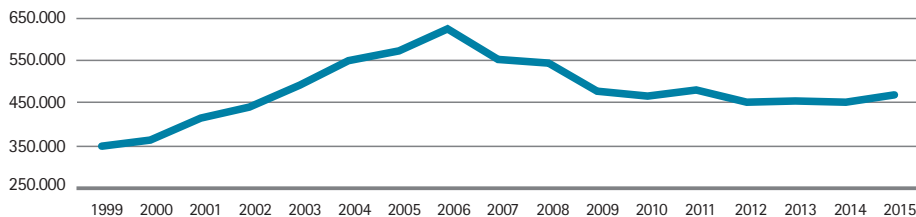
Font: Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social.

Gràfic I-236

Evolució de les societats laborals donades d'alta a les Illes Balears (1998-2017)

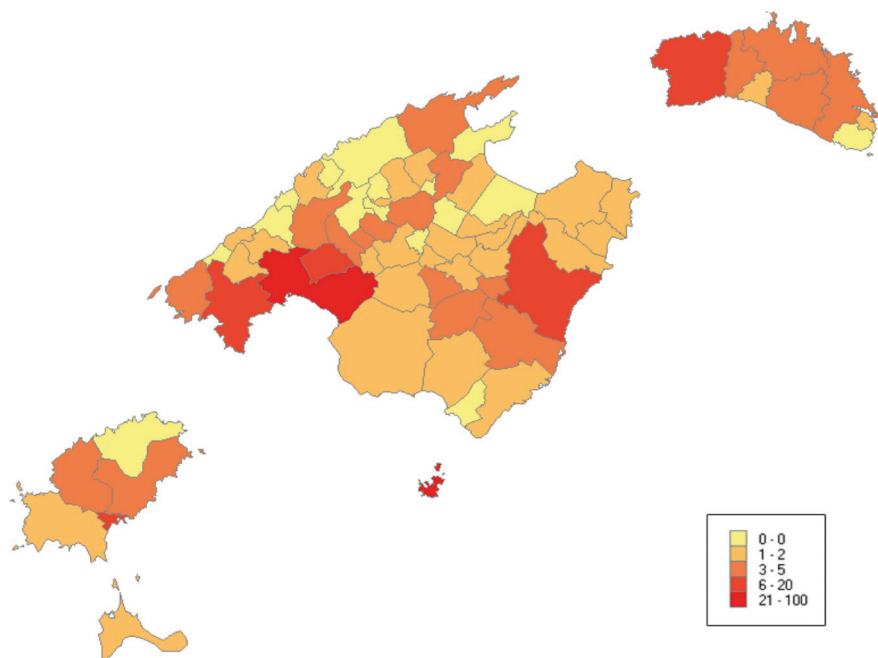
Font: Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social.

Gràfic I-237

Evolució de la producció de les cooperatives i de les societats laborals (milers d'euros) (1999-2015)

Font: Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social.

**Mapa I-1 de les cooperatives a les Illes Balears per illes
(8 de maig de 2018)**

Font: Direcció General de Treball, Economia Social i Salut Laboral (Registre de cooperatives) i elaboració pròpia.

QUADRE I-179. COMPTES DE PÈRDUES I GUANYES DE LES COOPERATIVES I SOCIETATS LABORALS A LES ILLES BALEARS PER TIPUS DE SOCIETAT (2014-2015)

	Total Economia Social		Cooperatives		Total laborals		Anònimes		Limitades		
	Imports en milers d'euros	%	Imports en milers d'euros	%	Imports en milers d'euros	%	Imports en milers d'euros	%	Imports en milers d'euros	%	
2015	Nombre de societats	468	100	172	36,8	296,00	63,2	41,00	8,8	255,00	54,5
	Producció	440.797,94	100	313.678,55	71,2	127.119,39	28,8	50.905,29	11,5	76.214,10	17,3
	Producció intermedis	-336.168,10	100	-262.174,09	78	-73.994,01	22	-24.482,73	7,3	-49.511,29	14,7
	Valor afegit	104.629,84	100	51.504,46	49,2	53.125,38	50,8	26.422,56	25,3	26.702,82	25,5
	Nombre de societats	474	100	170	35,9	304	64,1	43	9,1	261	55,1
2014	Producció	421.071,91	100	304.159,96	72,2	116.911,95	27,8	49.458,23	11,7	67.453,72	16,0
	Producció intermedis	-325.457,95	100	-258.096,96	79,3	-67.361,00	20,7	-24.703,84	7,6	-42.657,15	13,1
	Valor afegit	95.613,96	100	46.063,00	48,2	49.550,96	51,8	24.754,39	25,9	24.796,57	25,9
		Variació valors absoluts	% Variació	Variació valors absoluts	% Variació	Variació valors absoluts	% Variació	Variació valors absoluts	% Variació	Variació valors absoluts	% Variació
	Nombre de societats	-6	-1,3%	2	1,2%	-8	-2,6%	-2	-4,7%	-6	-2,3%
Variació interanual 2015-2014	Producció	19.726	4,7%	9.519	3,1%	10.207	8,7%	1.447	2,9%	8.760	13,0%
	Producció intermedis	-10.710	3,3%	-4.077	1,6%	-6.633	9,8%	221	-0,9%	-6.854	16,1%
	Valor afegit	9.016	9,4%	5.441	11,8%	3.574	7,2%	1.668	6,7%	1.906	7,7%

Font: AEAT, declaracions de l'impost de societats i elaboració pròpia.